Digitized by Google

NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
20 N
17
NG 2135

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIA
PATRUM
SCHOLASTICO-DOGMATICA,
TOMUS QUARTUS.

Digitized by Google

THEOLOGIA PATRUM SCHOLASTICO-DOGMATICA,

SED MAXIME POSITIVA,

AUCTORE R. P.

ANTONIO BOUCAT BITURICO,

Ordinis S. Franciſci de Paula Religioſo, Provinciæ Franciæ Profeſſo atque Alumno, & veterano apud Pariſios in ſacra Theologia Profeſſore.

TOMUS QUARTUS,

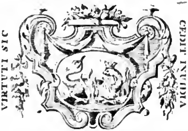
CONTINENS TRACTATUS

De Virtutibus Theologicis.
De Regulis Fide, ſcilicet de S. Scriptura,
De Traditione,
De Eccleſia.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EDITIO PRIMA VENETA
accuratior & emendatior.

Fr. J. Commiss. S. Officij

Ganganelli consultoris.

VENETIIS, MDCCXXXVI.
Apud PETRUM BASSALEAM
In Via S. Bartholomæi ſub Signo Salamandræ.
SUPERIORUM PERMISSU, ATQUE PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

SERIES
DISSERTATIONUM,

Articulorum, Sectionum, Paragraphorum, Concluſionum, & Argumentorum, quæ in hoc nono Tomo continentur.

DISSERTATIO PRIMA.

De fide Theologica, cujus lumine Eccleſia incedit. 1
Articulus I. *De objecto fidei, Religionis, & Eccleſiæ.* 2
Concluſio I. *Objectum materiale fidei eſt omnis res revelata.* ibid.
Concluſio II. *Objectum formale quod fidei, eſt Deus ſub ratione primæ veritatis in dicendo, adeoque ſub ratione Deitatis.* ibid.
Concluſio III. *Objectum formale ſub quo fidei, eſt prima veritas in dicendo connotans primam veritatem in cognoſcendo.* ibid.
Solvuntur objectiones. 3
Synopſis probationum, objectionum, & ſolutionum: Et ſic de ceteris in fine articulorum. 4
Articulus II. *De certitudine objecti fidei.* 5
Sectio I. *De revelatione prærequiſita ad fidem.* ibid.
Concluſio I. *Datur & exiſtit divina revelatio.* ibid.
Probatur rationibus Theologicis. ibid.
Concluſio II. *Revelatio implicita & virtualis ante Eccleſiæ explicationem non ſufficit ad fidem Catholicam.* 6
Concluſio III. *Revelatio implicita & virtualis poſt Eccleſiæ definitionem ſufficit ad fidei articulum fundandum.* ibid.
Concluſio IV. *Revelatio generalis ſufficit ad fidei articulum ſtatuendum.* ibid.
Sectio II. *Utrum Deus ſit ita verax, ut nec falli, nec fallere poſſit, ſive per ſe, ſive per alios?* 8
Concluſio I. *Implicat Deum, falſa propalare & revelare.* ibid.
Probatur auctoritate, & ratione. ibid.
I. Ex Scriptura ſacra. II. Ex Patribus. III. Ex ratione eaque multiplici. ibid.
Concluſio II. *Deus etiam per alios falſa propalare nequit.* 9
Solvuntur objectiones. ibid.
Sectio III. *Utrum repugnet Deum æquivoce loqui tum per ſe, tum per alios?* 12
Concluſio: *Impoſſibile eſt Deum ſive per ſe, ſive per alios loqui æquivoce.* ibid.
Solvuntur objectiones. ibid.
Articulus III. *De credibilitate objecti fidei.* 15
Sectio I. *De obſcuritate objecti fidei, ſeu de inevidentia.* ibid.
Sectio II. *Utrum objectum fidei ſit credibile, ideſt, utrum myſteria noſtræ fidei ſint credibilia?* 16
Concluſio. *Myſteria fidei ſunt evidenter credibilia.*
Probatur multis momentis.
1. Probatio ex motivis credibilitatis. ibid.
2. Probatio, ex ſanctis Patribus. 18
3. Probatio, ex ratione. ibid.
Solvuntur objectiones Paganorum. ibid.
Articulus IV. *De reſolutione fidei & creden-*

dendorum. 20
Sectio I. *De Credendis & Symbolis.* ibid.
§. I. *De Symbolo Apoſtolorum.* 21
Concluſio. *Symbolum quod Apoſtolicum vocatur, ab Apoſtolis emanavit.*
Probatio ex Traditione. ibid.
Probatio ex rationibus Theologicis. 22
Fit ſatis objectionibus. ibid.
§. II. *De Symbolo Conſtantinopolitano.* 24

Concluſio: eſt genuinum.

Probatur multis momentis. ibid.
§. III. *De ſymbolo D. Athanaſii.* 25
Concluſio. *Illud Symbolum juſte attribuitur D. Athanaſio.* ibid.
Sectio II. *Utrum ad ſolam Eccleſiam pertineat proponere & definire credenda in Scripturis & Traditione contenta?* 26

Concluſio affirmativa.

Probatur auctoritate, & ratione. ibid.
I. Ex veteri Teſtamento. ibid.
II. Ex novo Teſtamento. ibid.
III. Ex Patribus. ibid.
IV. Ex Edictis Imperatorum. 27
V. Rationibus Theologicis. ibid.
Concluſio II. *Prima veritas loquens, ſe ſola eſt motivum aſſenſus fidei.* 28
Solvuntur objectiones Heterodoxorum contra primam concluſionem. ibid.
Articulus V. *De interno actu fidei.* 31
Utrum requiratur ad illum eliciendum pia voluntatis motio. ibid.
Concluſio. *Requiritur pia voluntatis motio ut determinetur intellectus ad actum fidei tum quoad ſpecificationem, tum quoad exercitium.* ibid.
Probatur rationibus Theologicis. ibid.
Solvuntur objectiones. 33
Articulus VI. *Utrum actus internus fidei ſit neceſſarius ad ſalutem?* 35
Sectio I. *De neceſſitate actus fidei in genere.* 36
Concluſio. *Actus fidei eſt neceſſarius, neceſſitate medii, tum ad juſtificationem, tum ad ſalutem conſequendam.* ibid.
Probatur ratione eaque multiplici. ibid.
Fit ſatis objectionibus. ibid.
Sectio II. *Utrum fides explicita, tum de Incarnatione, tum de ſancta Trinitate ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, poſita Evangelii prædicatione?* 39
Concluſio affirmativa. *Probatur multis argumentis.* ibid.

Primum argumentum.

Ex Scriptura deducitur. ibid.

Secundum argumentum.

Ex ſanctis Doctoribus. ibid.

Tertium argumentum.

Ex Symbolis & Conciliis procedit. 40

Quartum argumentum.

Ex rationibus Theologicis depromitur. 41
Fit ſatis objectionibus. ibid.
Articulus VII. *De actu fidei externo.* 43
Utrum fideles teneantur profiteri fidem? ib.
Concluſio I. *Actus fidei neceſſarius eſt ad ſalutem.* ibid.
Probatur rationibus Theologicis. ibid.
Concluſio II. *Adulti tenentur profiteri fidem in multis caſibus.* 44
Primo quidem quando omiſſio cederet in Dei injuriam. II. Cum nomen Chriſtinianæ militiæ dant. III. In Sacramentorum uſu. IV. Quando hoc ipſum exigit neceſſitas proximi. V. Demum in articulo mortis. ibid.
Concluſio III. *Nuſquam licitum eſt negare fidem.* ibid.
Solvuntur objectiones contra primam Concluſionem. ibid.
Articulus VIII. *De habitu fidei, ejus ſubjecto, & vitiis illi oppoſitis.* 46
§. I. *De habitu.* ibid.
§. II. *De his in quibus fides reperitur.* ib.

§. III. *De vitiis fidei oppoſitis, & primum de infidelitate.* 47
§. IV. *De pœnis temporalibus quæ hæreticis infliguntur.* 49
Quæritur num hæretici a Principibus tum Eccleſiaſticis, tum ſæcularibus puniri legitime poſſint, ut hæreſeos criminis pœnas luant? ibid.
Concluſio affirmativa. *Solvuntur objectiones.* ibid.

DISSERTATIO SECUNDA.

De ſpe qua Eccleſia erigitur. 52
Art. I. *Num ſpes ſit virtus Theologica?* ib.
Concluſio. *Spes eſt virtus Theologica eaque infuſa.* ibid.
Articulus II. *De objecto ſpei.* 53
Concluſio. *Objectum materiale ſpei. I. Eſt bonum increatum. II. Formale quod, bonitas divina poſſidenda: Formale ſub quo, auxilium gratiæ & potentiæ Dei.* ib.
Articulus III. *De ſubjecto ſpei.* 54
Concluſio I. *Subjectum ſpei immediatum eſt voluntas.* ibid.
Concluſio II. *Spes Theologica. I. Non fuit in Chriſto. II. Nec eſt in Beatis. III. Non in damnatis. IV. Non in Hæreticis. V. Benè vero in Fidelibus viatoribus, & in animabus in Purgatorio detentis.* ib.
Probatur quoad ſingulas partes. ibid.
Concluſio III. *Spes, I. Secundum ſe habet certitudinem abſolutam: II. Reſpectu vero noſtri ſolum conditionatam.* 55
Articulus IV. *De timore Spei dote.* 56
Concluſio. *Timor quo aliquis ad Deum ſe convertit metu pœnæ eſt ſalutaris.* ibid.
Probatur multis momentis. ibid.
1. *Probatio, ex Scriptura ſacra.* ibid.
2. *Probatio, ex Traditione.* 57
3. *Probatio, ex Concilio Tridentino.* ibid.
4. *Probatio, ex variis rationibus.* ibid.
Fit ſatis objectionibus. 58

DISSERTATIO TERTIA.

De Charitate.
Articulus I. *De natura Charitatis.* 59
Concluſio. *Charitas I. Eſt quid creatum. II. Virtus infuſa. III. Theologica, qua Deum ut ſummum bonum in ſe & propter ſe diligimus.* 60
Articulus II. *Quodnam ſit ſubjectum, & objectum Charitatis.* ibid.
Articulus III. *De Proprietatibus Charitatis.* 62
Articulus IV. *Utrum in hac vita detur ſtatus amoris puri?* 63
Concluſio. *Non datur in hac vita ſtatus habitualis amoris puri.* ibid.
Probatur multis argumentis. ibid.
Primum, ex Scriptura ſacra depromitur. ibid.
Secundum argumentum, ex Theologis deſumptum. ibid.
Tertium argumentum ex abſurdis deducitur. 64
Fit ſatis objectionibus. 65

DE REGULIS FIDEI. 67

Tractatus decimus.

De Scriptura ſacra. 68
De Scriptura ſacra in genere. ibid.

DISSERTATIO PRIMA.

De prolegomenis ad Scripturam ſacram. ib.
Articulus I. *Num Scriptura ſacra ſit fide digna?* ibid.
Concluſio affirmativa. *Probatur rationibus Theologicis.* ibid.
Solvuntur objectiones. 69
Articulus II. *Utrum Scriptura ſacra ſit regula infallibilis fidei.* 74
Sectio I. *Utrum Scriptura ſacra ſit abſolute & in ſe infallibilis?* 75
Concluſio affirmativa. *Probatur auctoritate & ratione.* ibid.
I. *Ex veteri Teſtamento.* ibid.
II. *Ex novo Teſtamento.* ibid.
III. *Ex ſanctis Patribus.* ibid.
IV. *Ex Ratione.* ibid.

Solvuntur objectiones. 76
Sectio II. *Utrum Scriptura ſacra, ſit ita aperta, ut ſine explicatione ſufficiat ad Controverſias fidei dirimendas?* 81
Concluſio. *Scriptura ſacra non eſt ita aperta, ut ſine explicatione ſufficiat ad controverſias fidei diluendas & determinandas.* ibid.
Probatur auctoritate. ibid.
I. Ex veteri Teſtamento. ibid.
II. Ex novo Teſtamento. ibid.
III. Ex Patribus utriuſque Eccleſiæ. 82
Ex Græcis. ibid.
Ex Latinis. ibid.
IV. Rationibus Theologicis. 37
V. Ex contradictione ipſorum Proteſtantium. ibid.
Articulus III. *Utrum ſacræ Scripturæ ſint genuinæ?* 86
Sectio I. *De genuinitate Librorum veteris Teſtamenti.* ibid.
Concluſio. *Libri veteris Teſtamenti ab Eccleſia in Canone adſciti, ſunt genuini.* 87
Probatur octo argumentis. ibid.
Primum argumentum, ex ipſa Scriptura deducitur. ibid.
Secundum argumentum, ex conformitate veteris & novi Teſtamenti ad invicem. ibid.
Tertium argumentum, deſumitur ex conformitate quam Libri ſacri habent cum auctoribus Prophanis, qui multa in eis hauſerunt. 88
Quartum argumentum, petitur ex conformitate quam Moyſes habet cum hiſtoriis Paganorum de rebus civilibus. 89
Quintum argumentum, petitur ex revelatione librorum veteris Teſtamenti. ibid.
Sextum argumentum, ex antiquitate Scripturarum. 90
Septimum argumentum, petitur ex ſanctitate librorum veteris Teſtamenti. 92
Octavum argumentum, petitur ex miraculis, quibus confirmata eſt librorum veteris Teſtamenti veritas. ibid.
Solvuntur objectiones. 93
Argumenta Heterodoxorum ex ſuppoſitione vel etiam defloratione deprompta. ibid.
Argumenta Juliani Auguſti ex prætenſa contrarietate Scripturarum. 95
Objectiones Manichæorum. 69
Sectio II. *Utrum libri novi Teſtamenti ſint genuini?* 103
Concluſio: *Libri novi Teſtamenti in Canone Eccleſiæ adſciti, ſunt genuini.* 104
Probatur variis momentis. ibid.

Primum argumentum.

Petitur ex teſtimonio auctorum Coævorum. ibid.

Secundum argumentum.

Petitur ex eo quod vera referant libri novi Teſtamenti. ibid.

Tertium argumentum.

Petitur ex Concordantia novi Teſtamenti cum veteri. 106

Quartum argumentum.

Petitur ex inſpiratione librorum novi Teſtamenti. 107
I. Ex Scriptura ſacra. ibid.
II. Ex Conciliis & ſanctis Patribus. 108
III. Ex actibus Martyrum. ibid.

Quintum argumentum.

Petitur ex Miraculis patratis, pro confirmatione Doctrinæ librorum novi Teſtamenti. ibid.
Obtunduntur Spicula infidelium. ibid.
Aliæ objectiones proponuntur & ſolvuntur. 111
De modo quo Deus ſe geſſit reſpectu Scriptorum Canonicorum. 114
Solvuntur objectiones contra concordiam Scripturam. 115
Articulus IV. *Utrum ad Eccleſiam pertineat*

Digitized by Google

neat declarare quænam ſint veræ Scripturæ. 117
De diverſis Scripturarum Canonibus ab Eccleſia receptis. ibid.
§. I. *De Canone librorum veteris Teſtamenti.* ibid.
Concluſio I. *Probabilior opinio eſt Canonem Judæorum fuiſſe ab Eſdra factum.* 118
Probatur multis momentis. ibid.
Concluſio II. *Libri præfati ſunt Canonici.*
§. II. *De Canone librorum novi Teſtamenti.* 119
Concluſio I. *Canon Protocanonicus novi Teſtamenti, continet quatuor Evangelii volumina, Acta Apoſtolorum, omnes ſancti Pauli Epiſtolas, excepta ea quæ eſt ad Hebræos; primam Petri & Joannis.* ibid.
Concluſio II. *Canon ſecundus complectitur ceteros Vulgatæ libros.* 120
Solvuntur objectiones. ibid.
Articulus V. *De Dotibus Scripturæ ſacræ in ſpeciali.* 122
Sectio I. *De proprietatibus veteris Teſtamenti.* ibid.
§. I. *Num lex vetus, recte vocetur Teſtamentum?* ibid.
Concluſio affirmativa. *Probatur multipliciter.* ibid.
Solvuntur objectiones. 123
§. II. *Num vetus Teſtamentum habeat Deum auctorem?* 124

Prima propoſitio.

Vetus Teſtamentum habet Deum auctorem. 125
Probatio prima, ex Scriptura ſacra. ibid.
Probatio ſecunda, ex Traditione Patrum. ibid.
Probatio tertia, ex rationibus. 127
Solvuntur objectiones. 128

Secunda propoſitio.

Lex vetus eſt verax & ſancta. ibid.
Probatur rationibus Theologicis. ibid.
De feſtivitatibus veteris Legis. 130
Diluuntur objecta Heterodoxorum. ibid.
§. III. *Utrum libri veteris Teſtamenti nedum Judæos, ſed & Chriſtianos ſpectent?* 132
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.* ibid.
Solvuntur objectiones Manichæorum. 133
Sectio II. *De Dotibus novi Teſtamenti.* 135
Concordia utriuſque Teſtamenti: Novum 70. Prophetias totidem oraculis in Chriſto adimpletas exhibet. 136

De textibus, Verſionibus, Polyglottis, & Chronologia Scripturæ ſacræ. 146

Articulus I. *De textu Hebraico.* 147
Sectio I. *An textus originalis ad Chriſtum uſque illæſus & incorruptus permanſerit & pervenerit?* ibid.
Concluſio affirmativa. *Probatur multipliciter.* ibid.
I. Ex Scriptura ſacra. ibid.
II. Ex ſanctis Doctoribus. 148
III. Ex ratione multiplici. ibid.
Fit ſatis objectionibus. 149
Sectio II. *De textu Hebraico Maſoretarum.* 152
Sectio III. *De textu Samaritano.* 155
Articulus II. *De variis Verſionibus Græcis, & Latinis, tum & de Polyglottis.* 156
Sectio I. *De Verſionibus Græcis in genere, ubi & de Polyglottis.* ibid.
De Polyglottis. 158
Schemata Polyglottarum Origenis. ibid.
Sectio II. *De verſione LXX. in ſpeciali.* 160
Concluſio. *Ante ſancti Hieronymi tempora, verſio LXX. erat magni ponderis.* ib.
Probatur, ex Patrum traditione. ibid.
Solvuntur objectiones. ibid.
Sectio III. *De Editionibus Latinis.* 164
Utrum Vulgata ſit Canonica? ibid.
Concluſio affirmativa. *Probatur argumento Theologico.* 165
Proponuntur & ſolvuntur objectiones proteſtan-

teſtantium. 166
Solvuntur objectiones, ex aliis principiis petitæ. 168
Articulus III. *De Chronologia Scripturæ ſacræ*. 169
§. I. *Utrum Chronologia textus Hebraici præponderet Chronologiæ verſionis LXX.?*
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis*. ibid.
§. II. *Proponuntur fundamenta quibus innixi, quidam Theologi, calculum textus Hebraici abnuunt*. 171
§. III. *Proponuntur difficultates pro authenticitate Codicis Græci ſupra Hebræum*. 175

Introductio ad univerſam Scripturam ſacram. 178

Calendarium Judæorum, ubi inſcribuntur dies feſtivitatum & Jejuniorum. 187

DISSERTATIO SECUNDA.

De ſingulis Scripturæ ſacræ libris, juxta ſeveriorem Patrum, & interpretum criticem. 190
Controverſia I. *De libris veteris Teſtamenti*. ibid.
Articulus I. *De Pentateuco*. ibid.
Sectio I. *Num Moyſes ſit auctor Pentateuchi?* ibid.
Concluſio affirmativa. *Probatur auctoritate, & ratione*.
I. Ex veteri Teſtamento. 191
II. Ex novo Taſtamento. ibid.
III. Ex Patribus. 192
IV. Ex hiſtoricis utriuſque Teſtamenti. ib.
V. Ex Prophanis Hiſtoriographis. 193
VI. Ratione & quidem multiplici. ibid.
Solvuntur objectiones. 194
Synopſis probationum, objectionum, & reſponſionum. 201
Sic & de ceteris in fine articulorum.
Sectio II. *De rebus contentis in Pentateuco*. ibid.
De libro Geneſis. ibid.

Propoſitio unica.

Adam fuit omnium hominum primus. 202
Probatur argumento Theologico, eoque efficaciſſimo. ibid.
De libro Exodi. 204
De libro Levitici. 205
De libro Numerorum. 206
De libro Deuteronomii. ibid.
Articulus II. *De libro Joſue*.
Utrum ſit ſacer & Canonicus? 207
Concluſio affirmativa. *Probatur variis momentis*. ibid.
Solvuntur objectiones. ibid.
Articulus III. *Utrum liber Judicum ſit divinus?* 210
Concluſio affirmativa. *Probatur auctoritate & ratione*. 211
Solvuntur objectiones. ibid.
Art. IV. *Num liber Ruth, ſit ſacer?* 214
Concluſio affirmativa. *Diluuntur & explicantur objecta*. 215
Articulus V. *Num quatuor libri Regum ſint ſacri?* 217
Concluſio affirmativa. *Probatur efficaci ratione*. 218
Liber tertius & quartus Regum non ſemel laudantur in novo Teſtamento. ibid.
Solvuntur objectiones quæ militant contra librum primum Regum. 219
Diluuntur objecta adverſus ſecundum librum militantia. 222
Fit ſatis objectionibus, quæ adverſus tertium librum proponuntur. 224
Diluuntur objecta contra librum quartum Regum. 226
Articulus VI. *Utrum libri Paralipomenon ſint genuini & ſacri*. 228
Concluſio affirmativa. *Probatur argumento Theologico*. ibid.
Solvuntur objectiones. 229
Articulus VII. *Utrum libri Eſdræ ſint ſacri?* 231
Concluſio. *Libri duo priores, qui nomine Eſdræ & Nehemiæ inſigniuntur, ſunt*

ſunt ſacri. 232
Probatur auctoritate & ratione.
Fit ſatis objectionibus. ibid.
Articulus VIII. *Utrum liber Tobiæ, ſit authenticus?* 234
Concluſio affirmativa. *Probatur multipliciter.* 235
I. Ex Conciliis. ibid.
II. Ex ratione. ibid.
III. Rationibus Theologicis. ibid.
Diluuntur objecta. 236
Articulus IX. *Num liber Judith inter ſacras Scripturas annumerandus ſit?* 239
Concluſio I. *Liber Judith eſt genuinus & Canonicus.* ibid.
Probatur multis momentis. ibid.
Concluſio II. *Hiſtoria Judith non eſt parabola, ſed vera.* ibid.
Probatur variis argumentis. ibid.
Fit ſatis objectionibus adverſus primam Concluſionem militantibus. 240
Art. X. *Utrum liber Eſther ſit ſacer?* 245
Concluſio. *Liber Eſther ſecundum omnia capita genuinus eſt.*
Prima probatio, ex Conciliis. ibid.
Secunda probatio, ex Patribus utriuſque Eccleſiæ. ibid.
Tertia probatio, ex rationibus. 246
Solvuntur objectiones. 247
Articulus XI. *Utrum hiſtoria Job ſit vera?* 250
Concluſio I. *Job vere fuit & extitit, nec eſt mera parabola.* 251
Probatur auctoritate & ratione.
Concluſio II. *Liber Job eſt Canonicus.* 252
Probatur multipliciter.
Solvuntur objectiones contra primam Concluſionem. ibid.
Diluuntur objecta contra ſecundam Concluſionem. 254
Articulus XII. *Utrum libri Sapientiales ſint canonici & ſacri?* 257
Concluſio affirmativa. *Probatur ratione generali.* 258
Probatur ſpecialiter de ſingulis. ibid.
Primo quidem de Pſalterio. ibid.
Sententiæ veteris Teſtamenti. ibid.
Sententiæ novi Teſtamenti. ibid.
Fit ſatis objectionibus contra librum Pſalterii. 261
Diluuntur objecta contra librum Eccleſiaſtis. 263
Objectiones adverſus librum Canticorum. 265
Objecta contra librum Sapientiæ & Eccleſiaſtici. 266
Articulus XIII. *De quatuor Prophetis majoribus, & duodecim minoribus.* 268
Sectio I. *Ratio vivendi Angelica Prophetarum, ex qua in nova Lege varii & ſancti Religioſorum Ordines ſumpſere exordium. Ibi tempus, veſtimenta, habitatio, opera manuum, paupertas, obedientia ſuperiori, frugalitas, vaticinia de Chriſto & vocatione Gentium a pag. 268. uſque ad pag. 276. commemorantur.* ibid.
Sectio II. *Analyſis operum Prophetarum majorum.* 276
Sectio III. *Quæſitum de genuinitate librorum reſolvitur.* 278
Concluſio. *Libri quatuor majorum Prophetarum ſunt canonici.*
Probatur pro omnibus, communi ſed efficaci ratiocinio. ibid.
Speciales de ſingulis probationes.
De Iſaiæ volumine. ibid.
De libro Jeremiæ. 279
De libro Ezechielis. 280
De volumine Danielis. 281
Diluuntur objecta circa Iſaiæ volumen. ib.
Argumenta contra Jeremiæ librum. 282
Difficultates de Ezechielis volumine proponuntur. 285
Fit ſatis objectionibus quæ militant contra Danielis volumen. 286
Sectio IV. *De minoribus Prophetis.*
§. I. Analyſis hiſtoriæ. 289
§. II. Sanctitas librorum oſtenditur. 290
Sectio V. *De palmaribus vaticiniis Chriſtum ſpectantibus.* 292

Pun-

Punctum I.

Num illud Iſaiæ 7. Vaticinium : Ecce Virgo concipiet, *Sit in Beatiſſima Virgine & Chriſto adimpletum?*
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.*
I. Ex explicatione Prophetiæ. 293
II. Ex convenientia utriuſque Teſtamenti, & ipſius Iſaiæ explicatione, qui ſuum prodit ſenſum. 294
III. Ex ſanctis Patribus & Eccleſiæ Doctoribus. ibid.
Solvuntur objectiones quæ ex varia vocis Ahhlmach *ſignificatione deſumuntur.* 295
Fit ſatis objectionibus ex hiſtoria ſacra depromptis. 297
Fit ſatis objectionibus quæ ex attributis filii prænuntiati deſumuntur. 300

Punctum II.

Utrum ex 70. Hebdomadibus Danielis recte colligi poſſit adventus Meſſiæ? 303
§. I. *Num Hebdomades intelligantur de Meſſia qui ſit Chriſtus, & annuntient illum veniſſe?* ibid.
Concluſio affirmativa. *Hebdomades annuntiant Meſſiam veniſſe.*
Probatur multipliciter. ibid.
Concluſio II. *Meſſias prædictus a Daniele eſt ipſe Jeſus Nazarenus.* 304
Probatur ratione.
Fit ſatis objectionibus Judæorum. 305
§. II. *A quo ſumendum eſt exordium ſeptuaginta Hebdomadum, & in quo finis eſt conſtituendus?*
Prænotanda ad quæſtionis intelligentiam. 306
Concluſio I. *Initium 70. Hebdomadum ducendum eſt ab anno vigeſimo Artaxerſis, id eſt, ab anno ſecundo Olympiadis. 81.* 309
Probatur ratione.
Concluſio II. *Finis & exitus 70. Hebdomadum reponendus eſt in tempore mortis Chriſti, vel circiter, & ut quidam volunt anno 3. cum dimidio ſolum poſt eam.*
Probatur breviter. 310
Concluſio III. *Anni ſunt Lunares.*
Probatur multis momentis. ibid.
Solvuntur objectiones contra primam concluſionem. 311
Articulus XIV. *De duobus primis Machabæorum libris.* 315
Concluſio. *Duo priores Machabæorum libri ſunt Canonici.* ibid.
Probatur auctoritate & ratione.
Solvuntur objectiones Proteſtantium. 316
Solvuntur objecta adverſus ſecundum librum Machabæorum. 318
Solvuntur objectiones ex contradictionibus utriuſque libri ad invicem. 319

DISSERTATIO TERTIA.

De libris novi Teſtamenti. 324
Articulus I. *Utrum quatuor Evangeliſtarum volumina, & Acta Apoſtolorum ſint libri ſacri?*
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.* 325
Fit ſatis objectionibus.
I. De Evangelio ſecundum Matthæum. ib.
II. De ſancto Marco. 328
III. De ſancto Luca. 329
IV. De ſancto Joanne. 331
Articulus II. *Num Epiſtolæ B. Pauli ſint canonicæ?* 332
Concluſio affirmativa. *Probatur multipliciter.* ibid.
Diluuntur objecta. 333
Art. III. *De Epiſtolis Catholicis.* 336
Sectio I. *Num Epiſtolæ SS. Jacobi, Petri, & Judæ ſint canonicæ?*
Concluſio affirmativa. *Probatur variis rationibus.* ibid.
Fit ſatis objectionibus. 337
De Epiſtolis B. Petri. 339
Sectio II. *De Epiſtolis S. Joannis Apoſtoli.* 340

Pun-

Punctum I.

Utrum tres Epiſtolæ B. Joannis ſint ſacræ?

Concluſio affirmativa. *Probatur efficaciter.* ibid.
Solvuntur objectiones. 341

Punctum II.

Num verſiculus ille : Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo : Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt ; *ſit genuinus ?* 1. *Joan.* 5. 7.

Concluſio affirmativa. *Probatur rationibus Theologicis.* 341
Teſtimonium vetuſtorum Codicum. 344
De Manu-ſcripto Caſſiodori quo conſtat verſiculum non eſſe aſſutum. 345
Maffei obſervationes de illo manu-ſcripto. ibid.
Solvuntur objectiones Simonii. 347

Punctum IV.

Num octavus verſiculus ſit Symbolicus, & ſanctiſſimam indigitet Trinitatem.

Concluſio. *Verſus iſte* : Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt : *deſignat ſanctiſſimam Trinitatem.*
Probatur multis momentis. 351
Fit ſatis objectionibus. 353
Articulus III. *De Apocalypſi, utrum ſit liber canonicus.* 355
Concluſio affirmativa. *Probatur multipliciter.*
I. *Ex Conciliis.* ibid.
II. *Ex Patribus Græcis.* ibid.
III. *Ex Patribus Latinis.* 356
Solvuntur objectiones heterodoxorum. ibid.
Articulus IV. *De libris omiſſis, apocryphis, & ſuppoſititiis.* 358
Ex veteri Teſtamento. ibid.
Ex novo Teſtamento. 359
Concluſio. *Libri omiſſi de quibus Scriptura ſacra mentionem facit, ſunt Canonici.* 360
Probatur multis modis. ibid.
Solvuntur objectiones. ibid.

DISSERTATIO UNICA.

De Traditione Divina, ſecunda fidei regula, qua Eccleſia roboratur. 362
Articulus I. *Utrum dentur traditiones?* 363
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.*
I. *Ex veteri Teſtamento.* ibid.
II. *Ex novo Teſtamento.* ibid.
III. *Ex SS. Patribus.* ibid.
IV. *Rationibus Theologicis.* ibid.
Articulus II. *Utrum traditio Divina ſit ita in Scripturis & Patribus fundata, ut etiam fidei regula infallibilis evadat?*
Concluſio affirmativa. *Prima probatio, ex Scriptura ſacra.* 365
I. *Ex veteri Teſtamento.* ibid.
II. *Ex novo Teſtamento.* ibid.
Secunda probatio, ex omnium ſæculorum Patribus. ibid.
Tertia probatio, ex Conciliis. 367
Quarta probatio, ex placitis Eccleſiæ Orientalis eruitur. 368
Quinta probatio, ex rationibus Theologicis. 369
Solvuntur objectiones heterodoxorum, ex Scriptura deprompta. 371
Diluuntur objecta, ex SS. Patribus excerpta. 373
Fit ſatis objectionibus, ex ratione prodeuntibus. 375
Articulus III. *Num quiſque teneatur obedire traditioni?* 378
Concluſio I. *Quilibet fidelis obedire debet Eccleſiæ in iis quæ proponit colenda,*

Digitized by Google

da, v. g. Conceptionem Immaculatam B. Virginis, Canonizationem Sanctorum, & ſimilia.
Probatur multis momentis. ibid.
Concluſio II. *Omnis fidelis tenetur obedire traditioni pro iis quæ univerſalem ſpectant Eccleſiam.* 379
Concluſio III. *Diœceſanus tenetur obedire traditionibus diœceſis, quæ vim legis habent, v. g. jejunare in vigilia Patroni, ut in quibuſdam diœceſibus præcipitur.* ibid.
Probatur ratione.
Diluuntur objecta quæ paſſim militant contra Concluſiones. 380

DE ECCLESIA IN SPECIALI.

Analyſis Eccleſiæ prærogativarum & triumphorum. 382
Diverſa Eccleſiæ acceptatio. 386

DISSERTATIO PRIMA.

De Eccleſia ut eſt Religio multorum unam fidem profitentium. 387
Articulus I. *Utrum fuerit Eccleſia in lege naturæ in qua ſola reperiebatur ſalus.* ibid.
Concluſio I. *Fuit Eccleſia in lege naturæ.*
Probatur rationibus Theologicis. ibid.
Concluſio II. *Extra Eccleſiam non erat ſalus.* 388
Probatur variis rationibus.
Solvuntur objectiones. 389
Articulus II. *Utrum fuerit Eccleſia in lege ſcripta?*
Concluſio affirmativa. *Probatur rationibus Theologicis.* 390
Fit ſatis objectionibus. 391
Articulus III. *Utrum detur Eccleſia in nova lege?*
Sectio I. *Num Chriſtus novam fundaverit Eccleſiam?*
Concluſio affirmativa. *Prima probatio, ex figuris.* 394
Secunda probatio, ex ſimilitudinibus novi Teſtamenti. 395
Tertia probatio, ex Scriptura. 396
Quarta, ex Patribus. ibid.
Quinta probatio, ex rationibus Theologicis. ibid.
Reſponſa ad objectiones heterodoxorum. 397
Sectio II. *Utrum Eccleſia novi Teſtamenti ſit Eccleſia legis ſcriptæ perfectior, & poſſit eſſe extra Eccleſiam Romanam in aliis ſectis ſalus?*
Concluſio I. *Eccleſia novi Teſtamenti eſt ceteris perfectior.* 399
Probatur ratione.
Concluſio II. *Extra Eccleſiam Romanam non eſt ſalus.*
Probatur multis momentis.
I. Ex Scriptura ſacra. 401
II. Ex ſanctis Patribus. ibid.
III. Ab exemplis Patrum & Imperatorum qui noluerunt communicare cum iis qui non erant Eccleſiæ Romanæ membra. 402
IV. Ex aliis rationibus Theologicis. ibid.
Diluuntur Socinianorum objecta. 404
Articulus IV. *De falſis religionibus, maxime de Mahumetiſmo.*
Hiſtoria critica Mahumetiſmi.
Ortus. 406
Dogmata Alcorani. ibid.
Progreſſus. 407
Proſcriptio. 408
Concluſio. *Secta Mahumetis eſt falſa & merum Religionis commentum.*
Probatur rationibus Theologicis. ibid.
Solvuntur objectiones Mahumetanorum. 409

DISSERTATIO SECUNDA.

De Eccleſia ut eſt ſupremus fidei controverſiarum judex, ejuſque notis.
Articulus I. *Utrum præter regulas mortuas requiratur animata, ſeu Eccleſia quæ ſit ſupremus controverſiarum fidei Judex?*

Con-

Concluſio. *Eccleſia eſt fidei Controverſiarum Judex ſupremus neceſſarius.* 411
Primum argumentum, *ex Scriptura depromitur.* 411
Secundum argumentum, *ex SS. Patribus eruitur.* 413
Tertium argumentum, *ex poſſeſſione Eccleſiæ idem affulget, & ipſorum Imperatorum teſtimoniis.* ibid.
Quartum argumentum, *ex rationibus Theologicis.* 414
Fit ſatis objectionibus heterodoxorum. 416
Articulus II. *Utrum Eccleſia ſit infallibilis in quæſtionibus juris & facti dogmatici religionem ſpectantibus?* 418
§. I. *Utrum conſtet ex Scriptura ſacra Eccleſiam eſſe infallibilem circa deciſionem juris & textus ad fidem & religionem ſpectantis.*
Concluſio affirmativa. *Probatio ex veteri Teſtamento.*
I. Ex libris Legalibus. 419
II. Ex libris Regum, Eſdræ, & Machabæorum. 420
III. Ex libris Prophetalibus. ibid.
Probatio ex novo Teſtamento.
I. Ex Evangeliſtis. 421
II. Ex Epiſtolis. ibid.
Solvuntur objectiones Novatorum. 422
§. II. *Utrum conſtet, ex decretis SS. Pontificum Eccleſiam eſſe infallibilem circa quæſtionem juris & facti dogmatici?*
Concluſio affirmativa. *Probatur unico ſed efficaci argumento.* 426
Decreta ſummorum Pontificum circa quæſtionem juris & facti dogmatici. 427
Conſenſus Eccleſiæ univerſalis accedens dum per ſummos Pontifices ipſa loquitur. 428
Diluuntur objecta heterodoxorum. ibid.
§. III. *Utrum Eccleſia in Conciliis œcumenicis loquens ſit infallibilis & ex ipſis Conciliis clareſcat infallibilitas?*
Concluſio affirmativa. *Probatur hoc argumento.* 430
Diluuntur objecta. 431
§. IV. *Utrum ex traditione Patrum conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa quæſtionem juris & facti?*
Concluſio affirmativa. *Teſtimonia Patrum de infallibilitate Eccleſiæ pro dogmate.* 435
Teſtimonia Patrum pro infallibilitate circa textus dogmaticos. 436
Solvuntur objectiones Novatorum circa infallibilitatem Eccleſiæ pro textibus. 438
§. V. *Utrum ex uſu & poſſeſſione Eccleſiæ conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa quæſtionem juris & facti dogmatici?*
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.* 440
Solvuntur objectiones adverſariorum. 443
§. VI. *Utrum conſtet ex Theologis Eccleſiam eſſe infallibilem circa juris & facti quæſtionem?*
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.* 447
I. Ex ordine Eminentiſſimorum Cardinalium purpureo. 448
II. Ex Schola ſacræ Facultatis Pariſienſis. 449
III. Ex Schola Angelica Thomiſtarum. 450
IV. Ex Schola doctiſſima Societatis Jeſu. 451
V. Ex Juris-peritis. ibid.
Fit ſatis objectionibus heterodoxorum circa quæſtionem textus. ibid.
§. VII. *Utrum ex ratione conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa juris & facti dogmatici quæſtionem?*
Concluſio affirmativa. *Probatur rationibus Theologicis.* 454
Diluuntur obſtrepentium objecta. 455
Articulus III. *Num Eccleſia militans ſit viſibilis & quænam ſint ejus membra?* 458
§. I. *Num ſit de fide Eccleſiam militantem eſſe viſibilem?*
Concluſio affirmativa. *Probatur multis momentis.* 459
I. Ex veteri Teſtamento. ibid.

II. Ex

II. *Ex novo Teſtamento.* ibid.
III. *Ex traditione Patrum.* ibid.
IV. *Ex ratione.* 460
Objectiones Proteſtantium ſolvuntur. 461
§. II. *De Eccleſiæ membris.* 462
Articulus IV. *De notis Eccleſiæ, & utrum conveniant ſoli Eccleſiæ Romanæ.* 464
§. I. *De prima Eccleſiæ nota, quæ eſt unitas.* ibid.
§. II. *Sanctitas, altera Eccleſiæ nota.* 465
§. III. *Catholicitas ſeu univerſalitas, eſt tertia veræ Eccleſiæ nota.* 466
§. IV. *Quarta Eccleſiæ nota, eſt Apoſtolicitas.* ibid.

DE

TRACTATUS NONUS
DE
VIRTUTIBUS
THEOLOGICIS,
Et Prolegomenis ad Scripturam Sacram.

TRIBUS potiſſimum fundamentis innititur Eccleſia, videlicet fide, ſpe & charitate, unde ad earum cognitionem & amorem tota inhiat Theologia, quandoquidem, ſecluſis tantis virtutibus, inutilis reputabitur. Enimvero ad quid ſermones de Deo uno & Trino, ſi vel ipſe ignoretur ? Quorſum ut ſummum bonum prædicaretur, ſi ſpes animam ineſcare deſinat ? Sed quæ erit ſpei fiducia, ſi beatitudinem avido corde anhelatam charitas non attingat? Hæ ſunt virtutes quibus ad Deum manu ducitur Chriſtianus: fontes ad quos homo viator ſuſpirat. Columnæ quæ totum ſalutis ædificium ſuſtentant. Nec mirum: homo per fidem nedum ſe cognoſcit brutis animantibus ſuperiorem, ſed & ad æternam felicitatem locandum. Ad hanc vero per ſpem ſecure tendit, & ejuſdem ubertate per charitatem fruetur. . . Quid plura ? Per fidem Chriſtus facit hominem diſcipulum ſuum: ſpe commilitonem, charitate vero filium & heredem.

DISSERTATIO PRIMA.

DE FIDE THEOLOGICA,

Cujus lumine Eccleſia incedit.

FIDEM irrident Idololatræ, eamque prorſus inutilem prædicant. Sed contra quod dicit Apoſtolus Hebr. 11. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo.*

Neceſſitas fidei ſex his probatur & explicatur argumentis.

PRIMO: Fidei objectum eſt Deus, ut prima veritas.

Secundo: Objectum fidei eſt certum.

Tertio: Eſt credibile.

Quarto: Ultima fidei reſolutio de ejus objecto fit certo & infallibili modo ultimate in Eccleſiam.

Quinto: Actus internus fidei, ſecluſo gratiæ auxilio, non elicitur.

Sexto: Actus fidei etiam exterior eſt de præcepto.

ARTICULUS PRIMUS.

De objecto fidei Religionis, & Eccleſiæ.

Dari fidem probant ubique ſacræ paginæ, dum ipſius neceſſitatem ſine fine prædicant, ut illud Apoſt. Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum*. Fides non ſolum ad cognoſcendum Deum utilis eſt, ſed & ad naturalia penetranda non inutilis apparet propter tria. I. Quia per eam homo venit ad multorum cognitionem, ad quam acquirendam tempus vitæ ſæpius non ſufficeret. II. Per eamdem cognitio rerum naturalium fit communis ſimplicibus & implicatis in negotiis ſæculi. III. Homo per eam fit certior de rebus naturalibus quæ ſunt præ oculis ſuis.

Fides multipliciter ſumitur. Primo quidem pro conſcientia bona, juxta illud Rom. cap. 14. *Quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. II. Pro fidelitate in promiſſis ſervandis; ſic illam ſumit Apoſtolus, cùm ait 1. Cor. 4. *Quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur*; & in iſto ſenſu Pſal. 144. Deus dicitur, *fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis*; tum quia ſemper promiſſa exequitur. Sumitur etiam pro bona œconomia & fideli diſpenſatione bonorum Dei. III. Pro veracitate & virtute inclinante ad dicendum verum, unde ab ea homo dicitur veridicus: Sic etiam Deus dicitur fidelis, eſt enim maxime verax & falſa propalare nequit. IV. Pro fiducia, qua quis optime ſperans de aliquo, ejus voluntati ſe committit; de hac loquebatur Chriſtus in iſto ſenſu quum dixit Petro, qui mergi incipiebat: Matth. 14. *Modicæ fidei, quare dubitaſti*. Hoc eſt, cur non totaliter te permiſiſti meæ voluntati & potentiæ? Et Marc. 11. *Habete fidem Dei ... quicumque dixerit huic monti: Tollere & mittere in mare ... quodcumque dixerit, fiat, fiet & ſe jactabit*. 5o. Sumitur pro objecto ſuo & doctrina, ut quum S. Athanaſius dicit in Symbolo: *Hæc eſt fides catholica, quam niſi quiſque fideliter firmiterque crediderit, ſalvus eſſe non poterit*. Denique pro cognitione obſcura alicujus rei innixa teſtimonio Dei dicentis & revelantis; ſi enim teſtimonium eſſet humanum, faceret ſolum fidem humanam, ſed cum ſit divinum, divinam & infallibilem operatur. De illa in iſto ſolum ultimo ſenſu impræſentiarum agimus.

Prænotandum eſt triplicem diſtingui veritatem a Philoſophis; alteram in eſſendo, alteram in dicendo, alteram in cognoſcendo. Prima eſt ipſa veritas tranſcendentalis, quæ eſt proprietas cujuſcumque entis: ratione illius Deus dicitur verus, ideſt, habens veritatem ſeu eſſe ens reale infinite perfectum per quod diſtinguitur a falſis Diis qui nihil ſunt a parte rei: Secunda ineſt nobis, & eſt virtus moralis nos inclinans ad dicendum verum; in Deo autem eſt inclinatio quam habet ad veritatem dicendam & neminem fallendum: Tertia, eſt ipſa conformitas objecti cum potentia cognoſcente, & illud enunciante. His poſitis ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Objectum materiale fidei eſt omnis res revelata. Ita D. Thomas 2. 2. q. 1. art. 1.

Probatur ratione. Objectum materiale illud eſt circa quod verſatur facultas: Sed fides reſpicit omne revelabile, quippe quæ reſpiciat id omne quod dicit Deus, ut prima veritas, cujus teſtimonio ipſa nititur & fundatur: Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Objectum formale quod fidei, eſt Deus ſub ratione primæ veritatis in dicendo, adeoque ſub ratione deitatis.

Probatur ex D. Thoma, qui hic art. 1. dicit veritatem primam ſe habere ad fidem ſicut ſanabile ad medicinam: Atqui ſanabile eatenus eſt objectum formale quod medicinæ, quatenus medicina omnia reſpicit per ordinem ad ſanitatem, ita & fides omnia conſiderat per ordinem ad primam veritatem dicentem ſeu revelantem. Ergo &c.

CON-

CONCLUSIO SECUNDA.

Objectum formale quod fidei, eſt Deus ſub ratione primæ veritatis in dicendo, adeoque ſub ratione deitatis.

PROBATUR ex D. Thoma, qui hic art. 1. dicit veritatem primam ſe habere ad fidem ſicut ſanabile ad medicinam: Atqui ſanabile eatenus eſt objectum formale quod medicinæ, quatenus medicina omnia reſpicit per ordinem ad ſanitatem, ita & fides omnia conſiderat per ordinem ad primam veritatem dicentem ſeu revelantem. Ergo &c.

CONCLUSIO TERTIA.

Objectum formale ſub quo fidei eſt prima veritas in dicendo connotans primam veritatem in cognoſcendo.

PROBATUR *prima pars*. Ex D. Thoma, qui quæſt. 14. de veritate art. 8. ad 16. ait: " Teſtimonium primæ veritatis ſe " habere in fide, ut principium in ſcien- " tiis demonſtrativis. „ Igitur ſicut principium in ſcientia demonſtrativa eſt objectum formale ſub quo, ita erit & prima veritas in dicendo reſpectu fidei, quandoquidem omnia reſpicit ſub iſta formalitate, videlicet ut ſunt à Deo revelata.

Probatur ſecunda pars. Objectum fidei tametſi obſcurum, debet tamen eſſe certiſſimum: Igitur prima veritas in dicendo connotans primam veritatem in cognoſcendo, eſt objectum formale ſub quo adæquatum fidei: Enimvero non ſufficit ut prima veritas aliquid dicat & revelet ad hoc ut ſit certum, ſed inſuper debet ipſa omnia cognoſcere quæ revelat; alias defectu cognitionis, poſſet ipſa ſalli, adeoque & alios, incerta pro certis enunciando, fallere.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES 1. Contra primam concluſionem: Peccata revelantur in Scripturis, & tamen non ſunt objecta fidei, quia non ordinantur ad Deum. 2. Deus ipſe ut prima veritas cadit ſub revelationem; & tamen non eſt objectum materiale, ſed formale fidei: Igitur omne revelatum non eſt objectum materiale fidei. Confirmatur: cuncta revelata non ſunt æque credibilia ſicut objecta charitatis non ſunt æqualiter amabilia: Ergo &c.

Reſpondeo ad 1. diſtinguendo, peccata ſecundum ſe non ſunt ad Deum ordinabilia, concedo: ut deteſtanda, vel ab iis qui illa commiſere, vel ab aliis, nego.

Ad 2. diſtinguo Deus ut prima veritas in dicendo non eſt objectum materiale, ſed formale, concedo: in eſſendo & ut eſt ens, nego. Fides enim docet Deum eſſe remuneratorem, & ſic cadit ſub revelationem.

Ad confirmationem nego ea quæ fides attingit, non eſſe æqualiter credibilia, quandoquidem ſubſunt eidem rationi formali, ſcilicet revelationi: unde fides eſt unicus & ſimplex habitus, quia cuncta conſiderat ſub eadem ratione, & habet idem objectum formale, hinc Concilium Trident. damnavit Lutheranos, eo quod multiplicarent habitum fidei, volentes ut alia fide credantur hiſtoriæ utriuſque Teſtamenti, alia vero dogmata & moralia, unde nego paritatem. Charitas enim ſupponit bonitatem in objecto a quo movetur ad amandum; & cum bonitas in Deo ſit increata, in creaturis vero finita, magis amat Deum quam creaturas: Sed fides uno & eodem nititur teſtimonio Dei revelantis, adeoque omnia revelata ſunt æqualiter credibilia, quandoquidem prima veritas eſt æqualiter in omnibus verax.

Inſtabis: Deus ipſe ut prima veritas cadit ſub revelationem, & tamen non eſt objectum materiale, ſed formale: Igitur omne revelatum non eſt objectum materiale fidei, ſed formale.

Reſpondeo diſtinguendo; Deus ut prima veritas in dicendo non eſt objectum materiale, ſed formale, concedo: in eſſendo & ut eſt ens, nego. Fides enim Deum eſſe docet ſaltem rudes & plebeios qui, viſis creatoris effectibus, demonſtrationem de exiſtentia Dei elicere non valent; ſicque reſpectu eorum exiſtentia Dei, inquit D. Thomas, cadit ſub revelationem.

Oppones: Contra ſecundam concluſionem: Theologia reſpicit Deum ut primam veritatem loquentem, prophetia vero etiam

ipſum Deum immediate revelantem: Igitur prima veritas in dicendo non eſt objectum formale quod fidei, quia debet eſſe ſingulare, ut ſit ſpecificativum: Confirmatur. Ultima reſolutio fidei non ſit in Deum dicentem, ſed in Deum ut ſic: quærenti enim cur Incarnatio facta ſit? Reſpondet Theologus quia prima veritas hoc revelavit. Quærenti rurſus cur prima veritas hoc revelaverit. Reſpondet, quia hoc Deus dixit. Ergo &c.

Reſpondeo ad primum diſtinguendo; Theologus reſpicit primam veritatem ut loquentem, & utitur revelatione virtuali fundata in diſcurſu, concedo: revelatione immediata ſicut fides, nego.

Ad 2. ſimiliter diſtinguo; Prophetia reſpicit etiam immediate Deum revelantem, & aliquid aliud, concedo: ſecus, nego. Fides nititur revelatione omnimode obſcura: Prophetia vero ſæpius habet evidentiam in atteſtante, cum Angeli in viſionibus alloquerentur Prophetas, qui idcirco lib. 1. Reg. cap. 9. dicuntur videntes. Quid plura commemorem? Prophetia non reſpicit per ſe primo Deum in ſe ſicut fides, ſed bonum temporale creaturæ, unde objectum ejus formale eſt diverſum.

Ad confirmationem, dico ultimam fidei reſolutionem fieri in Deum revelantem. Quando autem quæritur cur Deus revelaverit? Et reſpondet Theologus, quia Deus dixit, jam reſpondet ut ſciens & Theologus qui diſcurrit, non vero ut fidelis, qui ſimpliciter credit: Cæterum prima veritas revelans eſt ipſe Deus ut auctor gratiæ; per gratiam enim ſolum cognoſcimus Deum vera dicere quando loquitur, ſed non ratione pure naturali: nam poſſemus dubitare an Deus velit nobis revelare, vel abſcondere ſua myſteria.

Inſtabis: Si Deus ut Deus foret objectum formale fidei, ſequeretur fidem ipſa charitate fore nobiliorem, quandoquidem deitas exprimit aliquid nobilius quam bonitas quæ eſt charitatis objectum: Sed falſum conſequens. Ergo & Antecedens.

Reſpondeo negando ſequelam, quandoquidem habitus nobilitas non petitur ex objecto nobiliori in ratione entis ſpectato, ſed bene ex objecto formaliter & in ratione objecti conſiderato: Sic autem objectum fidei non eſt nobilius, quia charitatis objectum eſt, vel ipſa bonitas divina, ut eſt in ſe, objectum vero fidei eſt deitas prout in intellectu creato per revelationem obſcuram recipitur & dignoſcitur, hinc ſub iſto reſpectu, eſt aliquid ipſa bonitate minus.

Objicies: Contra tertiam concluſionem: objectum formale ſub quo eſt intrinſecum: Sed revelatio eſt extrinſeca fidei: Igitur non eſt objectum formale ſub quo.

Reſpondeo diſtinguendo majorem; objectum ſcientiæ eſt quid intrinſecum, concedo: conſiſtit enim in demonſtratione, & in conſenſu concluſionis deductæ ex præmiſſis, hinc ratio ſub qua, quæ eſt motivum aſſenſus, eſt intrinſeca: objectum fidei, ſubdiſtinguo, active ſumptum & ex parte loquentis, concedo: eſt enim ipſum verbum Dei ut loquentis, Deo maxime intrinſecum: paſſive & extrinſece per ordinem ad eos ad quos fit ſermo, nego. Quandoquidem eſt de ratione fidei, ut nitatur teſtimonio alieno, & ſic diſtincta minore, nego conſequentiam.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

I. *Objectum materiale fidei eſt omne revelatum*. II. *Formale quod*, *Deus ſub ratione Deitatis*. III. *Sub quo*, *prima veritas in dicendo*.

PRIMUM patet, quandoquidem fides reſpicit omne revelatum.

Secundum utique; fides enim reſpicit Deum loquentem ut Deum.

Tertium etiam; objectum enim formale ſub quo eſt ratio ſub qua aliqua facultas ſuum objectum conſiderat: Sed fides cuncta ſpectat relative ad Deum ut prima veritas eſt. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Fides reſpicit quidem peccata revelata, ſed ut deteſtanda per pœnitentiam quæ peccatorem ad Deum ordinat & convertit.

Secundo: Tametſi Theologia ſimul & prophetia Deum, ut loquentem conſiderent,

rent, non tamen ſub eodem reſpectu. Cum fides eſſentialiter ſit obſcura, prophetia vero non ſemel habeat evidentiam in atteſtante, ut quum Joannes ajebat diſcipulis oſtendens Chriſtum preſentem, Joan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi:* Ceterum, eſt per ſe primo ad bonum alterius, hinc Deum primario non attingit propter ſe, ſed propter proximum.

Tertio: Objectum formale ſub quo ſcientiarum ipſis eſt intrinſecum, ſecus vero fidei, quippe quę innitatur teſtimonio alieno, ſcilicet Dei.

ARTICULUS SECUNDUS.

De certitudine objecti fidei.

OBJECTUM fidei eſſe certum, & quidem certitudine qua major non poſſit haberi vel a natura, vel ab homine, omnes catholici conveniunt; nec ipſi diffitentur Calviniſte & Lutherani: Sed difficultas eſt a quibus oriatur principiis. Duo potiſſimum aſſignantur, nempe relatio facta Eccleſię de aliqua veritate incognita: alterum vero eſt ipſe Deus loquens: Igitur duo potiſſimum querunter: Primo quidem qualis requiratur revelatio ad fidem? Secundo, an Deus ita veritatem loqui aſtringatur, ut nec errorem, nec ipſam equicationem poſſit loquendo, ſive per ſe, ſive per alios inducere? Unde ſit

SECTIO PRIMA.

De revelatione prærequiſita ad fidem.

PRÆNOTANDUM eſt I. Duplicem eſſe revelationem, ſcilicet virtualem, & formalem: formalis eſt ejus quod revelatur in ſeipſo: virtualis vero eſt ejus quod naturali ſequela ex ipſa re revelata ſequitur, ſeu eſt connexio cum revelata. Rurſum plerique Theologi ſubdiſtinguunt formalem in implicitam & explicitam: explicita eſt ejus quod diſtincte revelatur, ut Chriſtum eſſe hominem: implicita eſt ejus quod includitur in re revelata, v. g. Chriſtum eſſe rationalem; ſubnotant hi Theologi non eſſe confundendam virtualem revelationem cum formali, nec formalem explicitam, cum implicita.

Obſervandum II. Illud quod revelatum eſt virtualiter educi ſolere expreſſius per diſcurſum ex propoſitione revelata: unde præſens difficultas concipi ſolet ſub illis terminis: utrum concluſio Theologica deducta ex una præmiſſa de fide, & altera quæ non eſt de fide, ſit revelata? Ut in iſto diſcurſu: omnes Apoſtoli repleti ſunt Spiritu ſancto: Sed Matthæus fuit Apoſtolus: ergo fuit repletus Spiritu ſancto. In illo ſyllogiſmo duæ præmiſſæ ſunt de fide, in ſequenti vero iſto ſyllogiſmo: omnes peccaverunt in Adam: Petrus eſt homo: ergo peccavit in Adam. Una eſt tantum de fide, nempe major. Quibus prælibatis ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Datur & exiſtit divina revelatio.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA, ſic exponitur: Nomine divinæ revelationis intelligimus lumen deſuper infuſum quo Deus obſtruſa & incognita hominibus aperit: Atqui datur hujuſmodi lumen: Et probatur ex Lactantio qui lib. 1. cap. 1. ait: " Fieri non „ potuit, ut homini per ſe ipſum ratio „ divina innoteſceret, non eſt paſſus ho„ minem Deus lumen ſapientiæ requi„ rentem diutius oberrare, ac ſine „ ullo laboris affectu vagari per tenebras „ inextricabiles. Aperuit oculos ejus a„ liquando, & notionem veritatis munus „ ſuum fecit, ut & humanam ſapien„ tiam, nullam eſſe monſtraret, & er„ ranti ac vago viam conſequendæ ater„ nitatis oſtenderet. „

Secunda: Multa ſunt ad inſtituendos mores neceſſaria, quæ homo non poteſt proprio labore, & induſtria ſcire, cum vita ſit brevis, & corpus deprimat ſenſum multa cogitantem. Igitur datur divina revelatio quæ ſuppleat his defectibus ne homines errent in via ſalutis indaganda. Iſta ratio eſt D.Thom. 1.p.art. 1. ubi ſic loquitur: " Dicendum, quod ne„ ceſſarium fuit ad humanam ſalutem eſſe " do-

" doctrinam quandam ſecundum revelationem divinam præter Philoſophicas diſciplinas, quæ ratione humana inveſtigantur. Primo quidem, quia homo ordinatur ad Deum, ſicut ad quemdam finem, qui comprehenſionem rationis excedit ſecundum illud Iſaiæ: *oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti diligentibus te*. Finem autem oportet eſſe præcognitum hominibus, qui ſuas intentiones & actiones debent ordinare in finem. Unde neceſſarium fuit homini ad ſalutem, quod ei nota fierent quædam per revelationem divinam, quæ rationem humanam excedunt.,,

Tertia: Neceſſe eſt Deum ipſum determinare modos quibus cultum ſibi debitum vult exſolvi; tametſi enim vel ipſe naturæ inſtinctus, & ratio erga Dominum inſpirent reverentiam, non ſatis tamen hoc determinant; obſequia ſiquidem, quæ ſubditi exhibent Principi, non ex ſubditorum arbitrio, ſed ex Monarchæ præſcripto aſſignari debent: Sed hoc fit divina revelatione; hinc Apoſtolus ad Hebr. 1. ait: *Multifarie, multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio*. Igitur divina exiſtit revelatio & neceſſaria eſt; hæc enim ſi ſemel deſit, ut plurimum cæcutit, & hallucinatur humana ratio ſibi permiſſa, tum in turpiſſimos errores & abſurdiſſimas ſuperſtitiones ſæpius impingit, ſicut patet inſpicienti varias gentium pro ſuo nutu religiones ſibi confingentium opiniones.

CONCLUSIO SECUNDA.

Revelatio implicita & virtualis ante Eccleſiæ explicationem non ſufficit ad fidem Catholicam.

PROBATUR *iſto ratiocinio*: Illud rem de fide conſtituere non valet, quod neque omnibus apparere, neque eodem modo concipi poteſt, ſed diverse a diverſis explicatur modis: Atqui concluſio Theologica, v. g. ante Eccleſiæ definitionem neque omnibus ſufficienter patet, neque eodem modo ob omnibus intelligitur, ut patet in Millenariis, qui in adulterinum detorquebant ſenſum, Apocal. locum, in quo Joannes aſſerit ſanctos cum Agno mille annis regnaturos; quod quidem regnum intelligebant de Paradiſo terreſtri, antequam viſione Dei donarentur juſtorum animæ, unde illud regnum ab illis ventilatum, exploſum fuit & tanquàm aliquid fidei contrarium a Concilio Florentino abjectum.

CONCLUSIO TERTIA.

Revelatio implicita & virtualis poſt Eccleſiæ definitionem ſufficit ad fidei articulum fundandum.

PROBATUR iſta ratione: Illud fide divina credi neceſſe eſt, quod Verbo Dei loquente, immo & quaſi proponente revelatur: Atqui talis eſt revelatio implicita. Ergo &c. Probatur minor. Revelatio implicita fundatur in propoſitione contenta vel in Scriptura, vel in Traditione, quandoque etiam in concluſione Theologica incluſa; non quod ipſa concluſio ſit articulus fidei, eſt enim ejus tantum illatio, ſed quia connotat aliquam præmiſſam, fidem in ſe referentem: jam vero etiam ipſa veritas ſuprema iterum per Eccleſiam loquitur, ut ejus organo proponat veritatem; ineſt autem omnibus præceptum audiendi Eccleſiam, ut fuſius infra dicemus. Igitur revelatio formalis implicita ſufficit ad fidem: maxime vero quia per Eccleſiæ definitionem, quod erat antea implicite, jam fit explicite cognitum.

CONCLUSIO QUARTA.

Revelatio generalis ſufficit ad fidei articulum ſtatuendum.

PROBATUR I. Ex Scriptura, quæ ut plurimum revelationes tantum generales exhibet ad fidem aſtruendam, quales ſunt revelationes factæ & Prophetis, & Apoſtolis, ſic Marc. ult. habetur *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Rurſus Act. 1. Chriſtus ad Apoſtolos ſic loquens introducitur: *Eritis mihi teſtes in Judæa .... Et uſque ad ultimum terræ*. Ergo &c.

Probatur II. ratione triplici. Prima quidem, quia Eccleſia in rebus fidei determi-

Digitized by Google

terminandis recurrit, ſaltem ordinarie loquendo, nonniſi ad revelationes generales, eaſque magnis Paſtoribus pro bono publico & gloria Dei factas. Secunda, ad credendum fide divina aliquid duo potiſſimum ſufficiunt, revelatio ſcilicet primæ veritatis, & ejus agnitio: quæ quidem ea duo haberi poſſunt abſque privata revelatione. Primum quidem, nam revelatio publica procedit a prima veritate; ſecundum vero, quia quod publica firmatur revelatione atque ſe prodit, certius eſt eo quod particulari tantum dignoſcitur. Tertia, revelatio publica veritati divinæ magis conſona videtur, quandoquidem prima veritas eſt univerſalis & pro bono totius generis humani, unde quod eſt univerſalius, magis utique de prima veritate ſapit & percipit. Ergo &c. Abſit tamen procul ſacere revelationes privatas; licet enim ſint ſolum pro bono alicujus particularis perſonæ, nihilominus fide divina tenendas eſſe propugnamus. Talis eſt revelatio filii futuri contra ſpem Abrahæ promiſſi; qui tametſi jam cum uxore ſeneſceret, credidit tamen non eſſe impoſſibile apud Deum omne Verbum. Quam quidem fidem laudat Apoſtolus Rom. 4. his verbis: *Credidit Abraham & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Ratio cur revelatio privata etiam fide tenenda ſit, in promptu eſt, quia nititur teſtimonio divino, cui ſubeſſe falſum non poteſt.

Dices: quod eſt revelatum, æque eſt credibile ante Eccleſiæ definitionem, quam poſt, quandoquidem Eccleſia non auget alicujus articuli revelati veritatem: Igitur revelatio formalis implicita ſufficit ſecundum ſe ad fidem conſtituendam. Confirmatur. Fideles poſſunt ſeipſis elicere concluſiones & conſequentias, ſaltem in multis quæ jamjam clare patent in Scripturis. Ergo &c.

Reſpondeo, in hoc eſſe commentum Calviniſtarum, qui abjecta Eccleſiæ auctoritate, Scripturas ſecundum ſpiritum privatum in ſuos detorquere ſenſus delectantur, & complacent. Ad ſummum concludi poteſt, viros alias litteratos conſequentias ex Scriptura perutiles deducere poſſe: ſed contendimus ipſos eo uſque non perveniſſe, ut obligarent lectores abſque Eccleſiæ determinatione ad aliquid ſub pœna peccati tanquam de fide credendum, unde

Reſpondeo II. diſtinguendo: Quod eſt revelatum æque eſt de fide ſecundum ſe ante determinationem Eccleſiæ, quam poſt ejuſdem definitionem, concedo: quoad nos, nego. Nullus imprudenter credere tenetur, & ideo Eccleſiam audire debet ut ſciat quid de fide credendum, quid vero non: maxime vero quia Eccleſia eſt Spiritus ſancti organum & fidei veritatum cuſtos fidelis, adverſus quam ex promiſſione Dei, portæ inferi & ſpiritus erroris nuſquam prævalebunt: unde ad ipſam pertinet ſecernere veras a falſis Scripturas: veritates fidei ab humanis; nec ideo dicitur aut ſacere, aut augere aliquam fidei veritatem, ſed eam proponere & ex jure ſuo determinare.

Ad confirmationem, diſtinguo, litterati poſſunt deducere concluſiones perutiles ex Scripturis, concedo: concluſiones quæ ſint vel obligent de fide, ſubdiſtinguo: ſi veritates in concluſionibus vel contentæ, vel illatæ, jam ſint de fide determinatæ, concedo: ſecus, nego. Sic v. g. Eccleſia de fide determinavit in Concilio Epheſino Chriſtum eſſe Deum, unde Theologus hanc poteſt ſic probare veritatem. Ille homo eſt Deus, cui Verbum eſt hypoſtatice unitum: Atqui ex Epheſino, Verbum eſt hypoſtatice unitum humanitati ſanctæ: Igitur Chriſtus eſt verus Deus. Profecto iſta conſequentia eſt de fide, quia deducitur à propoſitione revelata, & ab Eccleſia propoſita; nempe: Atqui Verbum eſt hypoſtatice unitum humanitati ſanctæ, Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

I. Datur divina revelatio. II. Revelatio virtualis poſt Eccleſiæ definitionem ſufficit ad fundandum fidei articulum.

PRIMUM veriſſimum eſt: myſteria quippe tranſcendunt mentis humanæ aciem, nec, ſecluſa revelatione, nobis innoteſcunt: immo nec alia multa etiam ordinis naturalis propter vitæ anguſtias & brevitatem abſque illo lumine ſcire valemus.

Secundum etiam firmiſſime tenendum eſt: namque revelatio virtualis una aut altera præmiſſa de fide innititur. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

INCASSUM Proteſtantes auctoritatem Eccleſiæ proponentis fidei articulum abjiciunt: cum enim homines litterati quamtumvis docti falli poſſint, non ſufficit eorum ſcientia ad ſundandum fidei articulum, ſecus vero Eccleſiæ, quippe quæ ſit infallibilis; hinc columna veritatis recte dicitur: non igitur ad ſpiritum privatum ſpectat fidei articulos dirigere, & ordinare, ſed ad ſolam Eccleſiam.

SECTIO SECUNDA.

Utrum Deus ſit ita verax, ut nec falli, nec fallere poſſit, ſive per ſe, ſive per alios?

MENTIRI eſt rem ſignificare verbo aliter quam ſit, non quidem in ſeipſa, ſed in mente loquentis, unde mentiri idem eſt ac atteſtari quod falſum eſt, & negare quod verum putatur.

Quidam hæretici, teſte Guidone, tenuerunt Deum aliquando, quod abſit dicere, mentitum eſſe. Gabriel in 3. diſt. 38. citans quoſdam nominales pro opinione ſequenti duplex mendacii genus diſtinguit. Primum inordinatum, quod quidem importat non ſolum mentiendi actum ſeu rei falſæ prolationem contra mentem, & adverſante propria conſcientia, verum etiam circumſtantiam actus qui fit contra legem, aliud vero deordinatione carens quod ſolum falſitatem habet, non autem affectum malum injuſte decipiendi. Primum vult omnino repugnare Deo, minime vero ſecundum, additque mendacium primi generis illud ſolum eſſe quod a Patribus & nominatur & habetur tanquam mendacium. Sed contra illos omnes ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Repugnat Deum omnimode falſa propalare & revelare.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura ſacra.

NUM. 23. habetur: *Non eſt Deus quaſi homo ut mentiatur: nec ut Filius hominis, ut mutetur.* Et iterum Rom. 3. *Eſt autem Deus verax.* Et adhuc Hebr. 6. *Impoſſibile eſt mentiri Deum.* Ergo &c.

Secundo, ex Patribus.

S. AUGUSTINUS lib. 2. de civit. Dei cap. 25. ſic loquitur: " Si velint invenire „ quid omnipotens non poteſt, ego di„ cam, mentiri non poteſt. „ Idem dicit Ambroſius epiſt. 37. & alii ne uno quidem excepto. Hoc ipſum docet ex profeſſo D. Thomas hic art. 3. his verbis: „ Sub veritate prima non poteſt ſtare fal„ ſum; ſicut ſub ente non ens; nec malum „ ſub bonitate. „

Tertio, ratione eaque multiplici.

PRIMA ſic procedit: Mendacium eſt deviatio a prima veritate & defectus potentiæ; Deus vero eſt prima veritas & omnipotens: Igitur non poteſt annunciare falſa pro veris.

Secunda ſic exponitur: Deus eſt id quo nihil melius aut perfectius excogitari poteſt, cui repugnat per ſe & intrinſece malum. Atqui mendacium eſt per ſe & intrinſece malum. Igitur impoſſibile eſt ut cadat in Deum etiam indirecte. Probatur minor. I. Ex conſcientia cujuslibet, nullus etenim pati poteſt ſibi aut imputari, aut exprobrari ſe eſſe mendacem. II. Mendacium opponitur veritati divinæ. III. Deus nos obligat ad credendum ſuo verbo malo, & hoc ſub culpa mortali; atqui ſic obligat ſuo verbo credere: Igitur mendacium non poteſt eſſe a Deo.

Tertia, deducitur ex Apoſtolo, Deus ſeipſum negare non poteſt: Atqui ſeipſum negaret, ſi falſa pro veris daret: nam negaret ſuam veritatem, cui eſſentialiter repu-

repugnat omnis error, atque falſitas. Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Deus etiam per alios falſa propalare nequit.

PROBATUR, breviter hoc ratiocinio: Dictum eſt modo Deum non poſſe per ſeipſum falſa dicere: Igitur nec per alios. Probatur conſequentia: ſi falſa diceret per Miniſtros, defectus in ipſum refunderetur; nam & cauſa formalis cenſeretur eſſe propoſitionis factæ a Miniſtro, qui loqueretur ſolum vel inſpiratus, vel edoctus a Deo qui revelaret vel etiam dictaret ea quæ proferret homo, ſed abſurdum conſequens. Ergo & antecedens.

Solvuntur objectiones.

OBIICIES. Contra 1. concluſ. Multa Deus pronunciavit quæ non evenerunt, ſic Geneſ. 4. Cum Cain dixiſſet: *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Reſpondit Deus: *Nequaquam fiet.* Et tamen interfectus eſt a Lamech. Secundo, Iſaiæ 38. prædixit Propheta Ezechiæ Regi eum brevi moriturum, vixit tamen poſt adhuc 15. annis. Tertio, Jonæ 3. legitur: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Multa dicta ſunt a Deo per comminationis Prophetiam, quæ aliter evenerunt, quia conditio de exitu ponendo neque purificata fuit, neque adimpleta, concedo; non evenerunt ut prædicta ſunt, ſubdiſtinguo: quoad aliquid, concedo: quoad omnia, nego. Ad primum non dixit Deus abſolute quod Cain non occideretur, ſed quod nihil haberet timendum, & morte impune non afficeretur: timebat enim Cain ne nullus eſſet ſibi quieſcendi locus, & a quocumque promiſcue occideretur: nam de facto Lamech, qui poſtea eum occidit, ſevere punitus eſt propter ſcelus. Ad ſecundum, Iſaias locutus eſt Ezechiæ ſecundum cauſarum ſecundarum ordinationem: qua quidem depoſita, mori debet, verum propter & orationem, & promiſſionem, aliter ex potentia extraordinaria providere voluit miſericors Deus. Ad Jonam ſimili modo reſpondendum eſt, interitum nempe Ninivitarum Prophetam prædixiſſe ſuppoſito quod in peccatis permanerent obſtinati; quia vero pœnitentiam egere, ideo miſericordiam invenire meruerunt.

Inſtabis. Deus videtur aliquem decepiſſe. Ergo &c. Enimvero Job. 12. legitur. *Deum punire malos Principes. Errare eos faciet quaſi ebrios.* Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo; Deus decipit permiſſive in pœnam peccati, concedo; ſic permiſit & Achab Regem Iſrael propter impietatem decipi a falſis Prophetis, concedo; formaliter & poſitive, nego. Nequit enim eſſe erroris cauſa.

Urgebis: Deus eſt cauſa formalis doloris: Igitur videtur poſſe eſſe & erroris: tum quia aliquis poteſt abuti miraculis ad probationem alicujus mali: tum quia etiam compertum habetur in Scripturis Barlaam & Caipham homines malos prophetaſſe. Ergo &c.

Reſpondeo negando paritatem: Deus enim utpote juſtus, eſt cauſa doloris & mali poſitivi ad puniendum & corrigendum malos, ſed non peccati, quod habet ſolum cauſam deficientem. Aliæ probationes indicant ſolum peccatores poſſe abuti donis Dei, ſed non ideo Deum eſſe mali auctorem, hinc de ſceleratis hominibus vehementer conqueritur, dicens per Iſa. 43. 24. Prophetam: *Servire me feciſti in peccatis tuis.* Unde ſi Miniſter Sacramentorum v. g. utatur caractere ad malum finem, tota culpa in ipſum refunditur, ſicut quando cuſtos Sigilli Principis abutitur principis annulo, ipſe ſolus pœnis dignus eſt.

Cæterum Barlaam vere prophetavit & quidem in populi Iſraelitici gratiam; item & Caiphas, ipſo teſtante Joanne, qui prænuntiavit mortem Chriſti omnibus hominibus profuturam.

Dices: Virtuti morali poteſt ſubeſſe falſum; Igitur & fidei ſeu Verbo Dei. Confirmatur. Abraham credidit Chriſtum naſciturum, juxta illud Joan. 8. *Abraham Pater veſter exultavit ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.* Attamen Filius Die poterat poſtea non incarnari, opus ſiquidem erat liberum & ad Dei placitum. II. Judæi ante Chriſtum natum credebant Meſſiam venturum eſſe;

nato

nato vero Chriſto, multi nihilominus credunt adhuc eum eſſe venturum. Igitur Verbo Dei poteſt ſubeſſe falſum.

Reſpondeo, ad primum negando paritatem, virtus enim moralis, inquit D.Thomas hic art. 1. ad 3. ſubeſt voluntati quæ eſt verſatilis inter bonum & malum: ſed fides pertinet ad intellectum, qui, propoſita veritate, non poteſt non aſſentiri.

Ad ſecundum reſpondeo diſtinguendo: Abraham credidit Chriſtum naſciturum per revelationem fundatam in decreto Incarnationis, adeoque infallibilem, concedo: & poterat non evenire, ſubdiſtinguo: in ſenſu diviſo, concedo: in ſenſu compoſito, & ut habet decretum annexum, ſicut & Dei præſcientiam, nego. Licet enim Deus poſſit aliquod patrare opus vel non, ſuppoſito tamen quod illud faciendum decernat, prævidet certo illud futurum eſſe, nec poteſt ejus falli præſcientia. Solutio eſt D. Thomæ hic art. 3. ad 2.

Ad tertium diſtinguo: Et tunc temporis lex Evangelica & Meſſiæ fides non obligabat, ſaltem omnes, concedo: & obligabat, nego. Fides Meſſiæ revelata eſt explicite Synagogæ Proceribus, ut Prophetis; aliis vero implicite, ut poterat falli Judęus poſt incarnationem circa temporis Meſſiæ determinationem, hinc mulier Samaritana Joan. 4. Chriſto dicebat: *Scio quia Meſſias venit qui dicitur Chriſtus. Cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia*. Secundo, Judæi adhuc expectant Meſſiam, ſed eorum ignorantia culpabilis eſt, ſiquidem vinci poteſt, & miraculis, & Evangelii propagatione: ſic docet D. Thomas hic art. 3. ad 1.

Repones: Chriſtianus credit fide divina corpus Chriſti eſſe ſub ſpeciebus panis & vini, illudque non ſub conditione, ſed abſolute adorat: ſed non eſt certum utrum hoſtia ſit conſecrata, fieri enim poteſt ut non ſit, nempe vel malitia Miniſtri, vel etiam defectu ejus ordinationis: Igitur fidei ſubeſſe poteſt falſum, ut ſi quis diceret: omnis homo peccavit in Adam: ſed Chriſtus eſt homo: ergo peccavit in Adam, quod eſt falſiſſimum.

Reſpondeo diſtinguo majorem: Chriſtianus credit fide divina panem conſecratum eſſe corpus Chriſti, concedo: panem ut ſic, nego. Fides enim reſpicit ſolum panem reduplicative ut conſecratum, quia tamen fidelis certitudinem habet moralem eſſe conſecratum, & certitudo moralis ſufficit ad fundandum judicium prudentiale; debet adorare ſine reſtrictione hoſtiam quæ proponitur & oſtenditur adoranda.

Ad ſecundum: Dico errorem ſe tenere ex parte credentis, non vero ex parte fidei; & ideo nullo modo ſubeſt illi falſum.

Ad tertium diſtinguo: Ex præmiſſa poteſt ſequi concluſio falſa per accidens, & ex defectu illius qui male illam deducit, concedo: per ſe & ex defectu fidei, nego. In ſyllogiſmo allato ſunt tres termini, nam homo in majori ſumitur pro homine puro, & in minori pro homine Deo; hinc concluſio falſa ſequitur ex inordinata terminorum diſpoſitione.

Oppones contra 2. concluſionem: Deus videtur ſervis ſuis inſpiraſſe mendacium. Ergo &c. Probatur antecedens. Gen. 20. Abraham dixit Sarę uxori ſuę dum eſſet in Ægypto: *Dic quod ſoror mea ſis, ut benè ſit mihi propter te*. Ambroſ. lib. de Abraham cap. 8. & Auguſt. lib. de mendacio art. 1. dicunt Abraham tunc locutum fuiſſe ex inſtinctu Spiritus ſancti. 2. Ibid. cap. 22. Abraham immolaturus filium dixit ſervis ſuis: *Expectate hic & revertemur ad vos*. Attamen ad immolandum filium pergebat. 3. Ibidem cap. 27. Jacob dixit Patri ſuo: *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*. 4. Ibidem cap. 42. Joſeph ait fratribus: *Per ſalutem Pharaonis exploratores vos eſtis*: Tum cap. 44. iiſdem dixit: *An ignoratis quod non ſit ſimilis mihi in augurandi ſcientia?* 5. Filii Iſrael Exod. 12. petierunt commodato ab Ægyptiis multa vaſa cum intentione non reddendi. Ergo &c.

Reſpondeo, ibi multa referri ab Hiſtoricis quę tamen non approbantur: quia tamen ut plurimum in ſententiis continentur myſteria, ſingula diſtinguenda & explananda ſunt.

Ad primum diſtinguo: Et uxor Abrahę erat ſimul & ipſius ſoror, quia erat filia patris ſui, forſan ex alia matre ſuſcepta, concedo: ſecus, nego. Quod autem Abraham recte egerit ad ſervandam vitam, patet eo quod Deus flagellaverit domum Abimelech Regis Ægypti, qui Saram rapuerat ſibi in uxorem.

Ad ſecundum diſtinguo: Tunc Abraham prophetavit quando dixit, revertemur ad vos, concedo: & non prophetavit, nego.

Licet

Licet enim in animo ipſi eſſet immolare filium Iſaac, tanta tamen prępollebat fide ut crederet Deum ſufficienter & bonum & potentem ad ſuſcitandum Iſaac; hinc fide loquens nullo modo mentitus *eſt*, volebat enim & immolare filium, & confidebat ſe reverſurum ad ſervos cum filio redivivo. Solutio eſt D. Pauli qui ad Heb. 11. de Abraham, ſic loquitur: ***Abraham obtulit filium ſuum, arbitrans quod potens eſt Deus Filium a mortuis ſuſcitare.***

Ad tertium etiam diſtinguo: Jacob erat major jure primogeniturę Eſau, quia hanc a fratre emerat dignitatem, concedo: & nullo modo erat primogenitus, nego. Erat utique primogenitus in figura, teſte S. Auguſtino, quandoquidem manus Eſau expreſſerat pellibus caprinis, ut Chriſtum prędfiguraret, unde Auguſt. lib. contr. mend. cap. 10. ait falſum Jacob non fuiſſe locutum ſed myſterium, quandoquidem erat primogenitus in Spiritu gratię & fidei ſicut Joannes Baptiſta dicitur in Evangelio Elias in Spiritu. Cęterum inter homines invaluit conſuetudo, ut qui pecunia numerata alicujus nobilis emit terram, terrę nomine & donetur & & inſigniatur.

Ad quartum ſimiliter diſtinguo, Joſeph vocavit fratres ſuos exploratores, ut illos tentaret & probaret ſicut ſolet judex imponere falſas culpas etiam innocentibus, ut detegat reos, concedo: vocavit exploratores aut calumnia, aut maledictione, nego.

Ad quintum adhuc, diſtinguo: & nomen auguris ſumitur ibi pro Propheta, concedo: & ideo vera protulit Joſeph, nam erat Propheta magnus ut patet ex eadem Scriptura: & nomen auguris ſumitur pro divinatore, & arte dęmonum utente, nego.

Ad ſextum, dico filios Iſrael non accepiſſe a Deo mandatum poſtulandi commodato vaſa Ægyptiorum, ſed ſimpliciter poſtulandi & petendi: ſoli quippe Ægyptii ea mutuo dederunt, ſed Deus tranſtulit dominium ad Iſraelitas, ut mercedem laborum ſuorum injuſte denegatam obtinerent.

Dices: Deus poteſt producere, v. g. odorem roſę abſque eo quod roſa ſit pręſens: Igitur poſſet eſſe, abſque culpa, cauſa erroris.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. Enimvero odor non dicit abſolute pręſentiam roſę, hinc Deus eam ſupplere poteſt & producere odorem roſę abſque roſa, unde non eſſet fallacia; quandoquidem prima cauſa ſe ſola poteſt facere quidquid facit cum cauſa ſecunda, quum nullum eſt inconveniens, ut in exemplo.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Deus nec per ſe, nec per alios falſa pro veris poteſt pandere.

PRIMO: quia ut habetur Num. 23. *Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur*. Sic docent Patres; in primis S. Aug. lib. 2. de civit. cap. 25. S. Thomas hic art. 3.

Secundo: Non una ratio hanc probat veritatem; repugnat enim non ens cum ente eſſentiali, & ſupremam veritatem cum mendacio conſociari.

Tertio: Deus, teſte Apoſtolo 2. Tim. 2. *Seipſum negare non poteſt*. Sed ſi Deus falſa diceret, ſeipſum negaret, jam enim non foret veritas eſſentialis. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Non mirum videri debet, ſi quędam futura in Scriptura annuntiantur, quę tamen non evenerunt; hęc enim vel comminationis Prophetiam, vel etiam futura conditionata quorum conditio non purificata eſt, ſpectant.

Secundo: Neque putandum eſt, Deum eſſe mendacii, ſicut poteſt eſſe doloris cauſam: flagellare enim v. g. peccatorem eſt quid juſtum & bonum cedens utilitati peccatoris: ſed mendacium eſt malum privativum non habens cauſam efficientem, ſed ſolum deficientem.

Tertio: Legitur Joan. 8. Chriſtum dixiſſe Abraham dies ejus vidiſſe, ſed de pręnotione Spiritus, non viſionis intuitivę Salvator ſic locutus eſt, quocirca nihil a veritate alienum protulit.

S E-

SECTIO TERTIA.

Utrum repugnet Deum æquivoce loqui tum per ſe, tum per alios?

LOCUTIO equivoca eſt uſus a verborum in ſenſu occultiori vero, relicto maniſeſtiori falſo ad proprium conceptum caute, aut etiam captioſe occultandum. Porro equivocatio duplex diſtinguitur, altera ſcilicet verbalis & externa; & fit cum verba vel ex ſe, vel ex adiunctis circumſtantiis externis duas poſſunt ſubire ſignificationes; & ſumuntur in ſenſu occultiori; ut ſi v. g. janitor in atrio domus exiſtens reſpondeat Dominum ſuum non eſſe hic, intelligendo in atrio: equivocatio vero interna ea eſt cum per mentem alia ſignificatio verbis tribuitur, quam ea que externe eis convenit ſive per novi idiomatis confectionem, ſive per verborum mentalium reſtrictionem, ut ſi Petrus interroganti an aliquid fecerit? Reſpondeat: non feciſſe, ſubintelligendo, *ut tibi dicam*, jam ſit

CONCLUSIO.

Impoſſibile eſt Deum ſive per ſe, ſive per alios loqui æquivoce.

PROBATUR auctoritate & ratione. Primo quidem, Sap. 1. 5. habetur: *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum.* Atqui equivocatio eſt quid fictum: Igitur procul eſt a Deo. Ratione vero, & quidem quadruplici. Prima, quia Deus nequit juſtam habere cauſam equivoce loqui, nam univerſorum Dominus eſt, unde timor ad loquendum equivoce eum non compellit. Secunda, plenus eſt veritatis, unde ſine tergiverſione veritatem & loqui poteſt, & de facto loquitur. Tertia, equivocatio ſumme derogat auctoritati, ſiquidem equivocare, non imprimit tantam ſubjectis auctoritatem, quantam exigit Dominus. Quarta, in doctrina fidei adſunt multe caute avertentes ab equivocatione, in ea enim Deus ſe gerit ut dictamen mundi, & ut Doctor infallibilis; nec eum deceret viros ſanctiſſimos decipere, immo ſuam puriſſimam doctrinam ſub culpa gravi & pœna eterna, vult teneri, quod non poſſet facere, ſi foret equivocatio.

Solvuntur objectiones.

OPPONES. Jeremias cap. 20. 7. ait a Deo ipſo fuiſſe ſeductum, ſic enim loquitur: *Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum.* Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: ſeductus eſt a Deo Jeremias permiſſive, concedo: directe & poſitive, nego. Putabat Propheta ſe mitti ſolum ad gentes, juxta illa cap. 1. verba: *Conſtitui te hodie ſuper gentes .... ut .... diſperdas*. Sed Deus qui non tenebatur prima vice omnem miſſionem pandere, equum duxit etiam ad Judeos Prophetam dirigere, quibus multas, ipſo inſpirante, in peccatorum vindictam annuntiavit maledictiones, quas etiam cito-citius ſuum ſortiri effectum non credebat. Contrarium autem contigit, & a ſuo populo variis injuriis & opprobriis laceſſitus contra ſpem, ingemuit, & pre amore alloquens Deum ut patrem à quo conſolationem petebat, dixit: *Seduxiſti me Domine*.

Reſpondet Rev. P. Graveſon Dominicanus & Doctor Sorbonicus Tract. de ſcript. S. Rome typis edit. ad hanc & ſimiles difficultates, his verbis: " Hec
„ Scripture ſacre loca in objectione lau-
„ data non innuere homines fuiſſe a
„ Deo mentiendo, & falſa revelando
„ deceptos, (hoc enim impoſſibile eſt,
„ utpote ſumme Dei ſanctitati, atque
„ veracitati omnino oppoſitum): ſed
„ tantum inſinuare, Deum, auferen-
„ do lumen veritatis, permittere inter-
„ dum in pœnam peccati, ut homines
„ ſeducantur, & decipiantur; eodem
„ plane ſenſu, quo Deus dicitur ob-
„ durare corda hominum, non impar-
„ tiendo malitiam, ſed ſubtrahendo gra-
„ tiam ſuam, & ſpargendo pœnales
„ cecitates propter illicitas cupiditates.
„ Sic igitur Ezechielis cap. 14. dicitur,
„ quod Deus ſeducit Prophetam, qua-
„ tenus ab eo aufert Spiritum veritatis,
„ quo fit ut Propheta divino deſtitutus
„ lumine reſpondeat juxta viſiones cor-
„ dis ſui. Sic cap. 22. libri Job dicitur,
„ quod Deus ſeducit principes, auferendo
„ ab eis lumen prudentie, & efficiendo,

ut

“ ut eorum conſilia optato exitu careant.
“ Sic epiſt. ad Rom. cap. 1. Deus dici-
“ tur tradere homines in reprobum ſen-
“ ſum, quia illos à ſe deſertos propriæ
“ cupiditatis, & dæmonum illuſionibus
“ permittit. Sic denique, dicitur Deus
“ mittere operationem erroris, quatenus
“ ſubtrahit diſcretionem ſpirituum , &
“ ſinit ut ſatanas ſuis artibus , ac præ-
“ ſtigiis impios ſeducat , ſicut ibidem a-
“ perte ſe ſe explicat Apoſtolus . Verba
“ autem Jeremiæ dicentis : *Seduxiſti me*
“ *Domine & ſeductus ſum* . Non ita ſunt
“ intelligenda , quaſi Deus à ſancto illo
“ Propheta ſpiritum veritatis ſubtraxerit,
“ ſed his verbis ſignificare duntaxat vult
“ Jeremias, ſe ſperaſſe fore ut Judæi e-
“ jus Prophetia illuſtrati, ad ſe ipſos re-
“ verterentur , & a pravis ſuis moribus
“ reſipiſcerent , quod tamen ſecus , &
“ præterquam ſperaverat, contigit. Nam
“ Judæi Prophetia Jeremiæ pejores , ei-
“ que inimicitiores facti ſunt. Unde Pro-
“ pheta ægre ferens repulſam , quam a
“ Judæis paſſus erat , ait , ſe ob hanc
“ cauſam noluiſſe amplius prophetare ,
“ ſed tamen vehementiori Dei afflatu
“ victum ad iterum prophetandum fuiſſe
“ impulſum , ſeque hoc pacto fuiſſe a
“ Deo ſeductum amiciſſime conqueritur
“ Propheta: *Seduxiſti me , Domine , & ſe-*
“ *ductus ſum , fortior me fuiſti , & prava-*
“ *luiſti: factus ſum in deriſionem , tota die*
“ *omnes ſubſannaverunt me .....* Ratio eſt ,
“ quia in his Prophetiis comminatoriis
“ quædam ſemper importatur conditio ,
“ quandoque expreſſa , quandoque ſub-
“ intellecta , ſicque nunquam tendunt
“ ad fallendum , ſed potius ad bonum ,
“ ſeu emendationem hominum. Sic Deus
“ cap. 20. lib. Geneſ. ait Regi Abimele-
“ cho, qui Saram uxorem Abrahæ abſtu-
“ lerat: *En morieris propter mulierem, quam*
“ *tuliſti*. Sed Abimelecho paratum ad ſa-
“ tisfactionem animum demonſtranti , i-
“ terum dixit Deus: *Nunc ergo redde vi-*
“ *ro ſuo uxorem , quia Propheta eſt , & o-*
“ *rabit pro te , & vives ; ſi autem nolueris*
“ *reddere , ſcito quod morte morieris tu , &*
“ *omnia quæ tua ſunt* . Ubi liquet , quod
“ Deus Regi Abimelecho prædixit , non
“ fuiſſe abſolute futurum , ſed in eo eſ-
“ ſe ſubintellectam conditionem , ac de-
“ inde explicatam. ” Igitur luce meridiana clarius apparet ſimulationem in Deum non poſſe cadere.

Replicabis : Videtur quod Chriſtus non ſemel æquivocatione uſus ſit. Ergo &c. Probatur antecedens. I. Chriſtus Matth. 20. dixit matri filiorum Zebedæi petenti pro filiis in regno ſuo, ſedes eminentiores : *Sedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram , non eſt meum dare vobis* . Cum tamen hujus officii & muneris foret Dominus. II. Joan. 2. ait : *Solvite templum hoc , & in tribus diebus excitabo illud*. Ibidem cap. 7. reſpondet notis ſuis illum invitantibus ad feſtum : *Aſcendite vos ad feſtum hunc , ego autem non aſcendam*. Poſtea vero nihilominus aſcendit . III. Luc. 24. occurrente obviam duobus diſcipulis Emmaus pergentibus, ut primum huc venit, finxit ſe longius ire velle , ſic enim habetur : *Et appropinquaverunt caſtello quo ibant : & ipſe ſe finxit longius ire*. IV. Quid plura adjiciam? Joan. 20. apparuit Mariæ Magdalenæ ſub ſpecie hortulani. V. Non omittendum quod Deus 3. Reg. 22. mittat ſpiritum qui decipiat Achab Regem Iſrael , ut percuſſus in bello pereat & moriatur . *Egredior* , ait dæmon, *& ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et dixit Dominus : decipies, & prævalebis: egredere* . Sed hæc & ſimilia æquivocationem ſpirant. Ergo &c.

Reſpondeo I. diſtinguendo , & hæc omnia denotant ſolum æquivocationem materialem , concedo : formalem , nego. Materialis illa eſt quæ præfert ex ſe aliquam parabolam , ut ſub figura veritas demonſtretur ; vel etiam quæ continet reſponſum ad interrogationem relativum; non enim loquens omnem ſemper tenetur pandere ſenſum , qui ſub verbis latet , maxime vero cum interrogans ſcit reſpondentem non teneri ſenſum aperire adæquatum ; formalis vero illa cenſetur , quæ directe & manifeſte ſenſum exhibet contrarium, quæque fit cum mentali reſtrictione veritati immediate oppoſita . Prima quandoque apparet in Scripturarum ſacrarum ſententiis , quæ ut plurimum continent myſteria: Secus vero altera: quinimmo ſi Scripturarum oracula æqua lance ponderentur , ne quidem in iis apparebit aut amphibologia , aut æquivocatio.

Reſpondeo II. negando anteced. Ad primam

nam probationem, diſtinguo: Chriſtus reſpondit ad mentem interrogantis, concedo: ſecus, nego. Revera quidem mater filiorum Zebedæi ipſum conſiderabat tanquam Regem temporalem, qui tandem ſuper ſolium David brevi ſeſſurus erat, quod ipſa mulieris manifeſtat loquela: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram.* Igitur reſpondit ut homo, dicens, *Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo:* In quibus quidem verbis nulla eſt æquivocatio; nam Chriſtus Jeſus attendit ad prædeſtinationem electorum, quæ profecto procedit a Deo ut a cauſa principali: debuit igitur dicere: *Non eſt meum dare vobis*; id eſt, abſolute & ut cauſa principalis, bene vero ad Deum, qui cum ſit cauſa principalis gloriæ, utique cenſetur & appellatur Dominus Regni futuri, & ejuſdem diſpenſator.

Ad 2. diſtinguo, & Chriſtus loquitur de humanitate, quæ non ſemel in ſcripturis vocatur Templum Dei, dicente Paulo 1. Cor. 3. *Templum Dei eſtis*, concedo: ſecus, nego. Cæterum Salvator myſterium annunciabat de cujus ratione eſt obſcuritas, quodque Judæis incredulis pandere non conveniebat, cum & ipſi Apoſtoli illud veluti ſcandalum haberent, juxta illud 1. Cor. 1. *Prædicamus Chriſtum crucifixum: Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam*. Igitur in ſententia eſt obſcuritas congrua: Sed non æquivocatio, quæ quidem duo maxime inter ſe diſcrepant: nam æquivocatio eſt contra veritatem, myſterium vero e contra, eſt via ad veritatem gradatim inſinuandam.

Ad 3. diſtinguo, Chriſtus dixit, *non aſcendam*, ſcilicet cum comitatu & pompa atque publice, qualiter exigebant noti; nam ipſi dicebant: *Manifeſta teipſum Mundo*, concedo: non aſcendam abſolute, nego. Igitur Chriſtus & ad humilitatis exemplum, & etiam ad corrigendam notorum imperfectionem, voluit occulte tantum aſcendere in templum in die feſto: nequidem igitur æquivocationis adumbratio apparet in loquela Domini, cum directe reſpondeat & ad mentem parentum: maxime ſi cuncta ponderentur verba. Non enim Chriſtus ait, non aſcendam, ſed *non aſcendo*, quod ſolum deſignat tempus præſens quo, cum pompa aſcendere nolebat: hinc ſubdit, *Meum tempus nondum impletum eſt*. Hoc eſt tempus nondum pro iſto momento congruit.

Ad 4. utique diſtinguo, & Chriſtus ſic ſe geſſit urbanitatis cauſa, ut diſcipulorum probaret affectum, qui quidem uſus communis eſt etiam inter homines, qui honeſta alicujus beneficii recuſatione tentant alios, ut iterata gratiæ oblatione comprobent an ſint veri, vel fucati amici, concedo: ſecus nego.

Ad 5. etiam diſtinguo, Chriſtus ſe præbuit ſub ſpecie hortulani videndum a Magdalena, ut acceſſum ad ipſum redderet illi faciliorem, occultando gloriam corporis, quam profecto ſuſtinere haud valuiſſet; & etiam ut intelligeret, inquiunt Patres, hac figura Chriſtum eſſe verum animarum cultorem, concedo: ſe præbuit ſub ſpecie hortulani videndum ad decipiendum, nego.

Ad locum ex lib. 3. Regum deſumptum dico auctorem canonicum loqui ad captum humanum, & introducere dæmonem ſe offerentem ad decipiendum Achab, ut lectores intelligerent Deum permiſiſſe in vindictam idololatriæ peſſimi illius Regis, ut ſeductus a falſis Prophetis, bellum contra Regem Syriæ iniret, in quo ſagitta percuſſus, interiret: Hæc igitur verba: *Egredere, fac ita*, non ſunt verba imperantis, ſed permittentis.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Deus nec per ſe, nec per alios æquivoce loquitur.

PRIMO: Sic habetur Sap. 1. *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*.

Secundo: Hoc repugnat primæ veritati, cum æquivocatio non nihil ſpiret mendacium.

Tertio: Neque vero poteſt Deo dari æquivocandi locus, cum nihil a creaturis timendum habeat, quippe qui ſit omnium ſupremus Dominus.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Jeremias aſſerit quidem ſe a Deo ſeductum, ſed ibi ſermo eſt de ſeductione improprie dicta: cum enim Deus cuncta eodem tempore non revelet Prophetis, putabat vir Dei maledictiones, ordinante Deo, Judæis a ſe annuntiatas, cito-citius ad effectum non perventuras, quorum tamen promptior exitus illum ſaturavit opprobriis, hinc ſeductio, ſi quę dicatur, non ex parte Dei, ſed ex parte Jeremiæ ſe tenet.

Secundo: Incaſſum tribuerentur Chriſto æquivocationes; cum enim ſit homo Deus, modo ut Deus quidem, modo etiam ut homo loquitur: ſic quum dixit Joan. 2. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*, loquitur de reſurrectione humanitatis ſanctæ: loquitur utique ut homo quum matri filiorum Zebedæi prælaturas pro filiis expoſtulanti, dixit, *Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo*: ut intelligeret rudis mulier dignitates non gratiæ & favori, ſed laboribus & meritis eſſe diſtribuendas.

Tertio: Seductio Achab non fuit poſitiva, ſed ſolum permiſſiva ex parte Dei, & hæc in peccatorum vindictam.

ARTICULUS TERTIUS.

De credibilitate objecti fidei.

CERTUM eſt res ſupernaturales, & maxime myſteria mentis humanæ aciem fugere: Igitur poſſumus tantum habere aliqua credibilitatis motiva, quibus commota & ſtimulata ratio credat cum ſubmiſſione fidei articulos, qui de ſe obſcuri ſunt: obſcuritas igitur eſt de ratione fidei, & eſt aliud punctum primo diſcutiendum, poſtea vero de credibilitate ſermonem habebimus. Sit igitur

SECTIO PRIMA.

De obſcuritate objecti fidei, ſeu de inevidentia.

QUÆRES I. Utrum obſcuritas requiratur ad objectum fidei.

Ante reſponſionem notandum eſt duplicem eſſe obſcuritatem, alteram objectivam, alteram vero ſubjectivam: prima ſe tenet ex parte objecti formalis, quod, ut quum res non clare cognoſcitur: & quo, quando medium v. g. lumen quo attingitur coloratum, eſt obſcurum: altera ſe tenet ex parte potentiæ cognoſcitivæ, quando ſcilicet potentia non niſi obſcure perſpicit objectum; puta ſi noctu inter tenebras apprehendatur objectum: His prælibatis,

Reſpondeo I. Utramque obſcuritatem requiri ad fidem, iuxta illud Heb. 11. *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*. Hinc D. Gregor. Homil. 2. dicit: " Quæ enim appa- " rent, jam non habent fidem, ſed a- " gnitionem. „ Igitur utraque obſcuritas requiritur ad fidem; alias non eſſet argumentum rerum non apparentium. Ratio eſt quia fides debet diſtingui a ſcientia & viſione beatifica: Sed non aliter diſtinguitur niſi per obſcuritatem: Enimvero ſcientia habet evidentiam in principiis & concluſionibus ſicut & viſio beatifica in ſuo objecto, tum formali quod, tum formali ſub quo. Ergo &c.

Reſpondeo II. Obſcuritatem eſſe ſolum conditionem ſine qua non fidei, quia ſicut everſo temperamento diſſolvitur animal, ſic ablata obſcuritate ceſſat fides: cæterum non eſt ipſius motivum; non enim credimus quia objectum eſt obſcurum, ſed quia prima veritas loquitur. Supereſt igitur, quod ſit duntaxat objecti fidei mera conditio.

Quæres II. Num fides poſſit eſſe ſimul cum viſione?

Reſpondeo fidem & viſionem non poſſe compati in eodem intellectu de eodem objecto formali. Ita D. Thomas hic art. 3. quia viſum & non viſum opponuntur, fides autem ſe habet ut non viſum; viſio vero ut viſum. Hanc veritatem inſinuat Apoſtolus 1. Cor. 13. his verbis:

Vide-

Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Ergo &c.

Quæres III. Utrum fides poſſit compati cum evidentia in atteſtante.

Ante reſponſionem obſervandum eſt evidentiam eſſe triplicem: alteram ſcilicet objectivam, quum objectum de ſe patet: alteram ſubjectivam; & eſt quando potentia illud clare videt: alteram vero quæ ſe tenet ex parte loquentis, ut cum videtur loquens & proponens veritatem. Porro evidentia objecti poteſt eſſe ſine evidentia ſubjectiva; iſta enim propoſitio, v. g. Deus eſt, eſt per ſe nota, quoad ſe, quandoquidem prædicatum eſt de eſſentia ſubjecti, non tamen quoad nos; non enim naturaliter & ſine diſcurſu cognoſcimus exiſtentiam in Deo eſſe idem cum ſua natura. Item evidentia in atteſtante poteſt eſſe ſine aliis duabus; ſic v. g. Doctor proponens demonſtrationem Theologicam ruſtico de exiſtentia Dei, v. g. videt iſte loquentem, ſed non capit quod illi dicit: jam

Reſpondeo fidem poſſe compati cum evidentia in atteſtante.

Probatur I. auctoritate Scripturæ. Quando Exod. 3. Deus locutus eſt ad Moyſen in rubo ardenti, iſte neſciebat Deum illum alloqui; dixit enim ei, *Ego ſum Deus Patris tui, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob .... ait, Moyſes ad Deum, ecce ego vadam ad filios Iſrael, & dicam eis: Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mihi: quod eſt nomen ejus? Quid dicam eis?* Item Iſaias cap. 9. vidit Deum ſedentem ſuper thronum excelſum & elevatum; non ideo tamen Propheta comprehendebat myſterium ſive Incarnationis, ſive Trinitatis quæ illi revelabatur: Igitur habebat evidentiam in atteſtante, licet non haberet objectivam & ſubjectivam: ergo fides poteſt compati cum evidentia in atteſtante: tametſi enim videatur loquens, objectum tamen ſemper manet obſcurum, immo & ratio qua cognoſcitur; quia non cognoſcitur per demonſtrationem, ſed ſolum per revelationem, & quia Deus loquitur. Ita D. Thomas expreſſe, hic q. 5. art. 2. ſic loquitur; " Si aliquis Propheta præ" nunciaret in ſermone Dei aliquid fu" turum & adhiberet ſignum, mortuum " ſuſcitando; ex hoc ſigno convinceretur " ille intellectus videntis, ut cognoſce" ret manifeſte hoc dici a Deo qui non " mentitur, licet illud futurum quod " prædicitur, in ſe evidens non eſſet; " unde per hoc ratio fidei non tollere" tur.

SYNOPSIS SECTIONIS.

Primo, Fides eſt eſſentialiter obſcura, nam teſte Apoſtolo Heb. 11. *Eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.*

Secundo: Fides non poteſt eſſe ſimul cum ſcientia & viſione, quandoquidem iſtæ duæ ſunt evidentes, fides vero eſſentialiter importat obſcuritatem.

SECTIO SECUNDA.

Utrum objectum fidei ſit credibile, id eſt, utrum myſteria noſtra fidei ſint credibilia?

Credibilitas Duplex eſt, alia evidens, alia inevidens: Evidens ea eſt, quæ petitur ex teſtimoniis univerſalibus, & quæ non poſſunt rejici: inevidens vero petitur ex teſtimoniis quibuſdam particularibus, quæ non ſunt ſufficientis famæ, ut apud omnes ponderent. Obſervandum eſt etiam credibilitatem a ſcibilitate diſtingui in eo quod petatur ex teſtimoniis extrinſecis, ſcibilitas vero a mediis intrinſecis, & neceſſario connexis cum re demonſtrata. Jam ſit

CONCLUSIO.

Myſteria fidei ſunt evidenter credibilia.

Probatur multis momentis.

Probatio ex motivis credibilitatis.

Primo: Hoc ipſum patet ex cognitione de exiſtentia Dei, quàm Metaphyſici ratione demonſtrant: cognoſcendo enim Deum eſſe, etiam conjecturaliter, ratio comprehendit illum multa poſſe quæ ſuperant captum noſtrum; adeoque myſteria eſſe credibilia.

Secundo: Myſteria probantur evidenter credibilia ex antiquitate noſtræ Religionis: Moyſes enim, teſte ſancto Juſtino Marty-

Martyre in Parænetico, & Tertulliano in Apologetico, cap. 18. Scripſit ante Græcos, qui nonniſi longo tempore poſt captam Jeroſolymam ab Aſſyriis, ſcripſere: immo emanaverat ab Adamo ad Moyſen uſque traditio de Myſteriis, quandoquidem Deus locutus fuerat Patriarchis: & teſte divo Thoma, movebantur interius homines a Deo circa ea quæ ſunt cultus divini. Ergo &c.

Tertio: Vel ipſa veritas in hoc ſeipſam prodit, quippe quę ſolum tendat ad cognitionem Dei, ejuſque attributorum inſinuandam, tum & ad mores juſtis legibus componendos, paſſioneſque virtute crucis refrænandas.

Quarto: Sanctitas noſtræ Religionis, reddit fidei objectum maxime credibile, non enim, ut Mahumetica indulget ſenſibus & carni, ſed totum dat Spiritui. Hoc ipſum claret in Martyribus, hoc in Confeſſoribus, hoc in Virginibus, aliiſque Juſtis & ſanctis, qui non ambulant ſecundum carnem, ſed gratiæ ſpiritum: hoc annuntiat morum ſanctitas; hoc lex pura & immaculata, hoc demum Chriſtianorum charitas quam ſæpe mirati ſunt Ethnici: unde Paulus ad Philip. II. affirmat Chriſtianos inter Gentiles ſicut luminaria lucere: de ſancto Luciano Martyre refert Metaphraſtes, Ethnicos ſolo ejus conſpectu ad fidem Chriſti fuiſſe adductos: vel ipſe univerſus orbis Angelicam Magni Antonii vitam demirabatur.

Quinto: Efficacia noſtræ Religionis, non levius eſt credibilitati argumentum. Piſcatores pauci non armorum vi, non opum, non voluptatum honorumve promiſſione per omnem terram fidem diſſeminaverunt, verum potius ait Auguſtinus lib. de corr. & gr. cap. 12. terrente diabolo, ſæviente mundo, plebeios & nobiles, immo & doctos, ut Dionyſium Areopagitam, Clementem Alex. Irenæum, Juſtinum, Arnobium, Ariſtidem, Athenagoram, Lactantium, & alios permultos, Chriſto pepererunt: Sed quod prorſus ſtupendum, cruciatus non minuebant, ſed augebant fidem, ita ut, inquit Tertullianus in ſub finem Apologetico, ſanguis martyrum eſſet ſemen Chriſtianorum; unde ibidem ſub finem Apol. ait: " Hoc „ agite, boni Præſides, cruciate, tor- „ quete, atterite nos, plures efficimur „ quoties metimur a vobis. „ Zonaras ſcribit Diocletianum in Occidente regnantem, Maximinum vero in Oriente: alterum dum Mediolani degeret; alterum dum Nicomediæ ſponte abdicaſſet imperium, eo quod Chriſtianos exterminare nedum poſſent, ſed quotidie creſcere intuerentur. In relationibus Jāponiæ refertur quemdam Imperatorem dixiſſe de Chriſtianis, ſe fruſtra in eos ſævire, e quorum cineribus plures de die in diem reſurgerent.

Sexto: Ex innumeris teſtibus videlicet gentibus, Turcis, & Judæis claret fidei credibilitas. Cæſar Auguſtus, ut referunt Suidas, Cedrenus, Nicephorus & alii, ædificavit Aram primogenito Dei, ſcilicet Chriſto. Alexander Severus imaginem Chriſti habebat, quam ſingulis diebus colebat. Plinius Junior ſcribens ad Trajanum Imperatorem de Chriſtianis, dicit eos eſſe ſolitos ſtatuto die ante lucem convenire, carmenque Chriſto quaſi Deo canere; nec furta, nec adulteria committere; immo inimicis condonare. Tum poſtea Trajanus a perſequendis fidelibus abſtinuit. In calce Apologiæ S. Juſtini Martyris tres ſunt Romanorum Imperatorum Epiſtolæ in gratiam Chriſtianorum. Item Sibyllæ multa præclare de noſtra religione dixerunt. Celeberrimum eſt oraculum Delphicum, ſeu Apollo Delphicus, qui ut ſcribunt Suidas, Suetonius in Octavio, Nicephorus lib. 1. cap. 17. reſpondit Cæſari Auguſto exigenti reſponſionem, ſibi impoſitum fuiſſe ſilentium a puero Hebræo, qui Deus exiſtens cuncta ſuo degebat arbitrio. Nec Mahumetus etſi falſus Propheta in Alcorano ſilet Chriſtum, quem Dei ſapientiam, tum animam, ſpiritum, & verbum afflatu quodam divino ex Maria Virgine perpetua & illibata natum aſſerit. Unde ex Mahumetanis, qui Chriſti ſepulchrum nondum inviſerunt, perfecte purificati non cenſentur; qui vero Chriſti nomen & Mariæ contumelioſe commemorant, ſeveriſſime puniuntur; ſed teſtis inter Turcas maior eſt, Taliſmanus Mahumetanus ſectę Sacerdos; Cum enim a multis annis Alcoranum jam jam explicaſſet, factum eſt ut coram Baiazet, eumdem legens derepente mutatus, exclamavit religionem Mahumetanam eſſe falſam, & ſolam Chriſtianam veram, propter quod ſtatim martyrio coronatus eſt; Hanc Hiſtoriam refert

Digitized by Google

fert Duverderius Hiſtoricus Gallus , neque etiam ex parte Judæorum , tametſi religioni Chriſtianæ offenſis deſunt pro eodem momento teſtimonia . Inſigne eſt iſtud Joſephi qui in libro antiquitatum Jud. vocat Chriſtum Deum: concinit Philo inter Judæos doctiſſimus . Hic teſte S. Hieronymo , compoſuit librum de ſanctitate primorum Chriſtianorum, qui Alexandriæ vivebant . Ergo &c.

Probatio , ex SS. Patribus.

S. AUGUSTINUS lib. 7. Confeſſionum, cap. 10. ſic loquitur : " Facilius dubitarem vivere me , quam eſſe vera quæ audivi . " Rurſus lib. contra Epiſtola Fundamenti, cap. 4. " Multa ſunt, *ait*, quæ in Eccleſia me juſtiſſime tenent , conſenſio populorum agentium , auctoritas miraculis inchoata, ſpe aucta, charitate firmata, & vetuſtate nutrita . " Richardus a S. Victore lib. 1. de Trin. cap. 2. ſic exclamat loquens de fide : " Domine ſi eſt error *quod credimus*, a te decepti ſumus: nam iſta in nobis tantis ſignis, & prodigiis confirmata ſunt, & talibus quæ non niſi per te fieri poſſunt . " Denique Picus Mirandulanus , Epiſt. 1. ſic ait : " Magna inſania eſt , Evangelio non credere , cujus veritatem ſanguis Martyrum clamat, Apoſtolicæ reſonant voces , prodigia probant , ratio confirmat , elementa loquuntur , dæmones confitentur. " Concludamus igitur cum Propheta Regio , Pſal. 92. *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis* . De hujuſmodi credibilitatis motivis fuſo calamo jam ſcripſimus ubi de exiſtentia Dei in tract. de Attributis: Et iterum ſermo jucundus redibit tract. de Incar.

Probatio , ex ratione.

VEL ipſa ratio ſuffragatur concluſioni, itaque multiplex, ſed quæ unico & brevi comprehenditur argumento. Illa religio & fides credibilis eſt , quæ ſupremum Numen abſque ulla ſuperſtitione adorat , ad quem omnia refert , & a quo omnes homines beatitudinem expectant ; quæ comprimit & linguam mendacem atque effrænatam , & carnem libidinibus ebullientem ; quæ compeſcit iras & jurgia componit ; quæ omnem gloriatur & ſtudet adimplere juſtitiam , reddendo unicuique quod ſuum eſt, quæ terrena non ſapit, ſed ad cæleſtia ſine fine alumnos deducit , quæ præcipit parcere inimicis , immo & diligere , atque ipſis benefacere præcipit: Atqui talis eſt religio Chriſtiana , etiam teſtantibus Paganis , qui non ſemel tot & tanta demirati , vel converſi ſunt ad fidem , ve. ſi intra Paganiſmum viſi ſunt adhuc ſiſtentes , eam tamen multi fecerunt, atque celebrarunt encomiis , ut ex dictis patet . Ergo &c.

Solvuntur objectiones Paganorum.

OBJICIUNT I. Myſteria religionis Chriſtianæ non ſunt evidenter credibilla: Ergo &c. Probatur Ant. I. Non ſunt ſufficienter credibilia ex parte Magnatorum, qui politica & voluptate ut plurimum ducuntur in religione amplectenda : ſic omnes ferme Orientis Imperatores hac de cauſa Mahumetanam ſequuntur ſectam . II. Ex parte populorum , qui cæco impetu & ad phantaſiam aliquam amplectuntur religionem , ut videre eſt in Germaniæ populis, qui Principis vulgo adoptant ſectam. III. Ex parte miraculorum , Magi enim Pharaonis , ut legitur Exod. 7. 8. multa patravere miracula coram Moyſe . IV. Etiam ex parte univerſitatis; enim vero omnes fere orbis terrarum populi , exceptis paucis Europæ regnis , adhærent Mahumeto. Ergo &c.

Reſpondeo negando Ant. Ad primum diſtinguo , Magnates ſequuntur religionem ſenſibus blandientem quando audiunt paſſiones & cedunt carni , concedo : quum ad rationem & vocem interiorem attendunt, nego. Multi enim ad fidem converſi ſunt , ut Magnus Conſtantinus: alii ſaltem confeſſi ſunt religionem Chriſti eſſe optimam , ut Reges Japoniæ apud quos ſermonem habuit ſanctus Xaverius . Jam vero qui Chriſtianos inſectati ſunt , miſerande perierunt, ut legitur de Juliano Apoſtata & aliis: immo peſſimus homo, qualis fuit & Caiphas , Deo ſic ordinante & volente , in gratiam & gloriam religionis Chriſti prophetavit.

Ad ſecundum eadem eſt ſolutio, ſed quod mirabile eſt, ſupplicia ceſſere etiam teneris Virginibus , ut B. Agneti & aliis quæ

fidem

fidem in martyrio, Chriſto ſervaverunt. De hoc ſtupens & demirans hæc eloquitur S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 6." Quibus „ ego vos laudibus prædicem fortiſſimi „ Martyres ... Toleraſtis uſque ad con„ ſummationem gloriæ duriſſimam quæ„ ſtionem: nec ceſſiſtis ſuppliciis, ſed „ vobis potius ſupplicia ceſſerunt .... „ Vidit admirans præſentium multitudo „ cæleſte certamen .... Steterunt torti „ torquentibus ſortiores: Et pulſantes „ ungulas, pulſata ac laniata membra „ vicerunt. „

Ad tertium diſtinguo, Magi, Pharaonis falſa miracula ope dæmonum operati ſunt, concedo: ſecus, nego. Hoc ipſum patet ex eo quod ſerpens a Moyſe productus omnes Magorum ſerpentes devoraverit, & ipſe ſolus manſerit vivus. Cæterum Magi non potuerunt reſtituere elementa tranſmutata in priſtinum ſtatum ſicut Moyſes, qui aquis ſanguineis priſtinum & colorem & ſaporem reddidit.

Ad quartum dico ſufficere ad univerſalitatem religionis noſtræ, ut omnes linguæ, populi & nationes hanc tenuerint & adhuc teneant: Chriſtiani enim ubique, reperiuntur; immo ante falſum Prophetam Mahumetum totus Oriens & ultimæ terræ nationes doctrinæ Apoſtolorum & eorum in Paſtorali officio ſucceſſorum adhærebant.

Opponunt II. Myſteria non apparent rationi poſſibilia: Igitur nec credibilia. Probatur conſequentia: Actus credibilitatis a nullo elici poteſt: non quidem a fide, cum non illam habeat Gentilis: neque etiam a ratione, quandoquidem eam in immenſum tranſcendunt myſteria: & hoc ſupponitur. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo Ant. Myſteria non apparent poſſibilia demonſtrative, concedo: conjecturaliter, ponderatis miraculis, aliiſque teſtimoniis, nego.

Ad probationem dico actum credibilitatis eſſe ſolum objective & extrinſece actum fidei, in quantum terminatur ad objectum fidei: Sed non intrinſece, tum quia non procedit a fide & a motivo intrinſece ſupernaturali; unde manet procedere a Metaphyſica, quæ diſcurrit demonſtrative de exiſtentia Dei, & conjecturaliter de aliis myſteriis: nullus enim eſt qui audiens & videns motiva credibilitatis, qui non faciat aliquem diſcurſum quo conjecturaliter cognoſcat myſteria noſtra eſſe evidenter credibilia.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Myſteria fidei ſunt evidenter credibilia.

PRIMO: Hoc ipſum annuntiat religionis noſtræ antiquitas celebrata a Juſtino in Parænetico, tum a Tertulliano Apol. cap. 18. & lib. de præſcript. cap. 37. Hoc ejus efficacia, & fortitudo quæ mundum vicit: Hoc puritas & ſanctitas: hinc belle ait Lactantius lib. 3. cap. 25. „ Dei præcepta, quia & ſimplicia & „ vera ſunt, quantum valeant in ani„ mis hominum, quotidiana experimen„ ta demonſtrant. Da mihi virum qui „ ſit iracundus, maledicus, effrænatus; „ pauciſſimis Dei verbis tam placidum „ quam ovem reddam. „

Secundo: Non levius indicant religionis Chriſtianæ evidentem credibilitatem ejus pauperrimi Præcones, qui terrente mundo, & ſæviente diabolo eam per orbem terrarum diſſeminaverunt.

Tertio: Prophetæ vel ipſæ Sibyllæ eam prænuntiaverunt: & prædictionum veritatem felices probavere exitus. Plura credibilitatis argumenta referre ſuperſedeo. Tertullianus in Apol. Juſtinus in utraque pro Chriſtianis Apologia, Auguſtinus lib. de util. cred. ſub finem: lib. contr. epiſt. Fund. Tum lib. 1. de civ. a cap. 21. & 22. Arnobius lib. 8. contra Gentes, & alii mira de hoc momento ſcripſerunt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM. ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametſi Magnates cedant paſſionibus blandientibus, mercatores avida manu & uſuris divitias colligant, populi proprio pondere terrena inhient, non inde ſequitur religionem Chriſtianam non eſſe credibilem, immo potius concludendum eſt maxime credibilem, quippe quæ cuncta debellet vitia.

Secundo: Eſto quod myſteria humanam tranſcendant rationem, inde ſolum ſequitur non eſſe per media intrinſeca & demonſtrative credibilia, ſed non extrinſece,

 ſece,

ſece per teſtimonia quibus Metaphyſicus concludere poteſt, ea eſſe fide digna.

Tertio: Magi Pharaonis non vera, ſed falſa & commentitia ope dæmonum prodigia patrarunt, quæ quidem non erant miracula, hinc iſto momento ex comparatione facta cum miraculis Chriſti & Apoſtolorum nihil ab evidenti credibilitate fidei detrahitur.

ARTICULUS QUARTUS.

De reſolutione fidei & credendorum.

DUo veniunt examinanda in hoc articulo; alterum de credendis: alterum vero de Judice ſupremo circa controverſias credendorum. Unde ſit

SECTIO PRIMA.

De credendis & Symbolis.

NOTANDM eſt I. credibilia eſſe per certos articulos diſtinguenda, ita D. Thomas hic art. 6. articulus enim eſt coaptatio multorum quæ habent connexionem ad invicem, quæ ſubſunt eidem rationi formali & ordinem ad unum dicunt: Sic omnia myſteria fidei ſubſunt revelationi Dominicæ immediate, v. g. Chriſtum fuiſſe paſſum, mortuum, ſepultum, & reſurrexiſſe reſpiciunt unum & idem, ſcilicet humanitatem Chriſti: cum igitur objectum fidei ſit non viſum, & non viſa ſpeciales complectuntur difficultates quæ pertinent ad divinitatem Chriſti, & ſpeciales quæ ſpectant humanitatem, convenienter credenda; diſtinguenda ſunt ſecundum diverſos articulos ne pariatur confuſio in intellectu noſtro qui propter in materia immerſionem, apprehendit indiviſa quaſi diviſe, & ſimplicia quaſi per modum compoſitionis.

Prænotandum eſt II. articulos fidei non creviſſe ſecundum ſucceſſionem temporum quoad ſubſtantiam; ſic docet D. Thomas, hic art. 1.

Quia illa ſolum ſunt de fide quæ ſunt in Scriptura ſacra revelata, vel talia ſunt per traditionem divinam; quæ autem continentur in Scriptura, ſemper ſunt eadem; nec licitum fuit aliquid addere Scripturæ: quæ vero emanaverunt vel ab ore Dei & Chriſti, & quæ cognoſcuntur per traditionem ſicut Paulus enarrat de inſtitutione Euchariſtiæ, 1. Corinth. 11. his verbis: *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur &c.* Sunt etiam eadem, nec licet in eis quidquam addendo innovare: Igitur articuli fidei non creverunt quoad ſubſtantiam.

Obſervandum etiam articulos fidei creviſſe quoad explicationem, tum quia, *inquit D. Thomas*, omnia in figuris contingebant in veteri Teſtamento, quod erat, teſte Apoſtolo, umbra futurorum. Unde Myſterium Trinitatis, v. g. & Incarnationis ſolum adumbratum, debuit explicite in novo Teſtamento proponi; tum quia propter hæreſes etiam vel in ipſo novo Teſtamento opus fuit explicare fidem, ne fideles incaute impingerent in errorem; unde conſubſtantialitas Verbi, v. g. explicata eſt in Concilio Nicano contra Arianos: Ergo &c.

Notandum eſt IV. eſſe 14. articulos fidei in Symbolo contentos: ita D. Thomas hic art. 8. qui ſic ratiocinatur. Ea quæ pertinent ad fidem vel nos beatos reddunt, & ſunt occulta divinitatis: vel nos ad finem beatum conducunt, & eſt myſterium Incarnationis: Porro circa majeſtatem divinam tria nobis credenda proponuntur. Primo quidem unitas divinitatis, & ad hoc pertinet primus articulus: Secundo Trinitas perſonarum, & ad hoc ſunt tres articuli ſecundum tres perſonas: Tertio vero proponuntur nobis opera divinitati propria, quorum primus pertinet ad eſſe naturæ, & ſic nobis proponitur articulus creationis; ſecundum vero ſpectat gratiam; & ſic proponuntur nobis ſub uno articulo, omnia pertinentia ad noſtram ſanctificationem: Tertium pertinet ad eſſe gloriæ, & ſic proponitur nobis alius articulus de reſurrectione carnis; & de vita æterna, & ſic ſunt ſeptem articuli divinitatem ſpectantes. Similiter circa humanitatem Chriſti ponuntur utique ſeptem articuli, quorum primus eſt de Incarnatione, ſeu de Conceptione Chriſti operatione Spiritus ſancti in utero Beatæ Mariæ Virginis: Secundus de Nativitate ejus ex eadem: Tertius de Paſſione ejuſdem, Morte & Sepultura: Quartus de deſcenſu ad inferos: Quintus de Reſurre-

ſurrectione: Sextus de Aſcenſione: Septimus de adventu ad judicium. Alii ſunt etiam articuli fidei, ſed reducuntur ad iſtos. Sic v. g. articulus Euchariſtiæ ut eſt Sacramentum ſanctificans, reducitur ad alios effectus Incarnationis & gratiæ ſanctificantis; & ut eſt miraculoſa, ad omnipotentiam Dominicam. Ita D. Thomas hic art. 8. ad ſextum.

Cæterum articuli implicite propoſiti, tunc credebantur ſolum implicite; ut primum vero Eccleſia eos explicavit, & explicata propoſuit, quilibet fidelis tenetur ea credere explicite, alias eſſet Hæreticus. Sic ante definitionem Stephani I. qui tenebat Baptiſma ab Hæreticis collatum verbis Chriſti non valere, errabant quidem, ſed non erant Hæretici; ſecus vero qui hoc dixerunt poſt Eccleſiæ ſtatutum, deciſio non eſt quidem articuli alicujus innovatio, ſed explicatio, ſed expoſitio, & determinatio.

Subnotare iterum juvat Symbolum eſſe credendorum ſummam, in brevem & facilem methodum ad inſtructionem & rudium & ſimplicium. Divus Thomas hic art. 8.dicit pertinere ſolum ad Concilium generale legitimum & ad ſummum Pontificem condere Symbolum; Enimvero eo ſolum ſcopo condita ſunt Symbola, ut fideles facilius retineant credenda, & habeant fidei regulam, ne aſtutia hominum circumferantur omni vento doctrinæ: Sed ad Concilium generale & ad ſummum Pontificem duntaxat pertinet condere ejuſmodi fidei regulam, ſiquidem ſoli ſunt ſupremi controverſiarum fidei judices: Ergo &c. His præmiſſis ſit

§. I.
De Symbolo Apoſtolorum.

CONCLUSIO.

Symbolum, quod Apoſtolicum vocatur, ab Apoſtolis emanavit.

Probatio, ex Traditione.

PROBATUR concluſio iſta brevi ſed efficaci argumento. Quod traditione habetur, firmiter tenendum eſt: Atqui ex inconcuſſa traditione habemus Symbolum quod nomine Apoſtolorum circumfertur ab eis promanaſſe, & probatur diſcurrendo per ſæcula.

Ex primo ſæculo: Scimus Apoſtolos a Chriſto in omnem terram miſſos ut gentes erudirent in fide, juxta illud Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes*: Sed ad hoc neceſſe erat eis ſummam fidei tradere: quod non una evincit ratio. I. Quia rudes erant populi, immo & nobiles carnales plurimum, hinc clare & cum methodo articuli fidei exponere opus erat, ne falſa aut humana pro divinis haberent. II. Brevi tempore uno commorabantur loco Apoſtoli, quocirca ſynopſim credendorum præbere debebant, ne credenda propoſita, & prædicata de repente oblivicerentur auditores. III. Pſeudo Prophetæ & Pſeudo-Apoſtoli ſicut prædixerat S. Paulus venturi erant, quamobrem ſummam credendorum præ oculis habere debebant novi Chriſtiani, ne omni vento doctrinæ moverentur: Ergo &c.

Ex ſecundo ſæculo. Irenæus lib. 1. adverſus hær. cap. 2. ſic loquitur: " Eccleſia „ enim per univerſum orbem uſque ad fines „ terræ ſeminata, & ab Apoſtolis & a diſcipulis eorum, accepit eam fidem, quæ „ eſt in unum Deum Patrem omnipotentem. „

Ex tertio ſæculo: Tertullianus lib. de velandis virginibus idem expreſſe cum Irenæo ſcribit. Tum lib.de præſcr. cap. 37. ait: " In ea regula incedimus, quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto, „ Chriſtus a Deo tradidit. „

Ex quarto ſæc. Non leviora dicit Lucifer Calaritanus lib. adverſus Conſtant. Imper. Symbolum appellat: " Formam diſciplinæ, & regulam fidei per Apoſtolos tra-

„ traditam ... videamus Apoſtolos credi„ diſſe in unum Deum Patrem omnipo„ tentem ... & in unicum Filium ejus „ Jeſum Chriſtum. „

Ex quarto ſæc. Clarius Ambroſius de hoc momento loquitur lib. 1. epiſt. 7. his verbis: “ Credatur Symbolo Apoſtolo„ rum, quod Eccleſia Romana inteme„ ratum ſemper cuſtodit. “

Ex quinto ſæc. Habemus Cœleſtinum I. Papam qui epiſt. ad Neſtorium Symbolum iſtud vocat, *Symbolum ab Apoſtolis traditum*.

Concinit S. Leo epiſt. 13. ad Pulcheriam Auguſtam: “ Si quidem, *ait*, ipſius „ Catholici Symboli brevis & perfecta „ confeſſio, quæ duodecim Apoſtolorum „ totidem eſt ſignata ſententiis, tam in„ ſtructa ſit in munitione cæleſti, ut om„ nes Hæreticorum opiniones ſolo ipſius „ poſſint gladio detruncari. „

Non omittendus Rufinus in præfat. „ Symboli ad Laurentium: “ Diſceſſuri „ itaque ab invicem *poſt aſcenſionem Apo„ ſtoli*, normam ſibi prius futuræ prædi„ cationis in commune conſtituunt, ne „ forte alii alio adducti, diverſum ali„ quid his, qui ad fidem Chriſti invita„ bantur, exponerent. Omnes igitur in „ uno poſiti, & Spiritu ſancto repleti, „ breve iſtud futuræ ſibi, ut diximus, „ prædicationis indicium in unum con„ ferendo, quod ſentiebat unuſquiſque „ componunt, atque hanc credentibus „ dandam eſſe regulam ſtatuunt. „

His accedit Caſſianus lib. 6. de Incarn. cap. 3. & 4. Suffragantur ſubſequentium ſæculorum Patres: in primis Iſidorus Hiſpal. lib. 2. de Eccleſ. officiis cap. 22. S. Maximus homil. de traditione Symboli. &c.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Quod uſus Eccleſiæ perpetuus obtinet, citra temeritatem non eſt abnegandum: Atqui uſus ille de Symbolo Apoſtolis attributo talis ab omni ævo fuit. Igitur illud Symbolum ab Apoſtolis emanavit.

Secunda: Quoties agitur de fide, Eccleſia in Conciliis adunata falſa rejicit. Et ſola omni exceptione majora ſuſcepit: Sic in Synodo generali Epheſina Symbolum Theodori Mopſueſteni reſcidit, nuſquam vero Apoſtolicum nuncupatum: Ergo &c.

Tertia: Eccleſia non proponit dubia pro regulis fidei: Sed ſingulis fidelibus proponit Symbolum Apoſtolorum nomine celebratum ut fidei regulam tenendam, & ipſam in officio divino recitari vult: Ergo &c.

Fit ſatis objectionibus.

OBJICIES: Si Symbolum de quo movetur quæſtio, foret Apoſtolorum fœtus, illius meminiſſent in ſuis Epiſtolis vel ipſi Apoſtoli, nec Evangeliſtæ illud omiſiſſent: Atqui tamen altum eſt de eo ſilentium in iſtis monumentis. Igitur non claret illud ab Apoſtolis fuiſſe concinnatum. Confirmatur: Si res ſic ſe ſe haberet, jam illud Symbolum inter Scripturas Canonicas recenſeretur: quod tamen nemo admiſerit. Ergo &c. Rurſus: Non erat neceſſarium, cum tempore Apoſtolorum nondum eſſent exortæ hæreſes: Ergo &c.

Reſpondeo non opus fuiſſe Apoſtolos in ſuis viciſſim epiſt. illud commemoraſſe Symbolum, tum quia multa alia omiſſa ſunt, juxta illud Joan. 21. *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt libri*. Quia vero Apoſtoli illud Symbolum non ſcripto tradiderunt, neque ab Evangeliſtis inter ſcribendum commemoratur, neque inter Scripturas Canonicas locum habet. Solutio colligitur ex S. Hieron. qui epiſt. 61. ad Pammachium ubi ait Symbolum de quo loquimur, non ſcriptum, ſed ſolum memoriæ Fidelium fuiſſe commiſſum: Symbolum, *inquit*, „ fidei & ſpei noſtræ quod ab Apoſtolis „ traditum, non ſcribitur in charta aut „ atramento; ſed in tabulis cordis car„ nalibus. „ Hinc non mirum, ſi in canone Scripturæ ſacræ non contineatur. Ad ulteriorem confirmationem, negamus tempore Apoſtolorum nondum fuiſſe hæreſes; ſiquidem Simon Magus, Cerinthus, Ebion, ſeductores & falſi Prophetæ, jam in Eccleſia movebant tragœdias, ut legitur de Simone Mago Act. 8. Adde Apoſtolos debuiſſe fidei & Eccleſiæ in futurum conſulere.

Dices:

Dices: Si Symbolum quale habemus conditum fuiſſet ab Apoſtolis, non diverſimode in diverſis Eccleſiis legeretur: Atqui tamen illud verum eſt: Et probatur. In vulgari ſolum hæc leguntur: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ*, Symbolum Orientale habet *unum*: in Aquilejenſi atque Romano, *Creatorem cœli & terræ*, omittuntur, nam poſt *omnipotentem*, additur, *inviſibilem & impaſſibilem*.

In tertio Symboli capite legimus: *Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine*. Aquilejenſe dicit: *Qui natus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine*. Jeroſolymitanum hæc ſola retinet verba: *Incarnatum, & hominem factum*.

In quarto capite habetur: *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus, deſcendit ad inferos*. Aquilejenſe paſſionem & mortem prætermittit.

In nono capite hæc lectio talis eſt: *Credo ſanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem*: Aquilejenſe omittit vocem *Catholicam*: Adde tempore Apoſtolorum Eccleſiam nondum dici Catholicam, & in Aquilejenſi nihil de communione Sanctorum legi.

In undecimo profitemur reſurrectionem carnis, addit Aquilejenſe *hujus carnis*: & in Romano, & in iſto non eſt articulus de vita æterna. Idem habet S. Hieronymus epiſt. 6. ubi affirmat Symbolum terminari ad articulum de reſurrectione.

Reſpondeo diſtinguendo minorem, & illa diverſitas contigit ex eo quod Eccleſiæ Symbolum integrum nondum habebant, concedo: ex eo quod non ſit ab Apoſtolis emanatum, nego. Nec mirum, quod ex Traditione habetur, non cito, ſed ſolum ſucceſſione temporum habetur; maxime ubi de multis articulis agitur. Porro in ſola Eccleſia Romana habetur eo ordine, iis ſententiis, & iiſdem plane verbis, quibus eſt ab Apoſtolis traditum. Rationem reddit Rufinus in expoſitione Symboli, quia, *inquit*, nullæ hæreſes e Roma eruperunt, & ideo majori explicatione non indiguit: "Illud „ non importune commonendum puto, „ quod in diverſis Eccleſiis aliqua in his „ verbis inveniuntur adjecta, in Eccleſia „ tamen urbis Romæ hoc non deprehenditur factum, quod ego propterea eſſe „ arbitror, quod neque hæreſis ulla illic „ ſumpſit exordium. „

Ad primum ergo dico ex eo quod dicatur: *Credo in Deum*, cito colligi eſſe unum, nam pluralitas deorum arguit nullitatem.

Ad ſecundum in voce *omnipotenti*, continetur articulus creationis cœli & terræ: Per verba *inviſibilem & impaſſibilem*, Eccleſia Aquilejenſis retundit hæreſim Patripatianorum. Vox, *natus*, ſumitur proprie & idem ſonat ac *conceptus*: vocabula, *incarnatum & hominem factum*, quæ leguntur in Symbolo Jeroſolymitano implicite *conceptum ex Spiritu ſancto*, important. Voces *crucifixus*, & *ſepultus*, paſſionem ſufficienter explicant, cum hæc ad mortem conſequantur, immo & deſcenſus ad inferos intelligitur, quia ut ratiocinatur Rufinus, ſi corpus fuit in ſepulchro, debuit anima deſcendere ad locum ſpirituum ut eos liberaret a pœnis. Sic loquitur in expoſitione Symb." Sciendum ſane eſt quod in Eccleſiæ Romanæ Symbolo non habetur additum, „ *Deſcendit ad inferna*: Sed neque in Orientis Eccleſiis habetur hic ſermo: vis „ tamen verbi eadem videtur eſſe in eo „ quod ſepultus dicitur. „

Apoſtoli in prænotione Spiritus dixerunt Eccleſiam Catholicam, hoc eſt, quæ talis erat futura, vel etiam ex eo quod doctrina quam prædicabant, omnia credenda continebat.

Communio Sanctorum ſequitur ex univerſalitate Eccleſiæ, ut ſcribit Catechiſmus Concilii Trid. part. 1. de nono Symb. artic. num. 24. " In primis igi„ tur, *inquit*, fideles docendi ſunt hunc „ articulum eſſe illis, qui de una ſancta „ Eccleſia Catholica poſitus eſt, veluti „ explicationem quamdam. Unitas enim „ Spiritus a quo illa regitur, efficit ut „ quicquid in ea collectum eſt, commu„ ne ſit. " Demum, vita æterna ad reſurrectionem conſequitur.

Inſtabis: Tertullianus multos omiſit articulos in Symbolo quod repræſentat: Et vero ſilet deſcenſum ad inferos; nihil de Spiritu ſancto, de Eccleſia, de Sanctorum communione, de remiſſione peccatorum, de vita æterna: Ergo &c.

Reſpondeo Tertullianum non deſcripſiſſe Symbolum prout ab Apoſtolis traditum

eſt, ſed ſolum repræſentare præcipua Symboli capita, quibus errores tunc temporis graſſantes confutabantur, ſcilicet Praxeæ, Valentini, Marcionis & Apellis: Cæterum illum fuiſſe Montaniſtam nemo non novit, qui quidem pro Spiritu ſancto Montanum ſtultiſſime agnoſcebat; hinc de induſtria omiſit Symboli articulos qui Spiritum ſanctum Deum ſpectabant.

§. II.

De Symbolo Conſtantinopolitano.

SYMBOLUM illud eſt ipſum Nicænum: quia vero iſti addidit contra Macedonium & ſuos: *Qui cum Patre & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur*: ideo etiam Conſtantinopolitanum dictum eſt. Quæritur igitur utrum Symbolum Nicænum quod & Conſtantinopolitanum, fuerit ab Eccleſia receptum? Pro cujus reſolutione ſit

CONCLUSIO AFFIRMATIUA.

Probatur multis momentis.

PRIMO: Ex ipſa fidei definitione Concilii Conſtantinopolitani his verbis expreſſa: *Communi judicio dogmata expellentes erroris inenarrabilem Patrum renovavimus fidem, Symbolum trecentorum decem & octo omnibus prædicantes, & eos qui hanc veluti teſſeram pietatis acceperunt, ut proprios Patres etiam adſcribimus; eos nimirum, qui poſtea in magna Conſtantinopoli congregati ſunt, centum quinquaginta; & eamdem fidem confirmaverunt.*

Secundo: Ex ſubſequentibus Conciliis œcumenicis quæ illud contra inſurgentes hæreſes laudarunt: Epheſinum eo utitur ad debellandos Neſtorianos; Calchedonenſe contra Eutychianos. Quintum generale ait: *Suſcipio ſanctas quatuor Synodos, & quæ ab ipſis de una eademque fide definita ſunt.* In Concilio Forojulienſi ſub Carolo Magno totum recenſetur, ſimiliter & in Tridentino cum particula pro proceſſione Spiritus ſancti a Patre & Filio: *Qui a Patre, Filioque procedit.*

Tertio: His acceſſit omnium Eccleſiarum uſus. Igitur illud Symbolum ab Eccleſia receptum eſt.

Dices: In decreto Synodi Sardicenſis ſancitur nihil ulterius de fide ſcribendum eſſe, fidem Nicænam ſufficere, neque aliud Symbolum eſſe edendum. Præterea in Concilio Calched. ſeſſ. 1. clamabant Ægyptii: " Nemo ſuſcipit adjectionem, „ nemo diminutionem. Quæ in Nicæna „ Synodo conſtituta ſunt, teneant, Ca- „ tholicus Imperator hoc juſſit. „ Tum in epiſtola quorumdam Epiſcoporum Ægyptii ad Leonem Auguſtum hæc habent ordine 24. poſt Concilium Calchedonenſe: " Suggerimus, nos 318. SS. Pa- „ trum, qui in Nicæna civitate collecti „ ſunt Symbolum atque fidem tenere; „ & neque augmentum aliquod, nec di- „ minutionem recipere. „ Sed in Symbolo CP. multa Nicæno addita ſunt: Igitur non eſt recipiendum.

Reſpondeo diſtinguendo minorem, in Symbolo CP. quædam ad explicationem adduntur Nicæno, concedo: quoad fidei ſubſtantiam, nego. Concilium Sardicenſe prohibuit quidem ne novum & alterum Symbolum a Symbolo Nicæno conderetur: ut novam explicationem ubi occurreret neceſſitas, dare non vetuit; hinc retentis Nicænis capitulis, contra hæreſes Macedonii divinitatem Spiritus ſancti debellantis, addidere Patres CP. Symbolo pro aſtruenda conſubſtantialitate Spiritus ſancti cum Patre & Filio: *Qui cum Patre & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur*: Non abſimili modo Patres Florentini adverſus Græcos obſtrepentes, & ejuſdem ſpiritus proceſſionem a Filio inficiantes; poſuerunt in eodem Symbolo: *Qui a Patre, Filioque procedit.*

Ad ſecundum dico illos Ægypti Epiſcopos nullius eſſe auctoritatis, ſtabant enim pro Eutychete & Dioſcoro, qui retenta fide Nicæna, quæ Incarnationis Dominicæ non ſatis expreſſe explanarat Sacramentum, rejiciebant Synodum CP. verum ipſi Patres Calchedonenſes eam multi facientes, nedum ſuſceperunt, ſed & laudaverunt, ac ſuo munierunt calculo.

Dices II. auctor libri Pontificalis ſcribit de Hilario Summo Pontifice, ipſum tres confirmaſſe Synodos, ſcilicet Nicænam, Epheſinam & Calchedonenſem; ſed omittit Conſtantinopolitanam: Ergo &c.

Reſpondeo I. Hilarium id feciſſe, quia illa Synodus quoad Canones nondum erat recepta, II. Confirmando fidem Nicæ-

nam cenſetur confirmaſſe fidem Conſtantinopolitanam; ab illa enim non differt niſi penes majorem explicationem. III. Damaſus Papa non niſi primum canonem ad fidem ſpectantem recepit.

Inferes I. Symbolum Conſtantinopolitanum addidiſſe Nicæno: *Viſibilium & inviſibilium factorem*, nec non verba, *cœli & terræ*. contra Marcioniſtas, qui duo admittebant principia. II. *Ante omnia ſecula*; contra Photinum, qui negabat Verbum eſſe ab æterno. III. *De Spiritu ſancto ex Maria Virgine*, contra Apollinarem. IV. *Crucifixus pro nobis ſub Pontio Pilato, & ſepultus*: item, *ſedet ad dexteram Patris, venturus cum gloria, cujus regni non erit finis*: & hoc contra Millenarios. V. *Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur: Qui locutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam Catholicam*, & reliqua Symboli.

§. III.

De Symbolo D. Athanaſii.

CONCLUSIO.

Illud Symbolum juſte attribuitur divo Athanaſio.

PROBATUR multipliciter contra impugnantes. I. Ex Gregorio Nazianzeno, qui in oratione ad laudem D. Athanaſii dicit ſcripſiſſe egregiam fidei profeſſionem, quam Eccleſia Orientalis & Occidentalis veneratur. II. Ex Concilio Florentino; Eugenius enim IV. in decreto unionis cum Armenis cap. 6. hanc fidei profeſſionem proponit ut regulam fidei. Et ab hoc tempore propter Eccleſiæ univerſalis conſenſum ad quam ſolum pertinet & ad ſummos Pontifices condere Symbola, vocata eſt Symbolum Athanaſii, ſed non antea, eo quod ortum haberet ab Epiſcopo particulari. Ita D. Thomas his q. 1. art. 10. ad 3. his verbis: " Dicendum, „ quod Athanaſius non compoſuit manifeſtationem fidei per modum Symboli, „ ſed magis per modum cujuſdam doctrinæ, ut ex ipſo modo loquendi apparet. „ Sed quia integram fidei veritatem ejus „ doctrina breviter continebat, auctoritate Summi Pontificis eſt recepta, ut „ quaſi fidei regula habeatur. „ Idem probat Genebrardus, lib. 3. de Trinit. Quid plura? Eccleſia illud tradit recitandum ſub nomine D. Athanaſii: Ergo &c.

Sunt aliæ fidei profeſſiones a multis Conciliis emanatæ, ut a Concil. I. Antiocheno, a Carthaginenſi VI. a Toletano XI. & a Tridentino: ſed quia ſpecialiter ſunt ad confutandos Hæreticorum errores particulares, ſicut & ad majorem articulorum fidei expreſſionem, inter Symbola non annumerantur.

Finis Symbolorum triplex aſſignatur, nempe inſtructio Fidelium, deinde hæreſium profligatio: Tertio loco ponitur major fidei explicatio. Symbolum Apoſtolorum ex Chryſoſtomo & Auguſtino, fuit ad inſtructionem Fidelium: Nicænum ad proſcriptionem hæreſis Arianæ. Athanaſii vero ad fidei explicationem, ne totus orbis Ariana hæreſi exagitatus, ſuccumberet; licet autem quædam ſint in uno non in altero, quodlibet tamen ad ſuum ſufficit finem. Cæterum Eccleſia alia nos docet quæ non ſunt explicite in Symbolis. v. g. doctrinam Sacramentorum Confirmationis, Ordinis & Matrimonii: Item perpetuam & illibatam beatiſſimæ Mariæ virginitatem. Porro Symbolum non eſt ſcriptura canonica, Spiritus enim ſanctus non dictavit litteram, ſed ſolum inſpiravit ſenſum. Quæ tamen continet, ſunt de fide, quia eſt doctrina de divinitate & incarnatione Dominica, viva voce tradita a Chriſto Apoſtolis, & ab Apoſtolis ad Fideles tranſmiſſa.

SYNOPSIS ARTICULI.

PRIMO: Symbolum Apoſt. ab Apoſtolis emanavit; ſic propugnat Irenæus lib. 2. adverſ. hær. cap. 2. Tertullianus lib. de veland. virg. Lucifer Calaritanus lib. 2. adverſ. Conſt. Imper. Ambroſius lib. 1. epiſt. 7. uſus Eccleſiæ hoc ipſum confirmat.

Secundo: Conſtantinopolitanum habetur ab Eccleſia ut regula fidei: laudatur in Concilio Epheſino & Calchedonenſi, a quinto generali ut Evangelium recipitur. A Florentino celebratur contra Græcos pro proceſſione Spiritus ſancti.

Ter-

Tertiò : Symbolum quod nomine S. Athanaſii circumſertur, illi jure merito tribuitur . Sic cenſet Eccleſia quæ illud ut S. Præſulis fœtum proclamat & decantandum proponit ; Sic etiam propugnat S. Thomas hic 2. 2. q. 1. art. 10. ad 3.

SECTIO SECUNDA.

Utrum ad ſolam Eccleſiam pertineat proponere & definire credenda in Scripturis & Traditione contenta?

LUTHERANI & Calviniſtæ contendunt ultimam fidei reſolutionem quoad propoſitionem credendorum fieri in Scripturam ſacram , & in Spiritus ſancti afflatum. cuilibet datum ad intelligendam Scripturam , quæ quidem opinio eſt hæretica. Unde ſit

CONCLUSIO.

Ad ſolam ſpectat Eccleſiam explicare Scripturam, & proponere credenda.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex. veteri Teſtamento.

CUM Exodi 18. populus cœpiſſet rempublicam quandam componere , circa legis dubia Moſen conſulebant; ipſe autem erat ſummus Pontifex ſupra Aaron , juxta illud Pſal. 78. *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus* . Nam & Sacerdotis magni munia exercuit, tum conſecrando veſtes, tum ipſum Aaron & Levitas , ut habetur Exod. 28. & 29. ſed & controverſiarum fidei & legis Judex conſtitutus eſt . Sic enim habetur loco primum citato. *Altera autem die ſedit Moyſes ut judicaret populum .... quod cum vidiſſet cognatus ejus omnia ſcilicet quæ faciebat in populo , ait : Quid eſt hoc quod facis in plebe ? Cur ſolus ſedes , & omnis populus præſtolatur de mane uſque ad veſperam , cui reſpondit Moyſes : Venit ad me populus quærens ſententiam Dei. Cumque acciderit eis aliqua diſceptatio , veniunt ad me ut judicem inter eos, & oſtendam præcepta Dei , & legis ejus* . Item 2. Paralip. cap. 19. legitur: *Omnem cauſam quæ venerit ad vos , fratrum veſtrorum .... Ubicumque quæſtio eſt de lege , de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus ; oſtendite eis ut non peccent in Dominum ..... Amarias autem Sacerdos & Pontifex veſter , in his, quæ ad Deum pertinent , præſidebit : Porro Zabadias .... Super ea opera erit , quæ ad Regis officium pertinent* . Igitur ad ſummum Pontificem & Eccleſiam pertinet ſolvere controverſias fidei.

Secundo, ex novo Teſtamento.

ECCLESIA dicitur columna & fundamentum veritatis; unde Matth. 18. Chriſtus ait: *Si autem Eccleſiam non audierit , ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Rurſus Matth. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi . Omnia ergo quæcumque dixerint vobis , ſervate & facite* . Et Joan. ult. Petro idem Chriſtus ait: *Paſce agnos meos .... Paſce oves meas* . Tum ad Galat. 2. Paulus ſic loquitur : *Aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba .... & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus.* Quinam autem ſint cum quibus contulit Evangelium, fuerunt Petrus, Jacobus , & Joaunes. Rurſus cap. 1. Joan. 4. *Chariſſimi, nolite omni ſpiritui credere , ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint : quoniam multi pſeudo-Prophetæ exierunt in mundum.* Igitur ex his omnibus liquet controverſiarum fidei judicium pertinere ad Eccleſiam.

Tertio, ex Patribus.

S. CYRILLUS Alex. in theſauro ſic habet : " Debemus nos Capiti noſtro Romano Pontifici adhærere , ad omnes pertinet ab eo quid credendum ac tenendum ſit, accipere. " Tum Cyrillus Jeroſol. catecheſeos, parte 5. dicit fidem a ſola Eccleſia tradi , & omni Scriptura muniri.

S. Cyprianus ante utrumque Cyrillum eandem confirmavit veritatem, l. 1. epiſt. 3. in qua ſic loquitur: " Nec enim aliunde hæreſes obortæ ſuut, aut nata ſunt ſchiſmata , quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur , nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos , & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur. " Quam quidem ſententiam confirmat Auguſtinus lib. 2. contra Creſconium , cap. 33. aureis illis verbis : " Quiſquis falli metuit, hujus obſcuritate quæſtionis ,

" Ec-

, Eccleſiam de illa conſulat. „ Tum lib. contra epiſt. Fund. c. 5. “ Ego vero E„ vangelio non crederem, niſi me Catho„ licæ Eccleſiæ commoveret auctoritas.... „ qua infirmata, jam nec Evangelio cre„ dere potero . „ Unde ibidem addit Evangelium Nazaræorum non admittere , quia illud non admittit Eccleſia: Igitur ad ſummum Pontificem & Eccleſiam ſpectat explicare , & proponere credenda.

Quarto, ex edictis Imperatorum.

Primo : Conſtantinus Magnus poſt definitionem Concilii Nicæni edictum edidit , quo Donatiſtas adverſus Eccleſiæ decreta dogmatica obſtrepentes, Baſilicis, tum bonis & hæreditatibus ſpoliavit, ac tandem exularunt. Sic refert D.de Fleury Hiſt. Eccl. tom. 3. lib. 10. pag. 58. Idem Imperator ann. circiter 321. leges ſimiliter pœnales contra Novatianos, Valentinianos , Marcioniſtas , Paulianiſtas, & Montaniſtas promulgavit . Fleury lib. 11. pag. 208. & 209.

Secundo : Neſtorius in hæreſi pertinax manens juſſu Imperatoris in exilium miſſus, ibi omnibus exoſus , a cunctis abjectus, miſeriis & ærumnis confectus obiit. Act. Conc. Epheſ.

Tertio: Imperator Marcianus edicto exilii inſectatus eſt Eutychianos.

Quarto: Non abſimile Honorius Imperator anno 418. contra Pelagianos protulit.

Quinto : Multo plura eadem de cauſa lata ſileo : unum ſolummodo addam ; Reges noſtros Chriſtianiſſimos non ſemel variis edictis exagitaſſe Novatores , in primis Ludovicus XIV. vere religione aliiſque præclaris dotibus magnus , cujus veſtigiis inſiſtens Ludovicus XV. variis quoque edictis recentiorum Heterodoxorum fregit audaciam : Ergo &c.

Quinto, rationibus Theologicis.

Prima: Requiritur infallibilitas & revelatio certa ad definitionem alicujus fidei articuli, ſin minus vel ipſa fides fluctuaret : Atqui præclaras iſtas dotes habet Eccleſia : Igitur ad illam ſpectat explicare & proponere credenda . Minor patet ut ſuo loco fuſius dicemus. Major in qua poſſet aliqua reperiri difficultas probatur . Primo quidem ex illo Chriſti oraculo Matth. 16. quo fidei confeſſionis a Petro factæ reſpondit : *Caro & ſanguis non revelavit tibi , ſed Pater meus qui in cœlis eſt* . Et Paulus ad Gal. 1. de ſeipſo dicit : *neque enim ego ab homine accepi illud Evangelium, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti* . Ergo &c.

Secunda : Scriptura ſe ſola non ſufficit neque traditio, ſed inſuper requiritur regula vivens . Igitur ad Eccleſiam ſpectat explicare & proponere credenda . Probatur antecedens . Scriptura varios ſubit ſenſus, quorum multi ſunt admodum obſcuri; juxta illud 2. Petr. 3. *Chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſapientiam ſcripſit vobis , ſicut & in omnibus epiſtolis , loquens in eis de his ; in quibus ſunt quædam difficilia intellectu* . Idem dicendum de traditione , cum Patrum ſæpius non una ſit de aliquo religionis puncto ſententia ; ut liquet de Millenariorum placitis, quibus incaute multi primorum ſæculorum Patres adhærebant: Igitur exigitur ut Eccleſia omnibus ſuperior figat ſenſum Spiritus ſancti , & illum declaret .

Tertia : Uſus & poſſeſſio quæ rationem habet legis pro aſſervanda & declaranda veritate invaluit . Ergo &c. Probatur antecedens . Variis temporibus varii inſurrexerunt pſeudo-Prophetæ , qui adulterantes verbum Dei Scripturas & Patres in ſuos erroneos detorquebant ſenſus: de hujus furfuris falſis Doctoribus meminit ſanctus Paulus epiſt. 1. ad Tim. cap. 4. S. Petrus epiſt. 2. cap. 2. Igitur opus eſt ſupremo controverſiarum judice quæ eſt Eccleſia , quæque modo per ſummos Pontifices, modo per Concilia loquatur. Hoc judicandi modo ad metam perduxit in Concilio Jeroſolymitano controverſiam motam de legalibus ; in Concilio Palæſtino alteram de celebratione Paſchatis . In Nicæno eam quæ Verbi conſubſtantialitatem ſpectabat ; & ſic de cæteris uſque ad Tridentinum incluſive. Quod utique ſummi Pontifices in ſuis epiſtolis & decretis ab Eccleſia ſuſceptis , deficiente Conciliorum adunandorum opportunitate , ſæpiſſime fecerunt . Ergo &c.

Quarta : Particulares etiam Sancti non valent,

valent, ſaltem infallibiliter & ſemper attingere ſenſum Scripturæ: Ergo &c. Probatur Ant. Sæpius ignorant an loquantur inſpirati a Deo, immo ſæpius etiam eventus, quem prænuntiant, eorum fugit cognitionem: Sic Nathan prædixit ædificationem templi faciendam per domum David, putans quod ipſe David & inciperet, & conſummaret opus, quod tamen ſolum legitur factum tempore Salomonis. Lib. 4. Reg. cap. 4. Eliſæus videns mulierem animi mœrore confectam, confeſſus eſt illi, & non negavit, Deum ipſi occultaſſe tantum mœſtitiæ effectum: Denique David impetu ſpiritus Dei raptus multa effatur in Pſalmis mirabilia, quæ tamen ſæpius quoad perſonas & alias circumſtantias ipſum latebant: Unum prænoſcebat, ſe ſuperiori virtute ductum hæc loqui: Ergo &c.

Quinta: Teſte Apoſtolo eſt una fides: Atqui ſi quilibet ſenſum Scripturæ haberet ſecundum ſuam explicationem, tot eſſent Religiones & fides quot capita, ut oſtendit illuſtriſſimus Epiſcopus Meldenſis Boſſuetius in libro variationum Proteſtantium. Calvinus v. g. & Miniſter Molinus tenent Euchariſtiam in figura eſſe articulum fidei eſſentialem ad ſalutem, Miniſter vero Montreſar, qui præfuit Synodo Nationali Proteſtantium Charotenſi, anno circiter 1638. declaravit realitatem corporis Chriſti in Euchariſtia nullum habere venenum, & cum tota Synodo recepit ad ſuam unionem Lutheranos confeſſionis Auguſtę VVindelicorum abſque abjuratione articuli realitatis quam ipſi Lutherani tenebant, & ad præſentem uſque diem propugnant. Eoſdem ad unionem ſuam recepere multi alii, ut Miniſter Crecut-Montili-Adamaris in ſua Apologia; tum & Miniſter Dallæus in epiſt. ad Dominum de Monglac, ex quo duo ſequuntur. Primo quidem, noſtræ fidei regulæ vivæ neceſſitas. Secundo, ſummum Pontificem & Eccleſiam ſupremos eſſe controverſiarum religionis Judices: nec ullam eſſe apud hæreticos fidem, quandoquidem ad Spiritus erroris attendentes perpetuo laborant & æquivocatione & contradictione.

Obſervandum eſt tamen ultimam fidei reſolutionem quoad aſſenſum fieri in primam veritatem tantum, unde ſit

CONCLUSIO SECUNDA.

Prima veritas loquens ſe ſola eſt motivum aſſenſus fidei.

PROBATUR I. Ex illo Marc. 11. oraculo: *Habete fidem Dei.* Fides autem ideo vocatur Dei fides, quia aſſenſus fidei ſolo Dei nititur teſtimonio, hinc Joan. 4. Samaritani oculis ſuis videntes mira quæ Chriſtus patrabat, dixerunt mulieri cui Dominus ſuas miſericordias evangelizaverat: *Jam non propter tuam loquelam credimus. Ipſi enim audivimus & ſcimus, quia hic eſt Salvator mundi.*

Probatur II. Ex D. Thoma qui hic 2. 2. quæſt. 1. art. 1. ſic loquitur; " Si conſideremus formalem rationem objecti " *fidei*, nihil eſt aliud quam veritas prima. "

Probatur III. ratione Theologica: Fides eſſentialiter innititur teſtimonio Dei tanquam motivo ad credendum, alias non eſſet virtus Theologica, ſed fides humana: Igitur ſola prima veritas eſt motivum aſſenſus noſtri: tum quia Eccleſia eſt ſolum regula proponens fidem, & applicans intellectum ad veritates credendas, hinc ſe habet velut apprehenſio objecti, quæ ipſum præſentat tanquam veritati conſonum, ut mens moveatur ad ejus aſſequutionem: Igitur ſicut apprehenſio objecti, non eſt ipſa cauſa formalis motiva voluntatis, ſed bonitas objecti, ita pariter prima veritas objecti fidei non eſt Eccleſia, ſed prima veritas.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum contra primam concluſionem.

OBJICIUNT: Iſa. 54. 13. habetur: *Dabo univerſos filios tuos doctos a Domino.* Igitur, quilibet ſpiritu proprio ſacram poteſt interpretari Scripturam.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Et Iſaias loquitur de doctrina Evangelii, quam Chriſtus Dominus prædicare debebat & de facto docuit: vel etiam de inſpiratione Spiritus ſancti & gratiæ ejus qua homo impellitur ſuaviter ad credendum ut faciat quod audit per concionem, concedo: & loquitur de Spiritu privato revelante, vel proponente credenda, ne-

go,

go. In eodem ſenſu explicandus eſt S. Joannes quum cap. 6. dicit. *Eſt ſcriptum in Prophetis, & erunt omnes docibiles Dei, omnis qui audit a Patre & didicit, venit ad me*. In eo etiam ſenſu ſolvitur, illud ad Theſſalonic. cap. 4. *De charitate fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis; ipſi enim a Deo didiciſtis ut diligatis invicem*.

Inſtant: Jerem. 31. habetur: *Dabo legem meam in cordibus eorum, & non docebit ultra vir proximum ſuum dicens: cognoſce Dominum, omnes enim ſcient me a minimo eorum uſque ad maximum*. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo, cum S. Auguſtino lib. de ſpirit. & litt. cap. 4. & Propheta his verbis ſignificat gratiam Novi Teſtamenti, id eſt, fidem per charitatem operantem quam Deus diffundit in cordibus noſtris, ut non ſolum faciamus, ſed etiam impleamus divina mandata, concedo: ſecus, nego. Illis autem verbis: *Et non docebit ultra*, ſignificatur, teſte Auguſtino, præmium fidei, id eſt, beatitudo in qua omnes electi videbunt Deum facie ad faciem. Si quis vero contendat Jeremiam loqui de præſenti tempore, ſenſus eſt quod fideles in novo Teſtamento omnia explicite cognituri ſint myſteria.

Replicant I. Si Eccleſia judicet de Scripturis, ſequitur illam eſſe ſupra Scripturam, & ſenſum Scripturæ abſque illa non eſſe authenticum. II. Verbum Dei accipere firmitatem & robur a verbo hominum: ſed utrumque eſt abſurdum. Ergo &c.

Reſpondeo negando utramque ſequelam: Primam quidem, quia Eccleſia non facit, ſed ſolum proponit credenda, & judicium ipſius cadit duntaxat ſuper genuitatem Scripturarum, unde non eſt ſupra Scripturam, ſed ipſa inſervit Scripturæ, ſecernendo veras a falſis Scripturis: ſecundam vero, quia Verbum Dei nihil accipit in ſe pro veritate quod continet, ſed fideles tantum quos alloquitur Eccleſia, & quibus credenda proponit.

Urgent: Si ex judicio Eccleſiæ pendet Scripturarum ſenſus, jam fides a verbo hominum pendebit: ſed hoc ſtare non poteſt, quandoquidem Scriptura facta eſt Spiritu Dei: Igitur Spiritu divino, & non Eccleſiæ intelligenda eſt.

Reſpondeo diſtinguendo, Scriptura pendebit ab Eccleſia quoad expoſitionem & explicationem, concedo: quoad ſe & veritatem quam præcontinet, nego. Unde Spiritu Dei intelligenda eſt, ſeu ex propoſitione Eccleſiæ, quæ eodem firmata Spiritu habet judicare recte & infallibiliter de Scripturarum ſenſibus, juxta illud Act. 15. *Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis*; & illud Chriſti Luc. 22. *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. Scilicet proponendo credenda.

Reponunt I. Joannes 5. 34. Chriſtus ait: *Ego autem non ab homine teſtimonium accipio*. Atqui Eccleſia conſtat ex hominibus. Ergo &c. II. Superior non dependet ab inferiore: ſed Verbum Dei eſt ſupra Eccleſiam. Ergo &c. III. In lege naturæ quilibet juſtus movebatur a Spiritu ſancto, ex D. Thoma, ad judicandum de Verbo Dei: Igitur inſpiratio alicujus particularis apprime judicat de Scripturis ſacris.

Reſpondeo ad primum diſtinguendo, Chriſtus non accipit teſtimonium ab homine in ſe relicto, concedo: inſpirato, nego. Nam ipſe Chriſtus ab hoc mundo diſcedens, ut legitur Act. 1. ſic ſuos alloquutus eſt Apoſtolos. *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa & Samaria, & uſque ad ultimum terræ*.

Ad ſecundum pariter, diſtinguo: Superior non dependet ab inferiore quoad auctoritatem & poteſtatem, concedo: quoad textum Verbum Dei continentem, ſubdiſtinguo, ſi Spiritus ſanctus non præſit, concedo: ſecus, nego. Vel aliter: non dependet quoad ſe, concedo: quoad propoſitionem ſuorum dictorum, nego. Verum hæc dependentia non ſe tenet ex parte ſuperioris loquentis, cum hoc potius ſuam denotet & majeſtatem & independentiam, dum loquitur per Miniſtros, ſed tantum ex parte eorum qui recipiunt ſuperioris mandata.

Ad tertium, diſtinguo: & in lege naturæ nondum erant Scripturæ, concedo: & erant, nego. Jam vero ſi non eſſent tunc Scripturæ, profecto ſufficiebat traditio, ſicut nunc quoque ſufficeret, Si nobis deeſſent Libri ſacri.

Repones 1. Joan. 2. legitur: *Unctio docet vos*. Cap. 4. *Si quis voluerit voluntatem*

ejus facere, *cognoſcet de doctrina*, *utrum ex Deo ſit* Cap. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt*. 1. Joan. 5. *Si teſtimonium hominum accipimus*, *teſtimonium Dei majus eſt*, *qui credit in Filium Dei*, *habet teſtimonium Dei in ſe*. 1. Cor. 2. *Spiritualis judicat omnia*, *ipſe autem a nemine judicatur*. Tum cap. 4. *Si quis videtur eſſe Propheta & ſpiritualis cognoſcet*, *quia ſcribo vobis*, *quia Domini ſunt mandata*. Igitur gratia & unctio interior ſufficiunt ad diſtinguendos Libros ſacros a prophanis.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens: Gratia ſufficit ſuppoſita propoſitione Librorum ſacrorum ab Eccleſia facta, concedo: ſecus, nego. Duplex eſt librorum Scripturæ ſacræ cognitio, alia exterior, interior altera: prima fit ab Eccleſia, Deo protegente, illuminante, & inſpirante: altera vero quæ eſt actus fidei & humani intellectus cum humili obedientia ad credendum Scripturis, & fit a gratia interiori, ſed ſuppoſita Eccleſiæ propoſitione: quomodo enim, inquit Apoſtolus: *Quomodo credent ſine prædicante?* Id eſt, ſine proponente: ſed ad hoc ultro requiritur Spiritus ſancti gratia quæ aperiat cor ad credendum, ut legitur, Act. 16. 14. *Mulier nomine Lydia*, *purpuraria civitatis Thyatirenorum*, *colens Deum*, *audivit*: *cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo*. Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ad ſolam Eccleſiam ſpectat proponere & explicare credenda: *ita tamen ut ultima fidei reſolutio fiat*, *in primam veritatem*.

PRIMO: Sic habetur in veteri Teſtamento Exod. 18. ubi Moyſes conſtituitur ſupremus controverſiarum religionis Judex: ſic & in novo Matth. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit*, *ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*.

Secundo: Hoc ipſum docent una voce Patres Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. Auguſtinus lib. contr. epiſt Fund. c. 5. hoc & Tridentinum quod ſub finem declarat ad ſummum Pontificem pertinere explicare dubia circa fidem & religionem occurrentia.

Tertio: Uſus & poſſeſſio Eccleſiæ obtinuit, quotieſcumque enim ſubortæ ſunt hæreſes, adunata ſunt Concilia, in quantum fieri potuit, ad fidem explicandam & definiendam.

Cæterum, ultima fidei reſolutio fit in Deum in primam veritatem, quandoquidem ſolum Verbum Dei eſt aſſenſus quem fidei exhibemus, motivum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Proteſtantes multa objiciunt ex Scriptura, ſed unum ſolummodo probant, videlicet, privatos homines non ſemel a Deo illuminari; verum non excluditur propoſitio Eccleſiæ probantis an Spiritus ex Deo ſint.

Secundo: Tametſi Eccleſia judicet de credendis, non inde ſequitur eam eſſe Scripturis præpollentiorem, ſed tantum hominibus, qui ab eo accipiunt genuinum textus Canonici ſenſum.

Tertio: Neque vero etiam inde ſequitur Scripturam ab hominibus pendere, non enim Deus aliquid ab hominibus accipit, ſed eis ut miniſtris ad gloriam ſuam propagandam utitur, juxta illud Chriſti Act. 1. ad Apoſtolos: *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem*, *& in omni Judæa & Samaria & uſque ad ultimum terræ*.

AR-

ARTICULUS QUINTUS.

De interno actu fidei.

Utrum requiratur ad illum eliciendum pia voluntatis motio?

DUo ſunt in fide diſtinguenda: Actus ſcilicet & habitus. Prior eſt motus in Deum quo aliquis in ipſum tendit ut primam veritatem & cui revelanti credit: poſterior vero eſt virtus inclinans intellectum humanum ad credendum his omnibus quæ revelata ſunt: ſicut actus ſic & habitus poteſt eſſe informis vel etiam vivus; informis quidem ſi ſit a charitate divulſus, vivus vero ſi charitate animetur & in hoc ſenſu dicitur in Scriptura Rom. 1. 17. *Juſtus autem ex fide vivit*. Hoc eſt fide per charitatem formata.

Prænotandum eſt actum fidei poſſe in aliquo inveniri abſque ipſo fidei habitu: talis fuit actus fidei Cornelii ante Baptiſmi ſuſceptionem, ejuſdem prorſus naturæ eſt actus fidei a Catechumeno elicitus.

Obſervandum eſt iterum intellectum poſſe determinari a voluntate ad actum fidei duplici modo, nempe quoad ſpecificationem actus, ita ut illa compellente reſpiciat potius verum ſuperioris ordinis quam mere naturale: deinde vero quoad exercitium actus, ut ſcilicet hic & nunc credat & fidei aſſentiat.

Supponimus intellectum, ſecluſo Dei auxilio, non poſſe in actum fidei prorumpere: ſed difficultas eſt de actu fidei in tota ſua latitudine ſumpto, & quæritur utrum pia motio voluntatis requiratur ſive in Catechumeno, ſive in Baptizato ut intellectus credat.

Supponimus adhuc ad eandem ſpectare fidem ea omnia credere quæ in divinis revelata ſunt ſcripturis ſive ſpectent myſteria, ſive hiſtoriam & miracula, ſive etiam Dei promiſſiones. Ita de fide definivit ſacra Synodus Tridentina adverſus Proteſtantes. Qui perperam poſuerunt alium eſſe fidei habitum quo hiſtoriæ, alium quo miracula; & alium, quo promiſſiones creduntur. Ratio ea eſt: fides innititur Verbo Dei: ſed in Deo eadem eſt & indiviſibilis veritas idem & indiviſibile Verbum: Igitur una & eadem atque indiviſibilis fides. Hoc ipſum probatur ex Apoſtolo qui Hebr. 11. prælaudata eidem fidei tribuit.

Primo quidem, ait fidem cuncta attingere myſteria, his verbis: *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium .... Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula Verbo Dei*. II. Eidem fidei tribuit aſſenſum hiſtoriis veteris Teſtamenti, ſic enim pergit: *Fide plurimam hoſtiam Abel quam Cain obtulit Deo*. III. Per eandem fidem nos credere miraculis aſſerit Doctor gentium, & ait: *Fide muri Jericho corruerunt circuitu dierum ſeptem*. IV. Denique eandem fidem ſpectare promiſſiones, habemus ex ſubſequentibus verbis: *Per fidem, Sancti, vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones*. His prælibatis ſit

CONCLUSIO.

Requiritur pia voluntatis motio ut determinetur intellectus ad actum fidei tum quoad ſpecificationem, tum quoad exercitium.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA ſic ſe habet: Ille actus eſt a pia voluntatis affectione, qui illam habet ut cauſam determinantem: Atqui actus fidei tametſi formaliter ab intellectu procedat, adjunctam tamen habet voluntatem quæ intellectum determinat ad hunc potius aſſenſum quam ad alterum, & ad credendum actu: Igitur intellectus determinatur a voluntate & quoad objectum credendum, & ut de facto actu credat. Probatur minor multis momentis.

Primo, *ex Scriptura*. Luc. 24. habetur: *O ſtulti & tardi corde ad credendum*. Act. 16. dicitur de Lydia purpuraria: *Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo*. Audis actum fidei etiam ad cor ſeu voluntatem pertinere, quatenus determinat intellectum ut myſteria contempletur tanquam ſuæ cognitionis objecta: quod autem etiam illum determinet quoad exercitium, ibidem cap. 17. legitur: *Cum audiſſent*, inquit S. Lucas, loquens

Digitized by Google

loquens de B. Paulo Areopagi perorante: *Reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: audiemus te de hoc iterum .... Quidam vero viri adhærentes ei, crediderunt. Adhærentes ei*: Ecce voluntatis affectus ad fidem præręquiſitus: *crediderunt*, ecce ipſe fidei aſſenſus. Ergo &c.

Secundo: Hoc ipſum ſubindigitat Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. his verbis in gratiam eorum qui juſtificantur prolatis: " Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam dum excitati divina gratia fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum credentes, vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt. " His in locis duplicem rationem affert Concilium cur actus fidei etiam habeat adjunctam voluntatem, primam quidem ex eo quod ſit liber & meritorius, deinde vero quia ab intellectu non procedit niſi prius a voluntate moto tum & excitato. Hoc ipſum jam jam Concilium Arauſicanum Canone 5. determinaverat, definiendo adverſus Pelagianam perfidiam initium ſalutis eſſe, ab effectu credulitatis, & inſpirationem Spiritus ſancti corrigere voluntatem noſtram ab Infidelitate ad fidem. Hoc eſt, movere ad credendum.

Tertio: Succinit S. Auguſtinus Tract. 26. in Joannem: " Intrare, *ait*, quiſquis in Eccleſiam nolens, accedere ad altare poteſt nolens, ſed credere non poteſt niſi volens. "

Altera concluſionis ratio ea eſt, quod donum Dei habeat affectionem cordis ut cauſam ſui adjunctam: ſed fides eſt donum Dei. Ergo &c. Probatur minor. Et vero tametſi non ſit ipſa gratia, eſt tamen a gratia movente cor ad credendum, & in hoc ſenſu eſt quid ſupernaturale & Dei donum, vocaturque gratia fidei, juxta illud Chriſti effatum Matth. 16. *beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt*. Concinunt alia innumera Scripturæ loca quibus probant Theologi initium fidei eſſe a gratia: omnis autem actus ſupernaturalis in eo ſenſu etiam dicitur gratia, quatenus ab ipſa procedit. Hoc ipſum paſſim innuunt Patres ut Ambroſius in expoſitione iſtorum verborum Luc. 1. *viſum eſt & mihi*, ait: " Ideo qui Chriſtum ſequitur, poteſt interrogatus cur eſſe voluerit Chriſtianus reſpondere, viſum eſt & mihi, quod cum dicit, non negat Deo viſum; a Deo enim præparatur voluntas hominum, ut enim Deus honorificetur a ſancto, Dei gratia eſt. " Similia loquitur Auguſtinus lib. de prędeſtinatione Sanctorum cap. 11. in primis Tridentinum ſeſſ. 6. Can. 3. his verbis: *Si quis dixerit ſine præveniente Dei gratia atque adjutorio hominem credere, ſperare, diligere aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur; anathema ſit.*

Ex his liquet gratiam prævenire ſemper fidei actum eo prope modo quo cauſa ſuum antecedit effectum. Igitur non dicendum eſt fidem, ut pro actu vel habitu ſumitur, eſſe primam gratiam, ut nonnulli falſo autumant, cum gratia hæc omnia præcedat: quaſi vero Cornelius, Paulus, Auguſtinus & alii innumeri antequam eſſent Chriſtiani & ſacrum ſuſciperent lavacrum nullam habuerint gratiam: immo multiplicem habuere quæ gratia fidei catenus dici poteſt, quatenus a Chriſto Mediatore promanabat & ad credendum in ipſum movebat.

Tertia ratio eaque a priori illa cenſetur: intellectus ſeipſum non poteſt movere quoad ſpecificationem, ſeu quoad objecti contemplationem per modum determinationis, niſi objectum ſit de ſe evidens, vel in principio, ut in iſta propoſitione, totum eſt majus ſua parte, vel in concluſione quæ deducitur ex præmiſſis rite ordinatis, tunc enim neceſſario aſſentitur conſequentię: Sed objectum a fide propoſitum manet ſemper in ſe obſcurum & altum. Igitur ut aſſentiat, indiget pia voluntatis affectione, quę ſuppleat objecti evidentiam. Nec mirum actus fidei eſt liber tam quoad ſpecificationem, quam quoad exercitium: quoad ſpecificationem quidem ut patet Actuum 17. de illis: *Cum audiſſent reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant*. Igitur illorum intellectus illud objectum abnuebat: quoad exercitium vero, ut patet ex aliis: *Quidam vero*, inquit S. Lucas *dixerunt, audiemus te de hoc iterum*. Ecce quomodo actu nec credebant, nec determinabantur ad reſurrectionem mortuorum ut fidei objectum credendam. Denique,

inum,

mum, hæc eſt, diſcrepantia inter determinationem intellectus circa actum naturalem eliciendum & determinationem circa actum ſupernaturalem, quod ſe ipſum determinet circa objecti naturalis cognitionem, quippe quod ſit illi proportionatum, ſed ſpecialiter movetur inquit D. Thomas per gratiam, quando objectum innatas ejus excedit vires.

S. Doctor, hic 2. 2. quæſt. 1. art. 4. ſic loquitur: “ Fides importat aſſenſum in-
„ tellectus ad id quod creditur, aſſentit
„ autem intellectus alicui dupliciter: uno
„ modo quia ad hoc movetur ab ipſo ob-
„ jecto, quod eſt vel per ſeipſum cogni-
„ tum, ſicut patet in principiis primis
„ quorum eſt intellectus; vel eſt per aliud
„ cognitum, ſicut patet de concluſioni-
„ bus, quarum eſt ſcientia: alio modo
„ intellectus aſſentit alicui, non quia
„ ſufficienter moveatur ab objecto pro-
„ prio, ſed per quamdam electionem vo-
„ luntarie declinans in unam partem,
„ magis quam in aliam. Et ſiquidem hæc
„ ſit cum dubitatione & formidine alte-
„ rius partis, erit opinio: ſi autem ſit
„ cum certitudine, & abſque talis formi-
„ dine, erit fides. „

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate: ſed illuminatio ſupernaturalis eſt gratia ſufficiens ad eliciendum fidei actum: Igitur inutilis eſt pia voluntatis motio. Confirmatur. Adam innocens cum ſola illuminationis gratia eliciebat ſuam in Deum fidem & alios ſimiles actus. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: gratia illuminationis ſufficit ad objectum fidei apprehendendum, concedo: ad illi aſſentiendum, nego. Duplex eſt in intellectu humano ad fidem impedimentum: alterum ex ſuperioritate ordinis, alterum ex parte depravationis cordis promanans: primum tollit gratia illuminans, qua quidem elevatus intellectus attingit objectum ſupernaturale mentis humanæ aciem in ſe relictam ſuperans, quod quidem peragitur in intellectu tum illius qui accedit ad fidem, tum etiam illius qui jam habet fidei habitum, quandoquidem habitus fidei ſolum inclinat mentem ad objectum contemplandum; ad actum vero eliciendum habitus ſupernaturales non ſunt principia niſi radicalia, hinc gratia actualis veluti principium immediatum neceſſaria eſt, cum illa de ſe ſit activa. Hoc ipſum colligitur ex omnibus ferme Canonibus Concilii ſecundi Arauſicani. Alterum vero impedimentum per gratiam volitionis ſeu affectus alternata vice ſuperatur: nec mirum aſſenſus fidei eſt liber, hinc gratia fide ſicut illuminativa ſic & affectiva eſſe debet, cum libertas ſit vis electiva, adeoque in voluntate reſidens.

Solutio, ex D. Thnma colligitur qui hic quæſt. 2. art. 9. ad 3. ſic loquitur: “ In
„ ſcientia duo poſſunt conſiderari: ſcilicet
„ ipſe aſſenſus ſcientis in rem ſcitam, &
„ conſideratio rei ſcitæ; aſſenſus autem
„ ſcientiæ non ſubjicitur libero arbitrio,
„ quia ſciens cogitur ad aſſentiendum per
„ efficaciam demonſtrationis: & ideo
„ aſſenſus ſcientiæ non eſt meritorius.
„ Sed conſideratio actualis rei ſcitæ ſub-
„ jacet libero arbitrio .... Sed in fide
„ utrumque ſubjacet libero arbitrio, &
„ ideo quantum ad utrumque, actus fidei
„ poteſt eſſe meritorius. „

Ad confirmationem, nego Adamum cum ſola intellectus gratia potuiſſe elicere, & de facto plures actus eliciuiſſe ſupernaturales, gratia enim per modnm motionis quæ illum determinaret & applicaret ad actum, illi erat neceſſaria ratione dependentiæ a Creatore, nobis vero eſt & ratione dependentiæ & ratione infirmitatis, non enim ſolum requiritur ut voluntas noſtra determinetur ad bonum, ſed ut ſanetur; ita expreſſis verbis S. Thomas 1. 2. quæſt. 109. art. 2.

Inſtabis: Si requireretur ad actum fidei motio voluntatis, maxime ratione inevidentiæ objecti: Sed hæc ratio nulla eſt. Et probatur multis momentis. Primo quidem, Prophetæ tametſi in fide ambulantes, habebant tamen evidentiam in atteſtante, cum viderent Angelos in perſona Dei myſteria illis adaperientes. II. Myſteria ſunt evidenter credibilia, & propter ſigna, fides vel in ipſis dæmonibus agnoſcitur. III. Fides humana non aliam exigit evidentiam quam in atteſtante, hinc abſque negotio ultro credimus ea quæ ab oculatis teſtibus nobis referuntur. IV. Demum motio voluntatis, utpote alterius ordinis ab intellectu evidentiam, quæ ex illumina-

tio-

tione objecti procedit, ſupplere non poteſt; ſic auditus quantumvis perfectus ſupplere non valet ea quæ ad lumen oculi ſive ad ipſum ſpectant oculum.

Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem, diſtinguo: Prophetæ habebant evidentiam in atteſtante, ſed remanebat in objecto obſcuritas, concedo: & non remanebat, nego. Hinc Greg. Magnus hom. 26. illa Chriſti ad S. Thomam verba Joan. 20. *Beati qui non viderunt & crediderunt*, ait, Apoſtolum palpando vulnera aliquid vidiſſe, ſcilicet humanitatem, & aliquid credidiſſe nimirum divinitatem: ecce evidentia in atteſtante cum objecti obſcuritate: Igitur requiritur gratia motionis ut determinetur intellectus quoad ſpecificationem.

Ad ſecundam probationem, utique diſtinguo: Myſteria ſunt evidenter credibilia adeoque ſolum evidentia extrinſece, concedo: intrinſece, nego. Sunt enim ſecundum ſe abſcondita, ut ex probationibus liquet: quocirca fides ſupernaturalis, non eſt in dæmonibus, ſed ſolum quædam conjecturalis ex evidentia ſignorum promanans. Ratio D. Thomæ eſt quod vera fides tendat in Deum per affectum & ut in ultimum finem quod cæteri Theologi vocant credere in Deum.

Non injucundum erit hic texere verba S. Doctoris qui 2. 2. quæſt. 5. art. 2. ait: " Quod autem voluntas moveat in„ tellectum ad aſſentiendum, poteſt con„ tingere ex duobus: uno modo ex or„ dine voluntatis ad bonum, & ſic crede„ re eſt actus laudabilis: alio modo quia „ intellectus convincitur ad hoc, quod „ judicet eſſe credendum his quæ dicun„ tur: quod licet non convincatur per „ evidentiam rei. „ Tum concludit: " In „ fidelibus Chriſti laudatur fides ſecun„ dum primum modum: & ſecundum „ hoc non eſt in dæmonibus, ſed ſolum „ ſecundo modo. „

Ad tertiam probationem, nego paritatem: Ratio diſcriminis ea eſt, quod fides humana non ſit niſi de objecto naturali & ſibi proportionato, hinc modo adſit teſtis oculatus optimis inſtructus moribus objectum manet ſufficienter evidens, ſed non ſic de myſterio abſcondito res ſe habet, quippe quod etiam ſub lumine fidei & atteſtantis evidentia abſtruſum remaneat, quocirca niſi accedat voluntatis affectio non ſuperatur difficultas.

Ad ulteriorem & ultimam probationem, diſtinguo antecedens, voluntatis motio ſeu affectio non reddit objectum evidens evidentia formali, concedo: experimentali, nego. Duplex evidentia diſtinguenda eſt, altera formalis, experimentalis altera. Prior procedit ab objecto cognito vel in ſe & immediate, vel in principiis ſeu etiam in concluſione demonſtrativa & ſcientifica; poſterior vero ex quadam objecti poſſeſſione, guſtu & experientia: ſic mel deguſtatum abſque eo quod ab oculis videatur, optime dignoſcitur: non abſimili modo myſteria animæ patent, modo ſcilicet fidei illuminatione ſed tunc obſcure, modo vero per divinorum experientiam. Hinc Chriſtus ait ad Diſcipulos, 1. Joan. 2. *Unctio ejus docet vos*. Igitur guſtus divinorum reddit objectum de ſe abſconditum experimentaliter evidens, & ſic voluntas per quamdam animi complacentiam movet intellectum ad aſſentiendum myſteriis, tametſi in ſe obſcuris.

Repones: Ex S. Thoma 1. 2. quæſt. 9. art. 1. voluntas ſolum movet omnes animæ potentias, quoad exercitium, eas ad actum tum determinando, tum applicando, intellectus vero eaſdem quoad ſpecificationem immo & ipſam voluntatem objectum proponendo movet, hoc eſt, ad amandum potius unum quam alterum objectum. Igitur extra voluntatis ſphæram eſt movere intellectum quoad ſpecificationem, nimirum ad aſſentiendum vel diſſentiendum objecto revelato.

Reſpondeo diſtinguendo: & S. Doctor loquitur de ordine naturali ubi objectum eſt proportionatum & evidens eo modo quo mox delineavimus, concedo, de ordine ſupernaturali, nego. Niſi enim objectum per viſionem beatificam clareſcat, manet ſemper in ſe obſcurum, hinc ſecluſa voluntatis motione, ſeu affectione, ſemper erit indifferens ad aſſentiendum vel diſſentiendum juxta illud Actuum 17. de Senatoribus Areopagi Paulum de Myſteriis diſſerentem audientibus: *Cum audiſſent reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt audiemus te de hoc iterum.*

Obſerves velim habitum fidei non eſſe abſolute neceſſarium ad eliciendum fidei actum,

actum, niſi ſit ſermo de actu fidei perfecto. Primum patet, cum Cornelius ante Baptiſmi ſuſceptionem fidei actus non ſemel eliceret: Secundum, affirmat ſanctus Thomas hic quæſt. 4. art. 2. his verbis: " Oportet, quod tam in voluntate ſit aliquis habitus, quam in intellectu, ſi debeat actus fidei eſſe perfectus. " Ratio eſt quia hujuſmodi actus eſt perfecta ad Deum converſio: Sed iſta profluit a charitate, ad quam omnes virtutum ſupernaturalium habitus conſequuntur. Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Requiritur pia motio in voluntate ad credendum.

PRIMO: Sic habetur Act. 16. ubi dicitur quod Dominus aperuerit cor Lydiæ ut intenderet iis quæ dicebantur a S. Paulo. Ibidem cap. 17. ſolus Dionyſius & quidam cum illo, aliis irridentibus, crediderunt.

Secundo: Sic expreſſe docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 4. & 6. ſic S. Auguſtinus Tract. 36. in Joan. ſic D. Thomas ex profeſſo hic quæſt. 1. art. 4.

Tertio: Ratio ſuffragatur: Fides myſteria proponit mentis aciem tranſcendentia: niſi igitur voluntas moveatur a gratia, & mota inclinet intellectum ad aſſentiendum fidei, nihil credet. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM. ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Gratia ſolum illuminans non ſufficit ad fidei actum, ſed requiritur & movens voluntatem, ut ſic mota determinet intellectum ab objectum ſupernaturale credendum, juxta illud Rom. 10. *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.*

Secundo: Tametſi poſſit dari evidentia in atteſtante, objectum fidei manet ſemper in ſe obſcurum: Prophetæ quidem quandoque videbant Angelum in forma hominis illos alloquentes, ſed proponentes myſteria quæ non capiebant. Igitur ſine motione voluntatis non aſſentiet intellectus fidei.

Tertio: Ultro concedimus intellectum movere ipſam voluntatem in ordine naturali quoad ſpecificationem, ſed in ordine ſupernaturali ipſe movetur & applicatur ab ea per gratiam elevata ad objecta ſupernaturalia credenda.

ARTICULUS SEXTUS.

Utrum actus internus fidei ſit neceſſarius ad ſalutem.

PRÆMITTENDUM eſt aliquid eſſe neceſſarium duplici modo, videlicet neceſſitate medii, & neceſſitate præcepti. Priori modo id omne dicitur neceſſarium, cum illo ſecluſo, abſolute finis obtineri non poteſt; ſic peccator abſque pœnitentia criminum veniam habere nequit; poſteriori vero, cum aliquid eſt neceſſarium non quidem ex natura rei, ſed ſolum ex inſtitutione alicujus cauſæ dominantis, quæ ſtatuit ut unum ſine altero non comparetur: eo modo audire Miſſam diebus Dominicis ex præcepto Eccleſiæ ad ſalutem neceſſarium eſt: ſed hæc eſt inter utrumque neceſſarium diſcrepantia, quod circa ea quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii non detur diſpenſatio, bene vero circa cætera.

Non abs re erit etiam hic ſubnotare fidem eſſe duplicem, unam ſcilicet explicitam, alteram vero implicitam: Prior quidem illa dicitur qua aliquis immediate & determinate aliquid credit. V. g. Verbum eſſe Incarnatum: poſterior vero quando credendo unum articulum expreſſe, implicite mediate, & conſequenter alia cum iſto puncto neceſſario connexa creditur: ut ſic plebejus credens Chriſtum paſſum, implicite credit fuiſſe flagellis cæſum &c. De utroque momento nunc agendum incumbit.

Digitized by Google

SECTIO PRIMA.

De neceſſitate actus fidei in genere.

CONCLUSIO.

Actus fidei eſt neceſſarius neceſſitate medii, tum ad juſtificationem, tum ad ſalutem conſequendam.

Probatur ratione, eaque multiplici.

PRIMA: Illud eſt neceſſarium neceſſitate medii, ſine quo aliquid haberi non poteſt: Atqui ſecluſa fide in Deum, nec juſtificatio, nec ſalus haberi poteſt. Ergo &c. Probatur minor multis auctoritatibus.

Primo, ex Scriptura. Joan. 14. legitur: *Creditis in Deum*. Rurſus cap. 17. *Hæc eſt autem vita æterna ut cognoſcant te ſolum Deum verum*. Et iterum Hebr. 11. *Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*. Ergo &c.

Secundo, concinunt Patres. Inſtar omnium ſit S. Auguſtinus qui ſerm. 38. de tempore, ſic loquitur: "Fides eſt humanæ ſalutis initium, ſine hoc nemo ad filiorum Dei conſortium poteſt pervenire: quia ſine ipſa, nec in hoc ſæculo quiſquam juſtificationis conſequitur gratiam, neque in futuro vitam poſſidebit æternam." Ergo &c.

Tertio: Ita definivit ſacra Synodus Tridentina ſeſſion. 6. cap. 7. his verbis: "Sacramentum Baptiſmi, quod eſt Sacramentum fidei, ſine qua nulli umquam contigit juſtificatio." Pergit cap. 8. "Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis." Tum Can. 3. ſic pronuntiat: *Si quis dixerit ſine prævenienti Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut & juſtificationis gratia conferatur; anathema ſit*:

Altera ratio ſic ſe habet: In his quæ ſuperant humanæ mentis aciem homo debet ab ipſo Deo edoceri vel per fidem, vel per viſionem beatificam: Sed in præſenti ſtatu, teſte Apoſtolo, cuncta videmus in ænigmate ſcilicet per fidem. Ergo &c. Sic docet S. Thomas hic 2. 2. quæſt. 2. art. 3. his verbis: "Ultima beatitudo conſiſtit in quadam ſupernaturali Dei viſione, ad quam quidem viſionem homo pertingere non poteſt, niſi per modum ediſcentis a Deo Doctore, ſecundum illud Joan. 6. omnis qui audit a Patre, & didicit; venit ad me, hujus autem diſciplinæ fit homo particeps non ſtatim, ſed ſucceſſive ſecundum modum ſuæ naturæ. Omnis autem talis addiſcens oportet quod credat ad hoc, quod ad perfectam ſcientiam perveniat, ſicut etiam Philoſophus dicit quod oportet addiſcentem credere. Unde ad hoc, quod homo perveniat ad perfectam viſionem beatitudinis, præexigitur quod credat Deo tanquam Diſcipulus Magiſtro docenti."

Tertia: Nullus aut juſtificari, aut de facto ſalvari poteſt ſine ad Deum ut remuneratorem converſione per contritionem, & amorem: Sed amor non habetur ſine fidei ope, juxta illud tritum adagium: *Nihil amatum quin præcognitum*. Ergo &c.

Fit ſatis objectionibus.

OBJICIES: Ad ſalutem aſſequendam ſufficit adimplere præcepta, juxta illud Chriſti Matt. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Sed mandata, ſecluſa fide, ſervari poſſunt. Et probatur multis momentis. Primo quidem, ex illo Rom. 2. *Gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt*. Secundo, ex Juſtino qui Apolog. cap. 28. ait Socratem ſalvum eſſe immo & fuiſſe martyrem. Rurſus oratione ad Antoninum appellat Philoſophos ac cæteros qui ante Chriſtum cum ratione vixerunt, Chriſtianos.

III. S. Chryſoſtomus hom. 4. de Providentia non abſimilia loquitur, dicendo veteres Philoſophos agnoviſſe Deum præmia bonis, malis vero ſupplicia poſt mortem præparaſſe. Quarto, multi in lege naturæ ſalvati ſunt abſque eo quod legem Moſaicam amplexi ſint, ut docet D. Thomas 1. 2. quæſt. 98. art. 5. ad 3. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem, ſufficit ad ſalutem ſervare mandata, & unum ex illis eſt credere in Deum, juxta illud Chriſti Joan. 14. *Credite in Deum & in me credite*.

Con-

Concedo: ſecus, nego. Hoc ipſum patet ex illo altero Scripturæ teſtimonio Hebr. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum*. Eo quippe loci Apoſtolus loquitur de fide in Deum ut auctorem gratiæ & gloriæ, ſubdit enim : *Juxta fidem defuncti ſunt omnes, non acceptis repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicientes*. Et diſtinguo minorem : abſque fide ſervantur mandata aliqua naturalia, hoc eſt, aliquis etiam Paganus poteſt facere aliquod bonum opus ordinis naturalis, concedo : mandata quæ reſpiciunt vitam æternam, nego. In priori ſenſu intelliguntur verba Apoſtoli: S. Auguſtinus lib. de ſpiritu & littera cap. 27. ait particulam *naturaliter* non excludere cognitionem Dei ſupernaturalem, quæ habetur per fidem & gratiam, ſed tantum legem Moſaicam : ſic Melchiſedech, Job, & Abraham poſſunt in hoc ſenſu dici bona opera naturaliter egiſſe, hoc eſt, in lege naturæ, quæ quidem ſic nominatur, non per excluſionem fidei & gratiæ, ſed tantum legis ſcriptæ.

Ad 1. probationem ex Juſtino deſumptam, diſtinguo : Philoſophi habuerunt cognitionem Dei ut auctoris naturæ abſque fide, concedo : & in hoc ſenſu vocantur Chriſtiani quatenus, teſte D. Thoma, hæc cognitio eſt quoddam ad fidem præambulum : In eodem prorſus ſenſu loquitur Tertullianus Apol. cap. 17. his verbis : *O teſtimonium animæ naturaliter Chriſtianæ*. Quia vero ratio eſt verbi & ſermonis Dei participatio, Juſtinus etiam propter hoc eos omnes qui ante Chriſtum juxta rationem vixere, appellat Chriſtianos : Et ille Pater intellexit fuiſſe in rigore Chriſtianos, & ſecluſa fide Salvatoris, nego. Ita Baronius initio Annalium. Juſtinus Apol. 1. eſt ſui ipſius interpres : Primo quidem ait : " Quicumque " cum ratione, ac verbo vixere, Chriſtia- " ni ſunt quamvis Athei habiti ſint, quales " inter Græcos fuere Socrates, Heraclitus, " atque iis ſimiles. " Tum infra hæc ſubdit : " Quia autem non omnia, quæ ra- " tionis ſunt, & verbi, id quippe Chriſtus " eſt, perviderunt & promulgarunt, di- " verſa a ſe ipſis, & contraria perſæpe " dixerunt". " Audis Juſtinum non habuiſſe Philoſophos, niſi adumbrative Chriſtianos. Revera quidem Socrates ebrietati & iracundiæ addictus fuit ; Plato vero qui ab Auguſtino in libris de civit. Dei paſſim dicitur divinus, eo quod egregia de Deo ſcripſerit, favit tamen idololatriæ & fœminarum uſum promiſcue permiſit ; quocirca a S. Hieronymo epiſt. ad Eliodorum Stultus appellatur : Tum vero Bernardus Tractatu de erroribus Abaillardi lib. 4. ſic loquitur ille : " Dum multum " ſudat, quomodo Platonem faciat Chri- " ſtianum, ſe probat Ethnicum : " Quid plura adjiciam ? Juſtinus ideo Socratem appellat Martyrem, quia ab Athenienſibus injuſte fuit ad mortem damnatus, eo quod unicum Deum, & non plures paſſim ſuis prædicaret diſcipulis.

Ad Chryſoſtomum diſtinguo : vult ſolum Philoſophos multa de præmiis & ſuppliciis ſcripſiſſe ſicut legerant in *Libris Moyſis*, & Prophetarum, concedo : fide inſtructos, nego. Si tamen ad Deum converſi ſint, jam non ſola ducti ratione de ſupernaturalibus loquebantur. Cæterum fuſo calamo in ſuperioribus tractatibus genuinam iſtorum Patrum mentem explanavimus.

Ad 3. Prob. diſtinguo, multi abſque lege Moſaica in lege naturæ, ſed non abſque fidei auxilio ſalvati ſunt, concedo : ſecluſa fide, nego. Solutio patet ex ſupra dictis : quod enim vel ipſi Philoſophi abſque fide defuncti, non fuerint de civitate Dei, colligitur ex Apoſtolo qui Rom. 1. de eis loquens, ait : *Qui cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt .... ideo .... tradidit eos in reprobum ſenſum*.

Repones : ſicut Heb. 11. dicitur : *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo* ; Sic Joan. 3. habetur : *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*. Atqui tamen cum ſolo Baptiſmi voto adultus ſalvari poteſt : Igitur & a ſimili abſque fidei actu.

Reſpondeo I. Argumentum exuberare, & ad ſummum probare fidem explicitam non ſemper eſſe ad ſalutem neceſſariam.

Reſpondeo I. Conceſſa majori, & minori, negando paritatem : ratio diſcriminis eſt ſuſceptionem realem Baptiſmi ſuppleri poſſe voto, quippe quæ in eo virtualiter contineatur; at vero actus fidei nullo modo præcontinetur in cognitione naturali : idcirco ſecundum ſe eſt neceſſarius neceſſitate medii ad ſalutem.

Urgebis: Ex S. Thoma q. 14. de veritate art. 11. ad 1. Educatus in ſylvis nihil de myſteriis ſciens, ſalvari tamen poteſt ſi ſequatur, inquit, ductum rationis in appetitu boni & fuga mali: Igitur ex S. Doctore actus fidei non eſt neceſſarius neceſſitate medii ad ſalutem.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens, & S. Doctor eo loco ſubdit hominem in hypotheſi a Deo illuminari de credendis, vel interius per Angelos, vel exterius per prædicatorem quem illi mitteret, concedo: ſic enim miſit Philippum ad Eunuchum Reginæ Candacis Actuum 8. Petrum ad Cornelium, Actuum 10. Paulum ad Macedones, Actuum 16. Dionyſius cap. 9. de cœleſti Hierarchia ſcribit multos Gentiles miniſterio Angelorum de myſteriis edoctos, deinde vero ſalutem fuiſſe aſſecutos. Et propugnat S. Doctor illum hominem ſecluſa fide poſſe ſalvari, nego.

Perſiſtes: Non debent proponi homini quæ eius ſuperant captum: Sed fides hujuſmodi talia proponit: Ergo &c. Probatur major. Periculoſe homo aſſentiret illis, in quibus non poſſet judicare: ſed non poteſt judicare de credendis. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem, non debent proponi homini quæ ejus mentis aciem excedunt, ſi ſit ſermo de fine naturali, concedo: ſi de fine ſupernaturali ad quem miſericorditer elevatur, nego. Et conceſſa minori, diſtinguendum eſt pariter conſequens. Porro nulla ſit in hoc homini injuria, quod ex duobus potiſſimum capitibus liquet. Primo quidem ex eo quod elevetur ad nobiliſſimum finem, eumque ſibi indebitum: Secundo, quia fides & gratia, quibus hunc aſſequi poteſt finem, gratuito illi conceduntur. Sic reſpondet S. Thomas ad argumentum hic quæſt. 2. art. 3. ad primum his verbis: " Dicendum, quod quia natu„ ra hominis dependeat a ſuperiori natu„ ra: ad ejus perfectionem non ſufficit „ cognitio naturalis, ſed requiritur „ quædam ſupernaturalis. „

Ad confirm. diſtinguo, ſecluſa fide, homo periculoſe aſſentiret iis quæ ejus ſuperant captum, concedo: adjutus a fide, nego. Et ſic diſtincta minori, nego conſequentiam. Solutio eſt ejuſdem S. Doctoris ibidem ad 2. & hac data, ſic concludit: " Et ideo nihil periculi, vel „ damnationis ineſt his, qui ſunt in Chri„ ſto Jeſu, ab ipſo illuminati per fidem. „

SYNOPSIS SECTIONIS.

Fidei actus eſt abſolute neceſſarius ad ſalutem.

PRIMO: Scriptura ſacra paſſim id annuntiat, maxime Heb. 11. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*. Et iſtud Marc. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*.

Secundo: Sic definit Synodus Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. " Fides eſt humanæ ſaluti ini„ tium, fundamentum & radix omnis „ juſtificationis. „ Demum can. 3. hoc de fide definit.

Tertio: Sine amore Dei non eſt ſalus: Sed ſine fide non eſt amor, juxta illud Adagium: *Nihil amatum, quin præcognitum*. Ergo &c.

SYNOPSIS ARGUMENTORUM, IN CONTRARIUM.

PRIMO: Ultro concedimus ſufficere ad ſalutem ſervare mandata: Sed unum inter cætera palmare eſt credere in Deum, ſcriptum eſt enim Heb. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum*. &c.

Secundo: Nec quemquam movere debet, quod quidam Patres loquantur de Philoſophis tanquam de juſtis, hoc enim non niſi lato modo intelligendum eſt, quatenus quædam Dei mirabilia ex lectione librorum Moyſis didicerint, & ſcripſerint, nuſquam vero ſtricte & in ſenſu proprio, cum Apoſtolus Rom. 1. aſſerat, illos in reprobum ſenſum datos, eo quod Deum eſſe intelligentes non ſicut Deum glorificaverint.

Tertio: Non eodem modo Scriptura dicit Joan. 5. *Niſi quis renatus fuerit denuo &c.* Heb. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum*: Iſta quippe verba ad litteram intelligere neceſſe eſt, ſecus alia, cum detur votum Baptiſmi pro ſalute, minime vero fide; quippe quæ ſit omnium bonorum operum initium.

SE-

SECTIO SECUNDA.

Utrum fides explicita, tum de Incarnatione, tum de SS. Trinitate ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, poſita Evangelii prædicatione.

S. *Thomas* hic q. 2. art. 7. Docet Adamum innocentem habuiſſe fidem explicitam de Incarnatione, & de myſterio ejus gloriam conſummaturo, & conſequenter de Trinitate: poſt peccatum vero eumdem & majores videlicet Patriarchas, legis tam naturæ, quam veteris & Prophetas eam ipſam fidem explicitam habuiſſe non ſolum de Trinitate, & de Incarnatione ſecundum ſe ſpectata, ſed etiam in individuo & de circumſtantiis, tum paſſionis, tum mortis Chriſti, quippe qui fuerint circa iſta momenta a Deo illuminati, plebem vero, utpote rudiorem non niſi implicitam fidem de his myſteriis habuiſſe. Caput igitur præſentis controverſiæ eſt: utrum fides explicita Mediatoris, & SS. Trinitatis ſit neceſſaria neceſſitate medii in eo quo vivimus ſtatu, ad ſalutem. Pro cujus reſolutione ſit

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur argumentis Theologicis.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex Scriptura deducitur.

ILLA Fides eſt neceſſaria, quæ præcipitur explicite in novo Teſtamento modo ut quid ad ſalutem neceſſarium, modo ut annexam habens vitam æternam, modo etiam ut medium; quo ſecluſo, nemo abſolute ſalvari poteſt: Atqui fides Dominicæ Incarnationis & SS. Trinitatis talis eſt: Igitur utriuſque myſterii explicita fides requiritur ad ſalutem: Probatur minor variis ſcripturæ teſtimoniis.

Primo quidem inſigne eſt illud quod habetur Marci ultimo his verbis: *Prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Neminem autem latet Chriſtum præcepiſſe omnes baptizandos eſſe in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. S. Bernardus epiſtola 77. explicans verba laudata ſubdit: " Caute igitur & vigilanter, non repeti- „ vit: qui vero baptizatus non fuerit, „ ſed tantum, qui vero non crediderit, „ condemnabitur; innuens ſolam inter- „ dum ſufficere fidem ad ſalutem, & „ ſine ipſa ſufficere nihil. „

Secundo: Eandem fidem ad noſtram conducere ſalutem non una probat ſcripturæ auctoritas Joan. 6. Chriſtus ait: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Rurſus Rom. 3. *Juſtitia Dei per fidem Jeſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: non enim eſt diſtinctio, omnes enim peccaverunt & egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ .... juſtificans eum qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.* Et iterum Actuum 15. *Teſtimonium perhibuit Deus illis gentibus Spiritum ſanctum ſicut & nobis, & nihil diſcrevit inter nos & illos fide purificans corda illorum.* Demum Joan. 3. *Qui non credit in eum, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Rurſus ibidem cap. 14. *Creditis in Deum & in me credite.* Ergo &c.

Tertio: Nullum quoque ſine illa fide poſſe ſalvari ex Scriptura jam ſupra laudata colligitur, & alia etiam ſuffragantur loca Joan. enim I. legitur: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Rurſus ad Timoth. II. *Unus eſt enim Deus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus.* Et Actuum 4. *Non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* In his & ſimilibus mentio fit maxime de Incarnatione, ut de expreſſo fidei noſtræ objecto: Sed non tacetur Pater, nec Spiritus ſanctus: Igitur fides explicita Incarnationis, tum & SS. Trinitatis eſt abſolute ad ſalutem neceſſaria.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex SS. Doctoribus.

SENSUM Scripturarum ex SS. Patribus habemus: Sed eamdem fidem prædicant, ut medium ad ſalutem conſequendam abſolute neceſſarium. Ergo &c. probatur minor.

Digitized by Google

S. Ignatius epiſt. ad Philadelphos ſermonem de Prophetis inſtituens, ait: " Hi „ Evangelium annuntiaverunt, in Chri- „ ſtum ſperaverunt; in quem cum credi- „ diſſent, ſalvati ſunt in unitate Jeſu „ Chriſti, & annumerati in communis „ ſpei Evangelio. „

Irenæus lib. 4. cap. 5. " Non enim, *ait*, „ prohibebat eos credere in filium Dei, „ ſed hortabatur dicens, non aliter ſal- „ vari homines ab antiqua ſerpentis plaga, „ niſi credant in eum qui ſecundum mul- „ titudinem carnis peccati in ligno mar- „ tyrii exaltatur a terra. „ Idem repetit cap. 45.

S. Hieronymus ſuum addit calculum in cap. 1. ad Epheſ. " Non ante filii eſſe poſ- „ ſemus, quam filii ejus Jeſu Chriſti fidem „ & intelligentiam recipiamus. „ Tum in cap. III. " Fiduciæ atque acceſſus ad „ Deum principium & origo, fides in „ Chriſtum eſt. „

Suffragatur S. Auguſtinus lib. de ſpir. & litt. cap. 29. his verbis: " Fide Jeſu Chri- „ ſti impetramus ſalutem, & quantum „ nobis inchoatur in re, & quantum per- „ ficienda expectatur in ſpe. „ Expreſſius lib. de corr. & gr. cap. 7. „ A damnatio- „ ne ſe non liberabunt, qui dicere pote- „ runt, ſe non audiviſſe Evangelium.... „ Quicumque ab hac generali damnatio- „ ne iſta divinæ gratiæ largitate diſcreti „ ſunt, non eſt dubium, quod & pro- „ curatur Evangelium audiendum, & „ cum audiunt, credunt. „

Doctor Angelicus idem ex profeſſo docet 2. 2. q. 2. art. 6. ubi probat auctoritate Gregorii Magni, majores & minores, ſcilicet plebeios teneri ad fidem explicitam capitalium myſteriorum credere: Pa- „ ri ratione, *ait*, explicatio fidei, oportet „ quod perveniat ad inferiores homines per majores. „ Sicut Angeli inferiores, inquit, illuminantur per ſuperiores. Art. 7. propugnat omnes, ne uno quidem excepto debere explicite credere incarnationem. Idem exigit pro fide SS. Trinitatis art. 8. & ſic loquitur: " Dicendum, quod myſte- „ rium Incarnationis Chriſti explicite „ credi non poteſt ſine fide Trinitatis: quia „ & in myſterio Incarnationis Chriſti hoc „ continetur, quod Filius Dei carnem „ aſſumpſerit, quod per gratiam Spiri- „ tus ſancti mundum renovaverit: Et „ iterum quod de Spiritu ſancto conce- „ ptus fuerit .... & ideo etiam poſt „ tempus gratiæ divinæ tenentur omnes „ ad explicite credendum myſterium Tri- „ nitatis: & omnes qui renaſcuntur in „ Chriſto, hoc adipiſcuntur per invoca- „ tionem Trinitatis ſecundum illud Mat- „ th. ultim. Euntes docete omnes Gen- „ tes &c., Ergo &c.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex Symbolis & Conciliis procedit.

SYMBOLUM eſt ſumma credendorum quæ explicite tenere debemus: Sed cuncta Symbola inter fidei articulos nobis credendos proponunt eos, qui Trinitatem & dominicam Incarnationem ſpectant, ſic enim habetur in ſymbolo Apoſtolorum: *Credo in Deum Patrem, Creatorem cœli & terræ, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus unigenitum &c.* Sic in Nicæno: *Credo in unum Deum Patrem omnipotentem .... Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum .... Et Homo factus eſt: Et in Spiritum ſanctum Dominum &c.* Sic in alio quod Divo tribuitur Athanaſio, explicatis enim adamuſſim quæ SS. Trinitatem & Incarnationem ſpectant, ſic concludit: *Hæc eſt fides Catholica quam niſi quiſque fideliter firmiterque crediderit, ſalvus eſſe non poterit.*

Concinit: Concilium Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. his verbis: " Declarat, ipſius ju- „ ſtificationis exordium in adultis a Dei „ per Jeſum Chriſtum præveniente gratia „ ſumendum eſſe. „ Rurſus cap. 6. „ Diſponuntur autem, *adulti*, ad ipſam ju- „ ſtitiam dum excitati divina gratia & „ adjuti, fidem ex auditu concipientes „ libere moventur in Deum credentes ve- „ ra eſſe quæ divinitus revelata & promiſ- „ ſa ſunt, atque illud in primis, a Deo „ juſtificari impium per gratiam ejus, per „ Redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu. „ Et iterum cap. 8. " Tum vero Apoſto- „ lus dicit juſtificari hominem per fidem & „ gratis, ea verba in eo ſenſu intelligen- „ da ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Ca- „ tholicæ conſenſus tenuit & expreſſit, & „ ſcilicet per fidem ideo juſtificari, quia „ eſt humanæ ſalutis initium, fundamen- „ tum & radix omnis juſtificationis, ſine „ qua impoſſibile eſt placere Deo. „

QUARTUM ARGUMENTUM.

Ex rationibus Theologicis deducitur.

Prima: Debemus explicite credere primarium fidei objectum: Sed illud eſt SS. Trinitas & Incarnatio, quod enim v. g. Abraham duos habuerit filios & ſimilia non tenentur omnes explicite credere, cum hoc per ſe primo non conducat ad ſalutem, ut SS. Trinitas & Incarnatio: Ergo &c. Hæc ratio eſt D. Thomæ hic q. 2. art. 5. " Quantum ergo ad prima credibilia, *inquit*, quæ ſunt articuli fidei, „ tenetur homo explicite credere ſicut & „ tenetur habere fidem. Quantum autem „ ad alia credibilia non tenetur homo „ explicite credere, ſed ſolum implicite, „ vel in præparatione animi, in quantum „ paratus eſt credere quidquid Scriptura „ divina continet. „

Altera ratio hæc eſt: Veniente veritate, ceſſat figura: Sed inter veterem & novam legem diſcrimen eſt, quod in illa cuncta contingerent in figuris, ut dicit Apoſtolus, in iſta vero Myſteria abſcondita prædicatione Evangelii manifeſtata ſint. Igitur debemus nunc habere fidem explicitam de principalibus Myſteriis. Ita D. Thomas. Ibid. art. his verbis: " Poſt „ tempus autem gratiæ revelatæ, tam „ majores, quam minores tenentur ha- „ bere fidem explicitam de Myſteriis „ Chriſti, præcipue quantum ad ea quæ „ communiter in Eccleſia ſolemnizan- „ tur. „

Tertia: Fides charitate & amore formata habet ſummum meritum, juxta illud ad Heb. 11. Sancti *per fidem .... adepti ſunt repromiſſiones*: Sed ad hoc requiritur fides explicita, ut ferventior ſit amor, nihil enim amatum quin bene præcognitum: Ergo &c. Hæc ratio eſt D. Thom. ibid. art. 9. " Actus noſtri ſunt meritorii, in „ quantum procedunt ex libero arbitrio „ moto Deo per gratiam .... unde a- „ ctus fidei poteſt eſſe meritorius. „ Quia, *inquit*: " Ipſum credere eſt „ actus intellectus aſſentientis veritati di- „ vinæ ex imperio voluntatis a Deo mo- „ tæ per gratiam, „

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

Objicies Apoſtolus Heb. 11. Nullam facit mentionem de Chriſto, ubi de credendis loquitur: Ergo &c. Probatur Ant. ſic loquitur: *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens, quandoquidem tota ad Hebræos epiſtola eſt de Chriſto, unde tametſi ſileat cap. 11. Chriſtum, capite ſequenti, ſcilicet 12. illum Hebræis proponit ut mirum patientiæ in adverſis exemplum. Tum capite primo ſic intonat: *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens in Prophetis noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula*.

Reſpondeo II. aliter diſtinguendo: & hoc probat fidem Incarnationis explicitam ante adventum Chriſti omnibus non fuiſſe neceſſariam, concedo: poſt adventum, nego. Solutio eſt D. Thomæ hic q. 2. art. 8. ad 1. " Dicendum quod illa duo ex- „ plicite credere de Deo omni tempore „ & quoad omnes neceſſarium fuit: *Vide- „ licet quod Deus exiſtat & ſit remunerator*. „ Non tamen eſt ſufficiens omni tempo- „ re, & quoad omnes.

Urgebis: S. Joannes Baptiſta erat Chriſto coævus, & tamen videtur quod Chriſtum explicite non cognoſceret, quippe qui Matth. 11. illi diceret: *Tu es qui venturus eſt, an alium expectamus*? II. Dionyſius cap. 9. cœl. Hier. ſcribit multos Gentiles miniſterio Angelorum aſſecutos fuiſſe ſalutem, idem dicit fieri poſſe in homine qui in ſylvis educatus ſequeretur ductum rationis in appetitu boni, & fuga mali: Atqui tamen nec Gentiles laudati habuerunt fidem explicitam de Deo Trino & Incarnato: Neque hoc exigit S. Thomas in homine ſylveſtri, ſed ſolum quod ſequatur ductum rationis &c.

Reſpondeo ad I. negando S. Joannem Baptiſtam explicite non cognoviſſe Chriſtum, cum ipſe præparaverit vias ejus, & digito diſcipulis illum monſtraverit dicens: Joan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Unde ad confirmationem diſtinguo, quærebat a Chriſto Joannes quis eſſet, ut ſui diſcipuli ab ipſo Do-

Domino de ejus adventu docerentur, concedo: quærebat dubitando, vel etiam eum ignorando, nego. Sic ſolvit argumentum D. Thomas hic q. 2. art. 7. ad 2. auctoritate S. Chryſoſtomi ſuffultus, his verbis: " Poteſt dici, ſicut Chryſ. dicit, „ quod non inquiſivit, quia ipſe ignoraret, ſed ut per Chriſtum ſatisfaceret ſuis diſcipulis: unde & Chriſtus ad diſcipulorum inſtructionem reſpondit, „ ſigna operum oſtendens. „

Ad exemplum Gentilium dico de credendis fuiſſe edoctos ab ipſis Angelis, cum ſpeciali eorum miniſterio fuerint ſalvati. Doctor Angelicus ibidem ad 3. ſic reſpondet: " Dicendum, quod multis „ Gentilium facta fuit revelatio de Chriſto: ut patet per ea, quæ prædixerunt. Nam Job. 19. dicitur, Scio quod „ Redemptor meus vivit. Sibylla etiam „ prænuntiavit quædam de Chriſto. Ut „ Aug. dicit. Invenitur etiam in hiſtoriis „ Romanorum, quod tempore Conſtantini Auguſti, & Irenæ matris ejus inventum fuit quoddam ſepulchrum, in „ quo jacebat homo auream laminam habens in pectore, in qua ſcriptum erat, Chriſtus naſcetur ex Virgine, & „ ego credo in eum. O Sol! ſub Irenæ, „ & Conſtantini temporibus iterum me „ videbis. „

Ad 3. ſolutio ſe ipſam prodit in verbis D. Thomæ, cum dicat, in hypotheſi quod homo in Sylvis enutritus ſequatur ductum rationis, ut declinet a malo & faciat bonum, illuminandum eſſe de credendis, vel interius per revelationem, vel exterius per Angelos. Ex quo ſequitur fidem explicitam de SS. Trinitate, & Dominica Incarnatione ad ſalutem exigi. Ecce verba D. Thomæ q. 14. de verit. art. 11. ad 1. " Si aliquis nutritus in ſylvis, vel inter bruta animalia ductum „ rationis naturalis ſequeretur, in appetitu boni & fuga mali, certiſſime eſt „ credendum quod ei Deus, vel per internam inſpirationem revelaret ea quæ „ ſunt ad credendum neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Cornelium. „

Repones: ab actu ad poſſe valet conſequentia: Sed multi de facto juſtificati ſunt ſecluſa fide explicita in Chriſtum & probatur I. Exemplo Cornelii de quo loquens S. Thomas 3. parte q. 69. art. 4. ad 2. ait; " Cornelius & alii ſimiles, conſequuntur gratiam & virtutes „ per fidem Chriſti, & deſiderium Baptiſmi implicite, vel explicite: poſtmodum tamen in Baptiſmo majorem copiam gratiæ & virtutum conſequuntur. „ II. Exemplo pueri ad auroram rationis pervenientis. S. Thomas propugnat teneri ſub peccato mortali ſe ſe ad Deum per fidem & amorem convertere; porro non talis eſt conditionis & inſtructionis ut SS. Trinitatis & Incarnationis Dominicæ explicitam fidem habeat: ſufficit igitur ut actum fidei implicitæ eliciat. III. Demum ulteriori Catechumeni exemplo; non enim ſemel evenit per ſolum Baptiſmi votum & ante realem ejus ſuſceptionem per ſummum erga Deum amorem juſtificari. Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad primum exemplum dico Cornelium paulo ante Baptiſmi ſuſceptionem habuiſſe fidem explicitam principalium myſteriorum, cum fuerit a beato Petro prævia inſtructione baptizatus; quocirca tametſi adhuc Gentilis fidem implicitam & gratiam habuerit, non tamen planam donec baptizatus ſit: hoc ipſum ſubindigitat S. Doctor his poſtremis verbis: " Poſtmodum tamen in „ Baptiſmo majorem copiam gratiæ & virtutum conſequuntur. „

Eadem eſt reſponſio ad 2. & 3. exemplum, maxime cum inſtans rationis non ſit indiviſibile, ſed morale, & longe antecedat inſtructio: ſicut & præcedit in Cathecumenis priuſquam ſuſcipiant Baptiſmum. Igitur illi & iſti per fidem explicitam ad Deum Trinum & Incarnatum convertuntur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Fides explicita ſanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis abſolute ad ſalutem neceſſaria eſt.

PRIMO: Vel ipſe Chriſtus ſic ſtatuit, dicens Marc. ultimo: *Prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Porro Evangelii præcipua capita ſunt SS. Trinitas & Dominica Incarnatio.

Secun-

Secundo: Sic docent SS. Patres: In primis Ignatius Epiſt. ad Philad. Irenæus lib. 4. adv. hær. cap. 5. Hieronymus in cap. 1. Epiſt. ad Eph. Auguſtinus lib. de ſpir. & litt. cap. 29.

Tertio: Hanc fidem tenendam omnia annuntiant ſymbola. Sic docet S. Thomas hic q. 2. art. 5. & 7. quia hoc gratiæ tempore omnia revelata ſunt myſteria, unde veniente veritate, quod in figuris tenebatur, nunc mente & ore manifeſtandum eſt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: In vanum opponitur, Apoſtolum Heb. 11. ubi loquitur de credendis, non commemorare Chriſtum, cum tota epiſtola ſit de eo, & cap. ſequenti, ſcilicet 12. adhortetur fideles ut Chriſtum præ oculis ſemper habeant tanquam mirum patientiæ & cæterarum virtutum exemplum.

Secundo: Neque plus virium haberet objectio qua diceretur Joannem Baptiſtam Chriſto coævum non habuiſſe fidem explicitam de eo; quippe qui illum oſtenderit diſcipulis dicendo Joan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*: Unde ſi quando ab eo ſciſcitatus eſt, num eſſet qui venturus eſt, de induſtria hoc loquendi modo Chriſto uſus eſt, ut eius auditores & diſcipuli de ipſo ab ejus Incarnatione edocerentur.

Tertio: Homo enutritus in ſylvis declinans a malo & faciens bonum, ſalvari poteſt, quia tunc ait D. Thomas, interius per lumen gratiæ, vel exterius per prædicatorem de credendis eum illuminabit Deus.

ARTICULUS SEPTIMUS.

De actu fidei externo.

Utrum fideles teneantur profiteri fidem.

DE Actu fidei externo impræſentiarum agitur quem a fide elici conſtat, cum ſit ejuſdem ſpeciei & lingua extrinſecus exequatur quod mente concipitur. Ita S. Th. hic q. 8. art. 1. &c.

De hoc momento tria potiſſimum quæruntur: Primo quidem, utrum ſit ad ſalutem neceſſarium profiteri fidem? II. In hypotheſi quod hoc ſit neceſſarium, quando nam præceptum urgeat? Demum num licitum ſit, vel ad vitam ſervandam, vel ad aliquod aliud grave incommodum vitandum negare fidem ſaltem extrinſecus. Pro quorum reſolutione ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Actus fidei exterior neceſſarius eſt ad ſalutem.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Illud eſt ad ſalutem ſimpliciter neceſſarium quod eſt conditio ad vitam æternam poſſidendam: Atqui talis eſt actus fidei exterior, juxta illud Chriſti Matt. 10. *Omnis ergo qui confitebitur me, coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*. Ergo &c. Sic docet ex profeſſo S. Tho. hic q. 3. art. 2. ut legenti patebit.

Altera ratio ſic proponitur; Quod ex ſe habet neceſſariam connexionem cum ſalute, citra dubium ad illam aſſequendam neceſſarium eſt: Atqui talis eſt actus exterior fidei, quatenus eo tendimus ad finem ultimum & exequimur in terris, quod in perpetuum laudando Deum in cælis peragere debemus: Et probatur ex illo Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Ergo &c.

Suffragatur Auguſtinus lib. de fide & ſymbolo cap. 1. his verbis: "Oportet nos eſſe & juſtitiæ memores & ſalutis: quandoquidem in ſempiterna juſtitia regnatur, a præſenti ſæculo maligno ſalvi fieri non poſſumus, niſi & nos ad ſalutem proximorum nitentes, etiam ore profiteamur fidem quam corde geſtamus. Ergo &c.

Tertia: Tenentur adulti ſuo munire calculo fidem quam eorum nomine publico ritu confeſſi ſunt baptiſmate patrini: Sed hoc non fit niſi actu fidei extrinſecè & publico: Ergo &c.

CON-

CONCLUSIO SECUNDA.

Adulti tenentur profiteri fidem in multis caſibus. Primo quidem, quando omiſſio cederet in Dei injuriam. II. Cum nomen militiæ Chriſtianæ dant: III. In Sacramentorum uſu. IV. Quando hoc ipſum exigit neceſſitas proximi. V. Demum in articulo mortis.

Probatur I. In genere ex D. Thoma qui hic q. 3. art. 2. ſic habet: „ Præcepta „ autem affirmativa non obligant ad ſemper, etſi ſemper obligant: obligant autem „ pro loco, & tempore ſecundum alias „ circumſtantias debitas, ſecundum quas „ oportet actum humanum limitari ad „ hoc, quod ſit actus virtutis. Sic ergo „ confiteri fidem, non ſemper, neque in „ quolibet loco eſt de neceſſitate ſalutis: „ Sed in aliquo loco, & tempore, quando ſcilicet, per dimiſſionem hujus confeſſionis ſubtraheretur honor debitus „ Deo, & etiam utilitas proximis impendenda: puta, ſi aliquis interrogatus de „ fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel „ quod non haberet fidem, vel quod fides „ non eſſet vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur a fide. „

Probatur II. ab enumeratione partium. Quiſque tenetur ſuam profiteri fidem, primo quidem quando omiſſio iniuriam Deo irrogaret, tunc enim foret peccatum, & tranſgreſſio præcepti affirmativi, quod dubio-procul tunc urget cum teneamur Deo famulari & eius gloriam cum tempus opportunum adeſt, celebrare. Deinde vero cum aliquis baptizatur: ſicut enim ſolemne eſt apud homines ſeſe publice declarare in gratiam Regis cui famulari volunt, a fortiori cum adultus, ſpretis falſis religionibus, ſoli Catholicæ adhærere ſtatuit. Urget quoque fidei confeſſio in Sacramentorum frequentatione, quippe quæ ſint veræ religionis ritus ſolemnes; ſed non minus quando exigit proximi utilitas, tunc enim præceptum charitatis erga proximum non levius obligat, cum in periculum fidei malorum hominum inſtigatione veniat. Sed & in articulo mortis tum ad propellendas rugientis inimici immiſſiones, tum ut digne ſe ſiſtat moribundus ante Chriſti judicantis tribunal; namque cum omnium virtutum apparatu hoc fieri debet, in quantum humana poteſt ſuſtinere fragilitas. Ergo &c.

CONCLUSIO TERTIA.

Nuſquam licitum eſt negare fidem.

Probatur, unico ſed irrefragabili argumento. Præcepta negativa obligant pro ſemper, quale eſt iſtud, *declina a malo*: Maxime cum ſit intrinſece peccatum aliquid adverſus ea committere: ſed non negare fidem catenus ad præceptum negativum pertinet, quatenus negare ſit horribilis religionis proditio & malum, quod pœnam æternam inducit, juxta illud Chriſti Matth. 10. *Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.*

Ex iſta concluſione inferes nemini licitum eſſe ſimulare religionem, ſicut faciunt, qui mente verſipelli ſubſcribunt formulario contrarium intus credentes. Hoc ipſum patet exemplo ſenioris Eleazari qui lib. 2. Machab. cap. 6. noluit ſimulare veri Dei religionem ut coram furente Antiocho propriæ conſuleret vitæ. Hinc Cyprianus ſermone de lapſis poſt medium perſtringit libellaticos, qui cum falſis numinibus ſacrificare nollent, a judicibus tamen numerata pecunia libellum quo eos ſacrificaſſe conſtaret, ad vitandam mortem impetrabant. Metaphraſtes in vita S. Sabæ ſcribit S. illum videntem carnes idolis non immolatas a nonnullis Chriſtianis obtrudi, ut eos ſatisfeciſſe edicto Imperatoris, quo omnes immolatis veſci jubebat, appareret, exclamaſſe: *Qui hos cibos comederit, Chriſtianus eſſe non poteſt.*

Ratio etiam ſuffragatur, quia ut ait D. Thomas q. 111. art. 2. omnis ſimulatio peccatum eſt, & a mendacio ſolum diſtinguitur, quia mentiens verbis ſignificat quod non eſt; ſimulans vero hoc idem factis, vel rebus deſignat.

Solvuntur objectiones contra primam concluſionem.

Objicies: Ad ſalutem ſufficit coniunctio animæ cum Deo: Sed hoc fieri poteſt actu fidei interno. Igitur non opus eſt externo.

Reſpondeo diſtinguendo majorem, ſufficit con-

conjunctio animæ cum Deo per amorem & Dei & proximi manifeſtatum, concedo: ſecus, nego. Et ſic diſtincta minore, nego conſequentiam: Conſtamus corpore & anima, hinc ſicut interius ſic & exterius fidem charitate formatam prodere tenemur, maxime cum de hoc ſit præceptum. Solutio eſt Divi Thomæ hic quæſt. 3. art. 2. ad 1. " Finis fidei, *ait*, & aliarum virtutum, referri debet ad finem charitatis, qui eſt amor Dei & proximi, & ideo quando honor Dei, vel utilitas proximi hoc expoſcit .... debet fidem exterius confiteri. "

Inſtabis: Soli Paſtores quibus ex officio incumbit inſtruere, tenentur fidem exterius profiteri. Igitur non omnes ad hoc obligantur: Tum quia ſæpius ad hoc rixæ & turbationes ſequerentur.

Reſpondet: S. Thomas ibidem ad 2. " Dicendum, quod in caſu neceſſitatis, ubi fides periclitatur, quilibet tenetur fidem ſuam aliis propalare, vel ad inſtructionem aliorum fidelium, ſive confirmationem, vel ad reprimendum infidelium inſultationem: Sed aliis temporibus inſtruere homines de fide, non pertinet ad omnes fideles. "

Ibidem ad 3. ad confirmationem, ait: " Dicendum, quod ſi turbatio infidelium oriatur de confeſſione fidei manifeſta abſque aliqua utilitate fidei, vel fidelium, non eſt laudabile in tali caſu fidem publice confiteri, unde Dominus dicit Matt. 7. Nolite ſanctum dare canibus, neque margaritas veſtras ſpargere ante porcos, ne converſi dirumpant vos: Sed ſi utilitas fidei aliqua ſperetur, aut neceſſitas adſit, contempta perturbatione infidelium, debet homo publice fidem confiteri. Unde Mat. 15. Dicitur, quod cum diſcipuli dixiſſent Domino, quod Phariſæi, audito ejus verbo, ſcandalizati ſunt, Dominus reſpondit: ſinite illos, ſcilicet turbari: cæci ſunt & duces cæcorum. "

Oppones: Contra tertiam concluſionem: licitum eſt fugere tempore perſecutionis, juxta illud Chriſti Matt. 10. *Cum autem perſequentur vos in civitate illa, fugite in aliam*. II. Hæreticorum templa adire eoſque concionantes audire. III. Veſci carnibus diebus ab Eccleſia prohibitis in parte infidelium & hæreticorum ad vitanda vitæ pericula. IV. Eadem ratione deſerre Turcarum turbantem, ſeu cidarim: Sed hæc tamen adverſantur fidei confeſſioni: Igitur & licitum eſt quandoque, negare fidem extrinſecus, modo interius retineatur.

Reſpondeo negando minorem quoad omnes partes. Et vero fugere tempore perſecutionis ſecundum ſe non eſt malum, ſed potius quadam fidei profeſſio, cum ideo confeſſor fugiat, ne periculo fidei amittendæ ſeſe committat, ſi excipias caſus in ſecunda concluſione laudatos. Neque vero eſt negare fidem, ſi non curioſitate, ſed potius ad debellandos hæreticos aliquis ex miſſione eoſdem perorantes audiat. Non idem dicendum de ignaris, nullus enim periculo perverſionis ſe exponere debet. Cæterum ſolum jus Eccleſiaſticum diebus veneris, quadrageſimæ, vigiliarum & quatuor temporum prohibet abſtinere a carnibus, contra quod prævalet jus naturale de ſervanda vita: Tum quia Eccleſia non intendit præceptum Eccleſiaſticum in his & ſimilibus circumſtantiis obligare. Ad ultimam partem dico non eſſe malum uti veſtibus in aliqua regione uſitatis, juxta illud axioma. *Cum fueris Romæ, Romano vivito more*. Niſi veſtes per ſe primo ſint idololatriæ profeſſiones, quales ſunt quæ præſeferunt idola depicta.

SYNO-

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Fidelis tenetur profiteri fidem publice, quando ſacramenta frequentat, tempore perſecutionum. Et cum fides proximi in periculum venit.

PRIMO: Ipſe Chriſtus hoc edocet Matth. 10. dicens: *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Sic docet Eccleſia; quæ ad hoc inſtituit feſtivitates.

Secundo: Confeſſio fidei neceſſariam habet cum ſalute connexionem: ſic enim habetur Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Tertio: Sic propugnant SS. Doctores. Auguſtinus lib. de Fide & Symbolo cap. 1. D. Thomas hic q. 3. art. 2. ubi & determinat tempus quo fidelis tenetur fidem profiteri: videlicet quando defectu confeſſionis ſubtraheretur honor Dei, & utilitas proximi.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Non negamus ad ſalutem ſufficere conjunctionem animæ cum Deo; ſed contendimus faciendam eſſe modo a Deo præſcripto: cum igitur Chriſtus exigat ut illum coram hominibus confiteamur, neceſſe eſt ad ſalutem publice fidem profiteri.

Secundo: Neque vero curandum eſt, quod infirmi in fide de hoc perturbentur, & Hæretici ſcandalum inde patiantur: ſcandalum enim tale acceptum, & non datum eſt; quocirca tametſi Phariſæi adverſus Chriſtum mores depravatos inſectantem obſtreperent, ipſe tamen nihilominus contra eorum infidelitatis vitia prædicare non ceſſabat.

Tertio: Fugere tempore perſecutionis non eſt contra fidem, ſed potius quædam fidei profeſſio; per hoc enim dignoſcuntur fideles, qui ut fidem ſervent, ne cedant ſævientibus, iuxta Chriſti præceptum fugiunt, ſicque uga Paganis ſuam manifeſtant fidem.

ARTICULUS OCTAVUS.

De habitu fidei, ejus ſubjecto, & vitiis illi oppoſitis.

§. I.

De habitu.

QUÆRES Utrum fidei habitus ſit ſemper virtus & qualis?

Reſpondeo I. habitum fidei eſſe duplicem, unum informem, formatum alterum. Prior a charitate divulſus eſt, & in peccatoribus remanet, quandoquidem ſemper credunt Deo revelanti; poſterior charitate elevatur: uterque tamen eſt virtus Theologica, iuxta illud D. Thomæ q. 14. de veritate art. 3. ad 9. „ Fides „ neque eſt virtus intellectualis, neque „ moralis, ſed eſt virtus Theologica. „ Non quidem intellectualis, nam ejus actus etiam ex pia voluntatis affectione procedit: neque etiam moralis, iſta quippe bonum honeſtum reſpicit, fides vero verum revelatum: non eſt quoque ſcientia, quippe quæ non ſit evidens & diſcurſiva; ſupereſt igitur ut ſit virtus Theologica, quæ reſidet partim in voluntate, partim in intellectu, in voluntate quidem propter affectum a quo movetur, in intellectu propter veritatem quam reſpicit, quæque eſt proprium mentis objectum.

§. II.

De his in quibus fides reperitur.

FIDES & in juſto viatore, & in fideli gratia ſanctificante privato remanet: in illo quidem, cum ad gratiam ſanctificantem ſequatur; in iſto vero, quatenus credit Deo revelanti, & Eccleſiæ proponenti: hoc ipſum ſubindigitat Apoſtolus 1. Corint. 13. his verbis: *Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Igitur ſecluſa charitate, remanet teſte Apoſtolo fides in peccatore, tametſi non meritorie. Revera quidem peccatores multa bona opera motu fidei & religionis faciunt, ſic fide adjuti eliciunt attritionis actum, qui cum ſacramen-

mento Pœnitentiæ ad juſtificationem ſufficit.

Fides non invenitur in hæreticis, non in reprobis, non in dæmonibus: in prioribus quidem, quia non credunt Verbo Dei, tametſi enim quoſdam articulos ſe tenere profiteantur, eo tamen ipſo quo aliquem diſcredunt, circa cæteros amittunt fidem; Verbum enim divinum tam eſt infallibile in uno quam in omnibus revelatis: qui igitur illi non credunt pro aliquo, nec pro aliis capitibus credere exiſtimantur: hinc fides una dicitur, eo quod ſit unicum fidei motivum, ſcilicet veritas divina in loquendo; maxime cum vel ipſi hæretici non credant Eccleſiæ proponenti, & iſta ulteriori ratione conſtat hæreticos non habere fidem divinam: In eis adimpletur illud Jacob. 2. oraculum: *Offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Hinc S. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 3. ait: " Nulla ſocietas fidei cum „ perfidia eſſe poteſt. „ Sed neque in reprobis ſeu damnatis fides ſupernaturalis remanet, quippe qui non credant ex pia in Deum affectione: quocirca ipſi dæmones nonniſi quamdam fidem conjecturalem propter evidentiam ſignorum de Chriſto habebant.

Fides igitur hæreſi amittitur, quatenus hæreſis immediate illi opponitur: amittitur reprobatione, eo quod peccatum impœnitentiæ finalis firmet perſonam in malo, omni gratia illam exuat, adeoque & omni pio in Deum affectu, quem abſolute actus fidei annexum habet.

Demum fides fuit in Angelis viatoribus & primis parentibus, non tamen remanet in Beatis: primum patet, neque enim Angeli viatores & Protoparentes tendere in Deum ut remuneratorem, & illum uti talem agnoſcere, ſecluſo fidei auxilio, poterant. Igitur erat eis neceſſaria & ut Deo cultum debitum redderent, & ut bonis operibus vitam æternam conſequerentur. Jam vero quod non remaneat in Beatis, ratio in promptu eſt, quia non in ſpecie & ænigmate, ſed facie ad faciem Deum, teſte Apoſtolo 1. Cor. 13. intuentur. Suffragatur Auguſtinus lib. 13. de civit. Dei cap. 4. " Tunc eſt fides, „ *inquit*, quando ſpectatur in ſpe, quod „ in re nondum videtur. „

§. III.

De vitiis fidei oppoſitis: & primum de infidelitate.

I. Nomine infidelitatis intelligunt Theologi omnem fidei carentiam, quo ſenſu nedum gentiles, ſed & Judæi atque hæretici, immo & a fide Apoſtatæ dicuntur infideles. Stricto tamen modo ſumpta dicitur carentia fidei in illis ſolum qui fidem Chriſti nunquam ſuſcepere. Porro illa infidelitas duplex diſtinguitur, una ſcilicet negativa, & poſitiva altera; Prior eſt carentia fidei in his qui nihil de Chriſto audierunt, immo nec, omni adhibita diligentia, audire potuerunt, qualis ſunt potiſſimum ii qui in ſylvis & naſcuntur, & nutriuntur: poſterior vero eſt carentia fidei in iis quibus annuntiatum eſt Evangelium, fidem tamen ſuſcipere noluerunt.

II. *Infidelitas* negativa non eſt peccatum; e contra vero poſitiva. Prima pars probatur ex illo Chriſti Joan. 15. *Si non veniſſem & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent*: Igitur qui nihil audivit de Chriſto, nec potuit audire peccato infidelitatis reus non eſt, quod & innuit Apoſtolus ad Romanos 10. his verbis: *Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei quem non audierunt; quomodo autem audient ſine prædicante?* Sic docet S. Auguſtinus tracta tu 89. in Joan. ubi explanans verba Joan. 15. ait: " Reſpondeo habere illos excuſatio„ nem non de omni peccato ſuo, ſed de hoc „ peccato quo in Chriſtum non crediderunt, „ ad quos non venit, & quibus non eſt „ locutus. „ Rurſus epiſt. 194.

Concinit S. Thomas hic 2. 2. q. 10. art. 1. eo loci docet infidelitatem negativam non habere rationem peccati, ſed potius pœnæ. Ratio eſt quia Deus impoſſibilia non jubet, nec quis punitur pro eo quod vitare non potuit, ut paſſim aſſerit S. Auguſtinus: Sed infideles negativi non poſſunt credere, nam ex Apoſtolo: *Quomodo credent ei quem non audierunt?* Ergo &c.

Dices: Apoſtolus ibidem ſubdit: *Sed dico numquid non audierunt? & quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*: Igitur ex Apoſto-

poſtolo non datur infidelitas negativa, cum omnes audierint, hinc Auguſtinus lib. de gratia & libero arbitrio cap. 3. ait, de infidelibus ſermonem inſtituens: " Nec ta- „ men ideo confugiendum eſt ad ignoran- „ tiæ tenebras, ut in eis quiſque requirat „ excuſationem. Aliud eſt enim neſciſſe, „ aliud ſcire noluiſſe .... Sed & illa igno- „ rantia quæ non eſt eorum quæ ſcire no- „ lunt, ſed eorum qui tanquam ſimplici- „ ter neſciunt, neminem ſic excuſat, ut „ ſempiterno igne non ardeat, ſi propterea „ non credidit, quia non audivit omnino „ quid crederet; ſed fortaſſe ut mitius ar- „ deat. „ Audis ex S. Auguſtino infidelitatem etiam eorum qui non audierunt eſſe peccatum, cum ex eodem propter illam Pagani in inferno puniantur. Ergo &c.

Reſpondeo I. difficultatem manere ſolutam in tract. de gr. ubi ex profeſſo eam tractavimus.

Reſpondeo II. diſtinguendo: & ex verbis poſterioribus Apoſtoli ſolummodo denotatur, fidem jam ad multas mundi plagas perveniſſe, concedo: ad omnes & ſingulas, nego. Alias ſibi contradiceret B. Paulus, cum infideles negative excuſatos habeat: *Quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient, ſine prædicante?* Sic explicat verba Apoſtoli S. Auguſtinus lib. de natura & gratia cap. 2.

Ad auctoritatem S. Præſulis diſtinguo, infideles punientur in inferno propter alia peccata ab infidelitate diſtincta, concedo: præciſe propter infidelitatem, nego. Quia vero, ſecluſa fide Chriſti, nemo poteſt intrare in regnum cælorum, Gentiles damnantur propter peccatum originale & actuale. ſed non ſicut illi qui audierunt & credere noluerunt. Quod ſubindigitat S. Doctor dicendo neminem ſic excuſari propter infidelitatem negativam, hoc eſt à cæteris peccatis, ut non ardeat, ſed ut mitius ardeat: Infideles quippe poſitivi prorſus inexcuſabiles ſunt, hinc & propter infidelitatem & propter alia peccata, quæ ex cognitione Chriſti & regis graviora evaſerunt, graviores quoque luunt criminum pœnas, ita S. Thomas in loco mox laudato, ubi ſic loquitur: " Infidelitas „ dupliciter accipi poteſt. Uno modo ſe- „ cundum puram negationem: ut dica- „ tur infidelis ex hoc, quod non habet „ fidem. Alio modo poteſt intelligi infi- „ delitas ſecundum contrarietatem ad fi- „ dem: qua ſcilicet aliquis repugnat au- „ ditui fidei, vel etiam contemnit ipſam, „ ſecundum illud Iſai. 53. quis credidit au- „ ditui noſtro? Et in hoc proprie perfi- „ citur ratio infidelitatis, & ſecundum „ hoc infidelitas eſt peccatum, ſi autem „ accipiatur ſecundum negationem puram, „ ſicut in illis, qui nihil audierunt de fi- „ de, non habet rationem peccati, ſed „ magis pœnæ. „

Cæterum tametſi præceptum fidei omnes & ſingulos obliget, hoc intelligendum eſt, ſuppoſita legis Evangelicæ promulgatione: neque plus virium habet inſtantia illorum qui dicunt infidelitatem eſſe pœnam peccati: Sed eſto ſit pœna peccati originalis, hoc ultro fatemur, ſed non eſt peccatum, cum non ſit voluntaria.

III. *Licitum* eſt communicare cum infidelibus in iis quæ ad religionem non pertinent, juxta illud 1. Corint. 10. *Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire*: hoc eſt vocat vos ad cœnam & prandium; *Omne quod vobis apponitur, manducate; nihil interrogantes propter conſcientiam*. Idem dicendum eſt de hæreticis, modo non ſint denuntiati per ſententiam judicis. Non idem dicendum, ſi ex frequentatione orietur ſcandalum: hinc ſubdit Apoſtolus: *Si quis autem dixerit, hoc immolatum eſt idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conſcientiam*. Immo cap. 8. ait ſe non manducaturum carnem in æternum, ſi hoc fratrem ſcandalizet: a fortiori in his quæ pravam religionem ſpectant ſuppeditando, v. g. res ad cultum ſuperſtitioſum inſervientes: puta vendendo lignum ad fabricandum idolum, vel thus ei adolendum. Hoc ipſum innuit Apoſtolus 2. Corint. 6. *Nolite*, inquit, *jugum ducere cum infidelibus, quæ enim participatio juſtitiæ cum infidelibus, quæ ſocietas luci ad tenebras? .... Propter quod exite de medio eorum & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis*. Subſcribit Tertullianus lib. de Idololatria cap. 6. his verbis: " Poteſt lingua negaſſe „ quod manu confiteris, verbo deſtruere „ quod facto ſtruis? „

Neque vero licitum eſt diſputare cum hæreticis, niſi adſit & miſſio & ſcien-

tia,

tia; immo Apoſtolus ad Titum 3. ait : *Hæreticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem devita : ſciens quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt & delinquit, cum ſit proprio judicio condemnatus.*

Demum ritus infidelium tolerari poſſunt a Principibus Chriſtianis, ſi eorum poteſtati ſubditi ſint, & in uno congregentur loco, ubi citra ſcandalum & periculum fidelium perverſionis, religionem ſibi propriam exercere queant. Sic probat uſus perpetuus in gratiam Judæorum, qui paſſim in terrarum orbe tolerantur.

Obſerves : Hæreticos baptizatos poſſe compelli a Principibus ut veram exerceant religionem, quandoquidem ratione Baptiſmi, tametſi membra Eccleſiæ putrida, ad eam tamen pertinent; & in eos juriſdictionem habet: hujus rei irrefragabile argumentum illud eſt, quod Eccleſia non ſemel eos, omni adhibita juris ſolemnitate, nominatim excommunicet & a gradibus procul dejiciat.

§. IV.

De pœnis temporalibus quæ hæreticis infliguntur.

QUÆRITUR num heretici a Principibus, tum Eccleſiaſticis, tum ſæcularibus puniri legitime poſſint, ut hæreſeos criminis pœnas luant?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

PROBATUR unico, ſed efficaciſſimo argumento. Quod perpetua traditione & poſſeſſione firmatum eſt, hoc pro certo teneri debet: Atqui res Sic ſe habet pro hæreticis, immo & ſchiſmaticis perſtringendis, ut ſalutari medicina percepta ad meliorem redeant frugem: Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Primo, ex Scriptura ſacra: Deuteronomii 13. Deus præcipit falſos occidere Prophetas : *Propheta autem ille aut fictor ſomniorum interficietur, quia locutus eſt ut vos averteret a Domino Deo veſtro qui eduxit vos de terra Ægypti, & redemit vos de domo ſervitutis, ut errare te faceret de via quam tibi præcepit Dominus Deus tuus*. Cap. 17. rebelles definitionibus Aaron in materia religionis pereunt e populo : & Matthæi 7. Chriſtus ſic loquitur : *Attendite a falſis Prophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Attendite ut eos ejiciatis & puniatis.

Secundo : Suffragantur Patres ; Cyprianus 1. de exhortatione martyrum cap. 5.
„ ita loquitur : Quod ſic idololatriæ in-
„ dignetur Deus, ut præceperit etiam
„ eos interfici, qui ſacrificare & ſervire
„ idolis ſuaſerint, in Deuteronomio &c.
„ Quod ſi ante adventum Chriſti circa
„ Deum colendum & idola ſpernenda,
„ hæc præcepta ſervata ſunt, quanto
„ magis poſt adventum Chriſti ſervanda
„ ſunt, quando ille veniens non verbis
„ tantum nos hortatus ſit, ſed & factis
„ poſt omnes injurias & contumelias,
„ paſſus quoque & crucifixus &c.

S. Hieronymus : illa verba ad Galatas 5. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, explicans, ait : “ Scintilla ſtatim
„ ut apparuerit extinguenda eſt. „

Inſigne eſt quod S. Leo de Priſcillianiſtis ait epiſt. ad Turribium : “ Merito
„ patres noſtri, ſub quorum temporibus,
„ hæreſis hæc nefanda prorupit, per to-
„ tum mundum inſtanter egere, ut im-
„ pius furor ab univerſa Eccleſia pellere-
„ tur. Quando etiam mundi Principes,
„ ita hanc ſacrilegam amentiam deteſta-
„ ti ſunt, ut auctorem ejus ac pleroſque
„ diſcipulos legum publicarum enſe pro-
„ ſternerent. „

Tertio: Eadem traditio ab enumeratione partium aſtruitur. Chriſtus ipſe flagellis profanatores templi perſtrinxit. Eccleſia vero in omnibus Conciliis adverſus hæreticam perfidiam adunatis cunctos rebelles anathemate percuſſit & exauctoravit.

Vel ipſi ſæculares Principes Catholici, ut jam dictum eſt ; tanquam fidei defenſores inſectati ſunt hæreticos & ſchiſmaticos. Conſtantinus Donatiſtarum exilio & legum ſeveritate contumaciam fregit ut fuſe deſcribit Auguſtinus epiſt. 185. quod probat exemplo Nabuchodonoſor qui ſub graviſſimis pœnis prohibuerat ne aliquid adverſus cultum & honorem Dei Sidrach, Miſach & Abdenago fieret. Sequentes Imperatores eodem modo, alii Pelagianos, alii Neſtorianos, alii Eutychianos punierunt, ut videre eſt in jure canonico,

codice de hæreticis : ſicut & ſub Innocentio III. multi Albigenſes teſte S. Antonino 3. p. hiſtoriæ titulo 19. Joannes vero Hus & Hieronymus de Praga tempore Concilii Conſtantienſis igni traditi ſunt.

Quid dicam de Apoſtatis & Blaſphematoribus, illis a fide deficientibus, iſtis adverſus Deum inſurgentibus? Priores modo exilio, modo carceribus luunt pœnas criminis ; poſteriores vero perforatione linguæ puniuntur : Sic ſtatuit S. Ludovicus Francorum Rex: Sic ab illo ad noſtra uſque tempora ſtatuerunt Reges Chriſtianiſſimi, in primis Lud. XIV. qui Novatores rebelles etiam non ſemel exilio laceſſivit.

Solvuntur objectiones.

Objicies: Nec Apoſtoli, nec eorum tempore Principes Chriſtiani in Hæreticos ſævierunt, cum, teſte D. Bernardo, ſerm. 66. nullus armis ſed potius manſuetudine ad fidem compelli debeat: Ergo &c. Confirmatur. Neque pœnæ timor ad hoc valet, cum poſtea ad hæreſim homo nequam ſicut ſus ad volutabrum redeat ut primum datur occaſio.

Reſpondeo diſtinguendo : Nullus Paganus ad fidem amplectendam armis aut timore compulſandus eſt, concedo: quia Eccleſia nullam in eos habet juriſdictionem, & hoc tantum probat argumentum & inſtantia : nullus Hæreticus, nego. Si non corde ad meliorem redeat frugem, ejus culpa eſt. Nonne Chriſtus voluit debiles & claudos compelli intrare in ſuam domum ad cœnandum?

Incaſſum de hoc conquerebantur Donatiſtæ, ait Auguſt. epiſt. 185. cap. 5. his verbis : " Quod dicunt qui contra ſuas „ impietates leges juſtas inſtitui nolunt, „ non petiiſſe a Regibus terræ Apoſtolos „ talia, non conſiderant aliud fuiſſe tunc „ tempus, & omnia ſuis temporibus agi. „ Quis enim tunc in Chriſtum crediderat „ Imperator, qui & pro pietate contra „ impietatem leges ferendo ſerviret, quando adhuc illud propheticum complebatur, quare fremuerunt gentes, &c. adverſus Chriſtum ejus. „

Ad alteram probationem reſpondet ibidem Auguſtinus : " Experimentis probavimus, & probamus, prius timore vel „ dolore cogi ut poſtea poſſint doceri. „

Incaſſum quoque de hoc quererentur ultimæ ætatis Hæretici, cum vel ipſe Calvinus Servetum Genevæ comburi curaverit propter ſuos in ſanctiſſimam Trinitatem errores, & in Synodo Dordracena quidam Sectæ Calvinianæ rebellis, ordinante Principe Arauſicano, graviſſime punitus ſit. Cæterum omnes antiqui Theologi, & ex recentioribus Lherminier Doctor Sorbonicus tractatu de fide, ex profeſſo docent poſſe ſæculares Principes pœnis temporalibus cogere Hæreticos, ut ad meliora redeuntes, juxta religionem quam in Baptiſmo profeſſi ſunt, vivant.

Inſtabis : Credere eſt opus voluntatis, ſed ex Philoſophis nullus poteſt cogi interius, unde dicitur de S. Hermenegildo quod tametſi vinculorum pondere oppreſſus, ſæviente in eum patre Ariano, maneret tamen intus liberrimus: Igitur nullus debet cogi ad fidem jam derelictam iterum amplectendam.

Reſpondeo diſtinguendo minorem : Sed homo adduci debet minis & pœnis ad vivendum juxta fidem in Baptiſmo celebratam, concedo : & hoc fieri non poteſt, nego. Reſpondeo ſecundo aliter diſtinguendo, voluntas intus cogi non poteſt, concedo : adduci ad meliorem frugem, nego. Ad hoc enim exhortationes, ad hoc correptiones & pœnæ : Solutio colligitur ex D. Auguſtino qui epiſt. ad Bonifacium cap. 5. ſic loquitur : „ Cur „ enim, cum datum ſit divinitus homini „ liberum arbitrium, adulteria legibus „ puniantur, & ſacrilegia permittantur? „ An fidem non ſervare levius eſt animam Deo, quam feminam viro? Aut „ ſi ea quæ non contemptu ſed ignorantia religionis committuntur mitius vindicanda, numquid ideo negligenda „ ſunt?

SYNOPSIS ARTICULI.

Primo: Habitus fidei duplex eſt, unus informis, & a charitate divulſus, alter vero charitate formatus : Prior remanet in peccatoribus, quippe qui multa bona opera motivo fidei & religionis faciant, ut audire Miſſam, & ſimilia ;

Poſte-

Poſterior in ſolis juſtis reperitur, cum a charitate juſti ſint & nominentur.

Secundo: Fides non remanet in Hæreticis, non in damnatis, non in dæmonibus: Non quidem in primis, quandoquidem eatenus ſunt Hæretici, quatenus non credunt: non in ſecundis, namque ſunt in malo confirmati; hinc carent pia affectione qua fidelis movetur in myſteria, & credit in Deum: Hac ipſa ratione nec in dæmonibus; & ſi quando in Scripturis eis tribuatur in Chriſtum fides, non niſi conjecturalis eſt, eo quod, viſis Chriſti miraculis, ſuſpicabantur eum eſſe Dei Filium.

Tertio: Neque vero dubitandum eſt fidem fuiſſe in Angelis viatoribus & in primis parentibus; cum inter Angelos boni motu fidei & amoris ſe converterent ad Deum, ſimiliter & Protoparentes ut Creatorem agnoſcerent & benefactorem redamarent.

Quarto: Infidelitas duplex, una negativa, quum aliquis nihil de Chriſto audivit, nec, omni adhibita diligentia, potuit audire: Altera poſitiva, quando aliquis audivit & tamen voluntarie cæcutit, & non vult audire, ut Judæus. Prima infidelitas fidei negative opponitur, & dicitur fidei carentia: Secunda vero contrarie; nam & Judæus & Hæreticus, non ſolum fide carent, ſed eam debellant.

Quinto: Non licitum eſt communicare cum Infidelibus in iis quæ religionem ſpectant; ſimiliter & cum Hæreticis, quia ex frequentatione tali fides in periculum veniret ex culpa fidelis, quod citra peccatum non fieret, juxta illud adagium: *Qui amat periculum, peribit in illo*. Si vero agatur de civilibus, licitum eſt cum illis commercium: Excipe tamen cum Hæreticis nominatim excommunicatis, & per ſententiam Judicis Eccleſiaſtici denuntiatis, quippe qui priventur nedum Sacramentorum uſu, Eccleſiæ ſuffragiorum participatione, ſed & ipſa Fidelium ſocietate.

Sexto: Uſus invaluit pœnis temporalibus afficere ad correctionem Hæreticos: Hoc ipſum patet ex jure canonico, & Imperatorum & Regum Chriſtianorum edictis.

DISSERTATIO SECUNDA
DE SPE,
QUA ECCLESIA ERIGITUR.

De ſpe nonnulla quæruntur pro more Theologorum.

PRIMO QUIDEM num ſit virtus & qualis? *Secundo* : Quodnam ejus objectum? *Tertio* : Quodnam ſubjectum? *Quarto* : Quænam ejus neceſſitas?

ARTICULUS PRIMUS.

Num ſpes ſit virtus Theologica?

NOMINE ſpei intelligitur aliquando objectum ſeu bonum quod ſperatur, juxta illud ad Titum 3. *Expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei*. Nonnunquam ille a quo illud bonum expectamus, ut habetur Pſal. 30. *Tu es Domine ſpes mea*. Quandoque etiam & magis proprie virtus qua aliquod bonum arduum a Deo expectamus ejus innixi potentia & miſericordia. De ſpe in hoc ultimo ſenſu ſpectata impræſentiarum agimus.

Hæc ſpes duplex diſtinguitur: Una ſcilicet informis, qualis eſt peccatorum ſpes; formata altera, & illa eſt quæ charitate informatur ſimul & elevatur. Quibus præſuppoſitis ſit

CONCLUSIO.

Spes eſt virtus Theologica, eaque infuſa.

PROBATUR prima pars: Scilicet quod ſpes ſit virtus, hoc ratiocinio. Quod movet hominem ad bonum arduum ſupernaturale juxta debitam regulam eſt virtus: Atqui talis eſt ſpes; illaque virtute gratiæ nos movet ad ſperandam a Deo beatitudinem ejus ſuffulti & potentia & miſericordia, quod dubio procul eſt juxta regulam debitam, cum iſtud motivum ab elatione ſecedat. Igitur ſpes eſt vera virtus. Sic docet S. Thomas ex profeſſo hic 2. 2. q. 17. art. 1. his verbis: " Spes eſt virtus, cum faciat actum hominis bonum & debitam regulam attingentem: "

Probatur altera pars, nimirum ſpem eſſe virtutem Theologicam, hoc D. Thomæ ratiocinio ibid. art. 6. virtus quæ Deum immediate attingit, eſt Theologica: Atqui ſpes reſpicit Deum immediate ut eſt principium totius boni cujus poſſeſſionem expectamus: Igitur eſt virtus Theologica; & quidem a virtute morali diſtincta, cum iſta nonniſi bonum creatum honeſtum reſpiciat: a fide quoque & charitate; illa quippe Deum ut verum, illa vero ut bonum poſſeſſum vel ex parte, ut charitas viæ, vel ex toto ut charitas patriæ; ſpes autem bonum divinum in ſe & ut quid futurum ſpectat.

Juvat hic verba ſancti Doctoris texere: " Virtus aliqua dicitur eſſe Theologica ex hoc quod habet Deum pro objecto, cui inhæret. Poteſt autem aliquis alicui rei inhærere dupliciter: uno modo propter ſeipſum, alio modo, in quantum ex eo in aliud devenitur. Charitas ergo facit hominem Deo inhærere propter ſeipſum, mentem hominis uniens Deo per affectum amoris. Spes autem & fides faciunt hominem inhærere Deo ſicut cuidam principio, ex quo aliqua nobis proveniunt. De Deo autem provenit nobis & cognitio veritatis, & adeptio perfectæ bonitatis. Fides ergo facit hominem Deo inhærere in quantum nobis eſt principium cognoſcendi veritatem, credimus enim ea vera eſſe quæ nobis a Deo dicuntur. Spes autem facit Deo adhærere pro ut eſt in nobis principium perfectæ bonitatis, in quantum ſcilicet per ſpem divino auxilio innitimur ad beatitudinem obtinendam. "

Probatur tertia pars: nempe quod ſpes ſit virtus infuſa. Scriptura hoc ipſum innuit Rom. 15. his verbis: *Deus autem ſpei repleat*

vos

vos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis in ſpe & virtute Spiritus Sancti. Rurſus 1. Petri 1. *Qui ſecundum miſericordiam ſuam regeneravit nos in ſpem vivam*. Concinit Concilium Trident. ſeſſ. 6. can. 3. ubi ſic pronuntiat. *Si quis dixerit hominem ſine Spiritus ſancti gratia & ejus adjutorio, poſſe credere, ſperare, & diligere ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur; anathema ſit*. His & ſimilibus ſententiis ſpes ventilatur ut donum Dei: Igitur eſt virtus infuſa & non acquiſita, maxime quia labore non comparatur: Porro tametſi ſpes informis non ſit virtus perfecta defectu charitatis, eſt tamen vera virtus in peccatore, quippe qui juxta regulam debitam ſperet in Deum, & iſta ſpe erigatur, ut tandem aliquando ad juſtificationem perveniat. Ulterior ratio aſſertionis ea eſt, quod peccata non opponantur ſpei ſi deſperationem excludas. Ergo &c.

SYNOPSIS ARTICULI.

PRIMO: Spes eſt virtus, quippe quæ ad bonum inclinet & promoveat.

Secundo: Eſt virtus Theologica, quandoquidem reſpicit Deum immediate ut ſummum bonum poſſidendum.

Tertio: Eſt virtus infuſa: Sic docet Tridentinum ſeſſ. 6. docens neminem poſſe ſperare in Deum ſicut oportet ſine gratia. Et vero non acquiritur cum omnem tranſcendat naturæ ordinem.

ARTICULUS SECUNDUS.

De objecto ſpei.

CONCLUSIO.

Objectum materiale ſpei, I. eſt bonum increatum: II. formale quod bonitas divina poſſidenda: formale ſub quo, auxilium gratiæ & potentiæ Dei.

PROBATUR *prima pars*. Objectum materiale illud eſt, circa quod aliqua virtus verſatur: Atqui ſpes verſatur circa bonum divinum & infinitum ut poſſidendum: Ergo &c.

Probatur altera pars: Nimirum bonum reduplicative ut infinitum eſſe objectum formale quod ſpei: Sic enim habetur Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Rurſus Hebr. 11. *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum*. Hinc Auguſtinus in Pſal. 112. ait: " Erige ſpem tuam ad
„ bonum bonorum omnium: ipſe erit
„ bonum bonorum omnium, a quo omnia in ſuo genere facta ſunt bona. „ Suffragatur S. Thomas ex profeſſo hic quæſt. 17. art. 2. his verbis: " Spes de qua loquimur at-
„ tingit Deum: innitens ejus auxilio
„ ad conſequendum bonum ſperatum.
„ Oportet autem effectum eſſe cauſæ
„ proportionatum; & ideo bonum quod
„ proprie & principaliter a Deo ſperare
„ debemus, eſt bonum infinitum quod
„ proportionatur virtuti Dei adjuvantis.
„ Ratio eſt, quia ſpes tendit in Deum ut bonum omnem ſatians appetitum, ſub qua ratione eſt beatitudo hominis; finis autem & motivum eſt principium in agibilibus: Igitur objectum formale quod, ſeu ratio quam ſpes in Deo attingit, eſt ratio boni reduplicative ut infiniti, non enim ſub alio reſpectu ſatiat appetitum; adeoque objectum formale quod ſpei eſt bonum infinitum ſeu beatitudo.

Ex hoc ſequitur viſionem myſteriorum & creaturarum ſcientiam quam in æterna beatitudine utique ſperamus, eſſe ſolummodo objectum ſpei ſecundarium, ſicut & gratiæ abundantiam quam in via a Deo expectamus, ut finaliter perſeveremus in bono cœpto & vitæ decurſu continuato, hæc enim & ſimilia ſunt ſolum media quibus homo movetur ad aſſequendam bonis operibus beatitudinem. Ratio ulterior hæc eſt, quod objectum principale ſpei illud ſit, quo obtento quieſcit appetitus, ſolo autem bono infinito poſſeſſo quieſcit; hinc Auguſtinus paſſim dicit hominem fore perfecte beatum, modo Deum poſſideat, etiam ſi cætera amittat & illis privetur.

Probatur tertia pars. Objectum formale ſub quo illud eſt, quo objectum formale attingitur, quod poteſt illuſtrari exemplo viſus, cujus objectum formale quod eſt coloratum, lumen vero ſolare quo attingit coloratum: Sed id quo voluntas fertur in bonum æternum poſſidendum eſt gratia Dei, & ejus miſericordia & potentia quibus innititur ſpes: Et probatur. Primum enarrat ſanctus Thomas hic q. 17. art. 2.

Alterum vero & tertium ibidem q. 18. art. 4. ad 3. ubi ſic habet: " Dicendum „ quod hoc, quod aliqui habentes ſpem „ deficiant a conſecutione beatitudinis, „ contingit ex defectu liberi arbitrii po- „ nentis obſtaculum peccati, non autem „ ex defectu divinæ potentiæ, vel miſe- „ ricordiæ cui ſpes innititur. „ Ergo &c.

SYNOPSIS ARTICULI.

PRIMO: Objectum materiale ſpei eſt bonum increatum. Quia circa illud ſolum verſatur.

Secundo: Objectum formale quod eſt bonitas increata ut poſſidenda. Ratio eſt quia cuncta per ordinem ad iſtam bonitatem ſpectat.

Tertio: Objectum formale ſub quo eſt gratia, illo quippe medio ſolum bonitatem poſſidendam attingit, ut definivit ſacra Synodus Tridentina.

ARTICULUS TERTIUS.

De ſubjecto ſpei.

CONCLUSIO PRIMA.

Subjectum ſpei immediatum eſt voluntas.

PROBATUR ratione D. Thomæ hic q. 18. art. 1. Virtus in ea reſidet potentia quæ attingit ſuum objectum, & illud habet pro fine: Atqui bonum in tota ſua latitudine eſt voluntatis objectum, ſpes vero reſpicit bonum infinitum ut poſſidendum: Igitur ſpes reſidet immediate in voluntate.

CONCLUSIO SECUNDA.

Spes Theologica I. non fuit in Chriſto II. nec eſt in Beatis: III. non in damnatis: IV. non in Hæreticis: V. bene vero in fidelibus viatoribus, & in animabus in Purgatorio detentis.

Probatur quoad ſingulas partes.

PRIMO QUIDEM, non fuit in Chriſto, juxta illud Rom. 8. *Quod videt quis, quid ſperat.* Chriſtus autem erat quoad animam beatus; hinc ſi quid ſperavit, non fuit beatitudo animæ, ſed ſolum corporis, juxta illud Hebr. 8. *Propoſito ſibi gaudio .... ſuſtinuit crucem confuſione contempta.* Spes autem Theologica nonniſi Deum ut ſummum bonum in ſe poſſidendum, primario & principaliter reſpicit, quocirca Chriſtus beatitudinem corporis, nominis exaltationem, & alia ſimilia non ſperavit ſpe Theologica, ſed motu quodam affectivo qui ad ſpem reduci poteſt. Ergo &c.

Secundo: Nec conſequenter ſpes in Beatis reperitur propter eamdem rationem. Ita D. Thomas hic q. 18. art. 2. his verbis: " Quia ergo bonum arduum poſſibile „ non cadit ſub ratione ſpei, niſi ſecun- „ dum quod eſt futurum; ideo cum bea- „ titudo jam non fuerit futura, ſed præ- „ ſens non poteſt ibi eſſe virtus ſpei. Et „ ideo ſpes ſicut & fides evacuatur in pa- „ tria, & neutrum eorum in Beatis eſſe „ poteſt. „

Tertio: Spes non eſt in damnatis: Sic propugnat S. Thomas hic q. 18. art. 3. Et probatur. Qui pœnis æternis addicti ſunt in peccatorum vindictam nullam habent ſpem, ſin minus eorum pœnæ non forent æternæ: Atqui eſt de fide damnatos æternis vinculis eſſe conſtrictos: Igitur nulla eis aſſulget ſpes ſalutis, maxime cum in inferno nulla ſit redemptio.

Quarto: Neque ſpes Theologica adjacet Hæreticis: Hæc enim ad fidem conſequitur, cum ipſa fides oſtendat bonum æternum & infinitum poſſidendum: Sed deeſt in Hæreticis fides. Igitur & ſpes Theologica. Habent tamen aliquam ſpem, quandoquidem gratiis ſufficientibus non privantur, & poſſunt converti. Illa ſpes divino innixa auxilio & motivo reduci poteſt ad ſpem Theologicam.

Quinto, Spes Theologica eſt in juſtis omnibus tam viatoribus quam in Purgatorio concluſis; cum ſint in charitate; adeoque filii; Igitur & hæredes, & ſpem in jure filiationis adoptivæ fundatam habent.

Sexto. Spes remanet in Fidelibus peccatoribus; Et probatur. I. Habent fidem. Igitur & ſpem. II. Peccatum mortale tametſi immediate gratiæ oppoſitum ſit, non tamen extinguit ſpem. III. Injunguntur peccatori omnia mandata obſer-

van-

vanda, ſpes autem ad hoc requiritur, tenetur enim Chriſtianus aliarum virtutum exercere actus, ut pœnitentiæ, contritionis, erga pauperes miſericordiæ: Sed iſti actus, ſecluſa ſpe, homo lapſus non poteſt elicere, ſicut & graves ſuperare tentationes, quæ ſpe veniæ propelluntur: Igitur ſpes remanet in peccatoribus: immo ſi alicui fieret ſuæ damnationis revelatio, in Deum tamen adhuc ſperare deberet; quandiu enim homo viator eſt, etiamſi animam ageret, poſſet tamen conterere de peccatis & ſperare in Deum, ut de bono legitur latrone, qui primum Chriſto conviciabatur, tum derepente converſus ipſum confeſſus eſt, dicens ei Luc. 23. *Memento mei, cum veneris in regnum tuum*. Sic propugnat S. Thomas qui de hac revelatione ſic loquitur q. 23. de veritate art. 8. ad 2. his verbis: " Si ali„ cui talis revelatio fieret, deberet intel„ ligi non ſecundum modum prophetiæ „ prædeſtinationis, vel præſcientiæ, ſed „ per modum prophetiæ comminationis „ quæ intelligitur ſuppoſita conditione meritorum. „ Scilicet malorum.

CONCLUSIO TERTIA.

Spes I. ſecundum ſe habet certitudinem abſolutam. II. Reſpectu vero noſtri ſolum conditionatam.

Probatur prima pars ex S. Thoma qui hic quæſt. 18. art. 4. ex profeſſo docet concluſionem. Primo, iſta auctoritate Apoſt. 2. ad Timoth. 1. *Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare*. Audis certitudinem ſpei omni potentiæ Dei inniti: Igitur ex hac parte certiſſima eſt; altera ratio S. Doctoris ibidem ea eſt, quod eadem ſit certitudo ſpei ac fidei, in iſta quippe velut in radice fundatur: " Sic etiam, *inquit*, „ ſpes certitudinaliter tendit in ſuum „ finem, quaſi participans certitudinem „ a fide, quæ eſt in vi cognoſcitiva. „

Ulteriori iſto ratiocinio fundatur: Eadem eſt tendentia voluntatis in bonum ac intellectus, qui ad illud idem bonum ſub ratione veri reſpicit: *Nihil enim amatum quin præcognitum*, ut fert vulgare adagium: Sed intellectus fidei lumine irradiatus tendit in Deum ut verum: Igitur & eodem modo voluntas ſpe inſtructa & accincta, ad eundem ut poſſidendum inclinatur.

Probatur altera pars, multiplici Scripturarum apparatu, videlicet ſpem ex parte noſtri non habere certitudinem abſolutam. Eccl. 9. habetur: *Omnia in futurum ſervantur incerta*. 1. Corinth. 10. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat*. Inſigne eſt pro illo momento, illud Petri oraculum: Epiſt. 2. c. 1. *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis*.

Concinit S. Auguſtinus lib. de corrept. & grat. cap. 13. his verbis: " Quis ex „ multitudine fidelium quandiu in hac „ mortalitate vivitur in numero prædeſ„ ſtinatorum ſe ſe præſumat? Quia id „ occultari opus eſt in hoc loco, ubi ſic „ cavenda eſt elatio. „ Ibidem in toto ferme libro adhortatur ut flagellis & pœnis corripiantur inquieti & obdurati, ut ad meliorem redeant frugem.

Ratio ſuffragatur. Vita æterna ea ſolum conditione promittitur, ut ſerventur mandata, juxta illud Chriſti Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Hinc Auguſt. in Pſal. 99. egregia hæc eloquitur: " Tam certus eſſe debes de requie, de „ felicitate, de æternitate, de immor„ talitate, ſi feceris præcepta Dei, quam „ certus eſſe debes de interitu, de ardo„ re ignis æterni, de damnatione cum „ diabolo, ſi contempſeris præcepta „ ejus. „

Dices: Eccleſ. 2. legitur: *Qui timetis Dominum credite illi, & non evacuabitur merces veſtra*. Rurſus Pſal. 27. *In te ſperaverunt Patres noſtri & non ſunt confuſi*. Igitur, inquiunt Lutherani, omnis prædeſtinatus de ſua ſalute certiſſimus eſt.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: non evacuabitur merces, nec erit confuſio in Deum ſperantibus ſi adſint bona opera, concedo: ea enim ſupponuntur: ſin minus, nego. Sacra quippe Synodus Tridentina adverſus obſtrepentes Lutheranos & Calviniſtas definivit neminem quantumvis juſtum, quandiu viator eſt non habere phyſicam de ſua ſalute certitudinem, ſic loquitur ſeſſ. 6. Can. XV. *Si quis dixerit hominem renatum & juſtificatum teneri ex fide ad credendum, ſe certo eſſe in numero prædeſtinatorum; anathema ſit*.

Digitized by Google

SYNOPSIS ARTICULI.

De ſubjecto ſpei.

PRIMO: Non fuit in Chriſto viatore, ſiquidem anima ejus viſione intuitiva poſſidebat Deum.

Secundo: Non eſt in damnatis, quippe qui ex decreto Dei pœnis afficiantur æternis.

Tertio: Neque in hæreticis, namque fide Theologica, quæ eſt ſpei fundamentum, carent.

Quarto: Eſt in juſtis & fidelibus peccatoribus: in illis quidem, cum habeant charitatem, ad quam virtutes ſupernaturales ut proprietates ad eſſentiam conſequuntur; in iſtis vero, eo quod fidem habeant, & præceptum ſpei eis imponatur, ut a peccato reſipiſcentes ad Deum totius juſtitiæ fontem revertantur.

Quinto: Spes in ſe certiſſima eſt, cum fundetur in Verbo Dei promittentis mandata ſervantibus vitam æternam, reſpectu vero noſtri certitudinem moralem, nemo quippe ſcit, an odio vel amore dignus ſit, unde Apoſtolus, ait 1. Cor. 10. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.*

ARTICULUS QUINTUS.

De timore, ſpei dote.

SPES inter duo incedit extrema, nimirum deſperationem & præſumptionem. Prior defectus in eo ſitus eſt, quod aliquis exiſtimet graviora eſſe ſua peccata quam ut veniam obtinere queat: tum iſta victi paſſione, peccatores indiſcriminatim in cuncta ruunt ſcelera, juxta illud impiorum apud Sap. 2. *Coronemus nos roſis ... Nemo noſtrum exſors ſit luxuriæ ... Hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors*. Et iſtud Epheſ. 4. *Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam: vos autem non ita didiciſtis Chriſtum*. Præſumptio vero in eo poſita eſt, quod quis credat, tametſi non ſit ſollicitus de mediis aſſumendis, habere vitam æternam.

Verum ſi oppoſita habeat ſpes, quibuſdam etiam gaudet dotibus, quibus ad ſalutem via ſternitur: inter cæteros eminet timor, qui quidem triplex diſtinguitur a S. Thoma hic 2.2. quæſt. 19. art. 2. alter ſcilicet mundanus, alter ſervilis: & tertius, filialis. Prior ille eſt, quo aliquis pœnam tantummodo temporalem abhorret, & a peccato abſtinet, vel quia punitionem comminatam vult fugere, vel etiam ex eo quod peccatum quoddam vitandum afferat dedecus; nemo quippe ſic perditus eſt, ut velit aut immundus, aut fur haberi. Servilis ille cenſetur, quo de facto peccator adhæret Deo imminentibus pœnis perterritus: filialis vero, quo eidem adhæret homo, non propter peccati pœnam, ſed præciſe propter culpam quæ Deum optimum oſſendit: quandoque autem timor eſt partim ſervilis, partim etiam filialis, & hic ex S. Thoma ibidem initialis vocatur.

Timorem mundanum eſſe malum docet ſanctus Doctor ibidem art. 3. quia, inquit, a mala radice procedit, ex amore ſcilicet bonorum temporalium in quibus quieſcit peccator, omni ſecluſa ad Deum relatione: tertium eſſe optimum iterum atque iterum prædicat, cum in amicitiæ benevolentia fundetur: de ſolo igitur ſervili movetur controverſia. Aſſerunt Lutherani illum homines magis peccatores efficere. Contra quos ſit

CONCLUSIO.

Timor, quo aliquis ad Deum ſe convertit metu pœnæ, eſt ſalutaris.

Probatur multis momentis.

Probatio, ex Scriptura ſacra.

ILLE timor eſt ſalutaris, qui expellit peccatum, qui advocat Spiritum ſalutis, qui eſt initium ſapientiæ, quique ab ipſo Chriſto præcipitur: Atqui talis eſt timor ſervilis. Ergo &c. Probatur minor quoad ſingulas partes.

Primo quidem, timor ille expellit peccatum, juxta illud Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum*. Hinc ibidem habetur: *Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur*. Secundo, dat ſalutis ſpiritum, ſic enim habetur Iſaiæ 26. *Concepimus, & quaſi parturivimus,*

& pe-

& peperimus Spiritum. 70. legunt : *Timore tuo, Domine, concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*. Tertio, non in uno Scripturæ loco timor initium ſapientiæ dicitur, ſic Pſal. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini*. Tum Eccl. 1. *Timor Domini ſcientiæ religioſitas, radix ſapientiæ eſt timere Dominum*. Demum Chriſtus Matth. 10. ait : *Timete eum, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam*.

Probatio, ex traditione.

S. Cyprianus lib. de lapſis ſermonem de caſtigationibus a Deo inflictis inſtituens, ait : " Prænuntiata ſunt iſta „ nobis, & ante prædicta : ſed nos datæ „ legis & obſervationis immemores, id egimus per noſtra peccata, ut dum Domini mandata contemptimus, ad correctionem delicti & probationem fidei remediis ſeverioribus veniremus. „

Tum Tertullianus l. 1. de cultu fœmineo cap. 2. " Timor fundamentum ſalutis „ eſt. „ Accedit Baſilius homil. in Pſalm. 32. " Jam, *ait*, quando timor Domini „ initium eſt ſapientiæ qui terrena ſapiunt, „ per timorem erudiuntur ; timor enim „ quaſi quidam introductorius neceſſario ad „ pietatem condiſcendam aſſumitur. „ Ejuſdem eſt labii Hieronymus epiſt. ad Fabiolam, his verbis : " Jungit timorem Pſalmiſta, qui cuſtos eſt beatitudinis, & infert ; virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt : & eſt ſenſus dum tormenta formido, ſervavi gratiam quam acceperam. „

Subſcribit S. Auguſtinus Tract. 8. in epiſt. 1. Joan. ubi ſic loquitur : " Cœpit aliquis credere diem judicii, ſi cœpit credere, cœpit & timere : timendo corrigit ſe, vigilat adverſus hoſtes ſuos, „ id eſt, peccata ſua : incipit reviviſcere „ interius &c. „ Mitto cæteros Patres, qui paſſim idem docent.

Probatio, ex Concilio Tridentino.

Sacra Synodus ſeſſion. 14. cap. 4. Pronuntiat adverſus Proteſtantes, attritionem ex metu gehennæ conceptam eſſe Dei donum : " Illam vero contritionem imperfectam quæ attritio dicitur, „ quoniam vel ex turpitudinis peccati „ conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi „ voluntatem peccandi excludat, cum ſpe „ veniæ, declarat non ſolum non facere „ hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei eſſe & „ Spiritus ſancti impulſum non adhuc quidem inhabitantis, ſed & moventis, „ quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat.

Expreſſius ibidem ſeſſ. 6. Can. 8. *Si quis dixerit gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe aut peccatores pejores facere ; anathema ſit.*

Probatio, ex variis rationibus.

Prima : Nomine timoris ſervilis intelligimus eum quo homo reus motivo gehennæ a peccato ſecedit, & Deo inhæret ut ultimo fini, hæc eſt enim ſervorum indoles & conſuetudo ut Dominis famulentur proprii commodi motivo, quod licitum eſt : ſed hujuſmodi timor bonus eſt & a Spiritu ſancto, quandoquidem ex ſanctis Patribus deterret hominem a peccando : ex ſancto Thoma hic art. 2. eo ductus peccator adhæret Deo qui quidem diligitur, *inquit*, tanquam finis ultimus propter pœnam quæ beatitudini adverſatur. Ergo &c.

Secunda : Sinit Deus hominem ipſi ſibi ſervire mercedis motivo, juxta illud Matth. 6. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Et illud Pſal. 118. *Inclinavit cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem*. Igitur & pœnæ motivo tametſi mercenario homo Deo inhærere poteſt, cum in utroque actu proprii commodi adſit motivum.

Tertia : Comminationes, correptiones & flagellationes non ſemel commendantur in ſacris Scripturis, ut homines a peccatis deterriti ſupremo adhæreant bono ; quinimmo hoc ipſum expoſtulat Propheta Regius, his verbis ibidem : *Confige timore tuo carnes meas, a Judiciis enim tuis timui*. Igitur timor ſervilis ſalutaris eſt & a Spiritu ſancto, cum nullus, ſeclusa ejus gratia & a peccato ſecedere, & Deo adhærere queat : utrumque autem ope-

operatur timor ſervilis ut ex probationibus liquet. Igitur eſt bonus, & Spiritus ſancti donum.

Fit ſatis objectionibus.

OBJICIES : Ille timor non eſt ſalutaris, cujus uſus malus eſt : Atqui uſus timoris ſervilis malus eſt. Et probatur. Gloſſa ſuper Rom. 1. ait : “ Qui timore aliquid facit, etſi bonum ſit quod facit, non tamen bene facit. „ Ita ex Auguſt. Enchiridio cap. 121. deducitur. Ergo &c.

Reſpondet Sanctus Thomas hic quæſt. 19. art. 4. ad 1. “ Verbum illud Auguſtini intelligendum eſt de eo, qui facit aliquid timore ſervili, in quantum eſt ſervilis, ut ſcilicet non amet juſtitiam, ſed ſolum pœnam timeat. „

Inſtabis : Atqui omnis timor ſervilis malus eſt. Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Ille timor malus eſt quo pœna magis ad pœnitendum movet quam culpa : ſed horror & diſplicentia : ſed qui timore ſervili agitur, magis timet pœnam quam Deum placare intendat. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem, diſtinguo : ſi agens hanc inſtituat comparationem, ut foret paratus peccare niſi Deus pęnam comminaretur, concedo : ſi ab ea abſtrahat comparatione, nego. Porro peccator gehennæ metu concuſſus ad Deum convertitur ita ſe gerens. A pęna vitanda primum quidem fit motus, tum recedit a peccato ut Deo adhæreat : ſed non gradum ſiſtit in mera pęnæ apprehenſione & timore.

Replicabis : Timor mundanus abjicitur ut prophanus : Igitur & abjiciendus ſervilis. Probatur antecedens. Uterque eſt motivum & principium in agibilibus reſpectu peccatoris. Igitur ſi prior eſt malus. eadem ratione erit & poſterior.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, nego paritatem. Ratio diſcriminis eſt quod mundanus ſiſtat in pęna & non adhæreat Deo, e contra vero alter, ultra quippe progreditur peccator qui eo movetur ſcopo ut ad Deum ſe convertat.

Inſtabis : Timor ſervilis incompoſſibilis eſt cum charitate, juxta illud 1. Joan. 4. *Timor non eſt in charitate*. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens, timor filialis incompoſſibilis eſt cum charitate, nego. Servilis, ſubdiſtinguo : cum charitate perfecta, concedo : imperfecta & initiali, qualis eſt charitas qua aliquis diligit Deum propter ſe, & juxta Tridentinum ut totius juſtitiæ fontem, nego. Namque Pſal. 110. Scriptum eſt : *Initium ſapientiæ timor Domini*. S. Thomas hic quæſt. 19. art. 6. noſtram aſtruit ſolutionem, his verbis de timore pęnæ : “ Dicendum, quod timor ſervilis ex amore ſui cauſatur : quia eſt timor pęnæ qui eſt detrimentum proprii boni : unde hoc modo timor pęnæ poteſt ſtare cum charitate, ſicut & amor ſui, ejuſdem enim rationis eſt, quod homo cupiat bonum ſuum, & quod timeat eo privari &c. „ Et ſic ex S. Thoma ſolus timor mundanus charitati opponitur, nuſquam vero ſervilis, quippe qui charitati imperfectæ annexus præparet etiam ad perfectum Dei amorem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Timor pœnæ quo aliquis ad Deum ſe convertit eſt ſalutaris.

PRIMO : Sic legitur Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum*. Vel ipſe Chriſtus Matth. 10. illum præcipit, dicens : *Timete eum qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam.*

Secundo : Sic docent Patres, Cyprianus lib. de lapſis, Baſilius homil. in Pſal. 32. in primis Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4.

Tertio : ratio ſuffragatur : Qui hoc timore concutitur, non ſiſtit in pęna, ſed a peccando deterritus convertitur ad Deum. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO : Nonumquam Patres abjiciunt timorem ſervilem ut malum, ſed loquuntur de timore ſerviliter ſervili & mundano.

Secundo : Timor pęnæ non habens relationem ad Deum eſt malus, ſecus vero, qui dicitur timor Domini, adeoque & initium ſapientiæ.

DIS-

DISSERTATIO TERTIA
DE CHARITATE.

Quatuor movemus quæſtiones de illa mirabili virtute, quærendo.

PRimo: Quid ſit? *Secundo*: Quodnam ejus objectum? *Tertio*: Quænam ejus proprietates? *Quarto*: Num ſtatus amoris puri erga Deum ſit in vita præſenti admittendus.

ARTICULUS PRIMUS.

De natura Charitatis.

CHaritas in genere ſumitur pro quocumque amore honeſto, & in hoc ſenſu amicitia inter parentes & benevolos charitas nuncupatur: quandoque etiam pro amore quo Deus diligit homines, juxta illud Ephes. 2. *Propter nimiam charitatem qua dilexit nos Deus &c.* Qui quidem amor amicitiæ nomine inter Deum & homines celebratur, juxta illud Jacobi 2. *Abraham amicus Dei effectus eſt.* Subſcribit S. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. cap. 6. Hoc ipſum patet ex quatuor conditionibus quæ ibi reperiuntur, quarum prima eſt, ut ſit amor benevolentiæ: altera ut ſit amor mutuus & notus: tertia, ut ſundetur in aliqua communicatione, qua reddantur amantes aliquo modo ſimiles: quarta, ut bonorum communicationem importet. Porro juſtus diligit Deum amore benevolentiæ, videlicet propter ejus ſolam bonitatem, Deus vero amat hominem ſeſe complacendo in ejus bono & ſalute. Secundo amor quoque eſt mutuus, juxta illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo.* Et iſtud Joan. 4. *Qui diligit me diligetur a Patre meo, & ego diligam eum.* Tertio, eſt utique bonorum communicatio qua amantes redduntur aliquo modo ſimiles, Deus enim fecit hominem ad imaginem ſuam, dicente S. Petro 2. epiſt. 1. *Maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ.* Nec deeſt ſecretorum communicatio, habetur enim Num. 12. in gratiam Moyſis; *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini loquar ei in ſomnis & figuris, non ſic ſervus meus Moyſes, os enim ad os ejus loquor.* Quæ verba explanans S. Hieronymus in cap. 7. Micheæ, ait: " Si vis „ vera amicitia delectari, eſſe amicus Dei „ ſicut Moyſes qui loquebatur Deo quaſi „ amicus ad amicum. „

S. Thomas, hic quæſt. 23. art. 1. ex profeſſo hoc docet illo Chriſti oraculo Joan. 15. *Jam non dicam vos ſervos .... Vos autem dixi amicos.* Ulterior ejus ratio eſt, quod ſit amor benevolentiæ erga Deum & hominem: deinde vero concludit non dari amorem amicitiæ inter hominem & brutum, quia non diligimus belluas propter ſemetipſas, ſed propter nos, quatenus ſunt nobis utiles, qui quidem, inquit, amor concupiſcentiæ nuncupatur.

Neque prætereundum eſt charitatem dividi in amorem viæ & amorem patriæ: prior fide, alter vero viſione ſuum attingit objectum, quod cum ſit pro utroque idem, duplex ille amor nonniſi accidentaliter diſtinguitur, hinc Apoſt. 1. Cor. 13. ait: *Charitas numquam excidit.*

Rurſus: Amor benevolentiæ erga Deum alter eſt appretiativus, alter vero meræ complacentiæ: vi prioris plus diligimus Deum quam nos & omnes ſimul creaturas; per alterum vero complacemus in Dei bono, quod ex totis præcordiis volumus. His præſuppoſitis ſit.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO.

Charitas I. Eſt quid creatum II. Virtus infuſa, III. Theologica, qua Deum ut ſummum bonum in ſe & propter ſe diligimus.

PROBATUR prima pars contra Magiſtrum Sententiarum, namque Rom. 5. habetur: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Sed quod infunditur a Spiritu ſancto ut ejus donum, non eſt ipſe Spiritus ſanctus: ergo charitas eſt quid creatum. Sic verba Apoſtoli explicant Concilium Arauſicanum II. ſic Tridentinum, ſic S. Auguſtinus, ſic S. Bernardus, ſic S. Thomas. Arauſicanum Can. 25. ita loquitur: " Prorſus donum Dei eſt diligere Deum: „ ipſe ut diligeretur dedit, „ Trid. ſeſſ. 6. Can. 11. *Si quis dixerit homines juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffundatur: atque illis inhæreat .... anathema ſit.* Auguſt. lib. de Spirit. & litt. cap. 32. num. 56. " Charitas quippe „ Dei dicta eſt diffundi in cordibus no„ſtris, non qua nos ipſe diligit, ſed qua „ nos facit dilectores ſuos, ſicut juſtitia „ Dei qua juſti ejus munere efficimur. „ Rurſus Tract. 6. in 1. Joan. " Charitas „ per Spiritum ſanctum facta eſt. „ D. Bernardus epiſt. 11. ait: " Charitas re„cte dicitur Deus, & Dei donum: dat „ itaque charitas charitatem; ſubſtantiva „ accidentalem. „ Doctor Angelicus hic quæſt. 23 art. 2. ex profeſſo docet charitatem eſſe quid creatum, quia, inquit, ex Auguſtino eſt motus animi ad fruendum Deo; omnis autem motus eſt quid creatum.

Probatur ſecunda pars: charitas dicitur Theologica, quia Deum habet pro immediato objecto, in quo quidem conſtituitur in ratione virtutis Theologicæ, & differt a cæteris virtutibus moralibus.

Probatur tertia pars, videlicet, quod charitate Deum ut ſummum bonum propter ſe diligamus; quæ quidem verba habent locum differentiæ & formaliter ſpecificant charitatem in ordine ad ſpem, quæ eſt etiam virtus Theologica; ſpes enim Deum conſiderat prout eſt ſummum bonum & noſtra beatitudo; charitas autem Deum reſpicit prout in ſe perfectum & amabilem.

Dices: Ipſe Spiritus ſanctus eſt charitas, juxta illud 1. Joan. 4. *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo.* Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Spiritus ſanctus eſt charitas cauſaliter, concedo: omne quippe donum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum, inquit Sanctus Jacobus; formaliter, nego. Implicat enim donum & donatorem idem eſſe.

SYNOPSIS ARTICULI.

CHARITAS I. Eſt virtus II. Theologica. III. Infuſa. Primum patet, quia inclinat hominem ad Deum ut ultimum finem. Secundum utique, cum immediate Deum ut ſummum bonum reſpiciat. Tertium etiam, nam ex Scriptura diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quodnam ſit ſubjectum & objectum charitatis.

PRIMO ſubjectum immediatum charitatis eſt voluntas. Sic docet S. Thomas hic q. 24. art. 1. quia, inquit, charitatis objectum eſt bonum, bonum autem eſt voluntatis utique objectum. Art. 2. ſubdit charitatem infundi in nobis, ea quippe nobis donatur vita æterna, quæ non niſi donis Dei comparatur; donum autem excedit innatam virtutem voluntatis: Igitur non acquiritur, ſed gratuito datur juxta illud Rom. 5. *Charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Concinit Concilium Trident. ſeſſ. 6. can. 11. dicens Spiritum ſanctum diffundi per charitatem, quæ eſt in cordibus noſtris: ſic enim locum Apoſtoli interpretatur.

Secundo: Objectum charitatis materiale eſt Deus ipſe & proximus, cum circa ea exerceatur charitas: formale vero eſt bonitas divina in tota ſua latitudine ſum-

ſumpta: & non ut eſt ſimplex Dei attributum; namque ratio formalis qua charitas in Deum tendit, eſt ſummum bonum in omni genere & linea, videlicet Deus ut ens plenum & perfectiſſimum.

Jam vero quodnam ſit amabilitatis objectum? Dicimus cum ſancto Thoma qui hic q. 25. art. 1. Deum eſſe primarium charitatis objectum, utpote ſummum bonum & totius boni fontem & originem; ſubdit vero proximum eſſe ſecundarium, juxta illud Joan. 4. *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum*. Ratio eſt, quia non ſolum relucet bonitas in proximo, ſed inter nos & ipſum eſt amor amicitiæ, cum ſit communicatio bonorum, & ad eumdem tendamus finem. Art. 5. propugnat vel ipſum noſtrum corpus eſſe ex charitate amandum, non quatenus corruptibile & concupiſcentia plenum eſt, ſed ut eo utimur ad famulandum Deo optimo, Apoſtolo dicente, Rom. 6. *Exhibete membra veſtra arma juſtitiæ Dei*. Art. 6. Ait peccatores eſſe diligendos non reduplicative, ut mali ſunt, ſed ut participant gratiam & ad eumdem ſicut nos tendunt finem. Art. 8. probat, vel ipſos inimicos diligendos eſſe propter eamdem rationem, maxime vero propter Chriſti præceptum Matth. 6. *Diligite inimicos veſtros*. Art. 10. ſanctos Angelos ex charitate ferventi ſuper proximum amandos eſſe demonſtrat, non ſolum quia bonitas divina in iis ſupra modum coruſcat, verum etiam ex eo quod ſint Patres noſtri ſpirituales & directores a quibus innumerabilia & perpetua recipimus beneficia: hinc Scriptura de ſancto Angelo cuſtode potiſſimum, ait: Exod. 23. *Nec contemnendum putes*.

Ordinem diligendorum ſanctus Doctor texit hic quæſt. 26. art. 2. aſſerit Deum diligendum eſſe ſuper omnia, videlicet totaliter totalitate objecti, quia eſt in ſe totum bonum. Deinde vero totalitate fortitudinis, ita ut omnia noſtra cedant ſine fine in ejus dilectionem, quandoquidem eum ſatis amare haud valemus, ut docet ſanctus Doctor q. ſeq. art. 5. quippequi ſit infinite amabilis: hinc ſanctus Bernardus ait, modum diligendi Deum eſſe ſine modo art. 4. ſcilicet q. 26. ſubdit poſt Deum hominem debere ſeipſum amare, ſed non ſecundum defectus, tametſi enim, inquit, non ſit amicitia ad noſmetipſos, eſt tamen ipſa communicatione aliquid majus, ſcilicet unitas identitatis bonorum. Art. 5. ait proximum magis a nobis eſſe amandum amore charitatis, de quo loquimur, quam noſtrum corpus; namque corpus eſt quid mere materiale, proximus vero habet animam qua perfrui poteſt: "Conſociatio autem, *inquit*, in plena participatione beatitudinis, quæ eſt ratio diligendi proximum, eſt major ratio diligendi quam participatio beatitudinis per redundantiam; quæ eſt ratio diligendi proprium corpus." Rurſus idem ſanctus Doctor art. 6. propugnat amicos magis eſſe diligendos quam proximum art. 7. parentes pluſquam amicos: art. 9. & ſequentibus, Patrem pluſquam Filium & Matrem, ratio omnium eſt, quia præter rationes diligendi proximum communes, homo ſpeciales habet pro amicis diligendis: ſpecialiores pro parentibus amandis; ſpecialiſſimas pro Patre amore proſequendo; non enim filius ita homini conjungitur, ſicut Pater & Mater, nec Mater etiam ſicut Pater, eo quod, ait art. 10. Pater ſit magis principium eſſe quam Mater. Art. 11. concedit quidem D. Thomas uxorem unum eſſe cum homine, ſed ratione carnalis conjunctionis, hinc ſecundum rationem boni, magis diligendus eſt Pater quam Mater.

SYNOPSIS ARTICULI.

PRIMO: Subjectum immediatum charitatis eſt voluntas, quia ex D. Thoma hic q. 24. art. 1. id muneris voluntati tribuitur, ut amet.

Secundo: Objectum charitatis materiale eſt Deus, tum & proximus, cum ad proximum ſe extendat, & terminetur ad Deum: formale quod eſt Deus reduplicative ut bonus; ratio enim quam charitas reſpicit, eſt bonitas quæ eſt amabilitatis motivum: formale ſub quo, eſt gratia dulcedinis & ſuavitatis; hac enim voluntas excitatur, ut Deo ſummo bono conjungatur.

AR-

ARTICULUS TERTIUS.

De proprietatibus charitatis.

In variis quæſtionibus de his momentis diſcurrit ſanctus Thomas.

PRIMO: Ex eo q. 23. art. 3. charitas eſt virtus & quidem ſpecialis, immo & excellentiſſima; addo cæterarum forma. Virtus quidem, quatenus eſt principium omnium bonorum actuum, juxta & regulam rationis, quod habet commune cum virtutibus moralibus: & juxta regulam divinam; quatenus nos Deo conjungit. Item & ſpecialis, ut ibidem docet S. Doctor art. 4. ſic enim habetur 1. Cor. 13. *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas; tria hæc, major autem eſt charitas*. Ratio eſt, quia habet ſummum bonum pro iecto: & ideo excellentiſſima, ut eo loci docet S. Doctor art. 6. quippe quæ nos intime Deo conjungat, ut faciat nos ſuæ bonitatis diffuſione beatos. Sequitur ſecluſa charitate, nullam eſſe veram virtutem, ut propugnat S. Doctor art. 7. ſola quippe nos immediate Deo conjungit: hinc cæterarum virtutum forma nuncupatur: ut probat art. 8. namque omnibus imperat, eaſque virtute ſua ita elevat ad Deum & dignificat, ut potus aquæ frigidæ, ipſo teſtante Chriſto, vitam æternam promereatur. Altera ratio ea eſt quod motivum charitatis ſit principium & finis in agibilibus: Dicendum, *ait S. Thomas*, quod in moralibus actus attenditur principaliter ex parte finis, cujus ratio eſt, quia principium moralium actuum eſt voluntas, cujus objectum, & quaſi forma eſt finis.

Secundo: Quandoque charitas augetur, quandoque minuitur, quandoque etiam totaliter deperditur: augetur quidem, ut docet S. Thomas hic q. 24. art. 4. 5. & 6. juxta illud Aug. tract. 5. in Joan. *Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur & perfici*. Cujus rei argumentum eſt, quod habitus augeatur juxta menſuram actus ſeu bonatus potentiæ in objectum: Sed ille actus ſuſcipit gradum: Igitur & augmentum: ſi vero remittatur; propter eamdem rationem & charitas minuitur. Art. 11. S. Thomas contendit charitatem totaliter deperdi per peccatum mortale, ſi quidem ei immediate opponitur, cum per amorem mundanum homo ultimum finem in bono creato reponat.

Tertio: Charitas in hac vita poteſt eſſe perfecta. Sic propugnat S. Doctor ibidem art. 8. his verbis: "Quod quidem, *ait*, contingit tripliciter, uno modo ſic quod totum cor hominis actualiter ſemper feratur in Deum, & hæc eſt perfectio charitatis Patriæ quæ non eſt poſſibilis in hac vita, in qua impoſſibile eſt propter humanæ vitæ infirmitatem ſemper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione ad ipſum. Alio modo, ut homo ſtudium ſuum deputet ad vacandum Deo & rebus divinis, prætermiſſis aliis, niſi quantum neceſſitas præſentis vitæ requirit. Et iſta eſt perfectio charitatis quæ eſt poſſibilis in via, non tamen eſt communis omnibus habentibus charitatem. Tertio modo ita quod habitualiter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo, ita ſcilicet, quod nihil cogitet, vel velit quod divinæ dilectioni ſit contrarium, & hæc perfectio eſt communis omnibus charitatem habentibus."

Quarto: Ibidem art. 9. diſtinguit Angelicus Doctor triplicem charitatis gradum, ſcilicet incipientium, proficientium & perfectorum: "Nam primo quidem, *inquit*, incumbit homini ſtudium principale ad recedendum a peccato & reſiſtendum concupiſcentiis ejus, quæ in contrarium charitatis movent. Et hoc pertinet ad incipientes, in quibus charitas eſt nutrienda, vel ſolvenda ne corrumpatur. Secundum autem ſtudium ſuccedit, ut homo principaliter intendat ad hoc, quod in bono proficiat. Et hoc ſtudium pertinet ad proficientes qui ad hoc principaliter intendunt, ut in eis charitas per augmentum roboretur. Tertium autem ſtudium eſt, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, & eo fruatur, & hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt diſſolvi & eſſe cum Chriſto. Sicut etiam videmus in motu corporali, quod primum eſt receſſus a termino. Secundum autem eſt appropinquatio ad alium terminum. Tertium eſt quies in termino.

SYNOPSIS ARTICULI.

PRIMO : Charitas eſt omnium virtutum maxima, tum quia ad Deum, ut ſummum bonum ſemper inhiat, tum quia illum propter ſe diligit, tum etiam ex eo quod numquam excidat.

Secundo : Charitas modo augetur, modo etiam minuitur; ejus quippe actus eſt affectio, quæ juxta diverſam bonitatem apprehenſum augetur, & quandoque etiam minuitur.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum in hac vita detur ſtatus amoris puri?

NOMINE amoris puri intelligitur amor quo Deus mere diligitur propter ſe, ſecluſa relatione, & ad timorem pœnæ vitandæ, & ad præmium æternæ beatitudinis aſſequendum. Hujuſmodi dari amorem tranſitorium ultro fatentur Theologi, & ex recentioribus Lherminier tract. de charitate pag. 600. Sed habitualem per modum ſtatus ita ut tota vita interior in eo ſita ſit, admittere nefas eſt; hæc enim fuit ſententia Molinos Presbyteri Hiſpani damnata ab Innocentio XI. ſub nomine Quietiſmi contra quem ſcribimus. Unde ſit

CONCLUSIO.

Non datur in hac vita ſtatus habitualis amoris puri.

Probatur multis argumentis.

Primum, ex Scriptura ſacra depromitur.

ILLUD ſyſtema abjiciendum eſt quod ſacræ opponitur Scripturæ: Atqui res ſic ſe habet. Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Sacra Scriptura præcipit. I. Bonis vacare operibus. 2. Petri 1. his verbis : *Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam vocationem & electionem faciatis, &c.*

Secundo : Ut mandata ſervemus. 1. Jo. 5. his verbis : *Hæc eſt charitas Dei ut mandata ejus cuſtodiamus.*

Tertio : Ut Chriſti veſtigiis inhærentes, mortificationem ejus, tum in anima, tum in corpore perſeramus, juxta illud Petri 1. *Communicantes Chriſti paſſionibus.* Et illud Coloſſ. 1. Pauli : *Adimpleo quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea.*

Quarto : Ut in Deum ſperemus : ſic enim habetur Pſal. 1. *Domus Aaron ſperavit in Domino, adjutor eorum & protector eorum eſt.* Et illud ad Tit. 2. *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobrie & juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo expectantes beatam ſpem.*

Quinto : Ut præmio concitati ad vitam capeſſendam elaboremus : ſic enim, vel ipſe loquitur Chriſtus Matt. 6. *Beati pauperes ſpiritu .... cum maledixerint vobis homines .... quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Inſigne eſt de hoc momento Concilii Trid. effatum ſeſſ. 6. cap. 11. Tum cap. 16. hæc habet : " Nolite amittere confidentiam veſtram quæ magnam habet remunerationem atque ideo bene operantibus uſque in finem & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tamquam gratiæ filiis Dei per Chriſtum Jeſum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda. " Sed Molinos novi ſyſtematis auctor erronee propugnat virum in ſtatu puri amoris conſtitutum non debere curare virtutes adeoque & mandatorum exercitium laborioſum, ſeſe in mortificatione exercere, & nuſquam premii motivo agendum eſſe. Igitur ejus vitæ ſpiritualis ſyſtema ſacræ adverſatur Scripturæ.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex Theologis deſumptum.

IN iſto recentiori ſyſtemate longe propellitur amor quo quis intuitu præmii in Deum tendit, & eſt veluti a charitate alienus : Sed hoc falſiſſimum eſt : Igitur ruit Novatoris fundamentum. Probatur minor multiplici auctoritate.

Primo, Ex Richardo a S. Victore qui parte 2. in Cantica Canticorum cap. 38. ſic loquitur : " Hæc eſt charitas, delectatio ſcilicet Dei, dilectio ſummi boni. " Concinit Hugo a S. Victore lib. 2. de

2. de anima cap. 30. maxime vero lib. 4. cap. 9. his verbis : " Anima amans fer-" tur votis, trahitur deſideriis .... ut " Deo fruatur ad jucunditatem. Audis animam in Deum tendere quia eſt ſummum bonum, cum ad jucunditatem, ut eſt beatificans, diligere, & iſtum amorem a charitate promanare. Ergo &c.

Secundo : Præclarum eſt quod paſſim docet de hoc momento S. Thomas 1. 2. q. 65. art. 5. ait charitatem non poſſe eſſe ſine ſpe beatitudinis, quem tamen amorem eliminat Molinos a vita perfecta ſpirituali, ut amorem imperfectum, & juxta novatorem intereſſatum, ſeu mercenarium 2. 2. q. 23. art. 1. probat charitatem eſſe amicitiam inter Deum & homines, quia per charitatem nobis communicantur bona Dei & in illa quæſtione, ex profeſſo probat amorem quo in Deum tendimus, ut remuneratorem ad charitatem pertinere : idem confirmat q. 25. & 26. Ergo &c.

Tertio : Ejuſdem eſt labii S. Bonaventura cum cæteris Theologis : ille in 3. diſt. 27. q. 2. art. 2. concedit quidem amorem motivo pœnæ eſſe mercenarium, ſed non amorem beatitudinis, iſtum amorem ad charitatem ſpectare aſſerit, quippequi ſit amicitiæ amor : ſic etiam docet Suarez tract. 3. de fide, ſpe & charitate, diſput. 1. ſect. 2. num. 3. ad 2. ſic Gregorius de Valentia q. 1. de charitate puncto 1. §. 1. Ergo &c.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex abſurdis deducitur.

QUOD multos præcontinet nævos abjici debet : Atqui doctrina Molinos multos complectitur errores : Ergo &c. Probatur minor ab enumeratione partium. Hanc fuſo calamo adimplevimus provinciam in lib. juris publici facto Idiomate Gallico an. 1696. Edit. Rothomag. ſed iterum breviori ſtilo hoc ipſum demonſtrare juvat.

Prima Propoſitio Molinos damnata hæc eſt : *Annihilanda & prorſus deſtruenda ſunt potentiæ animæ : & hoc eſt vita interior*. Quod quidem opponitur ſententiæ Chriſti Matth. 25. qua ſervum otioſum & inutilem in tenebras exteriores conjici jubet.

Secunda : *Velle active operari, eſt offendere Deum, qui ſe ſolo vult cuncta operari.* Et hoc proſcriptum eſt a Tridentino ſeſſ. 6. cap. 11. Tum can. 4. ubi proſcribuntur Lutherani contendentes liberum arbitrium mere paſſive ſe habere; & a Concilio ſecundo Arauſicano can. 9. his verbis : *Quoties enim bona agimus. Deus in nobis, atque nobiſcum, ut operemur, operatur*.

Tertia : *Vota emiſſa ad aliquid faciendum ſunt perfectioni impedimenta* : Sed contra Pſal. 70. habetur : *Vovete & reddite Domino Deo veſtro omnes qui in circuitu eius affertis munera*. Namque ex ſancto Fulgentio lib. de ſimilitudinibus cap. 88. & ex ſancto Thoma 2. 2. q. 88. art. 4. 5. 6. actio ex voto facta nobilior eſt & eminentior quæcumque altera, eo quod per votum anima non ſolum fructus, ſcilicet opera bona, ſed & arborem, hoc eſt, ſe ipſam in odorem ſuavitatis Deo offerat & conſecret.

Quarta : *Activitas naturalis eſt inimica gratiæ, & ſicut Dei operationem, ſic & veram perfectionem præpedit, quia Deus vult ſolus ſine nobis agere*. Art. 1. Cor. 15. ait Apoſtolus : *Non ego autem, ſed gratia Dei mecum*.

Quinta : *Vita interior ea eſt, in qua nec lumen, nec amor, nec reſignatio dignoſcitur; neque vero neceſſe eſt Deum cognoſcere, ſicque cuncta geruntur*. Sed Chriſtus Joan. 17. ait : *Pater manifeſtavi nomen tuum hominibus*. Et Threnorum 9. Propheta dicit : *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis & erudivit me*. De hoc momento legendus eſt S. Dionyſius lib. de Theologia Myſtica.

Sexta : *Anima non debet cogitare, aut de præmio, aut de ſupplicio*. Cur ergo Propheta Regius dicit Pſal. 118. *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim timui*. Tum Chriſtus Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*.

Septima : *Anima non debet recordari ſui, Dei & cujuſcumque rei, & in via interiori omnis reflexio nocet*. Sed contra, illo Geneſ. 17. Dei alloquentis Abraham : *Ambula coram me, eſto perfectus* &c.

Mitto alias dictu abhorrendas propoſitiones, quibus vel ipſam fornicationem & alia obſcena a peccato excuſat, modo homo actu de Deo cogitet, quæ & ſimilia tot conſentiente Eccleſia, ab Innocentio XI. damnata ſunt : Ergo &c.

FIT

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

Objicies: Inter perfectiſſimos annumeratur Moyſes in verteri lege, tum & S. Paulus in nova: Sed uterque eo charitatis gradu proximum dilexerunt, ut pro illo anathema eſſe parati eſſent. Igitur amor purus quo aliquis tantum habet per modum habitus erga Deum amorem, ut neque de præmio, neque de ſupplicio cogitet, nedum licitus, ſed optimus eſt. Probatur minor. Exodi 32. Moyſes Dominum ſic alloquitur: *Obſecro, peccavit populus iſte peccatum maximum, feceruntque ſibi Deos aureos, aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti*. Tum Apoſtolus ait Rom. 9. *Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis*. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Moyſes & Paulus conſenſere anathema eſſe pro fratribus, hoc eſt, ſubire mortem temporalem, ut illis peccatorum venia concederetur, concedo: Pœnam æternam, & Dei privationem, nego. Hoc enim ſpei Theologicæ adverſatur quam tentare nuſquam auſi ſunt viri tam ſancti. Solutio eſt S. Hieronymi epiſt. ad Algaſiam cap. 9. ubi primum de Moyſe ſic habet: „ Si conſideremus Moyſis vocem rogan„ tis Deum pro populo Judæorum, atque „ dicentis; ſi dimittis eis peccatum ſuum, „ dimitte; ſi autem non vis, dele me de „ libro tuo quem ſcripſiſti, perſpiciemus „ eundem & Moyſis & Pauli erga credi„ tum ſibi gregem affectum. „ Audis eodem modo de utroque loqui, tum ſub„ dit: „ Cerne Apoſtolum quantæ cha„ ritatis in Chriſtum ſit, ut pro illo cu„ piat mori & ſolus perire, dummodo „ omne in illum credat hominum genus: „ Perire autem non in perpetuum, ſed impræſentiarum, qui enim perdiderit animam ſuam pro Chriſto, ſalvam eam facit. Vult ergo Apoſtolus perire in carne, ut alii ſalventur in Spiritu; ſuum ſanguinem fundere, ut multorum animæ conſerventur. Quod autem anathema interdum occiſionem ſonet, in multis veteris teſtamenti teſtimoniis probari poteſt. Eodem modo ſcripturam laudatam interpretantur idem Hieronymus in cap. 14. Zachariæ, Gregorius Nazianz. oratione 1. pag. 24. Caſſianus collatione 9. cap. 18. S. Auguſt. q. 147. in Exodum, & ſermone 88. de verbis Evangelii num. 24. quid plura adjiciam? Juxta Theologorum placita & Moyſes & Paulus locuti ſunt per figuram hyperbaton, ut ſummum erga ſuum populum demonſtrarent amorem, quod poteſt illuminari exemplo Davidis, qui Pſal. 115. mente ad divina raptus & infinitam Dei demirans ſanctitatem, ait; *Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax*.

Inſtabis: Atqui citra ſpei diſpendium aliquis poteſt ſuum erga Deum prodere amorem, ut vel ipſam gloriæ privationem exoptet, ſic expoſtulavit Paulus: Ergo &c. Probatur ſubſumptum ex S. Chryſoſtomo qui homil. in epiſt. ad Rom. de Apoſtolo ſic loquitur: “ „ Ille quidem ob Chriſti amorem, vel „ in Gehennam decidere libens admittit, „ paratuſque eſt vel a cœlorum regno „ excidere, ſi utrumque hoc proponatur. „ Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem diſtinguo: ex S. Chryſ. Paulus hypothetice, & ſuppoſito quod hoc eſſet poſſibile citra Dei offenſam ſic locutus eſt, concedo: abſolute, nego. Sed & dato quod S. Doctor in ea fuiſſet ſententia, prævalent alii Patres. Verum loquitur in primo ſenſu: namque homil. ſequenti ad initium, laudatis iſtis Apoſtoli verbis: *Optarem enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto*, ait, Quid agis o Paule! ... Num deſiderium illud excuſſiſti, ac depoſuiſti? Haudquaquam, inquit, ne vereare, nam & illud intendi magis.

Inſiſtes: Idem S. Doctor homil. 76. in Ioann. ait amorem in Deum propter retributionem eſſe imperfectum: “ Quod ſi „ quis, *inquit*, imbecillior ſit, etiam in „ premium ſpectet. „ Prius dixerat hominem perfectum propter Deum ſolum operari, concinit Ambroſius, lib. 2. de Abraham cap. 8. nu. 47. his verbis: Propoſitum „ piæ mentis mercedem non expetit. „ Idem dicit S. Auguſtinus in Pſal. 55. “ „ Non eſt caſtum cor. *ait*, ſi Deum ad „ mercedem colit. „ Tum S. Leo ſerm. 90. “ Diligenti Deum ſufficit ei placere „ quem diligit; quia nulla major expetenda „ eſt

„ eſt remuneratio, quam ipſa dilectio. „ Suffragatur S. Bernardus ſerm. 83. in „ Cantica: " Amant filii, ſed de here- „ ditate cogitant, ſuſpectus eſt mihi „ amor cui aliud quid adipiſci ſpes ſuf- „ fragari videtur .. „ Purus amor mer- „ cenarius non eſt. „

Confirmatur: Duplex a ſancto Thoma 2. 2. q. 1. & ſequentibus diſtinguitur amor Dei, alter ſcilicet concupiſcentiæ, quo Deus diligitur propter præmium, alter vero benevolentiæ, quo propter ſe amatur. Prior eſt imperfectus & charitati affinis: Sed datur ſtatus amoris benevolentiæ. Igitur & amoris puri; nullus quippe cordatus, niſi in ſcientia Patrum ſe probaverit hoſpitem, dicet, amorem concupiſcentiæ & benevolentiæ in idem coincidere.

Reſpondeo I. diſtinguendo, & hæc omnia unum probant, videlicet amorem benevolentiæ amori concupiſcentiæ præpollere, concedo: dari amorem purum, ſubdiſtinguo, hoc eſt, perfectum & benevolentiæ, concedo: non enim hunc eminentem negamus dari: amorem purum, ita ut habitualiter per modum ſtatus & abſolute aliquis diligat Deum etiam Dei poſſeſſioni abrenuntiando, nego. Nec enim vel ipſum hujuſce amoris veſtigium in Scriptura, tum in Patribus reperies, cum ſpei virtuti Theologicæ advertetur.

Reſpondeo II. a conglobatis: amor mercenarius quo aliquis ſiſtit in præmio abjiciendus eſt, concedo: quo ſolum aliquis movetur ad Deum amandum & illum poſſidendum, nego. Patres loquuntur in iſto ſenſu, propugnando juſtum non aliud quam Deum exquirere ut præmium: Chryſoſtomus eſt ſui ipſius interpres ho- „ mil. ſuper Joan. ait: Perſeverantia, *in-* „ *quit*, a dilectione, dilectio a mandatorum obſervatione provenit. „ Tum ſubdit legem eſſe obſervandam propter mercedem his verbis: " Hic iterum eos beati- „ tudinis admonet ... gaudete & exul- „ tate quia merces veſtra copioſa eſt in „ cœlis ... oportet enim in rebus gravi- „ bus & moleſtis non labores, ſed præ- „ mia conſiderare.

Ambroſius loquitur de mercede quæ non ſit a poſſeſſione Dei diſtincta, hinc ſolum propellit amorem mercenarium purum, quo aliquis quieſcit in bono creato: „ Dei quoque, *ait*, in eo prædicatur ju- „ ſtitia qui remunerationem piis menti- „ bus non ex neceſſitate promiſſi, ſed „ ex æquitatis ſuæ contemplatione lar- „ gitur, judicans dignum fore, quod hi „ qui militant ſine aliqua mercedis hu- „ manæ remuneratione repoſitum ha- „ beant præmium in ejus bonitate. „

Neque vero diſſentit Auguſt. nam lib. 10. confeſſ. cap. 22. ſic loquitur: " Ipſa „ eſt beata vita gaudere ad te, de te, „ propter te, ipſa eſt & non eſt al- „ tera. „

Subſcribit S. Leo qui ibidem ait: " „ Cum multa ſint genera divitiarum, „ tanquam diſſimiles materiæ gaudiorum, „ theſaurus cuique eſt ſuæ cupiditatis „ affectus; qui ſi de appetitu eſt terreno- „ rum non beatos facit ſui participatione; „ ſed miſeros. „ Ecce amor mere mercenarius procul [illegible]iendus. Tum ſubdit: " „ Hi vero qui ea quæ ſurſum ſunt, ſa- „ piunt, non quæ ſuper terram, nec pe- „ rituris intenti ſunt, ſed æternis, in il- „ lo habent incorruptibiles reconditas facultates. „ Igitur ex S. Leone amor quo quis amat Deum propter mercedem ab eo indiſtinctam non eſt mercenarius.

Inſignis eſt explicatio D. Bernardi lib. de diligendo Deo cap. 7. his verbis: " Vacua „ charitas eſſe non poteſt, nec tamen „ mercenaria eſt, quippe non quærit quæ „ ſua ſunt. Verus amor ſe ipſo contentus „ eſt, habet præmium, ſed id quod „ amatur. „

Ad confirmationem diſtinguo, amor concupiſcentiæ eſt imperfectus, id eſt, amore benevolentiæ minus perfectus, concedo. Id eſt, defectuoſus ſeu malus, nego. Quod autem amor quo Deus diligitur, ut totius juſtitiæ fons & præmium ſit optimus, vel ipſe Deus declarat Abrahæ Geneſ. 15. his verbis: *Merces tua, magna nimis*. c. 17. *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Ad conſectanea patet reſponſio ex ſupra dictis.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Non datur in hac vita ſtatus habitualis amoris puri.

PRIMO: Sacræ Scripturæ paſſim proponunt Deum amandum, quia finis & bea-

beatitudo eſt: Igitur non ita eſt purus ſtatus ſaltem habitualiter, ut juſtus abſtrahendo a gloria operetur.

Secundo: Ille ſtatus nonnihil adverſatur ſpei, et ab Innocentio XI. abjectus eſt juxta Molinos ſyſtema.

Tertio: Richardus a S. Victore parte 2. in Cantica cap. 38. S. Thomas 1. 2. q. 65. art. 5. et alii Theologi non patiuntur charitatem a ſpe gloriæ divelli.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Moyſes et Paulus cupierunt eſſe anathema pro fratribus, quantum ad mortem temporalem, minime vero quantum ad æternam.

Secundo: Patres quidem inſectantur amorem mercenarium, ut minus perfectum, ſed non ut in ſe malum.

Tertio: Iidem exaltant amorem benevolentiæ quem caſtum nuncupant, ſed in eis vix ullum amoris puri habitualis invenies veſtigium; ad ſummum loquuntur de quibuſdam tranſeuntibus affectionibus per modum raptus quandoque Sanctis ad inſtans, vel horam unam conceſſis, ut inſinuat B. Thereſia, in libro qui inſcribitur animæ caſtellum.

DE REGULIS *FIDEI.*

REGULA eſt directio virtutis, hinc ea omnia, quibus aut roboratur, aut explicatur, aut definitur, aut etiam defenditur fides, regulæ fidei nomen ſibi vindicant. Ab auctoribus nonnumquam loci Theologi, ut a Melchior Canonici, vocantur: Et vulgo decem numerantur: Videlicet Scriptura ſacra, Traditio, ſummus Pontifex, Eccleſia, conſenſus Patrum, Hiſtoria ſacra, Sententiæ Theologorum, Auctoritas Philoſophorum, et ipſa Ratio. Quinque priores ſolæ ſunt fidei regulę, cęterę poſteriores ſunt veluti ancillę quas Theologus ad arcem vocat pro fide vel aſtruenda, vel defendenda. His omnibus illuſtratur Eccleſia ut ſit potens arguere, et exhortari, ne fideles circumferantur omni vento doctrinę. De ſingulis agendum eſt, ut perfectus ſit homo Dei.

Digitized by Google

TRACTATUS NONUS
DE SCRIPTURA SACRA,
Cujus ſapientia & auctoritate Eccleſia profunda Dei ſcrutatur.

CÆCUTIT humana mens in myſteriis indagandis: hinc Chriſtus Matt. 11. ait: *Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis*. Ex quo ſequitur ſcripturam, quæ eſt doctrina ſacra, admodum eſſe neceſſariam, ut docet ex profeſſo S. Thomas 1. p. q. 1. art. 1. et ſuo loco fuſe diximus: nunc operæ pretium eſt de ſcara Scriptura jucundas movere, et quidem primum in genere, tum et in ſpeciali quæſtiones. Quod nunc quatuor diſſertationibus complere proponimus.

De Scriptura ſacra in genere.

DUO potiſſimum de ea ſic ſpectata quærimus. Primo quidem de ejus dotibus. Secundo, de ejus verſionibus, quæ quidem ſunt ad Scripturam ſacram præambula, hinc communiter introductionis ſeu Prolegomenorum nomine celebrantur.

DISSERTATIO PRIMA.

De Prolegomenis ad Scripturam Sacram.

PAGANI ſacram irrident Scripturam, ſed contra quod dicitur 2. ad Tim. 3. *Omnis Scriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia.*

Dotes Scripturæ ſacræ plures ſunt.

PRIMO, eſt fide digniſſima.
Secundo: Eſt fidei regula infallibilis.
Tertio: Scripturæ ſunt genuinæ.
Quarto: Dicuntur Canonicæ.

ARTICULUS PRIMUS.

Num ſcriptura ſit fide digna?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMO: Illud eſt fide dignum, quod habet Deum auctorem; Atqui ſic habet Scriptura juxta illud S. Petri effatum 2. epiſt. 1. *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines*: Ergo &c.

Secundo: Scripturæ ſanctitas reddit illam fide digniſſimam, omne quippe immundum damnat, ſolam redolet puritatem & virtutem, unde Iſidorus lib. 3. de ſummo bono de illa ſic loquitur: „ Geminum donum confert ſacrarum Scripturarum lectio, ſive quia mentis intellectum erudit, ſeu quod a mundi vanitatibus abſtractum hominem ad amorem Dei perducit. „

Tertio: Ejus efficacia, juxta illud Pſal. 118. *Ignitum eloquium tuum vehementer*; & illud Hebr. 4. *Vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.*

Quar-

Quarto: Ejus univerſalitas; omnia enim diſcutit divina & humana, cœlum & terram, Angelos & homines, myſteria & mores; immo et hiſtorias, unde jucundiſſima eſt menti contemplativæ, tum propter varietatem, tum propter veracitatem.

Quinto: Futura ſicut præſentia exhibet, et ipſa cordium ſecreta revelat.

Sexto: Propter miracula, quibus Scriptores ſacri illam comprobarunt, ut Prophetæ et Apoſtoli, quorum ipſi Pagani teſtes oculati fuere. Sed inter omnia miracula unum eſt maximi ponderis, quod Scriptores ſacri unanimes ita ſint in factis et dogmatibus referendis, ut non niſi leviter diſcrepent ab invicem.

Accedit his rationibus veneratio qua vel ipſi Gentiles libros ſanctos proſecuti ſunt: immo legitur de Samaritanis, quod quamvis idololatræ forent et adverſus Judæos non modicum offenſi, libros tamen legis ſumma cum veneratione ſervaverint, cujus rei argumentum eſt quod ad hæc uſque tempora textus Samaritanus perſeveret. Cæterum Poetæ hauſerunt in libris Moyſis quæ de coronis juſtorum & de pœnis malorum ſcripſere, ex quo novum exurgit argumentum, Paganos ſacras Scripturas multi feciſſe.

Probatur ulterius Scripturam eſſe fide dignam ex ejus ſublimitate & neceſſitate. Unde ſic argumentor: Illa Scriptura eſt fide digniſſima quæ profunda Dei ſcrutatur, & omnibus confert media ad ſalutem: Atqui talis eſt Scriptura ſacra: Igitur eſt fide digniſſima, Maior patet, quia falſitas & error ex duobus potiſſimum contingunt Scriptoribus, nempe vel quia ſolum terrena ſcribunt, in quibus paſſio ut plurimum primas tenet ſedes: vel quia tractant de his quæ placent carni & ſenſibus, quæ quidem ſæpius mentem a veritate aut diſtrahunt, aut penitus ab eadem ſeparant. Probatur igitur minor, & quidem ex Patribus. Sanctus Hieronymus Scripturam comparat officinę, quæ pretioſa divinitatis aromata ſpargit, quæ omnis generis pharmaca continet ad quemlibet morbum curandum, ita ut ex ea Martyres hauſerint conſtantiam, Doctores ſcientiam, & contra Hæreticos fortitudinem, omnes humilitatem in proſperis, & in adverſis patientiam. S. Baſilius in prologo ſuper Pſalmos de ea ſic ſcribit: "
„ Habet infans quid lactet; puer, quid
„ laudet, adoleſcens, quid corrigat; ju-
„ venis, quid ſequatur; ſenior, quid pre-
„ cetur; hinc diſcant feminæ pudicitiam,
„ populi inveniant pietatem ...... pau-
„ peres protectorem; advenæ, cuſto-
„ dem. Hic Reges invenient quid au-
„ deant, Judices, quid timeant: Hæc tri-
„ ſtem conſolatur, lætum temperat, ira-
„ tum mitigat; pauperem recreat, &
„ omnibus apta medicamenta tribuit. „

Probatur idem & confirmatur iſto ratiocinio: Illa Scriptura eſt fide digniſſima quæ eſt neceſſaria ad ſalutem, nihil quippe magis videtur fide dignum quam illud quod noſtram operatur ſalutem exhibendo media: Atqui talis eſt Scriptura ſacra: Ergo &c. Minor patet ex jam dictis: Probatur tamen breviter auctoritate & ratione. Primo quidem ex Apoſtolo dicente 2. ad Tim. 3. *Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum . . . ut perfectus ſit homo Dei*. II. Ex Patribus allatis, & ex mirabilibus effectibus quos producit, quos S. Baſilius mox laudatus exponit. III. Hoc ipſum non levius inſinuat ratio. Revera quidem beatitudo in via conſiſtit in contemplatione veri ſimul & in amore Dei, in horrore vitiorum & amore virtutis: Atqui Scriptura ſacra omnia Dei myſteria aperit, omnem tum Dei, tum ipſius attributorum pulchritudinem delineat: Docet quid amandum in virtute, & quid horrendum in vitio; ſtimulat ad amorem illius per oſtenſionem præmiorum, ad horrorem iſtius per oſtenſionem ſuppliciorum, & quia nihil amatum quin præcognitum, magnalia Dei aperiendo puriſſimum producit in cordibus amorem; tum & per amorem cum Deo unionem, ac tandem vi unionis veriſſimam beatitudinem: Igitur eſt maxime utilis & fide digna.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES I. Illa Scriptura non eſt fide digna quæ diverſos & oppoſitos ſibi ſenſus, de quibus ad hæc uſque tempora diſputant vel ipſi Theologi Catholici: quæ multa menti & rationi oppoſita enarrat, quæque nonnunquam veritati prorſus adver-

adverſa videntur. Atqui res ſic ſe habet: Et probatur. Primo quidem ſunt variæ de textibus lectiones, nec una eſt omnium interpretum circa eos ſententia & opinio. II. Geneſ. 2. habetur. *Ex omni ligno paradiſi comede: de ligno autem ſcientia boni & mali ne comedas. In quacumque enim die comederis, morte morieris.* Quæ connexio eſſe poteſt inter lignum & ſcientiam, inter mortem & ligni eſum, cum hæc omnia ſint diſparata. III. Viatores qui illas regiones, quas Tigris & Euphrates alluunt, perluſtravere, & commerciis etiamnum frequentant, ne ullum quidem paradiſi voluptatis, de quo ibidem ſit mentio, veſtigium viderunt. Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem diſtinguo, & diverſi ſenſus juxta diverſos quoque reſpectus habentur, ſed in uno conciliantur, quod myſteria & ſignificent & explanent, concedo: & diverſi ſecundum eundem reſpectum habentur, nego. Scriptura ſacra utpote a Spiritu ſancto, cujus lumen infinitum eſt, data, abſque fine poteſt ſubire diverſos ſenſus, cum creatura lumine finito perfuſa non poſſit unica conceptione adæquare ſenſum afflatus Dei: hinc varii ſenſus ſunt, quorum alii morales, alii ſpiritales & myſtici, ſed omnes in litterali fundati, hinc & abſque negotio conciliantur, cum omnes ad aliquod myſterium indigitandum tendant. Neque vero his prælibatis quiſquam ſtupens demirari debet varias tum textuum lectiones, tum Interpretum opiniones: Priores namque idem re ſignificant, ut patebit infra de polyglottis; Poſteriores vero diverſos ſolum ejuſdem myſterii exhibent ſenſus. Cæterum Scriptura altiſſima eſt, nam magna, quæ captum humanum ſuperant, ſæpius refert, ſed genuinum ejus textus ſenſum habemus ex ſanctis Patribus qui & difficultates, & antilogias ſolvunt atque dilucidant.

Ad alteram probationem diſtinguo, non eſt connexio inter lignum & ſcientiam, eſum ligni & mortem, ex viſceribus rei, concedo: juxta eventus conſecutos, nego. Deus quaſdam poteſt apponere conditiones hominum actionibus, quibus poſitis, ſcit quid ſit ipſe facturus: nulla quidem inerat virtus in ligno ad ſcientiam dandam, nulla ad malum pœnæ æternæ infligendum, ſed cum ex præcepto obedientiæ ad probationem dominii Dei tenerentur a ligno abſtinere Proto-parentes, omiſſo præcepto, ſecutum eſt peccatum, quod Adam & Eva in juſtitia creati, antea non cognoſcebant; inde igitur ſcientia primum boni, tum mali: peccatum vero conſummatum, teſte D. Jacobo, generat mortem, eo quod inducat reatum culpæ & pœnæ æternæ.

Ad tertiam probationem, diſtingno: viatores nihil de paradiſo voluptatis videre, quippe qui fuerit diluvio deletus, vel etiam ordinante Deo, occultus, cum, teſte Scriptura, ejectis primis parentibus reis, ad januam appoſitus ſit Cherubim, qui gladio flammeo, ut habetur Gen. 3. ab ejus aditu propelleret homines, concedo: & commentitius eſt ille hortus amœniſſimus, omni arborum & fructuum genere delectabilis, nego. Apertus eſt de hoc momento Scripturæ ſacræ textus. Multus eſt de eo apud ſanctos Patres ſermo. Huctius Abrincenſis Epiſcopus diſſertationem de hoc elegantem juxta textum Hebræum, antiquas Genealogias, & prophanos Scriptores, exaravit.

Inſiſtes: Gen. 3. ſcriptum eſt ſerpentem locutum fuiſſe cum Eva ut illam deciperet. Tum in pœnam ſuper terram irrepſiſſe pedibus: Sed neutrum veritati conſonat; neque enim ſerpens loquitur, neque habet pedes quibus ſuper terram gradiatur. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: neutrum veritati conſonat de via ordinaria, concedo: de extraordinaria, nego. Deo volente Balaamum Prophetam aſina allocuta eſt, quidni & Deo permittente, dæmon miniſterio ſerpentis Evam alloqui potuiſſet, ſicut cum per Pythoniſſam, & per Idola falſa fundebat oracula? Ne mireris ſi Eva non exhorruerit ſerpentem, belluæ enim parentibus innocentibus obediebant. Putavit Eva ſerpentem virtute aliqua loqui; & ut primum eum loquentem audivit, admiratione defixa altius quidpiam ſuſpicata eſt, ſed æſtu ſuperbiæ abrepta & ſpe divinitatis aſſequendæ lactata, has ſerpentis voces ad ipſius tentationem formatas non ſatis attendit, ac tentationi, infelix, ſuccubuit.

Ad aliud dico, ſerpentem nec ante, nec

poſt

poſt habuiſſe pedes, ſed Deus ad illum puniendum fecit, ut ea quæ illi ante hoc erant naturalia, in pœnam & inſaniam ipſi poſt peccatum hominis verterentur; non ſecus ac *Iris* ante diluvium univerſale omnino naturalis erat, poſt diluvium evaſit ſignum pacis initæ per homines & Deum. Cæterum ſerpere idem ſonat ac pedibus gradiri.

Oppones II. omnis Scriptura non eſt inſpirata: Igitur nec fide digna. Probatur anteced. 1. Cor. 7. 12. habetur: *Ego dico, non Dominus*: Ergo omnis Scriptura non eſt a Spiritu ſancto, ſed ab homine, adeoque minime inſpirata.

Reſpondeo negando antecedens: Ad probationem diſtinguo conſequens. Quædam ſunt ab homine, Deo ſimul inſpirante & dirigente, concedo: hiſtoriæ quæ ſecundum ſe continent humana facta oculis objecta ſunt a Deo protegente, ne Scriptor in iis aliquem inducat in errorem. Non ſunt ullo modo a Deo, nego. Ad ſummum vult Apoſtolus in loco laudato, quod ea quæ proferebat, non accepiſſet; immediate a Chriſto loquente, unde ſubdit: *Ego dico, non Dominus*, ſed non negat ea accepiſſe a Spiritu ſancto aſſiſtente & protegente ne falſa promeret.

Inſtabis: Origenes in locum Apoſtoli ſic loquitur: " Sermo qui apud Jonam ſcri„ ptus eſt, & non eſt factus a Jona po„ tius quam a Deo perfectus eſſe vide„ tur: non enim ſemper ea quæ per Pro„ phetam dicuntur, quaſi a Deo dictata „ ſuſcipiantur, oportet: nam per Moyſen „ multa quidem locutus eſt Dominus, a„ liqua tamen & Moyſes propria aucto„ ritate mandavit, quod Dominus in E„ vangeliis evidentiſſima diſtinctione di„ ſcernit, cum dicit; de repudio mulieris: „ ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis „ Moyſes dimittere uxores veſtras, ab „ initio autem non fuit ſic... Oſtendit hæc „ & Paulus in epiſtolis ſuis cum dicit de „ quibuſdam, Dominus dicit & non ego, „ & non de aliis. Hæc autem dico, non „ Dominus. Et iterum in aliis præce„ ptum Domini non habeo, conſilium au„ tem do, Quæ loquor, non loquor ſe„ cundum Deum, ſed quaſi in inſipien„ tia. Unde ſimiliter in cæteris Prophetis: „ aliqua tamen Dominus locutus eſt, alia „ vero Prophetæ & non Dominus. „ In his tria dicit Origenes. Primum quidem multa eſſe ab homine dictata & non a Deo: Secundum vero quædam eſſe a conſilio hominis, adeoque ab homine etiam inſpirante, nam conſilium ab inquiſitione procedit. Tertium denique quædam eſſe quaſi in inſipientia, adeoque nullo modo a Deo. Ergo &c.

Reſpondeo ſicut ſupra: Et vult ſolum Origenes omnia non eſſe a Deo dictante ſenſum & verba, concedo: nullo modo eſſe a Deo, nego. Factum autem Jonæ eſt hiſtoricum & Deo inſpirante ac dirigente ſcripſit Propheta, ut poſteri obedire Deo & nullo modo reſiſtere, ejus punitione diſcerent.

Ad ſecundum ſimiliter diſtinguo. Quædam ſunt a conſilio humano Deo dirigente, concedo: ſic Moyſes inſpiratus permiſit libellum repudii: ab homine ſolo, nego.

Ad tertium utique diſtinguo, & Paulus loquitur per humilitatem, ut ſeſe excuſaret pro propria exaltatione, concedo: Nam quidam illum coegerant ut enarraret mirabilia a ſeipſo patrata, & ſic ſeipſum apud illos commendaret, eo quod infirmis quibuſdam propter ſtaturæ inferioritatem contemptus apparuerat; ſecus, nego. Unde dicit, quaſi in inſipientia dico, oſtendens neminem debere ſeipſum laudare, niſi Deo inſpirante, & quando hoc cedit in bonum vel Eccleſiæ, vel proximi: Igitur non loquitur de inſipientia ſtricte ſumpta, ut legenti patebit: Subdit enim: *Si inſipiens ſum, vos me coegiſtis*. Eodem prode modo explicandus eſt Baſil. lib. 5. adverſus Eunomium, & Ambroſ. cap. 8. in Luc. num. 8. qui concluſioni adverſari videntur.

Oppones III. Auctor. 2. libri Machabæorum difficultatem ſe habere in ſcribendo profitetur: immo capite ultimo veniam a Lectoribus poſtulat: Sed quæ ſunt a Deo non ſunt difficilia intellectu, adeoque nec ad ſcribendum ardua: Igitur omnes Scripturæ non ſunt a Deo, etiam inſpirante: Confirmatur. Apoſtolus 2. Cor. 11. ait: *Quod loquor, non loquor ſecundum Deum, ſed quaſi in inſipientia*.

Reſpondeo diſtinguendo, auctor difficultatem ſe habere profitetur in narrandis factis & ordinandis, concedo: in inſpiratione recipienda, ne in errorem indu-

catur & fallatur, nego. Duo diſtinguenda ſunt in eo qui ſcribit hiſtorias ſacras, nempe facta, & inſpiratio ac directio divina. Primum eſt humanum, & indiget ad hoc Scriptor Canonicus ſtudio & induſtria, ut cuncta diſcernat & ordinet, quod ſane eſt difficile: alterum vero nempe inſpiratio eſt a Deo inſundente: & certe nullus eſt labor quando Deus loquitur.

Ad alteram probationem ex eodem Machabæorum libro depromptam, diſtinguo: Auctor petit veniam propter ſtyli imparitatem & humilitatis motivo, concedo: propter errores qui in ſuum irrepſerint librum, nego.

Non abſimili modo Apoſtolus dicit non habere ſtylum excultum & elegantem, in quo ſolum ſenſu quaſi veniam a Lectoribus expoſtulans, ait veluti in inſipientia ſe fuiſſe locutum, non ſecus ac plebeius alloquens Regem, diceret ſe eſſe ſermone imperitum, & in majeſtate perorandа longe imparem.

Inſtabis: Atqui multa alia evincunt Scripturam ſacram non eſſe a Deo inſpiratam, adeoque & fide divina dignam: Ergo &c. Probatur ſubſumptum variis momentis. I. Eo tantum debent tendere libri ſacri ut nos de myſteriis & aliis rebus quoad religionem inſtruant, & tamen de hiſtoriis, immo & de Philoſophiæ arcanis tractant, de quibus citra fidei periculum diſputant homines litterati; De prioribus quidem non una eſt de factis & chronologia opinio: De poſterioribus non deſunt qui propugnent quotidie in Scholis etiam Catholicis terram moveri & non ſolem, quod aperte ſacræ adverſatur Scripturæ quæ e contra terram immobilem, ſolem vero mundum girantem refert, cujus contrarium nemini Catholico aſſerere licitum eſt, ſi Scriptura ſit a Deo inſpirata. II. Quis credat Deum inſpiraſſe S. Paulo hæc verba quæ leguntur cap. 4. epiſt. 2. ad Timoth. *Lucas eſt mecum ſolus.... Tychicum autem miſi Epheſum. Penulam, quam reliqui Troades apud Carpum, veniens, affer tecum & libros, maxime autem membranas*. Ad hæc et ſimilia ſcribenda, dubio-procul non opus fuit inſpiratione, cum ſint mere naturalia. III. Ipſe Apoſtolus declarat ſe quædam ſcribere non tanquam mandata et verba Dei, ſed tanquam propria inſtituta: ait enim 1. ad Corint. 7. *Cæteris ego dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem, & hac conſentit habitare cum illo, non dimittat illam*. IV. Scriptores Canonici non erant in colloquiis privatis infallibiles, et inſpirati: Igitur nec in ſcribendo.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem diſtinguo, libri ſacri principaliter tractant de myſteriis et virtutibus quibus religio nutritur et fovetur, minus vero principaliter de cæteris, concedo: et nullo modo de iſtis, nego. Propter duo Scriptura ſacra de hiſtoriis et rebus philoſophicis ſcribit: Primo quidem ut per viſibilia ad cognitionem inviſibilium veluti manu nos ducat, juxta illud Apoſtoli Rom. 1. *Inviſibilia enim ipſius a creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*. Tum ut humanam adjuvet mentem, quæ ſæpius vel in ipſis rebus naturalibus indagandis excutit: Hinc S. Thomas 1. p. q. 1. art. 1. ait doctrinam ſacram fide ſuffultam ad ſcientias naturales in ſtatu perfecto comparandas neceſſariam eſſe. Cæterum hiſtoriæ nonnihil ad ſalutem proſunt, quatenus præmiis juſtorum, malorum vero flagellis et punitionibus homo ſanatus declinet a malo et faciat bonum. Jam vero quod ſpectat quæſtiones philoſophicas, ſtandum eſt decretis ſacræ Congregationis proſcribentis ſyſtema Copernicanum ut falſum, et divinæ Scripturæ adverſum.

Ad alteram probationem diſtinguo: Et Apoſtolus aſſiſtentia Spiritus ſancti donatus eſt ne vel in ipſis rebus civilibus ſcribendis erraret, concedo: et non fuit adjutus, nego.

Ad tertiam probationem ſimiliter diſtinguo: et Apoſtolus verbis in objectione laudatis ſecernit mandata et præcepta a Deo immediate accepta, a conſiliis quæ non ſine inſpiratione dedit, concedo; et illa propoſuit, ſecluſa inſpiratione, nego. Paulus eſt ſui ipſius interpres; ait enim ibidem: *Puto autem quod & ego ſpiritum Dei habeam*. Et 2. Corinth. 13. *An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus*. Ad quartam, conceſſo antecedente, nego conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt, quod in colloquiis familiaribus non loquebantur ex cathedra Apoſtoli, bene vero in ſcriptis; iis quibus

bus mores Chriſtianorum inſtituebant; quocirca ab eorum libris omnis error propelli debuit.

Perſiſtes: Si Auctores Canonici fuiſſent in libris exarandis inſpirati, eodem ſcripſiſſent ſtylo, eodem namque tenore loquitur Spiritus ſanctus, quippe qui ſit unus & ſimplex. II. Non permiſiſſet Deus quoſdam decurſu temporum in libros ſacros errores irrepſiſſe: III. Debuiſſent Chriſtiani Antiocheni citra heſitationem credere iis quæ dicebantur a Paulo & Barnaba ad eos in fide Chriſti inſtituendos: Atqui tamen contrarium contigit: Et probatur quoad ſingulas partes. Primo quidem non unus eſt Scriptorum Canonicorum ſtylus, Iſaiæ quidem ſublimis, cæterorum vero humilis & ſimplex, ut Amos, qui, ut ait Hieronymus: *Fuit imperitus ſermone, ſed non ſcientia*. Secundo, juſſu ſummorum Pontificum Clementis VIII. & Sixti V. ſacra Biblia a multis mendis quæ in eam irrepſerant, purgata eſt. Tertio neque Chriſtiani Antiocheni putabant legalia reſciſſa a Chriſto & abrogata, ſicut Paulus & Barnabas eis dicebant, ſed quæſtionem dirimendam detulerunt ad Eccleſiam Hieroſolymis adunatam. Quin & Apoſtolus teſtatur ſe perrexiſſe ad Eccleſiam, quæ erat Hieroſolymis, ut cum ea doctrinam quam prædicabat, conferret illius judicio probandam. *Poſt annos quatuordecim*, inquit, *aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto Tito. Aſcendi autem ſecundum revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſim autem iis, qui videbantur aliquid eſſe, ne forte in vanum currerem, aut cucurriſſem*.

Confirmatur. Liber ſecundus Machabæorum nihil aliud eſt, quam compendium quinque librorum Jaſonis Cyrenæi, ut claret ex capite 2. ejuſdem libri. Cum igitur ille Jaſon in conſcribendis illis libris non fuerit a Deo inſpiratus; idem dicendum de Auctore cui tribuitur liber ſecundus Machab. Quid plura? Apoſtolus Act. 17. laudat Poetas ut probet Athenienſibus Deum ubique eſſe, & omnium creaturarum Auctorem; citat & epiſt. ad Titum 1. iſtud Poetæ Epimenidis: *Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri*. Et alibi: *Corrumpunt bonos mores colloquia prava*. Ergo &c.

Reſpondeo: tranſeat major: et diſtinguo minorem: contrarium contigit, ſalva Scripturarum in ſe ſpectatarum veritate, concedo: non ſalvata, nego.

Ad primam probationem, diſtinguo: non idem omnium Scriptorum ſtylus, quia Deus ſeſe genio hominum attemperat, ut ſua prodat myſteria, concedo: & hoc veritati adverſatur, nego. Sufficiebat quod in eorum mentibus infunderet religionis arcana, & in texendis hiſtoriis eos, ne falſa pro veris propalarent, adjuvaret.

Ad alteram probationem, diſtinguo etiam, nonnullæ in ſacros Codices mendæ irrepſerunt per accidens & defectu Amanuenſium qui non erant in reſcribendo infallibiles, concedo: per ſe & defectu inſpirationis in primigeniis Codicibus & Auctoribus, nego. Porro leviores illæ mendæ, teſte S. Hieronymo, abſque negotio conciliari & corrigi poſſunt, recurrendo ſcilicet ad fontem primigenium, ſcilicet textum Hebræum, nec timendum inde labem doctrinæ ſacris Scriptoribus inuri poſſe, quando quidem Eccleſiæ ſufficiens adeſt lumen ut falſa a veris in textibus ſecernat.

Ad tertiam non abſimili modo diſtinguo: & Antiocheni ſeducti a Cerinthio & Ebione, qui legalia cum lege Chriſti componere moliebantur, forſan ſeducti, etiam nonnihil in fide vacillabant, concedo: adeoque erant inſtruendi ab Eccleſia, cujus decretum per Barnabam & Silam recepere, & ſtabiles permanſerunt: & hæc in fide infirmitas defectu inſpirationis ſacrorum Librorum promanabat, nego. Quod autem Pſeudo-Apoſtoli turbati fuerint Antiocheni, habetur Act. 15. *Deſcendentes de Judæa, docebant fratres: quia niſi circumcidamini ſecundum morem Moyſis, non poteſtis ſalvari*. Hoc ipſum refertur in epiſtola quam Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano adunati ad Antiochenos ſcripſerunt. *Quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus*.

Neque vero dubitandum eſt ad Eccleſiam, quæ eſt infallibilis, ſpectare credenda proponere & confirmare. Id ſuo exemplo docuit Apoſtolus, dum Evangelium quod prædicabat, contulit cum Apoſtolis, non quod dubius hæreret de doctrina

ſua

ſua quam probe ſciebat eſſe inſpiratam, cum ipſe teſtetur non ab hominibus, ſed ab ipſo Chriſto accepiſſe, ſed ut poſteros doceret neminem quantumvis illuminatum, nihil prædicare debere, niſi prius ejus doctrinam probaſſet Eccleſia.

Ad confirmationem, diſtinguo: & auctor libri ſecundi Machabæorum aſſiſtentia Spiritus ſancti munitus eſt, ne erraret in iis quæ ex libris Jaſonis experſit, falſa pro veris ſcribendo, concedo: & non fuit adjutus, nego. Quocirca licet Jaſon non fuerit infallibilis in ſcribendo, bene tamen Scriptor Canonicus. Eadem eſt ſolutio ad S. Paulum & alios Scriptores Canonicos qui nonnunquam ad inſtructionem quædam in Hiſtoriographis prophanis hauſerunt.

Objicies IV. Omnes Evangeliſtæ ſcripſerunt quæ viderunt & audierunt: Sed ad hoc ſufficiebat memoria & innata intellectus induſtria: Igitur Evangelia, v. g. non ſunt a Deo inſpirante.

Reſpondeo I. Evangeliſtas, ut Matthæum & Joannem ea ſcripſiſſe quæ ab ipſius Dei incarnati ore procedere audierant: Marcum a Petro, Lucam vero a D. Paulo, Petrus autem fuerat ab ipſo Chriſto edoctus, ſicut & Paulus quando apparuit illi Chriſtus in via Damaſci, ut ipſe teſtatur dicens ſe Evangelium non ab homine didiciſſe. Sic loquitur Gal. 1. 12. *Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt a me, quia non eſt ſecundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.*

Reſpondeo II. ut ſupra: & Evangeliſtæ ſcripſerunt Deo inſpirante & aſſiſtente, concedo: ſecus, nego.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Scriptura ſacra eſt fide digniſſima.

PRIMO: Quia habet, teſte S. Petro, Deum Auctorem.

Secundo: Miracula tum Moiſis & Prophetarum, tum & Apoſtolorum ſcripturas, arguunt eſſe fide admodum dignas, cum Deus ad mendacium aſtruendum miracula non operetur.

Tertio: Scripturæ ſanctitas & antiquitas ſummam pro eis inſpirant venerationem & fidem.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Quædam contradictoria in Scripturis apparent, ſed rebus juxta diverſum reſpectum ſpectatis, cuncta ad veritatis metam abſque negotio conciliantur.

Secundo: Etiam in eis aliqua prophana recenſentur, ſed relative ad Deum & finem ſanctum obtinent: Sic peccata hominum deſignantur, ſed Auctor Canonicus non ſilet flagella, ut legentes a peccatis deterreantur.

Tertio: Nec miremini ſi Apoſtolus 2. Cor. 10. ſcribat ſe & non Dominum loqui, hoc & ſimilia unum tantummodo innuunt, omnem Scripturam non eſſe quoad omnia a Deo loquente, puta cum Auctor nominat & ſalutat amicos, ſed dubio-procul ſunt a Deo ſaltem aſſiſtente, qui non ſinit Auctorem Canonicum falſa pro veris annuntiare.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum Scriptura ſacra ſit regula infallibilis fidei?

DUO nobis ſunt examinanda: Primo quidem an Scriptura ſacra ſit regula infallibilis fidei? Secundo vero an ſe ſola ſufficiat abſque ulteriori explicatione. De primo conveniunt ipſi Proteſtantes, ſed non de ſecundo; Lutherus enim præfatione aſſertionis articulorum a Leone X. Pontifice damnatorum. Brintius in Prolegomenis contra Petrum a Soto tenent Scripturam eſſe de ſe clariſſimam, & ſubjacere cujuslibet perſonæ intelligentiæ. De hoc momento nonnihil jam diximus ſupra, ubi probavimus ultimam credendorum reſolutionem fieri in Eccleſiam: hanc tamen quæſtionem fuſiori calamo contra Proteſtantes in ſpeciali explicare juvat. Unde ſit contra eos

SECTIO PRIMA.

Utrum Scriptura ſacra ſit abſolute & in ſe infallibilis?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex veteri Teſtamento.

DEUTERONOMII 17. habetur *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, ... & facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus.* His verbis Moiſes vult controverſias reſolvi lege Dei & Scriptura. Rurſus Malach. 2. *Labia enim Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Rurſus Pſ. 118. *Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus.* Igitur ex veteri Teſtamento, Scriptura eſt regula infallibilis fidei, quandoquidem Deus ipſe homines ad eam remittit, ut ſciant quænam credenda, quænam vero facienda pro vita æterna aſſequenda.

Secundo, ex novo Teſtamento.

LEGITUR Luc. 1. Joannem Baptiſtam ſic locutum fuiſſe turbis : *Vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domini ſicut dixit Iſaias Propheta.* Act. 17. refertur: Berenſes, audito Paulo, ſæpius ſcrutatos fuiſſe Scripturas. Tum 2. Petri 1. magnus ille Theologus ſic loquitur : *Habemus firmiorem propheticum Sermonem, cui benefacitis attendentes.* Ergo &c.

Sed inter omnia teſtimonia duo ab ore Chriſti prolata inſignia ſunt. Joan. 2. ſic alloquitur Judæos, qui illum habebant ut blaſphematorem, eo quod ſe faceret Deum : *Si illos dixit Deos ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura &c.* Antea Joan. 5. eoſdem remiſerat ad Scripturas, his verbis : *Scrutamini Scripturas, illæ enim teſtimonium perhibent de me.* Quibus ſententiis probat Judæis ſuam divinitatem auctoritate Scripturæ. Igitur Scriptura eſt regula infallibilis fidei.

Tertio, ex SS. Patribus.

IRENÆUS lib. 2. cap. 7. Sic effatur : " Si ergo & in rebus creatis quædam quidem eorum adjacent Deo, quædam autem & in noſtram venerunt ſcientiam, quid mali eſt, ſi eorum quæ in univerſis Scripturis ſpiritualibus reperiuntur, quædam quidem abſolvamus ſecundum gratiam Dei? „
Origenes lib. 7. contra Celſum, ait : " Alii quoque cordati viri ſcrutando Scripturam intellectum ejus invenire potuerunt. „
S. Chryſoſtomus homil. 40. in Joan. explicans illam Chriſti ſententiam : *Scrutamini Scripturas,* dicit : " Chriſtus Judæos ad Scripturarum non ſimplicem & nudam lectionem, ſed ad inveſtigationem perquam diligentem relegavit. „ &c.
Hieronymus epiſt. ad Paulinum multa præclare tradit de auctoritate Scripturæ ſacræ : ſic & Auguſtinus lib. 12. de civit. Dei cap. 9. his verbis : " Scripturæ fidem quæ mirabilem auctoritatem non immerito habet in orbe terrarum : atque in omnibus gentibus, quas ſibi eſſe credituras, inter cætera quæ dixit, vera divinitate prædixit. „ Quibus oraculis Patres relati cæterique ſubſequentes Scripturam tanquam fidei regulam infallibilem intuentur. Ergo &c.

Quarto, ratione.

ILLA regula eſt infallibilis, quæ continet Verbum Dei & illi ſoli innititur: Atqui Scriptura ſacra Verbum Dei continet & illo ſolo nititur. Ergo &c. Minor patet ex locis Scripturæ jamjam in probatione adductis, probatur tamen novis ſententiis & ex Scriptura & ex Patribus emanatis. Enimvero lib. 2. Reg. cap. 23. habetur : *Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam.* Rurſus Luc. 1. legitur : *Benedictus Dominus Deus Iſrael .... Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui a ſæculo, ſunt Prophetarum ejus.* Item 2. Petr. 1. *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.* Quid plura? S. Paulus 2. ad Timoth. 3. cuncta definit, his verbis : *Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt &c.* Igitur Scriptura ſacra continet

tinet Verbum Dei, & conſequenter infallibilis eſt.

Patres laudati eandem confirmant ſuo calculo minorem. Inſtar omnium S. Auguſtinus qui Tract. 1. in Joan. ſic habet: "Excelſæ animæ ſunt, & colles parvæ animæ ſunt: ſed ideo montes excipiunt pacem, ut colles poſſint excipere juſtitiam .... Non autem acciperent minores animæ fidem, niſi maiores animæ, quæ montes dictæ ſunt, ab ipſa ſapientia illuſtrarentur. „ *Videlicet a ſcripturis*. Tum infra: " Oculos noſtros cum levamus ad Scripturas, quia per homines illuſtratæ ſunt Scripturæ, levamus oculos noſtros ad montes, unde veniat auxilium nobis. „

Ratio etiam ſuffragatur. Primo quidem, ſi Scriptura non contineret Verbum Dei, in incertum ageretur ſpes & ſalus noſtra, quia homines ſunt incertæ providentiæ quia nec ipſi poſſunt profunda Dei & ſcrutari, & ne quidem capere quæ nobis proponuntur tum ad vitam æternam conſequendam, tum ad myſteria, quæ tanquam beatitudinis objecta proponuntur, intelligenda. Tum quia etiam Deus ipſe Scripturam ſuam ab humana ſecernit, demiranti ſi quidem Ptolemæo Rege cur divinorum librorum nulli aut hiſtorici, aut Poetæ veteres meminiſſent, Demetrius Phalereus, reſpondit, ut ex Ariſtæo referunt Joſephus lib. 12. antiq. Jud. cap. 2. & Euſebius lib. 8. præparationis Evangelicæ, cap. 1. divinam hanc Scripturam eſſe, atque a Deo ipſo datam; tunc ſi qui prophanorum hominum eam attingere voluerint, eos a Deo percuſſos illico reſiliiſſe. Hanc rationem refert Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 2. addiditque Theopompum quemdam, eo quod aliquid divinorum voluminum græca oratione ornare voluiſſet, ſubito mentis quadam agitatione divinitus immiſſa, vehementer perturbatum ab incepto opere deſiſtere vi quadam interiori compulſum fuiſſe. Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

Objicies I. Multa apparent contradictoria in Scripturis ſacris. igitur videtur quod non ſit regula infallibilis fidei. Probatur antecedens Gen. 1. Dicitur Deum creaſſe mundum ſex dierum ſpatio; & Eccleſiaſtici 18. habetur: *Qui vivit in æternum creavit omnia ſimul*. Ibidem lux dicitur creata primo die: ſed hoc videtur falſum, cum enim ſit ſolis proprietas, non potuit creari niſi cum ſole, ſcilicet quarta die. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primum, diſtinguo: Deus creavit mundum ſex dierum ſpatio quoad diſtinctionem, ſeu diſtinctive, concedo: abſolute & ſecundum ſe, nego. Creavit igitur omnia ſimul, opera vero ſua diſtinxit ſequentibus diebus. Jam vero cum opus non appareat nobis factum, niſi quando eſt diſtinctum, et in quadam ſpecie conſtitutum, opera diſtinctionis dicuntur etiam opera creationis: ſic patet ſolutio ad ſecundam probationem, et ipſius Scripturæ concordantia. Igitur lux creata fuit prima die cum totius mundi globo, quarta vero die apparuit diſtincta, et a cæteris operibus cum ſole ſeparata.

Inſtabis: Gen. 4. dicitur de Enos: *Iſte cœpit invocare nomen Domini*. Et tamen ibidem Cain et Abel obtulerant ſacrificia, adeoque invocaverant Dominum: Igitur nonnihil contradictionis in Scriptura latet.

Reſpondeo diſtinguendo, cœpit Enoch invocare nomen Domini certis ritibus, et formula quadam determinata, quod nullus antea fecerat, concedo: unde dicitur quod inceperit, et in Hebræo habetur: *Cœptum eſt tunc invocare nomen Domini*. Incepit abſolute, nego. Immo ipſe Adam jam invocaverat Dominum, habetur enim Sap. 10. ipſum juſtificatum fuiſſe, et illum ſanctificatum fuiſſe a ſapientia, hoc autem non potuit fieri ſine bonis operibus et invocatione Dei. Sic habetur etc.

Urgebis: Ibidem cap. 32. Jacob dicit ſe vidiſſe Deum facie ad faciem, et tamen Exod. 33. habetur: *Non enim videbit me homo, & vivet*. Rurſus Exodi 20. Deus aſſerit ſe viſitare iniquitatem Patrum in filios uſque ad tertiam generationem. Et tamen Ezech. 18. Scriptum eſt: *Filius non portabit iniquitatem Patris*. Ergo etc.

Reſpondeo diſtinguendo: Jacob vidit Deum viſione intuitiva ſed mediata, ſcilicet mediante Angelo qui luctabatur ſub forma viri uſque mane cum illo, concedo: viſione intuitiva, nego. De iſta ſolum loqui-

quitur Moyſes, nullus quippe niſi de via extraordinaria poteſt videre Deum in hac vita oculis intellectualibus.

Ad ſecundum diſtinguo: Deus viſitat iniquitatem Patrum viſitatione temporali, & hujuſce vitæ afflictionibus, concedo; viſitatione æterna, & privando gloria filios propter iniquitatem Patrum, nego. Hoc duntaxat vult Moyſes exponere, unde nulla eſt contradictio.

Inſiſtes: Lib. 2. Reg. cap. 44. Ioachim dicitur filius octodecim annorum cum regnare cœpiſſet: & 2. Paralipomen. cap. 36. dicitur tunc fuiſſe ſolum homo octo annorum. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: & in lib. Reg. computantur anni quibus regnavit Ioachim cum Patre ſuo Sedecia, concedo: ſecus, nego. Igitur erat tunc octo annorum filius quando cum Patre regnare cœpit; at vero cum ſolus gubernare viſus eſt, ſcilicet Patre ducto in Babylonem captivo, ut refertur lib 4. Reg. cap. 27. & 28. tunc habebat decem & octo annos.

Reſpones: Lib. 3. Reg. 8. refertur in arca fœderis nihil aliud eſſe præter tabulas teſtamenti, & tamen Hebr. 9. Paulus aſſerit arcam præcontinere præter tabulas, & manna & virgam Aaron quæ floruerat. Ergo &c.

Reſpondent quidam, quod quando Salomon poſuit arcam in templo poſt ejus dedicationem, nihil tunc ea fuerit præter tabulas Legis: ſequentibus vero temporibus Sacerdotes poſuiſſe in ea manna & virgam Aaron; Apoſtolum autem locutum fuiſſe de arca ſecundum viciniora tempora contendunt.

Reſpondeo II. diſtinguendo, tabulæ erant in arca, virga vero & manna ad latus arcæ, concedo: ſecus, nego. Duplex diſtinguitur locus in arca, medium ſcilicet, & latus, ut habetur Deuteron. 13. his verbis: *Tollite librum iſtum, & ponite in latere arcæ*. Virga igitur & manna fuerunt ad latus oppoſita: Apoſtolus eam ſumit quatenus dicit & medium & latus.

Perſiſtes: Inter libros Paralip. & Regum multæ ſunt diſcrepantiæ: Sed hoc eſt inconveniens, quia debemus credere omnes Libros Canonicos de fide, & ea omnia quæ in eis ſunt: ſi autem aliqua eſſent falſa, quamvis leviora, non poſſent eſſe objecta fidei, & ſic tota fluctuaret fides: Porro lib. 2. Paralip. verſ. 2. Ochozias dicitur fuiſſe homo 42. annorum cum regnare cœpit, libro vero 4. Reg. cap. 8. verſ. 26. dicitur tantum 22. annorum. Varia etiam referuntur in libris Paralipomenon, aliter quam in Geneſi repeniuntur.

Reſpondet S. Hieronymus epiſt. 132. ad iſta & ſimilia, his verbis: " Lege omnes „ veteris & novi Teſtamenti libros, & „ tantam annorum reperies diſſonantiam & numerorum inter Iudam et Iſrael, „ hoc eſt inter utrumque regnum confuſum, „ ut hujuſmodi hærere quæſtionibus, non „ tam ſtudioſi quam otioſi opus eſſe videatur. „ Ex quibus patet variationem contingere et ex notis Arithmeticis, et ex numero tam annorum quam regnorum, tum et ex diverſis verſionibus quæ propter diverſas captivitates apparuerunt: item et ex omiſſis per ignorantiam aut negligentiam Librariorum; ſufficit autem ut libri enarrent res et facta vera: et hoc de fide determinavit Concilium Tridentinum. Quomodo vero variationes iſtæ leves et materiales explicentur, reliquit Eccleſia ſtudium hoc interpretibus. Quando vero adamuſſim omnia ponderantur, affulget modum computandi, et per Olympiades, vel alium in re convenire, et ſic diſcrepantiæ ſunt ſolum materiales et non formales; omnes enim ſancti Doctores unanimiter dicunt Scripturas non fuiſſe in ſubſtantia defloratas, ut dicetur infra, alias Chriſtus non remiſiſſet Judæos ad eas pro ſua probanda et confirmanda divinitate.

Reſpondeo III. diſtinguendo: Sunt diſcrepantiæ materiales, concedo: formales, nego. Ad auctoritatem laudatam, diſtinguo: et liber Paralipomenon omiſſa addidit, eſt enim liber rerum omiſſarum, concedo: ſecus, nego. Unde non mirum ſi dicat Ochoziam fuiſſe annorum 42. hominem cum regnare cœpit: quia forſan vel regnavit ſimul cum Patre, vel etiam quia conſilio gubernavit Rempulicam Judæorum, in quo quidem ſenſu filius Regis qui eſt Patris conſiliarius poteſt dici regnare cum eo. Sic S. Joannes refert in Evangelio multa omiſſa ab aliis Evangeliis, ut fluxum ſanguinis & aquæ e latere Chriſti; ſimiliter & ſermonem

quem

quem Chriſtus habuit coram diſcipulis ante ſui Sacramenti inſtitutionem. Cæterum liber Paralipomenon refert Joachim fuiſſe deſignatum Regem a Patre quando octavum attigit annum; liber vero Regum memorat dumtaxat tempus quo ſolus regnare cœpit.

Oppones ſecundo: Multa abſurda in veteri Teſtamento animadvertuntur. Primo quidem, ſerpentem locutum fuiſſe mulieri: Secundo Samſonem & Davidem urſos & leones in fruſtra conſcidiſſe: Tertio, illum mandibularia aſini centum Philiſthæos occidiſſe: Quarto, vulpium accenſis ad caudam facibus ex palea ſegetes Philiſtinorum conſumpſiſſe: Quinto, Ezechielem ſuum comediſſe volumen: Sexto uxorum multitudinem: Septimo, Oſeam juſſu Dei ingreſſum fuiſſe ad mulierem fornicariam. Ergo &c.

Reſpondeo negando aliqua in Scripturis ſacris irrepſiſſe abſurda.

Ad primum, dico ſerpentem tunc temporis non fuiſſe tam defformem, tam malignum & venenoſum qualis nunc eſt; Cæterum ſi aſinus Barlaamum allocutus ſit, quid mirum ſi dæmon uſus ſit ſerpente ut alloqueretur mulierem, cum ad vocem efformandam ſufficiat motus localis & extrinſecus, ſicut in Echo repente videre eſt. Nonne dæmon loquitur etiam per linguam energumenorum: Igitur non eſt inconveniens in caſu propoſito ſerpentem motu dæmonis efformaſſe voces quibus primæ mulieris fidem & obedientiam Creatori debitam tentaverit.

Ad ſecundum: Deus poteſt fortitudinem annectere ubi vult, cum omnia obediant ei: ſic fortitudo Samſon in crinibus; leonis, in cauda; ſerpentis in replicatis orbibus, aliquod corpus ambientibus, urſi in amplexibus, ordinante Deo, ſita eſt.

Ad tertium: Patet ſolutio; non enim fortitudo præciſe menſuratur ex inſtrumento, ſed ex virtute brachii & nervorum.

Ad quartum: Vulpibus abundat Paleſtina, ſicut Libya abundat leonibus: Igitur volente & dirigente Deo ad humiliandos homines tot portenta patrare potuit Samſon; maxime cum foret Chriſti figura qui præ efficacia gratiæ qua mundum & inferos devicit proſtravitque, Leo de tribus Juda nominatur.

Ad quintum: Myſteria non ſunt ratione menſuranda, Deus autem voluit ad figuram iracundiæ ſuæ futuræ, ut Ezechiel comederit volumen continens multiplex væ, & maledictiones: hinc ex eſu libri amaricatus eſt ipſius venter, ut populus intelligeret maledictionem eſſe extrinſecam & ex omni parte, animæ ſcilicet & corporis.

Ad Oſean diſtinguo: ingreſſus eſt ad fornicariam per Matrimonium, concedo: ſecus, nego. Et hoc ut intelligerent populi fornicatam fuiſſe terram, propter quod luctus & dolor ſuper eam, quia ut ipſe, ait: *Sanguis tetigit ſanguinem*. Cæterum S. Benedictus & alii Patres ad lectionem novi Teſtamenti potius quam veteris, ne juvenes legendo hiſtorias eis abutantur, adhortari ſolent.

Objicies III. Contra novi Teſtamenti genuitatem, Matth. 2. in Genealogia Chriſti tres generationes numerantur, ideſt 42. Sed in juſto calculo computentur, inveniuntur ſolum quadraginta, & una perſona: quod quidem a veracitate deflectens, non ſpirant genuitatem ad librum ſacrum prærequiſitam.

Reſpondeo diſtinguendo: ſunt 42. generationes, quia quædam repetuntur propter hiſtoriæ conjunctionem, concedo; ſecus, nego. Generatio autem Salomonis a Davide repetitur, videlicet in fine primæ teſſara-decadis, & initio duæ commemorantur. Item generatio Jechoniæ, tum & Joſiæ iterata vice ſcribuntur, ſcilicet in fine duas & initio tres, propter quod numerantur quadraginta duæ: ſed revera ſolum ſunt quadraginta, ſeu quadraginta & una perſona.

Inſtabis. Ibidem Matth. cap. 2. locus Micheæ cap. 5. in ſenſum Prophetæ contrariam refertur; namque in Propheta, ſic legitur: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus eſt in urbibus Juda*. In Matthæo vero. *Et tu Bethleem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda*. Sed hæc diverſa ſunt. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo. Sunt diverſa materialiter, concedo: formaliter, & quoad ſenſum, nego. Porro qui citat auctorem, attendit ſolum ad ejus ſenſum: locus autem Micheæ ſumitur interrogative, & non pure enunciative, quaſi diceret; numquid minima es Bethleem, unde fa-

cit

cit eumdem ſenſum ac Matthæus, qui dicit: *Nequaquam minima es*.

Inſtabis. Ibidem cap. 27. Matth. laudat locum Jeremiæ iſtis verbis: *Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli ſicut conſtituit mihi Dominus*. Sed ille locus eſt Zachariæ, minime vero Jeremiæ. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem. Textus eſt Zachariæ poſt Jeremiam a quo ille ſumpſit, concedo; ſecus, nego. Equidem non invenitur in Jeremia, ſed Evangeliſta ex traditione habuit quod eſſet de quibuſdam Jeremiæ operibus quæ naufragia paſſa ſunt, quem tamen locum & alia non abſimilia ſervavit traditio. Et vero conſtat ex lib. 2. Mach. cap. 12. quoſdam libros Jeremiæ periiſſe; quidam tamen traditione circumferebantur tempore Evangeliſtarum; ita ſuffragatur Hieronymus aſfirmans Judæum quemdam illi oſtendiſſe librum Jeremiæ qui non eſt in Canone.

Contra Idem Matthæus illam ſententiam: *Percutiam Paſtorem & diſpergentur oves Gregis*, Chriſto applicat velut a Zacharia prænuntiatam: Sed Zacharias hoc dicit de Pſeudo-Propheta ſceleratiſſimo; unde in ipſo non habetur: *Percutiam*, *ſed percute*. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem. Et locus intelligitur in ſenſu obvio de Pſeudo-Propheta, concedo: myſtice & figurative, nego. Intelligitur enim de Chriſto quem Judæi ut ſceleratum habuerunt: & ut volunt quidam, illa ſententia intelligitur in genere tam de bono quam de malo Paſtore, quo percuſſo, diſpergantur oves, quæcumque ſint, & ſic redditur ſenſus legitimus.

Replicabis. Joan. 20. Maria Magdalena, dicitur ad veniſſe monumentum cum adhuc tenebræ eſſent ſuper terram: Marci vero 16. refertur veniſſe orto jam ſole. Ergo &c.

Reſpondeo: Quoſdam velle Mariam ſæpius veniſſe ad monumentum, quandoquidem amor non ſiſtit in una aut altera ſponſi inquiſitione; & hoc videntur innuere Evangeliſtæ. Quidam volunt profectam fuiſſe e domo ſua cum adhuc tenebræ eſſent, & perveniſſe ad monumentum orto jam ſole; nam veſper Sabbati, qui ſucceſſit prima Sabbati, eſt aurora, ſeu illa extrema pars noctis terminatur ad auroram. Nec mirum; caſtellum Magdalenæ diſtabat una circiter leuca ab Jeruſalem.

Urgebis Act. 7. S. Stephanus aliter refert hiſtoriam Patriarcharum quam referatur in Geneſi; eo quippe loci dicitur Jacob ingreſſum eſſe in Ægyptum cum 75. animabus ſuæ familiæ, & tamen Gen. 46. tantum 65. numerantur. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo. Et S. Stephanus loquitur tam de his qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, quam de aliis qui ſe adjunxere, de quibus non fit mentio in Geneſi, concedo: de prioribus tantum, nego. Scriptura enim dicit Joſeph omnem cognationem ſuam accerſiviſſe, adeoque & nepotes, & filius Jacob accerſitos fuiſſe, & hoc numero 65. addendo vero Jacob & novem uxores completur numerus 70. in Gen. autem recenſetur tantum 65. qui cum Jacob ingreſſi ſunt in Ægyptum, numerando Joſeph & duos ejus filios, Ephraim ſcilicet & Manaſſes.

Dices: Quomodo fieri poteſt ut eſſent ſolum novem uxores in familia Jacob, cum haberet filios ætate ſatis provecti, ut eſſent uxorati: præterea Phares filius Juda jam erat Matrimonio junctus ſicut & Belia filius Azer.

Reſpondeo: Pleroſque Jacob filios tunc fuiſſe viduos: de Juda certum eſt, hic enim a nativitate filiorum ſuorum Phares & Zaram, uxorem ſuam Thamar amiſerat.

Inſtabis. Act. cap. 7. S. Stephanus dicit Patriarchas ſepultos fuiſſe in Sichem in agro quem emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor, in qua quidem narratione tria videntur falſa. Primo, agrum illum fuiſſe emptum ab Abraham, Gen. enim 33. dicitur emptus a Jacob. Secundo, fuiſſe emptum ab Hemor, emptus enim eſt ab Ephrem filio Sichem. Tertio, emptum fuiſſe pretio argenti, in Gen. vero dicitur emptus centum agniculis. Ergo &c.

Reſpondeo I. Iſraelitas egrediendo de Ægypto non ſolum aſportaſſe oſſa Joſeph, ſed & Patriarcharum ſepulta in Ebron, & in Sichem poſuiſſe, ita Hieronymus in Epitaphio ſanctæ Paulæ, & in libro de optimo genere interpretandi, ubi ait ſuo

tem-

tempore adhuc videri in Sichem ſepulchra Patriarcharum jam.

Reſpondeo II. In forma Patriarchæ ſepulti ſunt in Sichem ex ſancto Stephano, & intelligit poſt egreſſum Iſraelitarum de Ægypto, concedo : de tempore egreſſum antecedente, nego.

Ad primam probationem, diſtinguo : ager fuit emptus ab Abraham ſimul & Jacob ſecundum diverſas partes, concedo : ſecus, nego. Erat autem agri latitudo magna, Abraham emerat unam partem argento, Jacob vero alteram agnculis; & de facto dicitur ſolum emiſſe partem agri, primam vero partem habuit jure hæreditario propter Abraham, avum ſuum.

Ad ſecundam probationem, hæc eſt reſponſio : Hemor dicitur pater Sichem, licet juxta Geneſim fuerit pater Hemor, quia eadem nomina inter filios et avos repeti conſueverant, ideoque Hemor ille qui dicitur in actis pater Sichem, habuit patrem qui Sichem vocabatur voluitque ut filius ſuus eodem nomine quo pater nuncuparetur. Quod adhuc eſt in more poſitum : unde, diſtinguo : ager emptus fuit ab Hemor qui fuit alius ab altero, concedo : ab eodem Hemor, nego. Ad tertiam probationem, ſolutio data eſt.

Oppones IV. Rom. 3. dicit Apoſtolus nos juſtificari per fidem ſine operibus, Jacobi vero cap. 1. nos juſtificari per opera : Sed hæc contraria apparent. Ergo etc.

Reſpondeo diſtinguendo. Et Paulus loquitur de operibus Legis Moſaicæ quæ erant extincta, et in qua fides non erat ponenda ad excluſionem Chriſti concedo : unde Galat. cap. 5. dicit : *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis proderit*. De operibus per fidem in Chriſtum nego. De iſtis autem loquitur S. Jacobus.

Inſtabis : Scriptores Canonici multa poſuerunt ex innata induſtria, tum in Hiſtoriis multa narrantur prælia et prophana : Igitur videtur quod Scripturæ non ſint a Deo.

Reſpondeo diſtinguendo. Multa poſuerunt S. Spiritu dirigente & aſſiſtente ut veritatem dicerent, concedo : ſine aſſiſtentia Spiritus ſancti, nego. Narratio autem præliorum inſervit ad oſtenſionem mirabilium Dei in victoriis, & ad oſtenſionem vel miſericordiæ, vel juſtitiæ : ex quo ſequitur Scripturas eſſe a Deo vel revelante, vel ſaltem aſſiſtente : non deſunt tamen qui propugnent eas eſſe quoad utrumque modum a Spiritu ſancto.

Urgebis. Scriptura ſacra eſt obſcura, varioſque habet ſenſus, & ſæpe non eſt intelligenda ad litteram, quæ teſte Paulo, nonnunquam occidit : Igitur non eſt regula fidei infallibilis.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens. Non eſt regula viva, concedo : mortua, nego. Præter regulas mortuas habemus vivas ad illas explicandas, Eccleſiam ſcilicet, Concilia & Patres, nec dicimus ſufficere mortuas, nam ipſe Petrus epiſt. 2. cap. ult. aſſerit B. Pauli epiſtolas quandoque eſſe intellectu difficiles : Sed quid mirum, ſi Scripturæ ſint obſcuræ, cum altiſſima contineant myſteria, & moralem quam homo carnalis totis abhorret viribus? Sic patet quomodo iniquitas hæreticorum Proteſtantium mentiatur ſibi, quum dicunt, quemlibet etiam plebejum poſſe facile intelligere Scripturam ſacram & illam interpretari.

Ad id vero quod dicitur 2. Cor. 3. *Littera occidit*, diſtinguo, & Apoſtolus loquitur de lege veteri, quæ neque ad perfectionem docebat, neque poſt Chriſtum utilis erat, concedo : nam ibidem ſubdit : *Si miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere in faciem Moyſis &c.* Et vult ſcripturam ſecundum ſe occidere & ad ſalutem nihil proficere, nego. Enimvero Apoſtolus vult ſolum Moyſen dediſſe legem gratia vacuam, ſed gratiam per Chriſtum dandam ſignificaſſe &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacra Scriptura ſunt fide digniſſima.

PRIMO : Apoſtolus Heb. 1. multis Scripturarum oraculis probat Chriſti divinitatem : vel ipſe Chriſtus Jo: 5. & 10. remittit Judæos adverſus ſe obſtrepentes, eo quod ſe faceret Deum, ad ſcripturas : Iiſdem utitur Luc. 23. ut probet diſcipulis Emmaus incredulis neceſſe fuiſſe Chriſtum pati & ſic intrare in gloriam.

Secundo : Concinit Concilium Tridentinum quod decreto ſpeciali eas declarat fidei regulas. Subſcribunt Irenæus lib. 2. cap. 47. Chryſoſtomus Homil. 40. in Joan.

Ter-

Tertio: Ratio ſuffragatur I. Continent Verbum Dei II. Traditione Apoſtolica firmantur. III. Uſus & poſſeſſio Eccleſiæ de hoc momento invaluit. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Scripturæ quandoque falſa ſpirare videntur, ſed attendenti nihil præter veritatem annuntiant, ſic Gen. 1. mundus ſex dierum ſpatio dicitur factus, Eccli. vero 18. totus ſimul creatus: Sed ſenſus eſt, Deum diſtinxiſſe opera intra ſex dierum ſpatio quæ tamen in globo cuncta ſimul produxerat.

Secundo: Manna & Moyſis virga a Prophetis in arca appoſita ſunt, unde non mirum ſi Moyſes in libris Legalibus hæc omiſerit.

Tertio: Mulieres portantes aromata ut iterata vice ungerent Chriſtum dicuntur ab uno Evangeliſta veniſſe ad monumentum, cum adhuc tenebræ eſſent ſuper terram, ab altero vero veniſſe, orto jam ſole, prior loquitur de momento quo ex caſtello Magdalenę exierant, ut properarent ad ſepulchrum: poſterior vero de tempore quo huc appulſæ quæſierunt Dominum. Nec mirum, diſtabat caſtellum una circiter leuca ab Jeruſalem, hinc iter ſic longius percurrendum erat, ut ſol illucente ſub finem diei aurora apparere cœperit. Et ſic de cæteris objectionibus.

SECTIO SECUNDA.

Utrum Scriptura ſacra ſit ita aperta, ut ſine explicatione ſufficiat, ad controverſias fidei dirimendas.

NOTANDUM eſt ſenſum Scripturæ ſacræ eſſe duplicem: unum ſcilicet naturalem, alterum vero Spiritualem ſeu myſticum. Primus eſt prima ſignificatio qua verba ſignificant rerum naturas: Secundus vero eſt eadem prima ſignificatio, qua verba præter rerum naturas quas explicant, alium adhuc denotant ſenſum; & ſic ſenſus ſpiritualis fundatur ſuper litteralem: ſpiritualis vero dividitur in moralem, allegoricum, & anagogicum. Primus ſignificat Chriſtum ut Doctorem, vel aliquid quod mores inſtituat: Secundus eſt figurativus & deſignat aliquem cujus eſt imago: Tertius, ſignificat res futuras, v. g. gloriam quæ nobis promittitur. Id omne brevi exemplo explicatur. Ly Jeruſalem, v. g. ſignificat litteraliter urbem Paleſtinæ; moraliter, ſignificat animam noſtram de diabolo triumphantem; allegorice, Eccleſiam; anagogice tandem, ſignificat Paradiſum. Jam ſit

CONCLUSIO.

Scriptura ſacra non eſt ita aperta, ut ſine explicatione ſufficiat ad controverſias fidei diluendas, & terminandas.

ISTA Propoſitio eſt contra Proteſtantes qui ſic cæcutiunt ut credant quemlibet proprio nutu, & intellectu poſſe ſacrarum Scripturarum ſenſum invenire.

Probatur auctoritate.

Primo, ex veteri Teſtamento.

DEUTERON. 17. hæc habentur: *Si difficile atque ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, inter cauſam & cauſam .... aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotem Levitici generis: & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem*: Igitur in Scriptura eſt aliquid ambiguum, cujus explicationem fideles petere debent a doctoribus Eccleſiæ: Enimvero in illo Deuteronomii loco agitur de lege Dei, ut continet & myſteria & præcepta quæ ſpectant tum Dei cultum, tum etiam hominum mores. Hanc Scripturæ obſcuritatem & intelligendi difficultatem agnoſcit ipſe Propheta Regius, qui licet in lingua Hebræa & lege peritiſſimus, divinum tamen invocat lumen, ut Scripturæ ſenſum intelligere queat. Sic enim loquitur Pſal. 118. *Da mihi intellectum & ſcrutabor legem tuam*. Et iterum: *Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua*. Quæ quidem verba ponderans S. Hieronymus epiſt. ad Paulinum de inſtitutione Monachi, ait: " Si tantus Propheta tenebras „ ignorantiæ profitetur, qua nos putas par„ vulos & pæne lactentes inſcientiæ nocte „ circumdari? „

Secundo, ex novo Teſtamento.

LEGITUR 2. Petri ult. Apoſtolus aperte dicit multa in Epiſtolis D. Pauli difficilia reperiri quæ indocti & inſtabiles in pravos detrahunt ſenſus; ſic loquitur: *Chariſſimi ... ſatagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace .... ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus Epiſtolis, loquens in eis de his: in qui-*

quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem. Sed celebris eſt locus Actuum, cap. 8. in quo refertur Eunuchum Reginæ Candacis Æthiopum quamvis in ſcripturis verſatiſſimum, eas enim diligenter ex pietatis affectu legebat, nec eas tamen intelligebat, hinc Philippus ejus currui adjunctus eum ſic alloquitur: *Putas ne intelligis quæ legis*? Qui ait: *Et quomodo poſſum, ſi aliquis non oſtenderit mihi?* Igitur Scriptura non ita aperta eſt, ut ſine interpretationis ope intelligatur: hujus veritatis teſtem habemus ipſum Chriſtum, qui Luc. ultimo diſcipuli Emmaus interpretabatur Scripturas. Igitur opus eſt interpretatione ad intelligendam canonicam ſcripturam.

Tertio, ex Patribus utriuſque Eccleſiæ.

Ex Græcis.

IRENÆUS lib. 2. cap. 47. ſic loquitur: " Si ergo & in rebus creatis, quædam quidem eorum adjacent Deo, quædam autem & in noſtram venerunt ſcientiam, quid mali eſt, ſi & eorum quæ in Scripturis requiruntur, univerſis ſcripturis ſpiritualibus exiſtentibus, quædam quidem abſolvamus ſecundum gratiam Dei, quædam autem commendemus Deo & non ſolum in hoc ſeculo, ſed in futuro, ut ſemper quidem Deus doceat, homo ſemper diſcat quę ſunt a Deo? „ Sed ſi foret ita apertus ſcripturę ſenſus, homo non ſemper diſcere indigeret: Igitur ex Ireneo, ſcriptura interpretatione opus habet.

Origenes ſecundus venit teſtis, nam lib. 7. contra Celſum ſic ait: " Alii quoque cordati viri ſcrutando ſcripturam, intellectum ejus invenire potuerunt: licet revera ſit multis in locis obſcura. „

S. Chryſoſtomus ſuo confirmant calculo noſtram ſententiam multis in locis, præcipue vero homil. 40. in Joan. his verbis quę profert explicando illud Chriſti oraculum *ſcrutamini ſcripturas*: " Non dixit, *inquit*, legite ſcripturas: Sed ſcrutamini ..... non enim rem in ſuperficie & in promptu poſitam effodimus: Sed quę tanquam theſaurus profunde reconditur. Qui enim hujuſmodi quęrit, niſi ſummam adhibeat diligentiam & laborem, nunquam quęſita inveniet. „ Mitto alios ut Baſilium, & Gregorium Nazianz. qui teſte Rufino lib. hiſt. Eccl. cap. 9. multum inſudarunt, tum in evolvendis Scripturis ſacris, tum in quęrendis ſenſibus.

Ex Latinis.

S. AMBROSIUS agmen ducet, epiſt. 44. ad Conſtantium ſic loquitur: " Mare eſt Scriptura divina, habens in ſe ſenſus profundos, altitudinem propheticorum ęnigmatum. „ Sed ſcriptura habens ſenſus profundos & altiſſimos, immo & ęnigmaticos non ita eſt aperta, ut interpretatione non indigeat: Ergo &c.

Sequitur Hieronymus qui epiſt. ad Paulinum de ſtudio Scripturæ ſacræ noſtram confirmat ſententiam, præcipue vero præfat. Commentariorum in epiſtolam ad Epheſ. " Numquam, *inquit*, ab adoleſcentia, aut legere, aut doctos viros, quæ neſciebam, interrogare ceſſavi, aut me ipſum habui Magiſtrum: Denique nuper ob hanc vel maxime cauſam, Alexandriam perrexi, ut viderem Didymum, & ab eo in ſcripturis omnibus quæ habebant dubia, ſciſcitarer. „ Idem in epiſt. ad Algaſiam, q. 8. ſic habet: „ Omnis epiſtola ad Rom. nimis obſcuritatibus involuta eſt. „

S. Auguſtinus veterum placita multis in locis confirmat. lib. 2. doctrinæ Chriſtianæ, cap. 6. de Scriptura ſacra ſic loquitur: " Multi & multiplicibus difficultatibus & ambiguitatibus decipiuntur, qui temere legunt aliud pro alio ſentientes. „ Tum lib. 12. confeſſ. cap. 14. " Mira profunditas eloquiorum tuorum, quorum ecce ſuperficies blandiens parvulis, ſed mira profunditas, Deus meus! Mira profunditas; horror eſt intendere in eam: horror honoris & tremor amoris. „ Denique epiſt. 3. ſic effatur: " Tanta eſt Chriſtianorum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia uſque ad decrepitam ſenectutem maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere. „ Rurſus epiſt. 119. cap. 21. totum definit, his verbis: " In ipſis ſanctis Scripturis, multo plura neſcio quam ſcio. „ Qua fronte igitur dicent Lutherani Scripturas eſſe apertiſſimas, cum ipſiuſmet Auguſtini mentem, eo fatente, aliquando fugiant?

Denique Gregor. homil. 6. in Ezechielem totum negotium concludit hac ſententia; „

" Ma-

„ Magnæ, *inquit*, utilitatis eſt ipſa ob„ ſcuritas eloquiorum Dei, quia exercet „ ſenſum, ut fatigatione dilatetur, & „ exercitatus capiat, quod capere non „ poteſt otioſus. „

Quarto, rationibus Theologicis.

PRIMA ſic exponitur : Illa Scriptura eſt obſcura quæ habet in multis locis ſenſus obvios ſibi contrarios : Atqui talis eſt Scriptura ſacra : Et probatur. Exodi 20. habetur : *Ego .... Deus .... Zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios* : Ezechielis vero 18. *Filius non portabit iniquitatem patris*. Igitur interpretatio neceſſaria eſt ad concordandam ſcripturam dicendo loqui in illo loco de pœna temporali, cui filii ſubjecti ſunt propter Patris ſcelera, eo quod ſit eorum caput : in ſecundo vero de pœna æterna quam nemo incurrit niſi propria culpa, juxta illud Apoſt. ad Gal. 6. *Unuſquiſque enim onus ſuum portabit*.

Secunda : Scriptura multas habet ſententias altiſſimas, immo ambiguas, & etiam paraboliticas : Atqui ejuſmodi ſententiæ, ut plurimum non ſumuntur in ſenſu obvio, juxta illud Chriſti Matt. 22. ad Judæos, qui illum putabant purum hominem & Davidis filium, *quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum dicens : Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis* ? Ipſe etiam Chriſtus non ſemel explicavit parabolas diſcipulis ſuis, ſicut parabolam ſeminis in terram projecti, quam de verbo Dei & prædicatione explanavit.

Tertia Collimat cum cæteris : Multa ſunt in Scriptura oracula, quæ imperfecta continentur oratione, quæque ſine interpretatione non intelliguntur ; tale eſt iſtud Rom. 5. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors ; & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt &c.* In tota periodo deeſt verbum principale quod ſuppleri debet. Item ſunt orationes præpoſteræ, ut Gen. 10. *Iſti ſunt filii Sem ſecundum cognitiones & linguas, & regiones in gentibus ſuis*. Et vero ſequitur immediate initio capitis undecimi : *Erat autem in terra labii unius, & ſermonum eorumdem*.

Denique variæ ſunt in lingua hebræa phraſes propriæ, quæ præ ſe ferunt non modicum dubium ; ut iſtæ : Pſal. 118. *Tu mandaſti, mandata tua cuſtodiri nimis*. Quaſi vero aliquis ultra menſuram poſſet Dei adimplere mandata. Rurſus & iſta Pſalmi 118. *Anima mea in manibus meis ſemper*. In eadem Scriptura multi ſunt tropi, multæ allegoriæ ; & hyperbata quæ omnia ad litteram explicari non debent. Ergo &c.

Quinto, ex contradictione ipſorum Proteſtantium.

LUTHERUS, qui in præfat. aſſertionis ſuorum articulorum dixerat Scripturam eſſe per ſe clariſſimam, contrarium dicit in præfatione in Pſalmos : *Nullum*, inquit, *ab ullo id de me præſumi, quod nullus adhuc præſtare potuit ſanctiſſimorum & doctiſſimorum, ideſt, Pſalterium in omnibus ſuo legitimo ſenſu intelligere & docere, ſat eſt, aliquos & eoſdem ex parte intellexiſſe. Multa ſibi reſervavit ſpiritus, quod nos ſemper diſcipulos habeat*. Et infra ſic habet : *Scio eſſe impudentiſſimæ temeritatis, eum qui audeat profiteri, unum Scripturæ librum a ſe in omnibus partibus intellectum*.

Oziander in confutatione ſcripti, quod adverſus eum Philippus ediderat, teſtatur viginti ſententias diverſiſſimas de juſtificatione ſecundum Scripturas verſari ſecundum Confeſſioniſtas.

Brintius contra Petrum a Soto dicit ; impiis & incredulis tantum Scripturam eſſe obſcuram : & in ſua confeſſione VVirtembergica, capite de ſacra Scriptura, ſic loquitur : *Non eſt obſcurum ; quod donum interpretandæ ſcripturæ non ſit humana prudentia, ſed ſancti Spiritus ; Spiritus autem ſanctus eſt liberrimus, nec eſt ad certum genus hominum obligatus, ſed diſtribuit dona hominibus pro ſuo ipſius beneplacito* ; Sed ex hoc principio ſequitur ſcripturam non eſſe de ſe apertiſſimam, ita ut interpretatione non opus ſit, alias non requireretur Spiritus ſancti donum ſpeciale. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Proteſtantium.

OBJICIUNT I. Varia Scripturæ loca quibus ſuam conantur aſtruere ſententiam. Primo quidem, illud Deuter. 30,

Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt. Secundo, illud Pſalmiſtæ 18. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*. Tertio, illud 2. Petri 1. *Habemus firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco*. Quarto, illud 2. Cor. 4. *Quod ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis, qui pereunt, eſt opertum: in quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii*. Ex primo loco mandatum eſt intellectu facile: ex ſecundo lex Domini ſe ipſa eſt lux illuminans: ex tertio ſcriptura eſt lucerna lucens in caliginoſo loco: & ex quarto ſolum operta eſt impiis: Igitur ſcriptura eſt de ſe aperta, nec ulteriori indiget interpretatione, ut mente concipiatur.

Reſpondeo, hæc omnia probare quidem ſcripturam & illuminare oculos mentis, & adjuvante gratia facile intelligi: unde diſtinguo: Scriptura non indiget ulteriori interpretatione, ut ſenſus eius comprehendatur, ſi adſit gratia adjuvans & illuminans, concedo: ſecus, nego.

Ad 1. locum diſtinguo, & loquitur Scriptura de præceptis Decalogi, quæ ut plurimum naturalia ſunt, & intellectu facilia, concedo: de præceptis ſupernaturalibus, ſubdiſtinguo: non ſuperant captum humanum gratia divina adjutum, concedo: in ſe relictum, nego. Immo non ſine miraculo infinitum repetendo, etiam conceſſa lectoribus omnibus gratia, Scripturæ citra obſcuritatem paterent, cum nemo certe ſciat an ſpiritu Dei illuminetur, & agatur, quandoquidem ſatan non ſemel ſe in angelum lucis transformat; hinc ſemper requiritur propoſitio & explicatio credendorum ab Eccleſia facta, quippe quæ ſola ſit infallibilis.

Ad 2. diſtinguo, lex Domini illuminat, ideſt, aperit mentis oculos ut unuſquiſque ſciat quænam ſit voluntas Dei, concedo: Eſt de ſe lucida, ſubdiſtinguo: quantum ad aliquid concedo: quantum ad omnia, nego. Lex Domini duplici modo conſiderari poteſt: Primo quidem quantum ad illuminationis effectum, deinde quantum ad ſe. Primo modo ſpectata dicitur lucida, juxta illud Pſalmi 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum*: Secundo vero modo conſiderata eſt utique lucida quoad ſe, ſed non ſemper quoad nos; ut plurimum enim exhibet nobis myſteria quæ mentis aciem penitus ſugiunt, unde ſine propoſitione & explanatione ab Eccleſia facta, non percipitur clare ejus ſenſus.

Ad 3. utique diſtinguo, & loquitur S. Petrus de lege Evangelica quam gratia comitatur, concedo: Et vult ſcripturam de ſe eſſe apertiſſimam quoad ſenſus, nego. Eo loci ponit Apoſtolus diſcrimen inter veterem & novam legem, in eo quod iſta clarior ſit, & ipſis Prophetiis firmior; quia exhibet Chriſtum promiſſum & veritatem præſentem, immo & gratiam quæ facta eſt per eumdem Chriſtum Dominum; merito igitur dicit fidem in Chriſtum, ſermone prophetico firmiorem eſſe: quia exhibet veritatem figuris prophetarum longo tempore ante prædictam, jam adimpletam.

Ad 4. diſtinguo ſimiliter, & vult ſanctus Paulus Evangelium magis eſſe impiis opertum quam juſtis, concedo: Illi enim nedum voces Prophetarum & Evangelii audiant, verum etiam Spiritus ſancti gratiam illuminantem procul faciunt: unde in eis adimpletur terribile Iſaiæ 6. Vaticinium: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava; & oculos ejus claude: ne forte videat oculis ſuis; & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum*. Et vult ſcripturam eſſe per ſe notam quoad nos, nego.

Inſtant: Hoc eſt inter vetus & novum Teſtamentum diſcrimen, quod omnia in illo figurative contingerent, adeoque obſcure, ſecus vero in iſto: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguo, omnia obſcure contingebant in veteri Teſtamento, tam quoad ſe, quam quoad nos, concedo: quoad nos ſolum, nego. In veteri igitur Teſtamento myſteria, maxime Incarnationis, ſolum in figuris, ut plurimum revelabantur, & ſemper ut futura, in novo vero in ſe & tanquam præſentia exhibentur, unde figurarum obſcuritas evacuata eſt in poſteriori, ſed omnino quoad nos: Quis enim intelligere poteſt niſi adjutus a gratia & ab Eccleſia, Verbum incarnatum eſſe, Deum immenſum pannis involutum

& in.

& in carne infantis concluſum, & ut verbis divi Bernardi utar, verbum infinitum abbreviatum?

Inſiſtunt: Patres primorum ſæculorum ſine Eccleſiæ interpretatione intelligebant ſcripturas: Igitur & nunc ſine commentariis intelligi poſſunt, quandoquidem ab actu ad poſſe valet conſequentia.

Reſpondeo diſtinguendo, Patres primorum ſæculorum intelligebant ſcripturas abſque interpretatione ſcripta, concedo: abſque interpretatione divinæ vocis oraculo data, nego. Habebant ipſos Apoſtolos, vel eorum diſcipulos interpretes, & legitur non ſemel in Actibus ipſum Paulum explicaſſe ſcripturas in orationibus quas habebat apud Judæos de Chriſti divinitate: fuiſſe doctores in Eccleſia, inter quos numerantur Barnabas & alii permulti, qui interpretabantur Scripturas ſatis conſtat: Immo in veteri lege erant Gymnaſia ad hunc finem inſtituta, qui legis ſenſum ſecundum Prophetarum traditionem aperirent. De ejuſmodi doctoribus multus eſt ſermo *Act.* 7. Habetur enim multos & Alexandrinos, & Cyrenenſes diſputaſſe cum Stephano. Cæterum res claret ex Concilio Apoſtolorum, qui adunati explicaverunt ſcripturas in Gentilium gratiam ne cæremoniis legalibus ſubjicerentur. Addo Papiam apud Euſebium lib. 3. cap. ult. & Clementem Alex. lib. 1. Stromatum numerare Apoſtolorum diſcipulos Præceptores ſuos, & in iis præcipue Parthenum: poſtea Juſtinus & Irenæus cœperunt commentaria in divinas Scripturas dare, & alii poſt eos. Sic refert S. Hieronymus lib. de viris illuſtribus.

Urgent: S. Chryſoſtomus homil. 3. de Lazaro, primo quidem oſtendit Philoſophos fuiſſe obſcure locutos, minime vero „ Apoſtolos & Prophetas: Apoſtoli vero & Prophetæ omnia contra fecerunt, manifeſta claraque quæ prodiderunt, expoſuerunt nobis veluti communes orbis Doctores, ut per ſe quiſque diſcere poſſit ea, quæ dicuntur, & ſola lectione, unde homil. 3. in 2. ad Theſſal. ait: "
„ Quamobrem opus eſt concionatore? Om-
„ nia clara ſunt & plana ex Scripturis divi-
„ nis, ſed quia delicatuli eſtis Auditores,
„ delectationem audiendo venantes, pro-
„ pterea concionatores quæritis. „ Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo, & Chryſoſtomus loquitur de novo Teſtamento comparative ad vetus, concedo: & loquitur de novo Teſtamento, ſubdiſtinguo, quoad aliquid, concedo: quoad omnia, nego. Chryſoſtomus auditorum torporem excitare contendit ad legendum ſcripturas, dicendo, nunc omnia nova eſſe & clara, & abſque figuris concinnata; immo & plura in ſcripturis contineri quæ intellectu facilia ſunt, quales ſunt hiſtoriæ, qualia præcepta naturalia, & miracula ab Apoſtolis patrata, quæ omnia non modicum juvant, tum ad conſolationem animæ, tum ad ejus ſanctitatem. S. Doctor eſt ſui ipſius interpres, nam in eadem homil. ſic loquitur: "
„ Quid igitur, *inquiunt*, ſi non intelli-
„ gamus ea quæ continentur in libris?
„ Maxime quidem, etiamſi non intelli-
„ gas illic recondita, tamen ex ipſa le-
„ ctione multa naſcuntur ſanctimonia. „
Tum teſtatur ſe loqui tantum de hiſtoriis & limitibus punctis, cum dicit ſcripturas eſſe de ſe apertas; ſic enim ibidem fatur: " Sume librum in manu, lege hi-
„ ſtoriam omnem, & quæ nota ſunt,
„ parumque manifeſta, frequenter per-
„ curre. Quod ſi non poteris aſſiduitate
„ lectionis invenire quod dicitur, accede
„ ad ſapientiorem, vade ad Doctorem. „
Et ſic patet ſolutio ad 2. Ita ſeipſum explicat hom. 3. in 2. ad Theſſalon. nam poſt verba in objectione prolata, ait. "
„ Quæ eſt iſta obſcuritas? Dic, quæſo,
„ non hiſtoriæ ſunt? Noſti quæ clara
„ ſunt. Quid de obſcuris rogas?

Reponunt: S. Auguſtinus lib. 2. doctrinæ Chriſtianæ, cap. 6. ſic loquitur: "
„ Magnifice & ſalubriter Spiritus ſanctus
„ ita ſcripturas modificavit, ut locis aper-
„ tioribus fami occurreret, obſcurioribus
„ autem faſtidia detergeret. Nihil enim
„ fere de illis obſcuritatibus eruitur,
„ quod non planiſſime dictum alibi repe-
„ riatur. „ Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo, quædam loca explicantur per alia quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Ultro fatemur cum Auguſtino quædam ſcripturæ loca eſſe clara comparative ad alia, & ad iſtorum explicationem concurrere, ſed negamus ita eſſe aperta, ut ſine interpretatione, vel propoſitione Eccleſiæ intelli-

teron. 32. *Memento dierum antiquorum*. Et illud 67. *Quanta audivimus & cognovimus ea*. Quibus poſitis ſit

CONCLUSIO.

Libri veteris Teſtamenti ab Eccleſia in canone adſciti, ſunt genuini.

Probatur octo argumentis.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex ipſa Scriptura deducitur.

Illi libri ſunt genuini, qui tales habentur ex ipſa Scriptura: Atqui vel ipſe ſcripturæ teſtimonium perhibent de genuitate librorum veteris Teſtamenti: Ergo &c. Probatur minor multis momentis. I. Exod. 17. 14. Deus jubet Moyſi ut ſcribat victoriam ſuper Amalecitas reportatam. II. Cap. 24. 84. jubet ut mandata ſua ſcriptis mandentur. III. cap. 27. 34. habetur: *Scribe verba hæc: quibus tecum & eum Iſrael pepigi fœdus*. IV. Deuter. 31. v. 9. ſic legitur: *Scripſit itaque Moyſes legem hanc, & tradidit eam Sacerdotibus, Filiis Levi & cunctis ſenioribus Iſrael*. Tum v. 24. *Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba legis hujus in volumine atque complevit, præcepit Levitis, dicens: tollite librum iſtum & ponite eum in latere Arcæ fœderis. ut ſit ibi contra te in teſtimonium*. V. Joſue 1. 8. habetur: *Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo*. Et cap. 8. 32. *Scripſit ſuper lapides Deuteronomium legis Moyſis*. Nomine autem legis intelligitur totus Pentateuchus, ut conſtat ex lib. 1. Paralipom. cap. 30. v. 15. & 31.

Pro libris hiſtorialibus liquet eos veritatem præcontinere, tum ex conformitate quam habent cum libris Legalibus, ut dicetur infra, tum quia ipſi hiſtorici Pagani eadem referunt quæ in ipſis continentur. De cæteris redibit ſermo in ſequentibus argumentis, & quando de eis in particulari tractabimus: Igitur omnes libri veteris Teſtamenti ſunt genuini, maxime quia Legales mandato Dei ſcripti ſunt, & Tridentinum eos ſua definitione declarat genuinos.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex conformitate veteris Teſtamenti ad invicem.

Illæ Scripturæ ſunt genuinæ, quæ de ſe mutuo teſtimonium perhibent. Quorum auctores ſunt unius labii, & mutuo conveniunt de rebus quamvis ſæpiſſime diſparatis: Atqui tales ſunt Scripturæ V. T. Ergo &c. probatur minor quoad primam partem: ſæpius ſit mentio in aliis Scripturis de libris Moyſis, ſic Judicum, cap. 3. v. 3. 3. Reg. cap. 2. v. 3. 4. Reg. cap. 16. lib. 6. 2. Paralip. cap. 8. 13. Tobiæ 1. lib. 18. Pſalmo 102. lib. 7. Eccleſiaſt. 24. 33. Baruch. 2. 28. Daniel 9. 11. Malach. 4. 4. Et aliis in locis multus eſt ſermo de libris Legis. Quid plura? Omnes Evangeliſtæ & S. Stephanus in Actibus: Paulus vero paſſim in ſuis epiſtolis perpetuo citant legem, id eſt, Pentateuchum: Sed ſi Moyſes falſa aut dixiſſet, aut ſcripſiſſet, a cæteris auctoribus, alias ſanctiſſimis non adduceretur in teſtimonium pro veritate confirmanda: Ergo &c.

Quoad ſecundam partem, nempe Scripturas ſacras mirum in modum inter ſe convenire, docet S. Auguſtinus, lib. 18. de civ. Dei, cap. 41. his verbis: " Ut autem jam cognitionem omittamus hiſtoriæ, ipſi Philoſophi, qui non videntur laboraſſe in ſtudiis ſuis, niſi ut invenirent quomodo vivendum eſſet accommodate ad beatitudinem capeſſendam; ... tamen nonnullos, certe plurimos eorum fuiſſe concedam, quos a ſuis doctoribus, vel diſcendi ſociis, amor veritatis abruperit, ut pro ea certarent, quam veritatem putarent, ſive illa eſſet, ſive non eſſet ... auctores noſtri in quibus non fruſtra ſacrarum litterarum figitur & terminatur canon, abſit ut inter ſe aliqua ratione diſſentiant. "

Idem S. Doctor fuſius explicat ibidem infra ſapientum Paganiſmi diſcordias in veritate conquirenda: noſtrorum vero concordiam atque conſenſum: " Quis autem, *ait*, ſectæ cujuſlibet auctor ſic eſt in hac dæmonicola civitate approbatus, ut

„ cæteri improbarentur, qui diverſa & „ adverſa ſenſerunt? Nonne apud Athe- „ nas & Epicuri clarebant, aſſerentes res „ humanas ad Deorum curam non per- „ tinere: Et Stoici, qui contraria ſen- „ tientes, eas regi atque muniri Diis ad- „ jutoribus atque cultoribus diſputabant? Tum concludit Gentilium ſcholas fuiſ- ſe confuſionem, poſtea convertens ſermonem ad gentem Judaicam, quæ nobis ſcripturas antiquas exhibuit, ſic loquitur: „ At vero gens illa, ille populus, illa civi- „ tas, illa reſpublica, illi Iſraelitæ, qui- „ bus credita ſunt eloquia Dei, nullo „ modo Pſeudo-Prophetas cum veris Pro- „ phetis pari licentia confuderunt: Sed „ concordes inter ſe atque in nullo diſ- „ ſentientes, ſacrarum litterarum vera- „ ces ab eis agnoſcebantur, & teneban- „ tur auctores. „

Confirmatur: Illi auctores fuerunt unius labii, qui nihil in ſententiis ſcripturarum immutavere: Atqui res ſic ſe habuit pro vet. Teſt. & probatur. Primo quidem & Prophetæ, & alii citant libros Legis eo modo quo a Moyſe conſcripti ſunt: Item textus Samaritanus pari modo retinuit totam legem ſeu Pentatheucum: ſimili modo iſtum ſeniores Græcæ linguæ reddiderunt pro Ptolemæi Regis Ægypti Bibliotheca: Ergo &c. Cæterum non ſemel laudantur a Chriſto & ab Apoſtolis. Ergo. &c.

TERTIUM ARGUMENTUM

Deſumitur ex conformitate quam Libri ſacri habent cum auctoribus prophanis, qui multa in eis hauſerunt.

Testimonium habent Scripturæ divinæ ex inimicis ſuis, qui legentes Moiſis libros, multas poſtea eiuſdem ſententias modo fabulis, modo etiam Philoſophiæ ſcriptis celebrarunt; unde ſequitur iſtud ratiocinium: Illi libri ſunt genuini, de quibus teſtimonium reddunt vel ipſi Pagani, & de quibus mentionem faciunt: Atqui res ſic contigit: Ergo &c. Probatur minor multipliciter.

Auctor Carminum Orphicorum ab Heſiodo in Theogonia multa refert & tradit de creatione quam legerat in libris Moyſis.

Ovidius lib. 1. Metamor. Virgilius Eglog. 6. & lib. 6. Æneid. plurima de Paradiſo terreſtri, & creatione, & alibi de pœnis malorum & coronis juſtorum dixerunt.

Voſſius, Bochartus & Huetius probant Theologiam Paganorum ex libris Moiſaicis fuiſſe derivatam, ita Huetius, in demonſtrat. Evangel. propoſ. 4. cap. 3. Quid plura commemorem? Xenophon apud ſanctum Cyrillum lib. 1. contra Julianum: Pythagoras apud eumdem mirabilia referunt de Deo uno & Creatore, quæ profecto legerant in libris Legis.

Plato inter omnes inſignis tot & tanta tum de Deo uno Trino, tum de Providentia ſcripſit, ut quaſi divinus haberetur in Scholis Catholicis. Enimvero in Timæo, ut refert Euſeb. lib. 11. præparat Evang. cap. 13. dicit Deum eſſe mundi exemplar & Auctorem. Ibidem hanc Exod. 3. 14. Moyſis ſententiam: *Dixit Deus ad Moyſen: Ego ſum qui ſum: Sic dices filiis Iſrael: qui eſt miſit me ad vos:* Tum ait: *Quid illud eſt, quod ſemper eſt, nec tamen ortum ullum habet? Quid illud contra quod ſemper naſcitur, & nunquam eſt? Prius illud quidem, quod ſemper atque eodem modo eſt ab ſola intelligentia cum ratione percipitur.*

Rurſus in Epimenide multa dicit affinia de Trin. iis quæ leguntur Gen. 19. *Dominus pluit ſuper Sodomam ignem.* Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis*: Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt*. Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem. noſtram*. Sic enim loquitur: " Honores habemus, ſic „ tamen, ut non jam annum alteri, al- „ teri menſem, dies aliis tribuamus, „ aut nullum omnino tempus, quo ſuam „ quilibet converſionem abſolvat, dum ad „ mundi, quem verbum omnium longe „ diviniſſimum conformavit, perfectionem „ ipſe concurrit. Quod quidem verbum „ quiſque beatus eſt primum admirari, „ tum ejuſdem, quatenus mortali naturæ „ fas eſt, cognoſcendi amore ac ſtudio „ teneri ſolet. „ Plura dicit in epiſt. ad Hermiam, Heraſton, & Choriſcon, ut refert Euſeb. lib. 11. præpar. Evang. cap. 16. ubi ita concludit: An non tibi videtur „ Plato dum hæc ait, Hebræorum dog- „ matibus inſiſtere? " Plura refert R. Pater Alex. in hiſtoria veteris Teſtam. quartæ ætatis, propoſit. 2. Ergo &c.

QUAR-

QUARTUM ARGUMENTUM.

Petitur ex conformitate quam Moyſes habet cum hiſtoriis Paganorum de rebus civilibus.

ILLÆ Scripturæ ſunt veræ & genuinæ, quæ multa referunt de rebus civilibus, eo prope modo quo Hiſtorici Ethnici enarrant: Si enim falſa ſcripſiſſet Moyſes, profecto neque ipſe conveniret cum aliis Auctoribus, neque cæteri Auctores, maxime Pagani, illi affines forent: Atqui hoc ipſum compertum habemus: Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Primo quidem Pagani uſi ſunt Canticis ut facta Heroum ſuorum celebrarent, ut refert Theodorus Siculus, lib. 1. Sic Homerus verſibus cecinit præclara Regum Græciæ facinora. Sic Virgilius in duodecim libris Æneæ deſcribit virtutes. Ita pariter Moyſes Exodi 15. verſibus celebrat victoriam ſuper Pharaonem reportatam: *Cantemus*, inquit, *Domino: glorioſe enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare*.

Secundo: Hiſtorici prophani referunt homines primis temporibus mœniis circuiſſe domos, ut contra feras, ſed potiſſimum contra hoſtes invidos vitam & bona ſua defenderent. Moyſes vero loquitur de variis urbibus a filiis Adæ & Noe conſtructis, immo & temporum facta multa ſcriptis conſignat, ut legenti patebit. Iſaias loquitur de Cyro: Daniel de Imperio Chaldæorum, Perſarum & Græcorum: & in iis omnibus ſaltem quoad ſubſtantiam concordant Scripturæ cum iis quæ auctores prophani tractant.

Tertio: Legitur in antiquis auctoribus multa extitiſſe idolorum templa in Ægypto, & tempore Abrahæ idolum Betus colebant Babylonii, Dianæ, Epheſini: Pauſanias lib. 10. mentionem facit de lapidibus quos adorabant homines. Porro Moyſes ſæpiſſime loquitur de idolis Gentium quæ ſtricte prohibet populo ſuo, ut legitur Gen. 28. c. 18. Plura de hoc momento dicere ſuperſedeo, cum eadem fuſe in tractatu attributorum tractemus.

QUINTUM ARGUMENTUM.

Petitur ex revelatione librorum veteris Teſtamenti.

ISTI libri ſunt genuini qui habent pro ſolo Auctore Deum: Atqui libri veteris Teſtamenti ſolum habent Deum auctorem: Igitur ſunt genuini: major patet; enimvero omnibus atteſtantibus nationibus, ſola ſuprema numina effari poſſunt & myſteria, & cætera quæ captum ſuperant humanum. Probatur igitur multipliciter minor, in qua quidem aliqua poſſet eſſe difficultas.

Primoquidem Moyſes enarravit creationem, ea ſcilicet quæ jam elapſis multis ab ipſo ſæculis facta erant: tum multa præſentia, qualia erant colloquia cum Deo habita; item de ſupremi Numinis natura, tum de lege mirabili, tum etiam de cultu: Item & multa futura de incarnatione, quorum eventus veritatem probavere, quæ quidem omnia erant penitus extra captum humanum. Igitur a ſolo Deo diſcere potuit.

Secundo: Moyſes erat homo rudis & paſtor ovium ſicut & inter populum Judaicum proceres multi, ut legitur Gen. 46. unde nec ipſe, nec Joſeph, aliique Patriarchæ ſapientia percelebres, ſecluſa revelatione, abſcondita eructare potuerunt, divinitatis mirabilia enarrare, ſicut de facto fecerunt, ſive explicando ſomnia & ænigmata, ſive ſolvendo dubia, ut cum Daniel legit & explicavit coram Balthaſſar ſcripturam digeſtam contra candelabrum.

Tertio: Non ſolum Moyſes, & Prophetæ dura admodum annuntiabant, & difficilia modo Plebeiis, modo Nobilibus, modo etiam Regibus, quæ profecto aut rejecta, aut plurimum conteſtata fuiſſent, niſi veritatem a Deo promanatam dictis, ſententiiſve propalaſſent. Quinimmo Samaritani alias Judæorum hoſtes aperti & ipſis tum moribus, tum patria, tum etiam religione diſſoni, attamen textum legis & ſervaverunt, & multi fecere. Igitur certum eſt ſcripturas a Deo fuiſſe inſpiratas. Quod & confirmat factum Cyri I. Perſarum Regis, qui eo honoris & reverentiæ gradu habebat Scripturas & præcipue Iſaiam Prophetam, qui de ipſo

multa

„ Joſue antiquitatem colligitur non ſolum ex
„ multis illis Regibus Ethnicis, qui citra &
„ ultra Jordanem victi, & diſſipati ſunt a
„ Joſue ex antiquitate Chananeæ regionis,
„ quam ſuis armis occupavit Joſue, ſed
„ etiam ex vetuſtiſſimis fabulis Gentilium,
„ qui perſonam Herculis impoſuerunt Io-
„ ſue, ut videre eſt apud Gerardum Voſ-
„ ſium lib. 1. de idolatria cap. 26. & apud
„ Illuſt. Abricenſem Epiſcopum in ſua
„ demonſtratione Evangelica propoſit. 4.
„ Libri vero Iudicum vetuſtas apparet
„ ſive ex ſervitutibus Iſraelitarum ſub
„ Regibus Meſopotamiæ, Moabitarum,
„ Chananæorum, Madianitarum, Ammo-
„ nitarum, Philiſtæorum, &c. Sive e-
„ tiam ex Ritibus, & fabulis, quas Græ-
„ ci, aliæque gentes ex hoc libro commi-
„ niſcendi anſam, & occaſionem arripue-
„ runt, ut erudite probat ibidem ſæpe
„ laudatus Abricenſis Epiſcopus. Antiqui-
„ tati quatuor Librorum Regum ſuffra-
„ gantur quoque Ethnici Scriptores. Con-
„ ſtat quippe ex Tyriorum annalibus,
„ Hieroſolymitanum Templum toto pe-
„ ne ſeſquiſæculo ante fuiſſe conſtru-
„ ctum, quam Carthago conderetur. Me-
„ minerunt etiam idem Annales Salomo-
„ nis filii Davidis, & Hiromi, ſeu Hira-
„ mi Regis Tyri, qui, ut dicitur lib.
„ 3. Reg. cap. 5. conceſſit Salomoni cæ-
„ ſores lignorum ad Templi ædificatio-
„ nem. Docent nos etiam Chaldæi in
„ ſuo Mathematico Babyl oniorum Regum
„ canone tempus Mardokempadi, ſeu
„ Merodachi Regis Babylonis, qui ad
„ Ezechiam Regem Juda legationem mi-
„ ſit, cujus mentio lib. 4. Regum cap.
„ 20. tempus etiam nobis aperit. Idem
„ Mathematicus Babyloniorum canon Na-
„ bocolaſſari ſeu Nabuchodonoſori, qui Ju-
„ dæos abduxit in captivitatem Babyloni-
„ cam. Per eumdem canonem cognoſci-
„ mus tempus Ilverodami, ſeu Evilme-
„ rodachi, qui Ioachinum Regem Juda
„ exemit e vinculis, ſicut legitur lib. 4.
„ Regum cap. 25. Porro ſinceritate & an-
„ tiquitate quatuor librorum Regum ſemel
„ probata, & ex Gentilium teſtimoniis
„ confirmata, non ſolum pateſcit antiquitas
„ duorum librorum Paralipomenon, qui
„ cum hiſtoria Regum Juda, & Iſrael
„ deſcripta in quatuor libris Regum ar-
„ ctiſſimo vinculo connexi ſunt, ſed e-
„ tiam apparet antiquitas multorum li-
„ brorum veteris Teſtamenti: nam Salo-
„ mon filius Davidis Regis, cujus Gen-
„ tilium, ſeu Tyriorum annales memi-
„ nere, auctor eſt libri Proverbiorum,
„ libri Eccleſiaſtici, libri Cantici Canti-
„ corum, & ex ipſius ſcriptis ut pluri-
„ ma maximi ponderis momenta evincunt,
„ excerpti ſunt liber Sapientiæ, & liber
„ Eccleſiaſtici, quem Jeſus filius Sirach
„ digeſſit, & concinnavit. David Rex,
„ pater Salomonis, eſt præcipuus auctor
„ libri Pſalmorum. Prophetæ ſuos con-
„ ſcripſerunt libros ſub Regibus Juda,
„ multaque facta hiſtorica narrant, quo-
„ rum antiquitatem produnt libri qua-
„ tuor Regum, & Mathematicus Baby-
„ loniorum canon. Liber Tobiæ deſcribit
„ res ſub Salmanaſare, & Sennacherib
„ Aſſyriorum Regibus geſtas, quarum an-
„ tiquitatem demonſtrant libri quatuor Re-
„ gum, & duo libri Paralypomenon.
„ Denique aliorum librorum veteris Te-
„ ſtamenti antiquitatem probant Hiſto-
„ riæ quæ in illis deſcribuntur. Duo ſi
„ quidem libri Eſdræ exhibent Hiſtoriam
„ ſub Perſarum Regibus, maxime ſub
„ Cyro, ſub Dario Hyſtaſpide, & ſub
„ Artaxerxe Longimano quorum Regum
„ antiquitatem, & tempora figit Mathe-
„ maticus Babyloniorum Regum canon.
„ Liber Judith narrat hiſtoriam, quæ con-
„ tigit ſub Nabuchodonoſore Aſſyriorum
„ Rege, quem viri eruditi opinantur
„ fuiſſe Saoduchiſnum filium Aſaradon,
„ qui debellavit Dejocem Regem Medo-
„ rum, a quo ædificata eſt Ecbatana, &
„ cujus antiquitatem nos docet Herodo-
„ tus. Liber Eſtheris deſcribit hiſtoriam,
„ quæ ſpirat antiquitatem Artaxerxis Lon-
„ gimani rerum Perſicarum Scriptoribus
„ apprime notam. In duobus Machabæo-
„ rum libris deſcribitur ſtatus Iudæorum
„ ſub Regibus, qui poſt obitum Alexan-
„ dri Magni regnarunt in Ægypto, & in
„ Syria, quorum antiquitatem nos docet
„ hiſtoria Gentilium. Uno verbo, anti-
„ quitatem Scripturæ ſacræ probant ve-
„ tuſtiſſimus canon Librorum ſacrorum,
„ quem Eſdras, poſt laxatam a Cyro Per-
„ ſarum Rege captivitatem Babylonicam,
„ condidit, & verſio græca librorum ve-
„ teris Teſtamenti, quam LXX. Interpre-
„ tes juſſu Ptolemæi Philadelphi Ægy-

Digitized by Google

„ ptiorum Regis adornarunt trecentis
„ ferme annis ante ortum Chriſti Domini
„ Servatoris noſtri. Negari igitur non po-
„ teſt, libros veteris Teſtamenti, qui a-
„ pud Chriſtianos *Scriptura Sacra* appellan-
„ tur, antiquiſſimos eſſe, proinde divi-
„ nitus eſſe inſpiratos, cum in illis bene
„ multa prænuncientur futura, quorum
„ veritatem eventus certiſſime comproba-
„ vit, ſicut liquido ex libris novi Teſta-
„ menti, & ex hiſtoria Jeſu Chriſti Do-
„ mini demonſtratur. „

SEPTIMUM ARGUMENTUM.

Petitur ex ſanctitate libr. vet. Teſtamenti.

ILLI libri ſunt genuini qui doctrinam e cœlo delapſam tum de myſteriis, tum de moralitate tradunt: Atqui tales ſunt libri veteris Teſtamenti: Igitur ſunt genuini. Maior patet ex ſupra dictis; ſi enim Spiritum ſanctum habent Auctorem, profecto legitimi cenſeri debent. Probatur igitur minor ex multis momentis.

Primo quidem: Gentes dure tractabant ſervos ſuos, ita Plutarchus in vita Lycurgi de Lacedemoniis: Xenophon. lib. 1. rerum mirabilium dicit amicos beneficiis preveniendos eſſe, inimicos vero alternatis offenſis vincendos. Non ſic venerabilis Moyſes: præcipit enim populo erga ſervos manſuetudinem, Exod. 20. Levit. 19. ſic alloquitur populum: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo: Sed publice argue eum ne habeas ſuper illo peccatum. Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.*

Secundo: Uſus ſic invaluerat apud Gentiles paſſiones etiam obſcœniſſimas & creaturas venerari, ſic inter Deos adſcripſerunt Iovem multis pudendis voluptatibus famoſum, ſicut & Venerem: item & furem Mercurium, alioſque eiuſmodi nefandos homines, de quibus multus eſt ſermo apud primorum ſæculorum Patres; E contra vero lex vetus jubet adulteros lapidari, & pœnas tum pro furto, tum pro aliis criminibus & peccatis injungit graviſſimas, ut paſſim legitur in libris Legis.

Euſebius lib. 6. præpar. Evang. cap. 10. alia horrenda refert de Paganis: " Apud
„ Perſas, *inquit*, lex erat, qua non filias
„ tantum aut forores, ſed ipſas quoque
„ matres ſecum matrimonio jungere lice-
„ bat. „ Non ſic Judæi, qui in ea inſtituti erant morum integritate, ut etiam Ethnici inſignem eorum philoſophandi rationem laudarent, ut ſcribit Joſephus in libris contra Appionem, & Euſebius lib. 9. præparat. Evang. Tum venit in teſtimonium Theophraſtus a Porphyrio laudatus lib. 1. de rerum animatarum abſtinentia: " Si ex
„ Syris, Judæis, *ait*, qui quod inſtitutum
„ apud eos, jam inde ab initio hoc ſacri-
„ ficii genus fuerit, etiamnum animantes
„ immolant, eodem quo ipſi, ritu ſacra
„ facere nos juberent, nunquam eo nos
„ adduci pateremur ... diebus illi ſingulis
„ dum eiuſmodi ſacris operam dant, cum
„ jejunio ſeſe dedunt, tum de divino nu-
„ mine, uti homines ipſo genere Philoſo-
„ phos decet, toto illo tempore ſermones
„ inter ſe miſcent: Noctu autem ſidera
„ defixis in cœlum oculis contemplantur,
„ ſuas interea preces atque vota Deo
„ nuncupantes. Hi enim non cæteras
„ tantum animantes, ſed etiam ſeme-
„ tipſos primi omnium offerre cœpe-
„ runt, neceſſitate profecto, non cupi-
„ ditate ducti. „

Quid referam de ſacrificiis Judaicis tum ad gratias agendum Deo pro beneficiis acceptis, tum ad recognoſcendum ſupremum ejus dominium, tum etiam ad expianda peccata inſtitutis, ita ut Deum unde quaque iſta religio & in Sacramentis, & in cæremoniis ſaperet atque redoleret? Ergo &c.

OCTAVUM ARGUMENTUM.

Petitur ex miraculis, quibus confirmata eſt librorum veteris Teſtamenti veritas.

ILLI libri habendi ſunt tanquam legitimi & genuini, qui Deo loquente & operante confirmati ſunt: Atqui tales ſunt v. g. libri veteris Teſtamenti. Et probatur multipliciter.

Primo, Deo inſpirante ſcripti ſunt, juxta illud in libris Legis, ſæpius repetitum, maxime in libro Exod. & Levit. *Locutus eſt Dominus ad Moyſem &c.* Ergo &c. Tum & in libris Prophetarum, ſic Jerem. 1. *Factum eſt Verbum Domini ad me dicens &c.*

Secundo, Spiritus ſanctus ſermonem confirma-

Digitized by Google

firmavit multis portentis & miraculis. Moyſes operatus eſt ſtupenda coram Pharaone, ut legitur de plagis Ægypti Exod. 8. 9. & 10. manna nutrivit populum in deſerto & panem cœli dedit eis: item & rupes ſeſe effuderunt in fontes aquarum, quinimmo, aquæ amaræ factæ ſunt dulces. Corruerunt mœnia urbis Jericho in præſentia arcæ: Daniel ſomnia inpervia explicavit: Elias mortuum ad vitam evocavit &c. Ut paſſim habetur in veteri Teſtamento. Ergo &c.

Fruſtra Pagani haberent iſta portenta tanquam fictitia. Enimvero prodigia Moyſis apparuerunt & facta ſunt in conſpectu populi magni, qui ipſum aut de mendacio, aut de falſitate profecto arguiſſet, maxime cum eum propter vituli conflatilis adorationem, & alia crimina uſque ad internecionem punierit. Idem utique in vindictam egiſſent Sacerdotes, qui ab Eſdra poſt captivitatem propter peccata ab Officio exauctorati ſunt: quod tamen facere neque auſi ſunt, neque ullomodo tentavere: quare? Niſi quia compertum habebant Scripturas eſſe divinas atque irrefragabiles: eadem de cauſa Samaritani quantumvis Genti Judaicæ contrarii, eas ſummo proſequebantur veneratione. Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OBJECTIONES ſunt in triplici differentia: quædam petuntur ex ſuppoſitione vel etiam defloratione Librorum ſacrorum: quædam ex contrarietate quam præſeferre videntur cum Scripturis novi Teſtamenti: quædam etiam eorum antiquitati adverſantur, unde ſit

Argumenta Heterodoxorum ex ſuppoſitione, vel etiam defloratione deprompta.

OBJICIUNT I. Multi veteris Teſtamenti libri ſuppoſititii apparent. Igitur non ſunt genuini. Probatur antecedens. In ſuſpicionem falſæ aut ſaltem dubiæ fidei veniunt. Et probatur. Lib. 4. Reg. cap. 22. dicitur, Helciam Sacerdotem, regnante Joſia, inveniſſe Deuteronomium, tum Eſdras a captivitate ſolutus libros ſacros, ut potuit, collegit: ſed tunc temporis potuerunt libri adulterini inter ſacros confundi & tanquam genuini ſupponi. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens, & ejus probationem. Ad confirmationem, diſtinguo: potuerunt ſupponi libri falſi, veri, & protegente Deo, illud non evenit, concedo: & hoc contigit, nego. Nec mirum: hoc difficile admodum erat, tum quia perpetua fit mentio de iis in aliis utriuſque Teſtamenti libris, tum quia tota natio Judaica, non ſolum erat teſtis oculata; verum etiam traditione perpetua librorum tenebat veritatem: teſtes utique erant Samaritani, qui profecto reclamaſſent, ſi aliquam in lege deflorationem comperiſſent: quinimmo teſtis fuerat Ægyptus miraculorum & factorum, quibus veracitas textus ſacri conſignabatur. Denique Eſdras & Nehemias nihil potuerunt aut addere quoad ſubſtantiam Libris ſacris, aut quod pejus fuiſſet, fabulas componere & adinvenire niſi aſſentientibus Sacerdotibus, qui etiam reſtitiſſent, tum ut ſuæ ſatisfacerent conſcientiæ, tum etiam ut in officio conſueto, eoque Sacerdotali ſe ſervarent ab omni calumnia & injuria immunes, quandoquidem Eſdras & Nehemias multos ab officio depoſuerant, eo quod a lege Dei defeciſſent.

Inſtant: Quædam Scripturæ loca aliter citantur a quibuſdam Patribus quam reperiuntur in textu vulgatæ: Igitur non ſolum libri ſpurii potuerunt ſupponi genuinis, ſed & de facto ſuppoſiti ſunt. Confirmatur: Ebionitæ Evangelium duntaxat Matth. admittebant, Cerinthus & Carpocrates Lucam integrum rejiciebant. Severiani vero Acta Apoſtolorum & D. Pauli Epiſtola. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Quædam Scripturæ aliter citantur & hoc leviter, concedo: aliter quoad ſenſum & ſententias, nego. Nec mirum, teſte enim Hieronymo, fuerunt diverſæ Scripturæ lectiones, ſicut & diverſi textus, unde factum eſt ut inveniantur quædam in expreſſionibus variationes, qua de cauſa Concilium Tridentinum approbavit vulgatam tanquam autenticam, ne fideles venenoſo hæreticorum ſibilo ſeducti titubarent in fide; ne etiam daretur proceſſus in infinitum in critice & diſputationibus, quæ ut plurimum nihil proſunt niſi ad ſubverſio-

nem

Digitized by Google

nem audientium: non tamen alios reprobavit textus, quinimmo maxime ponderat in Eccleſia verſio 70. Interpretum, nec non & textus Samaritanus.

Ad confirmationem, diſtinguo: & auctores laudati tales ſunt, quibus nulla fides debetur, concedo: & illis credendum eſt, nego. Uſus invaluit apud heterodoxos Scripturas ſuæ ſectæ oppoſitas aut rejicere, aut deflorare etiam in ſubſtantia: ſic noviſſimis ſæculis eas decies defloraverunt Proteſtantes, nempe in decem editionibus Bibliorum Genevæ factis.

Urgent: Multi libri ſuppoſititii; quinimmo fabuloſi quondam apparuere, ut Evangelium Petri; Canones circiter 80. & ſimilia Apoſtolis falſo attributa. Igitur non eſt abſolute credendum Scripturis, nec putandum ſaltem omnes legitimas eſſe.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. Enimvero definitio Eccleſiæ quæ ſucceſſive & matura deliberatione prævia declaravit Libros ſacros eſſe genuinos, omne tollit dubium. Revera quidem, nam Libri ſacri extabant omnes Juſtini & Polycarpi temporibus, hoc eſt, ante annum Chriſti 150. ſi qui fuiſſent ſuppoſititii, vel hoc contigiſſet viventibus Apoſtolis, vel circa eorum tempora & paululum poſt eorum mortem: Sed neutrum dici poteſt, nam B. Joannes, teſte Irenæo, vixit uſque ad Trajani ævum, id eſt, uſque ad annum gratiæ centeſimum vel centeſimum ſecundum: non potuerunt igitur Libri ſacri tunc temporis ſupponi, alias reclamaſſet Propheta Evangelicus: neque etiam ſub initium ſecundi ſæculi, quandoquidem omnes Aſiæ Eccleſiæ & Patres Libros ſacros & receperant & præ oculis habebant, adeoque nuſquam aut deflorari, aut inter falſos circumferri paſſi fuiſſent.

Inſiſtunt: Libri Sibyllini a multis tanquam ſuppoſititii in ſecundo ſæculo habiti ſunt: eos tamen Juſtinus & Theophilus, nec non & Auguſtinus tanquam genuinos habuerunt: Igitur ſimiliter & a pari quoſdam Bibliorum libros, quamvis apocryphos, tanquam tamen genuinos habere potuit Eccleſia.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. Libri enim Sibyllini erant & obſcuri, & prophani, unde nullum erat inconveniens eos rejicere: cum enim Romani multa dixiſſent de Sibyllis, & quædam etiam apud Græcos nomine Sibyllarum opera circumferrentur, non mirum ſi a quibuſdam Patribus recepti ſint, non quidem tanquam fidei regulæ, ſed ut hiſtoria prophana Chriſtum in aliquibus capitibus nonnihil adumbrans: at vero Libri ſacri tanquam fidei regulæ habiti ſunt; unde totus mundus reclamaſſet, ſi aliqui fuiſſent ſuppoſititii.

Reſpondeo II. diſtinguendo antecedens. Libri Sibyllini recepti ſunt ab aliquibus particularibus, & tanquam hiſtoria prophana, aut ſaltem humana, de qua quilibet ſentit quod vult, concedo: fuerunt recepti ab Eccleſia tanquam Hiſtoria ſacra, cui cuncti Fideles credere tenerentur, nego.

Reponunt. Libri ſacri potuerunt corrumpi & deflorari: Igitur & ſupponi.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens. Et protegente Deo, nuſquam deflorati ſunt in ſubſtantia, & quoad ſententias, concedo: ſecus, nego. Primum patet, quandoquidem vel ipſe Chriſtus non ſemel remittebat Phariſæos ad Scripturas, ut earum oraculis comprobarent vera eſſe, quæ, tum de ejus miſſione, tum de humani generis redemptione prædicabat, quod profecto nullius fuiſſet roboris ſi textus originales deflorati fuiſſent. Cæterum varia erant exemplaria in Eccleſia Alexandrina, Jeroſolymitana, Antiochena, & Romana, unde quando hæretici ſequentibus temporibus defloraverunt Scripturas, tunc Eccleſiæ matrices Librorum ſacrorum ſuſcepere defenſionem, falſos a veris ſecernendo. Eſto igitur quod mendæ aliquæ irrepſerint, ignorantia vel Librariorum negligentia, non tamen in ſubſtantia: immo licet Chriſtus exprobret Phariſæis falſas induxiſſe traditiones, non tamen eos de Scripturarum falſificatione arguit.

Perſiſtunt. Senſus Scripturæ veteris Teſtamenti habebatur ſolum per traditionem, textus enim Hæbraici ſenſus non ſatis erat clarus, hinc determinatus eſt ſolum texto poſt Chriſtum ſæculo opere Doctorum Judæorum Tyberiadis qui addiderunt puncta Hæbraico textui, & ſecundum traditionem ſenſum fixerunt, unde

unde Maſſoretæ dicti ſunt a verbo Hebræo *Maſſora*, quod ſignificat traditionem: Igitur ante Chriſtum, Doctores Legis ſecundum diverſas quibus ducebantur paſſiones traditionem falſam induxerunt, adeoque & falſum ſenſum. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo. Et vera traditio ſervabatur per Prophetas & pios homines, ſemper enim Eccleſia habuit juſtos, concedo: & erat unica falſa traditio, nego.

Reſpondeo, rurſus ſed aliter, diſtinguendo: & falſam traditionem adhibuere Phariſæi pro rebus moralibus & parvi momenti, concedo: pro ſubſtantia legis, nego. Hæc ſane permiſit Deus, unde Herodes convocatis Scribis ut illos de ortu Chriſti conſuleret, vera reſponderunt ſicut & ipſe Caiphas, qui licet malus prophetavit. Nonne etiam Judæis Apoſtolos perſequentibus Doctor Gamaliel vera reſpondit, dicens non obſtante perſecutione, ſi opus eſſet a Deo, non poſſe impediri? ſic habetur. Act. 5. *Surgens autem quidam in Concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, Legis Doctor honorabilis univerſæ plebi juſſit foras ad breve homines fieri. Dixitque ad illos .... diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos; quoniam ſi ex hominibus conſilium hoc, aut opus, diſſolvetur: ſi vero ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere illud.*

Opponunt II. Si vera de Chriſto Scriptores Canonici dixerunt, cur altum ſilentium apud auctores prophanos de vita & miraculis Chriſti? immo teſtimonium Ioſeph pro eo in dubium venit. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo. Et illi Hiſtorici erant Religionis Chriſtianæ inimici, quandoquidem crux erat apud illos aut ſtultitia, aut ſcandalum, concedo: ſecus, nego. Unde non mirum ſi aut parum, aut nullo modo locuti ſint de miraculis Chriſti: tum quia quidquid ſciebant de Religione Chriſtiana ſolum ex rumore & fama populi, quocirca ſubobſcure loquebantur de ea, & ut plurimum male. Sic Cornelius Tacitus Chriſtianos ut Veneficos, & Magicis artibus deditos habebat, hinc miracula virtuti dæmonum tribuebat; illa tamen non levius indicant Tatianus & Porphyrius, Præſul Abricenſis Huetius putat teſtimonium Ioſeph genuinum, quandoquidem vera ſcripſit de Ioanne Baptiſta, & quidem ut referuntur in Evangelio. Inter Ioannem autem & Chriſtum erat neceſſaria connexio; omnia enim quæ dicebat & faciebat Ioannes erat ad Chriſtum domonſtrandum: Sed de hoc momento ſuſius infra in Tractatu Incarnationis dicemus.

Argumenta ex contrarietate Scripturarum, ex Juliano Auguſto.

Objicit Iulianus Auguſtus. Moyſes ſuos non accurate conſcripſit libros: Igitur non ſunt genuini. Probatur antecedens. Primo quidem ait, Moyſes nonniſi ad vulgus ſuum attemperavit ſtylum, ſuamque hiſtoriam. II. Non dicit abyſſum a Deo factam, non factas tenebras. III. Non Angelorum, ſed rerum tantummodo corporalium creationem commemorat. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ita enim accurate ſcripſit S. Moyſes, ut nequidem populi ſui peccata tacuerit. Ad primam probationem, diſtinguo: & non ſine œconomia magnaque ſapientia Moyſes ad captum plebis & gentis ſuæ ſuam de creatione texit hiſtoriam, concedo: & ſecluſa œconomia ita ſcripſit, nego. Legiſlator debet ſe ſe accomodare iis quibus imperat. Cum igitur Iſraelitæ rudes admodum, imperiti, & craſſi ita eſſent, ut militiam cœli veluti numen haberent, neceſſe fuit in primis oſtendere corporalia omnia ex nihilo educta & creata fuiſſe, adeoque a divinitatis natura in immenſum recedere. Sic reſpondet S. Cyrillus Alexandrinus lib. 11. contra eumdem Iulianum. " Num Moyſes, *inquit*, „ minute de rerum natura diſputare pro„ poſitum non habuit, aut de primis, „ ut vocant principiis, aut de elemen„ tis quæ ab iis oriuntur, verba face„ re? Curioſiora enim iſta ſunt, & ejuſ„ modi ut nonnullorum ingeniis neque„ ant capi. Sed ſcopus illi fuit, eorum „ qui tunc erant hominum mentem do„ ctrina veritatis informare. Errore „ namque tenebantur, et quod cuique „ videbatur, manifeſte colebant, unum„ que et natura Deum præ nimia in-

ſcitia

„ ſcitia ignorantes, creaturæ ſerviebant. „

Ad alteram probationem, diſtinguo: non dicit abyſſum factam, non factas tenebras explicite, tranſeat: implicite, nego. Habetur enim Gen. 1. *In principio creavit Deus cœlum & terram*. Hoc eſt, fecit ex nihilo, quod eſt abyſſus magna: habetur quod cuncta ſimul & in globo abſque diſtinctione condiderit, inde & terræ vacuitas, inde & tenebræ: vacuitas quidem eo ipſo quo mundi maſſa intra certos concluditur terminos, ne in infinitum protendatur; tenebræ vero, cum ſol adhuc in materia concretus ſuos nondum ſuper cœlum & terram radios ſpargeret. Et hoc explicatur apprime ſubſequentibus Geneſeos verbis: *Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi*. Quid plura referam? Abyſſi & tenebræ non per ſe producuntur, quippe quæ ſint meræ privationes, ſed reſultant ex productione corporum in certo loco poſitorum, relicto pro aliis producendis ſpatio.

Hæc reſponſio colligitur, ex eodem B. Cyrillo qui ibidem, ſic pergit: " Supi-
„ næ populi Iſraelitici ignorantiæ opitu-
„ lator Moyſes adfuit, & præſtantiſſimæ
„ doctrinæ dux cunctis extitit, palam-
„ que & aperte prædicavit unum eſſe
„ natura rerum omnium opificem, & a
„ rebus cæteris, quæ per illum creatæ
„ ac productæ ſunt, eos avocavit ......
„ Ergo & ſane quam ſapienter nimiam
„ iſtam ſubtilitatem ab oratione ſua re-
„ movit, & ad ſcribendas res magis ne-
„ ceſſarias converſus eſt. Nam quid at-
„ tinebat dicere qualis eſſet aquarum na-
„ tura, aut quod primordium habuerit?
„ Quid erat neceſſe abyſſos metiri, cœ-
„ lique naturam, aut quomodo Angeli
„ extiterint, curioſe exquirere? ... Im-
„ mo tempore ac principio vocante ad
„ ortum res creatæ definit, tanquam ex
„ nihilo Dei voluntate, ut eſſent id,
„ quod ſunt eductæ. „

Ad tertiam probationem, non abſimili modo, diſtinguo: Moyſes ſiluit Angelos loquendo de rerum creatione, hoc eſt, verbis expreſſis non dixit, conditos, concedo: ſiluit omnimode, nego. Ne populus rudis Angelos meras intelligentias per ſe ſubſiſtentes haberet ut Deos, non ita clare ſicuti corporalia expreſſit: non tamen ſiluit, cum eos nomine cœli intellexerit, & Deum ab omni opere quod patrarat, requieviſſe dixerit. Solutio eſt S. Auguſtini qui lib. 11. de civit. cap. 9.
„ ait: Ubi de mundi conſtitutione ſacræ
„ Litteræ loquuntur, non evidenter di-
„ citur utrum, vel quo ordine creati
„ ſint Angeli: Sed ſi prætermiſſi non ſunt,
„ vel cœli nomine ubi dictum eſt, *in*
„ *principio fecit Deus cœlum & terram*, vel
„ potius lucis hujus, de qua loquor, ſigni-
„ ficati ſunt ... Quomodo Angeli præter-
„ mitterentur, tanquam non eſſent in
„ operibus Dei, a quibus die ſeptimo re-
„ quievit? Opus autem Dei eſſe Angelos,
„ hic quidem etſi non prætermiſſum,
„ non tamen evidenter expreſſum eſt: ſed
„ alibi hoc ſancta Scriptura clariſſima vo-
„ ce teſtatur. Nam & in hymno trium in
„ lumine virorum, cum prædictum eſſet:
„ *Benedicite omnia opera Domini Domino*.
„ In executione eorumdem operum, etiam
„ Angeli nominati ſunt. „

Inſtat. Moyſes ſcribit mulierem Adamo datam ut adjutricem: ſed hoc falſum eſt, cum a ſerpente ſeducta, perdiderit hominem eum ad peccandum alliciendo. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo; Moyſes ſcribit mulierem viro datam ut adjutricem ad liberorum procreationem, concedo: ad conſilium & deliberationem, nego. Eos quippe reliquit in manu conſilii proprii ut bonum vel malum ex innata libertate eligerent, hominem inquit S. Auguſtinus Enchir. cap. 25. 26. & 27. " Sic.... mu-
„ nerans libero arbitrio, ut tamen regeret
„ imperio, terreret exitio: atque in pa-
„ radiſi felicitate tanquam in umbra vitæ,
„ unde juſtitia cuſtodia in meliora conſcen-
deret, collocavit." Hanc eamdem S. Cyrillus adhibet lib. 3. adverſus Julian. reſponſionem aſſerens mulierem in officium naturæ Adamo principaliter conceſſam.

Objectiones Manichæorum.

OBJICIUNT Hæretici: illæ Scripturæ non ſunt genuinæ, quæ multa referunt de ſanctis Patriarchis abſurda, immo quæ Sanctos non decent viros: Igitur non ſunt genuinæ. Probatur antecedens, dicunt de Abraham filium ſuſcepiſſe de ancilla: de Jacob multas habuiſſe uxores: de

Moyſe

Digitized by Google

eorumque ſuſcepiſſe pro ſuo populo hęreditates: de Iuda, ipſum dormiiſſe cum Thamare nuru ſua: de David commiſiſſe adulterium ſimul & homicidium: de Salomone, ipſum abiiſſe poſt mulieres alienigenas contra Dei præceptum: de Oſea Propheta, liberos procreaſſe de muliere fornicaria. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et ſacræ Scripturæ ea facta referunt eo modo quo patrata ſunt, & quidem hiſtorice tum ad ædificationem juſtorum, tum ad vindictam malorum, concedo: approbando mala, nego. Immo in hoc apparet Scripturarum veritas, quando quidem referunt res & geſta ſicut de facto evenerunt.

Jam ad ſingula reſpondeo: ad Abraham quidem & Iacob, nullo modo peccaſſe, immo ordinante Deo, aut ſaltem permittente, plures habuiſſe uxores ad propagationem generis humani, quando quidem terra nondum ſufficienter ab hominibus erat habitata; immo etiam ad myſterium: teſte enim Apoſtolo, duos habuit Abraham filios, alterum de ancilla, alterum de libera; primum ſignificantem generis humani captivitatem, ſecundum vero captivitatis liberationem per Chriſtum afferendam et dandam: *Quæ ſunt*, inquit idem Paulus Gal. 4. *Per allegoriam dicta*. De filiis vero Iacob ex multis mulieribus procreatis prodiere diverſi tribuum Duces et Principes, ita ut gens illa in ſtirpe minima, creverit in magnam arborem, nempe in rempublicam et regnum.

Ad Iudam, David et Salomonem, aſſerunt Patres peccaſſe: ſic Scriptura enarrat, ut quiſque formidet, nec ſuis fidat viribus. In Oſea vero nullum fuit peccatum, quando quidem ordinante Deo, nupſerat, et Matrimonio ſe conjunxerat cum muliere fornicaria, ut filiis ab ea ſuſceptis oſtenderet populo terram fuiſſe fornicatam, et eſſe abominabilem, unde cap. 2. dicit: *Sanguis ſanguinem tetigit, propter hoc lugebit terra*. Et hoc ut provocaret filios Iſrael ad pœnitentiam. Iſtæ ſolutiones ſunt Auguſtini lib. 22. contra Fauſtum Manichæum.

Ad Moyſen, ſolutio in promptu eſt: Deo enim precipiente debellavit Reges, eorumque illi dedit Deus hęreditates et regna tum in vindictam peccatorum, tum etiam quia terra Chanaam, magna ſaltem ex parte pertinebat ad Abraham Iudęorum patrem. Sic reſpondet S. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum Manichęum, ubi celebrat Patriarcharum et Prophetarum ſanctitatem, Scripturæ vero veracitatem, eo quod illorum non taceat defectus. De „ iſto momento, ſic loquitur: Non mo- „ do non decolorat divinitatem Dei, „ vel Scripturæ illius veritatem, verum „ etiam laudanda, quæ diligentiam com- „ mendat, quod tamquam ſpeculi fidelis „ nitor, admotarum ſibi perſonarum non „ ſolum quæ pulchra atque integra, ve- „ rum etiam quæ deformia vitioſa que „ ſint, vindicat. „

Inſtant: Multa ſunt præcepta in lege Moſayca Chriſtianis contraria, & iiſdem prohibita, ut circumciſionis præceptum, aliaque cæremonias ſpectantia. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Præcepta Moſaica ſunt Chriſtianis contraria, id eſt, abolita, & alia illis perfectiora ſubſtituta, concedo: id eſt, ſunt mala, nego. Plura præcepta eaque oneroſa impoſita ſunt Judæis carnalibus, ne citius ad idololatriam deflecterent; veniente autem veritate, ceſſaverunt figuræ, & veriadoratores in Spiritu & veritate Deum coluerunt: Igitur non erant præcepta Moſaica mala, niſi ut vox *malum* dicit imperfectum. Ita colligitur ex Apoſtolo qui dicit omnia contigiſſe in figuris populo Judaico: ita utique colligitur ex Auguſt. lib. 6. contra Fauſtum cap. 11. His verbis: „ Auctoritatem tene- „ mus veteris Teſtamenti, non ad Ju- „ daicæ ſervitutis imitationem, ſed ad „ Chriſtianæ libertatis teſtificatio- „ nem. „

Urgent: Illi libri non ſunt genuini, qui ſolum terrena ſapiunt, immo & quædam legi Redemptoris adverſa: atqui Libri veteris Teſtamenti multa hujuſmodi referunt: Igitur non cenſentur genuini. Probatur minor, quoad utramque partem. Primo quidem, Libri veteris Teſtamenti promittunt terram pinguem & hereditatem lacte & melle manantem. Quoad ſecundam vero partem Deut. 21. verſ. 23. habetur: *Maledictus a Deo eſt qui pendet in ligno &c.*

Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem, diſtinguo: vetus Teſta-

ſtamentum promittit bona temporalia tamquam media ad æterna capeſſenda, concedo: ſiſtendo in rebus naturalibus tamquam in fine ultimo, nego. Cum igitur populus eſſet carnalis, Deum propter ſe ſolum diligere, non proponebat ut plurimum Moyſes; hinc promiſſione bonorum temporalium quaſi manu ducti ſunt ad amorem bonorum æternorum Hebræi, unde vel ipſe Propheta Regius dicit, Pſal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum*. Rurſus: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem*. Sed certe lex non ſiſtebat in ejuſmodi rebus, quandoquidem Chriſtum ut fidei ſuæ conſummatorem reſpiciebat, & per ipſum ad æterna bona inhiabat: immo Deus præcipit Joſue, ut nihil de terra diſtribueret Levitis, dicens quod foret merces eorum. Solutio colligitur ex S. Aug. lib. 4. contra Fauſtum, dicente data fuiſſe Judæis bona temporalia: " Ad intelligendas „ in eis novi Teſtamenti prænunciationes: „ veteris quippe teſtificatio fidem novo „ conciliat .... Non itaque ſpes noſtra „ in temporalium rerum promiſſione „ defixa eſt, quandoquidem nec ipſos il„ lius temporis ſanctos & ſpirituales viros „ Patriarchas & Prophetas his terrenis „ rebus fuiſſe deditos credimus: intelli„ gebant enim, revelante ſibi Spiritu Dei, „ quod tempori illi congrueret, & quibus „ modis Deus per illas omnes res geſtas „ & dictas futura figuranda & prænun„ cianda decerneret, magiſque deſiderium „ eorum de novo Teſtamento erat. „ Ex quo ſequitur ſecundum Auguſtini mentem Deum dediſſe Judæis temporalia, ut his mirabilia gratiæ Chriſti tum pro hac vita, tum pro futura annuntiaret.

Ad ſecundam probationem, diſtinguo: lex prædixit pro Chriſto maledictionem voluntarie ſuſcipiendam, ut nos & a morte & a peccato redimeret, concedo: propter ipſos Chriſti defectus, nego. Lex, inquit Auguſtinus, erat Chriſto gravida, ipſumque variis in figuris repræſentabat, maxime ut Redemptorem: unde Hircus introducebatur ut totius populi reciperet maledictionem, & ſic intelligebant Judæi Chriſtum paſſurum, non quidem pro ſuis peccatis, ſicut Hircus non maledicebatur propter peccata quorum non erat capax; hinc Chriſtus erat moriturus, ne tota gens periret, & filios pararet Deo Patri acceptiſſimos: unde ejuſmodi maledictio maxime in ejus redundat gloriam. Solutio eſt Apoſtoli, qui in iſto prorſus ſenſu, dicit Chriſtum pro nobis factum eſſe maledictum cap. 3. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Audiendus eſt de eodem momento S. Auguſtinus qui lib. 14. contra Fauſtum cap. 3. ait: Ille neget „ Chriſtum maledictum, qui negat & „ mortuum: qui autem confitetur mor„ tuum, & negare non poteſt mortem de „ peccato eſſe .... Suſcepit autem Chri„ ſtus ſine reatu ſupplicium noſtrum, ut „ inde ſolveret reatum noſtrum, & fini„ ret etiam ſupplicium noſtrum. „

Replicat: Adimantus Manichæus Geneſ. col. 1. habetur: *In principio creavit Deus cælum & terram*. Iis autem opponuntur illa S. Joannis verba cap. 1. *Mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognovit*. Ibidem Geneſ. 2. legitur: *Complevit Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat, & requievit die ſeptimo ab univerſo opere quod patrarat*. Joan. vero 5. e contra: *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor*. Ergo &c.

Reſpondeo, negando, Verba Joannis opponi verbis Moyſis. Et vero iſte nomine Dei intelligit ſanctiſſimam Trinitatem, videlicet Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ut liquet ex ſequentibus, dum Deum creantem hominem inducit, ita loquentem: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*. Quæ verba dubio procul pluralitatem perſonarum ſubindigitant, Chriſtum autem eſſe ſecundam Deificæ Trinitatis S. Joannes pronuntiat, dicens: *In principio erat Verbum, & Deus erat Verbum*; quod ultro fatetur Adimantus, qui hanc propoſuit objectionem, quam quidem hac reſponſione ſolvit S. Auguſtinus in libro quem adverſus eum conſcripſit.

Ad alterum ejuſdem Adimanti argumentum, diſtinguo: verba beati Evangeliſtæ, *Pater uſque modo operatur*, conſervando creata, & mundum gubernando, concedo: aliquid novi producendo, ſubdiſtinguo: præbendo ſuum generationibus adjuvandis concurſum, concedo: novum mundum producendo, nego. Moyſes

ſes deſcribit totius mundi creationem, Joannes vero generationibus ſibi ad invicem ſuccedentibus conſervationem, ad quam plurium juvat vel ipſa animarum in hominibus producendis creatio : ſicque ne minima inter utramque Scripturam reperitur diſſonantia. Ita ſolvit Aug. in eodem libro Heterodoxi vanam argumentationem, dicens : " Deum ab inſtituendis „ rerum naturis poſt earum rerum per- „ fectionem ceſſaſſe, quamvis uſque adhuc „ in adminiſtrandis operetur. „

Inſtat: Multa alia abſolutè contradictoria reperiuntur in libris veteris Teſtamenti; Ergo &c. Probatur antecedens. Gen. 1. verſ. 26. habetur : *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Quæ quidem pugnant cum illo Joannis enarato cap. 8. verſ. 44. *Vos ex Patre diabolo eſtis.* 2. Exod. 20. verſ. 12. habetur : *Honora patrem tuum & matrem tuam*, & tamen Matth. 8. verſ. 22. habetur de quodam juvene Chriſtum alloquente : *Permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.* Cui reſpondit Chriſtus: *Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* 3. Exod. 20. verſ. 5. ſcribitur: *Ego ſum Dominus, Deus tuus, fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem*; cui contrariantur iſta verba Matth. 5. verſ. 45. *Benefacite his qui oderunt vos.* 4. Exod. 21. verſ. 24. habetur : *Oculum pro oculo*; & tamen Matth. 5. verſ. 23. Chriſtus dicit : *Audiſtis, quia dictum eſt, oculum pro oculo, & dentem pro dente : ego autem dico vobis, non reſiſtere malo : ſed ſi quis te percuſſerit in maxillam, præbe illi & alteram.* 5. In libris Legis Deus dicitur apparuiſſe Patriarchis, ut Geneſ. 3. verſ. 10. 13. verſ. 15. & tamen Joan. 1. verſ. 18. legitur : *Deum nemo vidit unquam.* 6. Deut. 12. prohibetur ne manducetur ſangnis, quia anima eſt caro & ſanguis : & tamen Matth. 10. verſ. 28. Evangeliſta pro Chriſto loquens, ait : *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.* Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo : Et iſta omnia intelliguntur ſecundum diverſos reſpectus, concedo : ſecundum eumdem, nego. Unde nulla ſequitur contradictio inter vetus & novum Teſtamentum.

Ad primum diſtinguo : homo ſecundum ſe eſt ad imaginem Dei, concedo : homo reduplicative ut peccator, nego. Sub iſto enim reſpectu eſt filius diaboli, quia peccatum eſt a diabolo. Ita reſpondet Auguſtinus Adimanto Manichæo: Non ſe- „ cundum vetuſtatem peccati, *ait*, quæ „ corrumpitur, ſed ſecundum ſpiritalem „ conformationem factum eſſe hominem „ ad imaginem Dei, idem Apoſtolus mo- „ net, ut exuti conſuetudine peccatorum, „ id eſt, veteri homine, induamur nova „ vita Chriſti, quem novum hominem ap- „ pellat. Et ut doceat hoc nos aliquando „ amiſiſſe renovationem, illum vocat, nam „ ita loquitur Col. 3. *Expoliantes veterem* „ *hominem cum actibus ſuis, induite novum* „ *qui renovatur in agnitionem Dei ſecundum* „ *imaginem ejus qui creavit eum....* Quod „ in poteſtate noſtra ab ipſo Deo eſſe „ poſitum docet Scriptura, cum dicit: „ *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Filii „ autem diaboli dicuntur homines cum „ immitantur ejus impiam ſuperbiam, „ & a luce atque celſitudine decidunt „ ſapientiæ, & non credunt veritati. „

Ad ſecundum diſtinguo : etiam & Chriſtus prædicabat majorem perfectionem, indicans juveni bonum eſſe quandoque relinquere patrem & matrem ac mundum, ut anima facilius vacet divinis, concedo: & ſua ſententia reprobabat honorem patri & matri debitum, nego. Hoc enim præceptum in Evangelio, ſuo confirmat calculo : Igitur conſilium dumtaxat dabat juveni, ut ad majorem tenderet perfectionem. Solutio eſt divi Auguſtini, qui ibidem ſic loquitur : " Manife- „ tum eſt & honorem parentum in gra- „ du ſuo eſſe ſervandum, & eos tamen „ in divini amoris comparatione, præ- „ ſertim ſi impedimento ſunt, nulla dubitatione oportere contemni. „

Non abſimili modo S. Doctor eo in libro conciliat utrumque teſtamentum, cum agitur in veteri de amore quo vir ſuam debet proſequi uxorem, Geneſ. ſcilicet 2. his verbis : *Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ*; in novo vero de ejuſdem uxoris derelictione Matth. 19. *Omnis*, inquit Chriſtus, *qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Ita enim Adimanto reſpondet :

oſtendit primo auctoritate Apoſtoli viros debere diligere uxores, niſi eorum præpediant ſalutem: " Quia & conjunctio „ mariti & uxoris a Domino eſt & re- „ lictio uxoris propter regnum cœlorum „ eſt a Domino. „ Tum ſubjicit: " „ Nec iſta capitula Evangelica inveniun- „ tur ſibi contraria, nec Evangelium „ veteri Teſtamento: quia ibi uxor „ conjungitur viro, ut ſimul mereantur „ regnum cœlorum: & ita uxor relin- „ quenda eſſe præcipitur, ſi virum im- „ pediat ad poſſidendum regnum cœlo- „ rum. „

Ad tertium, factum eſt ſatis ſupra; majoris tamen cauſa claritatis

Reſpondeo diſtinguendo: Deus iniquitatem Patrum viſitat in filios, ſi ipſi peccatorum parentum conſcii ſint, concedo: ſin minus, nego. " Intelligitur, ait Au- „ guſtinus Adimanto objectionem facienti, „ eos puniri peccatis parentum, qui in „ eadem perverſitate parentum perſeverare „ voluerunt. Tales enim non ſævitia, „ ſed potius juſtitia Dei, & ſua iniqui- „ tate puniuntur. „

Ad quartum diſtinguo: & pœna talionis populo carnali licita erat, concedo: eam vero Chriſtus abnegavit, quia ad perfectum ducit lex Evangelica. Et eam Chriſtus pœnam damnavit abſolute, nego. Lex juſtitiæ in veteri Teſtamento ea erat, ut quiſque per hæc quæ peccabat, per hæc & puniretur: unde pœna talionis erat licita, ſed eam Chriſtus voluit reſcindi, immo voluit ut unuſquiſque etiam inimicis benefaceret. Audiamus de hoc momento S. Auguſtinum qui ibidem hanc præoccupat objectionem, his verbis: " Quoniam primo carnales ho- „ mines ardebant multo amplius ſe vin- „ dicare, quam erat illa injuria, de „ qua querebantur, conſtitutus eſt eis pri- „ mus lenitatis gradus, ut injuriæ ac- „ ceptæ menſuram nullo modo dolor „ vindicantis excederet; ſic enim & „ donare aliquando poſſet injuriam, qui „ eam primo non ſuperare didiciſſet. „ Unde Dominus jam per Evangelii gra- „ tiam ad ſummam pacem populum ad- „ ducens, huic gradui ſuperædificavit „ alterum: ut qui jam audierat non „ ampliorem vindictam, quam quiſque „ læſus eſſet, reddere, placata men- „ te totum ſe donare gauderet. „

Ad quintum: Deus non eſt viſibilis ſecundum vires naturæ in hac vita, & ordinarie loquendo, concedo: ſecus, nego. Et ſic duo Teſtamenta non ſibi mutuo opponuntur, maxime vero quia viſio Patriarchis conceſſa, erat dumtaxat mediata; quandoquidem Deus loquebatur per Angelos, qui etiam aſſumebant corpora, ut ſe redderent hominibus ſenſibiles. Cæterum ſi ab aliquibus viſus eſt, ut a Moyſe & D. Paulo, ex privilegio conceſſum eſt, & hoc viribus gratiæ extraordinariæ, atque viſione pure intellectuali.

S. Auguſtinus, non dimittit adverſarium, ſed huic Adimanti objectioni facit ſatis: " Filius qui eſt Verbum Dei, non „ ſolum noviſſimis temporibus cum in „ carne apparere dignatus eſt, ſed etiam „ prius a conſtitutione mundi, cui voluit „ de Patre annuntiavit, ſive loquendo, „ ſive apparendo, vel per Angelicam ali- „ quam poteſtatem, vel per quamlibet „ creaturam .... cum tamen ipſe per ſe „ ipſum a mundo corde videatur, & per „ illum pater. „

Ad 6. diſtinguo: & ſermo eſt in Deuteronomio de belluarum anima quæ maxime in ſanguine ſita eſt, concedo: Deus autem voluit populum carnalem abſtinere a ſanguine & ſuffocato, ut intelligeret omnem effugiendam eſſe crudelitatem; unde Apoſtolus dicit: caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt: in Matth. vero ſermo habetur de anima ſpirituali eaque immortali, quapropter capite 25. habetur: *Ite maledicti in ignem æternum*. Et duo hæc loca intelliguntur de anima ſpirituali, nego. Cæterum animam carnalibus peccatis adhærens dicitur quoque carnalis, quæ dubio-procul regnum Dei non poſſidebit. Vel etiam affirmari poteſt hæc verba 1. Cor. 15. *Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt*, intelligi de carne nondum per reſurrectionis gloriam immutata juxta illud ejuſdem Apoſtoli, *ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale*, ita S. Aug. ibidem.

Contra: Quædam alia contradictoria reperiuntur in veteri Teſtamento: Deuter. 12. v. 20. permittitur populo veſci carnibus, juxta illud: *Occide de armentis & pecoribus quæ habueris, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet*: Rom. vero 12. v.

21. le-

21. legitur: *Bonum eſt non manducare carnem*. Secundo Deuter. 34. v. 3. injungitur populo abſtinere a carnibus certorum animalium: in novo vero Teſtamento legitur: *Manducate quæ apponuntur vobis*. Tertio circumciſio præcipitur in vet. lege: prohibetur vero in nova. Quarto, præcipitur Moyſi deſtruere Amorrhæos aliaſque gentes Exod. 23. v. 22. Chriſtus vero e contra dicit: *Diligite inimicos veſtros, benefacite iis qui oderunt vos*. Quinto in lege ſcriptum eſt: *Ego ſum qui divitias do amicis meis, & paupertatem inimicis meis*: E contra vero Matth. 5. habetur: *Beati pauperes ſpiritu*: Et iterum *qui reliquerit domum .... Centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Sexto, Amos 3. v. 30. *Si erit malum in civitate quod non fecerit Dominus*. Jacob vero dicit: *Deus intentator malorum eſt*. Denique lex vetus dicitur miniſtratio mortis 2. Cor. 3. v. 7. Ergo &c.

Reſpondeo eodem modo ac ſupra. Unde ad 1. diſtinguo: Bonum eſt non manducare carnem, ſi adſit ſcandalum, concedo: ſecus, nego. Apoſtolus loquitur ſolum in primo ſenſu, unde dicit: ſi caro ſcandalizat, carnem non manducabo in æternum. Ita hunc interpretatur locum S. Auguſtinus contra Adimantum, ſic enim „ loquitur; " Non ergo amplius invicem „ judicemus; Sed hoc judicate magis, ne „ ponatis offendiculum fratri, vel ſcan„ dalum .... ſi enim propter cibum fra„ ter tuus contriſtatur, jam non ſecun„ dum charitatem ambulas. Noli cibo „ tuo illum perdere pro quo Chriſtus „ mortuus eſt. „

Ad 2. ſimiliter diſtinguo, & cæremoniæ legales abrogatæ ſunt per Chriſtum; ad libertatem filiorum Dei, concedo: ſecus, nego. Ita Auguſtinus ibidem contra Adimantum; " Advenientibus enim „ rebus, *ait*, quarum erant umbræ illæ „ obſervationes, id actum eſt, ut oſten„ deretur in ipſis umbris non eſſe ſpem „ ponendam, ſed in ipſis rebus, quas il„ læ umbræ ſignificabant eſſe venturas, „ id eſt, Chriſtum, & Eccleſiam & pro„ pterea illa iam omnia inania erant; Nec „ tamen ea tanquam noxia removenda, „ ſed tanquam ſuperflua contemnenda. " Eodem modo reſpondetur ad 3. Ad 4. Deus ſupremus omnium Dominus voluit ſpoliare gentes in vindictam peccatorum; ditare vero populum ſuum dilectum. Ad 5. ſequitur ſolutio; Deus enim voluit dare divitias corporales amicis ſuis, eas vero ab inimicis abripere; ita tamen ut Fideles cor non apponant rebus corporalibus, unde promittitur beatitudo iis qui utuntur hoc mundo, ſed non poſſident hunc mundum in terrenis quieſcendo. Ad 6. malum culpæ non eſt a Deo, ſecus vero malum pœnæ, & hoc modo in vindictam reſpectu peccatorum; modo ad probationem reſpectu juſtorum. Ita Aug. ibidem; " Divina enim provi„ dentia, *inquit*, cuncta moderante & gu„ bernante, ita homo male fecit quod „ vult, ut male patiatur quod non vult. „ Deus ergo malum fecit, quod non ipſi „ Deo malum eſt, ſed iis in quos vindicat. „ Itaque ipſe, quantum ad ſe pertinet, „ bonum facit, quia omne juſtum bonum „ eſt, & juſta eſt illa vindicta. „

Ad ultimum diſtinguo, lex vetus erat miniſtratio mortis, id eſt, ad perfectionem non ducebat, concedo; id eſt mortem operabatur, ſubdiſtinguo, per accidens, in quantum concupiſcentiæ malum oſtendebat ante legem non cognitum, concedo; per ſe, nego. Solutio eſt Apoſt. Rom. 7. his verbis; *Occaſione accepta peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam*. Ita etiam Auguſtinus lib. 2. contra adverſarium legis & Prophetarum cap. 7. " Sine lege enim peccatum „ mortuum erat. Ego autem vivebam ſine „ lege aliquando, ſed cum veniſſet man„ datum, revixit peccatum ... Pecca„ tum occaſione accepta per mandatum, „ ſeduxit me & per illud occidit ... lex „ ſancta, & mandatum ſanctum, & ju„ ſtum, & bonum, & tamen quia de ipſo „ bono interficitur inobediens anima, ubi „ Dei non adjuvat gratia; miniſtratio „ mortis facta eſt lex in veteri Teſtamen„ to propter occidentem litteram; & mi„ niſtratio vitæ facta eſt gratia in novo Te„ ſtamento propter vivificantem ſpiritum. „

Reponunt: Moyſes non fuit inter veteres hiſtoricos vetuſtior; ergo ruit unum fundamentum præcipuum pro genuitate librorum veteris Teſtamenti. Probatur Ant. Primo quidem Act. 7. v. 27. Moyſes dicitur eruditus omni ſapientia Ægyptiorum qui, ut liquet, ante ipſum ſcrip-

ſerant, & ab eis potuerunt Græci haurire quidquid in ſua ſapientia Philoſophica affulget. Secundo, quidam exiſtimant Moyſen trecentis annis Inacho poſteriorem. Igitur Græci quorum Inachus Rex erat antiquiſſimus, potuerunt ſapientiam & ſcientiam habere ab aliis ſontibus quam a libris Moſaicis.

Reſpondeo negando Ant. ad 1. diſtinguo, Moyſes eruditus eſt ſapientia Ægyptiorum, id eſt, inſtitutus eſt ad vitam degendam ſecundum Ægypti conſuetudines, nam filia Pharaonis ipſum adoptaverat in filium, concedo: Id eſt, Moyſes non fuit primus ſcriptor, nego. Ægyptii nullas habebant litteras & geroglyphicis utebantur, hoc ipſum Philo aſſerit lib. 1. de vita Moyſis: non veriſimile autem apparet Ægyptios ſcientiis multum floruiſſe: Equidem Arithmeticam, Geometriam, Muſicamque habebant, ſed Philoſophiam plurimum obſcuram. Quidquid ſit, nullos Scriptores etiam apud Ægyptios, aliaſque barbaras gentes ante Moyſen fuiſſe conſtat, quandoquidem litteras ante iſta tempora nullas habebant Ægyptii, eaſque accepere ab Iſide filia Inachi Argivorum Regis: ſub iſto autem Rege floruit Moyſes, filioſque Irael ex Ægypto eduxit. Ita referunt Tatianus & Clemens Alex.

Reſpondeo II. Abraham cæteroſque Patriarchas ipſo Moyſe priores cautos fuiſſe ſapientia eaque altiſſima; ab eis vero eam acceperat Moyſes, ita ut ab eis per traditionem inſtructus de ſapientia, tum Ægyptiorum, tum Chaldæorum apud quos peregrinatus fuerat Abraham, merito dicatur in omni Ægyptiorum ſapientia inſtitutus: ſolutio eſt D. Aug. qui lib. 18. de civit. Dei, cap. 39. ſic loquitur:

„ Nulla igitur gens de antiquitate ſa-
„ pientiæ ſuæ ſuper Patriarchas & Pro-
„ phetas noſtros, quibus inerat ſapientia
„ divina, ulla ſe vanitate iactaverit,
„ quando nec Ægyptus invenitur, quæ
„ ſolet falſo & inaniter de ſuarum doctri-
„ narum antiquitate gloriari, qualicum-
„ que ſapientia ſua Patriarcharum noſtro-
„ rum tempore prævenisse ſapientia: *Lo-*
„ *quitur de Inacho & gente Græcana.* “ Po-
„ ſtea ſic proſequitur: Neque enim quiſ-
„ quam dicere audebit mirabilium diſci-
„ plinarum eos peritiſſimos fuiſſe, ante-
„ quam litteras noſſent, *Græci.* Id eſt, an-
„ tequam Iſis eo veniſſet, eaſque ibi do-
„ cuiſſet. Ipſa porro eorum memorabilis
„ doctrina, quæ appellata eſt ſapientia,
„ quid erat niſi maxime aſtronomia, & ſi
„ quid aliud talium diſciplinarum magis ad
„ exercenda ingenia, quam ad illuminan-
„ das vera ſapientia mentes valere ſolet?
„ Nam quod attinet ad Philoſophiam quæ
„ ſe docere profitetur aliquid, unde fiant
„ homines beati, circa tempora Mercu-
„ rii, quem Trimegiſtum vocaverunt, in
„ illis terris ejuſmodi ſtudia claruerunt:
„ longe quidem ante ſapientes, vel philo-
„ ſophos Græciæ, ſed tamen poſt Abra-
„ ham, & Iſaac, & Jacob, & Joſeph;
„ nimirum etiam poſt ipſum Moyſen. Eo
„ quippe tempore, quo Moyſes natus eſt,
„ fuiſſe reperitur Atlas ille magnus Aſtro-
„ logus, Promethei frater, maternus avus
„ Mercurii majoris, cujus nepos fuit Tri-
„ megiſtus iſte Mercurius. „

Ad 2. probat. dico falſam eſſe chronologiam quæ Moyſen 300. annis Inacho juniorem conſtituit, & magis adhærendum eſſe Juliano Africano, Tatiano, & Clementi Alex.

Urgent falſum eſt veteres multa hauſiſſe in libris Moyſis. Ergo &c. Probatur Ant. Marſhamus in canone Chronico,

„ pag. 152. ſcribit: Veriſimile non vide-
„ ri Philoſophiam Platonicam & Pytha-
„ goricam ex fonte judaico derivatam
„ fuiſſe ... enimvero ante captivitatem
„ Babylonicam, ſeptem ſapientum æta-
„ tem, Græci non ſolum Philoſophiæ,
„ ſed & rerum ſuarum magis exterarum
„ incurioſi fuerunt. Poſt reditum e Ba-
„ bylone Judæorum reſpublica ſub Perſis
„ adeo obſcura fuit, ut vix nomen eorum
„ ætate *Herodoti* Græcis auditum fuerit.
„ Secundo ipſe Lactantius negat Pytha-

goram & Platonem ad Judæos acceſſiſſe. Tertio, Idem Marſhamus contendit Ægyptios ab oraculo Apollinis ſuam habuiſſe ſapientiam.

Reſpondeo I. hæc omnia unum duntaxat probare, nempe Græcos non hauſiſſe omnia quæ ſcripſerunt in libris Moſaicis, maxime ea quæ ſpectant Mathematicas, videlicet, Geometriam, Arithmeticam & Muſicam: Sed ſuffurari potuerunt alia multa quæ vel fabularum nominibus & hiſtoriis, de deorum attributis, vel

etiam

Digitized by Google

etiam ſimplici & directa narratione ſcripſerunt de unitate Dei & providentia, de præmio juſtorum & pœnis malorum: quod ſane deducitur ex eo quod ſecundum multorum eruditorum ſententiam jam extaret aliqua ſcripturæ græca interpretatio verſione 70. Seniorum vetuſtior, in qua quidem & Poetæ, & Philoſophi & Hiſtorici multa legere potuerunt de divinitate ejuſque attributis; tum ſcriptis mandare. Sic colligitur ex Clemente Alex. lib. 5. Stromatum: ex Euſebio, lib. 13. præpar. Evang. cap. 12. hoc ipſum dilucide patet ex epiſtola Demetrii Phalerii, directa ad Ptolemeum Philadelphum Regem Ægypti; quæque refertur a Joſepho lib. 12. antiq. cap. 11. & ab Euſeb. lib. 8. præpar. Evang. cap. 3. in qua quidem epiſtola certiorem facit Regem Demetrius jam extare volumina hebraica, ſed non ſufficienti diligentia & calamo, tum collecta, tum etiam ſcripta. Qua de cauſa Rex exquiſivit 70. Seniores, ut completam haberet Librorum ſacrorum interpretationem.

Reſpondeo II. diſtinguendo, Græci non habuerunt Philoſophiam adæquatam a Judæis, concedo: aliquam & quoad partes divinum numen ſpectantes, nego. Cæterum ante captivitatem floruerant Judæi & per Judices, & per Reges: poſt captivitatem vero floruerunt per Duces & etiam per Reges aliquos poſthumos, unde Græci multa in eorum libris haurire potuerunt. Ad Lactantium reſpondeo quod licet Pythagoras & Plato ad Judæos non acceſſerint, potuerint tamen eorum libros legere, maxime cum Judæi & Perſarum, & ipſorum Græcorum ſervi mancipales fuerint; namque tributa ſolvebant Regibus & Syriæ & Ægypti. Ultima inſtantia non urget, nihil enim ex oraculo dæmonis pro veritate concludendum eſt.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Libri V. T. ſunt genuini.

Primo: Ipſum Deum habent auctorem, quippequi legem Angelorum miniſterio Moyſi dederit; nam Exod. 17. injungit illi victoriam ſupra Amalecitas reportatam ſcribere cap. 24. mandata ſcriptis conſignare: Quid plura, libri V. T. non ſemel laudantur in novo Teſtamento a Chriſto & ab Apoſtolis: Ergo &c.

Secundo: Genuitatem iſtorum librorum non levius annuntiat conformitas quam habent cum hiſtoricis prophanis qui in eis multa hauſerunt; de divinitate quidem, ut Plato; de pœnis vero malorum, & præmio juſtorum, ut Virgilius & Ovidius.

Tertio: Id ipſum confirmat librorum revelatio, cum Moyſes multa ſcripſerit de creatione, de myſteriis gratiæ & incarnationis, quæ ſolo lumine deſuper infuſo ſcire potuit. Hoc idem aſtruit eorum antiquitas & ſanctitas: hoc ſigna & miracula ab ipſo Moyſe, a Prophetis & aliis Scriptoribus facta, non enim Deus miracula pro mendacio confirmando fieri ſinit.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

Primo: Quædam opponuntur a Manichæis contra genuitatem librorum Moyſis, ſed ea ſoluta manent in iis quæ de exiſtentia Dei lato calamo ſcripſimus: ultro fatemur legem veterem 2. Cor. 3. dici mortis miniſtrationem, ſed per accidens, quatenus aperit concupiſcentiæ peccata & prohibet, homines enim ex innata corruptione nituntur in vetitum.

Secundo: Tametſi Moyſes in ſapientia Ægyptiorum inſtitutus ſit, non inde ſequitur ante eos non ſcripſiſſe de legibus & de Dei attributis. Sed ad ſummum de Mathematicis, ut de Geometria, Arithmetica & Muſica: neque vero propugnamus illos cuncta in libris Moyſis ſcribenda hauſiſſe.

Tertio: Falſum eſt Moyſen trecentis annis Inacho Rege Græco poſteriorem, cum Julianus Africanus, Tatianus, & Clemens Alexand. quibus in hoc potiſſimum fides debetur, contrarium aſſerant.

SECTIO SECUNDA.

Utrum libri novi Teſtamenti ſint genuini?

Gnostici impugnarunt exiſtentiam librorum novi Teſtamenti: Celſus & Manichæi etiam bellum indixere ejuſmodi

libris, aſſerendo Evangeliſtas non eſſe concordes, multaque mendacia conjeciſſe eorum auctores. Idem a fortiori exiſtimant Gentiles, Judæi & Apoſtatæ. Groſſius in voto pro pace Eccleſiaſtica, titulo de canonicis Scriptis videtur aſſerere libros novi Teſtamenti divino afflatu non fuiſſe exaratos, quamvis pie & fideliter ſcriptos. Spinoſa negat abſolute inſpiratos eſſe, dicendo auctores eos ſcripſiſſe tantum ut Doctores privatos. Ipſe Eraſmus putat Scriptores illos in omnibus non fuiſſe a ſancto Spiritu adjutos. Ejuſdem eſt ſententiæ Spalatenſis, dicens libros novi Teſtamenti varios continere humanos lapſus. Quæ quidem ſententiæ inficiantur genuitatem & validitatem librorum novi Teſtamenti, contra quos omnes ſit

CONCLUSIO.

Libri novi Teſtamenti in canone Eccleſiæ adſciti, ſunt genuini.

Probatur variis argumentis.

PRIMUM ARGUMENTUM

Petitur ex teſtimonio auctorum coævorum.

Illi libri ſunt genuini qui facti ſunt & compoſiti eo tempore quo dicuntur tales, quique tales ſemper habiti ſunt: Atqui res ſic ſe habet: Ergo &c. Probatur minor & quidem multipliciter.

Primo: Clemens Romanus, qui Apoſtolorum tempore florebat, varia deprompſit teſtimonia ex Evangelio in ſuis ad Corinthios epiſtolis. Similiter & Ignatius Martyr: Item & Polycarpus Joannis auditor in epiſtola ſua ad Philippenſes, Papias Polycarpi familiaris, Juſtinus Martyr in Apologia 2. Sæpe Matthæum citat: de Evangelio Marci mentionem facit Papias apud Euſebium, lib. 3. cap. ult. Lucam deſignat Irenæus, & ante ipſum Paulus in ſecunda ad Corinthios epiſtola: Joſephus lib. 2. cap. 8. loquitur de Joannis prædicatione, & de ejuſdem morte ab Herode imperata, ſimiliter & Suetonius in Claudio, cap. 25. Plinius Junior in epiſtola ad Trajanum: Celſus Paganus qui tertio vivebat ſæculo teſtatur Chriſtum multa patraſſe miracula: idem fatetur Suetonius, tametſi ea magicis artibus tribuat. Denique nullus Paganus exprobravit Scriptoribus Catholicis falſa in ſuis libris dediſſe. Eamdem veritatem propugnat Clemens Alexand. lib. 6. Stromatum, cap. 7. & iterum Irenæus lib. 3. cap. 11. Auguſt. lib. 11. contra Fauſtum, cap. 2. Ergo &c.

Secundo: Probatur eadem minor ratione: Illi libri ſemper tales habiti ſunt, quales appaurere, quorum auctoritate perpetuo uſa eſt Eccleſia in Conciliis ad confutandas hæreſes, uſi ſunt Patres ad fidem contra impugnantes defendendam: Atqui & Eccleſia in Conciliis, ut patet ex Canonibus, & Patres in ſuis ſententiis, ut liquet ex eorum ſcriptis, uſi ſunt libris novi Teſtamenti & ad revincendos hæreticos, & ad fidem aut reſtaurandam, aut fovendam, & defendendam: his uſus eſt Origenes contra Celſum, Tertullianus adverſus Marcionem, Athanaſius in debellandis Arianis, & ſic de ſubſequentium ſæculorum Patribus: Ergo &c.

Tertio eadem minor confirmatur iſto ulteriori ratiocinio. Libri novi Teſtamenti non fuerunt conſcripti neque ante, neque poſt Apoſtolos, ſed eorum tantum tempore: Igitur tales ſemper habiti ſunt, quales aſſignantur ab Eccleſia. Probatur Ant. ſi ante Apoſtolos fuiſſent ſcripti, Scriptores ſacri de falſitate fuiſſent convicti a Paganis fidei noſtræ ejuratis hoſtibus; ſi vero poſt, non fuiſſent admiſſi a coætaneis Apoſtolorum, qui tamen unanimiter eos recepere. Ita Clemens Romanus, epiſt. ad Cor. Polycarpus epiſtola ad Philippenſes, & Aug. lib. 33. contra Fauſtum, cap. 6. aſſerunt: unde, inquit, S. Doctor, ſi ejuſmodi libri incerti ſunt & dubii, nihil eſt profecto in fide catholica certum. Sed abſurdum conſequens: Ergo & antecedens.

SECUNDUM ARGUMENTUM

Petitur ex eo quod vera referant libri novi Teſtamenti.

Illi libri ſunt genuini qui vera referunt: Atqui vera referunt libri novi Teſtamenti: Ergo &c. Probatur minor multis momentis,

Primo quidem libri novi Teſtamenti ea refe-

Digitized by Google

referunt de divinitate, de unitate Dei & Trinitate, de præceptis & moralitate, quæ jam jam multis retro ſeculis annunciaverant Prophetæ, quorum libri per multa ſæcula in variis imperiis circumferebantur, quique fuerunt in ſumma veneratione vel apud ipſos Reges Paganos: Igitur vera annunciant.

Secundò: Illi libri quemdam ſpirant veritatis odorem: in eis apparet ſimplicitas, & ſummus rectitudinis amor: vetant malum, ſuadent vero & præcipiunt omne bonum: immo & conſiliis ducunt ad perfectionem: Sed hæc omnia redolent veritatem: Ergo &c.

Tertio: Illi libri veri ſunt qui a diverſis auctoribus, diverſo tempore, loco & ætate diſtantibus & tamen inter ſe conſentientibus ſcripti ſunt: Atqui libri novi Teſt. ſic ſcripti ſunt a diverſis auctoribus, & tamen inter ſe conſentientibus: Ergo &c. D. Auguſtinus hanc probat minorem lib. 18. de civit. Dei cap. 41. ubi poſtquam dixit antiquos Philoſophos & Magiſtros in inquirenda veritate plurimum diſcordes, ſubdit veritatem a multis, nonniſi divina protegente auctoritate, inveniri, ſic enim loquitur: “ Auctores noſtri, in quibus non fruſtra ſacrarum litterarum figitur & terminatur canon, abſit ut inter ſe aliqua ratione diſſentiant. Unde non immmerito cum illa ſcriberent, eis Deum vel per eos locutum, non pauci in ſcholis atque gymnaſiis litigioſis diſputationibus garruli, ſed in agris atque in urbibus cum doctis atque indoctis tot tantique populi crediderunt. Ipſi ſane pauci eſſe debuerunt, ne multitudine vileſceret, quod religione charum eſſe oporteret. nec tamen ita pauci, ut eorum non ſit miranda conſenſio. „

Quarto: Auctores illorum librorum, nec decepti ſunt, nec decipere alios voluerunt, aut potuerunt; ſi quidem fuerunt viri levioris diſciplinæ, & ab omni tum argenti, tum auri, tum cupiditate alieni, qui in ipſos ſævientes benedicebant, quique ſanguinem ſuum pro defenſione doctrinæ Chriſti fuderunt. 2. Noluerunt decipere, erant enim & ſimplices & candidi, quippequi infirmitates & injurias magiſtro ſuo illatas non tacuerint, qui res coram Judæis licet adverſariis per actus publicos retulerunt: qui denique, nec minis, nec pollicitationibus a propoſito deterreri potuerunt. Quid plura? Eamdem quam prædicarunt doctrinam amplexi ſunt viri omni exceptione majores, & hoc quidem ſolo veritatis amore & conſcientiæ ſtimulis ducti; qui etiam & honores & voluptates atque mundi illecebras ſpernentes, eandem portentis & miraculis doctrinam confirmarunt.

Quinto: Illi libri multa de Chriſto referunt, de quibus vel ipſi auctores Ethnici teſtimonium perhibent, quod eſt magnum veracitatis argumentum: juvat hic aliqua texere exempla.

Sacri Evangeliſtæ ſcribunt Chriſtum vixiſſe in Judæa, hoc ipſum referunt auctores pagani, ſcilicet Suetonius, Tacitus, Plinius Junior, Porphyrius, Phlegon, Celſus, Numenius, Lucianus, nec non Imperatores, Traianus, Antoninus Pius & Marcus Philoſophus. Non omittendus ſane Joſephus qui lib. 18. antiq. Jud. cap. 4. mira de Chriſto eloquitur.

Sancti Evangeliſtæ, ſcriptis mandarunt Chriſtum in Bethleem eſſe natum ex matre paupercula, cumque in Ægyptum profugiſſe. Id quoque agnoſcit Celſus, tametſi Chriſtiani nominis inſectator infenſiſſimus. Quin ex tabulis cenſualibus Romanorum, ad quas provocant Juſtinus, Tertullianus, & Chryſoſtomus, ex cenſu etiam illo, quem, naſcente Chriſto, [illegible]xit Imperator Auguſtus, aperte conſtat Chriſtum natum eſſe in Bethleem. Nec referre impræſentiarum pigebit Mahumetem ultro fateri Jeſum ex illibata Virgine natum.

Scriptores Canonici enarrant ſtellam miraculoſam in ortu Chriſti appariiſſe, Magos ex Oriente ad cunas Jeſu eum adoraturos, veniſſe, Herodem in Judæa regnantem in pueros a bimatu & infra a Chriſti adventu natos ſæviiſſe. Porro hæc vera & extra omnem dubitationis aleam poſita eſſe conſtat Ethnicorum teſtimoniis. Namque novum Sidus poſt Chriſtum natum in cœlis præfulſiſſe, ad eumque Magos acceſſiſſe fatetur Julianus Apoſtata, quamvis odio in Chriſtum percitus hujus ſtellæ ortum, in cauſas naturales refundat. Macrobius ſcriptor Ethnicus lib. 2. Saturnalium cap. 4. fuſo calamo deſcribit cladem impiam qua Herodes infantulos

obtrun-

obtruncavit, his verbis: " Cum audiſſet, „ Auguſtus, inter pueros, quos in „ Syria Herodes Rex Judæorum intra „ biennium occidi juſſit, filium quoque „ ejus occiſum, ait: Melius eſſe Hero- „ dis porcum eſſe, quam filium. „

SS. Mattheus, Marcus, Lucas & Joannes multa commemorant Chriſti miracula, quibus ipſe ſuam obſignavit miſſionem. Sed & huic enarrationi non refragantur infideles, videlicet Celſus apud Origenem lib. 2. contra illum, Julianus apud S. Cyrillum lib. 6. adverſus hunc Apoſtatam, qui omnes ultro fatentur Chriſtum aliqua patraſſe miracula: hoc ipſum affirmat Mahumetes in Alcorano: immo teſtimonium ab ipſis Judæis inimicis oculatis teſtibus habemus.

Quid plura referam? Stupendam ſolis defectionem & terribilem terræ concuſſionem quæ Chriſto moriente contigerunt, ſcribunt Evangeliſtæ; narrantur quoque a Phlegonte Ethnico Scriptore lib. 13. Olympicorum Chronicorum. Igitur, vel ipſis fatentibus paganis vera ſcripſerunt novi Teſtamenti Evangeliſtæ.

TERTIUM ARGUMENTUM

Petitur ex concordantia novi cum veteri Teſtamento.

ILLI libri ſunt genuini qui concordantur cum oraculis Prophetarum, promiſſionibus Patriarchis factis, & hoc multis retro ſæculis ante Chriſtum natum, quem omnes cæteras Teſt. figuras tum in ſacrificiis, tum in ſacramentis expreſſas præludunt: Atqui tales ſunt libri novi Teſtamenti: Ergo &c. Major patet, quomodo enim citra miraculum fieri poſſet, ut tantopere in ſe diſtantia concordarent, ſi veritas omnium fortior, omnibuſque temporibus, quinimmo & hominum paſſionibus dominans non adeſſet? Probatur igitur minor in qua ſolum reperitur difficultas.

Primo quidem, Quia eamdem fidem, eamdemque doctrinam, ſaltem quoad ſubſtantiam, continent libri novi Teſtamenti cum doctrina veteris Teſtamenti: Eumdem quidem Deum & Chriſtum, eadem præcepta, eumdemque prædicant finem & beatitudinem.

Secundo: Novum Teſtamentum omnes terminat veteris figuras: Meſſiam enim quem prænuntiaverunt Prophetæ, præſentem exhibet: ſacramenta virtute majora ſuccedunt legis Moſaicæ Sacramentis: Nova lex habet Sacrificium quæ Sacrificia Moſaica rimatur quidem, ſed virtute nedum adæquat, verum etiam longe præcellit, juxta illud Heb. 10. de Chriſto ſummo Sacrificatore: *Una enim oblatione in ſempiternum conſummavit ſanctificatos.* Quam quidem doctrinam Patres certatim propugnant, explicant, atque defendunt.

Athenagoras in ſua pro Chriſtianis legatione ſic loquitur: " Fidei noſtræ teſtes ha- „ bemus Prophetas, qui Chriſtum de Deo „ & rebus divinis diſſeruerunt. Si ratio- „ nibus niteremur, merito humanam eſſe „ perſuaſionem noſtram aliquis putaret: „ verum inſuper Prophetarum voces ani- „ mare noſtras: unde Irenæus lib. 2. cap. „ 57. dicit ad Prophetarum libros, remit- „ tendos eſſe eos qui nolunt miraculis, „ quibus fides Chriſti propagata eſt, cre- „ dere. „

Origenes lib. 1. contra Celſum de adverſario ſuo queritur quod Judæi credant vaticiniis Prophetarum, & tamen nolint credere iis quæ ſequuntur ad Prophetas de Jeſu Nazareno: Eamdem doctrinam confirmat Tertullianus lib. adverſus Judæos, & Cyprianus in ſuis viciſſim libris adverſus eoſdem.

Lactantius lib. 5. divinarum inſtitutionum, cap. 3. ſic loquitur: " Diſce igi- „ tur, ſi quid tibi cordis eſt, non idcir- „ co a nobis Deum creditum Chriſtum „ quia mirabilia fecit, ſed quia videmus in „ eo facta eſſe omnia quæ nobis annuncia- „ ta ſunt vaticinio Prophetarum .... „ Prophetarum teſtimonio, qui omnia „ quæ fecit, & quæ paſſus eſt mul- „ to ante cecinerunt, fidem divinitatis ac- „ cepit. „

Succinit egregie S. Auguſt. lib. 18. de civit. Dei, cap. 40. his verbis: " Cui enim „ narranti melius præterita credimus, „ quam qui etiam futura prædixit, quæ „ preſentia jam videmus?„ Unde lib. 12. contra Fauſtum, cap. 45. Non contemne- „ rentur .... quæ Apoſtoli annunciabant, „ demonſtrabantur hæc a Prophetis ante „ fuiſſe prædicta. „ Non ergo mirum ſi & Chriſtus & Apoſtoli, ut doctrinam

ſuam

ſuam tuto confirmarent, veterem Scripturæ legem & Prophetas toties appellarunt. Legatur v. g. ſanctus Matth. cap. 18. verſ. 21. laudat Iſaiam, cap. 2. verſ. 6. Michæam verſ. 15. ejuſdem capitis: Oſeam, & verſ. 18. Jeremiam, ita non ſolum ille, ſed & cæteri Apoſtoli ſcriptores poſt Chriſtum Magiſtrum multa adduxerunt veteris Teſtamenti vaticinia, quæ etiam notata ſunt ad marginem accuratarum novi Teſtamenti editionum, fruſtra a nobis omnia appellarentur.

Idem S. Doctor hanc proſequitur probationem lib. 10. de civit. Dei, cap. 32. relatis enim diverſis Philoſophorum ſententiis, qui, inquit, neque in beatitudine aſtruenda, neque in mediis ad eam conducentibus, vera ſcripſere, ſubdit: „ Non talia ſancti homines in iſta univerſali animarum liberandarum via gradientes, tanquam magna prophetare curarunt: quamvis & iſta eos non fugerint, & ab eis ſæpe prædicta ſint, ad eorum fidem faciendam, quæ mortalium ſenſibus non poterant intimari, nec ad experimentum celeri facilitate perduci. Sed alia erant vere magna atque divina, quæ quantum dabatur, cognita Dei voluntate, futura nunciabant. Chriſtus quippe in carne venturus, & quæ in illo jam clara perfecta ſunt atque in eius nomine impleta, pœnitentia hominum, & ad Deum converſio voluntatum, remiſſio peccatorum, gratia juſtitiæ, fides piorum, & per univerſum Orbem in veram divinitatem multitudo credentium, culturæ ſimulacrorum dæmonunque ſubverſio & a tentationibus exercitatio, proficientium purgatio, & liberatio ab omni malo, judicii dies, reſurrectio mortuorum, ſocietatis impiorum æterna damnatio, regnumque æternum glorioſiſſimæ civitatis Dei, eius conſpectu immortaliter perfruentis: in huius viæ ſcripturis prædicta atque promiſſa ſunt quorum tam multa completa conſpicimus, ut recta pietate futura eſſe cætera confidamus. „

Juvat nunc ex ipſis Scripturarum fontibus oſtendere iſtam concordiam.

Primo: Chriſtus dicitur de ſemine Abraham Matth. 10. & ita prædictum fuerat Gen. 12. his verbis: *In te benedicentur univerſæ cognationes terræ.*

Secundo: Chriſtus dicitur natus de Virgine Matth. 1. 18. illud ipſum Iſaias cap. 7. prophetaverat, his verbis: *Ecce Virgo concipiet*. Ibidem annuntiatur ut Princeps pacis, ut Emmanuel, & Pater futuri ſæculi: quod mirum in modum videmus a ſeptem ſupra decem ſæcula & amplius adimpletum.

Tertio: Matthæus refert Magos veniſſe ab Oriente ad Chriſtum adorandum. Iſtud habetur in prophetia Iſaiæ cap. 60. his verbis: *Surge, illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum, &c.*

Quarto: Chriſtus appellatur Filius Dei, Matth. 3. Joan. 1. Illud autem prædixerat David Pſal. 2. 7. his verbis: *Ego ante Luciferum genui te.*

Quinto: Chriſtus paſſim in Evangelio vocatur miraculorum patrator: De hoc momento multus fuerat ante ſermo apud Iſaiam cap. 41. his verbis de Chriſto prolatis: *Tunc aperientur oculi cæcorum, &c.*

Sexto: Referunt Evangeliſtæ, primo quidem Chriſtum ſanctam civitatem ingreſſum fuiſſe cum pompa & acclamatione: Item Principes & Seniores conveniſſe ut eum morti traderent, deinde crucifixum & poſtea a mortuis reſurrexiſſe & aſcendiſſe in cœlum. Zachar. 9. ſermo habetur de eius triumpho: Pſalmo 2. de Concilio Judæorum adverſus Ieſum. Jerem. 11. 9. de ipſius morte: Pſalmo 3. de ipſius Reſurrectione, & Pſalm. 23. 7. de ejus Aſcenſione: Ergo &c.

QUARTUM ARGUMENTUM

Petitur ex inſpiratione librorum novi Teſtamenti.

ILLI libri ſunt genuini qui fuerunt a Deo inſpirati: Atqui tales ſunt libri novi Teſtamenti: Igitur ſunt genuini. Major patet, quod enim eſt a Deo, veriſſimum eſt: probatur igitur minor & quidem multipliciter.

Primo, ex Scriptura ſacra.

MATTH. 10. cap. 19. habetur Chriſtum Apoſtolos ſic fuiſſe allocutum: *Non enim vos*

vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. Luc. 12. 15. *Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari quemadmodum reſpondeatis, ego enim dabo vobis ſapientiam cui non poterunt reſiſtere.* Tum Joan. 14. v. 26. *Paraclitus enim Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Rurſus 1. Cor. 2. *Sermo meus & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione Spiritus & veritatis.* Et ad Gal. 2. *Notum facio Evangelium quod evangelizatum eſt a me, quia non eſt ſecundum hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.*

Secundo, ex Conciliis & ſanctis Patribus.

Concilium Carthag. III. can. 47. & Trid. in decreto ſpeciali declarant libros novi Teſtamenti fuiſſe Deo inſpirante ſcriptos.

Huic veritati aſſipulantur S. Clemens Papa in ſua ad Cor. epiſt. S. Juſtinus apol. 2. S. Iren. l. 1. adverſus hær. cap. 46. & 47. S. Clemens Alex. exhortatione ad Gentiles S. Ambroſius epiſt. ad Juſtum S. Hieronymus comment. in epiſt. ad Philemonem. S. Epiphanius hær. 76. S. Chryſoſtomus homil. 37. in Geneſim S. Auguſtinus lib. de conſenſu Evang. cap. 35. Sanctus Gregorius Magnus in Proœmio Moralium. De libro Job eius verba referre non abs re erit: Sic loquitur de auctore libri: „ Quis hæc ſcripſerit, valde „ ſupervacue quæritur, cum tamen auctor „ libri Spiritus ſanctus fideliter credatur. „ Ipſe igitur hæc ſcripſit, qui hæc ſcribenda dictavit: ipſe ſcripſit, qui & illius operis inſpirator extitit. „

Tertio, ex Actibus Martyrum.

Actus Martyrii Saturnini, & Scillitanorum, qui in Africa ſub Severo Claudio Conſule anno 303. paſſi ſunt, hanc ſubindigitant veritatem: Similiter & Martyrii hiſtoria SS. Abulinenſium, qui omnes mortem potius ſubire quam Scripturas ſacras Paganis tradere maluerunt. Quorſum hæc? Niſi quia ut divinas illas habebant. His teſtimoniis accedit conſuetudo Eccleſiæ, quæ in Conciliis uſa eſt ſanctis Scripturis, uti verbo Dei, tum ad confutandos Hæreticos, tum ad fidei veritates confirmandas; Ergo &c.

Quarto: Illi libri ſunt inſpirati & divini, qui ſolum a D. O. M. promanare potuerunt: Atqui tales ſunt libri novi Teſtamenti: Ergo &c. Probatur minor. Illi libri continent & myſteria quæ omnem humanum ſuperant captum, & præcepta moralia vires hominis in ſe relicti excedentia, nullus quippe ſine gratia & concupiſcentiam vincere, & injurias condonare valet; Igitur a Deo ſolum promanare potuerunt. Ex profeſſo redibit ſermo.

QVINTUM ARGUMENTUM

Petitur ex miraculis patratis pro confirmatione doctrinæ librorum novi Teſtamenti.

Illi libri ſunt genuini & veriſſimi, quorum doctrina multis confirmata eſt miraculis, immo & totius mundi ad Chriſtum converſione: Atqui res ſic ſe habet: Ergo &c. Major patet; Nam miracula ſunt ſolum pro aſſtruenda veritate: Minor utique ex motivis credibilitatis quæ ſupra attulimus: Sufficiat ergo impræſentiarum unicum producere Auguſtinum, qui duo probat contra Gentiles l. 10. de civ. Dei cap. 16. & 12. In primo quidem oſtendit miracula Deorum inanium eſſe falſa, nec aliud eſſe præter naturæ deficientis effectus, ut monſtra, vel quod peius eſt artis magicæ vel Thurgicæ fructus. In poſteriori vero probat miracula a Deo patrata ſola eſſe veriſſima. „ Neque „ enim, *ait*, audiendi ſunt, qui Deum „ inviſibilem viſibilia miracula operari „ negant; cum ipſe etiam ſecundum ipſos fecerit mundum quem certe viſibilem negare non poſſunt. Quidquid igitur mirabile fit in hoc mundo, profecto minus eſt quam totus hic mundus. „ Ergo &c.

Obtunduntur ſpicula Infidelium.

Opponunt Scripturam ſacram eſſe ab hominibus, cum ab ipſis eam habeamus: Igitur non a Deo. Confirmatur: non ab Angelis eis dictata eſt, cum hoc nullibi lega-

legatur, ſupereſt igitur quod eam vel ad nutum phantaſiæ, vel opera mali genii tradiderint; non enim ſemel contigit homines conſuluiſſe dæmones, ut liquet de Magis Pharaonis, de quibus multus eſt ſermo Exod. 8. 9. & 10.

Reſpondeo diſtinguendo: Scriptura ſacra ab hominibus inſpiratis prodiit, concedo: non iſpiratis, nego. Multa momenta probant Scripturam ſacram ab hominibus a Deo inſpiratis promanaſſe. Primoquidem ecquis ſibi perſuadeat Prophetas, Evangeliſtas, Apoſtolos ex parte rudes & illiteratos, a pueris aut Agricolas, aut Paſtores, aut Artifices, aut Piſcatores tam ſublimem & admirabilem doctrinam cœlitus non accepiſſe? Secundo, multa, ut Prophetæ, menti humanæ prorſus impervia & abſcondita annuntiavere, quod citra revelationem facere non potuerunt. Tertio, Myſteria quæ captum hominum ita ſuperant ſcripſerunt, ut in iis capiendis, ſi non adſit gratia illuminans, cæcutiat intellectus creatus.

Ad confirmationem: Scriptum eſt in Actibus, Moyſen diſpoſitione Angelorum a Deo accepiſſe legem quam ſuo tradidit populo: neque vero minus claret hiſtoriam creationis ante ipſos homines factę, & primis parentibus poſtea coevæ abſque revelationis ope potuiſſe ſcriptis mandari. Quod autem aut Athæi, & malevoli alii malo alicui genio tribuere audeant, hoc dubio-procul abſque fundamento aſſeritur, cum & ſermones & ſcripta nihil niſi puritatem, pietatem, ſanctitatem ſpirent. Quam quidem doctrinam tot & tantis miraculis conſignarunt, ut Deum ſolum Auctorem habuiſſe conſtet, maxime cum hujuſmodi prodigia ad unius Dei cultum inſtituendum, & ad abolendam ſacrilegam dæmoniorum ſuperſtitionem ediderint viri, quorum mores innocentiſſimi erant, & quorum ſibi ſemper conſtans vitæ tenor ſummam erga unum Deum reverentiam, erga homines benevolentiam, erga magicas artes magnam execrationem omnium oculis ingerebat. Quis cordatus credet homines omni humano deſtitutos auxilio, ſæviente mundo, terrente diabolo contra auctoritatem Principum, contra ſuperſtitiones Sacerdotum & populorum, contra argumenta Philoſophorum, eloquentiam Oratorum, corruptionem paſſionum ubique graſſantem potuiſſe nulla virtute divina adjutos tam felici exitu legem, quam litteris mandarunt, defendere, propugnare, ſtabilire, ac tandem omnem potentiam humanam reluctantem, flamma & ferro atrociter ſævientem devincere, eamque cruci quam oppugnabant, ſubjicere.

Replicant: Miracula in gratiam religionis patrata non ſunt vera miracula, ſed ſolum aut virtute naturali, aut ope dæmonum prodigia facta, ut legere eſt de portentis a Magis Pharaonis editis. II. Infideles ſuos itidem habere & vates & oracula gloriantur. III. Vel ipſi Mahumetani Alcoranum a Deo inſpirante prodiiſſe, immo & ſignis conſignatum jactitant, quam legem univerſi prope orbis terrarum populi tanto animi obſequio oſculantur, ut leviſſimum in comparatione Chriſti cultorum prævalere tantæ multitudini citra temeritatem dici non poſſit.

Jamjam in tractatu attributorum diſſert. 1. de exiſtentia Dei fecimus ſatis illis & ſimilibus putridis argumentis; verum ad abundantiam juris iterum reſpondere juvat.

Reſpondeo negando miracula facta tum in veteri, tum in novo Teſtamento ad legem Dei confirmandam non eſſe vera miracula. De prioribus conſtat, cum Moyſes non clanculum, ſed coram populo, ſed aſtantibus Ægyptiis ea fecerit; neque tamen ullum adverſus prodigiorum veritatem reclamaſſe legitur. De poſteriorum genuitate non minus liquet; tametſi enim quidam inter Judæos obduratiſſimi miracula Chriſti virtuti dæmoniorum tribuerint, præter quam quod ipſe Jeſus hanc inſulſam propulſaverit calumniam, dicendo eos contradictoria eloqui, cum implicet dæmonem ſigna facere ad evertendum ſuum regnum, in hoc quippe tendebant Domini noſtri miracula, alii cedebant ſignis, & ita fidei obediebant, ut teſte Euſebio lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 31. univerſa Hieroſolymorum Eccleſia ex ſolis Hebræis, qui ad fidem chriſtianam converſi erant, ab ævo Apoſtolorum ad tempora uſque Adriani Imperatoris, qui Judæos & Chriſtianos Hieroſolymis expulit, fuerit conflata.

Ad ſecundum diſtinguo: Infideles habue-

buerunt ſicut Synagoga Vates & oracula falſa, concedo: vera, nego. Revera quidem, tempora quibus deos Gentium floruiſſe dicuntur, fabuloſa ſunt, & ipſos non niſi numina commentitia fuiſſe fuſo calamo oſtendit Tertullianus in ſuo apologetico. Quantum ad Vates & oracula quæ Gentiles ventilant, circa dubium eſt, ejuſmodi oracula edita eſſe circa minutos, obſcuros, nulliuſque momenti eventus, circa quos nullus eſt adeo mendax Vates, qui confidenter & impune non garriat, immo identidem mentiendo, in verum quandoque non incidat. Unde Cicero lib. 2. de divinatione, hæc, quæ ſua ætate circumferebantur oracula deridet, partim ut falſo conficta, partim ut caſu vera, partim ut ambigua reſponſa Sacerdotum, incautam & ſimplicem plebem decipientium. Non ſic prophetię, quas veras eſſe probavit eventus omnis, ut ex concordia veteris Teſtamenti cum novo oſtendimus. Ex quo liquet Scripturas ſacras eſſe genuinas & inſpiratas.

Juvat hic texere miram Lactantii reſponſionem: Sic loquitur de Gentibus lib. 2. inſtitutionum cap. 17. " In oraculis vel maxime fallunt, quorum præſtigias prophani a veritate intelligere non poſſunt, ideoque ab illis attribui putant & imperia, & victorias, & opes, & eventus proſperos rerum: Denique ipſorum nutu ſæpe rempublicam periculis imminentibus liberatam, quæ pericula et reſponſis denuntiaverunt, & ſacrificiis placati averterunt. Sed omnia iſta fallaciæ ſunt; nam cum diſpoſitiones Dei præſentiant, quippe qui Miniſtri ejus fuerunt, interponunt ſe in his rebus, ut quæcumque a Deo vel facta ſunt, vel fiunt, ipſi potiſſimum facere, aut fuiſſe videantur; & quoties alicui populo, vel urbi, ſecundum Dei ſtatum boni quid impendet, illi ſe id facturos vel prodigiis, vel ſomniis, vel oraculis pollicentur, ſi ſibi templa, ſi honores, ſi ſacrificia tribuantur. Quibus datis, cum illud acciderit, quod neceſſe eſt ſummam ſibi pariunt venerationem. Hinc templa devoventur, & novæ imagines conſecrantur, mactantur greges hoſtiarum, &c. „

Ad tertium nego Alcoranum a Deo prodiiſſe, & veris miraculis conſignatum. Tametſi enim quædam pia in eo legantur, duo certa ſunt apud omnes. Primum quidem ea Mahumetum a Judaica & Chriſtiana revelatione ſuffuratum eſſe. Secundum, eadem partim fabulis, partim etiam putidiſſimis erroribus commaculaſſe. Et vero inſulſas in Alcorano ſuo collegit Rabinorum fabulas, tum Sabellianorum, Manichæorum, Arianorum, aliorumque hujus furfuris Hæreticorum nævos. Quod autem corrumperit revelationem Judaicam & Chriſtianam, liquido conſtat ex multis. I. Docet Abrahamum Templum Mechæ erexiſſe, ibique cultum Dei juxta Alcoranum inſtituiſſe. II. Iſmaelem adæquat Iſaaco, & quaſi præfert, & ſic exſufflat Abrahæ factæ promiſſiones in Iſaac. III. Ut de novi Teſtamenti revelatione loquamur, Mariam, quæ Chriſtum peperit, eamdem facit cum Maria Moyſis ſorore. IV. Chriſti divinitatem infrunito ore negat, eumque non fuiſſe crucifixum, ſed alium in ejus locum ſuffectum eſſe fabulatur. V. Demum legem totam carnalem & multiplici uxorum paratu ad nutum cujuslibet prædicat, nec alium promittit Sectatoribus præter paradiſum obſcœnis voluptatibus exæſtuantem & plenum. Neque vero aliud pro jure & juſtitia habet, quam vim armorum, quibus per fas & nefas ſui omnem orbem terrarum ſuo poſſint adſcire imperio, cum e contra religio Chriſti tota humilis, tota immaculata, tota ſancta; hinc & ſola revelata.

Obſtrepunt iterum: Illæ Scripturæ non ſunt inſpiratæ, ſi libri in quibus continentur, non poſſint dici ſacri: Atqui hujuſmodi libri non ſunt ſacri: Et probatur. Sunt tantum compilationes fragmentorum quæ hinc inde abſque delectu ab Eſdra collecta, diſturbato ordine, nullaque habita ratione temporum, in diverſa volumina digeſta et compacta ſunt, ut videre eſt in libris Prophetarum, maxime in Jeremia. Ergo &c.

Reſpondeo I. Vaticinia Prophetarum, quæ primi Chriſtiani habebant, & ad noſtra uſque tempora pervenerunt, tanti fuiſſe ponderis, ut Juſtinus & alii multi Philoſophi ea in Chriſto adimpleta animadvertentes, velut inſpirata crediderint, &

eorum

eorum lectione fidem Chriſti amplexi ſint, quam quidem & proprio conſignare ſanguine non dubitarunt. Ea ipſa laudavit Chriſtus adverſus Iudæos obſtrepentes: Ea S. Paulus contra eoſdem, neque tamen conqueſti ſunt non eſſe genuina, verum potius ut veros Prophetarum fœtus ita habebant, ut multi etiam ex Sacerdotibus obedirent fidei, ut legitur Act. 2. 3. Eadem ſancti Patres, nedum adverſus Judæos, ſed contra Ethnicos ad fidem defendendam laudabant. Non abs re erit quorumdam verba hic texere.

Chriſtus Dominus. Luc. 24. occurrens duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntibus, eorum increpavit incredulitatem, in quam propter paſſionis ſcandalum non nihil prolapſi fuerant. *O ſtulti!* inquit eis, *& tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens a Moyſe & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipſo erant*. S. Paulus Act. 26. cauſam ſuam defendens & perorans coram Rege Agrippa & Feſto Syriæ Præſide, eos ſic allocutus eſt: *Auxilio autem adiutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque maiori, nihil extra dicens, quam ea quæ Prophetæ locuti ſunt, futura eſſe, & Moyſes: Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo & Gentibus*.

Jam ad ſanctos Patres veniamus. Athenagoras in legatione pro Chriſtianis ait: " Eorum quæ novimus, & credimus „ habemus Prophetas teſtes . . . voces „ Prophetarum confirmant noſtras rationes. „ Origenes lib. 2. contra Celſum eſt ejuſdem labii; ibi enim vocat validiſſimam demonſtrationem eam quæ ex prophetiis deducitur. S. Cyprianus lib. adverſus Iudæos in Præfatione ad Quirinum dicit: " Prædictiones Prophetarum valere ad „ prima fidei lineamenta formanda. „ Quid plura? S. Auguſtinus tract. 35. in Ioan. ſic loquitur: " Quid eſt Chriſtus, „ dicit Paganus? Cui reſpondemus: „ quem prænuntiaverunt Prophetæ. „

Reſpondeo 2. ad argumentum negando minorem: Ad probationem, diſtinguo; Libri ſacri ſunt collecti ab Eſdra Propheta, & Eccleſia ſancto Spiritu afflata judicavit quinam recipiendi, quinam vero abjiciendi ſint, concedo: ſicut autem Propheta, ſic & Eccleſia in re tanti momenti errare non poſſunt. Et adulterini pro genuinis ſuſcepti ſunt, nego. Hoc fuſiori calamo agendo de quolibet libro in particulari explicabimus. Porro non una ratio probat Prophetarum libros eſſe inſpiratos. I. Hoc evincit conſenſio veteris teſtamenti cum novo. II. Hoc quoque quod Judæi Chriſtianos laudantes Prophetas pro Chriſto, libros defloraſſe nuſquam inſimulaverint. Jam vero ſi non adſit ſemper in hiſtoriis texendis ordo temporum, nulli mirum videri debet, cum Jeremias v. g. in anguſtia temporum, neceſſitate compellente, iterata vice ſuas Baruch. dictaverit prophetias, & ex alia parte Libri ſacri in variis Judæorum captivitatibus, varia quoque paſſi ſint naufragia. III. Demum diverſius materiarum ordo ne minimum quidem negotium faceſſit pro autheniate ſacrorum, maxime in prophetiis enarrandis: quin potius illam aſtruit, cum Prophetis Dei afflatu motis ſolemne ſit modo unum de aliquo oraculum, modo alterum de alio momento proferre: Scriptum eſt enim Ezech. 1. *Ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur*.

Dices: Prophetarum libri non urgent Ethnicos, cum ſuſpectos & malæ fidei habeant Judæos: Ergo &c.

Reſpondet S. Auguſtinus lib. 13. contra Fauſtum: " Dicere non eſſe aptam Gen„ tibus Hebræam Prophetiam, cum vi„ deamus omnes Gentes per Hebræam „ Prophetiam credere in Chriſtum, ridicula inſania eſt. „

Aliæ objectiones proponuntur & ſolvuntur.

Obiicitur: Plures circumferuntur libri ſub nomine Apoſtolorum, puta Thadæi & ſimilia. Igitur Libri novi Teſtamenti non ſunt genuini. Confirmatur. Patres, ut Ignatius, Clemens Romanus, Polycarpus etiam citant ea quæ continentur in libris apocryphis; ſic Clemens mentionem facit de libris Sybillinis, quod argumentum eſt libros non eſſe genuinos, quia veri a falſis diſcreti non apparent. Rurſus confirmatur. Veteres Eccleſiæ Doctores nullam faciunt mentionem de novi Te-

vi Teſtamenti libris, ut Patres mox laudati, item nec Polycarpus, Athenagoras, Theophilus, Tatianus, in primis nec Hermas Apoſtolorum diſcipulus.

Reſpondeo, ex probationibus patere Libros novi Teſtamenti eſſe genuinos. Ad 1. diſtinguo: Et libri apocryphi non fuerunt ab Eccleſia recepti ut canonici, concedo: ſecus, nego. Nullus igitur generalis conſenſus probavit ejuſmodi libros, quinimmo multos in eis ſcatere errores, multaque mendacia compertum habemus.

Ad 2. diſtinguo: Patres quandoque libros apocryphos citarunt hiſtorice narrando, vel etiam ad majorem veritatis confirmationem ſententiis aliquibus veris uſi ſunt, concedo: & illos citarunt tamquam canonicos, nego. Quædam igitur ex his quandoque laudavere Patres, multa ſiquidem bona continent libri apocryphi, quæ vel in Prophetis, vel in Apoſtolorum ſcriptis illorum auctores ſumpſerunt, unde non mirum ſi a ſanctis Doctoribus quandoque celebrentur; ſed non ea profecto mente ut eſſent canonica Scriptura.

Dices: Ejuſmodi libri habent aliquid ex Prophetis deſumptum: Igitur pares ſunt cæteris libris.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. Diſparitas eſt, quod libri novi Teſtamenti Eccleſiæ propoſitione firmati ſint, & ejuſdem conſenſu recepti, ſecus vero alii.

Ad 3. nego Patres nullam feciſſe mentionem de libris novi Teſtamenti; ſiquidem Papias diſtinguit Evangelium Marci ab Evangelio Matthæi; hic autem erat Apoſtolorum diſcipulus. Ita Euſebius lib. 3. hiſtoriæ cap. 39. Irenæus quatuor Evangeliſtas bis nominat cap. 16. Juſtinus apolog. 2. laudat hæc Joannis verba: *Deus erat Verbum*. Unde reſpondeo II. diſtinguendo: Patres primorum ſæculorum nullam fecere mentionem de libris novi Teſtamenti aliquando, & cum res non poſtulabat, concedo: ſemper, nego. Tria diſtinguntur Patrum opera, quædam ad Catechumenorum inſtructionem: quædam ad fidei defenſionem: quædam vero ad mores inſtituendos. In primis aut' nullo modo, aut ſubobſcure loquebantur de myſteriis & libris Scripturarum, ne Chriſti theſaurus foret in prædam Gentilium, qui quandoque audiebant Apoſtolorum diſcipulos de regno Dei ſermocinantes: vel etiam propter Catechumenorum debiliorem & titubantem fidem, quibus certe non omnia & præcipua committenda erant myſteria. In ſecundis palam & publice, immo & clare loquebantur de myſteriis: rarius in tertiis & poſterioribus.

Contra: Libri novi Teſt. non ſunt Veraces: Igitur nec genuini. Probatur Ant. multipliciter: Primo quidem, quia diſcipuli iterum atque iterum decepti falſa ſcripſere; Judæi enim vocabant Chriſtum ſeductorem. Secundo, veritatem redolere nequeunt ſcripta virorum imperitorum, quales erant Apoſtoli, qui pene omnes piſcatores erant. Tertio, Julianus & ante ipſum Celſus in magicas revocat artes miracula ab Apoſtolis pro veritatis confirmatione patrata. Denique potuerunt Apoſtoli ſimulare veritatem, & vita admodum pœnitenti & dura mendacium tegere.

Reſpondeo, iſtas objectiones ex ſupra dictis ſolutas manere, immo & evaneſcere. Prima quidem propellitur miraculis & reſurrectione Chriſti, ac totius mundi converſione, quæ quidem ſunt argumenta ejus, tum divinitatis, tum ſanctitatis irrefragabilia. Ad cætera in promptu eſt eadem reſponſio; in hoc enim plurimum mirabile fuit, pauperes ſpiritu piſcatores evangelizaſſe regnum Dei, quod certe fieri non potuit, niſi Deo magiſtro inſpirante, docente, & protegente. Cæterum & miracula, & ipſa Apoſtolorum ſanguinis effuſio probant eos vera ſcripſiſſe.

Repenunt Religionis hoſtes: Libri novi Teſtamenti non fuerunt inſpirati: Igitur nec genuini. Probatur Ant. Primo quidem, quia inter ſe pugnant: alia enim proponit Mattheus, alia vero Lucas: ſi autem a Deo promanaſſent auctore, profecto nihil eſſet in eis diverſum, quando quidem diverſitas a diverſitate cauſarum procedit.

Reſpondeo, negando Ant. Ad probationem jam ſupra factum eſt ſatis: attamen ad abundantiam juris diſtinguo: libri N. T. diverſa proponunt, id eſt, unus auctor refert ab alio omiſſa, vel non ſatis explicata, concedo: diverſa contrarie, aut contradictorie, nego. Diverſitas duplex diſtinguitur, alia omiſſionis & explicatio-

tionis: alia vero contrarietatis, ſeu etiam contradictionis. Prior in eo ſita eſt, quod quædam referantur in uno, quæ ab alio, vel omiſſa ſunt, vel non ſufficienter & ſecundum omnes circumſtantias explicata: poſterior vero quando aliquid affirmatur alicui puncto ab alio Scriptore laudato penitus diverſa, ut ſi v. g. Matth. dixiſſet de latronibus quod uterque ſemper & uſque ad mortem convitiatus fuiſſet Chriſtum; tunc in hac hypotheſi Lucas referens unius Latronis converſionem, non vera protuliſſet. Prima diverſitas ſolum reperitur apud Evangeliſtas; ſic Lucas ſanguinis ſudorem enarrat, quem omiſerat Matthæus: Matthæus vero ſuſius explicat beatitudines a Chriſto in monte prædicatas & publicatas, quam ipſe Lucas: iſte enim quatuor tantum poſuit, per abbreviationem & non per contrarietatem, ſi quidem in octo a S. Matthæo allatis continentur.

Inſtant: Libri N. T. adverſantur libris antiquæ legis, qui tamen erant inſpirati: Igitur illi ſpiritum ſanctum non habuerunt auctorem: Probatur Ant. Multa ſunt in V. T. quæ non ſolum bona non credimus, verumetiam quæ a mortifera reputamus: ſic v. g. Apoſtolus Gal. 5. de circumciſione aiebat: *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis proderit.*

Reſpondeo negando Ant. Ad prob. diſtinguo: Et illa quæ obiiciuntur erant bona ſuo tempore, concedo: erant mala, nego. Lex vetus abrogata eſt, quia, veniente veritate, ceſſant figuræ, unde nunc eſt mortifera: utrumque affirmat novum Teſtamentum: Igitur non adverſatur veteri.

Perſiſtunt: Illi libri non videntur inſpirati, qui indigent ulteriori auctoritate, ut confirmentur: Atqui libri N. T. indigent ulteriori auctoritate, ſcilicet veteris Teſtamenti, ut confirmentur; Apoſtoli enim varia, tum Moyſis, tum Prophetarum oracula aſſumunt, ut ſua ſcripta non ſolum apud Judæos, verum etiam apud Gentiles credibilia reddant.

Reſpondeo diſtinguendo: Si eiuſmodi libri ulteriori indigeant auctoritate ad ſuam veracitatem quoad ſe comprobandam, concedo: ſi ſolum quoad homines, nego. Et ſic diſtincta minore, nego conſequentiam: libri N. T. ea ſolum nituntur auctoritate quæ eſt divina, unde non indigent abſolute loquendo ulteriori auctoritate, ut credibiles dicantur: quia vero homines variis moventur deſideriis, & parum admodum ſit in eis lumen, præſertim circa divina intelligenda, non eſt inconveniens variis momentis illis explanare veritatem: unde ipſe Chriſtus utebatur oraculis Prophetarum, ſimiliter & ad ejus imitationem Apoſtoli, ad probandam, tum divinitatis, tum incarnationis veritatem; maxime apud Judæos quippequi admitterent V. T. Scripturas, unde opus erat ut Verbi divini præcones eis oſtenderent figuras veteris legis eſſe in Chriſto adimpletas: apud Gentiles etiam, ut concordia utriuſque Teſtamenti, quæ inter tot & tam diſtantia ſine miraculo adinveniri non potuit, intelligerent veram eſſe Chriſti legem, veroſque novi Teſt. libros.

Replicant: Quæ ſunt inſpirata, ſiunt abſque humana induſtria; ſolum gravia & ſupernaturalia referunt: Atqui tales non ſunt libri novi Teſtamenti. Primo quidem, quia Apoſtoli morem in ſcribendo aliorum auctorum geſſerunt, ſcilicet inquirendo, laborando & referendo, vel quod ipſi viderant, ut Joannes qui aquam e latere Chriſti promanantem ſe vidiſſe profitetur, quinimmo & ſcripſiſſe ſicut viderat: vel etiam quæ audierant, ſic Marcus ſcripſit Evangelium ut audivit a Petro, Lucas vero ut didicerat a Paulo. Secundo, multa ſunt naturalia & cæteris hominibus communia, ab Apoſtolis tamen conſcripta, ut in epiſt. ad Timoth. 2. cap. 4. 11. in qua ſic loquitur Apoſtolus: *Lucas eſt mecum ſolus*. Igitur quædam ſcripſerunt quæ ad fidem non pertinent, adeoque nec ad revelationem. Tertio, quædam levioris momenti referuntur, ut ſalutationes: Igitur iſta non fuerunt inſpirata, alias ſi quæcumque in Scripturis continentur, divinæ ſubeſſent inſpirationi, non foret diſcrimen inter graviora & levia: nec myſteria rebus humanis forent majori fide digna, quod eſt inconveniens.

Reſpondeo diſtinguendo: Quæ ſunt inſpirata, tam quoad ſubſtantiam, tam quoad modum non ſunt ab humana induſtria, tranſeat: quæ ſunt ſolum inſpirata quoad modum, nego. Et ſic diſtincta mino-

minore, nego conſequentiam. Multa ſunt in Scripturis diſtinguenda: quædam quæ ab inſpiratione, tam quoad ſubſtantiam, quam quoad modum profluunt, qualis eſt revelatio SS. Trinitatis. Enim vero myſterium iſtud quoad ſe omnem ſuperat captum humanum; immo & quoad modum, neque enim, aut labore, aut induſtria cognoſci poteſt. Quædam vero ſunt naturalia quoad ſe, ut ſalutationes,& ſermonum enarrationes; & iſta ſunt ab inſpiratione ſolum quoad modum, in quantum Spiritus ſanctus aderat ſcriptoribus per aſſiſtentiam, ne ut jam jam dictum eſt, errarent, tum in ſcribendo, tum facta enarrando: iſta autem non ſunt tam inſpirata quam ea quæ a Deo procedunt & quoad ſubſtantiam, & quoad modum: & ſic patet reſponſio ad omnia argumenta; nam & leviora ut divinæ ſubſunt inſpirationi ſunt æque certa ac majora, quia idem eſt Verbum divinum loquens: quamob rem ſequitur ſolum res humanas quoad ſe & in abſtracto conſideratas, non eſſe tanta fide dignas; ſecus vero ut divinæ ſubſunt revelationi.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Apoſtoli morem cæterorum auctorum geſſerunt quoad ſcripta materialiter ſumpta, concedo: formaliter ſumpta, nego. Quæ in Scripturis ſacris mandata ſunt, poſſunt conſiderari dupliciter, nempe, vel quoad ſe, vel quoad enarrationem & ſcriptionem. Primo modo nihil habent commune cum cæteris auctoribus prophanis, quando quidem iſti ſcripſerunt, vel quæ audierunt, vel quæ ipſi capiebant, vel etiam quod ſtudio adinvenerant: & hoc ſemper naturali ducti lumine: Scriptores vero canonici retulerunt, vel quæ immediate didicerant a Deo, vel quæ Spiritu ſancto afflati & aſſiſtente ſcriptis mandarunt. Jam vero Scripturæ alio poſſunt conſiderari modo, nempe præciſe ut ordine quodam litteris & ſtylo conſcribuntur; & ad hoc requiritur labor & induſtria ſicut in cæteris: Et in hoc admittitur comparatio.

Ad id vero quod dicitur, Marcum ſcripſiſſe quæ audierat a Petro, diſtinguo: a Petro inſpirato, concedo: ſecus, nego. Igitur & Marcus ſcripſit quæ a Petro inſpirato didicerat: ipſe vero eodem ſpiritu aſſiſtente ſuum compoſuit Evangelium, & ſic error nullomodo irrepſit in ejus ſcripta ex omni parte inſpirata, adeoque & canonica.

Sed contra: Apoſtoli fuerunt Prophetæ & Doctores: quædam igitur ſcripſerunt ſecundum revelationem, quædam vero ſecundum doctrinam: Igitur quando locuti ſunt ut Doctores, non locuti ſunt, ut inſpirati, adeoque omnia non ſunt in Scripturis divina.

Reſpondeo diſtinguendo: Locuti ſunt Apoſtoli directi a Spiritu ſancto ne errarent, concedo: ſecus, nego. Habuerunt igitur in doctrina ſua infallibilitatem.

Replicant: Multæ rationes in Scripturis N. T. referuntur, quæ magis redolent doctrinam & opinionem quam revelationem: ſic Paulus diſſerens de caſtitate 1. Cor. 7. ait, *Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*. Igitur non habebat de virginitate ſervanda revelatione. Rurſus Athenienſibus rationibus humanis & ipſo Poetarum effatu probat veri Dei optimi unitatem: Ergo &c.

Reſpondeo ut ſupra, Apoſtolos protegente & aſſiſtente Spiritu ſancto vera ſemper ſcripſiſſe.

Ad 1. exemplum diſtinguo: Paulus non habebat revelationem de Virginitate præcipienda, concedo: de eadem proponenda, nego. Nam ſubdit ſtatim: *Puto quod & ego ſpiritum Dei habeam*. Sequitur igitur ſolum nullum fuiſſe a Chriſto emanatum præceptum de ſervanda virginitate, ſecus vero Conſilium: nam & ipſe ad hanc perfectionem adhortatus eſt homines, Matth. 19. & poſt ipſum Apoſtolus.

Ad II. diſtinguo ut ſupra: Et S. Paulus infallibilitatem habuit, ut certis Poetarum auctoritatibus & rationibus probaret idololatris Dei unitatem, concedo: cum enim iſti nullas admitterent Scripturas, auctoritate ipſorum Philoſophorum & Poetarum atque ratione de ſuperſtitione erant convincendi. Et Doctor gentium non habebat in ſcribendo infallibilitatem, nego.

De modo quo Deus ſe geſſit reſpectu Scriptorum canonicorum.

AD plenam & claram obiectionum ſolutionem, operæ pretium eſt dicere quomodo

do S. Spir. ſe geſſerit erga Scriptores canonicos. Deus igitur poteſt loqui multiplici modo, ſcilicet vel antecedenter, videlicet inſpirando, revelando, & demoſtrando quid ſcribendum, quidve dicendum ſit, ita ut ſcriptor nihil proprio marte, aut ſcriptis mandet, aut faciat; quodquidem fieri poteſt vel per revelationem, ſic S. Paulus in extaſi raptus multa audivit arcana: vel per viſionem imaginariam, ut cum Petrus linteum ſerpentibus & quadrupedibus plenum e cœlo demiſſum vidit, & poſtea in idem receptum, qua quidem viſione Spiritus ſanctus gentilium vocationem illi manifeſtabat. Quandoque etiam hoc fit per aſſumptionem ſpecialem a ſpiritu Dei, ſic David Spiritus ſancti impulſu & impetu exclamans, ait: *Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo mendax*: nonnumquam per allocutionem ſenſibilem, ut Angelus qui loquebatur Moyſi in rubo, quę quidem allocutio facta eſt in vigilia: vel etiam quando Deus os ad os loquitur, ſicut Moyſi & Paulo locutus eſt: vel denique per inſpirationem internam eamque ſpecialiſſimam, ut diximus de exceſſu David.

Alio modo loquitur Spiritus S. ſcilicet concomitanter, & non ita diſtincte, ſed ad modum dirigentis, ne erret Scriptor: unde eſt motio & inſpiratio ſpecialis, eaque continua, ut Scriptor canonicus in omnibus veritatem dicat. Etiam ſe habet Spiritus ſanctus, reſpectu Scriptoris canonici, dictando verba & ſenſus, maxime cum de myſteriis agitur. Quandoque ſenſum & non verba dictat, ſic Samuel multa audivit contra Eli Magni Sacerdotis domum, & ſcriptis ad ſuum modum redegit, atque enarravit. Quandoque inſpiratio eſt tantum ad veritatem locutionis, ita ut & ſubſtantia rerum geſtarum, & eas ſcribendi modus ſit humanus, ſicuti in hiſtoriis referendis patet; v. g. Machabæi potuerunt deſcribere prælia & facta ſua: certe ſenſum non dictavit Spiritus ſanctus, illi namque narraverunt & quæ viderant, & quæ ipſi fecerant. Neque etiam ſcribendi modus apparet a Deo intuſus: tum quia hiſtorias ſcripſerunt ſicut alii auctores: tum quia ſtylus diverſus eſt in diverſis Sripturarum hiſtoriis; alius quippe apparet in libris Regum, alius in libro Judith & Eſtheris, alius in libris Machabæorum: alius in Evangeliis & in epiſt. ad Hebr. Porro ſi Scripturæ forent inſpiratę quoad omnia, idem utique foret in omnibus ſcribendi modus: Relinquitur ergo quaſdam Scripturas immediate eſſe a Spiritu ſancto quoad ſubſtantiam, quaſdam quoad verba & ſenſum: quaſdam quoad modum, omnes quoad veritatem: Ita communiter Theologi.

Dices: Quidam primorum ſæculorum Patres tenent omnes Scripturas eſſe a Spiritu ſancto & quoad verba, & quoad ſenſum promanatas.

Reſpondeo, hoc verum eſſe pro Scripturis quæ vel de lege, vel de myſteriis tractant: neutiquam vero de his quæ humanas referunt hiſtorias. Poſſet tamen dici etiam de iſtis a Spiritu ſancto & quoad ſenſum ſpiritualem & moralem, & quoad verba promanaſſe, in quantum Spiritus ſanctus mentem, linguam & calamum Scriptorum dirigebat, juxta illud Prophetæ Pſal. 44. *Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcribentis*. Nec mirum, Prophetæ & Apoſtoli pro Deo ſcribentes erant Spiritu ſancto pleni, nec quicquam niſi ipſius impulſu & directione ſcriptis mandabant, & ſic omnes, quæ circumferuntur de hoc momento in Eccleſia opiniones, conciliantur.

Solvuntur objectiones contra concordiam Scripturarum.

OPPONUNT fidei adverſantes: Illi libri non ſunt genuini, qui nullam, aut ſaltem ſufficientem concordiam habent cum veteris Teſt. Scripturis: Atqui tales apparent Scripturæ N. T. Ergo &c. Major patet: cum enim novum Teſtamentum fundetur in Veteri, ſi non habeat cum iſto relationem, nec utique habebit & veritatem. Probatur igitur minor, & quidem multipliciter. Primo, non eſt concordia cum propbetiis, namque omnia obſcura admodum videntur. Secundo, cuncta quoque non ſemel apparent, quandoquidem prophetiæ, ut plurimum, ſenſum litteralem præ ſe ferunt, qui reſpicit res et perſonas. Tertio, plures contrarietatem ſpirant: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Prophetiæ ſunt obſcuræ collective ſumptæ, nego. Diſtributi-

ve, ſubdiſtinguo: & habent ab Eccleſia, tum propoſitionem, tum explicationem, concedo: ſecus, nego. Prophetiæ poſſunt conſiderari duplici modo, nempe in globo & collective, & ſic una eſt confirmatio alterius, immo & explicatio. Sic cum dicitur Chriſtus natus ex Maria Virgine, tunc concipitur illud Iſaiæ effatum: *Ecce virgo concipiet*; ad Chriſtum pertinere. Præterea quid mirum ſi Scripturæ obſcuræ ſint, non enim, ipſo teſte Chriſto, datum eſt omnibus hominibus noſcere myſteria, ne vel ſimplices, vel etiam malevoli ipſas irriderent, ſed majoribus & fidelibus concredita eſt fides explicita myſteriorum Religionis. Cæterum habemus Eccleſiam quæ fidem & exponit & explicat.

Ad 2. diſtinguo: Quæ dicitur in Scripturis poſſunt diverſis applicari ſecundum diverſos ſenſus, concedo: ſecundum eumdem, nego. Ultro fatemur Scripturas N. T. ipſi ſoli convenire ſecundum ſenſum litteralem, ſed ſecundum ſpiritualem jure merito applicantur V. Teſtamento, v. g. Jeruſalem litteraliter ſignificat urbem Paleſtinæ; ſecundum ſenſum ſpiritualem deſignat Eccleſiam Chriſti. Dictum eſt autem ſupra Scripturas varios habere ſenſus.

Ad 3. diſtinguo: Scripturæ quandoque videntur contrariæ materialiter, concedo: formaliter, nego. Materialiter quidem, quatenus voces & phraſes, immo & expreſſiones ſæpe diverſæ ſunt: Sed diverſitas levis eſt, & ſi quæ formaliter apparet, utique in levioribus ſita eſt, nuſquam vero in ſubſtantia. V. g. eſt de ſubſtantia fidei ut Magi venerint de longinquo ad Chriſtum adorandum: ſed ex qua præciſe regione & mundi plaga, non eſt ſatis certum.

Replicant: Ipſi Chriſtiani non conveniunt de expoſitione Scripturarum: Igitur non eſt concordia veteris cum novo Teſtamento: Idem ſit judicium de cæteris ac de prophetia Jacob: Atqui alii illam explicant de ſola Tribu Juda, alii vero de tota natione Judæorum: Ergo &c.

Reſpondeo, diſtinguendo: Theologi Catholici quandoque non conveniunt de levioribus, tranſeat; de capitali, nego. Palmare prophetiæ Jacob caput eſt, ut Chriſtus veniat ablato ſceptro a Judæis, ſecundum autem omnium opinionem, in adventu Chriſti poteſtas Judaica prorſus fuit ablata & extincta.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Libri novi Teſtamenti ſunt genuini.

PRIMO: Tales invenerunt Patres quales habiti ſunt, & nos habemus: Clemens Romanus in ſuis ad Corinthios Epiſtolis, Ignatius viciſſim in ſuis ad Romanos, Trallianos & alios multa laudant loca, quę adamuſſim in codicibus ſacris leguntur.

Secundo: Conſentiunt cum libris V. T. de Deo uno, & maxime de incarnato. Et vero Matth. 1. Chriſtus dicitur de Virgine natus: hoc ipſum prænuntiatur Iſaiæ 7. his verbis: *Ecce Virgo concipiet &c.* Et ſic de adoratione Chriſti a Magis, de converſatione eius cum hominibus, miraculis, paſſione, & reſurrectione.

Tertio: 2. Petri 3. Scriptores canonici dicuntur expreſſe a Deo inſpirati. Hinc ſacra Synodus Tridentina decreto ſpeciali definit inter Libros N. T. in canone adſcitos eſſe divinam Scripturam, quam utique talem ſub anathematis comminatione credere præcipit.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Eſto quod hujuſmodi libri ab hominibus ſcripti ſint; ſed auctores homines locuti ſunt inſpirati a Deo, ait S. Petrus Epiſt. 2. cap. 3.

Secundo: Neque vero negamus libros aliquos Scripturæ eſſe apocryphos; ſed hoc innuit, Eccleſiam, quæ uti tales declaravit, infallibilem eſſe in aſſiguandis genuinis.

Tertio: Quandoque Evangeliſtæ non nihil inter ſe diſcrepare videntur, ſed in levioribus, non quoad ſubſtantiam, vel etiam ex eo quod quædam puncta ab uno Evangeliſta omiſſa ſunt, quæ alius recenſere æquum duxit. Cæterum tametſi quædam humana facta in novo Teſtamento recenſeantur, hoc unum probat, omnes Scripturas non eſſe a Spiritu ſancto dictante: ſed contendimus eſſe a Deo aſſiſtente, adeoque nullum in illas irrepſiſſe errorem.

ARTI-

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum ad Eccleſiam pertineat declarare quænam ſint veræ Scripturæ.

HOc quidem momento jam delibavimus, oſtendendo ultimam fidei reſolutionem fieri in Eccleſiam: quamobrem ſufficit in præſentiarum dicere ad ejuſdem veritatis confirmationem, illud Chriſti oraculum Matthei 11. verſ. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*. Rurſus ibidem cap. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; quæcumque dixerint vobis ſervate & facite*: Apoſtolus ad Gal. 2. hæc habet quæ plurimum Eccleſiæ auctoritatem extollunt: *Aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in gentibus; ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe ne fortè in vanum currerem, aut cucurriſſem*: Suffragantur SS. Patres. Aliquorum celebriorem auctoritatem afferre non pigebit. Irenæus lib. 3. adverſus hær. cap. 3. ait loquens de Eccleſia Romana: " Ad hanc " Eccleſiam propter principaliorem prin-" cipalitatem neceſſe eſt convenire omnem " Eccleſiam, hoc eſt, omnes, qui ſunt " undique Fideles, in qua ſemper conſer-" vata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio. " Eminet Cyprianus lib. 1. Epiſt. 3." " Nec enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, " aut nata Schiſmata, quam inde quod Sa-" cerdoti Dei non obtemperatur, nec unus " in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tem-" pus judex cogitatur. " S. Auguſtinus agmen iſtud glorioſum claudet aureis iſtis verbis lib. contra Epiſtolam Fundamenti cap. 5. ubi ſic exclamat: " Evangelio non " crederem, niſi Eccleſiæ me commoveret " auctoritas. " Quamobrem ordo rerum poſtulat ut de diverſis Scripturarum canonibus ab Eccleſia probatis diſſeramus.

De diverſis Scripturarum canonibus, ab Eccleſia receptis.

CANON definitur ſacrarum Scripturarum catalogus publica auctoritate & unanimi conſenſu, ſive antiquæ Eccleſiæ, quæ dicitur Synagoga, ſive novæ, quæ & Chriſti, approbatus & receptus eſt.

Duplex pro utroque Teſtamento Canon refertur; unus proto-Canoncus, alter vero Deutero-Canonicus. Prior continet libros de quibus numquam fuit dubium, poſterior vero cæteros.

§. I.

De Canone librorum veteris Teſtamenti.

CANON proto-Canonicus continet 22. Libros, quinque ſcilicet Moyſis, Prophetarum 13. in quibus quidquid a morte Moyſis, uſque ad Artaxerxem Longimanum actum eſt, deſcribitur: quatuor alios cantica & morum præcepta referentes. Ita Joſephus lib. 1. adverſus Appium de Canone primo Hebraico, ſic cum illo cenſent in lingua Hebraica verſatiſſimi, Melito, Origenes & Hieronymus.

Origenes apud Euſebium lib 6. cap. 25. illos ſequenti ordine numerat. I. Geneſim. II. Exod. III. Leviticum. IV. Numeros. V. Deuteronomium. VI. Librum Joſue. VII. Judicum & Ruth. VIII. Duos priores Regum. IX. Duos poſteriores. X. Paralypomenon. XI. Utrumque Eſdræ. XII. Pſalmos. XIII. Proverbia. XIV Eccleſiaſtem. XV. Cantica. XVI. Iſaiam. XVII. Jeremiam una cum Threnis & Epiſtola. XVIII. Danielem. XIX. Ezechielem. XX. Job XXI. Eſther. XXII. Omiſit unum, qui non eſt alius quam minorum Prophetarum liber.

S. Hieronymus in Prologo Galeato in tres partitur claſſes Libros ſacros veteris Teſtamenti. Prima legem continet, ſcilicet Pentateucum. Secunda Prophetas; ſed Baruch & Epiſtolam Jeremiæ omiſit. Tertia, Agiagraphorum libros eodem ordine recenſet cum Origene. In antiquis Catalogis Eſther non invenitur; certum eſt tamen apud Judæos fuiſſe Librum hunc ut ſacrum habitum; id enim teſtantur Origenes & Hieronymus in Hebræo verſatiſſimi. Cæteri qui non ſunt in hoc Canone ut Sapientia, Eccleſiaſticus, Judith, Tobias, Machabæi ab antiquis Doctoribus apocryphi dicuntur.

Moyſes volumen legis non in arca, ſed in latere recondi juſſit, ut habetur Deuteron. cap. 31. & num. 26. Idem volu-

men, ut refertur lib. 2. Paralypom. cap. 34. num. 14. ab Elcia repertum eſt, non in arca quidem, ſed in domo Domini, deſtructa Hieroſolyma arcam abſcondit Jeremias in ſpelunca, ut habetur lib. 2. Machab.cap. 2. nu. 1. & 5. nec inde eruta legitur. Porro libri Ezechielis, Danielis, Eſdræ, Nehemiæ, & Eſtheris, poſtea fueruht ſcripti; unde non apparet, ut vult Epiphanius, fuiſſe reconditos in ipſa arca. Joſeph. lib. 3. antiq. Jud. cap. 4. & lib. 10. cap. 5. dicit libros fuiſſe reconditos in Templo, & de arca tacet.

Certum eſt fuiſſe Canonem Librorum ſacrorum apud antiquos Judæos, ſed à quo ſit factus, maxime controvertitur: nam & propter obſcuritatem temporum, perſecutionum ſtrages & captivitatum anguſtias hinc inde diſperſi ſunt: ſed omiſſis variis diſcuſſionibus auctorum ſit,

CONCLUSIO PRIMA.

Probabilior opinio eſt Canonem Judæorum fuiſſe ab Eſdra factum.

Probatur multis momentis.

PRIMO: Ille Canonem Librorum ſacrorum condidit, qui Libros ſacros quæſivit poſt captivitatem, collegit, examinavit, a mendis purgavit, in novum ordinem digeſſit, auctoritate publica, ſcilicet Prophetarum, Doctorum & Synagogæ fretus: Atqui probabiliter hoc fecit Eſdras, quandoquidem erat Sacerdos & in lege peritiſſimus, hinc a captivitate ſolutus legem populo alternata vice legit & promulgavit, ut ipſe in ſuis Libris refert; quod ſane facere non poterat, niſi collegiſſet ſanctos Libros: Igitur de facto eos in ordinem digeſſit, adjuvante Juda Machabæo, qui recentiores antiquis adjecit, ut Tobiam, Iudith, Sapientiam, & alios: & hoc ad ornandam Bibliothecam, ad inſtructionem & conſolationem populi.

Secundo: Neceſſarius erat Canon ad conſolationem, & erat mos antiquus texere; ita habetur lib. 2. Machab. cap. 2. verſ. 12. his verbis: *Inſerebantur autem in deſcriptionibus & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut conſtruens Bibliothecam congregavit de regionibus Libros & Prophetarum, & David, & Epiſtolas Regum, & de donariis, ſimiliter autem & Judas, ea quæ deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, & ſunt apud nos. Si ergo deſideratis hæc, mitite, perferant vobis.* Licet autem hic nulla mentio fiat Eſdræ, ſupponitur tamen, cum id teſtentur omnes antiqui Patres: Igitur ſecundum morem inſtruxit Catalogum Eſdras, ſeu Canonem ſanctorum Librorum: habuitque adjutores Nehemiam & Judam Machabæum: quia vero plura præ cæteris fecit, & erat caput & Sacerdos, ideo Canon antiquus dicitur Eſdrinus. Ergo &c.

Tertio: Ex Joſepho, qui lib. adverſus Apion dicit hunc morem fuiſſe apud Hebræos colligere ſanctos libros, eoſdem ordinare & purgare a mendis, & hoc ſolum auctoritate publica, maxime Prophetarum, & Doctorum Legis: ipſe vero numerat ſolum 22. relatos in Canone Judaico.

Quarto: Ex SS. Patribus, qui exiſtimant Eſdram compoſuiſſe Canonem antiquum. Ita Irenæus lib. 3. cap. 25. Tertullianus lib. de habitu mulierum, cap. 3. Hieronymus lib. adverſus Helvidium, Chryſoſtomus homil. 8. in epiſt. ad Hebr. tum & auctor Synopſeos apud Athanaſium: Igitur Eſdras primos & vetuſtos libros collegit, Nehemias vero & Judas quoſdam recentiores adjecerunt in eodem Canone; & ſic conciliantur omnes opiniones: hinc qui dicunt Canonem eſſe vel a Nehemia, vel a Juda, hoc intelligendum eſt de aliqua parte.

Dices I. Scriptura nullam facit mentionem de Canone Eſdrino. II. Antequam Nehemias veniret Jeroſolymam, Prophetas & Pſalmos non recenſerat Eſdras, ut patet ex loco Machabæorum in probationibus laudato. Ergo &c.

Reſpondeo, Solutionem patere ex dictis. Et vero Eſdras venit Jeroſolymam ſeptimo anno regni Artaxerxis longimani, viſigeſimo vero anno Nehemias, quo tempore adhuc vivebat Eſdras, ut patet ex libro Nehemiæ; iſte autem cum Juda potuit abſolvere Canonem adjiciendo recenſitos.

Certum eſt nullum unquam fuiſſe dubium de 22. primis, penes quos tota eſt

religio antiqua: recentiores firmavit traditio, & ſic patet quomodo, protegente Spiritu ſancto, religio noſtra ab initio mundi ædificata ſit ſupra firmam petram: in lege quidem naturæ per legem intus dictatam, & probatam Patriarcharum viſionibus: a Moyſe per legem Scriptam: & ſi quæ occurrant ſententiæ vel additæ, vel diverſæ, pauciores ſunt, & ad ſubſtantiam non pertinent.

Melito ſequitur auctorem Synopſeos & Libros 22. Canonis Eſdrini agnoſcit: duos Eſdræ admittit utique, ſicut & LXX. Seniores, qui etiam hiſtoriam Suſannæ, Belis, Draconis, & Hymnum puerorum fornacis, do quibus aliquando Hebræi dubitaverunt, recipiunt. Synagoga aliquando quidem dubitavit de Eſter & Baruch, ſicut & Eccleſia nova, ſed præcipue de quibus qui dicuntur Deutero-Canonici.

Canon poſterior, ſeu Deutero-Canonicus continet ſex libros, quatuor ſcilicet hiſtoricos, nempe Tobiam, Judith, librum Paralippomenon, & Secundum Machabæorum; duos vero morales, Sapientiam ſcilicet, & Eccleſiaſticum, quos tandem, matura deliberatione prævia, in Canone adſcivit; unde ſit

CONCLUSIO SECUNDA.

Libri præfati ſunt Canonici.

PROBATUR hoc ratiocinio: Illi libri ſunt vere Canonici, quos Eccleſia Patrum auctoritate innixa Canoni adſcivit: Atqui libros præfatos Canonicos Eccleſia traditione Patrum ſuffulta declaravit. Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Primo: Ex ſummis Pontificibus Innocentius 1. epiſt. ad Exuperium, anno circiter 403. de his meminit. Item Gelaſius in Synodo Romana, anno 494. & ante Tridentinum, Canon Eugenianus.

Secundo: Ex Conciliis. Synodus Hipponenſis, Can. 38. Carthaginenſis quarta, Can. & poſt Florentina, tum & Tridentina ſeſſ. 4. immo Eccleſia Græca idem ſentit quod Latina de his libris, ut patet ex ejus Synodo celebrata anno 1672. Ergo &c.

Tertio: Ex SS. Patribus. Ambroſius librum Tobiæ propheticum appellat in commentariis: & in libro de viduis librum Judith annumerat inter Canonicos; id etiam feciſſe Concilium Nicænum teſtatur Hieronymus. S. Auguſtinus l. 2. de doctrina Chriſti Catalogum 44. Librorum veteris Teſtamenti contexuit: præfatos nominat Iſidorus Hiſpalenſis ineunte ſeptimo ſæculo in libro proœmiali de libris veteris Teſtamenti: nominat Theodulphus Aurelianenſis nono ſæculo in carmine de Bibliis præfixo: nominate Eugenius in decreto ſuo, anno 1441. ab his & aliis illi libri agnoſcuntur ut Canonici; non tamen hoc de fide fuit, niſi poſt definitionem Tridentini: ea de cauſa Canon librorum Deutero-Canonicorum Tridentinus appellatur.

§. II.

De Canone librorum novi Teſtamenti.

INTER libros novi Teſtamenti, quidam ſunt etiam de quibus numquam dubitatum eſt; quidam vero de quibus quondam emerſit dubium; unde ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Canon proto-Canonicus novi Teſtamenti continet quatuor Evangelia, Acta Apoſtolorum, omnes S. Pauli Epiſtolas, excepta ea quæ eſt ad Hebræos; primam Petri & Joannis.

PROBAT 1. Ex SS. PP. qui unanimi conſenſu illos omnes libros receperunt, Clemens Romanus, Polycarpus, Papias, Juſtinus, Irenæus, & Clemens Alexandrinus, qui, teſte Euſebio lib. 6. cap. 14. præfatos commemorant libros. Tum cap. 25. idem dicit de Origene.

Probatur 2. Ex Euſebio qui l. 3. c. 25. libros novi Teſtamenti in duos diſtribuit ordines. Primus continet laudatos. Secundus vero Epiſtolam ab Hebr. Jacobi, Judæ, ſecundam Petri, ſecundam & tertiam Joannis, Apocalypſim. Tum Epiſtolam Barnabæ, & alios quoſdam apocryphos. Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Canon ſecundus complectitur cæteros Vulgata.

PROBATUR 1. Ex Tridentino, quod ſeſſ. 4. illos declarat Canonicos. 2. Ex Patribus: Origenes apud Euſebium lib. 6. cap. 25. agnoſcit Epiſtolam ad Hebræos, quam quidem dicit cæteris elegantiorem. Item tres Joan. Eidem tribuit Apocalypſin; meminit etiam primæ Petri: Epiſtolam Jacobi dicit ſub ejus nomine circumſerri: citat quoque Epiſtolam B. Judæ quam ſolam controverſam eſſe fatetur; eam S. Pauli quæ eſt ad Philemonem omiſit. Tertullianus, ſecundam Joannis agnoſcit & Apocalypſim, ſic & epiſtolam Judæ. Synodus Laodicæna omnes, excepta Apocalypſi, agnoſcit. Auctor epiſtolæ Feſtinæ omnes, ne uno quidem excepto, iſtas recipit Scripturas. Auctor Synopſis, Canon Carthaginenſis, & Innocentianus, Tertullianus & Auguſtinus ſuum eis addunt calculum; denique cæteri ſacrorum Librorum Catalogi cum Innocentiano conveniunt; unde non mirum ſi Synodus Florentina, ſi Tridentina libros laudatos ut ſacros habeant.

Solvuntur objectiones.

OBJICIUNT; Heterodoxi: Non potuit Conc. Tridentinum aliquos Libros veluti ſacros habere niſi traditione ſuffultum: Sed iſta deficit pro multis quos inter inſpiratos annumerat: Et probatur. Deficit maxime pro ſex veteris Teſtamenti, videlicet pro libris Judith, Tobiæ, Eccleſiaſtici, Sapientiæ & duobus prioribus Machabæorum: quod ſic demonſtratur. Non reperiuntur in Canone Judæorum, nec eos Synagoga uſquam ſuſcepit: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem nego antec. Tametſi enim Eſdras poſt captivitatem eos in Canone quem, Collectione facta Librorum ſacrorum, clauſit, omiſerit, non inde concludendum ante captivitatem non habitos fuiſſe ut ſacros: quod autem inter ceteros de quibus nulla erat dubitatio non annumeraverit, cauſa fuit defectu Propheticæ auctoritatis eos approbantis, ut ſcribit Joſephus lib. 1. contra Appionem: " Ab Artaxerxe, *ait*, uſque ad noſtrum tempus ſingula quidem conſcripta, non tamen prioribus ſimili fide ſunt habita, eo quod non fuerit certa ſucceſſio Prophetarum. " Quippe quæ, durante captivitate, quandoque ceſſaverit; hinc libri præfati non inventi ſunt in *Aaron*, hoc eſt, ut loquitur S. Epiphanius lib. de pondere & menſura, in armario Judæorum ſic nuncupato, ſive ut ipſa fœderis arca vocabatur, eo quod in ea & tabulæ, & virga Aaron Sacerdotis magni, & manna aſſervarentur.

Jam vero quod traditione firmetur librorum laudatorum auctoritas, liquet ex ipſa Eccleſia Occidentali ſimul & Orientali, quæ eos ut divinos habet: Nam Concilium Carthaginenſe antiquiſſimum, inter ſacros Libros illos reponit, Orientales vero iſtam ſuſcepere Synodum. Quinimmo Synodus Bethlehemica adverſus Cyrillum Lucarem, qui pecunia captus, adhærebat Calviniſtis, quoſdam libros qui in Canone Laodiceno deſiderantur, cæteris libris ſacræ Scripturæ addendos eſſe pronuntiavit. Cui quidem definitioni Dionyſius Conſtantinopolitanus Patriarcha cum multis aliis, tum Epiſcopis, tum Presbyteris ſuffragatus eſt in reſponſione ad articulos Calviniſtarum, anno 1672.

Inſtant: Libros Judith, Tobiæ, Sapientiæ & Eccleſiaſtici omittit Canon 84. Apoſtolorum: neque vero Melito Sardenſis, qui ſecundo florebat ſæculo reponit ſex præfatos in ſuo Canone apud viros eruditos magni ponderis, quippequi primus inter Chriſtianos, imperante Marco Antonio, magna adhibita diligentia catalogum Librorum ſacrorum texuerit, ut refert Euſebius lib. 4. Hiſt. Eccl. cap. 26. eos etiam a ſuo expungit Catalogo apud eumdem Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccl. cap. 25. quem quidem Catalogum ſecuta eſt Laodicena Synodus, in qua primo Canonem ſacræ Scripturę Librorum Eccleſia cœpit condere: Ergo &c.

Reſpondeo ad primum: Et Canones Apoſtolici veluti ſuppoſitii habentur, concedo: unde nihil roboris habet inſtantia: &

ſunt

ſunt genuini Apoſtolorum fœtus, nego. Si hoc enim foret, vel ipſa Eccleſia ad apocryphorum librorum claſſem non ablegaſſet tertium librum Machabæorum, quem ſicut duos priores habet ut genuinum Canon 84. laudatus.

Ad cæceras probationes, diſt. Et hoc unum dumtaxat probant, videlicet libros in objectione commemoratos non eſſe Proto-canonicos, concedo: Deuterono-Canonicos, nego. Melito, Origines, & Synodus Laodicena eos ſolum in ſuos Catalogos recenſuerunt, quos Canon Judæorum referebat. Quia vero erat aliquod dubium circa ſex de quibus emergit controverſia, & Eccleſia nihil adhuc circa iſtud momentum definierat, eos omiſerunt. Sed, re maturius diſcuſſa, ſacrum Concilium Tridentinum poſt Carthaginenſe inter ſacros Libros annumerare æquum duxit.

Replicant: Citra Patrum traditionem egit utraque *Synodus:* Igitur eorum definitioni non eſt adhærendum. Probatur antecedens. S. Athanaſius in Epiſtola ſua Feſtali, ſex libros non recipit: non auctor Synopſis Scripturæ ſacræ, non S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. Non S. Hilarius præfatione in Pſalmos, non Amphilochius epiſt. ad Seleucum relata a Balſamono, non ſanctus Gregorius Nazianzenus, non Epiphanius, non Hieronymus, non auctor Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, non Leontius Bizantinus in libro de ſectis, non Anaſtaſius Synita, non S. Joannes Damaſcenus, non uterque Nicephorus, & multi alii: Ergo &c.

Reſpondeo, nego antecedens. Ad probationem dico ex argumentis negativis nihil rectè concludi; tametſi enim illi commemorati Patres libros præſatos omiſerint adhærendo Canoni Judæorum, quod citra fidei periculum fieri poterat, eo quod Eccleſia nihil adhuc definiviſſet pro illis libris, non tamen mere profanos & commentitios illos eſſe ſcripſerunt: cæterum Eccleſiæ definitio cæteris præponderat. Quid plura? Traditio non aliquorum dumtaxat Patrum auctoritate, ſed omnium, ſed ſummorum Pontificum decretis, ſed Conciliorum definitionibus conſtat. Porro multi Patres, & ſummi Pontifices, variaque Concilia ſex libris ſuum addunt calculum.

Eadem eſt reſponſio ad argumentum factum contra genuitatem Epiſtolæ. I. S. Pauli ad Hebræos. II. S. Jacobi, poſtremæ B. Petri. III. Sancti Joannis, & S. Judæ quod Euſebius lib. 2. Hiſt. Eccl. cap. 23. dicit non fuiſſe ab omnibus Eccleſiis receptas.

SYNOPSIS ARTICULI.

Canon Judæorum Proto-canonicus, I. Ab Eſdra factus eſt. II. Libri in illo contenti ſunt genuini. III. Primus Canon novi Teſtamenti continet quatuor Evangelia, omnes S. Pauli Epiſtolas, excepta ea, quæ eſt ad Hebræos, primam Petri & Joannis; poſterior ejuſdem Teſtamenti cæteros libros complectitur.

PRIMO: Bellis & captivitatibus exardeſcentibus diſperſi ſunt hinc inde Libri ſacri: Igitur illis abſolutis & finitis valde probabile eſt Eſdram collegiſſe ſacra volumina: hoc ipſum inſinuatur lib. 2. Mach. cap. 2. ſic propugnat Irenæus lib. 3. cap. 25. ſic Hieronymus lib. adverſus Helvidium.

Secundo: Hujuſmodi libri declarantur genuini ab Innocentio I. epiſt. ad Exuperium, a Concilio Carthaginenſi IV. Can. 4. &c.

Tertio: Si de Libris proto-canonicis novi Teſtamenti ſit ſermo, Papias, Irenæus, Clemens Alexand. eos ut Scripturam ſacram habent, ſic teſtatur Euſebius lib. 6. Hiſt. cap. 14.

Quarto: Cæteros contineri in deuterocanone, præter Euſebium definit Concilium Tridentinum in decreto de Scriptura ſacra. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Ultro concedimus libros ſex veteris Teſtamenti, ſcilicet Judith, Tobiæ, Eccleſiaſtici, Sapientiæ & duos priores Machab. a Synagoga non fuiſſe receptos, ſed Eccleſia, diſcuſſione facta, eos Canoni adſcivit.

Secundo: Neque negamus eoſdem a multis Patribus omitti, verum ab aliis recenſentur: videlicet a Patribus Concilii IV. Carth. quod & Orientales, etiam Schiſmatici recipiunt.

Ter-

Tertio: Nihil roboris in contrarium habet Can. 84. Apoſt. utpote ſicut cæteri nou genuinus Apoſtolorum fœtus eſt, cujus rei argumentum illud affulget, quod idem Canon tertium librum Machab. ut genuinum habet, quem tamen rejicit Eccleſia.

ARTICULUS QUINTUS.

De dotibus Scripturæ ſacræ in ſpeciali.

QUÆDAM momentoſa de ſacris Scripturis utriuſque Teſtamenti dicendo occurrunt, ut omnibus diſcuſſis, nihil ſuperſit pro veneratione & utilitate textus ſacri commemorandum; unde ſit

SECTIO PRIMA.

De proprietatibus veteris Teſtamenti.

§. I.

Num lex vetus, recte vocetur Teſtamentum?

NOMINE veteris teſtamenti intelliguntur, res omnes divinæ ante Chriſti tempora declaratæ hominibus, ſeu Domini pacta omnia cum hominibus ante Chriſti adventum facta & inita, quibus Deus ipſis bona promiſit ſub onere obſervationis legis, eique homines obedientiam præſtitere. Hæc de veteri Teſtamento ſic ſpectato occurrunt ordine dicenda & enucleanda. Pro reſolutione quæſtionis præſentis ſit

CONCLUSIO.

Lex vetus recte vocatur Teſtamentum.

Probatur multipliciter.

PRIMO ex Scriptura: Illud recte vocatur Teſtamentum, quod ſic celebratum eſt tum in veteri, tum in nova lege, tum in Prophetis, tum in Evangelio & Epiſtolis Apoſtolorum: Atqui ſic celebratur & celebrata eſt lex vetus: Igitur recte vocatur Teſtamentum. Probatur minor. Pſal. 115. legitur: *Memor fui Teſtamenti tui.* Item Pſal. 131. *Si cuſtodierint filii tui Teſtamentum meum.* Rurſus Eccli. 28. *Memorare Teſtamentum Altiſſimi.* Quibus ſententiis, iſtæ ex Scripturis novi Teſtamenti depromptæ concinunt. Luc. 1. *Jusjurandum*, inquit Zacharias beati Joannis Baptiſtæ Pater, *quod juravit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe nobis.* Per jusjurandum intelligit vetus Teſtamentum. Ipſe vero Chriſtus Matth. 26. & Marc. 14. vocat ſanguinem ſuum ſanguinem Teſtamenti, id eſt, adimpletionem, tum veteris legis, tum ejus promiſſionum: ſimili nomine lex vetus nuncupatur 1. Cor. 11. & 2. Cor. 3. ſic habetur: *in lectione*, inquit Apoſtolus, *veteris Teſtamenti*: & ad Gal. duo allegat Teſtamenta, ita referunt Græcæ & Latinæ editiones. Sic utique loquitur B. Stephanus Act. 7. perorando Judæos: *Dedit illi Teſtamentum circumciſionis.* Ergo &c.

Secundo ex ſanctis Patribus, maxime ex Origene, & S. Hieronymo, tum & ex aliis qui ſedulo, in novum ſcripſere Teſtamentum; omnes quippe, ne uno quidem excepto, legem Moyſis ut Teſtamentum verum & genuinum habent: in primis D. Thomas qui comment. in cap. 4. ad Gal. iſta Apoſtoli verba, *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera*; dicit iſtos duos Abrahæ filios duo deſignare Teſtamenta, alterum ſcilicet vetus, alterum vero novum: Ergo &c.

Tertio ratione. Teſtamentum eſt ultima Patris & firma voluntas de hæreditate filiis diſtribuenda: Atqui lex vetus eſt voluntas Dei firma de bonis, tum temporalibus, tum ſpiritualibus populo Judaico concedendis: Igitur recte vocatur Teſtamentum. Probatur minor. Ibi Deus promittit ſub onere obſervationis ſuæ legis pinguedinem terræ & cœli rorem, pro ſpiritualibus vero Chriſtum Redemptorem, & cum ipſo gratiarum omnium ſupellectilem: Atqui hæc Deus promiſit in libris veteris Teſtamenti, & adimplevit; ſiquidem populum, ipſo; ipſo ordinante & protegente, introduxit Joſue in terram lacte & melle manantem, Chriſtus vero in temporum plenitudine venit, id eſt, tempore a Deo præordinanto & a Pro-

phetis

Digitized by Google

phetis multis ante ſæculis prænuntiato : ergo &c.

Solvuntur objectiones.

Objicies : Conditiones Teſtamenti non conveniunt veteri legi : Igitur non recte dicitur Teſtamentum. Probatur Ant. Teſtamentum ex Ulpiano definitur, mentis noſtræ juſta conteſtatio ad id ſolemniter facta, ut poſt mortem noſtram valeat : unde ad Hebr. 9. Teſtamentum in mortuis dumtaxat confirmatur, nec valet dum vivit qui teſtatus eſt : Atqui Deus eſt immortalis : Igitur non potuit inire fœdus cum hominibus, quod recte vocetur Teſtamentum.

Reſp. diſtinguendo : & definitio allata per teſtatoris mortem procedit de Teſtamentis viatorum, concedo: de Teſtamento a Deo promanato, ſubdiſtinguo: ſi voluerit incarnari, & ad exaltationem ſui erga homines amoris, mori, concedo : abſolute loquendo, nego. Et vero Teſtamentum formaliter dicit tantum firmam & immutabilem de hereditate tribuenda voluntatem, quæ quia in viatoribus firma & immutabilis in morte tantum evadit, ideo Summiſtæ pro Teſtamento teſtatoris mortem exigunt: quia vero Deus eſt in ſe immutabilis, & in promiſſionibus adimplendis fideliſſimus, mori non opus erat ad fœdus cum hominibus ineundum: Unde ſi Filius Dei incarnatus eſt ut morte ſua ſuum confirmaret Teſtamentum, magis fuit ad exaltationem ſui erga nos amoris, quam ad neceſſitatem; quem quidem amorem plurimum commendat Apoſtolus ad Hebr. 9. ubi dicit neque Teſtamentum vetus, neque novum ſine ſanguinis effuſione adimpletum: Primum quidem effuſione ſanguinis victimarum, quę Chriſti præfigurabant ſacrificium : Alterum vero ipſius Agni immaculati mactatione : Sic enim habet : *Nec primum ſine ſanguine dedicatum eſt, nam Moyſes, lecto mandato legis, aſperſit ſanguine vitulorum & hircorum capita, dicens : Hic eſt ſanguis Teſtamenti quod mandavit ad vos Deus.*

Inſtabis: Pactio quam Deus cum Moyſe Iſraelitiſque fecit in textu primigenio ſemper vocatur Berith, id eſt, fœdus, nullibi vero Teſtamentum, ut S. Hieronymus obſervat in Gen. cap. 17. in Iſaiam, cap. 59. quapropter in ſua verſione tum Exodi cap. 14. tum Iſaiæ 59. tum Jeremiæ 31. tum etiam Malachiæ 32. pactum non interpretatur Teſtamentum; ſi vero quandoque ſic illud nuncupet, non niſi improprie intelligendum proponit; nam in Malachiam 2. ſic loquitur: „ In pleriſque Scripturarum locis Teſtamentum non defunctorum voluntatem ſonat, ſed pactum viventium. „ Quod utique obſervat Auguſtinus in Pſal. 100.

Reſpondeo diſtinguendo : & vox *Berith*, quandoque meram ſignificat pactionem, quandoque etiam Teſtamentum, concedo : & ſignificat tantum pactionem, nego. Hebræi propter penuriam vocum, vox *Berith* ſumunt in utroque ſenſu, & utramque ſignificat. Pro Teſtamento eam ſumit Apoſtolus ad Hebr. 9. immo ipſe Hieronymus ſic ſumit in cap. 14. Numeror. 31. Jeremiæ 11. Danielis, 9. Zachariæ, 3. Malachiæ; unde Exodi 3. v. 36. vertit, *Arcam Teſtamenti.*

Reſpondeo II. verum eſſe in locis laudatis, vox *Berith* ſumi pro pactione, quia tunc Hieronymus utitur textu græco, qui ubique refert nomen *Berith* per diatechen ſignificans pactum : Cæterum omnia pacta poſſunt vocari Teſtamenta, aliquando quidem improprie, aliquando vero proprie, ut patet ex mox allatis.

Urgebis : Deus non poteſt dici Teſtator : Igitur vetus lex non dicitur rite Teſtamentum. Probatur anteced. Teſtator ſua tranſmittit bona ad alios, & ipſo facto ſeipſum illis privat : Atqui Deus nequit ſeipſum ſuis privare bonis: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo : Teſtator qui eſt creatura ſua ad alios tranſmittit, ipſis ſeipſum privando, concedo : Teſtator Deus, nego : & ſic diſtincta minore, nego conſequentiam. Hæc eſt autem inter teſtatorem creaturam, & Deum differentia, quod creatura, utpote finita, & certis concluſa tum loci, tum quantitatis & perfectionum terminis, non poſſit ſua tranſmittere bona, niſi ipſo facto ſe ſpoliet; at vero Deus eſt ſummum bonum ſui infinite diffuſivum, inquit Dionyſius, unde communicata aliqua perfectione vel aliquo bono, idem in ſe manet, & adhuc infinite diffuſivus. Nec mirum ſi ſol ipſe

tamet-

Digitized by Google

tametſi creatus omnibus ſuam communicet lucem, & tamen nihil deperdit neque de fulgore, neque de radiis; a fortiori ſol juſtitiæ, cui nihil accedit, & a quo per privationem nihil detrahitur, quippe qui, dicat S. Bernardus, omnium ſit bonorum oceanum, nuſquam ex exitu & perfectionum communicatione minuens, nec ex gloria quam illi creatura ſancta laudibus & famulatu tribuit minime redundans.

Inſiſtes: Teſtamentum unius ejuſdemque Teſtatoris cenſetur unum: Atqui Deus non ſolum Judæis, ſed & Chriſtianis ſua effudit & effundit quotidie bona: Igitur lex vetus Teſtamentum dici non debet. Confirmatur: Primo quidem, quia Teſtamentum ſtricte ſumptum dat jus ad bona in perpetuum; antiqua vero lex dedit ſolum Teſtamentum ad tempus. Secundo, ſi Teſtamentum vetus dicatur illud quod in Monte Sinai datum eſt, Pentateucum dumtaxat reſpicit, ſecus vero cætera in cæteris libris contenta: Igitur lex vetus prout omnes complectitur libros, Teſtamentum ſtricte ſumptum nuncupari non debet.

Reſpondeo, diſtinguendo anteced. Teſtamentum humanum unicum reſpicit teſtatorem, & eſt in ſeipſo de facto unum, concedo: divinum, nego antecedens & conſequentiam. Cum igitur Deus divitias in ſuis theſauris infinitas habeat, eas quidem & diverſis & diverſimode elargiri poteſt: ſic Judæis conceſſit bona temporalia, & etiam aliqua ſpiritualia, Chriſtianis vero virtute majora, omnibus gloriam æternam: Igitur potuit eſſe diverſorum teſtamentorum auctor.

Ad 1. probationem diſtinguo: Deus dedit ad tempus bona temporalia Judæis, & æterna per Chriſtum habenda promiſit, concedo: ſecus nego.

Ad 2. probationem utique diſtinguo: Teſtamentum potiſſimum ſpectat libros Legis ſeu Pentateucum, non excludendo cæteros, concedo: excludendo, nego. Deus ſpeciale quidem iniit fœdus cum Abrahamo, & poſtea cum Iſaac & Jacob, ut legitur in libro Geneſis: iſtud renovavit per Prophetas, maxime per Samuelem; ejuſdem promiſſiones paſſim in cæteris deſcribuntur libris, qui ſane ſpecialem habent ad libros Legis relationem: Igitur Teſtamentum vetus omnibus in libris continetur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Lex vetus rite nomine Teſtamenti celebratur.

Primo: Sic nominatur paſſim in Scripturis, maxime Pſal. 131. Eccli. 28. Luc. 1. Matth. 26. Act. 7. &c.

Secundo: Concinunt SS. Patres, Hieronymus, S. Auguſtinus, D. Thomas comm. in cap. 4. ad Gal.

Tertio: Ratio ſuffragatur. Et vero Teſtamentum eſt ultima patris voluntas, qua pater hæreditatem filiis ſuis diſtribuit: Sed Deus bona tum temporalia, tum ſpiritualia largitus eſt Judæis ea conditione ut ſuam ſervarent legem: Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

Primo: Mors pro omnibus teſtantibus requiritur, minime vero in Deo qui eſt immutabilis, & in promiſſionibus exequendis fideliſſimus.

Secundo: Neque vero requiritur in Deo ut celebrando teſtamentum bonis ſuis ſpolietur; idem enim ſemper in ſe manens replet omne animal benedictione, abſque eo quod & retribuendo immutetur aut minuatur, nec hominum laudes ſuſcipiendo augeatur.

Tertio: Inter homines pater unum tantummodo pepigit cum filiis teſtamentum, quia hæreditas ſua inter certos terminos clauditur; e contra vero Dei hæreditas; cum enim ſit ſummum bonum hominibus & legis veteris & novæ in infinitum communicari poteſt.

§. II.

Num vetus Teſtamentum habeat Deum Auctorem?

Hujus quæſiti reſolutio ſequitur ex dictis, ubi probavimus libros veteris Teſtamenti eſſe inſpiratos, genuinos, & catholicos, quia tamen Manichæi hoc ipſum negant, & malum genium pro iſtorum librorum auctore habent, ex quo conclu-

cludunt Legem Moſaicam non eſſe bonam, quam quidem hæreſim non ſine ſcandalo & multorum perditione Albigenſes, teſte S. Antonino, renovarunt: non abs re erit inpræſentiarum utrumque in ſpeciali ad fidei defenſionem diſcutere momentum. Unde ſit

PRIMA PROPOSITIO.

Vetus Teſtamentum habet Deum auctorem.

Probatio prima ex Scriptura ſacra.

SCRIPTURÆ quæ ſunt a Deo loquente, manifeſtante & inſpirante, dubio procul Deum habent auctorem: Atqui Scripturæ veteris Teſtamenti a Deo ita fluxerunt: Et probatur. Exod. 6. v. 79. 10. 11. 12. habetur: *Dixitque Dominus ad Moyſen, &c.* Ibid. cap. 13. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Sanctifica mihi omne quod aperit vulvam*. Luc. 1. *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ: Sicut locutus eſt ad Patres noſtros.* Rurſus ibidem: *Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui a ſæculo ſunt, Prophetarum ejus*. Tum Act. 3. *Deus prænuntiavit per os omnium Prophetarum pati Chriſtum*. Rom. 1. Apoſt. loquens de ſeipſo, ait: *Segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per Prophetas ſuos*. Cap. 3. *Credita ſunt illis eloquia Dei*. Tum Heb. 1. *Multifariam, multiſque modis olim Deus loquens in Prophetis: noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio*. Demum 2. Petr. 1. habetur: *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt Sancti Dei homines*. Ergo &c.

Probatio ex Traditione Patrum.

ILLÆ Scripturæ Deum habent auctorem qui ſolus juxta Patrum placita eas revelavit & dedit: Atqui res ſic ſe habet: Ergo &c. Major patet: Incaſſum enim explodunt traditionem Proteſtantes: Et vero quis cordatus aliquam religionis veritatem ab ore Chriſti promanatam & perpetua hominum pari pietate & ſcientia præditorum ad nos uſque tranſmiſſam abnegabit: Si quidem humana inter teſtimonia nullum magis præponderat quam illud quod & perpetua ſucceſſione firmatur & unanimi omnium temporum, Doctorum omni exceptione majorum ſtabilitur. Revera quidem num aliquis Heterodoxus, & nullius nominis vir loquens audietur tamquam vera diſſeminans dum adverſus & ſanctorum Doctorum cœtum loquitur. Probatur igitur minor, univerſa percurrendo ſæcula.

Ex primo ſæculo. Clemens Papa in ſua genuina ad Corinth. Epiſt. ſic habet: „ „ Scripturas diligenter inſpicite, quæ Spi- „ ritus ſancti vera ſunt oracula. „

Euſebius lib. 5. cap. 23. de Dionyſio qui primo floruit ſæculo ſic ſcribit: “ „ Dionyſius Corinth. Epiſcopus ſacras Scripturas explicat. „

Ex ſecundo. Juſtinus dialogo cum Tryphone, ait: „ Gratia mihi, ut ejus Scri- „ pturas intelligam, data eſt. „

Irenæus eumdem prope tenet ſermonem lib. 2. his verbis: “ Scripturæ a verbo Dei „ & Spiritu ejus dictæ ſunt. „

Ex tertio. Athenagoras Legat. pro Chriſtianis ſuffragatur: „ Moyſen, *inquit*, „ Iſaias & reliqui Prophetæ impulſu di- „ vini Spiritus, quicquid ille in ipſis ef- „ ficiebat, eloquebantur. „

Iſtis accedit Clemens Alexandrinus in prop. ad Græcos his verbis: „ Scriptura- „ rum ne apex quidem unus præſcribit, „ qui non perficiatur; os enim Domini „ Spiritus ſanctus, ea eſt elocutus. “ „ Tum lib. 10. Strom. “ Pulcherrima di- „ vina dicit, perdam ſapientiam ſapien- „ tum. „

Concinit Origenes hom. 1. in Exame- „ ron: „ Sermo, *inquit*, divinæ Scri- „ pturæ. „ Rurſus lib. 4. de principiis cap. 1. “ Aſſumenda a nobis ſunt ad pro- „ bationem eorum quæ dicimus, ea divina- „ rum Scripturarum teſtimonia, ut certam „ & indubitatam fidem præſtent; neceſſa- „ rium videtur oſtendere quod ipſæ divinæ „ Scripturæ ſint Dei ſpiritu inſpiratæ. „

Sanctus Athanaſius orat. contra Genti- „ les ait: Quamvis tamen hæc poſſis e „ divinis Scripturis colligere, ſufficiunt „ enim per ſe ſanctæ ac divinitus inſpi- „ ratæ Scripturæ ad veritatis indicatio- „ nem. „

Non prætereundus eſt Tertullianus: non Cyprianus: non Lactantius ejuſdem ſæcli PP. Primus, lib. de ſpectaculis cap. 3. ait: “ Scriptura divina divi-

dividitur, &c. „ Secundus lib. de lapſis: „ Scriptura divina clamat, ecce per Prophetam... Exite inde. „ Et lib. de opere: „ Numquam admonitio divina ceſſavit, quominus in Scripturis ſanctis tam veteribus quam novis ſemper & ubique ad miſericordiæ opera Dei populus provocaretur. „ Tertius lib. 1. cap. 4. idem probat his verbis: " Nobiſcum ſit veritas divinitus revelata. „ Rurſus lib. 4. cap. 11. " Deus juſtos & electos viros Spiritu ſancto implebat, Prophetas in media plebe conſtituens, quæ omnia divinæ Litteræ ſignata conſervant. „

Ex quarto. S. Hilarius prolog. in Pſalmos ſic habet: " Ex quacumque perſona Spiritus locutus ſit in Pſalmis, non eſt ambiguum quin totum illud ad cognitionem adventus Chriſti, & paſſionis, & regni referatur. „ Similia prope dicit prologo in 1. Pſalmum.

Tum Epiphanius hæreſi 63. num. 29. ſic loquitur: " Divinæ Scripturæ, quæcumque Deus vult, annuntiant. „

S. Baſilius in Pſalmum 44. ſuum quoque addit calculum: " Exterius humilem & abjectam Scripturarum phraſim nihili ducunt; nos contra novimus divitem orationem a Deo effuſam eſſe in illis de Chriſto ſermonibus. „

Euſebius lib. 15. Hiſt. Eccleſ. cap. 28. " Vel non credant, *inquit*, Scripturas divinas a ſancto Spiritu dictatas fuiſſe, & ſunt infideles: vel ſe ipſos Spiritu ſancto ſapientiores eſſe dicant. „ Eo loci debellat Hæreticos ſacris non adhærentes Scripturis.

S. Gregorius Nyſſen. ſimilia loquitur proœmio in Cantica: „ Nihil alienum, *ait*, facimus, ſi ex divina & a Deo inſpirata Scripturarum omni ratione veneremur utilitatem. „

S. Chryſoſtomus hom. 9. in 2. ad Corinth. ſuum ſic prodit ſenſum de Auctore divinarum Scripturarum: " Omnis Scriptura divinitus inſpirata eſt & utilis, omniſque Scriptura ſacra de qua dixerat ab inſtantia, ſacras Litteras noſti: omnis igitur talis eſt divinitus inſpirata, nihil dubites. „

Idem dicunt Theodoretus, & Cyrillus Alexand. Prior q. 2. tum Præf. in Pſal. Scripturam vocat divinam. Alter lib. 6. contra Julian. ſic habet: " Nos apud Scripturam ſacram divino afflatu præditam invenimus ſubtilem & exactam de vera & una Deitate ſententiam. „

S. Ambroſius de eodem momento epiſt. 44. num. 1 diſcurrit his verbis: " Mare eſt Scriptura divina. „ Et epiſt. 63. " Non ſecundum artem ſcripſerunt, ſed ſecundum gratiam, quæ ſuper omnem artem eſt; ſcripſerunt enim quæ dabat ſpiritus iis loqui. „

S. Hieronymus inſignis eſt ejuſdem veritatis Præco, nam epiſt. 103. ſic loquitur: " Vera neceſſitudo eſt, quam Dei timor, & divinarum Scripturarum ſtudia conciliant. „ Paſſim & ubique aſſerit Scripturas ſacras Deum habere auctorem.

Ex quinto. S. Auguſtinus lib. 11. de civit. Dei cap. 3. ſic pronuntiat: " Hic prius per Prophetas, deinde per ſeipſum, poſtea per Apoſtolos quantum ſatis eſſe judicavit, locutus etiam Scripturam condidit, quæ Canonica nominatur eminentiſſimæ auctoritatis. „ Idem docet in Prologo libri de Doctrina Chriſtiana.

S. Leo qui eodem floruit ſæculo epiſt. 42. ſic habet: " Cum ab Evangelica, Apoſtolicaque Doctrina ne uno quidem verbo liceat diſſidere, aut aliter de Scripturis divinis ſapere, quam SS. Apoſtoli didicerunt atque docuerunt. „

Huic accedit Facundus Hermianenſis lib. 11. cap. 6. his verbis: " Aliter Scripturas divinas legimus, quæ Canonicæ vocantur, aliter eorum qui legendi atque ſcribendi ſtudio perficientes, per acquiſitam continuo labore facultatem, conſecuti ſunt. „

Audiendus eſt etiam pro hoc momento S. Gregorius magnus, qui proœmio in Libros Regum, ait: Scriptura ſacra tam mirabiliter ab omnipotenti Deo condita eſt. „ „ Mitto aliorum ſæclorum Patres, qui omnes, ut ex ſupra dictis patet, Scripturas veteris Teſtam. & Novi modo ſacras, modo divinas, modo a Deo inſpiratas, & nonnumquam dictatas appellant: Ergo &c. Sic definiere varia Concilia, in primis Carthaginenſe III. & inter cætera Tridentinum.

Pro-

Probatio ex rationibus.

PRIMA eaque a priori ſic proponitur. Quæ continent myſteria captum humanum excedentia, quæ moralitatem, paſſiones hominis debellantem, proponunt: Denique finem quem nec auris audivit, oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit promittunt, non alium habent quam Deum bonorum omnium fontem pro auctore: Atqui V. T. Scripturæ tales ſunt: Et probatur. Multa & de unitate Dei, & de Trinitate, & de Incarnatione diſſerunt ae prædicant: multa quoque vitæ ſanctæ documenta exhibent, quibus unuſquiſque paſſiones perſtringere queat: Denique pro fine Deum intuitive viſum, qui omne bonum eſt, reſpiciunt: Ergo &c.

Secunda: Illi libri Deum unicum habent auctorem, ſi de hoc momento una fuit ſemper omnium Hebræorum et Rabinorum ſententia: Atqui res ſic ſe habet: Et probatur ex Joſepho, qui lib. 1. contra Appionem ſic loquitur: " Poſt„ quam præteritum eſt tantum ſæculum „ Prophetarum, neque aſpicere quid„ quam aliquis his 22. lib. nec auferre, „ nec transformare præſumpſit; omni„ bus enim inſertum eſt mox et prima „ gratia Judæis hos divina dogmata nomi„ nare, et in his utique permanere; et „ propterea ſic poſſunt mori libenter. „ Tum ex Ptolomæo Philadelpho rogante quid factum eſſet, ut tam admirandarum legum nullus Hiſtoricus aut Poeta meminiſſet, reſponſum eſt quod juxta ſententiam Judæorum ipſe fecit: Et legitur in Anytheta apud Joſephum lib. 12. Annal. cap. 2. et apud Euſebium lib. 8. præp. cap. 16. neminem auſum fuiſſe eam Scripturam attingere, cum conſtaret divinam eſſe, et omni veneratione dignam; hinc et ferunt punitos eſſe quoſdam a cœleſti lumine qui illam temere attrectare non erant veriti. Theopompon quippe volentem inde quædam ſcriptis ſuis inferere, mente motum fuiſſe diebus 30. aſſerunt, eo maxime quod fuiſſet circa res divinas abſque reverentia curioſior, quin immo cum Theodoctus Poeta iu quadam tragœdia vellet aliquid e ſacris Litteris admiſcere, lumen oculorum ex parte amiſit. Quibus auditis, ut narrat ibidem Anytheas Rex Philadelphus Libros coluit, et veluti adoravit, &c.

Tertia hæc eſt: Scriptura quæ ab Heterodoxis, a Mahumetanis, et ab ipſis Paganis, ut divina habetur, ſane Deum habet auctorem: Atqui Scriptura veteris Teſtamenti apud præfatos ſic celebratur: Ergo &c. Probatur minor. Primo quidem, Sectæ Hæreticorum ſere omnes vetus Teſtamentum ut quid divinum habent. Secundo, in Alcorano legitur Deum prius Teſtamentum, deinde Evangelium ut rectam vivendi normam dediſſe. Deinde multa præclara Pſeudo-Propheta dicit tum de Chriſto, tum de B. Virgine. Tertio, Ethnici ipſi Scripturam veteris Teſtam. ut quid divinum ſpectabant. Sic refert Clemens Alexand. lib. 1. Stromatum: Eo loci hæc de Ethnicis relative ad Scripturas dicit: " Ex iis quæ apud „ ſe ſcripta ſunt, Moyſen, id eſt, ſcripta „ Moyſis honorant. „ Idem docet in lib. 30. Iſti ſuffragatur Cyrill. Alexand. lib. 1. contra Julianum: Ergo &c.

Quarta: Qui libros veteris Teſtamenti impugnarunt, eos ut ſcripturam mere humana habentes, ab Eccleſia & SS. Patribus tamquam Hæretici propulſi ſunt: Atqui res ita eſt. Et probatur, I. ex laudatis Patribus. II. Ex S. Epiphanio in ſuis de hæreſi libris. III. Ex Concilio Toletano anno 400. adunato, qui ſect. 2. ait: *Si quis dixerit alium eſſe Deum priſcæ Legis, alium Evangelicæ; anathema ſit.*

Quinta: Ejuſdem eſt intendere finem & eligere media, polliceri & promiſſa adimplere, figurare & exhibere, inchoare & perficere: Atqui hæc fecit vetus Teſtamentum, ſeu Deus per Teſtamentum: Igitur lex vetus Deum habet auctorem. Prob. minor & quidem multipliciter. Primo quidem, idem eſt utriuſque Teſtamenti finis, dilectio ſcilicet Dei & proximi; ex hac enim, teſte S. Matth. 22. *Univerſa lex pendet & Prophetæ*: Secundo, vetus Teſtamentum eſt medium ad novum, & Chriſtum poſſidendum, juxta illud ad Gal. 2. *Lex Pedagogus noſter fuit in Chriſto*. Tum Rom. 10. *Finis enim legis Chriſtus*. Tertio, promiſit Deus Abrahæ ex ſemine ſuo venturum Meſſiam. Quarto, Act. 18. Paulus: *oſtendens per ſcripturas eſſe Chriſtum*. Quinto, *Omnia in figura*

figura contingebant illis, ut habetur 1. Cor. 10. Igitur lex vetus ſemper ad Chriſtum attendebat. Sexto, ipſa lex adimpleta eſt a Chriſto, juxta illud Matth. 5. *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere* : Igitur lex vetus erat a Deo.

Solvuntur objectiones.

OBJICIUNT Manichæi: Princeps hujus mundi eſt diabolus, cujus, filii dicuntur Judæi, Joan. 8. & quem Chriſtus inſectatus eſt; Atqui ille eſt veteris Teſtamenti auctor. Et probatur : alius a diabolo juſſit cædes fieri, furta & multa facinora, necem Amalecitarum, furtum bonorum Ægypti, & ut habetur Amos 3. *Si eſt malum in civitate quod Dominus non fecerit*. III. Veteris Teſtamenti auctor excæcat, indurat, aggravat corda : igitur non eſt Deus IV. Ille auctor, dedit eis legem in qua non vivent, quippe quæ 2. Cor. 3. dicatur, *miniſtratio mortis*.

Reſpondeo jam ad hæc repetita ſactum eſſe ſatis. Sed ad majorem Hæreticorum confuſionem, utinam & ad converſionem iterum atque iterum, ut ſupra, reſpondere juvat.

Ad ſecundam argumenti partem diſtinguo: Judæi aliqui dicuntur filii diaboli, hoc eſt, mali & peccatores, concedo; peccatum enim a diabolo inſtigante procedit : omnes, nego. Quis ſanæ mentis Patriarchas & Prophetas, alioſque juſtitia & ſanctitate conſpicuos dicere auderet eſſe filios diaboli? ſoli igitur Phariſæi & alii hujus furfuris homines uti filii diaboli habentur, non quia legem veterem amplexi fuerant, ſed potius quia hanc non obſervabant.

Ad 2. dico, auctorem V. T. juſtis de cauſis in vindictam peccatorum voluiſſe malos mori : talis fuit Amalecitarum cædes. Nec mirum, erat bene ſancita lex de homicida interficiendo, ut hominum ſervetur ſocietas.

Ad 3. diſtinguo: Malum pœnæ eſt a Deo peccatorum vindice, concedo : malum culpæ, nego. Juſto Dei judicio dubio-procul Deus inſectatur & flagellat peccatores; quia vero hoc cedit in eorum ſalutem, pœna potius bonum, quam malum dicenda eſt.

Ad 4. ſimiliter diſtinguo: Auctor veteris Teſtam. excæcat permiſſive, & in pœnam peccati, concedo : effective; nego. Revera quidem, nam hoc aliter fieri eſt impoſſibile; peccatum enim non habet cauſam efficientem, ſed deficientem, unde non poteſt refundi in Deum ut auctorem.

Ad 5. diſtinguo etiam: Auctor V. T. dedit legem in qua non poterant vivere, id eſt, ad nihil perfectum ducet lex illa, ſed ab ulteriori complementum expectabat, nempe a nova, concedo : ita ut ſit de ſe mala, nego. Admonet ſolum Deus juſtitiam non eſſe in cæremoniis exterioribus reponendam, ut non pauci fecerunt, qua de cauſa Apoſtolus dicebat, littera occidit, ſpiritus autem vivificat : hinc omnes ſancti Patres qui legis ſenſum interpretati ſunt, dicebant legem non juſtificare ex opere operato, ſed ſolum ex opere operantis, & per fidem in Chriſtum venturum. Igitur lex de ſe erat bona, ſed virtutem ex ſpiritu & fide habebat.

Ad iteratam probationem diſtinguo: Lex erat miniſtratio mortis per accidens, quatenus oſtendebat malum fugiendum, nec tamen virtutem, qua propelleretur, dabat, ſed a Chriſto expectabat, concedo : per ſe, nego. Solutio eſt D. Auguſtini, qui lib. 2. cap. 7. contra Adverſarium legis & Prophetarum ſic reſpondet ad difficultatem : " Oportebat enim ut in Teſtamento veteri lex imponeretur ſuperbis, & de ſuæ voluntatis virtute fidentibus, quæ non daret juſtitiam, ſed juberet : Ac ſi morte prævaricationis impliciti ad gratiam confugerent, non jubentem tantummodo, ſed juvantem, quæ novo Teſtamento eſt revelata. "

Urgent : I. In veteri lege multus eſt ſermo de pinguedine terræ : Igitur ſolum terrena juiare docebat lex. II. Præcepta ſunt peccati leges.

Reſpondeo diſtinguo ut ſupra: Multus eſt ſermo in lege Moſaica de pinguedine terræ ut homines carnales per ſenſibilia ad Deum inviſibilem & ejus amorem promoverentur, concedo : ſiſtendo in bonis temporalibus, ut in fine ultimo, nego. Nam teſte Apoſtolo laudato finis legis erat Chriſtus, adeoque Deus videndus & poſſidendus, juxta illud 1. Cor. 3. *Omnia enim veſtra ſunt : vos autem Chriſti : Chriſtus autem Dei.*

Reſpondeo ad 2. diſtinguendo præcepta legis

legis ſunt peccati leges per accidens, & quia peccatum deſignant, concedo : per ſe, nego. Ignoranti invincibiliter legem non imputatur illi ad peccatum : Sed ut primum dicit, *non mœchaberis, non concupiſces*, peccat qui mœchatur & voluntarie concupiſcit, quia contra conſcientiam & legem cognitam ac promulgatam prævaricatur. Solutio eſt ipſius Apoſtoli, qui dicit ſublata lege, non cognoſcere an concupiſcentia ſit peccatum; data vero lege jam peccatum, inquit, operatur in me, ideſt, lex peccati quæ mihi dicit, *Non concupiſces*; qua de cauſa vocat hanc legem, mortis præceptum, quatenus offendentes reddit reos, & morte æterna digniſſimos.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Libri veteris Teſtamenti Deum habent auctorem.

PRIMO : Sic habetur paſſim in Scriptura utriuſque legis. Exod. 6. *Dixitque Dominus ad Moyſen*. Cap. 13. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen*. Luc. 1. *Sicut locutus eſt ad Patres noſtros* : Ergo &c.

Secundo : Idem aſtruunt SS. Patres, Clemens Rom. Epiſ. ad Cor. Juſtinus Dial. cum Triphone, Ambroſius Epiſt. 44. Auguſtinus lib. 11. de civ. cap. 3. Concilium Toletanum ann. 400. adunatum ſec. 2.

Tertio : Ratio in promptu eſt. Cum enim Scriptura myſteria abſcondita & imperviа ſæpius eructet, non alium præter Deum poteſt habere auctorem.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO : Non ſine blaſphemia diabolus a Manichæis dicitur veteris legis auctor; tametſi enim legatur in libris Deum iſtum jubere cædes, excæcare & ſimilia mala conſilio, aut præcepto facere, malum tamen culpæ non eſt ab eo niſi permiſſive, pœnæ tamen in juſtam vindictam quid prohibet ab illo præcipi?

Secundo : Eſto quod Deus bona temporalia in veteri Teſtamento conferat, ſed hæc non elargitus eſt, ut Judæi in his tamquam in ultimo fine ſiſterent, ut jam jam non ſemel annotatum eſt.

Tertio demum, ſi quando lex Moyſis non bona appelletur, idem eſt, ac non perfecta, nuſquam vero, ut mala formaliter & rigoroſe.

SECUNDA PROPOSITIO,

Lex vetus erat ſancta.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA : Ex dictis Lex illa eſt a Deo, qui eo dedit ſcopo iſtud Teſtamentum, ut homines ad ſuum promoveret amorem : Igitur lex vetus eſt ſancta, cum ſanctitas in charitate & amore Dei potiſſimum ſita ſit.

Altera : Illa lex eſt ſancta, cujus regulæ hominem ad vitam æternam perducunt, cujus lumen intellectum dat parvulis, cujus teſtimonia mirabilia ſunt, & a Chriſto non ſemel laudata : Atqui talis eſt lex Moyſis, ut ex toto Pſal. 118. liquet; ſic enim habetur : *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*. Rurſus, *Declaratio ſermonum tuorum illuminat : & intellectum dat parvulis*. Iterum : *Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt anima mea*. Rurſus Pſal. 11. *Lex Domini immaculata convertens animas : teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis*. Ergo &c.

Tertia : Lex quæ ad virtutem promovet, & docet declinare a malo & facere bonum, certe ſancta eſt : Atqui lex Moſaica præceptis ſuis non aliud intendit; & probatur ex D. Thoma qui 1. 2. q. 100. art. 2. auctoritate D. Ambroſii ſuffultus docet, præcepta legis Moſaicæ ad omnes virtutes ſeſe extendere : hoc ipſum iterum atque iterum in tota iſta quæſtione & in duabus ſubſequentibus lato calamo probat : Namque eo loci quatuor præceptorum genera diſtinguit, videlicet præcepta Decalogi, quibus homini præcipitur, ut declinet a malo & faciat bonum : moralia, quibus præfigitur in particulari bene vivendi modus : judicialia, quibus homines per pœnas infligendas, a peccato committendo deterrentur : Cæremonialia denique quibus determinantur ritus ad Deum, tum Sacramentorum uſu, tum ſacrificiis, ſicut oportet, colendum : Igitur vetus Teſtam. ſanctum eſt.

Quarta : Lex quæ habet Deum pro fine, quæ ad Chriſtum, ſicut figuræ ad veritatem terminatur, ſancta cenſeri debet: Atqui lex vetus ſic eſt, ut patet ex præceptis, & ex ipſo Chriſto qui Lucæ 24. ad illam ut ſuam probet miſſionem recurrit : Ergo &c.

Quinta : Illa lex ſanctitatem ubique ſpirat, quæ feſtivitates ad colendum ſpecialiter Deum inſtituit : Atqui lex vetus eſt hujuſmodi, & eo fine multa celebrat feſta. Ergo &c.

De Feſtivitatibus veteris legis.

D. THOMAS 1. 2. q. 102. art. 4. ad decimum de feſtivitatibus Judæorum ſic loquitur : „ Dicendum, quod in veteri
„ lege erant 7. ſolemnitates temporales,
„ & una continua, ut poteſt colligi num.
„ 28. & 29. erat enim quaſi continuum
„ feſtum; quia quotidie & mane & ve-
„ ſpere immolabatur agnus, & per illud
„ continuum feſtum jugis ſacrificii re-
„ præſentabatur perpetuitas divinæ bea-
„ titudinis. Feſtorum autem temporalium
„ primum erat, quod iterabatur qualibet
„ ſeptimana, & hæc erat ſolemnitas ſab-
„ bati quod celebratur in memoriam crea-
„ tionis rerum, ut ſupra dictum eſt.
„ Alia autem ſolemnitas iterabatur quo-
„ libet menſe, ſcilicet Feſtum Neomeniæ :
„ quod celebratur ad commemorandum o-
„ pus divinę gubernationis. Nam hæc in-
„ feriora præcipue variantur ſecundum
„ motum lunæ : & ideo celebratur hoc
„ feſtum in novitate lunæ non autem in
„ ejus plenitudine, ad evitandum idolo-
„ latrarum cultum, qui in tali tempore lu-
„ næ ſacrificabant. Hæc duo beneficia ſunt
„ communia toti humano generi, & ideo
„ frequentius iterabantur. Alia vero quin-
„ que feſta celebrabantur ſemel in anno,
„ & recolebantur in eis beneficia ſpecia-
„ liter illi populo exhibita. Celebratur
„ enim feſtum Phaſe primo menſe ad com-
„ memorandum liberationis beneficium ex
„ Ægypto. Celebrabatur autem feſtum
„ Pentecoſtes poſt 50. dies ad recolen-
„ dum beneficium legis datæ. Alia vero
„ tria feſta celebrabantur in menſe ſe-
„ ptimo, qui quaſi totus apud eos erat ſo-
„ lemnis ſicut & ſeptimus dies. In pri-
„ ma enim die menſis ſeptimi erat feſtum
„ tubarum, in memoriam liberationis Iſaac
„ quando Abraham invenit arietem hæ-
„ rentem cornibus, quem repræſentabant
„ per cornua, quibus buccinabant. Erat
„ autem feſtum tubarum quaſi quædam
„ invitatio, ut præpararent ſe ad ſequens
„ feſtum quod celebrabatur prima die :
„ & hoc erat feſtum expiationis in me-
„ moriam illius beneficii quo Deus pro-
„ pitiatus eſt peccato populi de adoratio-
„ ne vituli ad preces Moyſi. „

Ibidem S. Doctor ſic proſequitur : „ Poſt
„ hoc autem celebrabatur feſtum Sceno-
„ pegiæ, ideſt tabernaculorum ſeptem die-
„ bus, ad commemorandum beneficium
„ divinæ protectionis & deductionis per
„ deſertum, ubi in tabernaculis habita-
„ verunt. Unde in hoc feſto debebant ha-
„ bere fructum arboris pulcherrimæ, ideſt,
„ citrum & lignum denſarum frondium,
„ ideſt, myrtum, quæ ſunt odorifera,
„ & ſpatulas palmarum, & ſalices de
„ torrente, quæ diu retinent ſuum viro-
„ rem, & hæc inveniuntur in terra pro-
„ miſſionis, ad ſignificandum quod per ari-
„ dam terram deſerti eos deduxerat Deus
„ ad terram delitioſam : octavo autem die
„ celebrabatur aliud feſtum, ſcilicet cœ-
„ tus atque collectę, in quo colligebantur
„ a populo, ea quę erant neceſſaria ad
„ expenſas cultus divini : & ſignificaba-
„ tur adunatio populi, & pax præſtita
„ in terra promiſſionis. „

Diluuntur objecta Heterodoxorum.

OPPONUNT : Illa lex non videtur ſancta, quę multa obſcęna enarrat: Atqui talis eſt lex Moſaica : Et probatur. Multos commemorat homines malos, aut ſaltem admodum imperfectos, qualis fuit Lamech qui primus duas accepit uxores, fratres Joſeph, qui eum nedum innocentem, ſed & quem prophetam ſubodorare debebant, invidia tamen victi Iſmaelitis vendiderunt; neque vero ſilet Sodomitarum peſſimum crimen, quod vel ſolummodo referre pudet. Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Et optimo fine laudata recenſet Scriptura vetus, concedo : ſecus, nego. Ordinem generationum debuit enarrare, ut cuncta initium habuiſſe & Deum eſſe omnium creatorem oſtenderet.

Eſto,

Eſto, commemoret quidem peccata, ſed non ſilet Sodomitarum & aliorum peccatorum pœnas.

Replicant: Cæremoniæ legis Moſaicæ ſuperſtitionem ſapiunt: Ergo &c. Probatur Ant. I. Agnum abſque macula potius quam alterum ſacrificare nonnihil ſuperſtitionem ſpirat. II. Idem dicendum de aliis ſacrificiis: Ergo &c. Confirmatur. Hebræi modum in ſacrificando ab Ægyptiis ſuſcepere: Ergo &c. Prob. Ant. Hebræi numero circiter 50. ætate & ævo Joſeph ingreſſi ſunt in Ægyptum; tunc autem nullam habebant animalia ſacrificandi normam. Herodotus lib. 2. num. 51. 78. 91. aliiſque in locis mentionem facit de ſacrificiis Ægyptiorum. Igitur ab iſtis Hebræi modum hunc illumque ſuperſtitioſum ab eis acceperant.

Reſpondeo diſtinguendo: Cærimoniæ legis Moſaicæ quamdam redolent ſuperſtitionem ſi ad litteram ſpectentur, tranſeat: ſi ſecundum ſpiritum quo fiebant, nego. Gentiles quidem boves & oves & non ſine ſuperſtitione magna falſis immolabant numinibus; Judæi vero e contra, ut Deum benefactorem, mortis ac vitæ Dominum eſſe profiterentur. Quinimmo ipſe Deus veteris legis ſacrificiorum fuit auctor, & diverſos ſibi ſacrificandi ritus ipſe præſcripſit in lib. Levitici & hoc ut populum rudem a ſacrificiis falſis numinibus immolandis, & præſentandis, averteret, ut habetur Ezech. 2. 7. 11. 16. 18. ita cenſent Juſtinus Dialog. cum Tryphon. Euſebius lib. 1. demonſtrat. Evang. cap. 4. & 6. Cyrillus Alexand. lib. 9. contra Julian. D. Th. 1. 2. q. 102.

Ad confirmationem diſtinguo: Hebræi modum aliquem Deo ſacrificandi ab Ægyptiis mutuati ſunt, tranſeat: omnem, nego. In libro Geneſis multa commemorantur ſacrificia, vel ante ipſam Moyſis nativitatem, & conſequenter priuſquam Iſraelitæ ingrederentur Ægyptum. Obtulit ſacrificium Abel de optimis pecoribus; Noe de animalibus mundis, Abraham arietem hærentem cornibus loco Iſaac immolandi ſubſtituit: ſi vero in rigore loquamur, falſum eſt, vel unum ſolum ritum ab Ægyptiis accepiſſe Hebræos, cum a Deo, ut patet in libro Levitici, omnes generum & ſpecierum ritus ſacrificandi determinentur: Sed dato & non conceſſo aliquem ritum ab Ægyptiis Iſraelitas mutuaſſe, certe quod Deus ſanctificavit ut habetur Act. IV. nec commune, nec immundum dicendum eſt.

Reponunt: Sacrificia legis a Deo repulſa ſunt, ut habetur Pſalm. 39. *Sacrificium & oblationem noluiſti*: Igitur lex non fuit ratione cultus, & in ſe ſancta.

Reſpondeo diſtinguendo: Repulſa ſunt, hoc eſt non ad apicies juris Deo pro peccatis ſatisfaciebant, concedo: hoc patet ex auctoritate in objectione laudata; eo quippe loci propheta introducit Chriſtum loquentem, qui ideo venit & paſſus eſt, ut plenam Deo exhiberet pro nobis ſatisfactionem: hoc eſt, illa ſacrificia quandoque erant mala, ſubdiſtinguo: ratione offerentium qui debitas in offerendo non adhibebant diſpoſitiones, quippequi a peccato non recederent, concedo: erant mala ratione ſui, nego. Solutio ex ipſa colligitur Scriptura; Pſal. enim 49. Deus ſic loquitur: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas.... Tu vero odiſti diſciplinam: & projeciſti ſermones meos retrorſum .... Sacrificium laudis honorificabit me.*

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Lex vetus erat ſancta.

PRIMO: In hoc ſolum inſtituta eſt, ut homines ad amorem Dei promoveret, & Chriſtum præfiguraret.

Secundo: Ejus præcepta ſic inſtituebant hominis vitam, ut declinando a malo, & faciendo bonum, vitam æternam conſequeretur.

Tertio: Cæremonias & feſtivitates complectebatur, quibus homines regularentur in cultu debito Majeſtati divinæ ſic reddendo, ut populus eſſet Deo acceptabilis.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Non diffitemur multum eſſe in Geneſi de generationibus hominum ſermonem; ſed auctor canonicus eo ſolum ſic ſcripſit fine, ut populum edoceret, quod cuncta fuerint creata & initium habuerint, & Deus ſolus eſſet viſibilium & inviſibilium creator.

Secundo: Sicut Lex ſcripta peccata abominabilia non ſilet, ſic nec eorum flagella, ut a criminibus patrandis deterreantur homines.

Tertio: Dato & non conceſſo Iſraelitas ab Ægyptiis idololatris ritus offerendi ſacrificia didicerint, nihil inde abſurdi ſequitur; quod enim Deus ſanctificavit, ne commune dixeris: ſi quando vero abjiciat oblationes; non inde ſequitur malas eſſe in ſe, ſed ſolum relative ad offerentes, qui peccatorum pondere oppreſſi, Deum quidem ore & ſacrificiis confitebantur, factis vero abnegabant.

§. IV.

Utrum libri veteris Teſtamenti nedum Judæos, ſed et Chriſtianos ſpectent?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multis momentis.

PRIMO, *ex Scriptura:* Joan. 5. Chriſtus, ſic loquitur: *Scrutamini Scripturas .. .. illa ſunt quæ teſtimonium perhibent de me*: Tum Luc. 24. *Incipiens a Moyſe et omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipſo erant*: Igitur vetus Teſtamentum pertinet etiam ad novum, quandoquidem Chriſtus remittit Judæos ad Scripturas V. T. quæ de ipſo perhibebant teſtimonium: unde & ipſi Apoſtoli, ut legitur in Actibus, modo citant Pſalmos, ut Petrus in electione ſancti Mathiæ Act. 1. dixit: *Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: fiat commoratio eorum deſerta, et non ſit qui inhabitet in ea: & Epiſcopatum ejus accipiat alter*: Modo Moyſen & cæteros Prophetas, ut B. Stephanus in oratione quam habuit coram Judæis illum occaſione Chriſti de blaſphemia accuſantibus, unde Apoſt. 2. ad Cor. 3. ſic effatur: *Velamen in lectione veteris Teſtamenti manet non revelatum, quoniam in Chriſto evacuatur, ſed uſque in hodiernum diem, cum legitur Moyſes velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.*

Secundo, ex SS. Patribus, qui uno veluti calamo ſcribunt omnia in figuris Judæis contigiſſe; Prophetias in Chriſto fuiſſe adimpletas: immo hoc argumento revincunt paganos contra fidem Chriſti blaterantes: ſic enim argumentabantur: Chriſtus multis retro ſeculis prædictus eſt a Prophetis, & quoad conceptionem virtute Spiritus ſancti factam, & quoad nativitatem ex ſanctiſſima Virg. cæteraque vitæ myſteria: has habemus Scripturas ab inimicis noſtris Judæis, adeoque ab omni fictionis ſuſpicione abſolutas: omnia videmus nunc adimpleta. Quid plura? Signa & miracula quæ de Chriſto erant, confirmarunt: Igitur fides noſtra in Chriſtum eſt veriſſima, quo quidem argumento victi plures etiam ex Philoſophis ad fidem adducti ſunt, ut percelebris Juſtinus, ſubtilis Athenagoras & alii.

Tertio, ratione. I. Fides in libris V. T. aſtruitur, mores inſtituuntur: Præcepta Decalogi a lege promulgata omnes cujuſcumque ætatis & ævi ſpectant homines: Igitur V. T. etiam reſpicit ſaltem quoad multa Chriſtianos. Prob. Antec. I. Fides aſtruitur, quando quidem finis legis eſt Chriſtus, ut habetur Rom. 1. hinc Joannes cap. 5. Chriſtum inducit ſic loquentem: *Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit*, unde poſt reſurrectionem cum ſe videndum & palpandum præbuit, ſic locutus eſt: *O ſtulti, & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ: Non ne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens a Moyſe, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipſo erant.*

II. *Virtus* doctrina V. T. fovetur, nam Chriſtus referens hiſtoriam divitis epulonis, ait: *Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos.* Tum hortatur diſcipulos ad ſcientiam Sanctorum comparandam exemplo Reginæ Auſtri, quæ de longinguo venit ut audiret ſapientiam Salomonis; quamobrem Paulus Rom. 13. ſic habet: *Quæcumque ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt.* Rurſus 2. Tim. 3. de iiſdem Scripturis, ſic loquitur: *Illæ te poſſunt inſtruere ad virtutem per fidem quæ eſt in Chriſto Jeſu.*

III. *Homines* lectione veteris Teſtamenti docti evadunt, tum ad cognoſcenda myſteria, tum ad vitam recte formandam; multa ſi quidem continent præcepta, multas ſententias, multas figuras, multaque exempla, quibus facile eſt ignaros erudire,

dire, tum & Heterodoxos confutare atque revincere.

IV. *Vetus* & novum Teſtamentum ſic inter ſe connectuntur, ut unum ab alio divulſum evacuetur: vetus enim promittit Chriſtum, novum vero præſentem exhibet.

Solvuntur Manichæorum objectiones.

Obiicit Adimantus: V. T. adverſatur novo: Igitur non pertinet ad Chriſtianos. Sic probat antec. I. Exod. 25. habetur: *Facientque mihi Sanctuarium, & habitabo in medio eorum*. Cap. 26. Pergit Deus dictare Moyſi formam Tabernaculi in quo commorari deſiderat: & tamen Act. 7. ait: *Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum*. II. Levit. 11. prohibetur eſus quorumdam volucrum. Et cap. 20. *Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda*; ne comedentes immundi evadatis: e contra vero Chriſtus Matth. 15. ait: *Non quod intrat in os coinquinat hominem &c.* III. Deut. 12. Permittitur manducare carnem: *Offeretis*, ait Dominus Moyſi .... *Primogenita boum & ovium ... Et comedetis*. Rom. vero 14. *Bonum eſt non manducare carnem*. IV. Prov. 6. *Vade ad formicam o piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam*. Matth. vero 6. *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum*. V. Oſee 9. *Da eis vulvam ſine liberis, et ubera arentia*. Matth. vero 22. *Neque nubent, neque nubentur*. VI. In Geneſi fuſo calamo filiorum Adæ generationum texitur hiſtoria, Apoſtolus vero I. Tim. 4. & 2. Tim. 2. præcipit ad vanas hominum genealogias non attendere: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et hæc omnia ſub diverſo reſpectu conciliantur, concedo: ſecus, nego.

Ad I. diſtinguo: Et Deus loquitur in Exodo de loco ſpeciali quem elegerat ad ſuum cultum, concedo: ſecus, nego. Omni tempore Deus ubique voluit agnoſci, tum in cœlis, tum in terra, quia ubique præſens eſt: et de hac conſeſſione loquitur Matthęus: attamen ſpecialem ſępius elegit, ut etiam ſpeciali donaretur cultu, quia ibi ſpecialiter pręſens erat, ut in tabernaculo, de quo loquitur Moyſes: addo et in Salomonis templo, de quo multus eſt ſermo in libris Paralipomenon.

Ad 2. diſtinguo: Utique Iudei ad litteram magis quam ad litterę ſpiritum attendebant, concedo: ſecus, nego. Quia igitur Judęi carnales erant, multa pręcepta eis impoſita ſunt, inquiunt Patres, ut ab idolorum ſervitute retraherentur: At vero gratia in novo Teſtamento ſuperabundat, ut magis Spiritui quam litterę ſerviamus: et in iſto ſenſu Apoſtolus dixit: *Bonum eſt non manducare carnem*: Hoc eſt ut ipſe dicit, quando manducare ſcandalizat fratrem; ſatius enim eſt abſtinere a cibo et eſca quam peccandi anſam prębere. Et ſic patet ſolutio ad tertium: ut ex ſequentibus liquet, ubi Paulus eſt ſui ipſius interpres. Sic enim loquitur: *Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur*.

Ad quartum diſtinguo: Deus negligentes ad formicam remittit, ut a noxio retrahantur torpore, laborantes vero cum anxietate vult in ſe ſic confidere, ut ſuę ſe committant providentię ad vitam tranquillam agendam, concedo: ſecus, nego. Sic patet laudata nullo modo adverſa eſſe. Cęterum Chriſtus loquitur apud Matth. viris Apoſtolicis, qui gratia donati ſpecialiſſima, & cuncta quę ad vitam pertinent, a Deo debent expectare, juxta illud eiuſdem Domini oraculum Matth. 6. *Quærite ergo primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*.

Ad quintum ſimiliter diſtinguo: Et Chriſtus Matth. 22. corrigere intendit carnales et voluptuoſos, qui etiam carnales delicias pro beatitudine expectabant, concedo ſecus, nego. Hinc uterque locus nullam implicat in ſe contradictionem. Poteſt etiam cum Auguſtino reſponderi per iſtam ſententiam, *da eis ventrem vacuum*, Oſeam intelligere, veterem legem ſine Chriſti meritis ab omni merito et ſpe eſſe vacuam.

Ad ſextum diſtinguo: Et Apoſtolus loquitur de vanis Judęorum Genealogiis quas rejicit et confutat, et hoc non incaſſum ſed ad fidelium inſtructionem, concedo: ſic interpretantur ſancti Doctores textus Epiſtolarum: et in hoc abiicit hiſtoriam generationum quę in Geneſi habetur, nego.

Inſtat Fauſtus: Ad illos non ſpectat vetus Teſtamentum qui nec ſunt ejus hæredes legatarii, nec tenentur adhærere conditionibus Teſtamento appoſitis, nec poſſunt legatis per illud bonis frui tum ratione ſui, tum ratione Teſtamenti: Atqui Judæi ſunt veteris Teſtamenti ſoli legatarii & hæredes: Igitur vetus Teſtamentum non ſpectat ad Chriſtianos. Probatur minor. Primo quidem, ſolis Judæis promittitur terra Chananæorum. II. Chriſtiani non tenentur ad præcepta Moſaica, puta ad circumciſionem, ad ſacrificia & ablutiones, aliaque ſimilia, unde ſi ab eis diſcedere licet, immo & opporteat, utique & ab ipſo Teſtamento. III. Novitas non eſt cum vetuſtate confundenda, maxime vero ſi vetuſtas contineat ſolummodo figuram, novitas vero exhibeat veritatem: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Lex vetus non pertinet ad nos ut legi ſubditos & ſervientes, concedo: ut prænuntiat Chriſtum & tamquam noſter Pedagogus, nego. Lex vetus conſiderari poteſt dupliciter, primoquidem in ſe, deinde vero relative ad Chriſtum: ſi ſumatur in priori ſenſu, quatenus multas habet obſervantias legales, & terræ Chananæorum promiſſionem, profecto non ſpectat Chriſtianos, ſecus vero ſi ut figura Chriſti conſideretur: nam, teſte Apoſtolo, omnia in figuris contingebant Jubæis: Igitur lex vetus novam ſpectat quatenus, & Chriſtum prænuntiat, & bonorum ſpiritualium copiam, per terram Chananæorum figuratam deſignat. Jam ad ſingulas fit ſatis.

Ad primam probationem, diſtinguo: Judæi ſoli ſunt terræ promiſſionis hæredes, & iſta terra eſt cæleſtis Jeruſalem figura, Chriſti meritis poſſidendę, concedo: & non eſt figura cæleſtis Jeruſalem, nego.

Ad ſecundum diſtinguo: Soli Judæi tenentur ad præcepta Moſaica cæremonialia, concedo: ad præcepta legalia, Dei adorationem atque animæ culturam & ſanctificationem ſpectantia, nego. Ipſe Chriſtus ea renovavit in Evangelio mandata. Hęc ſolutio colligitur ex Aug. lib. 10. contra Fauſtum. Non igitur confunditur lex nova cum veteri. Et ſic patet ſolutio ad 3.

Reponit idem Fauſtus: Vetus Teſtamentum, nec ad fidei confirmationem, nec ad mores inſtruendos valet: ad fidei quidem confirmationem, quandoquidem non ſatis clare conſtat Chriſtum a prophetis fuiſſe prænuntiatum; ad morum vero informationem, quippe quod contineat hiſtorias ſcandalo plenas, quales ſunt hiſtoriæ de peccatis Gigantium, Regum &c.

Reſpondeo negando antecedens: Si quidem ipſe Chriſtus ad Scripturas veteris Teſtamenti appellat, ut probet Judæis ſuam divinitatem: utique ad mores inſtruendos plurimum valet vetus Teſtamentum; fidem enim Abraham commendat Apoſtolus; manſuetudinem vero Joſeph, & Moyſis ſapientiam plurimum exaltat Stephanus Act. 7. Jam vero quid memorem pœnitentiam Davidis, qui panem cum fletu & cinere temperabat, peccata vero hominum in Scripturis veteris Teſtamenti recenſita nos docent quanta ſit fragilitas humana, quam terribilia judicia Dei, qui vindictam ſumpſit & quidem graviſſimam tum de peccatis Judæorum propter Idololatriæ peccatum, tum de peccato Nabuchodonoſoris, Baltaſſar, Sennacherib, Antiochi & aliorum: Igitur plurimum valet vetus Teſtamentum ad fidei confirmationem, & virtutis incrementum.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Vetus Teſtamentum ſpectat etiam Chriſtianos.

PRIMO: Quia Chriſtus Joan. 5. remittit Iudæos ad Scripturas, ut ſuam agnoſcant miſſionem. Tum Luc. 24. incipiens a Moyſe per omnes diſcurrendo Sripturas, idem momentum diſcipulis Emmaus probat.

Secundo: Chriſtus Dominus ſuo munit calculo præcepta Decalogi, Judæis primum data: & Patriarcharum fidem maxime Abrahæ obſervandam proponit; poſt ipſum vero Apoſtolus Hebr. 11. eamdem celebrat, ut Chriſtianos ad amorem Domini ſtimulet.

Tertio: Vetus & novum Teſtamentum ſic connectuntur, ut unum ab alio divellere non ſit licitum, cum vetus Chriſtum Mediatorem promittat, novum vero præſentem exhibeat.

SY-

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO : Tametſi quædam appareat inter utrumque Teſtamentum contradictio, dubio-procul, ſi ad utriuſque ſenſum attendat lector, abſque negotio omnia conciliari animadvertet.

Secundo : Ultro fatemer diverſas eſſe veteris & novi Teſtamenti quoad bona temporalia promiſſiones, minime vero quoad finem & Dei poſſeſſionem, quæ ut beatitudo poſſidenda ſingulis omnium ſæculorum hominibus proponitur.

Tertio : Falſum eſt dicere vetus Teſtamentum novi non aſtruere fidem. Eſto quod in figuris non nihil obſcuritatis habeat, ſed Prophetæ explicite Chriſtum ejuſque magnalia, quibus lex nova aſtruitur & roboratur, annuntiaverunt.

SECTIO SECUNDA.

De dotibus novi Teſtamenti.

EXIMIAM novi Teſtamenti laudem omnes conclamant creaturę : ſol quidem dum, Chriſto moriente, lumen innatum abſcondit ; terra, quæ ipſo moriente contremuit ; monumenta aperta quę mortuos ſuos redivivos exhibuere ; vel ipſe infernus, & devicta mors, dicente Oſea cap. 13. *ero mors tua, o morſus tuus ero inferne* : mundus ipſe devictus, crux quondam maledictum legis, facta eſt omnium gentium benedictio : conclamant Martyres, qui terrente diabolo, & ſęviente mundo ſuppliciis, ait Cyprianus epiſt. ad Mart. non ceſſere, ſed ipſis potius tormenta ceſſerunt : conclamant Confeſſores innumeri, qui virtute crucis carnis victores tunc triumphant, ait D. Bernardus coronati in cœlis : conclamant Virgines, quę veſte purpurea cum palmis in manibus ſequuntur Agnum quocumque erit : conclamant omnis ſexus omniſque ætatis viri & mulieres, qui gratię Mediatoris energia operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones.

Ejuſdem Teſtamenti dotes Angeli primum, Chriſto nato gloriam in altiſſimis Deo ſuavi armonia decantantes annuntiaverunt : Revera quidem illud Teſtamentum tantam benedictionum copiam attulit, ut teſte S. Joanne 1. gratia per Jeſum Chriſtum facta ſit, & omnium promiſſionum copioſa et ſuperabundans adimpletio, cujus theſaurus eſt omnium gratiarum ſuper fluens glorioſa ſupellex, de cujus conſumptione non eſt timendum, ait Concilium generale Viennenſe, largitor vero Chriſtus Dominus, cujus virtus, gratia Dei ; cujus poteſtas, Sacramenta ; cujus Miniſtri, Sacerdotes charactere divino ad omnem mirabilem operationem inſigniti, cujus efficacia terribilis dęmonibus effecta, cæcos illuminat, leproſos mundat, mortuos ad vitam evocat, linguas infantium facit diſertas ; cujus fructus ex omnibus tribubus et linguis, et nationibus prędeſtinatorum tanta multitudo, ut juxta illud Joannis Apoc. 7. numerare nemo queat : cujus denique lumen eſt veritas, cui figuræ et umbrę Chriſto nato ceſſere. Sic enim nova lex exhibet Meſſiam, in quo omnes omnino benedicuntur, et in ſęculum ſęculi benedicentur nationes, ut ne una quidem figura, ne una promiſſio et prophetia ſit, quę non ſit in Chriſto adimpleta. Sicut enim, ait Luc. 1. Zacharias locutus eſt ad Patres noſtros, de divinitate Verbi ad nos dimiſſi, ſic de ejus nativitate, miraculis, prædicatione, morte, reſurrectione, et per omnem terram triumpho in Domino Ieſu adimpletum oſtendit Judæis incredulis novum Teſtamentum, ſic Gentibus, et Paganis, ſic Atheis et cujuſcumque generis infidelibus, ut ſciant omnes ad vitam vocari.

„ *In* Scriptura *illa*, ait Hieronymus in „ prolog. in Pſalmos, habet infans quid lactet ; puer quid laudet, adoleſcens „ quid corrigat, juvenis quid ſequatur, „ ſenior quid precetur.

Tum Hugo Victorinus lib. de anima : „ In Scriptura novi Teſtamenti, quidquid „ docetur, veritas ; quidquid præcipitur „ bonitas ; quidquid promittitur, felici„ tas eſt.

Concinit Gregorius Magnus lib. 18. moral. cap. 14. illa verba Iob 28. *Habet argentum venarum ſuarum principia*, interpretans, ait : „ Argentum eſt eloquii vel „ ſapientiæ claritas ; venæ, ſacra ſcriptu„ ra : ac ſi aperte dicat ; cui ad veræ præ„ dicationis verba ſe præparet, neceſſe eſt

„ ut cauſarum origines a ſacris paginis „ ſumat; ut omne quod loquitur, ad di- „ vinæ auctoritatis fundamentum revo- „ cet, atque in eo ædificium locutionis „ ſuæ firmet. „

His accedit Origenes, qui in cap. 1. Joan. his paucis, ſed efficaciſſimis verbis divinę Scripturæ maxime novi Teſtamenti ineffabilem delineat utilitatem & naturam: " „ Scriptura mundus eſt intelligibilis, ſuis „ quatuor partibus, veluti quatuor ele- „ mentis conſtitutus, cujus terra eſt vel- „ ut centrum in medio inſtar centri, „ ſcilicet hiſtoria; circa quam aquarum „ ſimilitudine abyſſus circumfunditur mo- „ ralis intellgentiæ; circa Hiſtoriam & „ Ethnicam, veluti duas hujus mundi „ partes, aer ille naturalis ſcientiæ cir- „ cumvolvitur: extra autem omnia, & „ ultra, æthereus ille & igneus ardor „ empirei cœli, id eſt, ſuperna contem- „ platio divinæ naturæ, quam Theolo- „ giam nominant, circumglobatur. „

Miracula numero prope infinita, qualitate ad Chriſtum uſque inaudita, virtute inter omnes veteris legis ſigna multo majora, univerſalitate iiſdem extenſiora, repetitione ſupra modum frequentiora, ea quæ in novi Teſtamenti Scripturis continentur, ſic firmant, ut ſi credendo Scripturis illis decipimur, a te Domine, aiebat quondam quidam Eccleſiæ Pater, decepti ſumus. Quinam autem ſunt, qui veritates Scripturarum novi Teſtamenti ſcriptis mandatas ſic docuere, ut ſuaderent, ut delectarent ſimul & corda demulcerent, tangerent ac tandem converterent, pauperes evangelizantes regnum Dei? " Peragrarunt, ait *S. Chryſoſtomus* „ *ſerm.* 3. *Pentecoſtes*, Piſcatores orbem „ terrarum, & infirmum eum invenien- „ tes, ad ſanitatem reduxernnt, & in „ ruina poſitum, ad ſtabilitatem revoca- „ runt: non ſcuta moventes, non arcus „ tendentes, non ſagittas mittentes, non „ pecuniam largientes, non in eloquentia „ confidentes: ſed pecunia indigentes, ſed re- „ gnum cœlorum poſſidentes, non haben- „ tes humana ſolatia; habentes Dominum „ ſecum. " Ejus ſcilicet Teſtamentum, juxta illud Matth. 12. *Habemus ſolatio ſanctos Libros*. Quomodo vero novum Teſtamentum tot adornatum virtutibus & gratiis, cuncta ab initio mundi ad Jeſum uſque omnium Redemptorem prædicta, in ipſo ad amuſſim adimpleta exhibeat, quod omnium miraculorum maximum eſt, juvat per ordinem a primo ad ultimum hic enarrare, ut Joannem jure merito cap. 1. dixiſſe: *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritus per Ieſum Chriſtum facta eſt*, intelligamus.

Concordia utriuſque Teſtamenti: novum 70. Prophetias totidem oraculis in Chriſto adimpletas exhibet.

INTER omnia argumenta in teſtimonium excellentiæ novi Teſtamenti, concordia Librorum novi Teſtamenti cum libris veteris Teſtamenti eſt efficacius: quia non ſine magno & ne dicam ſtupendo miraculo fieri potuit, ut quæ prænuntiata fuerant ante multa ſæcula, in Chriſto ad litteram adimplerentur; ex quo manifeſte ſequitur novum Teſtamentum eſſe egregium & irrefragabile veræ Religionis & argumentum & fundamentum. Quod autem tale ſit, ab enumeratione partium oſtenditur.

Primo: Chriſtus dicitur de ſemine Abraham, Matth. 1. cap. his verbis: *Liber generationis Jeſu Chriſti, Filii David, Filii Abraham*. Et Lucæ 3. *Qui fuit Abraha*. Verſ. 34. ita prædictum fuerat Geneſeos 12. 3. *In te benedicentur univerſa cognationes terra*. In Abraham ſcilicet, ut habetur cap. 18. verſ. 18. & cap. 22. verſ. 18.

Secundo: Dicitur de ſemine Iſaac ab iiſdem Evangeliſtis ibidem, Matth. 1. his verbis: *Abraham genuit Iſaac*. Tum Luc. 3. *Qui fuit Iſaac*. Illud quoque prænuntiatum eſt Geneſ. 26. 4. ubi legitur: *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terra*.

Tertio: Dicitur de ſemine Jacob ab iiſdem ibidem: *Iſaac autem genuit Jacob*. Et Luc. 3. *Qui fuit Jacob*. Hoc etiam prenuntiatum eſt Geneſ. 28. 14. *Benedicentur in te*; Jacob ſcilicet, *& in ſemine tuo cuncta tribus terræ*. Tum Num. 24. 17. *Orietur ſtella ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael*.

Quarto: Dicitur de ſemine Judæ ab iiſdem ibidem: *Jacob autem genuit Judam & fratres ejus*. Et Luc. 3. *Qui fuit Juda*. Tum

Tum Hebr. 7: 14. his verbis : *Manifeſtum eſt enim quod ex Juda ortus ſit Dominus noſter*. Id habetur Geneſ. 49. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium*.

Quinto : Dicitur de ſemine Jeſſe & David, Matth. 1. verſ. 1. & 5. his verbis : *Liber &c. Filii David .... Obed autem genuit Jeſſe, Jeſſe autem genuit David Regem*. Idem Evangeliſta cap. 12. verſ. 23. ſic habet : *Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant : Numquid, hic eſt filius David* . Idem cap. 20. verſ. 31. *Domine miſerere noſtri fili David*. Cap. 21. verſ. 9. & 15. *Hoſanna filio David*. Et cap. 22. verſ. 42. expreſſius & ſequentibus, ab ipſo Domino interrogante : *Quid vobis videtur, de Chriſto ? Cujus filius eſt ? Dicunt ei, David. Ait illis : Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis ; donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum ? Si Ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt ? Et nemo poterat ei reſpondere Verbum : neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare* . Lucæ 3. verſ. 31. & 32. *Qui fuit David, qui fuit Jeſſe* . Et antea cap. 1. verſ. 32. prænuntiatum fuerat : *Dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus*. Joan. 7. verſ. 42. legitur: *Nonne Scriptura dicit ; quia ex ſemine David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus* . Actuum 13. verſ. 22. ſcriptum eſt : *Suſcitavit illis David Regem, cui teſtimonium perhibens, dixit : Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundum cor meum .... Hujus Deus ex ſemine ſecundum promiſſionem eduxit Iſrael Salvatorem Jeſum* . Item Rom. 1. verſ. 3. *De filio ſuo qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem* . Et iterum 2. ad Timoth. 2. verſ. 8. *Memor eſto Dominum Jeſum Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine David*. Jam denique refertur Apocal. 5. verſ. 5. *Vicit Leo de Tribu Juda radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus* . Hæc eadem veritas in veteri adſtructa fuerat Teſtamento. Primo quidem Pſalmo 88. verſ. 4. & 5. his verbis : *Juravi David ſervo meo ; uſque in æternum præparabo ſemen tuum* . Deinde Iſaiæ 11. verſ. 1. *Et egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet ; & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini*. Apud Jeremiam cap. 33. v. 15. & ſequenti demum dicitur : *In tempore illo, germinare faciam David germen juſtitiæ .... quia hæc dicit Dominus : Non interibit de David vir qui ſedeat ſuper thronum domus Iſrael*.

Sexto : Dicitur de ſemine Salomonis Matth. 1. verſ. 6. his verbis : *David autem Rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uriæ*. Idem aſſeritur Pſalmo 71. verſ. 1. & 6. *Deus judicium tuum Regi da ; & juſtitiam tuam filio Regis .... deſcendet ſicut pluvia in vellus ; & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram*.

Septimo : Lucæ 2. verſ. 1. dicitur natus dum orbis univerſus erat in pace compoſitus, his verbis : *In diebus illis exiit edictum a Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis*. Hoc prædixerat Iſaias cap. 1. verſ. 24. *Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Iſrael : Heu ! conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis .... Sion in judicio redimetur &c.*

Octavo : Dicitur natus de Virgine, Matth. 1. verſ. 18. & ſequentibus his verbis : *Chriſti autem generatio ſic erat : Cum eſſet deſponſata Mater ejus Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto. Joſeph autem vir ejus ... & non cognoſcebat eam donec peperit Filium ſuum primogenitum* . Luc. vero 2. v. 6. *Factum eſt autem cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret . Et peperit Filium ſuum primogenitum* . Illud promiſerat Iſa. cap. 7. verſ. 14. *Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum . Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Hoc & Jeremias 31. verſ. 22. *Novum fecit Dominus ſuper terram, femina circumdabit virum* . Hoc tandem prænuntiarat Ezechiel cap. 44. verſ. 2. & 3. *Porta*, inquit, *hæc clauſa erit : non aperietur, & vir non tranſibit per eam : quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa Principi . Princeps ipſe ſedebit in ea*.

Nono : Dicitur natus in Bethlehem, Matth. 2. verſ. 1. his verbis : *Cum ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Juda in diebus Herodis Regis* . Et Luc. 2. verſ. 4. & ſequentibus : *Aſcendit autem & Joſeph a*

Gali-

Galilaa de civitate Nazareth in Judaam in civitatem David qua vocatur Bethlehem , ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore pragnante . Factum eſt autem , cum eſſent ibi , impleti ſunt dies ut pareret ; & peperit Filium ſuum primogenitum . Item Joan. 7. verſ. 42. legitur: *Nonne Scriptura dicit quia ex ſemine David , & de Bethlehem Caſtello , ubi erat David , venit Chriſtus* ? Hoc ipſum habetur Michææ 5. verſ. 2. *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda : ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael.*

Decimo : Vocatur JESUS, Matth. 1. verſ. 21. his vocabulis: *Pariet autem Filium ; & vocabis nomen ejus JESUM : ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum* . Tum Luc. 1. v. 31. *Ecce concipies in utero , & paries Filium , & vocabis nomen ejus JESUM* . Idem Evangeliſta cap. 2. verſ. 21. ait : *Vocatum eſt nomen ejus JESUS , quod vocatum eſt ab Angelo , priuſquam in utero conciperetur* . Id prædictum habetur Iſaiæ 12. verſ. 3. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris* . Et. 52. verſ. 5. & 6. *Jugiter tota die nomen meum blaſphematur . Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa : quia ego ipſe qui loquebar ecce adſum* . Idem denique cap. 62. verſ. 11. ſic habet : *Dicite filia Sion : Ecce Salvator tuus venit* . Non omittendum illud Habacuc vaticinium c. 3. verſ. 18. *Ego autem in Domino gaudebo , & exultabo in Deo JESU meo.*

Undecimo : Emmanuel nuncupatur Matth. 1. verſ. 22. & 23. *Hoc autem totum factum eſt , ut adimpleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem : Ecce Virgo in utero habebit , & pariet Filium : & vocabunt nomen ejus Emmanuel ; quod eſt interpretatum , nobiſcum Deus* . Illud ipſum habetur Iſaiæ 7. verſ. 14. *Propter hoc , dabit Dominus ipſe vobis Signum : Ecce Virgo concipiet & pariet Filium , & vocabitur nomen ejus Emmanuel.*

Duodecimo : Dicuntur Magi veniſſe ab Oriente ut adorarent Jeſum , Matth. 2. verſ. 1. & 2. his vocabulis : *Ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam , dicentes : Ubi eſt qui natus eſt Rex Judaorum ? Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente , & venimus adorare eum*. Idem habetur verſ. 11. ejuſdem capitis . Id David prædicit Pſalmo 71. verſ. 9. & 10. *Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent. Reges Tharſis , & Inſula munera offerent : Reges Arabum & Saba dona adducent* . Iſaias 60. verſ. 6. ſic habet : *Omnes de Saba venient , aurum & thus deferentes , & laudem Domino annuntiantes* . Prædicta quoque eſt ſtella Numer. 24. verſ. 17. hoc oraculo : *Orietur ſtella ex Jacob.*

Decimo-tertio : Referuntur infantes ab Herode occiſi, Matt.2.verſ.16. *Tunc Herodes ... mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem , & in omnibus finibus ejus a bimatu & infra , ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis* . Tum 1. additur : *Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem*, Cap. 31. verſ. 15. *Vox in Rama audita eſt , ploratus & ululatus multus : Rachel plorans filios ſuos , & noluit conſolari quia non ſunt.*

Decimo-quarto : Narratur Jeſus in Ægyptum profugus & incola , deinde redux , Matt. 2. v. 14. ubi hæc habentur de Joſeph: *Conſurgens accepit puerum & matrem ejus nocte , & ſeceſſit in Ægyptum*. Id prænuntiatum fuerat ab Oſea Propheta dicente cap. 11. verſ. 1. *Ex Ægypto vocavi Filium meum.*

Decimo-quinto : Habetur Matth. 2. verſ. 23. quod permanſerit in Nazareth, his verbis : *Et veniens habitavit in civitate qua vocatur Nazareth , ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas : quoniam Nazaraus vocabitur*. Item Luc. 2. verſ. 51. *Deſcendit cum illis , & venit Nazareth.*

Decimò-ſextò : S. Joannes dicitur Chriſti Præcurſor , Matt. 3. verſ. 1. his verbis: *In diebus autem illis venit Joannes Baptiſta pradicans in deſerto Judaa* . Item verſ. 11. *Ego quidem* , inquit , *baptizo vos in aqua in pœnitentiam : qui autem poſt me venturus eſt , fortior me eſt . . . . ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto* . Rursùs Luc. 1. verſ. 76. *Et tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis, praibis ante faciem Domini parare vias ejus*. Idipſum prædixit Iſaias 40. verſ. 3. *Vox clamantis in deſerto : Parate viam Domini , &c.* Et iterum Malachias 3. v. 1. hoc oraculo: *Ecce ego mitto Angelum meum , & praparabit viam ante faciem meam.*

Decimò-ſeptimo : Spiritus ſanctus dicitur deſcendere ſuper Jeſum his verbis , Matth. 3. v. 16. *Baptizatus autem Jeſus . ... ecce aperti ſunt ei cœli ; & vidit ſpiri-*

tum

tum deſcendentem ſicut columbam , *& venientem ſuper ſe* . Joannis 1. verſ. 32. *Et teſtimonium* , inquit, *perhibuit Joannes dicens: quia vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum*. Id prædixerat Iſaias cap. 61. verſ. 1. his vocibus *: Spiritus Domini ſuper me , &c.* Idem cap. 11. verſ. 1.ſic habet : *Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, &c.*

Decimo-octavo : Dicitur unctus a Deo Luc. verſ. 18. ubi ſic legitur: *Spiritus Domini ſuper me ; propter quod unxit me , &c.* Act. vero 2. verſ. 36. habetur : *Certiſſime ſciat ergo omnis domus Iſrael , quia & Dominum eum , & Chriſtum fecit Deus , hunc Jeſum , quem vos crucifixiſtis*. Rurſus cap.4. verſ. 27. *Convenerunt in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum , quem unxiſti , Herodes, & Pontius Pilatus , &c.* Et iterum Hebr. 1. verſ. 9. habetur: *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem; propterea unxit te Deus, &c.* Hoc ipſum iiſdem vocibus prædixerat David Pſalmo 44. verſ. 8. & Pſal. 2. verſ. 2. ibi enim de Chriſto ait : *Aſtiterunt Reges terræ ... adverſus Dominum , & adverſus Chriſtum ejus* . Et Iſaias cap. 61. verſ. 1. his verbis : *Spiritus Domini ſuper me , eo quod unxerit Dominus me* . Tandem Threnorum 4. verſ. 20. legitur : *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris*.

Decimo-nono Dicitur Filius Dei, Matth. 3. verſ. 17. his verbis : *Hic eſt Filius meus dilectus , in quo mihi complacui* . Idem habetur cap. 4. verſ. 3. & 6. apud eumdem Evangeliſtam : *Et accedens tentator , dixit ei : Si Filius Dei es , dic ut lapides iſti panes fiant ... Si Filius Dei es , mitte te deorſum* . Rurſus capite 8. verſ. 29. *Quid nobis , & tibi , Jeſu Fili Dei?* Item & Marci 1. verſ. 11. *Vox facta eſt* , inquit, *de cœlis: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui* . Lucæ 3. verſ.22. habetur : *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi* . Joannes cap. 1. verſ. 1. aurea iſta profert verba *: In principio erat Verbum , & Verbum erat apud Deum , &* DEUS ERAT VERBUM . Id prænuntiaverat Propheta Regius Pſal. 2. v. 7. *Filius meus es tu , ego hodie genui te* . Rurſus Pſalmo 88. verſ. 27. & 28. *Ipſe invocabit me : Pater meus es tu .... Ego primogenitum ponam illum*. Tum & Pſalmo 109. *Dixit Dominus Domino meo ſede a dextris meis*.

Vigeſimo : Dicitur primogenitus , Matt. 1. v. 25. *Peperit Filium ſuum primogenitum*. Et Roman. 8. verſ. 29. habetur de Chriſto*: Ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus*. Et iterum Hebr. 1. v. 6. *Et cum ... introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli ejus* . Id prædixit David Pſ. 88. v. 28.his verbis: *Ego primogenitum ponam illum , &c.* Item & Zacharias 12. verſ. 10. *Aſpicient ad me , quem confixerunt : & plangent .. quaſi ſuper unigenitum , & ... ut doleri ſolet in morte primogeniti* . Denique Joannis 1. verſ. 18. vocatur : *Unigenitus Filius , qui eſt in ſinu Patris*.

Vigeſimo-primo : Ubique et paſſim Deus, et Dominus nuncupatur in novo Teſtamento, ut in ſermone Cœnæ apud Joannem cap. 13. verſ. 13. his verbis: *Vos vocatis me Magiſter & Domine , & bene dicitis : ſum etenim* . Pſalmo 44. verſ. 8. id prædictum fuerat a Davide *: Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem : propterea unxit te Deus , Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis* . Item et Pſal. 109. verſ. 1. *Dixit Dominus Domino meo , ſede a dextris meis* . Iſaiæ inſigne eſt teſtimonium cap. 9. verſ. 6. *Parvulus enim natus eſt nobis , & Filius datus eſt nobis , & factus eſt principatus ſuper humerum ejus ; & vocabitur nomen ejus , admirabilis, conſiliarius, Deus , fortis , Pater futuri ſæculi , Princeps pacis* . Rurſus cap. 45. verſ. 15. *Vere tu es Deus abſconditus , Deus Iſrael Salvator* . Jeremias 23. verſ. 6. ait : *In diebus illis ſalvabitur Juda , & Iſrael habitabit confidenter , & hoc eſt nomen quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter* . Habacuc denique 3. verſ. 18. habetur : *Ego autem in Domino gaudebo , & exultabo in Deo Jeſu meo*.

Vigeſimo-ſecundo : Chriſtus in tota epiſtola ad Hebræos pluribus vicibus Sacerdos nuncupatur , maxime vero cap. 5. verſ. 5. his verbis : *Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut Pontifex fieret , &c.* Id prænuntiatur Pſalmo 44. verſ. 8. *Unxit te* , inquit Pſaltes Regius, *Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis* . Et iterum Pſalmo 109. verſ. 4. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.*

Vigeſimo-tertio : Plura prophetavit Ieſus : unde Luc. 7. v. 16. habetur de illo : *Propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam* . Et Act. 3. verſ. 22. refertur teſtimonium Moyſis ut legitur

in

in Deuteron. c. 18. verſ. 15. & ſequentibus his verbis: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies, &c.*

Vigeſimo-quarto: Appellatur Paſtor, Matth. 25. verſ. 31. & ſequentibus: *Cum autem venerit Filius hominis ... congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ad invicem, ſicut Paſtor ſegregat oves ab hadis*. Cap. 26. verſ. 31. legitur: *Scriptum eſt enim: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis*. Eadem referuntur verba Marci 14. verſ. 26. maxime vero Joannis 10. verſ. 11. *Ego ſum*, inquit, *Paſtor bonus: bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Rurſus 1. Petri 2. v. 25. habetur: *Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem, &c.* Et adhuc cap. 5. verſ. 4. *Cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloria coronam*. Idipſum habetur Pſalm. 94. v. 7. his verbis: *Ipſe eſt Dominus Deus noſter: & nos populus paſcua ejus, & oves manus ejus*. Tum Iſaiæ 40. verſ. 10. & 11. legitur: *Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & ... ſicut Paſtor, gregem ſuum paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo levabit, fœtas ipſe portabit*. Rurſus Jeremias cap. 31. verſ. 10. ait: *Qui diſperſit Iſrael, congregabit eum: & cuſtodiet eum ſicut Paſtor gregem ſuum*. Et iterum Ezechiel cap. 34. v. 11. & ſequentibus pronunt at: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas, ſicut viſitat Paſtor gregem ſuum .... & ſuſcitabo ſuper eas Paſtorem unum, qui paſcat eas.*

Vigeſimo-quinto: Dicitur quod prædicaverit in Galilæa, & in Capharnaum, Matth. 4. verſ. 12. & ſequentibus his verbis: *Cum autem audiſſet Jeſus quod Joannes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam: & relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit in Capharnaum .... Exinde capit Jeſus prædicare &c.* Iterum Marci 1. verſ. 14. & ſequentibus habetur: *Venit Jeſus in Galilæam prædicans Evangelium regni Dei ... & ingrediuntur* (ſcilicet Jeſus & diſcipuli ejus) *Capharnaum & ſtatim ſabbatis ingreſſus in Synagogam, docebat eos*. Hoc ipſum prædixit Iſaias cap. 9. verſ. 1. & 2. *Primo tempore alleviata eſt terra Zabulon & terra Nephthali: & noviſſimo aggravata eſt via maris trans Jordanem Galilææ gentium: populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.*

Vigeſimo-ſexto: Paſſim & ubique in novo Teſtamento Magiſtri, Doctoris & remuneratoris nomine celebratur. Item & Pſalmo 2. verſ. 6. his verbis: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus*. Rurſus 7. Pſalmo 21. verſ. 23. *Narrabo nomen meum fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo te*. Verſ. 29. legitur: *Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe dominabitur gentium*. Iſaias cap. 30. verſ. ait: *Dominus ... non faciet avolare a te ultra Doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum*. Rurſus cap. 55. verſ. 4. *Ecce ... dedi eum ducem, ac præceptorem gentibus*. Et iterum cap. 61. v. 1. 2. & 3. *Spiritus Domini ſuper me ... ad annuntiandum manſuetis miſit me; ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam ... ut conſolarer omnes lugentes: ut ponerem lugentibus Sion: & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris*. Denique Joelis 2. verſ. 23. habetur: *Filii Sion, exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro; quia dedit vobis doctorem juſtitiæ.*

Vigeſimo-ſeptimo: Paſſim vocatur patrator miraculorum, infirmitatum & languorum curator. Item Pſalm. 4. verſ. 4. *Scitote quoniam mirificavit Dominus Sanctum ſuum*. Et Pſalm. 102. verſ. 2. & 3. *Benedic anima mea, Domino .... qui ſanat omnes infirmitates tuas*. Rurſus Iſaiæ 53. verſ. 4. habetur: *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit*. Et iterum cap. 61. ſupra citato.

Vigeſimo-octavo: Dicitur cæcis viſum reſtituiſſe, in Evangelio maxime vero Matt. 15. verſ. 30 & 31. *Et acceſſerunt*, inquit Evangeliſta, *ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, ... & alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos; ita ut turbæ mirarentur, &c.* Rurſus Joannis 9. verſ. 7. cæcum a nativitate illuminavit, dicendo: *Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur Miſſus. Abiit ergo, & lavit, & venit videns*. Illud prænuntiaverat Iſaias cap. 29. v. 18. his verbis: *In die illa ... de tene-*

tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt. Cap. 35. verſ. 4. *Tunc aperientur oculi cæcorum*. Rurſus cap. 42. verſ. 6. & 7. *Dedi te in fœdus populi, in lucem gentium: ut aperires oculos cæcorum*.

Vigeſimo-nono: Dicitur ſurdorum aperuiſſe aures, ut habetur Marci 7. v. 34. & 35. de quodam ſurdo quem curavit, dicendo: *Epheta, quod eſt adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus*, Id ipſum prædixit Iſaias 29. verſ. 18. *Et audient in die illa ſurdi verba libri*. Cap. 35. verſ. 5. legitur: *Tunc .... aures ſurdorum patebunt*.

Trigeſimo: Dicitur mutorum linguam ſolviſſe: hoc jam jam prædixerat Iſaias cap. 35. verſ. 6. his verbis: *Tunc .... aperta erit lingua mutorum*.

Trigeſimo-primo Dicitur claudos erexiſſe; id prænuntiaverat idem Iſaias cap. 35. verſ. 6. dicendo: *Tunc ſaliet, ſicut cervus, claudus*.

Trigeſimo-ſecundo: Dicitur mortuos ad vitam evocaſſe: id prædixit utique Iſaias cap. 26. 19. ubi ait: *Vivent mortui tui, interfecti mei reſurgent &c.*

Trigeſimo-tertio: Dicitur famelicos ſaturaſſe, apud omnes Evangeliſtas: id præluſum legitur Pſalm. 21. verſ. 27. his oraculis: *Edent pauperes, & ſaturabuntur &c.* Et Iſaiæ 65. verſ. 13. ait Propheta: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſervi mei comedent &c.*

Trigeſimo-quarto: Dicitur quod Apoſtolos vocaverit, & piſcatores ex Judæis elegerit, maxime Matth. 10. verſ. 1. & ſequentibus: *Et convocatis duodecim Apoſtolis ſuis, dedit illis poteſtatem &c.* Et ibidem cap. 4. verſ. 18. & ſequentibus dicitur de Petro & Andrea: *Erant enim piſcatores. Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum &c.* Id prænuntiatum fuerat a Jeremia cap. 3. v. 14. & 15. his verbis: *Convertimini filii revertentes, dicit Dominus .... Et dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina*. Sed expreſſius cap. 16. verſ. 16. *Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos*.

Trigeſimo-quinto: Ubique in novo Teſtamento prædicatur multa Chriſtum patraſſe miracula. Id prædixerat David Pſalm. 77. verſ. 26. his verbis: *Tranſtulit Auſtrum de cœlo, & induxit in virtute ſua Africum*.

Trigeſimo-ſexto: Dicitur quod Jeruſalem triumphans ingreſſus ſit; & hoc aſtantibus Judæis, & clamantibus, *Hoſanna filio David*; ita omnes Evangeliſtæ. Hoc prædicitur expreſſe Zachar. 9. verſ. 9. ubi hæc habentur: *Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & Salvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ*.

Trigeſimo-ſeptimo: Referunt Evangeliſtæ, Jeſum templum ingreſſum fuiſſe, & ejeciſſe vendentes, & vitia redarguiſſe. Primum prædixit Ezechiel cap. 43. verſ. 3. & 4. dicens: *Vidi viſionem ... & Majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ quæ reſpiciebat ad Orientem*. Et Aggæus cap. 2. verſ. 7. & ſequentibus: *Implebo*, inquit, *domum iſtam gloria .... meum eſt argentum, & meum eſt aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ pluſquam primæ ... & in loco iſto dabo pacem*. Secundum, inquit David Pſalmo 68. verſ. 10. his verbis: *Zelus domus tuæ comedit me: & opprobria exprobantium tibi ceciderunt ſuper me*. Tum Zacharias cap. 23. verſ. 21. *Et non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illo*. Tertium vaticinati ſunt, I. Iſaias c. 23. verſ. 4. *Erubeſce Sidon: ait enim mare, fortitudo maris dicens: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines*. II. Michæas 2. v. 1. & ſequentibus: *Væ qui cogitatis inutile, & operamini malum ... idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malum: unde non auferetis colla veſtra, & non ambulabitis ſuperbi*. Item & cap. 3. & verſ. 1. & ſequentibus.

Trigeſimo-octavo: Legitur apud omnes Evangeliſtas, quod Principes & Seniores populi conſilium inierint contra Dominum mane, Paſſionis tempore: id habetur Pſalm. 2. verſ. ubi David ait: *Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus*. Rurſus Pſal. 34. verſ. 15. *Et adverſum me lætati ſunt, & convenerunt: congregata ſunt ſuper me flagella*.

Trigeſimo-nono: Refertur in Evangeliſtis omnibus, & Actibus, Jeſum traditum a Juda fuiſſe, & proditorem turpiſſima mor-

morte periiſſe. Id prædixit David Pſalmo 40. v. 10. *Etenim homo pacis meæ in que ſperavi: qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem.* Tum Pſal. 54. verſ. 13. & ſequentibus: *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique .... tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus: qui ſimul mecum dulces capiebas cibos.* Rurſus 108. verſ. 8. his verbis: *Fiant dies ejus pauci: & Epiſcopatum ejus accipiat alter &c.*

Quadrageſimo: Dicitur ſanctiſſimum inſtituiſſe Sacramentum, & ſacrificium ſui corporis; ita omnes Evangeliſtæ cum ſancto Paulo: id prædixit Malachias 1. cap. verſ. 10. & ſequenti: *Non eſt*, ait, *mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

Quadrageſimo primo: Agoniam Jeſu deſcribunt omnes Evangeliſtæ: De ea per prænotionem ſpiritus pius David Pſal. 54. v. 4. & 5. ait: *Cor meum conturbatum eſt in me: & formido mortis cecidit ſuper me. Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ.*

Quadrageſimo-ſecundo: Dicitur ab iiſdem Evangeliſtis, captus & ligatus: id prædictum fuerat a Jeremia Thren. cap. 3. verſ. 52. ubi ſic loquitur: *Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis.*

Quadrageſimo-tertio: Apud Evangeliſtas omnes dicitur a diſcipulis derelictus, & ab omnium Principe negatus. Id prædixerat David Pſal. 68. v. 9. & 21. his verbis: *Extraneus factus ſum fratribus meis ... & ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur; & non fuit: & qui conſolaretur, & non inveni.* Et Pſalm. 87. verſ. 9. *Longe feciſti notos meos a me.* Item Iſaias 53. verſ. 3. *Quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, unde nec reputavimus eum.* Expreſſius autem Zacharias 13. verſ. 7. *Percute Paſtorem, & diſpergentur oves.*

Quadrageſimo-quarto: Falſi teſtes depoſuerunt contra Jeſum, ut habetur Matth. 26. verſ. 59. & ſequentibus: *Principes autem Sacerdotum ... quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum ut eum morti traderent: & non invenerunt; cum multi falſi teſtes acceſſiſſent.* Et Marci 14. verſ. 56. *Multi enim*, inquit, *teſtimonium falſum dicebant adverſum eum: & convenientia teſtimonia non erant.* Id prænuntiaverat Propheta Regius Pſal. 26. v. 12. his verbis: *Inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.* Item Pſal. 37. verſ. 12. *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt.* Rurſus Pſal. 40. verſ. 6. *Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus?* Et iterum Pſal. 60. verſ. 3. ubi ait: *Exacuerunt ut gladium linguas ſuas ... & ut ſagittent in occultis immaculatum.*

Quadrageſimo-quinto: Dicitur in Evangeliis quod accuſatus ſiluerit: item & Iſaię 53. verſ. 7. legitur: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.*

Quadrageſimo-ſexto: Apud Evangeliſtas omnes Jeſum opprobriis & contumeliis affectum legimus: id etiam habetur Pſal. 34. verſ. 15. his verbis: *Et adverſum me lætati ſunt, & convenerunt: congregata ſunt ſuper me flagella.* Pſal. 55. verſ. 2. *Conculcaverunt me inimici mei tota die; quoniam multi bellantes adverſum me.* Et tandem Pſal. 68. verſ. 6. *Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei injuſte.*

Quadrageſimo-ſeptimo: Sputo & verberibus impetitus dicitur in Evangelio: idipſum Iſaias prędixerat cap. 50. verſ. 6. ubi ait: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpentibus, & conſpuentibus in me.* Et cap. 53. verſ. 5. *Ipſe autem*, inquit, *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra ... et livore ejus ſanati ſumus.* Demum Thren. 1. v. 30. expreſſe habetur: *Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.*

Quadrageſimo-octavo: Triginta argenteis in Evangelio venditus refertur: Tum 11. Amos 2. v. 6. *Hæc dicit Dominus: ſuper tribus ſceleribus Iſrael, et ſuper quatuor non convertam eum; pro eo quod vendiderit pro argente juſtum.* Et Zacharias cap. 11. v. 12. & 13. ſic loquitur: *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad ſtatuarium, decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et projeci illos in domum Domini ad ſtatuarium.*

Qua-

Quadrageſimo-nono. Flagellis cæſus dicitur, & veſtimenta ejus ſorte ducta referuntur ab Evangeliſtis omnibus. Idipſum prænuntiatur Pſalmo 34. verſ. 15. his verbis: *Congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi*. Tum Pſal. 21. verſ. 19. *Diviſerunt*, inquit David de Chriſto, *ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*.

Quinquageſimo: Cruci affixus legitur in Evangelio. Id prædixerat Sapiens cap. 2. verſ. 12. & ſequentibus, ubi aurea hæc verba profert: *Circumveniamus erge juſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata .... Promittit ſe ſcientiam 1 ei habere, & filium Dei ſe nominat .... Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus quæ ventura ſunt illi .... Si enim eſt verus filius Dei .... liberabit eum de manibus contrariorum .... Morte turpiſſima condemnemus eum*. Jeremias cap. 11. verſ. 19. ait: *Cogitaverunt ſuper me conſilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius*. Et iterum Zacharias cap. 13. verſ. 6. pronuntiat: *Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ inmedio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me*.

Quinquageſimo-primo: Inter latrones patiens, a prætereuntibus deluſus, felle ſaturatus, aceto potatus narratur ab Evangeliſtis. Primum dicit Iſaias cap. 53. verſ. 12. *Tradidit*, inquit, *in mortem animam ſuam, et cum ſceleratis reputatus eſt*. Secundum prænuntiat David Pſalm. 21. verſ. 8. & 9. *Omnes videntes me, deriſerunt me: loquuti ſunt labiis, et moverunt caput: ſperavit in Domino, eripiat eum: ſalvum faciat eum, quoniam vult eum*. Tertium & quartum, idem Regius Propheta Pſal. 68. verſ. 22. his luculentiſſimis verbis: *Dederunt in eſcam meam fel: et in ſiti mea potaverunt me aceto*.

Quinquageſimo-ſecundo: In cruce veniam pro perſecutoribus petiit, & voce magna clamavit; ita omnes Evangeliſtæ. Primum prælusum habetur Pſalm. 17. verſ. 7. & 8. his vocabulis: *In tribulatione mea invocavi Dominum, et ad Deum meum clamavi: et exaudivit de templo ſancto ſuo vocem meam etc*. Expreſſius Iſaiæ 53. verſ. 12. legitur: *Ipſe peccata multorum tulit, et pro tranſgreſſoribus rogavit*. Secundum vero punctum innuit idem David Pſalm. 21. verſ. 1. ubi ait: *Deus Deus meus reſpice in me: quare me dereliquiſti?*

Quinquageſimo-tertio: Mortuus refertur in Evangelio: idipſum prædicitur Pſal. 87. verſ. 7. & 8. his verbis: *Poſuerunt me in lacu inferiori, in tenebroſis, et umbra mortis*. Clarius vero Pſalm. 73. verſ. 12. ubi ſic habetur: *Deus autem Rex noſter ante ſæcula, operatus eſt ſalutem in medio terræ*.

Quinquageſimo-quarto: Moriente Domino terra commota eſt, ſol obſcuratus. Primum expreſſit David Pſalmo 17. verſ. 8. dicens: *Commota eſt, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis*. Utrumque refertur Amos 8. & verſ. 8. & 9. ubi ait: *Numquid ſuper iſte non commovebitur terra? .... Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis*. Aggei 2. verſ. 7. *Adhuc unum modicum eſt, & ego commovebo cœlum, & terram*. Demum Zachar. 14. verſ. 6. habetur: *Et erit in die illa: non erit lux*.

Quinquageſimo-quinto: Jeſus mortuus ungitur; ſepelitur in ſepulchro divitis; lapis opponitur ad ſepulchrum; planctum ſuper illum fecerunt multi. Primum exprimitur in textu Hebraico Iſaiæ 53. verſ. 7. & 9. qui ita habet: *Et poſui cum impiis ſepulchrum ejus, & cum divite monumentum*. Secundum habetur Thren. cap. 3. verſ. 53. *Lapſa eſt in lacum vita mea, et poſuerunt lapidem ſuper me*. Tertium prædicitur Zachar. 12. verſ. 10. *Et plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum &c*.

Quinquageſimo-ſexto; Deſcendit ad inferos Chriſtus, & ab iis Patriarchas eduxit. Primum præſignatur Eccli. 48. verſ. 5. his verbis: *Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis de ſorte mortis*. Secundum vero Pſal. 67. verſ. 7. *Qui educit vinctos in fortitudine: ſimiliter eos .... qui habitant in ſepulchris*. Iſaiæ 25. verſ. 8. legitur: *Præcipitabit mortem in ſempiternum & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi ſui auferet de univerſa terra*. Expreſſius Oſee 6. verſ.

Digitized by Google

3. ait : *Viviſicabit nos poſt duos dies : in die tert'a ſuſcitabit nos , & vivemus in conſpectu ejus* . Et cap. 13. verſ. 14. *e manu mortis* , inquit , *liberabo eos , de morte redimam eos : ero mors tua o mors , morſus tuus ero inferne* . Demum Zachar. 9. verſ. 11. idem præludere videtur , dicendo : *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu.*

Quinquageſimo-ſeptimo ; Reſurrexit ; ita omnes Evangeliſtæ , & omnes novi Teſtamenti libri ; idipſum prænuntiatum eſt Pſalmo 3. verſ. 6. his verbis : *Ego dormivi & ſoporatus ſum : & exurrexi , quia Dominus ſuſcepit me* . 55. verſ. 13. *Eripuiſti animam meam de morte , & pedes meos de lapſu* . 70. verſ. 20. *Converſus viviſicaſti me : & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me* . 87. verſ. 5. *Factus ſum ſicut homo ſine adjutorio, inter mortuos liber.*

Quinquageſimo-octavo : Aſcendit in cœlum ex Evangeliſtis; illud autem habetur Pſalm. 23. v. 7. ubi ait David : *Attolite portas principes veſtras , & elevamini portæ æternales : & introibit Rex gloria &c.* Pſalm. 46. v. 6. *Aſcendit Deus in jubilo , & Dominus in voce tubæ* . 67. v. 5. *Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum : Dominus nomen illi* . Rurſus Iſaiæ 52. v. 13. *Exaltabitur & elevabitur : & ſublimis erit valde* . Et iterum Zachar. 14. v. 4. habetur : *Stabunt pedes ejus in die illa ſuper montem olivarum , qui eſt contra Jeruſalem ad Orientem.*

Quinquageſimo-nono : Sedet ad dexteram Dei ; ita Evangeliſtæ & toti ſere libri novi Teſtamenti ; illud non obſcure prænuntiatur Pſalmo 109. v. 1. his verbis : *Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis.*

Sexageſimo : Mittit Spiritum ſanctum ad diſcipulos , teste S. Luca Act. 2. v. 4. ubi ait de Apoſtolis : *Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto , & cœperunt loqui variis linguis , prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis*. Id prædixerat Iſaias cap. 44. v. 3. *Effundam* , inquit Deus ore Prophetæ , *ſpiritum meum ſuper ſemen tuum* . 59. v. 19. & ſequentibus : *Cum venerit quaſi fluvius violentus , quem Spiritus Domini cogit ... hoc fœdus meum cum eis , dicit Dominus : Spiritus meus , qui eſt in te , & verba mea , quæ poſui in ore tuo , non recedent de ore tuo , et de ore ſeminis tui ... amodo , et uſque in ſempiternum* . Ezechiel. cap. 36. v. 26. & 27. ait : *Dabo vobis cor novum , et ſpiritum novum ponam in medio veſtri : et auferam cor lapideum de carne veſtra , et dabo vobis cor carneum , et ſpiritum meum ponam in medio veſtri &c.* Joelis 2. v. 28. & 29. expreſſe legitur : *Et erit poſt hæc : effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem : & prophetabunt Filii veſtri , et filiæ veſtræ : ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt , et juvenes veſtri viſiones videbunt . Sed et ſuper ſervos meos , et ancillas meas in diebus illis effundam ſpiritum meum &c.*

Sexageſimo-primo : Multa patiuntur diſcipuli , ut refertur Act. 8. v. 1. his verbis : *Facta eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia quæ erat Jeroſolymis etc.* Hoc prædicitur Pſal. 33. v. 20. *Multæ tribulationes juſtorum , & de omnibus his liberabit eos Dominus* . 43. v. 11. & ſequentibus : *Avertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros : & qui oderunt nos diripiebant ſibi . Dediſti nos tamquam oves eſcarum , et in gentibus diſperſiſti nos &c.* Et iterum Zachar. 13. v. 7. *Diſpergentur* , inquit , *oves , et convertam manum meam ad parvulos .*

Sexageſimo-ſecundo : Diſcipuli dicuntur cor unum & anima una : Act. 4. v. 32. his vocabulis : *Multitudinis autem credentium erat cor unum , et anima una* . Hæc prædixit Jeremias cap. 32. v. 39. *Et dabo* , inquit, *eis cor unum , et viam unam , ut timeant me &c.* Ezechiel 11. v. 19. ait : *Et dabo eis cor unum* . Sophonias 3. v. 9. ſic loquitur : *Tunc reddam populis labium electum , ut invocent omnes in nomine Domini , et ſerviant ei humero uno.*

Sexageſimo-tertio : In toto Evangelio narratur vocatio gentium : id prædicitur Geneſ. 12. v. 1. & ſequentibus : *Dixit autem Dominus ad Abram : Egredere de terra tua , et de cognatione tua .... et veni in terram quam monſtravero tibi . Faciamque te in gentem magnam .... atque in te benedicentur univerſæ cognationes terræ* . Jeremiæ 3. v. 17. habetur : *In tempore illo .... congregabuntur ad Jeruſalem omnes gentes in nomine Domini .... & non ambulabunt poſt pravitatem cordis ſui peſſimi* . Oſee 1. v. 10. legitur : *Et erit in loco ubi dicetur eis : Non populus meus vos : dicetur eis : Filii Dei viventis* . Ibid. cap. 2. v. 24. ait : *Dicam non populo*

meo

meo : Populus meus es tu : & ipſe dicet : Deus meus es tu. Micheæ 4. v. 1. *In noviſſimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium .... & fluent ad eum populi*. Sophoniæ 2. v. 11. *Adorabunt*, inquit, *eum .... omnes inſulæ gentium*. Item & Aggæi 2. v. 7. *Et movebo omnes gentes : & veniet deſideratus cunctis gentibus*. Rurſus Zachar. 2. v. 11. *Applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa : & erunt mihi in populum*.

Sexageſimo-quarto : Idolorum ſuperſtitionem deletam referunt Actus Apoſtolorum cap. 19. v. 26. his verbis : *Videtis, & auditis, quia non ſolum Epheſi, ſed pene totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens : Quoniam non ſunt dii, qui manibus fiunt*. Id prædixit Iſaias cap. 17. v. 7. & 8. *In die illa*, inquit, *inclinabitur homo ad factorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſrael reſpicient : & non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus : & quæ operati ſunt digiti ejus non reſpiciet, lucos & delubra*. Item cap. 31. v. 7. ait : *In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui, & idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum*. Oſee 2. v. 16. & 17. *Et erit in die illa, ait Dominus : vocabit me : Vir meus : & non vocabit me ultra, Baali. Et auferam nomina Baalim de ore ejus, & non recordabitur ultra nominis eorum*. Ibidem cap. 14. v. 9. exclamat : *Ephraim quid mihi ultra idola?* Michææ 5. v. 12. & 13. *Perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui : & non adorabis ultra opera manuum tuarum. Et evellam lucos tuos de medio tui*. Idem habetur Sophoniæ 1. v. 4. & 5. & Zachar. 13. v. 2.

Sexageſimo-quinto : Judæorum pertinacia paſſim refertur in novo Teſtamento; maxime vero Act. 7. v. 51. his verbis a S. Stephano prolatis contra eoſdem : *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut Patres veſtri, ita et vos etc.* Hæc prædixit Moyſes Deuteron. 22. v. 20. *Generatio enim perverſa eſt, & infideles filii*. Hæc & David Pſalmo 17. v. 44. ubi ait : *Eripies me de contradictionibus populi : conſtitues me in caput Centium*. Iſaias 6. v. 9. & 10. *Vade, & dices populo huic : Audite audientes, & nolite intelligere : & videte viſionem, & nolite cognoſcere : excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava : & oculos ejus claude : ne forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum*. Jeremias 5. v. 21. ſic loquitur: *Audi popule ſtulte, qui non habes cer : qui habentes oculos non videtis, & aures, & non auditis*. Idem colligitur Ezechielis 12. v. 2.

Sexageſimo-ſexto : Judæorum rejectio, & ſacrificiorum abolitio innuitur paſſim in novo Teſtamento. Primum quidem Matt. 21. v. 43. *Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus*. Apoſtolus Rom. 11. v. 20. ait de Judæis: *Propter incredulitatem fracti ſunt*. Secundum vero habetur Hebr. 10. v. 5. & ſequentibus : *Hoſtiam & oblationem noluiſti : corpus autem aptaſti mihi : holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi : Ecce venio &c.* Diſperſio & vaſtatio illius perfidæ gentis prædicta eſt Deuteron. 28. v. 25. & ſequentibus, ubi Moyſes ſic loquitur de populo iſto infideli : *Tradat te Dominus corruentem ante hoſtes tuos, per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia regna terræ .... Percutiat te Dominus amentia & cæcitate &c.* Item & ſacrificiorum rejectio præluſa habetur 1. Reg. 15. v. 22. his verbis : *Numquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini &c.* Jeremiæ 15. v. 1. & ſequentibus legitur: *Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum : Ejice illos a facie mea &c.* Daniel 9. v. 26. & 27. *Et poſt Hebdomades ſexaginta duas*, inquit, *occidetur Chriſtus : & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt, & civitatem, & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo .... et in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia et ſacrificium etc.* Expreſſius tandem Malach. 1. v. 10. & 11. ait : *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum : et munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus : et in omni loco ſacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda*.

Sexageſimo-ſeptimo: Jeroſolimæ excidium prophetatur a S. Matthæo 23. v. 38. his

his verbis : *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*. Et 24. v. 2. expreſse ait Chriſtus : *Amen dico vobis , non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*. Illud adimpletum a Joſeph narratur lib. 7. cap. 47. Svetonius in Tito cap. 5. Plinius in Veſpaſiano. Prædixit Iſaias cap. 25. v. 2. *Poſuiſti* , inquit , *civitatem in tumulum , urbem fortem in ruinam , domum alienorum ut non ſit civitas , & in ſempiternum non ædificetur*. Jeremias 19. v. 11. ubi ait : *Sic conteram populum iſtum , & civitatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli , quod non poteſt ultra inſtaurari*. Oſee 3. v. 4. *Dies multos ſedebunt filii Iſrael, ſine Rege, & ſine Principe , & ſine Sacrificio, & ſine Altari, & ſine Ephod, & ſine Theraphim*. Idem habetur Zachar. 14. v. 1. & ſequentibus.

Sexageſimo-octavo : Spes non eſſe reſtaurandi templum dicitur Matth. 23. v. 38. ubi ſic habetur : *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta* . Quod adimpletum refert Marcellinus a Juliano cap. 23. idipſum prædixerat Iſaias cap. 25. v. 2. *Poſuiſti .... urbem fortem in ruinam .... ut non ſit civitas , & in ſempiternum non ædificetur*. Daniel 9. v. 27. *Erit in templo abominatio deſolationis: & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio* . Amos 5. v. 1. legitur : *Domus Iſrael cecidit , & non adjiciet ut reſurgat*. Idem habet Jeremias cap. 19. v. 11.

Sexageſimo-nono : Chriſtus veniet ad judicandum, Matth. 16. v. 27. his vocabulis : *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis : & tunc reddet unicuique ſecundum opera ejus*. Idem habetur multis in aliis novi Teſtamenti locis. Illud prædictum eſt Pſalm. 95. v. 13. ubi ſic loquitur Propheta Regius : *Tunc exultabunt omnia ligna ſylvarum a facie Domini, quia venit, quoniam venit judicare terram . Judicabit orbem terræ in æquitate , & populos in veritate ſua* . Tum Iſaiæ 66. v. 15. & 16. *Ecce Dominus* , inquit , *in igne veniet .... reddere in indignatione furorem ſuum , & increpationem ſuam in flamma ignis: quia in igne Dominus dijudicabit , & in gladio ſuo ad omnem carnem* . Rurſus Joelis 2. v. 1. & 2. *Venit dies Domini , quia prope eſt , dies tenebrarum & caliginis , dies nubis & turbinis*. Et iterum Sophoniæ 3. v. 8. legitur: *Expecta me , dicit Dominus , in die reſurrectionis meæ in futurum , quia judicium meum ut congregem gentes , & colligam regna : & effundam ſuper eos indignationem meam , omnem iram furoris mei* . Expreſſius denique Joelis 3. v. 2. & 12. *Congregabo omnes gentes , & deducam eas in vallem Joſaphat : & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo & hæreditate mea Iſrael .. .. conſurgant & aſcendant gentes in vallem Joſaphat , quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu* .

Septuageſimo : Promittit Chriſtus Apoſtolis quod , quia relictis omnibus ſecuti ſunt eum , ſeſſuri ſint ad judicandum: Matth. 19. v. 28. his verbis: *Amen dico vobis : quod vos qui ſecuti eſtis me , in regeneratione , cum ſederit filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ , ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim , judicantes duodecim tribus Iſrael* . Hoc prædicitur Sapientiæ cap. 3. v. 7. & 8. *Fulgebunt* , inquit Salomon, *juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent . Judicabunt nationes , & dominabuntur populis* .

SYNOPSIS SECTIONIS.

Novum Teſtamentum dotibus mirabile.

PRIMO. Fugat umbras legis & veritatem exhibet in Chriſto præſentem & corruſcantem.

Secundo : Gratiam omnibus ſignis & benedictionibus affluentem habet.

Tertio: Sic cum veteri conſociatum affulget, ut omnes, ne una quidem excepta, Prophetia, non ſine omnium miraculorum maximo, in Chriſto Jeſu adimpletas demonſtrat.

De textibus , Verſionibus , Polyglottis & Chronologia Scripturæ ſacræ.

PLURA hic examinanda occurrunt. Primo quidem textus Hebraicus . II. Verſiones tum Septuaginta, tum aliæ Græcæ. III. Orientales . IV. Vulgata Latinorum interpretatio. V. Aliæ Latinæ : Polyglottæ; ac demum Chronologia, de qua non una eſt opinio. Unde fit

AR-

ARTICULUS PRIMUS.

De textu Hebraico.

Certum eſt linguam omnium primam & cæterarum matrem, eſſe Hebraicam, quæ fuit & brevis, & ſimplex, eaque primis data parentibus: cum enim creati ſint in provecta ætate, inconveniens fuiſſet, ſi non potuiſſent tunc ad invicem loqui. Fuit Hebræa communis uſque ad ædificationem turris Babel; & vero dicitur in Scriptura quod populus ante iſtud tempus unius eſſet labii. An fuerint diverſa idiomata in confuſione linguarum, an diverſæ tantum dialecticæ, ideſt, ejuſdem linguæ diverſi modi & diverſæ expreſſiones, primum probabilius, quando quidem proximus ſuum non audiebat fratrem loquentem.

Certum eſt etiam linguam Hebræam ſemper dominam fuiſſe, ex qua cæteræ emanarunt, & fuiſſe linguam primorum Patriarcharum, quod manifeſte colligitur ex ethimologia nominum, quæ vulgo in aliis non invenitur linguis. Sic Eva dicta eſt ex nomine Hebrço, *iſchas*, quod ſignificat virago, quia de viro ſumpta erat: Idem dicendum de nominibus Abel, Cain, Jacob, urbium & fluminum: unde dicitur Gen. 2. *Omne enim quod advocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus*: quia nomina impoſita exprimebant rerum naturas; quando igitur S. Auguſtinus lib. 16. de civ. Dei cap. ult. dicit linguam Hebrçam ſolum poſt Noe tempus adinventam, vult tantummodo quod vocata ſit Hebrça ad diſtinctionem aliarum.

Certum eſt denique Moyſen ſicut & Prophetas ſcripſiſſe Hebraice, unde multum allucinantur, qui credunt primam linguam, primumque Scripturę idioma fuiſſe Chaldaicum; ſunt enim ſententiæ Hebraicæ in toto Chaldæo ſparſæ: & certe Lex & Prophetæ Caldaice ſcripta fuiſſent, ſi illorum ſententia eſſet vera.

Quidam contendunt Libros ſacros penitus amiſſos in captivitate Babylonica, & ab Eſdra, Deo revelante, reſtitutos; ſed hoc repugnat libris Machabæorum, ubi habetur Eſdram, & Nehemiam collegiſſe ex omni parte Libros ſacros, tum ad Bibliothecam exornandam, tum ad Judæorum utilitatem, juxta illud 2. Matth. 2. *Habemus ſolatio ſanctos Libros*; Deinde ſuppoſito quod omnes ſcripti fuiſſent Chaldaice, vel ſaltem partim Chaldaice, partim etiam Hebraice, conſtat tamen Libros legis & Prophetarum, ne uno quidem excepto, ſcriptos fuiſſe Hebraice, ut patet ex antiquis codicibus & verſionibus. Quoniam vero textus fuit multiplex, alter ſcilicet originalis & purus; alter a Maſoretis ordinatus, & unus Samaritanus, de ſingulis agendum incumbit: unde ſit

SECTIO PRIMA.

An textus originalis ad Chriſtum uſque illæſus & incorruptus permanſerit & pervenerit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multipliciter.

Primo, ex Scriptura ſacra.

Ille Textus ab omni labe purus ad Chriſtum uſque & Apoſtolos pervenit, quem uti talem Chriſtus ipſe laudat, & ex quo Apoſtoli multas excerperunt ad probandam Verbi incarnati divinitatem ſententias: Atqui & Chriſtus, & Apoſtoli adverſus Judæos fidei rebelles, ſumpſerunt teſtimonia ex veteris Teſtamenti Scripturis: Ergo &c. Probatur minor: Chriſtus Luc. ult. ſuam probat diſcipulis Emmaus auctoritate Moyſis & Scripturarum divinitatem & miſſionem, immo nec ſemel perſtringit Phariſæos eodem prorſus argumento, quod certe nuſquam feciſſet, ſi veteris Teſtamenti Scripturas a Judæis deſloratas fuiſſe putaſſet; ſic enim nihil virium habuiſſet ejus argumentatio. Joan. 5. ait Phariſæis: *Scrutamini Scripturas &c.* Rurſus Matth. 25. *Super Cathedram Moyſis*, inquit, *ſederunt Scribæ & Phariſæi &c.* Atqui ait Origines lib. 2. in Iſaiam, tum & Hieronymus in cap. 6. Iſaiæ: Si Judæi deſloraſſent Scripturas, fruſtra ad eas remitteret Chriſtus, ut ſuam

ſuam probaret, tum a Patre miſſionem, tum cum eodem Patre conſubſtantialitatem: Ergo &c.

Mitto alia loca & Actuum, & Epiſtolarum, in quibus ſanctus Lucas, & beatus Paulus aliique novi Teſtamenti Scriptores ad veritatem confirmandam multa veteris Scripturæ laudant teſtimonia. Ergo &c.

Secundo, ex ſanctis Doctoribus.

PATRES Græci uno veluti calamo ſcribunt Scripturas ſacras veteris Teſtamenti ad Chriſtum uſque & Apoſtolos intactas & illæſas perveniſſe. Subſcribunt Patres Latini; in primis Hieronymus, qui paſſim aſſerit mendas, aut ex ignorantia, aut ex incuria Librariorum divinis ſparſas in Scripturis corrigendas eſſe per textum Hebraicum, tamquam per primigenium totius Scripturæ fontem; ſic loquitur in cap. 6. Iſaiæ: „ Quod ſi quis „ dixerit Hebræos libros poſtea a Judæis „ fuiſſe falſatos, audiat Originem, quid „ in octavo volumine explanationum Iſaiæ „ huic reſpondeat quæſtiunculæ, quod „ numquam Dominus & Apoſtoli, qui „ cætera crimina arguunt in Scribis & „ Phariſæis, de hoc crimine, quod erat „ maximum, reticuiſſent. Si autem dixe„ rint, poſt adventum Domini Salvato„ ris, & prædicationem Apoſtolorum, li„ bros Hebræos fuiſſe falſatos, Cachinnum „ tenere non potero, ut Salvator & E„ vangeliſtæ, & Apoſtoli teſtimonia pro„ tulerint, ut Judæi poſtea falſaturi erant.„ Ergo &c.

Hoc ipſum annuntiatur, & habetur in Jure canonico cap. *veterum*. Diſt. 9. & cap. *jejunium*. Diſt. 26. tum cap. *de quibus cauſis* diſt. 20. ſed ſi fuiſſet corruptus textus Hebraicus alii textus non eſſent corrigendi per illum: Ergo &c.

Eidem ſuffragantur veritati Philo eruditiſſimus Judæus, qui in libro de egreſſu filiorum Iſrael ex Ægypto, & citatur ab Euſebio lib. 8. cap. 2. ait, tantam Judæos habuiſſe pro Scripturis venerationem, ut mori potius elegiſſent quam aliqud eis vel addere, vel ex eiſdem detrahere. Unde S. Aug. lib. 15. de civit. Dei cap. 13. dicit, nec feciſſe, nec potuiſſe facere, quia exemplaria præ manibus omnium erant, & tunc reclamaſſent aliqui. Juſtinus orat. exhort. & Aug. lib. 18. de civ. Dei cap. 46. aſſerunt providentia Dei contigiſſe ut Libri ſacri ubique ſpargerentur, eo potiſſimum ſcopo, ut Pagani viderent Chriſtianos teſtimonium ſuæ religionis præ oculis habere, & hoc ab ipſis Judæis eorum inimicis, adeoque falſa non publicare de Religione: Sed hoc propugnare non potuiſſent, ſi Scripturas tantummodo defloratas habuiſſent Chriſtiani; Ergo etc. Ecce verba S. Præſulis lib. 15. de civ. cap. 13. „ Ubi „ ſi quæram, quid ſit credibilius, Judæo„ rum gentem lateque diffuſam, in hoc „ conſcribendum mendacium uno conſilio „ conſpirate potuiſſe; et dnm aliis invi„ dent auctoritatem, ſibi abſtuliſſe veri„ tatem: an Septuaginta homines, qui et„ iam ipſi Judei erant, in uno loco poſi„ tos .... ipſam veritatem gentibus alie„ nigenis invidiſſe .... Sed abſit ut pru„ dens quiſquam, vel Judęos cujuslibet „ perverſitatis atque malitię tantum po„ tuiſſe credat in codicibus tam multis, „ et tam longe lateque diſperſis: vel Se„ ptuaginta illos memorabiles viros hoc de „ invidenda Gentibus veritate unum com„ municaſſe conſilium. „

Tertio, ex ratione multiplici.

PRIMA: ſic ſe habet: Chriſtus Dominus et eius Diſcipuli adverſus Judęos obſtrepentes uſi ſunt Scripturis veteris Teſtamenti: Sed ſi iſtę Scripturę jam jam a Judęis fuiſſent defloratę, nihil contra eos concludere potuiſſent; maxime vero cum iterum atque iterum abſque negotio eaſdem, aut in pravum ſenſum repetitis deflorationibus ipſi Judæi detorquere potuiſſent, ita ut nihil certi in textibus Sacris compertum fuiſſet: Ergo etc.

Secunda: Si Judęi ſacras corrupiſſent Scripturas, id maxime in locis ſibi adverſis feciſſent: Atqui non fecerunt; immo multa in Hebręo ſunt fortiora et efficaciora contra ipſos, quam in Vulgata: Ergo etc. Probatur minor: primo, non adulteraverunt prophetiam Jacob et Danielis, tametſi prior indigitet Meſſie adventum, poſterior vero ejuſdem Chriſti adventum et Regni Judaici manifeſtum excidium. Secundo in Pſal. 2. Gręci et Latini legunt: *Apprehendite*

diſci-

diſciplinam , *ne iraſcatur Dominus*. In Hebræo habetur : *Naſtre Chubar, quod interpretatur* , *oſculamini filium* , *ne iraſcatur* : id eſt , *exhibite pro filio Dei* , *ne ipſe iraſcatur*. Qui quidem locus probat contra Judæos Chriſti divinitatem. Tertio Iſaiæ 53. legitur : *Et nos putavimus eum quaſi leproſum* , *& percuſſum a Deo* , *& humiliatum*. In Hebræo habetur : *Munch Eloim*, *Unnunch* , id eſt , *percuſſum Deum* , *& humiliatum*. Ergo &c.

Tertia : Ipſe Joannes qui elapſis a morte Chriſti 50. annis ſcripſit Evangelium & Epiſtolas, multa Scripturarum veteris Teſtamenti loca in teſtimonium veritatis Meſſiæ adducit : Igitur ne quidem hoc tempore, & ſtatim poſt Chriſti in cœlos Aſcenſionem , Judæi ſacras defloraverunt Scripturas ; ex quo manifeſte ſequitur eaſdem ab omni labe puras ad Chriſtum uſque & Apoſtolos perveniſſe.

Quarta : Si quæ a Judæis contigiſſet in Libris V. T. defloratio, dubio-procul vel ante , vel poſt Chriſti adventum id feciſſent: Atqui neutro tempore id actum eſt: Et probatur. Non quidem ante Chriſtum natum , cum de hoc in ſuſpicionem non venerint, & Herode ſciſcitante ubi Chriſtus naſceretur , juxta Scripturas reſponderint , in Bethlehem Judæ. Sed neque poſt , nam bene multi Judæi , tunc ad fidem converſi linguam hebræam optime callentes , fontes Hebraicos ſæpius adibant ; hinc fraudem retegere & redarguere potuiſſent, non ſecus ac primorum ſæculorum Patres , qui nudatam defloratorum conſcientiam ſic habuiſſent , & Judæos quantumvis malos habuiſſent confitentes reos : quod tamen non eveniſſe conſtat.

Quinta : Judæi religioni ſuæ ſic erant ex zelo quaſi innato addicti , & litteræ per omnia ſic inſerviebant , ut ne unum quidem Jota Libris ſacris , aut addi, aut ab eiſdem ſubtrahi paſſi fuiſſent. Hoc ipſum non ſemel teſtatur Joſephus : hoc ſubindigitat *Maſora* , quam Herculeo & indeſeſſo labore Rabbini Tyberiadis in lege doctiſſimi adornarunt, ut certam & ab omni labe puram , Scripturæ ſacræ lectionem cuſtodirent : Hoc etiam colligitur ex libro *Sopherim* , ſeu Scribarum , in quo quidem Judæi ea uſque ad ſuperſtitionem diligentia agunt de litteris majuſculis, minuſculis , ſuſpenſis , intortis, de dictionibus , quæ ſuperpunctuari, quæ ſcribi , et non legi , quæ non ſcribi , & legi , quæ aliter legi , aliter ſcribi debent , & de aliis non abſimiliter ad ſacrorum Librorum omnibus numeris abſolutam exarrationem , ne quid vel leviſſimi erroris in eos obrepat: Igitur Libros ſacros poſt Chriſti tempora Judæi non deflorarunt.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

Objicies: Juſtinus dialog.cum Triph. Euſebius lib. 4. cap. 18. Origines hom. 12. in Jeremiam , Chryſoſtomus hom. 5. in Matth. Hieronymus epiſt. ad Auguſt. tum in cap. 5. Michææ & in cap. 3. ad Galatas ſuſpicantur Judęos quędam e ſacris codicibus in odium Chriſtianę Religionis , aut abſtuliſſe, aut abraſiſſe : Igitur adſunt in Scripturis ſacris mutationes & deflorationes.

Reſpondeo I. diſtinguendo conſequens : Sunt mutationes leviores , concedo : eſſentiales, nego. Non mirum cuiquam videri debet , ſi aliquę irrepſerint mendę in textus ſacros: cum enim impreſſio nondum eſſet in uſu, et ſupra modum multiplicata eſſent exemplaria , partim ex incuria , partim etiam ex inadvertentia , quędam vocabula vel adulterino modo ſcripta , vel etiam penitus omiſſa fuerunt: Sed ex antecedentibus et conſequentibus, ſicut et ex ſententiarum cohęrentia , ſenſus genuinus abſque negotio reſtauratus eſt et reſtitutus.

Reſpondeo II. aliter diſtinguendo. IV. et V. ſęculo Scripturę defloratę ſunt ab hæreticis in odium Eccleſiæ Romanæ , et ut ſibi indulgerent , concedo : eadem prorſus ratione Proteſtantes quoſdam Scripturæ libros ſibi adverſantes rejiciunt : Defloratæ ſunt tempore Chriſti & Apoſtolorum , nego. Eſto igitur quod hæretici , immo forſitan , vel ipſi Judęi 2. 3. 4. aut alio ſubſequente ſæculo aliquid ex divinis Scripturis detraxerint, vel immutaverint , parum refert ad Religionem , cum Eccleſia a Chriſto ſervet immaculatum Scripturæ depoſitum ; maxime textum Hebraicum veteris Teſtamenti , ad quem ut exemplaria deflorata corrigat , facilem habet recurſum.

Jam reſpondeo in particulari ad ſingula, & propugno Euſebium nuſquam dixiſſe textum hebraicum fuiſſe defloratum, bene vero Græcum LXX. Interpretum juxta iſta verba Juſtini: " Quod illi, *ſcilicet Judæi*, „ multa & integra loca illarum ex tranſ- „ latione eorum qui cum Ptolomęo fue- „ re Seniorum ſuſtulerint, in quibus „ clare hunc ipſum crucifixum, Deum „ & hominem eſſe eum quod in cruce „ pendere & mori pronuntiatum eſſe „ oſtenditur, ſcire vos volo. " Nuſquam autem alibi ſcribit Juſtinus de textus ſacri adulteratione; Euſebius vero vult ſolum probare Thriphoni Judæos maiores, quædam capitula abſtuliſſe, quod non aliter intelligendum venit, quam de Græco, ut explicat Juſtinus.

Ad Originem facilis eſt utique reſponſio; nam eo loci loquitur ſolummodo de correctione textus LXX. Interpretum; dicit enim a Judæis ſublatam fuiſſe in verſione LXX. vocem, *Juda*, quæ habetur Jeremiæ 17. v. 1. *Peccatum Juda ſcriptum eſt ſtilo ferreo;* poſuerunt, inquit Origenes, Septuag. *Peccatum eorum ſcriptum eſt ſtilo ferreo*. Sic enim loquitur Origenes: „ Deinde alia ſequitur Prophetia, quam „ neſcio quare apud LXX. non invenien- „ tes, in ceteris editionibus, quæ cum „ Hebræo ſermone conſentiunt, reperi- „ mus....... Judæi qui exemplaria non- „ nulla falſarunt, etiam in hoc loco pro „ peccato Judæo, peccatum eorum po- „ ſuerunt. „

Ad Chryſoſtomum, diſtinguo: S. Doctorem loqui de interpretibus Judæis, id eſt, de Aquila, Symmacho, & Theodotione Apoſtatis, qui hebræum textum reddendo Græce, multa in odium Chriſti immiſcere non erubuerunt; unde ſequitur textum Septuag. fuiſſe defloratum, & hoc aliquibus poſt Chriſtum natum ſæculis.

De iiſdem loquitur Hieronymus epiſt. ad S. Auguſt. quæ eſt 7. inter Epiſtolas ſuas, ubi dicit ſe voluiſſe ex hebræo vertere divinos Libros latine, ut reſtitueret quæ, vel Judæi omiſerant, vel corruperant in textu Græco; & de facto ad hebræum ut ad primum fontem ab omni labe purum recurrerunt ſemper Patres ad purgandam a mendis ſacram Scripturam. Iterum S. Hieronymus in commentariis laudatis loquitur dubitanter, ſed in commentariis Iſaiæ, quæ poſterius & ſenior ſcripſit, ut patet ex præfatione, & ex libro de viris illuſtribus, aperte eos irridet, qui putant Hebręos codices fuiſſe falſatos.

Inſtabis: Atqui textus hebraicus etiam in rebus magni momenti fuit corruptus: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. In hebræo deeſt totum illud Exod. 2. *Alium quoque genuit, & vocavit nomen ejus Eliezer, dicens: Deus Patris mei auxiliatus eſt mihi & liberavit me de manu Pharaonis*. Sed hoc non deeſt in Septuag. nec in translatione Hieronymi: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad probationem diſtinguo: Verſiculus Exod. 2. deeſt in exemplaribus a V. aut VI. ſæculo, concedo: In antiquioribus, nego. Et vero cum Eccleſia traditione hoc habuerit, ideo poſuit in Vulgata: ſi enim Septuag. qui erant Hebræi, ſententiam poſuerunt, citra dubium eamdem in textu hebraico primigenio repererunt, quippe qui Scripturam qualis extabat in hebræo græce reddiderint: quocirca, aut ab hæreticis, aut a Judæis ſublatum fuiſſe verſiculum aſſerendum eſt.

Urgebis: Non in uno Exodi libro deſunt ſententiæ Scripturæ eſſentiales: Ergo &c. Probatur Antecedens: In Pſal. 13. ſequentes verſiculi deſiderantur in omnibus Codicibus hebræis, ſcilicet 1. *Sepulcrum patens eſt guttur eorum*. 2. *Linguis ſuis doloſe agebant*. 3. *Venenum aſpidum ſub labiis eorum*. 4. *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt*. 5. *Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem*. 6. & 7. *Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt*. 8. *Non eſt timor Dei ante oculos eorum*. Sed tamen iſti citantur ab Apoſtolo Rom. 3. & habentur apud Septuag. ſed hoc non potuit ex mera Scriptorum negligentia contingere: Igitur ex malitia Judæorum, qui textum hebraicum tentare auſi ſunt.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad probationem diſtinguo: Et verſiculi laudati non pertinent ad Pſalmum pro objectione adductum, concedo: & pertinent, nego. Solutio eſt divi Hieronymi in præfatione libri Iſaiæ: ſubditque Apoſtolum verſiculos ex diverſis Scripturis collegiſſe. Revera quidem, primus & ſecundus inveniuntur in Pſal. 5. Tertius, in Pſalmo 139. Quartus, in Pſalmo 9. Quintus, ſextus, & ſeptimus in cap. 59. Iſaiæ, Octavus,

in

in Pſalmo 35. ſubiungit Hieronymus eos non reperiri in Septuag. & nullum Auctorem græcum illos in ſuis commentariis expoſuiſſe aſſerit.

Idem prorſus reſpondet Origines in commentariis in cap. 2. Epiſtolæ ad Rom. aitque Apoſtolum illos verſus ex diverſis Scripturis ſumpſiſſe, qua ſententia innuit non reperiri in textu hebræo & græco: Supereſt igitur appoſitos fuiſſe in uno Pſalmo ab aliquo Scripturæ ſacræ expoſitore.

Quidam tamen contendunt in quodam vetuſtiſſimo Codice hebræo verſiculos inveniri, attamen hoc veriſimile non apparet; verba quippe nec ſunt abſolute Hebraica, ut illud vocabulum *Maſal*, id eſt ſors: nec etiam phraſes, ut in iſto verſu, *Aſchier*, *pichem*, *alla*, *humaruch*, *Malla*, id eſt, quorum os dolus, & amaritudo implevit; Hebræi enim nuſquam ponunt verbum in fine.

Inſiſtes: Si verſiculi ſunt additi, & in uno pſalmo complexi, cum tamen non ſint de illo Pſalmo; Eccleſia eos in Vulgata veluti ad unum pertinentes Pſalmum tolerare non debuit: Atqui tamen eos habet veluti unius Pſalmi partes, & hoc contra textum hebraicum: Igitur propter contradictionem uti ſacri non recipiendi ſunt.

Reſpondeo diſtinguendo: Eccleſia verſiculos veluti unius Pſalmi partes œconomiæ cauſa in Vulgata tolerat, concedo: ſecus, nego. Igitur cum verſiculi ſecluſo populi ſcandalo, ab illo detrahi Pſalmo non poſſint, ideo Eccleſia eos in uno relinquit, nec in hoc fidelium perturbat fidem, quandoquidem verſiculi ad ſacram ſpectant Scripturam.

Repones: Quædam alia maniſeſte contradictoria in Hebraico comperiuntur textu, namque alio modo in Vulgata referuntur: Ergo &c. Probatur antecedens, & quidem multipliciter. In Pſalmo 21. Vulgata legit: *Foderunt manus meas & pedes meos*; Hebræorum vero, *ut leo manus meas & pedes meos*. II. Iſa. 9. habet Vulgata: *Et vocabitur admirabilis, Deus, fortis*. Hebræum vero: *Vocabit eum Dominus, admirabilis, Deus*. Quæ quidem verba divinitatem Chriſti inunciari videntur; ſignificant enim Meſſiam vocari admirabilem futuri ſæculi patrem, ſed non Deum. III. Jeremiæ 23. hæc ſunt Vulgatæ verba: *Et hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter*. Hebræi vero: *Et hoc eſt nomen quod vocabit eum Dominus juſtitia noſtra*. Hæ voces eatenus videnter ſavere Calviniſtis, quatenus anſam præbent ut homines dicantur juſti, gratia Chriſti ipſis imputata: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: Et hæc omnia recte conciliantur per antecedentia & conſequentia, concedo: ſecus, nego. Cæterum non niſi mutationes leviores in textu etiam Hebraico reperiri indicant; & hoc unum intelligunt Patres, cum mendæ in Hebræo deprehendi propugnant.

Ad primum exemplum, diſtinguo: Et phraſis Hebraica efficacius exprimit Chriſti dolorem & paſſionem, quam Vulgata, concedo: & eſt mutatio eſſentialis, nego. Quælibet lingua diverſos habet ſe ſe explicandi modos, quocirca non mirum ſi eadem ſententia modo uno, modo alio exprimatur vocabulo. Expreſſio autem hebraica, hæc eſt: *Tortores veluti leones ſæviiſſe in Chriſtum*; quæ expreſſio militum crudelitatem & ſævitiam prorſus delineat.

Ad ſecundum: Dicimus textum laudatum nihil de Divinitate Chriſti detrahere, cum Meſſias in eodem capite, & magni conſilii Angelus, & Patris Conſiliarius vocetur, quæ quidem dotes, non niſi filio Dei poſſunt convenire; nulla quippe creatura dici poteſt magni conſilii Angelus, juxta illud beati Pauli: *Quis conſiliarius ejus fuit*? Rom. 11.

Ad tertium, diſtinguo: Ex ſententia in objectione adducta ſequitur Deum eſſe juſtitiam noſtram efficienter, concedo: formaliter & per meram imputationem, ut effutiunt Calviniſtæ, nego. Solutio eſt Concilii Tridentini dicentis Deum eſſe cauſam juſtificationis noſtræ efficientem, homines vero eſſe juſtos non juſtitia qua Deus ipſe juſtus eſt, alias homo juſtus eſſet ipſe Deus, neque juſtitia imputativa, ſed juſtitia qua Dei ſanctitatem participamus, ut ex profeſſo demonſtravimus, diſſ. 6. de Juſtificatione.

Perſiſtes: In textu hebraico quædam falſa deprehenduntur: Igitur non pervenit ad Chriſtum uſque & Apoſtolos, ab omni labe immunis. Probatur antecedens: Geneſ. 6. habetur in hebræo: *Corvus egre-*

egrediebatur, *& revertebatur*. Vulgata vero poſuit, *& non revertebatur*. Concinunt Septuag. igitur ineſt falſitas, aut ſaltem contradictio in textu hebraico.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: In Hebræo de corvo legitur, *& revertebatur*, id eſt, verſus arcam volitabat, concedo: & textus dicit illum redeundo intraſſe in arcam, nego. Corvus quidem revertebatur circuiendo arcam, & verſus eam volitando: hoc unum exprimit textus hebraicus; non habetur, *Variete ſacſo vaſcub*; hoc eſt, & exiit exeundo, & redeundo donec ſiccarentur aquæ, quod certe non explicat corvum intraſſe in arcam; hoc autem Vulgata non dicit: Igitur uterque textus recte conciliari poteſt, & ſimul concordat.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Textus originalis intactus ad Chriſtum uſque & Apoſtolos pervenit.

PRIMO: Hoc aperte inſinuat vel ipſe Chriſtus, qui Joan. 5. remittit Judæos ad Scripturas, ut ſuam ipſis hac auctoritate probaret & divinitatem & miſſionem.

Secundo: Sic docent Patres: inprimis S. Hieronymus in cap. 6. Iſa. Auguſtinus lib. 15. de civit. cap. 13.

Tertio: Ratio ſuffragatur: Judæi enim nec ante, nec poſt Chriſtum natum potuerunt tentare Scripturas: non quidem ante, cum enim per orbem terrarum foret diſſeminata exemplaria, Judæi de falſationis horrendo crimine, Fideles illos accuſaſſent: neque etiam poſt, ſaltem verſus Apoſtolorum tempora, quandoquidem eorum diſcipuli, & Patres Judæos magni ſceleris inſimulaſſent, quod omnium gentium in eoſdem odium excitaſſet.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO quidam Auctores, immo & Patres mendas in textum originalem irrepſiſſe ſcribunt; ſed intellige leviores, nuſquam vero eſſentiales.

Secundo: Ultra fatendum eſt decurſu ſeculorum hæreticos defloraſſe Scripturas, ſed Eccleſia primigenium fontem quo integritas ablata defloratis libris reſtitueretur, incontaminatum ſemper ſervavit.

Tertio: Non negamus utique aliquo in Pſalmo 13. adinveniri verſiculos, qui non ſunt hujus Pſalmi; quia vero ſunt ex aliis Scripturis Canonicis excerptis, Eccleſia œconomiæ cauſa, ne fidelium fides turbaretur, in hoc Pſalmo concludi paſſa eſt.

SECTIO SECUNDA.

De textu Hebraico Maſoretarum.

RESTITUTO per Eſdram Hebraico textu, qui ob temporum acerbitatem ex parte exciderat, poſtea diverſæ fuerunt lectiones, hinc & mutationes, & variationes tum ob litterarum ſimilitudinem, tum ob diverſas diverſarum linguarum interpretationes: cum enim Hebræi ſuam obliti fuiſſent in captivitate linguam, neceſſe fuit ut lingua Chaldaica textus Hebraicus illis explicaretur; unde dum legebatur unus verſus populo, Eſdras illum interpretabatur Chaldaice; hinc ex hoc tempore Hebræum voces & ſententias Chaldaicas retinuit, & ex Hebræo & Chaldaico ſimul conflatus eſt textus, qui dictus eſt Chaldaicus.

Chaldaica igitur lingua, inquit Bellarminus, editi ſunt libri Tobiæ & Judith, & ex parte libri Eſdræ & Danielis, reliqua vero Scriptura tranſlata eſt paraphraſtice ex Hebræo in Chaldæum, & iſta paraphraſis vocatur *Targum*. Porro iſtæ paraphraſes Chaldaicæ magni ſunt apud Judæos ponderis, nobiſque inſerviunt ad eos tum perſtringendos, tum etiam convincendos; non tamen ſunt regulæ fidei infallibiles, quandoquidem multæ fabulæ, multique nęvi de lamentatione Dei, de aſcenſione Moyſis in cœlum, de tabulis Legis ex ſapphiro in eis immiſcentur. Sic ſunt paraphraſtes Jonathæ, & Joſeph: Aquila cui chaldaica tribuitur, ipſa dicitur Onchelos: non fabulatur quidem in ſua, ſed nævos in ea ſparſit.

Syriaca lingua ortum habet ex Hebraica & Chaldaica; cum enim Iudæi poſt captivitatem Babylonicam, illam non bene pronuntiarent, quippe qui aliquid ex Hebraica ſemper retinerent, orta eſt ex utraque mixta, quæque fuit po-

ſtea

ſtea apud Judæos vulgaris, & dicta eſt Syriaca, ſeu Jeroſolymitana, a principali ſcilicet urbe eorum, qui hanc habitabant regionem; ſicut altera dicebatur chaldaica, ſeu babylonica ab urbe capitali Chaldæorum, apud quos captivi manſerant, ſeu etiam manebant: Igitur ante captivitatem, Judæi loquebantur Hebraice, in captivitate Chaldaice; illa vero abſoluta, Syriace, ea potiſſimum ratione quod Hebræa lingua Chaldaicæ præcelleret & dominaretur: iſtæ duæ linguæ Chaldaica ſcilicet & Syriaca diſtinguuntur characteribus, Verborum conjugationibus, affixis, punctorum notatione, ſono vocalium, hidiotiſmis, ac tota fere linguæ ſtructura, & multis etiam propriis dictionibus.

Certum eſt libros veteris Teſtamenti non fuiſſe ſcriptos Syriace, niſi ad ſummum librum primum Machabæorum, & Eccleſiaſticum. Hieronymus in prologo Galeato teſtatur ſe vidiſſe primum hebraice exaratum. Idem dicit de altero in prologo Proverbiorum.

Probabile eſt Evangelium Matthæi hebraice ſcriptum fuiſſe; idem dicendum de epiſtola ad Hebræos, id eſt, hebræo-ſyriace, quod erat tunc lingua uſualis Jeroſolymæ: hoc ipſum indicat illud Joan. 19. *Exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraice autem Golgotha:* cæteri novi Teſtamenti libri græce ſcripti habentur; & ex greco in Syriacum tranſlati: quidam putant hoc factum fuiſſe a ſancto Marco: ſed Patres, ut Origenes, Clemens Alexand. Athanaſius, Euſebius, & alii Epiſcopi qui vel in Ægypto, vel in Syria commorabantur, de hoc ſilent; unde opus eorum ætate poſterius creditur, adeoque non tantæ auctoritatis ac editio græca & latina.

In editionis Syriacæ titulis, & ſectionibus & capitibus, fit mentio jejuniorum, venerationis ſanctæ Crucis, precum pro defunctis, vigiliarum, & memoriæ Sanctorum, aliarumque ejuſmodi rerum; ex quo manifeſte ſequitur iſtud Evangelium a ſancto Marco non prodiiſſe.

Maſora eſt vox hebræa, id eſt, traditio: definitur doctrina critica circa veram lectionem & ſcriptionem vocabulorum quoad litteras, vocales, & accentus. In quatuor maxime verſatur. I. In obſervandis litteris. II. Vocibus. III. Punctis, vocabulis & accentibus. IV. Verſibus.

Circa litteras obſervant Doctores Tyberiadis: I. Numerum qui componit unum verbum. II. Situm, hoc eſt, quæ media ſit littera cujuſcumque verbi, & quę propriis locis litterę non collocentur. III. Quantitatem, hoc eſt, quę in textu majores, minoreſve ſint, ſuſpenſę, vel inverſę, extraordinarie punctatę: ex his omnibus oritur & ſenſus, & Scripturę varietas.

Quoad voces plura notant, maxime veram ſcriptionem & lectionem, ad quid, & quomodo legendum, quando occurrit varietas; ſępe enim accidit voces explicatas eſſe, & aliter legendas ac defacto leguntur: vocem ergo, quę legenda eſt, ad marginem aſcribunt, eamque deſignant natura quæ dicitur *cheri*.

Circa vocales & accentus, primi Maſoretæ puncta excogitaverunt quæ litterarum loco haberentur; in Hebraicis litteris, vel nullæ ſunt vocales, vel omnino ambiguæ apparent, cum plerumque pro conſonantibus ſumantur: hinc vocabulorum hebraicorum lectio admodum ambigua & difficilis eſt: ambigua quidem, cum quædam conſonantes diverſos ſenſus poſſint ſubire; difficilis vero, quia ſupplendæ ſunt vocales. Ad voces ergo apte legendas opus erat longo uſu; duo enim tantum ſuppetebant ad confirmandam lectionem vocabulorum, ornandamque propriam cujuſcumque ſignificationem. I. Attenta antecedentium & conſequentium conſideratio. II. Uſus, iſque ſolis Doctoribus cognitus. Ut primum enim lingua deſiit eſſe vulgaris, neque ille uſus ita erat certus in omnibus, ut ſemper tolleretur omnis dubitatio: in hoc maxime laborabant primi Maſoretæ, ut punctis vocalium loco ſubjectis firmaretur vera lectio: ab iiſdem excogitati ſunt accentus ad diſtinguendam orationem.

Circa verſus, diſtinguunt Maſoretæ unumquemque librum in plures verſiculos. II. Numerum verſiculorum computant. III. Quis ſit medius libri verſus, indicant.

Non eadem olim, quæ nunc Maſoræ

ſt-

Digitized by Google

forma, fuit: veteres Maſoretæ ſuas ſcribebant obſervationes in foliis ſeparatis, nunc præcipue notantur in margine; cæteræ rejiciuntur ad calcem. Scopus Maſoretarum fuit determinare, & verba, & ſenſum, ut nullus in poſterum ſacras Scripturas poſſet corrumpere; cum omnia notata ſint, numerus ſcilicet ſyllabarum in vocibus, numerus verborum in verſibus, numerus verſuum in pagina: nullus negat puncta adjecta Hebræo eſſe maxime utilia; ſunt tamen extrinſeca & ſine eis abſolute, licet difficiliter, poteſt haberi ſenſus. Finis tamen a Maſoretis intentus nec tenuit, nec perſeveravit; variæ enim mutationes & deflorationes ab his temporibus in Scripturis deprehenſæ ſunt: & hoc ex multitudine magna punctorum, & accentuum, qui facile vel omitti, vel augeri, vel etiam tranſponi poſſunt, quod ſtatim & ex tempore, ut plurimum diverſum reddit ſenſum.

Quidam, ſed abſque fundamento, Maſoram rejiciunt ad tempus Eſdræ. Si ita eſſet, Maſora foret Canonica, quod nullus umquam dixit: ipſius Auctores ſunt Doctores Tyberiadis, ubi erat, teſte Hieronymo, tum & Epiphanio, celebris Schola. Ævo S. Hieronymi nondum erant puncta inventa Hebræo adjecta, nullam quippe de his facit mentionem; quocirca multi autumant Maſoram, non fuiſſe ante quintum, aut ſextum ſæculum. Porro licet puncta & accentus ſint a Maſoretis inventa, ante eos tamen ſenſus Scripturæ non erat vagus, quandoquidem Judæi in pronuntiatione addebant vocales ad ſenſum magis exprimendum: Scriptura legebatur publice in Synagogis, Doctores vero Legis illam interpretabantur, ſicut nunc faciunt lectores in Eccleſia ſancta Dei; hinc innumeri Scripturæ interpretes, hinc variæ ad noſtra uſque tempora Scripturæ explicationes.

Duplex erat Lex apud Judæos; una Scripta, & eſt textus Pentateuchi, altera Oralis, & eſt ejuſdem explicatio quæ dicebatur *Cabala*. Iſta eſt etiam multiplex; una nimirum quæ explicat puncta, vocales ſupplendas, accentus, ſyllabas, adjiciendas, hoc enim pertinebat ad Doctores: altera quæ explicat Myſteria, tum & res myſticas. Cabala definitur, Theologia ſymbolica in qua non modo litteras & nomina ſunt rerum ſigna, ſed etiam & explicationes earum naturæ. Tres præcipuæ diſtinguuntur cabalæ ſpecies. Prima, quæ in myſtica Scripturarum interpretatione verſatur, & hæc habet initium a Moyſe, & ejus conſilii Senioribus. Altera, quæ proprie dicitur Cabala: hæc in litteris, punctis & accentibus Scripturæ ludit, ut ejus ope varias mutationes, varios, ſuperſtitioſoſque ſenſus elicere quærant Judæi; & iſta a Catholicis contemnitur. Tertia, magica & proſcripta, quæ ex litteris Scripturæ ſanctæ detortis, tum & ex ſcriniis quibuſdam erutis, Rabbini portenta ſe edere commentantur.

Judæi Legem dividebant in Scriptam, quæ in quinque libris Moyſis continebatur, & in Oralem, ſeu traditam, quam a Moyſe accepiſſe propugnant. Traditiones Moſaicas aſſerunt conſervatas fuiſſe partim a conſiſtoriis urbium particularium, partim a ſupremo Hieroſolymorum conſiſtorio, cui ſummus Sacerdos præerat. Præcipuas collegit Rabbi agenda, & in uno volumine, quod inſcribitur *Miſna* Deus, id eſt, ſecunda lex. Quidam illud opus Chriſto antiquius eſſe autumant; quidam vero ad tempora Antonini Pii, rejiciunt. Morinus tribus primis ſæculis recentius credit, cum e noſtris nemo forte, illius meminerit.

Quinque traditionum genera diſtinguunt Judæi. Primum genus earum eſt, quas Moyſes ex ſacra Scriptura collegit. Secundum, earum quæ continent conſtitutiones Moyſis, datas ipſi in Monte Sinai. Tertium, earum quas ex Scriptura nonnihil prodiiſſe ſeu excerptæ, ſuſpicantur Rabbini, de quibus tamen nihil determinavit Moyſes, ſed reliquit Legis Doctoribus & Profeſſoribus determinandum. In iſtis variæ poſſunt haberi opiniones. In quarto ordine ponuntur decreta facta a Sapientibus ad legis explicationem. In quinto denique conſuetudines Sapientum & populi longo uſu probatæ: ita refertur in Miſna.

Multæ paraphraſes ad explicationem Scripturæ factæ ſunt a Doctoribus, & textui originali adjunctæ ſunt, ut ex eis & textu ſacro unum veluti Scripturæ corpus coaleſceret. Triplex diſtinguitur paraphraſis, una Uncheli, quæ omnium optima eſt:

Secunda, liberior & minus fide digna: Jonatham creditur ipſius auctor. Tertia, Hieroſolymitana, quæ in pleriſque mutila comperitur. De paraphraſi Jonatham multa fingunt Thalmudici, ſcilicet, quod terra commota ſit ad 4000. millia cum ſcriberet; quod muſcæ, quæ volitabant dum ſcribebat, igne de cœlis ſubito delapſo combuſtæ ſint. Mahometus ab eis diſcit fabulas in Alcorano ſuo componere & ſpargere.

Multa deinde commentaria in Miſna ſcripta reperiuntur, quæ apud Thalmudicos Judæos celeberrima habentur, quæque velut Miſnę expoſitio & perfectio dicitur. Hæc explicatio vocatur a Judæis *Jemora*. *Miſna* eſt veluti textus, & quidem multum obſcurus. *Iemora* vero eſt explicatio Thalmud; utramque complectitur partem *Miſna*, ſcripta eſt hebraice, *Iemora* chaldaice; utraque ſic obſcura ut vix intelligi poſſit. *Iemora* ſeu Jemara eſt reſporſa fabulis, quæ non inveniuntur in *Miſna*.

Duo ſunt apud Judæos Thalmud. Primum, illudque fuſius dicitur Babylonicum, nec aliud intelligitur cum ſimpliciter Thalmud appellatur ſeu pronuntiatur: alterum Hieroſolymitanum, ſed certe priori obſcurius & minoris ponderis, cujus auctor Rabbi Joanna putatur. Quidam tertio, quidam vero quarto eum vixiſſe ſæculo tenent: ſed cum Mahumetani, qui ante ſextum ſæculum non prodierunt, in opere memorentur, ſequitur non eſſe tam antiquum: multo recentius etiam eſt Thalmud Babylonico, quod ab Aſa Ioanne abſolutum fuiſſe fertur. Eſt aliud apud Iudæos Thalmud, totum Cabaliſticum, quod inſcribitur *Soar*, de cujus ęvo nihil conſtat.

SECTIO TERTIA.

De textu Samaritano.

MORTUO Salomone decem Tribus deficientes a Roboam, propter vectigalia ipſis ſupra modum impoſita, adhærere Jeroboam non dubitarunt: extincto deinde poſt annos 200. & amplius regno Iſrael, cujus urbs capitalis fuit Samaria, & translatis a Salmanazar in Aſsyriam Iſraelitis, deductiſque eorum loco in Samariam, ex variis imperii Babylonici regionibus novis colonis, tunc primum origo Samaritanorum apparuit, qui a Iudęis vocabautur Scutęi, eo quod verſus Scutæum flumen commorarentur: ab aliis vero Samaritani ab urbe principali. Ab initio cultui prophano ſimulacrorum addicti erant, ſed factum eſt ut in vindictam graviſſimis & morbis & doloribus, & ſecundum multos a leonibus aſſlicti, a Salmanazar petierunt aliquos de captivitate Sacerdotes, qui eos ritus colendi verum Deum docerent. Eorum cedens petitioni Rex, ex Iſraelitis ad eos miſit Sacerdotes & Levitas, qui hanc adimplerent Provinciam. Tum maxime edocti ſunt de Lege Moſaica, hinc Pentateucum & retinuere, & partim pro regula Religionis habere voluerunt. Liber ille ex quinque legalibus conflatus ex hoc tempore, textus Samaritanus dictus eſt, & quidem apud omnes magni ponderis, quippe qui ab initio, ſicut acceperant Samaritani, ad noſtram uſque ætatem perſeveret.

Iudæis e captivitate Babylonica reverſis, templumque reſtaurantibus & urbem, reſtitere Samaritani: & ſic capitale odium quod erat hos inter & Judæos exarſit in dies, maximevero, cum ſe & a Judæis contemni, & eos Judæorum, qui Samaritanas mulieres duxerant, vexari, dignitatibuſque ſpoliari animadverterent. Revera quidem inter alios Manaſſes frater Jaddi Pontificis, quod contra legem duxiſſet filiam Sanaballeti genere Scutæi & Samaritanorum Præfecti, Sacerdotio exutus eſt. Hic ad Socerum confugere compulſus, annuente primum Dario, tum Alexandro templum in monte Garizim Jeroſolymitano non abſimile ædificavit, ſummique Sacerdotis Officio functus eſt. Tum multos, etiam e nobilioribus Judæis, qui eodem ſcelere tenebantur, in ſuas traxit partes, ſic deinceps, abjecto Idolorum cultu, ut credibile eſt, coaluit religio Samaritana Judaicæ affinis: has propter cauſas Judæi non coutebantur Samaritanis, ut refertur Joan. 4. eratque inter eos magnum ſchyſma.

Elapſis 200. annis a Joanne Hircano æquata eſt ſolo urbs Samariæ, templumque dirutum. Pompejus, capta Jeroſolyma, Samaritanos ſui juris eſſe voluit. Tum Samariam Herodes Magnus ſibi a Cæſare Auguſto datam reſtauravit, Sebaſtemque appellavit. Quamvis autem eadem in urbe ma-

magnificum extruxiſſet templum, Samaritani tamen Deum in monte Garizim veteri more coluerunt, ut Joan. cap. 4. refertur. Hæc de Samaritanorum origine & fortuna ſufficiant. Jam de Codice agendum eſt, de quo quæritur. I. An veteres characteres Hebræos retineat Samaritanus codex? II. An ille codex legis, ſit antiquior codice Eſdrino? III. An vetus quo utebantur Samaritani, idem ſit ac ille qui a Patre Morino editus eſt? IV. Denique quæ ſit eius auctoritas?

Reſpondeo ad primum quæſitum: Samaritanos retinuiſſe veteres characteres Hebræos; ita Euſebius ad annum mundi 4740. ubi ſcribit litteras veteres mutatas fuiſſe ab Eſdra, ne quid commune haberent Judaicum Samaritanis. Ita etiam Hieronymus præf. in Regum, & in cap. 5. Ezech. Argumentum ducitur ex veteribus Hebræorum nummis, qui Samaritanam inſcriptionem habent. Ratio eſt, quia Samaritani edocti fuerunt a principio de legitimis Dei a Sacerdote Iſraelitico: Igitur quando Salmanazar decem Tribus duxit captivas, Iſraelitæ Hebraice loquebantur

Reſpondeo ad ſecundum quæſitum: Codicem Samaritanum eſſe Eſdrino antiquiorem; tum quia Eſdras eo ſolum fine immutavit characteres Hebræos, ut Judæi nihil commune haberent cum Samaritanis: ſupponebat igitur iſtos habere Pentateucum hebraice dumtaxat ſcriptum: tum quia captivitas decem Tribuum anterior eſt captivitate Babylonica, qua ſolum expleta ſcripſit Eſdras: anno autem circiter primo captivitatis Niniven, Samaritani habuerunt Codicem legis propter rationem de leonibus datam: & ſic patet quanta ſit ridicula ſententia Simonis quondam Oratoriæ congregationis apud Gallias Alumni, qui docet Samaritanum codicem ex Eſdrino deſcriptum eſſe. Cæterum Samaritani habebant ſolum Codicem legis, ſeu Pentateucum, alios vero libros parvi faciebant.

Reſpondeo ad tertium quæſitum: Codicem a Patre Morino laudatum, eundem affulgere cum antiquo Samaritano, quandoquidem ea omnia, quæ ex ipſo citavit Hieronymus, eadem plane in Morino reperiuntur, nec niſi varietates leviores ibi habentur.

Reſpondeo ad quartum quæſitum: Neminem contendere authenticum eſſe codicem Samaritanum; major quippe fides debetur codicibus Hebræorum, quibus credita ſunt eloquia Dei, quique veram retinuerunt Religionem, quam Schiſmaticorum exemplaribus; alicuius tamen ſunt auctoritatis, maxime vero cum ad locorum difficilium explicationem inveniendam juvent. Cæterum in uno loco Samaritana fides ſuſpecta videtur, namque Deut. 27. verſ. 4. pro *Hebal* quod legitur in Hebræo & antiquis verſionibus, ſcripſerunt, *Garizim*, ut ſuo templo aſtrueretur auctoritas. Aliæ diſcrepantiæ cum Hebræo noſtro vix ullæ apparent.

SYNOPSIS SECTIONIS.

PAUCA ſuperſunt de hoc momento dicenda, ſufficit in præſentiarum aſſerere. I. Textum Samaritanum ſolum complecti Pentateucum. II. Eumdem eſſe veneratione dignum, & propter antiquitatem, & propter Auctorum gravitatem.

ARTICULUS SECUNDUS.

De variis verſionibus Græcis, & Latinis, tum de Polyglottis.

UT cuncta claro procedant ordine, tractandum eſt de materia præſenti primoquidem in genere, deinde vero in particulari; unde ſit

SECTIO PRIMA.

De verſionibus Græcis in genere, ubi & de Polyglottis.

TESTE VValtone in ſuis ad Scripturam ſacram Prolegomenis novem extiterunt verſiones Grecæ. Prima eſt LXX. Interpretum facta 291. annis ante Chriſtum natum in inſula diſtante ab Alexandria ſeptem circiter leucis, & hoc juſſu Ptolomæi Philadelphi Regis Ægypti, qui licet Paganus, Deum tamen agnoſcebat; Bibliothecam celeberrimam ſe erigere ratus, ſi libros ex omnibus mundi partibus

bus

Digitized by Google

bus quantum potuit, colligeret. Hinc factum eſt ut 200000. numeraverit: hac de cauſa miſit legationem cum muneribus ad Eleazarum ſummum Judæorum Pontificem, ut Doctores ad ipſum mitteret, qui Græce omnes veteris Teſtamenti libros redderent, quos etiam ad hoc obtinendum magno devincere beneficio ſategit; quippe qui Judæos numero 120000. quos tenebat captivos, ad innatam Patriam remiſerit. Tum Eleazarus Regis expoſtulationi annuens, collectis undequaque exemplaribus hebraicis, LXXII Seniores ſeu Doctores, qui tamen ob uſoniam & ex uſu citantur ſolum LXX. ad Ptolomæum miſit, qui ſinguli in ſingulis concluſi cellulis, ut probabilior ſert opinio, non ſine ut ita dicam miraculo, intra ſpatium 72. dierum, uno calamo, unaque ſententia, totam veteris Teſtamenti Scripturam græce reddiderunt, quæ quidem verſio lecta eſt in Synagoga, eamque ita genuinam Rabbini comperuerunt, ut maledixerint omnibus qui aliquid vel addere, vel ab eadem detrahere auderent. Quo facto, appoſita eſt in Bibliotheca Regia ſimul cum exemplaribus hebræis. Sic ſcribit Hieronymus præf. ad Pentateucum, teſtimonium reddente Ariſtæo Judæo, qui in aula Regis tunc commorans, Hiſtoriam traductionis, ſicut vidit, ſic & ſcripſit.

Secunda, eſt verſio Aquilæ ex Ponto oriundi. I. Gentilis fuit, deinde Chriſtianus, poſtea vero Judæus, vivebat ann. Chriſti 129.

Tertia, eſt Theodotionis ſecta Marcioniſtæ. Hæc fuit alicujus in Eccleſia ponderis. S. Hieronymus præf. in Daniel. teſtatur in Eccleſia legi. Vivebat Theodotion imperante Commodo ſub finem ſecundi ſæculi.

Quarta, dicitur Symmachi, I. Samaritani, tum Chriſtiani; ſed hæreſi Ebionis contaminati. Vivebat imperante Severo, ſub finem ſecundi ſæculi, & initio tertii.

Quinta et ſexta, ſunt Auctorum incognitorum; aliqui contendunt primam inventam fuiſſe in urbe Jericho, alteram vero Nicopoli.

Septima, tribuitur Origeni; non quod hebræam græce reddiderit, ſed potius quia verſionem Septuag. in exemplaribus jam deſloratā ita correxerit, ut quaſi novā fecerit.

Octava, eſt ſancti Luciani Martyris Presbyteri Eccleſiæ Antiochenæ: emendatis enim omnibus præcedentibus, novam poſtea fecit. Martyrium ſubiit tempore Diocletiani & Maximini Imperatorum ſub finem tertii ſæculi.

Nona, eſt Heſieri qui verſionem Septuag. etiam correxit, & novam editionem juris publici fecit. Hieronymus præf. in Paralipomena aſſerit iſtam fuiſſe in uſu in Ægypto, illam vero in urbe Conſtantinopolitana & Antiochena; verſionem denique Origenis in Provinciis mediis inter præfatas.

Præter iſtas verſiones ſunt aliæ Orientales num. 5. Syriaca ſcilicet, Arabica, Ætyopica, Armena, & Perſica.

Primum: Duplex ex Syriis interpretatis apparuit, una ſcilicet ex Hebræo, altera vero ex Septuag. quæ ſimpliciter dicitur Syriaca. Quidam ſed ſine fundamento primam propugnant editam regnante Salomone; alii regnante Agabaro poſt Chriſti mortem, alii recentiorem illam credunt: in quibuſdam convenit cum textu Samaritano, in quibuſdam vero cum Septuag. Altera antiquior excerpta fuit ex Exaplis Origenis: ita Maſſius: addit Longius quatuor Evangelia cum Evangelica Armenica Euſebii. Plures extant Syriaci codices in Bibliotheca Florentina; quorum unus deſcriptus eſt ann. Chriſti 923. alter 590. tertius antiquior non habet annum fixum. Verſio Syriaca eſt in Polyglotta Pariſienſi & Anglicana ſimpliciter interpretis Syri: hujus meminit Ambroſius lib. 1. in Exameron cap. 8. Theodoretus & Chryſoſtomus.

Secundo: Arabicæ ſunt duplicis generis; aliæ Judæorum, aliæ vero Chriſtianorum. Extat Pentateucus Sandyæ qui ann. Chriſti 900. floruit Babylone, quique paraphraſim potius, quam verſionem dedit. Cæteros Scripturæ libros ab eodem translatos Huſpergius, ſeu Veſpergius Abbas morte præventus, ut promiſerat, non dedit. Eſt alia Pentateuci Interpretatio litteris magis ſerviens, primum edita in Mauritania, deinde Lugduni Batavorum ann. 1622.

Tertio: Duæ Chriſtianorum Æthiopicæ fuerunt; una ſcilicet apud Ægyptios, altera apud Syros in uſu: Prior ex codice ante annos 300. edita eſt, & habe-

habetur in Polyglotta tum Anglicana, tum Pariſienſi: altera extat in Bibliotheca Vaticana. Nonnulli in ea reperiuntur nævi; eſt tamen utilis, quatenus hebraicarum radices plurimas habet.

Quarto: Conſtat Perſas quondam habuiſſe verſiones in ſua lingua, maxime de quatuor Evangeliis, ut refert Theodoretus. Perſicam autem illam verſionem ex codice ante annos 300. ſcriptam edidit VValton in ſua Polyglotta.

Quinto: Apparuit verſio Armena, auctoribus Moyſe & Davide, qui Chryſoſtomi temporibus florebant: ab Epiſcopo Armeno Vuſcarii Patriarchæ juſſu, aut ſaltem opera Amſtelodami ann. 1664. prælo demandata eſt.

Cæterum, quamvis Æthiopes & Coptitæ veteris Teſtamenti verſiones integras haberent, pauci tamen libri hactenus editi ſunt, qui cum Septuag. non conveniant.

De Polyglottis.

Polyglotta eſt verbum græcum ſignificans Bibliam plures continentem verſiones, a verbo græco *poly*, id eſt, multum, vel multi, & *glotta*, lingua; Origenes primus invenit Polyglottarum artem. Tres elucubravit: Prima quatuor habet columnas, quam vocavit Tetraplam; in ea poſuit verſionem Septuag. Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis. Secunda ſex exhibet columnas; eam nomine Hexala celebrat: huic addidit textum hebraicum hebræis litteris, & eumdem græcis, quorum ignoti ſunt auctores. Poſtrema, octo columnis conſtat, & nominavit Octaplam. In ea præter præcedentes adjecit verſionem Jericuntinam & Nicopolitanam. A tempore quo inventæ ſunt Polyglottæ, quatuor aliæ apparuerunt.

Prima eſt Cardinalis Ximenes Hiſpani, & continet textum hebræum, verſionem Septuag. verſionem latinam ſancti Hieronymi, & Targum Unkelos in Pentateucum, ſeu Paraphraſim chaldaicam. Typis mandata eſt anno 1517.

Secunda ab Ario Montano Antuerpiæ impreſſa fuit anno 1571. Vocatur Biblia Regalis Philippi II. Hiſpaniarum Regis, eo quod pro editione ſuppeditaverit expenſas. Eadem eſt ac altera; addit ſolum Paraphraſim chaldaicam veteris Teſtamenti libris.

Tertia eſt Pariſienſis, cura & expenſis DD. Le jay Juris publici facta; complectitur ea quæ in duabus præcedentibus referuntur; habet prætèrea verſionem Syriacam & Arabicam, Pentateucum Samaritanum cum verſione Samaritana.

Quarta dicitur Anglicana a VValtone Proteſtante Londini edita 1657. Pauca addit ſupra Pariſienſem. Verſionem Septuag. ex Bibliotheca Vaticana excerptam, Vulgatam ſecundum editionem Sixti V. & correctionem juſſu Clementis VIII. factam habet; ſupra cæteras addit etiam verſionem Syriacam & Arabicam ſuper aliquos libros, quæ non eſt in præcedenti. Ibi etiam videtur *Targum* Jeroſolymitanum, & Targum Jonathan cum verſione Perſica in Pentateucum, tum & alia Perſica in novum Teſtamentum. Quod habet ſpecialiſſimum, eſt duplex Dictionarium in folio; in utroque egregia adſunt in univerſam Scripturam Prolegomena.

Schemata Polyglottarum Origenis.

Ex his verſionibus Græcis, ut obſervat VValtonius, & poſt ipſum R. P. Graveſonius, una cum textu hebræo ea volumina contexuit Origenes, quæ vulgo *Tetrapla*, *Exapla*, & *Octapla* nuncupantur. *Tetrapla* nihil aliud ſunt, quam volumen, in cujus ſingulis paginis quatuor extant columnæ. In prima deſcripta eſt verſio Aquilæ; in ſecunda, verſio Symmachi; in tertia, verſio Lxx. Interpretum; in quarta, verſio Theodotionis, ſicut videre eſt in hoc chemate.

Tetrapla Origenis.

1. Columna.	2. Columna.	3. Columna.	4. Columna.
In ea Columdeſcripta eſt verſio Aquilæ.	In hac Col. deſcribitur verſio Symmachi.	In hac Col. deſcribitur verſio Lxx. Interpret.	In hac Col. deſcribitur verſio Theodotionis.

Exapla Originis nihil aliud ſunt, quam volumen, in cujus ſingulis paginis ſex ſunt columnæ. In prima deſcribitur textus hebraicus litteris hebraicis exaratus. Secunda exhibet eumdem textum hebraicum litteris græcis deſcriptum. Tertia continet verſionem Aquilæ. Quarta, verſionem Symmachi. Quinta, verſionem Lxx. Interpretum. Sexta, verſionem Theodotionis. Hoc opus propter ſex illas Columnas ordine diſpoſitas, appellatur *Exapla*.

Exapla Origenis.

1. Col.	2. Col.	3. Col.	4. Col.	5. Col.	6. Col.
Textus hebraicus litteris hebraicis exaratus.	Textus hebraicus litteris græcis deſcriptus.	Verſio Aquilæ.	Verſio Symmachi.	Verſio Lxx. Interpretum.	Verſio Theodotionis.

Octapla denique Originis, nihil aliud ſunt, quam volumen, in cujus ſingulis paginis duæ columnæ adduntur ſex illis columnis, quæ ſunt in Exaplis, ita ut ſint octo columnæ in Octaplis Origenis, in quarum ſeptima deſcribitur verſio Hiericuntina, & in octava columna, exhibetur verſio Nicopolitana.

Octapla Origenis.

1.Col.	2.Col.	3.Col.	4.Col.	5.Col.	6.Col.	7.Col.	8.Col.
Text. hebraicus litteris hebraicis exaratus.	Text. hebraicus litteris græcis deſcribitur.	Verſio Aquilæ.	Verſio Symmachi.	Verſio Lxx. Interpretum.	Verſio Theodotionis.	Verſio Hiericuntina.	Verſio Nicopolitana.

Injuria temporum iſtud egregium deperditum opus feliciter reſtauravit R. P. Bernardus Mont-fauconius Congregationis S. Mauri alumnus.

Sy-

Digitized by Google

Synopſis primæ ſectionis.

In hoc articulo in varias ſectiones partito & digeſto, multus eſt ſermo de Scripturę ſacræ V. T. Paraphraſibus; cum enim Judæi alternatis vicibus modo a Salmanazar, modo a Nabuchodonoſore, modo etiam a Regibus Græcis ducti ſint captivi, ut plurimum neceſſitate compulſi dominantium lingua uti tenebantur. Tum innata decurſu temporum aut amiſſa, aut multum interpolata, opus fuit ſacras Scripturas diverſis linguis pro ut expoſtulabat Judæorum neceſſitas, interpretari: hinc abſoluta captivitate Babylonica, apparuit Paraphraſis Syriaca ex Hebræo & Chaldæo conflata: deinde vero Paraphraſis Unkeli, Jonathan, & quædam aliæ. His accedit interpretatio Septuag. Judæi legem dividebant in ſcriptam & oralem, quam *Cabalam* nuncupabant. Prior erat vel ipſe textus hebraicus: Poſterior ejuſdem explicatio juxta Prophetarum ſententias traditione Doctorum nutrita & determinata. Polyglottæ ſunt ejuſdem Scripturæ explicationes, diverſæ tamen ſecundum diverſas lectiones, diverſaque idiomata, ut patet ex Exaplis Origenianis.

SECTIO SECUNDA.

De verſione LXX. *in ſpeciali.*

Multa quæruntur de hac verſione. Primoquidem an fuerit magnæ auctoritatis ante S. Hieronymum? II. An in ſingulis cellulis compoſita fuerit a Senioribus? Demum, an purgata a Sixto V. ſit ab omni labe pura? Unde ſit

CONCLUSIO.

Ante S. Hieronymi tempora, verſio Lxx. erat magni ponderis? 1

Probatur ex Patrum traditione.

Justinus cohortat. ad Gentes primum refert quomodo Ptolomæus Philadelphus, ſuadente Demetrio Phalereo, accerſiverit Seniores inter Judæos doctiſſimos, qui in ſingulis concluſi cellulis ex hebræo græcæ linguæ quaſi unius labii, vetus Teſtamentum reddiderunt: " Cognito Pto-
„ lomæo, *inquit*, ſeptuaginta iſtos viros,
„ non ſolum eadem ſententia, verum e-
„ tiam iiſdem verbis in translatione u-
„ ſos, ac ne una quidem dictione alium ab
„ alio diſſenſiſſe, admirationem attonitum
„ Ptolomæum, cum interpretationem ab-
„ ſolutam eſſe divina virtute credentem;
„ tum quovis honore dignos illos ut Dei
„ amantes, & Deo charos viciſſim judi-
„ cantem, cum muneribus multis in pa-
„ triam ſuam redire juſſiſſe. „

Concinit Irenæus lib. 3. adverſus hæreſes c. 25. qui de eadem Septuag. interpretatione, ſic loquitur: " Petrus, &
„ Joannes, & Mattheus, & Paulus, &
„ reliqui deinceps, & horum Sectatores,
„ prophetica omnia ita annuntiaverunt,
„ quemadmodum Seniorum interpretatio
„ continet. Unus enim & idem ſpiritus
„ Dei, qui in Prophetis quidem præco-
„ nizavit, quis & qualis eſſet adventus
„ Domini: in Senioribus autem interpre-
„ tatus eſt ſane. „

Tum Tertullianus apolog. cap. 18. " Ex
„ ipſis enim & ad ipſos ſemper Prophetæ
„ peroraverant; ſed ne notitia vacaret,
„ hoc quoque Ptolomæo a Judæis ſubſcri-
„ ptum eſt Lxx. Interpretibus adultis,
„ quos Menedemus quoque Philoſophus
„ Providentiæ vindex de ſententiæ com-
„ munione ſuſpexit. „

Non omittendus Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. pag. 250. " Cum autem u-
„ nuſquiſque ſigillatim ex ſua propria in-
„ terpretatus eſſet prophetia, conſpirarunt
„ omnes ſimul collatæ interpretationes,
„ & ſententiis & dictionibus; Dei enim
„ inerat voluntas, quæ id ad Græcorum
„ aures conſulto comparaverat. Neque
„ vero ab inſpiratione Dei erat alienum;
„ qui prophetiam dederat, ut interpreta-
„ tionem quoque tamquam græcam effi-
„ ceret prophetiam. „ Idem momentum
„ fuſe tractat ibid. pag. 342.

S. Hieronymus his adjungitur: in Pſal. 2. ſic habet: " Mediis legis temporibus,
„ priuſquam Unigenitus Dei Filius ante
„ ſæcula manens Deus Verbum homo
„ naſceretur, poſcente Rege Ptolomæo
„ Lxx. Seniores libros veteris Teſtamen-
„ ti ex hebræis litteris in græcas tranſ-
„ tulerunt. „

S. Epiphanius ſuccinit de menſuris & ponderibus: " Interpretes, *inquit*, ſic ubi „ manca ac defecta oratio nonnullis „ adjectis plurimum ei lucis attulerunt; „ ut illos non ſine Spiritus ſancti afflatu „ ad ſcribendum acceſſiſſe credibile ſit. Si- „ quidem quę neceſſaria non erant, iiſdem „ verbis repetere noluerunt, quoties ve- „ ra in græcum tranſlata ſententia clau- „ dicare videbatur; tum non nihil adjece- „ runt, qua in re admiratione potius quam „ reprehenſione digni ſunt, adeoque col- „ laudandi, cum illud omne divino quo- „ dam conſilio ab illis eſſe factum prudens „ quiſque non dubitet. „ Non abſimilia de hoc momento dicit Euſebius lib. 8. Præcept. Evangel. cap. 1.

Subſcribit ſanctus Auguſtinus lib. 2. de Doctr. Chriſt. c. 15. Eo loci de variis editionibus Scripturę ſacrę ſic loquibur: " „ Latinis quibuslibet emendandis Gręci „ adhibeantur, in quibus Lxx. Interpre- „ tum, quod ad vetus Teſtamentum atti- „ net, excellit auctoritas: qui jam per om- „ nes peritiores Eccleſias tanta præſentia „ Spiritus ſancti interpretati eſſe dicun- „ tur, ut os unum tot hominum fuerit. „ Sanctus Doctor lib. 18. de civ. cap. 43. aſſerit editionem Septuag. fuiſſe apud Apoſtolos familiarem, & Interpretes in ea hauſiſſe quæ latine reddiderunt.

Non diſſentit ſanctus Hieronymus qui qq. in Geneſim ſic loquitur: " Non de- „ buit S. Lucas, ipſius hiſtoriæ ſcriptor „ eſt in Gentes, Actuum Apoſtolorum vo- „ lumen emittens contrarium aliquid ſcri- „ bere adverſus Scripturam, quæ jam fue- „ rat Gentibus divulgata; & utique ma- „ joris opinionis illo dumtaxat tempore „ Lxx. Interpretum habebatur auctoritas, „ quam Lucę, qui ignotus & vilis, & non „ magnę fidei in nationibus ducebatur... „ hoc autem generaliter obſervandum, „ quod ubicumque ſancti Apoſtoli, A- „ poſtoli viri loquuntur ad populos, iis „ plerumque teſtimoniis abutuntur, quæ „ jam fuerat in Gentibus divulgata., „ Rurſus & expreſſius comment. in caput 2. Habacuc: " Porro, quod Apoſtolus Septuag. magis teſtimonio abuſus eſt ad Romanos ſcribens; juſtus autem „ ex fide mea vivet; & non eo quod „ habetur in hebraico, cauſa perſpicua „ eſt: ſcribebat enim Romanis, qui Scri- „ pturas hebraicas neſciebant; nec erat „ ei cura de verbis; cum ſenſus eſſet in „ tuto, & damnum.... Prætens diſpu- „ tatio non haberet. „ In utroque loco docet ſanctus Doctor, I. Apoſtolos verſione Septuag. uſos fuiſſe. II. Hanc prę cæteris elegiſſe, immo & relicto textu originali, ad eam confugiſſe, quia Gentiles in quorum gratiam ſcribebat, parvi faciebant linguam hebræam, quippe qui illam ignorarent, & natio Judaica apud eos vilis admodum haberetur: Porro ſi verſio Septuag. non fuiſſet & accurata & inſpirata, nec SS. Lucas, Marcus, Joannes, Paulus, eam ad probandam & explicandam Verbi divini incarnationem laudaſſent.

Unde ſic argumentari fas eſt: Verſio quæ ſpiritu prophetico ſcripta eſt, & qua Apoſtoli ad convertendos Gentiles uſi ſunt, erat maximi ponderis vel ante ipſum B. Hieronymi ævum: Atqui ex Patribus primorum ſeculorum verſio Septuaginta talis habebatur, & apud Apoſtolos erat in uſu: Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

Oppones: Illa verſio non eſt maximi ponderis, cujus genuinitas leviſſimis innititur fundamentis: Atqui res ita ſe habet: Et probatur: I. Nihil certi habetur pro Auctoribus qui inſpirati ventilantur: Ergo &c. Probatur antecedens. Quidam ſcribunt ſeniores Interpretes ex ſingulis Tribubus ab Eleazaro ad Ptolomæum miſſos, qui Scripturam ſacram ex Hebreo græce redderent; certum eſt tamen alias tunc temporis non fuiſſe Tribus præter Judam & Beniamin, ac partem Leviticæ Tribus, cum aliæ in captivitate Ninives ſub Salmanazare periiſſent. II. Neque vero ipſi Patres conveniunt de hiſtoria; quando quidem nonnulli ſcribunt Lxx. Seniores verſionem ſuam adornaſſe, ſingulos in ſingulis cellulis; quidam binos in ſingulis; quidam etiam manſiunculas illas fictitias eſſe, quocirca ſanctus Hieronymus præfat. in Pentateucum, ait: " Neſcio „ quis primus auctor ſeptuaginta cellulas „ Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: Ergo &c.

Reſp., negando minorem propter rationes in probationibus allatas: ſimiliter eadem de

de cauſa negamus antecedens: Ad primam probationem dico, nihil facere ad ſubſtantiam facti Seniores ex aliquibus, vel ex omnibus Tribubus aſſumptos fuiſſe. Apud Patres inconcuſſum manet, videlicet Seniores non ſine Spiritus ſancti afflatu ſuam edidiſſe græcam verſionem. Eadem ratione & pari facilitate ſolvitur altera probatio; quod enim vel ſinguli in ſingulis, vel bini in qualibet cellula, vel etiam in alio loco, operi verſionis incubuerint, parum refert, tametſi conſenſio Patrum præponderet auctoritati S. Hier. qui, ut verſionem ſuam ex hebræis fontibus concinnatam celeberrimam ventilaret, parvi, ut quidam autumant, faciebat Græcam.

Ad ſolutionis complementum: Ad primam quidem probationem reſpondeo: Seniores ex ſingulis Tribubus potuiſſe aſſumi, cum decem non ita fuerint in captivitate extincti, quin ex ſingulis aliqui remanſerint; quia vero non erat amplius poſſeſſionis propriæ locus ad fratres confugerunt, quippe a Juda benigne ſuſcepti, dicti ſunt poſtea promiſcue Judæi. Quod autem de facto multi remanſerit, non ex uno conſtat ſacræ Scripturæ loco: habetur enim l. 1. Paral. 4. 24. 38. multos de Tribu Simeon rediiſſe tempore Ezechiæ Regis, & multas Judæ terras occupaſſe. Rurſus l. 2. Paral. 34. 6. 9. 21. legitur Joſiam Ezechiæ pronepotem multis annis poſt Aſſyriacam deportationem, urbes Manaſſis, Simeonis, Ephraim, Nephtalitarum, maximam in partem vaſtatas, ab inſtrumentis idololatriæ repurgaſſe, & ab earum Tribuum reliquiis ſacrum tributum exegiſſe, quod non ſine nutu Dei, quem conſuluerat, fecit.

Inſtabis: Illa Verſio ut ſacra & inſpirata non eſt habenda, quam vel ipſi Judęi execrati ſunt: Atqui verſionem græcam Judæi tametſi pro religione & libris qui ex ſuis Patribus promanarant zelati, illam tanto proſequuti ſunt odio, ut ſolemne jejunium inſtituerint VIII. die *Tebeth* propter legem in profanum ſermonem converſam, & ex illa, ut ipſi putant, Alexandrinorum audacia tribui tenebras per univerſum orbem incubuiſſe fabulentur: Porro omnia jejunia inſtituta ſunt ad iram Dei ſedandam: Igitur jejunium a Judęis inſtitutum propter translationem græcam, argumentum eſt eos per omnia illam fuiſſe execratos, nec ut ſacram habere voluiſſe.

Reſpondeo I. opponendo Rabbinos Rabbinis. Joſephus teſtatur poſtulationem Ptolomæi de translatione facienda Pontifici pergratam fuiſſe. Concinit Philo qui lib. 2. de vita Moyſis ſcribit, ſingulis annis in inſula Pharo celebritatem quotannis fieri in gratiarum actionem pro admirabili translationis beneficio. Quid plura adjiciam? Maimonides jejunia gentis ſuæ enarrans, non meminit jejunii inſtituti per modum execrationis de verſione græca facta; immo Rabbi Azarias ad fidem capitis octavi *B'nach*, R. Godolias fol. 24. catenæ Cabbaliſticæ jejunii *Thebeth* originem ducunt ex eo quod LXX. Seniores hac Provincia græcæ verſionis adorandæ ſuſcepta ſolemne jejunium & publicas orationes indixerint, ne Judęis male verteret Ptolomęi Regis conſilium; vel ut Deus illorum ſtudio & verſioni proſperum exitum largiretur.

Reſpondeo II. diſtinguendo minorem: Judęi ævo Joſephi poſteriores verſionem græcam execrati ſunt, & hoc in odium fidei in Chriſtum, concedo: Judęi antiqui & ſapientes, nego. Judæi Apoſtolorum temporibus animadvertentes multos e ſuis & Gentibus ad Chriſtum ſeſe convertere, eo quod legerent Scripturas juxta verſionem græcam, quæ tunc plurimum erat in uſu, & Apoſtolos oſtendere Prophetias in iis ſacris Libris contentas in Chriſto adimpletas eſſe, ſicut in Dominum ſævierant, ſic & in rabiem acti de felici Apoſtolorum miſſionis exitu Verſionem græcam ſummo proſecuti ſunt odio, hinc Rabbinorum quorumdam de triduanis tenebris ob legem græce translatam fabula: hinc jejunium 8. die menſis *Thebeth*, Kalendario adſcriptum, ut quidam volunt.

Inſignis eſt ſancti Cyrilli Hieroſolymitani ſententia; namque Cathed. 4. ita loquitur: " Et ut divinæ legis eſſe hos libros experientia diſceret, & ne hi qui fuerant ad illum miſſi, mutuo conſpirarent, proſpiciens; in inſula Pharo quæ eſt prope Alexandriam ſingulis Interpretibus ſingulas domos diſtribuit, & uniquique, ut ſeparatim omnes Scripturam interpretarentur, mandavit. Qui cum in ſeptuaginta duobus diebus nego-

„ gotium id perfeciſſent, ſimul omnium interpretationes, ex diverſis domibus prodeuntes protulerunt: collatas autem ſimul non ſolum in ſenſibus, verum etiam in verbis conſonas invenit, non facundia & apparatu ſophiſmatum humanorum factum id fuerat, ſed ex Spiritu ſancto divinarum rerum interpretatio facta eſt. „

Oppones II. Concilium Tridentinum declarat Vulgatam eſſe authenticam, nulla facta mentione de verſione Lxx. Seniorum: Igitur iſta non fuit etiam ante Hieronymum magni ponderis.

Reſpondeo diſtinguendo: Et Trid. ſua definitione non excludit verſionis Septuag. authenticitatem, concedo: & excludit, nego. Vel etiam ante Hieronymum multę nedum latinæ, ſed & principaliter græcæ circumferebantur Scripturæ ſacræ verſiones, in quibus ſaltem plurimis malitia tum Judæorum, tum etiam Hæreticorum ſcatebant errores; quocirca ad tutelam, & pro Fidelium conſolatione ac fidei certiſſima conſervatione, declaravit Vulgatam eſſe authenticam, ita ut omnes abſque ſcrupulo, & omni excluſa tergiverſatione illo textu poſſent uti: ſed alias ab omni labe eſſentiali puras non explaudit.

Inſtabis: Atqui verſio Lxx. Seniorum nullius nec eſſe nec fuiſſe ponderis debet: Ergo &c. Probatur: Illa Verſio alicujus ponderis fuiſſe non debet, quæ cum nuovo Teſtamento non conſociatur: Atqui res ſic ſe habet: Et probatur. In novo Teſtamento quædam ſententiæ ex veteri excerptę reperiuntur, quæ tamen deſide antur in verſione Septuag. ſic expreſſe enarrat S. Hieronymus Præfat. in Pentateucum: " His, *inquit*, in quibus „ multa de vetere Teſtamento legimus, „ quę in noſtris codicibus non habentur, „ ut eſt illud: *Ex Ægypto vocavi Filium meum*, „ *& quoniam Nazaræus vocabitur*, „ Ergo &c.

Reſpondeo multipliciter ad ſolutionem hujus argumenti & aliorum. I. S. Hieronymum magis adhæſiſſe exemplaribus hebreis, quam Septuag. quę tamen multi faciebat, ut patet ex Prętat. in Job, his verbis: „ Cogor ... adverſariorum reſpondere maledictis, qui interpretationem meam,... criminantur. „ Ibidem: „ Omnia veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis, Aſteriſque diſtinxit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos translationi antiquę aſſeruit, probans defuiſſe, quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt. „

Reſpondeo II. & dico innovationem non reperiri in ſubſtantia, ſed in leviotibus: Sic v. g. Septuag. illud Joan. 19. *Videbunt in quem transfixerunt*, ſic legunt, *in quem transfixerunt, vel in quem pupugerunt*: Hebræum vero legit: *Aſpicient ad me quem confixerunt*; quod eſt idem re. Rurſus, Seniores Lxx. ponunt 7. capita Eſtheris ſuo loco, eo quod ſic legerunt in originalibus hebræis: quia vero codices hebræi exciderunt, jam ſuo non inveniuntur ordine. Sic illud Pſal. 95. *Dominus regnavit*, Antiqui Patres, ut Tertullianus lib. adverſus Judæos cap. 7. & 13. Auguſtinus & Arnobius legerunt: *Regnavit a ligno*; quod & Caſſiodorus teſtatur legiſſe in Septuag. quodque Judæi abſtulerunt in odium paſſionis Chriſti & religionis. Sic etiam illud Habacuc cap. 3. legunt Septuag. *In medio duorum animalium cognoſceris*; Hebræum vero: *In medio annorum vivifica illud*. Utrumque agnoſcit Eccleſia ut Canonicum. Denique hebræum ſeptuaginta ſolum perſonas de familia Jacob numerat in Ægypto; Seniores vero ſeptuaginta quinque, quia comprehendunt etiam eos qui nati ſunt filii in Ægypto, ſcilicet Machir, filium Manaſſis, & Galaad ejus nepotem, ac filios Sutalaam & Goam, & Eden ejus nepotem.

Reſpondeo III. Hoc ſic contigiſſe ex diverſis litteris, vocibus, accentibus, lectionibus, phraſibus; & ex ſubtractione vel additione punctorum, quæ omnia variant ſenſum, & hoc ex malitia Judæorum qui in odium fidei poſt Chriſtum divinas defloravere Scripturas. Hoc ipſum expreſſe ſcribit Juſtinus in dialogo cum Triph. his verbis: " Nec veſtris, *inquit*, Doctoribus credo, negantibus Lxx. Seniores interpretis officio recte functos, apud Ptolomæum Regem, ipſum locum interpretari conantur, multas quoque Scripturas in totum ſubſtulerunt ex editione Lxx. Seniorum, quæ manifeſte hunc ipſum crucifixum & Deum & hominem, & in cruce mortuum prædicabant. „

Digitized by Google

Theologi iſtas mendas tribuunt Aquilæ, Theodotioni, & Symmacho, dicuntque Patres loqui de illis, nuſquam vero de Judæis qui primo vivebant ſæculo.

Reſpondeo IV. Hoc eveniſſe ex negligentia vel ignorantia Librariorum, vel etiam ex incuria & inadvertentia Scribarum, qui primi habuerunt exemplaria deſcribenda. Sic cenſet S. Auguſtinus lib. 15. de civ. Dei cap. 13. his verbis: " „ Itaque illa diverſitas numerorum, aliter ſe habentium in codicibus græcis „ & latinis, aliter in hebræis, ubi non „ eſt iſta de centum annis prius additis, „ & poſtea detractis per tot generationes „ continuata parilitas; nec malitiæ Judæorum, nec diligentiæ vel prudentiæ „ Lxx. Interpretum, ſed Scriptoris tribuatur errori, qui de Bibliotheca ſupra dicti Regis codicem deſcribendum „ primus accepit. „

Reſpondeo V. Hanc varietatem eſſe poſſe a Spiritu ſancto, cujus inſpiratione locuti ſunt Lxx. Seniores, addendo vel detrahendo, ut Spiritus dictabat. Ita Hieronymus Præfat. in Pentateucum his verbis: " Ubicumque Sacramentum aliquid „ teſtatur de Patre, Filio, & Spiritu „ ſancto, aut aliter interpretati ſunt, „ aut omnino tacuerunt, ut & Regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent .... ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent. „

Perſiſtes: Hieronymus in cap. 6. Iſaiæ dicit epiſtolam ad Hebræos ab omnibus non admiſſam fuiſſe, eo quod utatur teſtimoniis Septuag. quæ non reperiuntur in hebræis voluminibus: Ergo &c.

Reſpondeo, diſtinguendo: Et S. Hieronymus codicibus hebræis potius, quam Lxx. Seniorum verſioni adhæſit, concedo: ſecus, nego. Sic junior ſe geſſit, ſed ſenior factus plurimi fecit Septuag. verſionem; hinc Præfat. in Paralip. ait, quod ſi verſio Lxx. Seniorum extaret pro ut ab eis primum emanavit, ſuperflua forent hebræa volumina: " Nunc vero, *inquit*, „ cum pro varietate regionum diverſa „ ferantur exemplaria, & germana illa „ antiquaque translatio corrupta ſit, at„ que violata; noſtri arbitrii putas aut e „ pluribus judicare quid verum ſit, aut „ novum opus in veteri opere cudere, illudentibuſque Judæis, cornicum, ut di- „ citur, oculos configere. „ Cæterum epiſtola ad Hebræos ab Orientali & Occidentali Eccleſia a multis ſæculis fuit recepta; quandoquidem teſte Auguſtino lib. 18. de civit. Dei c. 43. ſuis temporibus legebatur in Eccleſia ſecundum verſionem Septuaginta.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Interpretatio Lxx. *fuit quondam magni ponderis*.

PRIMO: Eam multi faciunt Juſtinus cohort. ad Gentes, Irenæus lib. 31. cap. 25. Tertullianus Apol. cap. 18. Hilarius in Pſal. 2. Aug. lib. 2. de Doctr. Chr. cap. 15.

Secundo: Chriſto & Apoſtolis erat familiaris illa verſio, ut paſſim aſſerunt SS. Patres.

Tertio: Erat in uſu tempore Apoſtolorum, ſi quidem, uno excepto Matthæo, cæteri auctores Canonici græce ſcripſerunt. Nec mirum, in odium Judæorum & Romani, & alii Principes ac Gentes ab Hebræo ſermone abſtinebant.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Incaſſum opponitur incerta de Auctoribus opinio, cum conſtet ex Patribus eſſe Lxx. Seniores.

Secundo: Si quæ eſt in illa ab Hebræo diverſitas, non niſi in levioribus reperitur.

Tertio: Quidam Judæi eam decurſu temporum in odium Chriſtianorum, qui illa utebantur, execrati ſunt; ſed non antiqui Apoſtolorum coævi; unde ex hoc nihil roboris ipſi detrahitur.

SECTIO TERTIA.

De editionibus Latinis.

Utrum Vulgata ſit Canonica?

UT primum ex græco Scriptura ſacra latine reddita eſt, innumeræ ſtatim apparue-

paruerunt in Occidente editiones; aliæ a Catholicis & ab omni labe puræ, aliæ ab Hæreticis, & fœdatæ. Ante tempora Hieronymi Itala erat communis in Eccleſia Latina; eam S. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 15. cæteris præfert: ab auctoribus incognitis prodit ſuper verſionem Septuag. Hieronymus bis Teſtamentum vetus latine reddidit. Primam verſionem fecit ex græco Septuag. ut teſtatur lib. 2. contra Rufinum: Secundam ex hebræo, ut ipſe refert lib. de Viris Illuſtribus, elucubravit. Novum Teſtamentum non reddidit ex græco latine, ſed ſolum emendavit, & variis purgavit ab erroribus & mendis, quæ vitio Librariorum irrepſerant in textum; ita loquitur in Præfat. Evangeliorum ad Damaſum Papam: ipſo adhuc vivente verſio ex Hebræo publice legebatur in conventu Eccleſiæ. Non ſecundum ordinem libros latine reddidit, ſed ſecundum amicorum poſtulationem unum vel alterum interpretabatur, magis attendendo ad ſenſum & ſententias; quam ad litteram, ut ipſe teſtatur epiſtola ad Lemoiam his verbis: "„ Non debemus ſic verbum de verbo exprimere, ut dum ſyllabas ſequimur, perdamus intelligentiam. „ Opus incepit Romæ ann. 384. Bethlehem reverſus ad Præſepe Domini accuratius elaboravit.

Poſt tempora D. Gregorii evanuerunt omnes editiones latinæ, una tantum remanſit, quæ nunc Vetus & Vulgata dicitur, teſte Vvaltone; partem Italæ continet, ſcilicet Pſalterium, Sapientiam, Eccleſiaſten & libros Machabæorum; alios veteris Teſtamenti libros habet ex verſione S. Hieronymi de Hebræo. Totum novum Teſtamentum eſt verſionis Italæ emendatæ per S. Hieronymum: hæc eſt Vulgata, quæ nunc eſt in uſu de editione Sixti V. Fuit poſtea iterum emendata juſſu Clement. VIII. Sixtus V. Pius IV. & poſtea quintus opus purgationis inceperant, ut ſatisfacerent Concilio Trid. quod quidem juſſerat Vulgatam typis mandari omni cum diligentia & exactitudine. Abſolvit Sixtus V. qui in decreto ſuo declarat manibus propriis iſti vacaſſe operi, ſcilicet in emendandis codicibus: ultimam etiam manum adjecit Clemens VIII. & quantum potuit illam omnibus abſolvit numeris & perfecit.

Initio penultimi ſæculi ann. ſcilicet 1527. apparuit Lugduni nova editio latina facta per patrem Xantepaginum Dominicanum, quam Arias Montanus emendavit.

His prælibatis quæritur, utrum Vulgata noſtra ſit canonica? Negant Lutherani, qui ſolam Martini Lutheri editionem eſſe authenticam dicere non erubeſcunt; contra quos ſit

CONCLUSIO CATHOLICA.

Vulgata noſtra eſt authentica ſeu canonica.

Probatur hoc argumento Theologico.

Illa editio eſt authentica, quæ textibus originalibus conformis eſt, quam Patres & Concilia uti talem habent, quæ a multis ſæculis, nullo refragante, in uſu fuit: Atqui talis eſt Vulgata; Ergo &c. Probatur minor quoad ſingulas partes. I. Compoſita fuit ex Itala quæ primis florebat ſæculis: vetus Teſtamentum ex hebræis textibus & verſione Septuag. latine reddidit S. Hieronymus, ut ſupra dictum eſt: textus hebræus eſt primigenius; ſed hæc verſio, etiam habetur ut textus quaſi originalis, quippe quæ, afflante Spiritu ſancto, & non ſine ſpeciali Dei protectione ex codicibus hebræis facta ſit: quinimo non ſemel ea verſione uſi ſunt Apoſtoli: cæterum idem Hieronymus a mendis gravioribus purgavit novum Teſtamentum: Igitur Vulgata per omnia concordat cum primigeniis textibus; II. Præter Hieronymum Vulgatam velut authenticam habet S. Auguſtinus, qui lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 15. tum lib. 8. de civ. Dei cap. 43. commendat Italam, ex qua conflata eſt Vulgata noſtra. Suum addit calculum Italæ Gregorius Magnus lib. 20. Moral. cap. 24. Iſidorus lib. 6. Ethimol. cap. 5. Mitto alios Patres qui Vulgatam a Hieronymo promanatam veluti authenticam, ne uno quidem excepto, habuere: Ergo &c. III.

Digitized by Google

Omnia Concilia tum Generalia, tum Nationalia, & Provincialia in Occidente adunata pro fidei definitionibus Vulgatæ loca uſurparunt; Tridentinum vero ſeſſ. 4. de fide, definit illam eſſe & genuinam, & authenticam: Ergo &c. IV. Quid plura adjiciam? Uſus & poſſeſſio vim habent legis, & veritati patrocinantur: Sed a multis ſæculis Vulgatæ uſus in tota Eccleſia Latina obtinuit: Ergo &c.

Proponuntur et ſolvuntur objectiones Proteſtantium.

Objiciunt: Illa editio non eſt authentica, quæ diſcrepat a textu originali, ſcilicet Hebræo: Atqui in multis Vulgata diſcrepat ab hebræo: Ergo &c. Probatur minor: Eccleſiaſt. cap. 1. habetur: *Perverſi difficile corriguntur*; Hebræus textus legit: *Perverſum non poterit adcorrigere, vel dirigere*: Unde Hieronymus in quæſtionibus Hebraicis, lib. de optimo genere interpretandi, tum & comment. in Prophetas & Eccleſiaſten, multa aliter fuiſſe vertenda dicit: Ergo &c.

Reſpondeo, negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Vulgata levius differt ab Hebræo & materialiter, & hoc ut plurimum ex ignorantia Librariorum, vel etiam inadvertentia amanuenſium, qui quandoque ſillabas tranſpoſuerunt, concedo: diſcrepat eſſentialiter, nego. Hoc patet vel in ipſo objectionis loco.

Ad D. Hieronymi auctoritatem diſtinguo. Multa alio modo erant vertenda claritatis cauſa, concedo: propter errores graviores, nego. Plures quidem ſunt cauſæ cur Vulgata non ſemel purgari & emendari debuit. I. Quia eadem vocabula Hebræa quandoque diverſas habent ſignificationes, alias clariores, alias etiam penitus ambiguas; & hoc teſtatur Hieronymus in Eccleſiaſten, quem bis interpretatus eſt: In prima translatione cap. 2. vertit: *Cogitavi trahere carnem meam in vinum.* In ſecunda vero: *Cogitavi abſtrahere carnem meam a vino*: iſtam retinet Vulgata ut clariorem. Ratio diverſitatis ea eſt, quia verbum Hebræum *Bajaiin* poteſt ſignificare in vino, ſeu etiam in vinum. Quod autem Hieronymus ſoleat variis modis vertere, quando vox ambigua eſt, ipſe teſtatur lib. 1. Apolog. contra Rufinum, ubi dicit ſe vertiſſe in Pſal. 2. *adorate pure*, & tamen in commentariis expoſuiſſe *adorate filium*. Altera ratio diverſificandi eſt, quum Eccleſia, omnibus æqua lance ponderatis, judicat aliter vertere quam Patres.

Inſtam: Magis credendum eſt fontibus græcis & Hebraicis quam latinis, quandoquidem editiones latinæ ab aliis prodierunt: Igitur ſolæ Hebrææ & Grecæ editiones ſunt Canonicæ.

Reſpondeo diſtinguendo: Magis credendum eſt Verſionibus hebræis & græcis ſi eſſent in noſtra nata lingua, concedo: ſi non ſint, ſubdiſtinguo: ante definitionem Eccleſiæ, concedo: hac ſuppoſita, nego. Suppoſita igitur definitione Concilii Tridentini, Vulgata magis ponderat, quandoquidem Eccleſia ſancto afflata Spiritu hoc jure merito declaravit, maxime vero cùm aliæ editiones fuerint corruptæ: cæterum ad fontes primævos aliquando recurrendum eſt, & hoc in quatuor circumſtantiis. Primo cum conſtat eſſe errorem Librariorum: ſic non ſemel in noſtris Miſſalibus videmus emendatum, illud Eccleſiaſtici 45. *Dedit illi coram præcepta*, cum antea perverſe legeretur: *Cor ad præcepta*; facile fuit facere, ex inverſo ſyllaborum ordine, *videlicet* Coram Cor. *ad* II. Quando latini Codices multum variant, ita ut non poſſit cognoſci quæ ſit vera lectio: ſic Joſue 5. quidam latini codices habent: *Quibus juravit, ut oſtenderet eis terram fluentem lacte et melle*; quidam vero: *ut non oſtenderet*. Vera lectio eſt poſterior; nam in Hebræo additur *non*. III. Si ſententia latina eſt ambigua, & varios præ ſe ferat ſenſus, v. g. Gen. 3. habetur: *Maledicta terra in opere tuo*. Quod quidem poteſt intelligi de futuro, id eſt, *quando coles eam*; tum & de præterito, videlicet, de peccato Adæ, propter quod maledicta fuit. In Hebræo vero nulla apparet ambiguitas; verbum enim ſignificat maledictam terram propter peccatum; unde Hieronymus in quæſtionibus hebraicis dicit illos bene vertiſſe, qui poſuerunt, *Maledicta terra in tranſgreſſione tua*. IV. Ad energiam & proprietatem verborum cognoſcendam; ſic illud Exod. cap. 1. *Ædificavit illis domus*. Intelligimus ex he-

he-

hebraica phraſi ſignificare fecunditatem & filiorum copiam.

Urgent : Gen. 3. legitur *Ipſa conteret caput tuum*; ſed ſecundum Hebræum legendum eſt : *Ipſum conteret caput tuum*, id eſt, ſemen tuum, quod eſt Chriſtus. Confirmatur ; verbum *conteret*, in Hebræo maſculini generis eſt; Igitur non *ipſa*, ſed *ipſum* ponendum eſt.

Reſpondeo negando antecedens : Marius enim mercator lib. 1. in Gen. 5. Aug. lib. 2. de de Gen. contra Manichæos cap. 18. Chryſoſt. hom. 17. Gregorius, Rupertus Lyranus, & alii bene multi quibus magis credendum eſt, quam hæreticis, legunt cum Hieronymo, *ipſa*; Bellarminus in lingua hebræa peritiſſimus hic lib. de verbo Dei, Cap. 12. ſe ſic legiſſe in hebræo teſtatur.

Reſpondeo ad confirmationem diſtinguendo : Et Verbum maſculinum in hebræo ſæpe jungitur femineo, concedo : ſecus, nego. Sic Ruth. cap. 1. verſ. 8. *Ducitur Ruth ad nurus ſuas*. Hebræum vero, ſic habet : *Faciat Dominus miſericordiam vobiſcum ſicut feciſtis cum mortuis*. Cæterum non eſt neutrum apud Hebræos : Igitur Hæretici non debent legere, *Ipſum conteret*; tum quia hoc faceret ſenſum identicum, hoc eſt, *ipſum caput conteret caput tuum*.

Perſiſtunt : Num. ult. habetur : *Omnes viri ducunt uxores de tribu & cognatione ſua, & cuncta feminæ de eadem tribu maritos accipiant*; ſed hoc non eſt verum : Ergo &c. Probatur minor : Joſabeth filia Regis Joram de tribu Juda fuit uxor Jojade Pontificis de tribu Levi, ut habetur Ruth. 4. Michol de Tribu Benjamin fuit uxor Davidis de tribu Juda, ut habetur 1. Reg. 18. Denique Judicum ult. omnes Hæbræi jurant ſe non daturos uxores de filiabus ſuis alicui de tribu Benjamin, & tamen beata Virgo de tribu Juda cognata erat B. Eliſabeth de tribu Levi, ut habetur Lucæ. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo : Quando uxores erant bonorum heredes, debebant habere maritum ejuſdem tribus, concedo : Si non erant hæredes, ſubdiſtinguo : ordinarie, concedo : abſolute loquendo, nego. Et hoc probant exempla pro objectionibus allata : lex enim antiqua eo dumtaxat fine prohibebat mulieres bonorum paternorum hæredes matrimonio jungi cum viro alterius tribus, ne ſic confunderentur hæreditates.

Urgent : Pſal. 2. habetur : *Apprehendite diſciplinam*. Hebræum legit : *Oſculamini ſive adorate filium*. II. Pſal. 4. *Filii hominum uſquequo gravi corde*. Hebræum vero habet : *Gloria mea ad ignominiam*. III. Pſal. 31. *Converſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina*. Hebræum dicit : *Succus meus ſine humore, & viror meus verſus eſt in ſiccitates æſtivas*. Pſal. 67. *Benjamin adoleſcentulus in mentis exceſſu*. Hebræum legit : *Dominator eorum*. Ibidem denique ſcribitur : *Viduam ejus benedicens benedicam*. Hebræum legit : *Victum ejus* : Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo : Et illæ mutationes in re conveniunt, concedo; eſt enim idem ſenſus ſententiarum : diſcrepant verbis & quoad ſententias, nego. Revera quidem vox *oſculamini* & illa *adorate filium*, denotant Chriſtum, cujus manus oſculamur doctrinam ſequendo. Ad ſecundum ſic legunt Greci & Latini, & Hebræi, ſententia concinit : quando enim fidelis ad vanitates ſeculi inhiat, ſpretis bonis inviſibilibus, eſt ignominia Patris ſcilicet Chriſti. Adtertium, ſuccus verſus in ſiccitates indicat afflictionem quam latinus Interpres exprimit, vocabulis, *ſpina & ærumna*. Ad quartum recte dicitur Benjamin, dominator eorum, litteraliter quidem, cum eſſet Princeps unius Tribus, myſtice vero quia Paulus de tribu Benjamin inquiunt Doctores, fuit dominator Gentilium per doctrinam Chriſti. Ad ult. vidua eatenus dicitur etiam victa, quatenus mulier ſine marito quaſi nihil eſt in republica; ſuum quippe amittendo maritum, amittit robur & fortitudinem; Græci tamen legunt viduam; ſicut Ambroſius, Auguſtinus Chryſoſtomus, & alii.

Inſiſtunt : Eccleſiaſt. 16. habetur : *Miſericordia faciet locum unicuique ſecundum meritum operum ſuorum*. Sed in græco non eſt vox *meritum* : Igitur eſt mutatio ſubſtantialis. Confirmatur : Epheſ. 5. de Matrimonio habetur : *Sacramentum hoc magnum eſt*. In græco vero, *Myſterium* : Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem : Non eſt vox *meritum* formaliter ſeu litteraliter in

græco, concedo: non eſt æquivalenter nego. Meritum eſt nomen latinum, ſed verbum grœcum *CataKerga*, idem ſignificat, ſcilicet pro meritis operum. Ad confirmationem, myſterium apud Grœcos & Latinos idem eſt ac Sacramentum.

Solvuntur objectiones, ex aliis principiis petita.

Opponunt.: Sixtus V. abſoluta Vulgatę emendatione, affirmavit ſuam editionem eſſe puriſſimam, & prohibet ſub anathematis interminatione, ne quis in poſterum aliquid vel adderet, vel detraheret: & tamen Clemens VIII. biennio elapſo, alternata vice, eam emendavit, mutatis locis pluſquam 2000. Igitur nihil certi apparet in Vulgata.

Reſpondeo diſtinguendo: Et iſtę mutationes erant leves, concedo: ſi quę autem ſubſtantiales inventę ſint, purgatę fuerunt a Sixto V. Et erant graviores, nego. Porro cum Clemens VIII. ſummus eſſet Pontifex, poterat etiam quædam emendare ad majorem claritatem: & ſi quę adhuc mutationes inveniantur, parum eſt: unde cum Theologus quidam repręſentaſſet, multa ſupereſſe corrigenda, Congregatio die 17. Januarii an. 1556. vel 1576. declaravit hoc eſſe falſum, & propoſitio Theologi longe facta eſt.

Reponunt: Concilium Trid. non potuit declarare authenticam Vulgatam: Ergo &c. Probatur Antecedens. Illa editio non potuit declarari ut authentica, in qua poſtea Sixtus V. & Clemens VIII. multa mutavere, & declararunt eſſe mutanda: Atqui res ſic ſe habet: Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad probationem diſtinguo: Multa mutanda levia invenerunt, concedo: multa eſſentialia, ſubdiſtinguo: in codicibus ab originali promanatis, & hoc ignorantia, aut incuria Librariorum, vel etiam ſcribarum, concedo: In ipſo originali, nego. Aliquid poteſt dici authenticum tripliciter. I. In originali. II. In exemplari. III. Jure & auctoritate publica: Omnibus modis Vulgata habetur ut authentica. In primoquidem ſenſu patet: In exemplaribus utique; ſi quidem nęvi, aut nulli, aut leviores comperti ſunt: vel ſi eſſentiales, emendati ſunt per alios priores. III. Denique modo, namque Conſtitutiones Juſtiniani, & Juriſconſulti dixere Vulgatam authenticam & fidelem, ut illam ſecernerent, tum ab Itala quæ erat potius Epitome quam integra Scripturæ interpretatio, tum ab aliis quæ vel erant defloratæ in graviſſimis punctis, vel ſuſpectæ, vel ſaltem auctoritate publica nondum receptæ.

Contra: Vulgata differt a pluribus ab originali græco & hebręo: Ergo &c.

Reſpondeo, Sufficere eam in ſententiis cum textibus originalibus convenire.

Replicant: Synodus Trid. declarando Vulgatam authenticam, declaravit etiam omnes ejus partes, vel etiam leviſſimas de fide: Atqui tamen ex dictis conſtat in multis partibus ſaltem levioribus deficere, cum poſtea juſſu Clementis VIII. repurgata ſit: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Declaravit illam authenticam eſſe quoad ſenſum & ſententias, concedo: quoad verba & litteras, nego. Alias ne quidem verſio Septuag. aut aliæ præter ſolam hebræam, forent authenticæ, quandoquidem verbis & phraſibus differunt; quælibet enim lingua ſuos habet ſpeciales ſcribendi modos, ſuaque diverſa idiomata. Cæterum, ſicut in Synagoga erant Prophetæ & Doctores, qui genuinum determinarent Scripturæ ſenſum, ut nullus in fide occurreret error, ſic & a Chriſto nato adſunt ſummi Pontifices, Concilia & Symbola ad declarandum quid ſit de fide in Scriptura tenendum, quid non, & ſic ſemper intacta manſit fides.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Vulgata eſt authentica.

Primo: Hoc ipſum de fide declaravit Synodus Tridentina ſeſſ. 4.

Secundo: Eam uti optimam habent omnia ferme Concilia, quę ea utuntur, tum in explicandis; tum in definiendis fidei dogmatibus.

Tertio: Tamquam integra & omnibus numeris abſoluta celebratur a D. Hieronymo, tum a S. Auguſtino lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 15. a D. Greg. lib. 20. Moral. cap. 24. &c.

SY-

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESOLUTIONUM.

PRIMO: Vulgata differt quidem aliquando a verſione Septuag.; nonnumquam etiam ab hebræo textu, ſed ſalva dogmatum & rerum notabilium eſſentia.

Secundo: Nec quemquam movere debet, quod a Pio V. ab omni nævo expurgata declarata ſit, & tamen ulterius a Clemente VIII. rurſus emendata legatur; iterata enim correctio non niſi leviora ſpectat: parum autem pro nihilo reputatur.

Tertio: Non negamus Vulgatam quoad omnes partes declaratam eſſe authenticam, & de fide: Ergone non erat authentica tempore S. Pii V. qui illam declaravit authenticam, cum poſtea Clemens VIII. a quibuſdam aliis mendis eamdem purgaverit? abſit dicere. Correcta enim a S. Pio, manſit quoad ſenſum & ſententias ab omni labe pura.

ARTICULUS TERTIUS.

De Chronologia Scripturæ ſacræ.

IN Libris ſacris maxime V. T. ſæpius fit mentio de annis Patriarcharum, Judicum, Regum, nec non & de tempore quo Prophetæ annuntiaverunt Chriſtum, & alia religionem, aut mores inſtituendos ſpectantia: neque vero levioris eſt momenti texere hiſtoriam prædicationis S. Joannis Baptiſtæ, peregrinationum S. Pauli, & rerum ſimilium, ut veritas Evangelii & prædicationis Apoſtolorum inconcuſſa permaneat: Quia vero Chronologia textus Septuag. alias magni ponderis, longe differt ab ea quam ſequitur Hebræus, operæ pretium eſt unum ex duabus ſeligere. Ne igitur Lector ſcrutando Scripturas, aut cæcutiat, aut intempeſtive ſæpius ſiſtat gradum, Chronologiam, ut quæſtionem ad Libros canonicos intelligendos præambulam hic movere juvat.

§. I.

Utrum Chronologia textus Hebraici præponderet Chronologia verſionis Septuaginta.

CODEX græcus Septuag. qualis nunc aſſervatur, ſupra textus hebræi calculum 1500. circiter annos addit, quod intricatiſſimas a creatione mundi ad Chriſtum uſque invexit difficultates, maxime vero cum non una ſit circa iſtud momentum omnium ſententia. Verum enim vero ex his qui ſeptuaginta Seniorum adhærent calculis, quidam a creatione mundi uſque ad Chriſti nativitatem numerant 5493. annos; ſic Græci Antiocheni: nonnulli 5501. ita Græci Alexandrini; Aliqui 5509. ut græci Conſtantinopolitani; aliqui etiam cum Paulo Petrono recenſent a mundo condito uſque ad natale Chriſti annos 5878. Non minus vero inter ſe diſſident qui propugnant chronologiam textus hebræi. Et vero multi cum Petavio a creatione mundi ad natum uſque Chriſtum computant 3983. annos; non deſunt qui cum Uſſerio numerent annos 4003. quidquid ſit de diſcrepantia leviori quæ intercedit inter auctores; qui chronologiam, vel Textus hebræi, vel græci Codicis LXX. adoptant, unum tantummodo momentoſum occurrit ſolvendum, ſcilicet cui ex illa duplici chronologia inſiſtere debeamus? Unde ſit

CONCLUSIO.

Standum eſt Chronologiæ textus hebræi.

Probatur multis momentis.

PRIMO: Illi chronologiæ ſtandum eſt, quæ in immenſum alteri præponderat: Atqui chronologia textus hebræi in immenſum præponderat chronologiæ Codicis græci, qualem nunc habemus; Et probatur. Primigenii fontes e quibus cætera fluunt, in immenſum præponderant omnibus qui ab ipſis promanant, juxta illud axioma, *quod eſt per ſe primo tale, cætera non ſunt talia niſi per ordinem ad illud*. Atqui, nemine refragante, textus hebræus eſt primigenius, & ab eo fluxit

Ver-

verſio Septuag. Hinc ſi quid diſſonum in iſto reperiatur, per alterum emendandum eſt: Ergo &c.

Hæc ratio eſt divi Auguſtini qui lib. 15. de civitate Dei cap. 13. ſic loquitur: " „ Recte fieri, nullo modo dubitaverim, „ ut cum diverſum aliquid in utriſque „ codicibus invenitur, quandoquidem ad „ fidem rerum geſtarum utrumque non „ poteſt eſſe verum, ei linguæ potius „ credatur, unde eſt in aliam per inter- „ pretes facta translatio. „

Secundo: Illa chronologia longe anteponenda eſt chronologiæ textus græci, quæ a ſacra Synodo Tridentina authentica declarata eſt, nuſquam vero altera: Atqui chronologia textus hebraici a Tridentino eatenus genuina declarata fuit, quatenus ſeſſione 4. Vulgatam latinam non græco, ſed hebræo textui per omnia conſonam definivit authenticam eſſe: Ergo &c.

Tertio: Pro iſto momento audiendæ ſunt Paraphraſes antiquæ & ſancti Patres in indagandis ſacris Scripturis omni exceptione majores: Atqui & Paraphraſes, & Patres in ſacris Scripturis enodandis verſatiſſimi, hebraicæ adhærent chronologiæ: Ergo &c. Probatur minor quoad ſingulas partes. Chaldaica Paraphraſis Onkeli, Syriaca & Arabica verſio, ſicut & noſtra Vulgata concinunt cum chronologia textus hebraici. Tum ex profeſſo Hieronymus lib. qq. hebraicarum in Geneſim, S. Auguſtinus lib. 15. de civitate Dei cap. 11. & 13. Venerabilis Beda qui præfatione libri de temporum ratione, reddens rationem cur ab Euſebii chronologia receſſerit, ait: " Ego confidenter profiteor, quia non reprehendo „ veteres Chronographos, qui translatio- „ nem LXX. Interpretum modo ſecuti ſunt, „ modo, pro ut libuit probantur habuiſſe „ contemptui, ſicut etiam in proceſſu hu- „ juſce opuſculi noſtri monſtrabitur. Sed „ omnibus his hebraicæ veritatis inte- „ gram præfero puritatem: quam præ- „ eminentiſſimus Doctorum Hieronymus „ in libris hebraicarum quæſtionum, „ Auguſtinus in libris de civitate Dei, „ Euſebius ipſe Chronographus in tertio „ hiſtoriæ Eccleſiaſt. libro ex verbis Joſe- „ phi hiſtorici adverſus Apionem gram- „ maticum ſcribentis breviorem tempo- „ rum ſeriem, quam in Septuaginta editio- „ ne vulgo fertur contineri, approbant. „

Quarto: Chronologia ea ſola authentica & Codici græco anteponenda, quæ a Moyſe primo ſcriptore Canonino ad nos uſque inviolata & permanſit, & tranſmiſſa eſt; veritas quippe una cenſetur: Atqui Chronologia hebraica, ſimul cum ſuo textu ita perſeveravit. Et probatur multis momentis. Primo quidem, ad Chiſtum uſque talis erat, cum vel ipſe Chriſtus non ſemel dimittat Judæos ad Scripturas quæ de illo loquebantur, quique toto textu hebræo utebantur; hoc autem dubio-procul non feciſſet, ſi compertum habuiſſet textum primigenium fuiſſe defloratum. Secundo, ipſi Judęi ad fidem converſi primi ſæculi, maxime tempore Apoſtolorum vitia tanti momenti arguere non omiſiſſent. Tertio, ſancti Patres qui primo & altero ſcripſerunt ſęculo, Judęos defloraſſe textum hebraicum, nuſquam inſimularunt. Quarto, neque hoc ipſum potuerunt facere Judęi: quomodo enim in toto orbe hinc inde diſperſi una erumpeute conſpiratione Codices varios, quos prę oculis habebant, adulteraſſent, maxime cum huic diligentiæ in deſcribendis Libris ſacris indeſeſſo labore ita ſtuduerint, ut in libro *Sopherim* ſeu ſcribarum cuncta obſervaverint de maximis & minimis pręceptis ad genuinam Scripturę deſcriptionem requiſitis, de litteris majuſculis & minuſculis, ſuſpenſis, vel etiam intortis &c. ſicut obſervat Morinus lib. 2. de hebręi grecique textus ſinceritate exercitatione 14. cap. 3. Ergo &c.

Quinto: Fides pro iſto momento adhibenda eſt Maſoretis, ſeu Rabbinis Scholę Tyberiadis ex Judęis Chriſtianis, qui verſus quintum ſęculum juxta multos Criticos, vel ad ſummum octavo ſæculo ſecundum Thomaſſinum in Gloſſario hebraico florebant, qui quidem cuncta Scripturæ capita, verſus, vocabula, radices, immo & litteras herculeo labore & accuratiſſimo criterio cribrarunt, ut ſacram Scripturam ab omni erroris nævo immunem redderent: Sed certe illud opus ad metam textus hebraici elaboravere: Ergo &c.

Sexto: Illius textus calculi græci anteponendi ſunt, quorum auctoritas indiviſim

a tex-

Digitized by Google

a textu non ſemel eo ponderis gradu propugnata eſt, ut ab eis detrahentes in gratiam Græcorum codicum propulſi ſint: Atqui res ſic ſe habet. Et probatur: Congregatio ſacra ſtylo ſuo cenſorio perſtrinxit ſancti Juliani Archiepiſcopi Toletani librum, ex eo quod non nihil detraheret a calculis textus hebraici. Nota cenſoria legitur teſte Malvenda lib. 2. de Antichriſto cap. 8. in margine operis ſancti Juliani. In editione poſteriori operum Bibliothecæ Patrum habetur. Eadem Congregatio eadem ducta ratione abjecit annotationes, quas Antonius Contius Doctor Bituricenſis in Chronologia Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani edidit. Nota cenſoria tomo 7. Bibliothecæ Patrum edit. Pariſ. an. 1585. in Chronologia Nicephori affixa legitur. Quid plura adjiciam? Sacra Bibliorum Congregatio ſub Greg. XIV. cujus acta manuſcripta Romæ in Bibliotheca Dominicanorum aſſervantur, ſtatuit ut in caſtigandis ſacris Libris, quotieſcumque codices græcos inter & hebræos aliqua occurrit diſſonantia, codices hebræi græcis ſemper præponantur, juxta ſancti Auguſtini regulam ſupra commemoratam lib. 15. de civit. Dei cap. 13. Ergo &c.

Septimo: Ubi nonnullæ in textibus comperiuntur mendæ, dubio-procul ille textus alteri præponendus eſt, in quo vel leviſſimæ contingunt: Atqui nonniſi leviores comperiuntur in textu hebraico, graviſſimæ vero in Codice græco: Ergo &c. Minor patet quoad priorem partem, ſuffragante omnium pene ſcriptorum teſtimonio, maxime vero cum Vulgata noſtra hebræo conſona authentica declarata ſit. Probatur igitur quoad poſteriorem duobus potiſſimum momentis. Primoquidem, Chronologia textus græci qualem habemus, Patriarchis primæ & ſecundæ ætatis multas addit annorum Centurias, quæ in Vulgata ad hebreum concinnata deſunt. II. Refert Mathuſalem vita functum annis 14. poſt diluvium elapſis; quod & textui hebraico & vulgatę noſtrę prorſus adverſatur. Immo & 1. epiſt. beati Petri cap. 3. ubi expreſſe dicitur, octo tantum animas, videlicet Noemum cum ſua uxore & tres ejus filios cum tribus viciſſim uxoribus univerſalis diluvii exterminium evaſiſſe.

S. Hieronymus, hanc mendam probat ex profeſſo lib. qq. Hebrai. in Gen. & eo utitur argumento, ut probet calculos hebraicos gręcis eſſe anteponendos. Sic enim concludit relata Codicis gręci defloratione: „ Quomodo verum eſt quod octo „ tantum animæ in arca ſalvę factę „ ſunt? Reſtat ergo ut quomodo in pleriſque, ita & in hoc ſit error in numero: ſi quidem & in hebræis, & „ Samaritanorum libris ita ſcriptum reperi: „ & vixit Mathuſala centum octoginta ſeptem annis & genuit Lamech. Et vixit „ Mathuſala poſtquam genuit Lamech ſeptingentos octoginta duos annos, & genuit filios & filias, & fuerunt omnes „ dies Mathuſala anni nonaginta ſexaginta novem, & mortuus eſt. „ Concinit S. Auguſt. lib. 15. de civ. Dei cap. 11.

§. II.

Proponuntur fundamenta quibus innixi quidam Theologi, calculum textus hebraici abnuunt.

OBJICIUNT: Illa Chronologia eſt abjicienda, in qua graviſſimę ſcatent mendæ: Atqui res ſic ſe habet in Chronologia hebræa qualem nunc habemus: Et probatur. LXX. Seniores, juxta primigenium textum hebraicum, cujus exemplaria ab omni labe pura prę oculis habebant, ſcripſerunt: Atqui tamen Chronologia Septuag. ſuperat alteram 1500. annis: Igitur textus hebraicus, qualem ſimul cum ſua Chronologia habemus, diſcrepat a primigenio, & fuit vitiatus.

Reſpondeo, negando minorem, propter rationes in probationibus laudatas. Ad primi ſyllogiſmi confirmationem, diſtinguo majorem: Et textus gręcus mutatus eſt, concedo: & non fuit, nego. Pie credimus verſionem Septuag. Primigeniam hebręo originali fuiſſe prorſus conſonam, ſed eam fuiſſe ex induſtria vitiatam aſſerit Auguſtinus lib. 15. de civ. Dei cap. 13. Nec levior eſt de hoc ſuſpicio: ſic enim factum fuiſſe probabile eſt, ne Ptolomeus Rex paganus fidem adhibere Scripturis renuiſſet, ſi Patriarchas tot annorum centurias in ſua complevisſent vita, & ſenio veluti confectos adhuc prolem genuiſſe

ſcri-

ſcriptum legiſſet. Quia vero unuſquiſque diverſas apud gentes ſuum computandi modum callet, ſervato in qualibet ſententia annorum numero, alii annum in ſenio lunæ cujuslibet definitum habuerunt, ut Ægyptii apud Plutarcum in Numa, Plinium lib. 7. & Diodorum Siculum in Bibliotheca; alii quaſdam centurias vitis Patriarcharum antediluvianorum addiderunt, a quo quidem calculo in poſterioribus ętatibus abſtinuerunt, cum tranſacto diluvio juxta Omnipotentis edictum, vita hominis intra 120. annos vulgo concluderetur; hinc ſiqui iſtum ſuperaverint numerum, de via extraordinaria factum eſt; lex enim generalis aliquam ſuſcipit exceptionem; & ſic abſque negotio, addo & ſtupore, vitæ & generationes Patriarcharum primæ & ſecundæ ætatis compoſitæ ſunt.

Ecce verba Auguſtini: „ Itaque illa diverſitas numerorum aliter ſe habentium „ in codicibus græcis & latinis, aliter in „ hebræis, ubi non eſt iſta de centum annis prius additis, & poſtea detractis per „ tot generationes continuata parilitas; „ nec malitiæ Judæorum, nec diligentiæ, „ vel prudentiæ ſeptuaginta Interpretum, „ ſed Scriptoris tribuatur errori, qui de „ Bibliotheca ſupra dicti Regis codicem „ deſcribendum primus accepit ..... Nimirum cum vellet perſuadere, qui hoc „ fecit, ideo numeroſiſſimos annos vixiſſe antiquos, quod eos breviſſimos nuncupabant: & hoc de maturitate pubertatis, qua idonea filii gignerentur, conaretur oſtendere; atque in illis centum annis decem noſtros inſinuandos putaret incredulis, ne homines tandiu vixiſſe recipere in fidem nollent; addidit „ centum, ubi gignendis filiis habilem non „ invenit ætatem: eoſdemque poſt genitos filios, ut congrueret ſumma, detraxit. Sic quippe voluit credibiles facere „ idonearum generandæ proli convenientias ætatum, ut tamen numero non „ fraudaret univerſas ætates viventium „ ſingulorum. Quod autem in ſexta generatione, id non fecit, hoc ipſum eſt „ quod magis movet, illum ideo feciſſe, „ cum res, quam dicimus, poſtulavit, „ quia non fecit, ubi non poſtulavit. „ Invenit namque in eadem generatione „ apud hebræos vixiſſe Jareth, antequam „ genuiſſet Enoch, centum ſexaginta duos „ annos, qui ſecundum illam rationem „ brevium annorum fiunt anni ſexdecim, „ & aliquid minus quam menſes duo: „ quæ jam ætas apta eſt ad gignendum, „ & ideo addere centum annos breves, ut „ noſtri viginti ſex fierent, neceſſe non „ fuit: nec poſt natum Enoch eos detrahere, quos non addiderat ante natum. „ Sic factum eſt ut hinc nulla eſſet inter „ codices utroſque varietas. „ Paulo ante de eadem diſſonantia loquens, ait: „ Videtur habere quamdam, ſi dici poteſt, „ error ipſe conſtantiam, nec caſum redolet, ſed induſtriam. „

Hac reſponſione variis adornata diſtinctionibus, omnes Scripturæ ſacræ conciliantur Chronologiæ: Auguſtinus tamen lib. 15. de civit. Dei cap. 13. probabilius exiſtimat codicem græcum primitus fuiſſe hebræo prorſus conſonum, his verbis: „ Credibilius ergo quis dixerit, cum primum de Bibliotheca Ptolomæi deſcribi „ iſta cœperunt, tunc aliquid tale fieri „ potuiſſe in codice uno, ſcilicet primitus „ inde deſcripto, unde jam latius emanaret, ubi potuit quidem accidere etiam Scriptoris error. „

AKibah Rabbinus qui ſecundo vivebat ſæculo, quique Barcochebath veluti Meſſiam habebat, ut ſe a Chriſtianorum argumento, quod Judæorum jugulum petebat, expediret, Meſſiam ſcilicet veniſſe juxta Prophetas quarto mundi millenario, addidit Chronologiæ hebrææ 1500. annos, ne eventus probaret veritatem, contendens juxta Chronologiam ſic accommodatam, Chriſtum Meſſiam, nonniſi ſexto aut ſeptimo millenario expectandum, ſicque prophetias in Jeſu Nazaræno adimpletas negari. Sed vel iſta Rabbini Chronologia ad metam regulæ ſancti Auguſtini componenda eſt; vel potius dicendum Chronologiam AKibah prorſus adverſari genuinæ Synagogæ opinioni, quandoquidem ex Tractatu *Sanhedrin* quarta mundi ætate debuit naſci Meſſias. Quid plura pro eodem adjiciam momento? Antequam *Talmud* Babylonicum eſſet a Rabbinis ſeptimo Eccleſiæ cadente ſæculo editum, ſicut ex Judæorum traditionibus colligit R. P. Morinus lib. 2. exercitatione 6. cap. 4. nulla erat apud Judæos traditio de naſcituro Meſſia in tali vel tali ætate; cujus rei hæc eſt irfra-

Digitized by Google

refragabilis ratio, quod inter Judæos & Chriſtianos nulla umquam mota ſit de hoc controverſia primis ſæculis : non quidem primo, ut liquet ex Scriptis Apoſtolorum & ex Concilio Jeroſolymitano, ubi diſputatum eſt de legalibus inter Judæos & Gentiles ad fidem converſos : Sed neque ſecundo, cum, teſte Euſebio lib. 3. hiſtoriæ cap. 31. & lib. 4. cap. 8. multi tunc temporis extarent Chriſtiani Judæi in lingua hebræa exculti, qui pro virili & ex Religionis zelo hunc errorem debellare non ceſſaſſent.

Ex his ſequitur fidem non eſſe adhibendam Abulpharagio auctori Arabo qui ante annos ſolum quadringentos ſcripſit hiſtoriam Dynaſtarum, dum Dynaſt. 7. propugnat Judęos ætatem Meſſiæ ad ſeptimum circiter milliarium protraxiſſe, ut incautis ſuadeat nondum veniſſe Mediatorem, ſicque prophetias tanto claritatis apparatu factas, in Jeſu Nazaręno non fuiſſe adimpletas, ſed in futuro & expectato Redemptore adimplendas. Ecce verba fabulantis : " Cum prænuntiatum eſſet in lege & Prophetis de Meſſia, miſſum iri ipſum ultimis temporibus, nec aliud eſſet Rabbinis antiquioribus commentum, quo Chriſtum rejicerent, quam ſi hominum ætates, quibus dignoſceretur mundi Epocha, mutarent, ſubtraxerunt de vita Adami, donec naſceretur Seth, centum annos, eoſque vel quo tempore vitæ ipſius addiderunt; idemque fecerunt in vitis reliquorum Adami filiorum uſque ab Abrahamum. Atque ita factum eſt, ut indicat eorum computus, manifeſtatum eſſe Chriſtum millenario quinto, prope accedente ad medium annorum mundi, qui omnes, ſecundum ipſos futuri ſunt ſepties mille. Dixeruntque : nos adhuc in medio temporis ſumus, & nondum adeſt tempus adventus Meſſię deſignatum. " Auctor antiquitatis reſtitutę Dynaſt. 7. ſic refert Abulfaragii teſtimonium.

Mitto Chaldęorum ſeu Babyloniorum, tum Ægyptiorum & Synarum ementitas Chronologias. Dyodorus Siculus lib. 11. primorum, his verbis recenſet fabulas *Chaldai* : " Ad expeditionem Alexandri, in Aſiam quadraginta & ſeptuaginta duo millia numerant, ex quo ſidera obſervari ceptum ſit. "

Ægyptii quoque mendaciſſima vanitate centum annorum millia numerabant, ex quo rationem ſiderum comprehendebat Ægyptus, ut obſervat S. Auguſtinus lib. 18. de civit. Dei cap. 40. ex quo liquet obſervationes aſtronomicas juxta diverſos conceptus & Arithmeticę numeros pro annis habuiſſe. Synenſes hiſtoriographi, maxime Confutius Synarum Philoſophorum Princeps, multa nedum falſa, ſed & abſurda, addam & irridenda ſcribunt, quippequi ante Fohi tempora plurima annorum millia numerent : narrant quoque tres Imperatores extitiſſe, primum cœli, ſecundum terrę, tertium hominum, & horum quidem fratres alios aliis ſucceſſiſſe per annos amplius quadraginta novem millia. Sic refert P. Alexander Hiſtorię Eccleſiaſticę veteris Teſtamenti diſſert. 8.

Inſtant : Textus Samaricanus ad Hebręum concinnatus eſt a Sacerdote ex Ninive Samariam miſſo, anno circiter primo aut ſecundo captivitatis Minives, qui doceret gentes Regnum Iſreal occupantes modum colendi Deum, eo quod propter impietatem a leonibus diſcerperentur : Sed ille textus calculis Septuaginta innititur : Igitur textus hebręus in Chronologia fuit defloratus.

Reſpondeo diſtinguendo majorem : Et textus Samaritanus primigenius ipſe fuit vitiatus, nuſquam vero hebręus, concedo : ſecus, nego. Et ſic diſtincta minore, nego conſequentiam. Illam mutilationem non unum probat argumentum. Primo quidem S. Hieronymus lib. qq. q. 4. Hebraic. in Gen. teſtatur ſe legiſſe in Pentateuco Samaritanorum, Mathuſalem genuiſſe Lamechum anno ætatis ſuæ 187. & tamen in textu Samaritano quem Morinus e tenebris excerptum tandem dedit, & qualis habetur in Polyglotta Anglicana, Mathuſalem dicitur annorum ſolum 67. provectus quando Lamechum procreavit : Joſephus Scaliger etiam aſſirmat in exemplari Samaritano, quod præ manibus habebat, Mathuſalem annos 77. habuiſſe quando genuit Lamechum : quæ quidem diſcrepantiæ non unam aut alteram mendam circa calculos in textum Samaritanum irrepſiſſe demonſtrant.

Incuſ-

Incaſſum Seldenus præfatione in Marmora Arundeliana, ait S. Hieronymum diſſentire cum Euſebio in numerandis calculis Samaritanorum, cum indefeſſo labore in hoc inſudaverit, maxime in diſcutiendis annis Mathuſalem: inde ergo ſolum ſequitur alia fuiſſe exemplaria Samaritana Hieronymi, alia Euſebii; quin immo Codicem Samaritanum in annis Patriarcharum ante diluvium interpolatum fuiſſe nullus negat, aut ſaltem negare poteſt; namque a creatione mundi ad diluvium uſque in Codice Samaritano numerantur tantum anni 137. quem quidem numerum contractiorem eſſe omnes Chronologi ultro fatentur: quid ni igitur & fuiſſet defloratus in annis Patriarcharum poſt diluvium: nec deſunt qui affirment Samaritanos in odium & contemptum Judæorum in multis textum ſuum mendis aſperſiſſe.

Urgent: De facto graves mendæ in textu hebræo comperiuntur, quæ in Codice græco non reperies: Ergo &c. Probatur antecedens. A diluvio ad nativitatem uſque Phaleg, quo tempore gentium diſperſio per univerſum orbem facta eſt, in hebræo centum dumtaxat numerantur anni; ab hoc vero eventu juxta S. Auguſtinum lib. 16. de civit. Dei cap. 11. verſus illa tempora Nembrodus Babyloniorum Regnum erexit: Sed incredibile eſt tres Noe filios intra centum annos tantum hominum numerum procreaſſe, qui regnis condendis, propagandiſque coloniis ſufficeret: cum ſeptuaginta capita, Jacob ſcilicet, ejuſque filii & nepotes, ducentorum & quindecim annorum intervallo, quo in Ægypto verſati ſunt, ſexaginta dumtaxat hominum millia non ſine bene dictione ſpeciali genuerint.

Secundo: Textus hebræus omittit Cainam juniorem Patriarcham, de quo tamen fit mentio in Codice græco, & Luc. 3. his verbis: *Qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad.* Ergo &c.

Tertio: Demum Pſalmo 20. hebræus textus legit: *Foderunt manus meas, & pedes meos.* Judæi in ſuis codicibus ſcripſerunt: *Sicut leo manus meas, & pedes meos.* Loco *Caru*, quod ſignificat, *foderunt*, poſuere *Caari*, quod ſignificat, *ſicut leo*: Igitur textus hebræus fuit adulteratus.

Quarto: Ita propugnant Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, Irenæus lib. 3. cap. 24. Tertullianus lib. de habitu muliebri cap. 3. Origenes homil. 12. in Jerem. Chryſoſt. hom. 5. & 9. in Matth. Julianus Toletanus Archiepiſcopus lib. 1. & 3. contra Judæos: Ergo &c.

Reſpondeo I. Controverſiam præſentem nonniſi de calculis moveri, quę ad fidem ſaltem directe non pertinet, nuſquam vero de ſubſtantia, circa quam nihil momenti reperies in textu hebræo: quod quidem poteſt illuſtrari ſententia Pſalmi vigeſimi laudata: *Foderunt manus meas &c.* Hæc enim, *Sicut leo manus meas, & pedes meos*; in re conſentit: utramque enim lectionem hebræorum libri habueruut; ut vel ipſi Maſoretæ fatentur, & in parva Maſora traditur, vocis ipſius, *Caari*, ſignificationem in idem, ac ſignificationem vocis, *Caru*, recidere, quod nempe leo, ſive unguibus, ſive dentibus, ad capiendam & vorandam prędam utatur, & carnes pungat & perfodiat.

Solutio eſt D. Hieronymi & Aug. prior epiſt. ad vitalem loquens de calculis, ait: „ Hujuſmodi hęrere quæſtionibus non tam „ ſtudioſi, quam otioſi hominis eſſe. „ Rurſus in cap. 3. epiſt. ad Titum hujuſ„ modi quæſtiones appellat: “ Inutiles & „ vanas .... Quid enim mihi prodeſt, *ait*, „ ſcire quot annos vixerit Mathuſalem; „ quoto ætatis ſuæ anno Salomon fortitus ſit conjugem: ne forſitan Roboam „ *videcimo* ætatis illius anno natus eſſe creditur? Et multa iſtiuſmodi, quæ aut „ difficile eſt invenire propter librorum va„ rietatem, & dum paulatim de inemen„ datis inemendata ſcribuntur, errores inolitos; aut etiamſi inveniremus magno „ ſtudio & labore, nihil profectura cognovimus. “ Cæterum comm. in cap. 6. Iſaiæ ait exemplaria hebræa a Judæis non fuiſſe deflorata, cum nec Chriſtus, nec Apoſtoli hujus proditionis illos non inſimulaverint & arguerint.

Alter ſcilicet Auguſtinus lib. 13. de civit. Dei cap. 3. vindicat textus Hebræi authenticitatem, cujus verba jam jam ſupra teximus.

Reſpondeo II. ad primum quidem diſtinguendo: Et non dicit textus ſacer diviſionem Nationum factam cœpiſſe fieri eo præciſe anno quo natus eſt Phaleg, concedo: ſecus, nego. Sequitur ſolum perduraſſe

qua vivebat ętate, aſſe ea propter quod inquit Hieronymus in traditionibus hebraicis: „He-„ ber vaticinio quodam filio ſuo Phaleg no-„ men impoſuit, qui interpretatur *divi-„ ſio*, ab eo quod in diebus eius linguæ in „ Babylone diviſæ ſunt. „ Diſputant tamen de hoc calculo Hiſtoriographi: quidquid ſit Gen. 9. hanc Deus dedit hominibus, translato diluvio, benedictionem: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Igitur verſus Phaleg tempora potuit fieri homines cito-citius & magis multiplicare propter exterminium diluvii, ut multiplicarentur terræ incolæ, quam ea ætate, qua Jacob cum filiis habitabat Ægyptum; maxime cum tunc non deeſſent orbi incolæ.

Ad ſecundum diſtinguo ſimiliter: Textus hebræus omittit Cainam juniorem explicite tranſeat: omittit & textus Samaritanus ad hebræum concinnatus; implicite, nego. Dico implicite, eatenus de Cainan feciſſe mentionem, quatenus Salee Cainan filium dicit ab Arphaxad progenitum, non dubio-procul immediate, quippequi eſſet ipſius Salee Patruus, ſed mediante ſuo filio Cainan, quo ſenſu ad hodiernam uſque diem filii alicujus, etiam patrui filii nuncupantur. Neque vero omittenda ſunt quædam obſervatione digna, ut præter Cain primogenitum Adæ filium, duos diſtingui Cainan, unum ſcilicet filius Enos ut habetur Geneſ. 5. alterum vero filium Arphaxad, ut legitur Lucæ 3. porro Chriſtus ſuam, ut homo, non duxit originem a Cain, cujus progenies in diluvio fuit extincta, verum potius a Seth filio Adam, a quo directe proceſſit Noe, & per ipſum, tranſacto diluvio, cæteri homines. Neque prætereundum eſt perſonas eaſdem diverſa in Scripturis ſortiri nomina, quod non uno poteſt illuſtrari exemplo ad difficultatum ſolutiones. Sic 4. Reg. 23. Joachin antea Eliacim, fuit Rex Juda, & appellatur Melchi Lucæ 3. poſt ipſum vero conſtituitur Rex ejus filius Joachin 4. Reg. 24. qui & Jechonias nominatur Jerem. 37. Neri vero Luc. 3. 1. ei ſucceſſit ſuus patruus Matthanias, qui & Sedecias vocatur 4. Reg. 24. demum Jechonias genuit Salathiel. &c.

Ad tertium ex dictis patet ſolutio, cum lectiones ſententiæ laudatæ in ſubſtantia conveniant, & non niſi aliquam penes expreſſionem diverſæ ſint.

Ad quartum denique ita diſtinguimus: Et Patres pro objectione recenſiti non loquuntur de textu hebræo primigenio, ſed de verſionibus textus hebræi in græcum Aquilæ, Theodotionis, & Symmachi, qui hæreſeos fuligine aſperſi, Scripturam ſacram ſuis translationibus contaminaverunt, concedo. Eas enim tametſi græcas, nominabant tamen hebræas, ex eo quod ex hebræo primitus emanarant, in quo quidem ſenſu Patres nonnumquam textum hebræum defloratum aſſerunt: & loquuntur de textu hebręo originali, nego. Sed hoc dato & non conceſſo, cęteris prævalet auctoritas SS. Hieronymi & Auguſtini, qui ſunt, nullo diſſitente, in indagandis ſacris Scripturis omni exceptione majores.

§. III.

Proponuntur difficultates ſpeciales pro authenticitate cod'cis græci ſupra hebræum.

OPPONUNT: Textus Septuag. hebræo prævalet textui: Igitur & calculus Codicis græci ſupra hebræum. Probatur Antecedens: Textus ab ipſo Chriſto & Apoſtolis uſui conſecratus alterum in authenticitate ſuperare debet: Atqui & Chriſtus, & Apoſtoli & cæteri cum ipſis Chriſtiani textu Græco utebantur; ſic enim de hoc momento loquitur S. Auguſtinus l. 18. de civit. ca. 43. & quidem de verſione Septuag. „ Hæcque Septuag. eſt, tamquam „ ſola eſſet, ſic recepit Eccleſia, eaque „ utuntur Græci populi Chriſtiani, quo-„ rum plerique utrum alia ſit aliqui igno-„ rant. „ Ibidem cap. 43. dicit eſſe inſpiratam: Tum lib. 13. cap. 11. ſcribit non eſſe probabile Seniores timoratos in annis Patriarcharum ſacras mutilaſſe Scripturas.

Reſpondeo negando probationem, & diſtinguo: Et uſus Codicis græci ab ipſo Chriſto & Apoſtolis conſecratus hoc unum tantummodo probat Codicem græcum primigenium non fuiſſe defloratum, & non obſtantibus calculorum mendis permanſiſſe quoad ſubſtantiam optimum, concedo: ſuperare in authenticitate Hebræum, nego. Contrarium enim ſacra Synodus Tri-

Tridentina declaravit: quia vero tempore Chriſti lingua greca erat vulgaris, & plurimum uſitata, eo quod vix Romani ſuo aſciverant Imperio Judeam, ideo non curando de calculis, Codici greco adheſerunt. Nec quicquam roboris detrahit a noſtra ſententia auctoritas ſancti Auguſtini, cum arguat ſolum Codicem grecum magni fuiſſe ponderis: & vero re maturius conſiderata, ſimul cum Hieronymo juxta ſanioris critices legem pro textu hebreo ſtetit.

Inſtant: De Scripturarum auctoritate, juxta Patrum & ipſius Eccleſiæ ſententiam, judicare debemus: Atqui multi Patres apud Baronium in appar. ad Annales Eccleſiaſt. & Morinus lib. 1. de hebræi, græcique textus genuinitate, Codicem græcum hebræo anteponunt: immo Eccleſia Romana in Martyrologio adhæret calculo LXX. Seniorum ad annuntiandam Chriſti nativitatem: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Et auctoritas SS. Hieronymi, & Auguſtini in hoc cæteris prævalet, concedo: & non prævalet, nego. Cæterum hæc quæſtio de calculis levis eſt, cum quælibet natio in chronologia ſuo abundet ſenſu. Hinc ſanctus Julianus ſupra laudatus lib. 1. & 3. Judæos urget magis ſecundum prophetias quam juxta calculum Septuaginta, cui adhæret. Hoc ipſum vel ipſe declarat in ſuo operis argumento, quod exponit Ervigio Regi, his verbis: „ Ut primo hujus „ operis libro convincantur manifeſtis an„ te evidentibus ſignis veteris Teſta„ menti, quibus ſine aliqua ſupputatio„ ne annorum Chriſtus Dei Filius non „ naſciturus, ſed olim natus liquido de„ claretur &c. „

Ad aliud pro objectione momento diſtinguo: Et prævalet definitio Tridentini Martyrologio laudato, concedo; ſecus, nego. Quid plura? Non idem eſt pro omnibus & ſingulis Eccleſiis Martyrologium; quinimmo Eccleſia Romana alio quondam utebatur, quoad ab Heriberto Roſvveido Pariſiis anno 1613. Typis fuit excuſum, in quo quidem abſque annorum numero ea ſola verba habentur, *Nativitas Domini ſecundum carnem.*

Urgent: Sexta Synodus Oecumenica calculis Septuag. ſua conſignavit acta, namque a mundi origine uſque ad illud tempus celebrati Concilii anni numerantur 6199. Ergo &c.

Reſpondeo I. Synodum laudatam appellari quidem ſextam generalem, quæ tamen revera non fuit ſexta Synodus generalis, ſed potius pſeudo-Synodus, dicta Trullana; vel quini-ſexta, tempore Juſtiniani Imperatoris adunata, quæ dubio procul nullius eſt ponderis in Eccleſia Latina, ut probat Melchior Canus lib. 5. de locis Theologicis.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Et definitio Concilii Tridentini alteri præponenda eſt, concedo; ſecus, nego.

Replicant: Joſephus Judæos de hoc momento audiendus eſt, & poſt ipſum Philo: Sed prior lib. 1. antiquit. cap. 4. & 7. annos Patriarcharum ante diluvium numerat juxta græcum codicem, & poſt ipſum Philo: Ergo &c.

Reſpondeo I. ut ſupra, auctoritatem SS. Hieronymi & Auguſtini ac demum Concilii Tridentini in immenſum aliorum auctoritates ſuperare.

Reſpondeo II. ad auctoritatem Joſephi, ipſum adhæſiſſe calculis textus hebræi, ut obſervat P. le Quien cap. 5. partis 2. defenſionis textus hebrei, & Fridericus Spanhemius parte 2. cap. 3. chronologiæ ſacræ. Et vero ſi annos, quos Joſephus lib. 7. antiq. cap. 2. & lib. 10. cap. 11. numerat a creatione mundi uſque ad templi ædificationem, quæ facta eſt anno 4. Salomonis, accurate quis ſupputare velit, reperiet, a mundo condito uſque ad fabricam templi effluxiſſe dumtaxat, juxta calculum Joſephi 3045. annos qui Joſephi calculus conſentit cum Epilogiſmo Hebræorum. Secundo, idem Joſephus lib. 1. contra Apionem cap. 2. ab exordio mundi ad Moyſis obitum uſque numerat tria prope annorum millia: Sed ſi adhæſiſſet calculis Septuag. numeraſſet uſque ad Moyſis obitum quatuor annorum millia.

Ultro tamen fatemur textum Joſephi nonnihil depravatum fuiſſe a Grecis in calculo annorum Patriarcharum ante & poſt diluvium. Revera quidem lib. 1. Antiq. cap. 4. a creatione mundi ad diluvium uſque aſſignatos 2656. annos, & tamen in eodem prorſus capite textus hodierni ſolum 2256. numerantur. Rurſus Joſephus a diluvio uſque ad Abrahæ nativitatem

in

in priori textu, computat tantum 192. annos; in præſenti vero conficiunt annorum ſummam 992. quocirca Morinus lib. 1. de Hebræi, Græcique textus genuinitate exerc. 7. cap. 1. ſcribit quemdam ſciolum textui primigenio Joſephi centum addidiſſe ſententias.

Jam ad Philonem convertitur oratio. Teſtantur Sixtus Senenſis lib. 5. Bibliothecæ ſanctæ, tum & Becciolius lib. 7. chronologiæ reformatæ cap. 2. illum Judæum in componendis Patriarcharum annis Hebræorum adhæſiſſe calculo, neque vero contrarium probari poteſt ex libro, qui *de temporibus* inſcribitur, quippequi falſo tribuatur Philoni; quandoquidem nec Euſebius lib. 2. hiſt. Eccl. cap. 18. nec S. Hieronymus in catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum inter opera Philonis illum commemorant; & merito: tot enim mendis & fabulis a capite ad calcem uſque opus refertum eſt, ut inter eruditos nemo dixerit eſſe ſapientiſſimi Philonis fœtum.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Adhærendum eſt pro Chronologia Scriptura calculo hebræi textus.

PRIMO: Quia alii textus, ne quidem excepto Septuaginta ab hebræo veluti ex primigenio fonte promanarunt, ut docet S. Aug. lib. 15. de civit. cap. 13. ex quo concludit Hebræo textui adhærendum eſſe.

Secundo: Juxta inconcuſſam S. Hieronymi regulam, quoties vel alii textus, vel etiam verſiones defloratas eſſe animadvertitur, correctio & emendatio facienda eſt recurrendo ad textum Hebræum velut ad primigenium & immaculatum, quod argumentum eſt, illum cæteris præponderare.

Tertio: Sic definivit Synodus Tridentina, quæ Vulgatam ex Hebræo concinnatam, omiſſis aliis textibus, authenticam declarat. Suffragantur Hieronymus, Auguſtinus, Beda & alii.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Quandoque diſcrepant ſententiæ textus hebraici a textu Septuaginta, ſed ſolum in levioribus, & non quoad ſubſtantiam.

Secundo: Textus Septuag. ab Hebræo primigenio emanavit, & hoc probat ipſum decurſu temporum in chronologia fuiſſe adulteratum, vel etiam ex intentione recta LXX. Seniorum in calculis fuiſſe mutatum, ne Rex Ptolomæus fidem non adhiberet Scripturis, quæ homines jam ætate provectos magnam filiorum copiam habuiſſe referrent: & ſic abſque mendacio aliquam annorum ſeriem detrahendo genealogiam Patriarcharum texuerunt.

Tertio: Non negamus Chriſtum & Apoſtolos uſos fuiſſe verſione Septuag. non obſtante calculorum diſſonantia; tum quia res erat de ſententiis Chriſtum annuntiantibus, ad quas attenditur ſenſus, non præciſe calculus: Tum quia lingua Græca erat familiaris, Hebræa vero Romanis Judææ illa ætate Dominis vix cognita.

INTRODUCTIO
AD UNIVERSAM
SCRIPTURAM SACRAM.

HANC Scripturæ divinæ analyſim, antequam de ſingulis libris tractemus, exhibere juvat, ut Lector in uno veluti ictu oculi videat quid in quolibet Libro ſacro annotandum, quid pro myſteriis ſpeculandum, quid pro morum proborum inſtitutione rimandum animadvertat. Opus certe, nedum fidelibus in lectione Scripturæ delectantibus jucundum, ſed maxime Theologiæ candidatis, & ad ſacros ordines promovendis perutile. In hac rei gravitate nobis ſolis confidere non ſatis habuimus, ſed ex variis hinc inde manuſcriptis collectis, maxime ex fuſo tractatu Scripturæ quem modo tradimus, iſtam Synopſim congerere animus fuit.

Quæres: Quid ſit Scriptura ſacra?

R. *Eſt* verbum Dei ſcriptum quod continetur in Libris canonicis, tum veteris, tum novi Teſtamenti.

Quare Scriptura dicitur ſacra?

R. *Quia* fuit ſcripta dictante Spiritu ſancto.

Scriptura Sacra fuit ne dictata a Spiritu ſancto non ſolum quoad ſenſum, ſed etiam quoad verba?

R. *Quidam* tenent fuiſſe dictatam quoad utrumque; alii ſolum quoad ſenſum, cum ſpeciali tamen aſſiſtentia Spiritus ſancti, ita ut nihil ſit in ea falſum, aut indecorum.

Quotuplex ſenſus Scripturæ?

R. *Duplex*: litteralis & myſticus.

Quid eſt ſenſus litteralis?

R. *Eſt* ille quem littera ipſa exhibet, ſeu quem proxime verba oſtendunt; dicitur etiam hiſtoricus, quia refert hiſtoriam rerum geſtarum.

Quid ſenſus myſticus?

R. *Eſt* ille qui reconditur ſub rebus per verba ſignificatis, unde myſticus idem eſt ac occultus.

Quotuplex ſenſus myſticus?

R. *Triplex*, allegoricus, tropologicus ſeu moralis, & anagogicus.

Quid allegoricus?

R. *Eſt ille* quo explicantur Scripturæ per ordinem ad Eccleſiam militantem.

Quid tropologicus?

R. *Eſt* ille quo explicantur Scripturæ per ordinem ad mores.

Quid ſenſus anagogicus?

R. *Eſt* ille quo explicantur Scripturæ per ordinem ad Eccleſiam triumphantem: hoc videre eſt in illo verbo, *Jeruſalem*; ſumitur enim litteraliter pro civitate Palæſtinæ; allegorice, pro Eccleſia militante; anagogice pro Eccleſia triumphante; tropologice, pro anima juſti.

Scriptura ſacra eſt ne abſolute neceſſaria?

R. *Si* defuiſſet Scriptura, traditio fuiſſet ſufficiens regula fidei, unde colligitur duplicem eſſe fidei regulam mortuam; ſcripturam ſcilicet, & Traditionem.

Quid eſt Traditio divina?

R. *Eſt* verbum Dei non ſcriptum, ab Apoſtolis quaſi per manus tranſmiſſum: auctoritas autem traditionis probatur præſertim ex illo Epiſtolæ 2. ad Theſſalonicenſes 2. *Tenete Traditiones quas accepiſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam.*

Aſſigna quaſdam Traditiones divinas?

R. *Tales* ſunt v. g. quod Libri canonici ſint verbum Dei, quod Symbolum Apo-

ſtolo-

Digitized by Google

ſolorum ſit canonicum; quod ſint ſeptem Sacramenta.

Nonne etiam in veteri Teſtamento erant Traditiones divinæ?

R. *Affirmative*, v. g. de Libris canonicis illius temporis: de remedio contra peccatum originale, &c.

Præter Traditiones divinas, nonne ſunt & aliæ Traditiones?

R. *Sunt* duplicis generis, nempe Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ.

Quid eſt Traditio Apoſtolica?

R. *Eſt* obſervantia ſacra & ſalutaris ab Apoſtolis viva voce tranſmiſſa ad ritus religioſos, moreſque fidelium formandos. Tales ſunt aquæ benedictio, ſignum crucis, jejunium quadrageſimale &c.

Quomodo differunt Traditiones divinæ ab Apoſtolicis?

R. *Traditiones* divinæ aliquando etiam Apoſtolicæ vocantur, quatenus per Apoſtolos tranſmiſſæ ſunt: Sed differunt ab eis quæ dicuntur proprie Apoſtolicæ, quod iſtarum Apoſtoli ſint auctores, divinarum vero, Deus.

Quid Traditiones Eccleſiaſticæ?

R. *Sunt* obſervantiæ ſalutares quæ ſenſim obtinuerunt vim legis, vel laudabilis & ſpontaneæ conſuetudinis, antiquis Eccleſiæ Prælatis, tacite, vel expreſſe approbantibus: Tales ſunt v. g. jejunium quatuor temporum, benedictiones cinerum, abſtinentia a carnibus certis diebus &c.

Quid eſt Biblia ſacra?

R. *Eſt* collectio Librorum Deo auctore ſcriptorum, qui complectuntur ea quæ contigerunt ante adventum Meſſię, & in ejuſdem adventu.

Quare Libri ſacri dicuntur canonici?

R. *Quia* in Eccleſię canone, aut catalogo recenſentur, & ab Eccleſia recepti ſunt, tamquam inſpirante Spiritu ſancto, conſcripti.

Quinam ſunt Libri canonici?

R. *Omnes* qui in Vulgata Biblię editione continentur, pręter orationem Manaſſis, duos libros poſteriores Eſdrę, id eſt tertium & quartum, & duos poſteriores Machabęorum, qui propterea in fine Bibliæ extra ſeriem canonicorum ſepoſiti ſunt ut pote apocriphi.

Quid eſt apocriphon?

R. *Idem* ſonat ac occultum.

Quid intelligis per libros apocriphos?

R. *Libros* non ſolum quorum auctores ſunt occulti, ſed etiam qui nuſquam fuerunt ab Eccleſia recepti, ſed potius reprobati.

Libri Canonici, quotuplicis generis ſunt?

R. *Duplicis*: alii dicuntur Proto-canonici, id eſt, primarii; alii dicuntur Deutero-canonici, id eſt, ſecundarii: priores ſunt illi de quorum auctoritate in Eccleſia numquam a Catholicis dubitatum eſt, poſteriores vero illi de quorum auctoritate aliquando a Catholicis dubitatum fuit, ſed nunc non amplius dubitatur. Hi tamen libri in Eccleſia legebantur ad ędificationem, ſed non admittebantur inter canonicas Scripturas, unde dicebantur Eccleſiaſtici.

Qua lingua ſcripti ſunt libri veteris Teſtamentiti, numero 45?

R. *Omnes* illos Libros habemus hebraice ſcriptos pręter Sapientiam, Eccleſiaſticum, Tobiam, Judith, Machabęos, qui nunc gręce exſtant. Obſerves tamen divum Hieronymum affirmare Tobiam vertiſſe .... ex Chaldęo & Judith, & primum Machabęorum hebraicum ſe vidiſſe, ſimiliter in Daniele, in Eſdra & Jeremia quędam pars fuit chaldaice ſcripta.

Qua lingua ſcripſerunt auctores novi Teſtamenti, numero 27.?

R. *Omnes* gręce ſcripſerunt, excepto S. Matthęo, qui hebraice ſcripſit, eo quod ad Hebræos ſcriberet .... Nota quod ſermo, quo utebantur Hebræi tempore Apoſtolorum eſſet Syrus ſeu Chaldaicus: dicebatur tamen Hebræus, ſed ab antiquo Hebræo diverſus, eo quod admiſtum Chaldæum haberet. Si quæras cur Hebræi nomen retineret? Quia Hebræum Idioma Chaldęo pręponderabat.

Quandonam ſcripſerunt Evangeliſtę?

R. *Matthæus* ſcripſit anno a Paſſione Chriſti, ſexto; Marcus, decimo; Lucas, vigeſimo-tertio; Joannes, ſexageſimo-tertio.

Quid intelligitur per textum originalem Librorum?

R. *Intelligitur* textus ille ex quo factæ ſunt Verſiones.

Quotuplex eſt textus originalis?

R. *Triplex* eſt, videlicet Hebraicus, Samaritanus, & Gręcus: Hebraicus,

utpote primus & antiquior præcipuus, & per Antonomaſiam ſolus originalis, ſaltem primigenius, ex quo exteri fluxerunt non ſemel appellatur.

Textus Hebraicus fuit ne ſemper ſcriptus eodem charactere?

R. *Non*; nam Eſdras poſt captivitatem Babylonicam, cum Hebræi chaldeæ linguæ neceſſitate compulſi incumberent, alias litteras ſeu characteres in hebræo ſermone reperit.

Numquid etiam poſtea additum eſt Hebræo antiquo?

R. *Addita* ſunt puncta, nempe ſecundum opinionem ſapientiorum, a Judæis Tyberiadis, quinto vel ſexto ſæculo poſt Chriſtum.

Ad quid inſerviunt illa puncta?

R. *Tenent* locum vocalium, & diſtingunt verborum ſenſum, qui antea vagus erat, ita ut vera lectio textus penderet a Traditione, juxta quam ſolebant Judæi legere; unde diverſitas verſionum, tum antiquarum, tum recentiorum, emerſit. Ut ergo hanc ſervarent traditionem doctores Tyberiadis punctuationem adinvenerunt.

Quinam erant hi doctores Tyberiade?

R. *Erant* Judæi Academiæ quæ erat Tyberiadis.

Quomodò dicti ſunt illi Doctores?

R. *Maſorita*, hoc eſt traditores, qui Maſoram id eſt Traditionem Patrum ſecuti ſunt.

Solum ne punctationem addidere?

R. *Inſuper* Codices ſacros correxerunt, & editionem fecerunt Bibliorum.

Quid continet textus Samaritanus?

R. *Continet* ſolum Pentateucum parumve differt ab hebraico textu.

Unde textus vocatur?

R. *Plurimis* Orientis Provinciis a Græcis occupatis ſub Alexandro Magno, lingua eorum uſitata eſſe cœpit in Judæa, quæ eſt pars Orientis, ideoque Scriptores ſacri non ſine Spiritus ſancti inſpiratione in libris ſuis uſi ſunt lingua græca, ſcilicet ante Chriſtum natum annos circiter 325.

Quot ſunt verſiones Græcę?

R. *Sex* ſunt: prima, ſeptuaginta Interpretum: ſecunda, Aquilæ: tertia, Symmachi: quarta, Theodotionis, & duæ aliæ quarum auctores ſunt incerti; hinc dictæ ſunt, quinta & ſexta.

Quanam eſt antiquior & prima earum verſionum?

R. *Ea* eſt quæ dicitur ſeptuaginta Interpretum.

Quinam erant hi ſeptuaginta Interpretes?

R. *Communior* eſt ſententia Eleazarum Pontificem Judæorum, rogatu Ptolomæi Philadelphi Regis Ægypti miſiſſe ſeptuaginta duos ſenes Hebræos qui linguam Græcam callebant cum exemplari primigenio ut Scripturam interpretarentur græco ſermone, quod & fecerunt. Tum hæc verſio repoſita eſt in Bibliotheca a Ptolomæo Philadelpho Alexandriæ collecta.

Cur verſio dicitur LXX. Interpretum, cum fuerint LXXII?

R. *Ut* numerus ſit rotundus.

Quinam libri verſi ſunt ab illis interpretibus?

R. *Communis* eſt ſententia totam Scripturam ſacram fuiſſe verſam ab illis, licet antiqui exiſtiment ſolum fuiſſe verſum Pentateucum . . . Nota, hanc verſionem fuiſſe in omnium manibus tempore Chriſti, unde Apoſtoli ex ea depromebant teſtimonia, quibus ad probandam Chriſti a Patre Æterno miſſionem utebantur.

Numquid corrupta fuit aliquando iſta verſio LXX. Interpretum?

R. *Ita*; unde plures viri docti eam corrigere ſuſceperunt, inde etiam nata eſt diverſitas Verſionum. Divus Hieronymus Vulgatam diligentius expurgavit, & emendationem edidit.

Quot ſunt Verſiones latinæ?

R. *Plurimæ* ſunt: ſed inter alias duplex fuit Vulgata, quæ ſemper maximæ fuit in Eccleſia auctoritatis: Prima, quæ dicitur vetus ſeu Itala, cujus auctor ignoratur, & quæ vigebat ante Hieronymum, quæque traducta eſt ex fonte græco LXX. Interpretum; alia facta eſt ab ipſo Hieronymo qui novum Teſtamentum ex græco tranſtulit, aut ſaltem emendavit; vetus vero totum ex hebræo latine reddidit.

Verſio illa Vulgata quæ nunc approbata

eſt

Digitized by Google

eſt a Concilio Tridentino, & nunc eſt in uſu, eſt-ne verſio D. Hieronymi?

R. *Editio* illa compacta fuit ex Itala veteri & nova S. Hieronymi.

Quis edidit Vulgatam illam?

R. I. *Edidit* Sixtus V. deinde Clemens VIII. emendationem novam fieri curavit.

Non-ne ſunt aliæ Verſiones præter verſiones græcas & latinas?

R. *Aliæ* ſunt: videlicet Syriacæ, Arabicæ & Perſicæ, quæ reperiuntur in Polyglottis.

Quid intelligis per editionem Polyglotæ?

R. *Eſt* collectio textus originalis Bibliorum cum una verſione aut pluribus verſionibus in variis linguis: Antiquior eſt Origenis. Poſt inventam typographiam multæ editæ ſunt Polyglottæ; inter quas celebriores ſunt verſiones D. *le Gay*, & altera facta in Anglia, quæ inſcribitur VValtonii Polyglotta.

Quænam eſt prima omnium editionum Bibliorum?

R. *Prima* facta eſt ab Eſdra, abſoluta captivitate Babylonis, cum Scripturæ ſacræ in illo exilio non fuiſſent ſatis religioſe aſſervatæ: Poſt captivitatem Eſdras & celebriores Judæorum, inter quos erant ultimi Prophetæ, Aggæus, Zacharias, Malachias, & juxta quoſdam Daniel, codices varios collegerunt, & in unum corpus redegerunt.

Quid eſt Paraphraſis quæ vulgo dicitur Chaldaica?

R. *Eſt* interpretatio ſeu verſio librorum hebraicorum in lingua Chaldaica, unde paraphraſis idem ſonat ac interpretatio, ſeu translatio, eſtque nomen græcum, hæc autem vocatur ab Hebræis *Targum*, vel *Targumin*.

Qua ratione edita eſt illa Paraphraſis?

R. *Ex* occaſione captivitatis Babylonicæ; cum enim in ea Judæi propriæ linguæ immemores, Dominorum linguam didiciſſent, nempe chaldaicam, Biblia neceſſario erat chaldaice exponenda.

Quot ſunt Libri Canonici tam veteris quam novi Teſtamenti?

R. *Veteris* XLV. & novi XXVII.

Quomodo dividitur Biblia ſacra?

R. *In* novum & vetus Teſtamentum. Vetus eſt collectio Librorum ſacrorum qui promittunt venturum Redemptorem cum præceptis antiquæ Legis: Novum vero eſt collectio Librorum ſacrorum qui Meſſiam præſentem exhibent cum præceptis novæ Legis.

Quare vetus & novum Teſtamentum dicuntur Teſtamenta?

R. *Quia* in his manifeſtatur voluntas Dei, ſicut per Teſtamentum manifeſtatur voluntas hominis morientis.

Quare dicuntur etiam fœdus?

R. *Quia* illa duo Teſtamenta continent fœdus quod pepigit Deus cum hominibus. Primum quidem cum Judæis in antiqua Lege: Secundum verò cum Chriſtianis in nova Lege.

Quomodo dividitur vetus Teſtamentum?

R. *Dividitur* in Libros legales, hiſtoriales, ſapientiales, & prophetales. Legales ſunt illi in quibus leges & judicia de ore Dei edita promulgantur. Hiſtoriales, in quibus rerum geſtarum hiſtoriæ narrantur. Sapientiales, in quibus vera ſapientia deſcribitur: Prophetales, in quibus ventura prænuntiantur.

Quinam ſunt libri legales?

R. *Sunt* quinque libri Moyſis.

Quomodo vocantur quinque libri Moyſis?

R. *Vocantur* Pentateucus, hoc eſt, quinque libri, nam *Penta*, nomen grecum vertitur latine, quinque; & *teuches*, etiam nomen græcum, ſignificat latine volumen, quaſi qui diceret quinque volumina.

A quo ſcriptus eſt Pentateucus?

R. *Fuit* ſcriptus a Moyſe, unde ſæpius dicitur, *ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi*, per legem autem Moſaicam intelligitur Pentateucus.

Quid ſignificat vox *Moyſes*?

R. *Idem* ſonat ac *attractus ſub de aquis*, namque a filia Pharaonis fuit ſubtractus ab aquis.

Unde natus eſt Moyſes? Quis ſocer Moyſis, & quæ uxor ejus?

R. *Natus* eſt ex Levi, ſive ex domo Levi; ſocer ejus, *Jetro* Sacerdos Madian; uxor, *Sephora*; patria, Madieri; Pater, Amram; *Jochabeth* mater ejus.

Quomodo Moyſes potuit deſcribere mortem ſuam ac ſepulturam in iſto libro?

R. *Vel* Moyſes antequam moreretur ea quæ ad ſuum obitum pertineut, per ſpiritus prænotionem ſcripſit, ne ab Hebræis repu-

reputaretur non mortuus, vel hæc addita fuere a Joſue, ſive etiam ab Eſdra.

Quæres, quo pacto ſolvi poſſint objectiones, quæ fieri ſolent contra præcedentem reſponſionem, nempe quod Moyſes fuerit auctor Pentateuchi; ibi enim Regum multa referuntur, quæ non niſi poſt Moyſen acciderunt?

R. *Plures* difficultates ſolvuntur dicendo, Eſdram, qui ſacros Libros collegit, & reſtauravit, poſt captivitatem Babylonicam, quædam annotaſſe in margine ad illuſtranda loca difficilia, quæ poſtea in textum irrepere potuerunt, vel etiam ab ipſo Eſdra textui fuiſſe addita majoris explicationis gratia.

Quo tempore librum hunc ſcripſit Moyſes?

R. *Hic* liber videtur ſcriptus poſt exitum ex Ægypto, & promulgationem legis. Libri Moyſis ſunt, Geneſis, Exodus, Leviticus, liber Numerorum, & Deuteronomium.

Quid vox iſta *Geneſis* ſignificat?

R. *Idem* ſonat ac generatio ſeu creatio.

Quid continet Liber Geneſis?

R. *Continet* non ſolum mundi creationem ac originem, ſed etiam eius progreſſum per ſpatium 2369. annorum uſque ad obitum Joſephi; nempe creationem hominis, peccatum illius, conſtructionem arcæ, diluvium, & vitam ſanctorum Patriarcharum, ſcilicet Abrahami, Iſaac, Jacob, & Joſeph, electionem populi Dei, & deſcenſum eius in Ægyptum. Obſerves velim, quod hæc inſcriptio non ſit Hebræorum, ſed Grecorum Interpretum: Hebræi enim illos appellant Libros ſacros, & habent quinque capita, librum a primo capitis verbo nominant: Sic Geneſim vocant *Beregith*, quod idem ſonat ac *in principio*.

Quid ſignificat *Exodus*?

R. *Significat* exitum, & complectitur res geſtas per annos 145. ab obitu Joſephi, uſque ad erectum Tabernaculum; nimitum duram populi Iſraelitici ſervitutem in Ægypto ſub Pharaone, ejus ab eo liberationem, tranſitum maris rubri, a quo dicitur *Exodus*, promulgationem Legis divinæ: habet capita quinquaginta.

Quare tertius liber dicitur Leviticus?

R. *Eo* quod ſit veluti Rituale cæremoniarum, & in eo contineatur id genus Legum, quæ ad cæremonias & officium Levitarum pertinent, ut ſunt holocauſta, & alia ſacrificiorum genera, ignis perpetuus, diſcrimen animalium mundorum, promulgatio Jubilæi: Complectitur etiam alia plurima tum de eſu carnium, tum de matrimonio incundo. Conſtat XXVII. capitibus.

Quare dicitur liber Numerorum?

R. *Quia* in ipſa libri fronte deſcribitur computatio populi per Tribus facta a Moyſe & Aaron: Continet etiam res geſtas ab anno ſecundo poſt exitum ex Ægypto uſque ad annum quadrageſimum, hoc eſt, hiſtoriam rerum geſtarum in deſerto; ſpecialiter vero obmurmurationum peccata, & eorumdem flagella. Habet XXXVI. capita.

Quid ſignificat *Deuteronomium*?

R. *Idem* ſonat ac poſterior ſeu ſecunda Lex. Porro eſt nomen græcum *Deuteros*, latine poſterior, & *nomos*, lex, completur XXXIV. capitibus.

Quare dicitur ſecunda lex?

R. *Non* dicitur ſecunda lex, eo quod contineat aliam legem ab ea quæ data eſt in Monte Sinai, ſed quia eſt fuſior explicatio illius legis, & repetatur coram filiis eorum, qui poſt primam promulgationem perierant in deſerto.

Quinam libri hiſtoriales?

R. *Dividuntur* in libros qui continent hiſtoriam generalem Iſraelitarum, & ii libri ſunt Joſue, Judicum, Regum, Paralipomenon, Eſdræ, & Machabæorum. Et in libros qui exhibent hiſtoriam particularem, quales ſunt Ruth, Tobiæ, Judith, Eſther & Job.

Quot ſunt libri hiſtoriales?

R. *Sunt* numero XVII.

Quid liber Joſue?

Continet res geſtas a morte Moyſis uſque ad mortem ipſius Joſue qui Moyſi ſucceſſerat; narrat victorias ejuſdem Joſue, tranſitum Jordanis, introductionem in terram promiſſionis, & diviſionem ipſius terræ per Tribus. XXIV. capitibus abſolvitur.

Quiſnam fuit auctor libri Joſue?

R. *Communior* ſententia eſt librum Joſue ab ipſo ſcriptum fuiſſe, verba autem quæ ſunt exarata poſt mortem ejus, ab Eſdra addita fuiſſe creditur.

Quid continet liber Judicum?

R. *Hic*

R. *Hic* liber ſic nuncupatur a Magiſtratibus Iſraelitarum, qui Judices vocantur, & quorum hiſtoriam refert, incipiens a morte Joſue uſque ad mortem Samſonis: exhibet varias ſervitutes, quibus Deus caſtigavit peccata populi. In eo numerantur XXI. capita.

Quenam Ruth hiſtoria?

R. *Liber* ille complectitur Ruth mulieris Moabitidis fortunam, quæ ob eximiam pietatem, ex pauperrima evaſit opulenta, Boozo videlicet prædiviti juncta ſecundis nuptiis, ex qua quidem Chriſtus ſecundum carnem prodire non dedignatus eſt, ut in hoc oſtendat, ſe in hunc mundum veniſſe, ut peccatores ſalvos faceret.

Quinam auctores librorum Judicum & Ruth?

R. *Non* unam eſſe pro iſto momento ſententiam; alii Samueli, alii vero Eſdræ illos tribuunt.

Quid continet liber Regum.

R. *Primus* continet hiſtoriam Samuelis, electionem Saul in Regem, geſta ejus; uno verbo omnia quæ geſta ſunt a judicatura Heli uſque ad mortem Saul. Habet XXXI. capita. Secundus refert geſta Davidis a morte Saul uſque ad finem regni David. Capitibus XXIV. clauditur. Tertius deſcribit mortem David, regimen & acta Salomonis, diviſionem regni & hiſtoriam quorumdam Regum Juda & Iſrael; habet capita XXII. Quartus exhibet hiſtoriam ſexdecim Regum Juda, & tredecim Regum Iſrael, actiones Eliæ & Eliſei Prophetarum, captivitatem Babylonicam, & ſubverſionem urbis & templi a Nabuchodonoſor. Capita XXV. complectitur.

Quare dicuntur libri Regum?

R. *Quia* referunt acta Regum.

Quare duo primi vocantur etiam Samuelis libri?

R. *Sic* vocantur, non quod illos compoſuerit Samuel; mortuus enim erat ante Saul, ſed quia liber prior facta ipſius refert; alter vero ejuſdem Prophetiarum adimpletionem.

Quomodo diviſum eſt illud regnum Juda?

R. *Tempore* Roboami filii Salomonis, decem Tribus abierunt cum Jeroboamo, & conſtituerunt regnum Iſrael, duæ vero Tribus, nimirum Juda & Benjamin remanſerunt cum Roboamo, & conſtituerunt regnum Juda: Porro cum numeroſior eſſet Tribus Juda, ab ea dictum eſt regnum Juda; populi vero Judæi.

Quis auctor librorum Regum?

R. *Samuel* exiſtimatur auctor prioris; ſecundus tribuitur Nathan & Gad, alii vero duo poſteriores, ſicut & duo Paralipomenon ab Eſdra elucubrati ſunt: Ipſe vero eſt auctor librorum qui nomen ejus præ ſe ferunt.

Quid ſignificat vox *Paralipomenon*?

R. *Eſt* nomen græcum quod idem ſonat ac prætermiſſorum.

Quare ii libri dicuntur Paralipomenon, ſive prætermiſſorum?

R. *Quia* in iis plura reperiuntur quæ in libris Regum fuerant omiſſa.

Quomodo illi libri vocantur ab Hebræis?

R. *Vocantur* verba dierum, id eſt, gallice, *hiſtoire journaliere*, eo quod ex diurnis Regum excerpti ſint.

Quid continent libri illi?

R. *Primus* continet electionis, gubernationis, geſtorumque Davidis hiſtoriam, ipſius & genealogiam. Habet capita XXIX. In poſteriori fit recapitulatio regiminis per Salomonem & alios Reges Juda, immo & Iſrael. XXXVI. capitibus comprehenditur.

Quid continet liber primus Eſdræ?

R. *Hiſtoriam* Hebræorum cum e captivitate Babylonica in patriam reverſi ſunt. Habet decem capita.

Quid ſecundus Eſdræ comprehendit?

R. *Refert* reædificationem templi & urbis.

Quomodo alio nomine vocatur iſte liber ſecundus?

R. *Vocatur* liber Nehemiæ, eo quod ſit a Nehemia compoſitus: dicitur tamen ſecundus Eſdræ, quia enarrat res conjunctas cum priori libro Eſdræ: capita tria ſupra decem exhibet.

Quid continet liber Tobiæ?

R. *Hiſtoriam* ipſius Tobiæ in ſepeliendis mortuis indefeſſi, peregrinationem ejus filii: & Angeli Raphaelis ipſi, ejuſque filio præſtita beneficia. Ex capitibus XIV. conſtatur.

Quid liber Iudith?

R. *In* eo narratur præclarum facinus illius feminæ generoſæ, quæ amputato capite Holophernis, Iudæam liberavit. Liber ſex exhibet capita.

Quis maritus Judith?

R. *Manaſſes*, qui mortuus eſt tempore meſſis hordeaceæ.

Quid refert liber Eſtheris?

R. *Ea* quæ Eſther pro Judæis ſuis perfecit, magnificentiam Regis Aſſueri, ſuſpenſionem Amani in patibulo, exaltationem Mardochæi. Capita ejus XVI.

Quid liber Job?

R. *In* eo referuntur quæ contigerunt Job incredibilis patientiæ viro, & diſputationem ſeu diſſertationem quam habuit cum amicis de attributis Dei. Capita XLII. habet.

Quinam auctores librorum hiſtorialium particularium, veteris Teſtamenti?

R. *Non* conſtat a quibus libri illi ſcripti ſint; exiſtimatur tamen a quibuſdam librum Tobiæ ab ipſo Tobia juniore ſcriptum fuiſſe, & ea quæ ſunt de morte ejus, ab alio fuiſſe addita: Librum Judith, a Joachim ſeu Eliachim Sacerdote magno. Librum Eſther, a Mardochæo, Librum Job ab ipſo Job.

Quot ſunt libri Sapientiales?

R. *Quinque*, liber Sapientiæ, Proverbiorum, Cantica Canticorum, Eccleſiaſtes, Eccleſiaſticus, quibus additur Pſalterium Davidicum.

Quis auctor librorum Sapientialium?

R. *Proverbiorum* & Eccleſiaſtes, auctor eſt Salomon; a quibuſdam tamen ſolus non cenſetur auctor: Canticum Canticorum tribuitur eidem Salomoni: D. Hieronymus credit a Phylemone Judæo compoſitam fuiſſe Sapientiam: Jeſus filius Syrach creditur ſcripſiſſe librum Eccleſiaſtici.

Quid continet liber Sapientiæ?

R. *Differit* ſublimius de ſapientia tam creata quam increata.

Quid liber Proverbiorum?

R. *Continet* regulas ac præcepta divina pro omnibus cujuſcumque ſtatus.

Quare dicitur liber Proverbiorum?

R. *Quia* continet comparationes ſeu parabolas.

Quid Cantica Canticorum?

R. *Eſt* veluti carmen nuptiale exprimens caſtos complexus animarum cum Deo ſponſo. Cantica Canticorum, ideſt Canticum Excellentiſſimum.

Quid Eccleſiaſtes?

R. *Totus* eſt in deſcribenda vanitate rerum mundanarum, ſignificat concionatorem, ſeu convocatorem; toto enim opere concionatur Salomon de mundi vanitate.

Quid Eccleſiaſticus, & quare ſic dicitur?

R. *Exponit* obedientiam ſubditorum, nobilitatem ſapientiæ, laudem Sanctorum: uno verbo, altiſſimas regulas morum. Sic dicitur ex eo quod, ait S. Auguſtinus, in Eccleſia quondam legeretur.

Quid Pſalterium?

R. *Liber* laudum Dei, & veluti compendium totius Scripturæ. Continet CL. Pſalmos & repræſentat.

David cecinit-ne omnes Pſalmos, ſive compoſuit-ne omnes?

R. *Minime*.

Quot ſunt libri Prophetales?

R. *Sexdecim* conjungendo Baruch cum Jeremia, cujus Jeremiæ Baruch erat Scriba.

Quot ſunt Prophetæ?

R. *Dividuntur* in quatuor majores, & duodecim minores, conjungendo Baruch ut ſupra.

Quare alii dicuntur majores, alii vero minores?

R. *Quia* aliorum opera ſunt majora, aliorum vero opera minora.

Quinam ſunt Prophetæ minores & majores?

R. *Majores* ſunt Iſaias, Jeremias, Ezechiel & Daniel. Minores vero Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias. Auctores librorum ſunt ii quorum nomen exhibent.

De quo agitur in Iſaia?

R. *De* Judæorum reprehenſione, de adventu Chriſti in carnem, de ejus paſſione, de vocatione Gentium, unde dicitur Evangeliſta adventus Chriſti: capita LXVI. complectitur.

De quo agit Jeremias?

R. *Agit* de captivitate Judæorum, de deſtructione civitatis Jeroſolymæ, de lamentatione propter ejus everſionem .... Baruch qui non ſeparatur a Jeremia prænuntiat præcipue reditum populi.

Quo tempore vaticinatus eſt Jeremias?

R. *Ante* captivitatem Babylonicam, &

& ipſa durante, quo etiam ævo prophetabant Ezechiel, & Daniel.

Quid continet Ezechiel?

R. *Multas* viſiones comprehendit; enarrat ruinam Jeroſolymæ, & ejus reparationem prædicit. Habet XLVIII. capita.

Quid Daniel?

R. *Agit* de monarchia mundi, de regno Chriſti, de hiſtoria Suſannæ, de deſtructione Bel, de interfectione draconis, de projectione Danielis in lacum leonum, & de allato prandio ab Habacuc Propheta. Ejus capita XIV.

Quid Oſee?

R. *Deſcribit* idololatriam populi Iſrael, punitionem ejus peccatorum, & converſionem Gentium ſub figura meretricis quam Propheta ſibi ſponſavit. Capita XIV. habet.

Quid Habacuc?

R. *Prænuntiat* ruinam Judæorum a Chaldæis, & ruinam Chaldæorum, a Perſis liberationem Judæorum per Cyrum, peccatorum vero per Chriſtum: conſtat tribus capitibus.

Quid Sophonias?

R. *Loquitur* de naufragio Jonæ, de pœnitentia Ninivitarum, de vocatione Gentium.

Quid cæteri Prophetæ?

R. *Omnes* ferme alii deplorant peccata Judæorum, minantur iram Dei, prædicunt vel deſcribunt punitionem eorum, prænuntiant adventum Meſſiæ, aliquando primum, aliquando ſecundum, ſæpius fauſta prænuntiando conſolantur populum.

Quinam Prophetæ clarius prænuntiaverunt Chriſtum?

R. *Iſaias*, Ezechiel, Daniel & Zacharias; nota Iſaiam deſcripſiſſe omnes pene circumſtantias vitæ Chriſti; Jeremiam fuiſſe figuram Chriſti patientis; Danielem exponere occiſionem ejus, & ceſſationem cæremoniarum veteris legis: Joelem prænuntiare adventum ejus in fine mundi: Malachiam oblationem ejus in Templo: Oſeam, converſionem Gentilium: Zachariam, humilitatem adventus ejus & ejuſdem ingreſſum ſuper aſinum in civitatem Jeruſalem.

Quid libri Machabæorum?

R. *Referunt* ſtatum reipublicæ Judæorum ſub Monarchia Græcorum, præcipue vero quæ geſta ſunt ab Aſſamoneis ſive Machabæis.

Quare Aſſamonei dicti ſunt Machabæi?

R. *Quia* in eorum vexillis erant deſcriptæ tres illæ ſyllabæ, ma, cha, bæ, quæ ſunt initiales verborum Hebræorum ſignificantium: *Quis ſimilis tui in diis, Domine*..

Quomodo dividitur novum Teſtamentum?

R. *Sicut* vetus; in Legales, Hiſtoriales, Sapientiales, & Prophetales. Legales ſunt quatuor Evangelia: Hiſtoriales, Actus Apoſtolorum: Sapientiales, Epiſtolæ Apoſtolorum: Prophetales, Apocalypſis.

Quare novum Teſtamentum Evangelium dicitur?

R. *Quia* attulit bonum nuntium, ſcilicet adventum Meſſiæ; Evangelium idem ſonat ac fauſtum nuntium.

Quid eſt Evangelium?

R. *Eſt* liber continens hiſtoriam Chriſti, adventum ejus, doctrinam; demum omnia tum dicta, tum facta refert.

Quotuplex Evangelium?

R. *Unicum* eſt, ſcriptum vero per quatuor auctores, videlicet, Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, qui Evangeliſtę idcirco vocantur.

Nota, cuilibet Evangeliſte ſecundum expoſitionem factam, tribui ſignum: Primo apponitur Angelus in figura hominis: ſecundo datur leo: tertio, bos: quarto, aquila. Matthæus pingitur cum homine, ſive Angelo, quia principaliter ſcripſit de humanitate Chriſti: Marcus cum leone, quia egit potiſſimum de fortitudine & reſurrectione Chriſti: Lucas cum bove, quippe qui præcipue agat de paſſione & morte Chriſti, ſive de ſacrificio: Joannes cum aquila, eo quod proximus accedens ad divinitatem, ſacramenta divinitatis Chriſti aperuit.

Quot ſunt Evangeliſtæ ex numero Apoſtolorum?

R. *Duo*, Matthæus & Ioannes.

Quid continet liber Actuum Apoſtolorum?

R. *Continet* aſcenſionem Chriſti in cœlum, viſibilem ſancti Spiritus Miſſionem, prędicationem, geſtaque Apoſtolorum, & pręcipue ſancti Pauli: Uno verbo hiſtoriam Eccleſię naſcentis a morte Chriſti per annos circiter triginta.

Quis auctor libri Actuum Apoſtolorum?

R. *Sanctus Lucas*.

Quot

Quot ſunt Epiſtolæ Catholicæ?

R. *Septem*, una Jacobi, duæ Petri, tres Joannis, & una Judæ.

Quare dicuntur Catholicæ?

R. *Quia* ſunt omnes miſſæ, non ad unum virum tantummodo, aut ad gentes quaſdam, ſed ad omnes fideles; *catholicon* enim idem ſonat ac univerſale.

Quot ſunt Epiſtolæ D. Pauli?

R. *Quatuordecim*.

Aſſigna D. Pauli.

R. *Prima* ad Romanos, ſecunda & tertia ad Corinthios; quarta ad Galatas; quinta ad Epheſios; ſexta ad Philippenſes; ſeptima ad Coloſſenſes; octava & nona ad Theſſalonicenſes; decima & undecima ad Thimoteum; duodecima ad Titum; decima-tertia ad Philemonem; decima-quarta ad Hebreos.

Ad quid Apoſtolorum Epiſtolę?

R. *Ad* inſtruendos mores Fidelium.

Quid refert Epiſtola S. Pauli ad Romanos?

I. *In* ea Apoſtolus revocat Romanos ab erroribus Gentium, & cæremoniis legis ad veram catholicam fidem. XVI. capita.

II. *Ad* Corinthios I. in ea quoſdam a falſis Apoſtolis & Prophetis per eloquentiam, quoſdam per obſervantiam Legis Judaicæ ſeductos revocat ad veram fidem Catholicam, Evangelicamque ſapientiam: capita XVI.

III. *Ad* Corinthios II. in ea eoſdem ad pœnitentiam converſos & emendatos conſolatur, & laudat: Capita XIII.

IV. *Ad* Galatas: in ea ipſos ſeductos a pſeudo-Apoſtolis ut ad legem & ad circumciſionem reverterentur, ad veram fidem adducit: capita VI.

V. *Ad* Epheſios: in ea Epheſii qui ab Apoſtolo verbo veritatis accepto, perſtiterunt in fide, collaudantur: capita VI.

VI. *Ad* Philippenſes, in qua Philippenſes, accepto veritatis verbo, in fide perſtiterunt, & non receperunt falſos Apoſtolos; unde propter hoc laudat S. Paulus; capita IV.

VII. *Ad* Coloſſenſes: in iſta Coloſſenſes præventos a Pſeudo-Apoſtolis ad veritatem fidei revocat admonitionibus ſaluberrimis: capita V.

VIII. *Prima* ad Theſſalonicenſes, in qua omnes laudat Apoſtolus, quod, veritate accepta, cum perſecutionem paterentur a civibus ſuis, perſtiterint in fide, nec falſos Apoſtolos receperint: capita IV.

IX. *Secunda* ad Theſſalonicenſes, in qua eoſdem inſtruit de noviſſimis temporibus, de adventu Antichriſti, de ipſius exaltatione, & ruina: capita III.

X. *Prima* ad Timotheum, in qua ipſum inſtruit de ordinatione & officiis Epiſcopatus, & Diaconatus, atque omnis Eccleſiaſticæ diſciplinæ: capita VI.

XI. *Secunda* ad Timotheum, in qua excitat ipſum ad martyrium, informans eum de catholica veritate & noviſſimis temporibus: capita VI.

XII. *Ad* Titum, in qua illum inſtruit de conſtitutione Presbyterorum, & ſpiritali converſatione, atque de Hæreticis vitandis: capita III.

XIII. *Ad* Philemonem, in qua ipſum de fide, & charitate in Sanctos inſtruit, & ut Oneſimo ſervo indulgeat, precatur: caput I.

XIV. *Ad* Hebræos, in qua Apoſtolus defectum & evacuationem Legis Moſaicæ, perfectionemque Legis Evangelicæ oſtendit, & quod Chriſtus ſit verus Deus & homo, atque hominum Mediator: capita XIII.

Epiſtola D. Jacobi, in qua ad patientiam hortatur, bella & controverſias reprehendit, atque ad virtutem inducit: capita V.

Epiſtola D. Petri prima, in qua ad munditiam ſectandam, adverſitates ferendas exemplo Chriſti, honorem ſenioribus a junioribus tribuere hortatur; agit etiam de ornatu mulierum, dicitque homines, Chriſti morte redemptos, dilectioni incumbere debere: capita V.

Epiſtola ſecunda divi Petri, in qua inducit credentes ad tenendam fidei veritatis conſtantiam, Hæreticorum damnat falſitatem, & ſecundum Chriſti adventum deſcribit: capita III.

Epiſtola S. Judæ, in qua monet omnes de propria ſalute, inducit altercationem Michaelis Archangeli cum dracone, & deteſtatur Hæreticorum vitam: caput I.

Epiſtola prima D. Joannis Evangeliſtę, in

In qua teſtimonium perhibet de verbo veritatis & vitæ, hortatur ad confeſſionem peccatorum, affirmans nos Jeſum habere Advocatum ad Patrem: dilectionem Dei, & proximi inducit: capita V.

Epiſtola D. Joannis ſecunda, in qua Electam & filios ejus commendat, & ad fraternam hortatur charitatem, atque Hæreticos vitare admonet: cap. I.

Epiſtola tertia D. Joannis in qua Cajum extollit propter pietatem quam exercebat in peregrinos, atque ut in hac pietate permaneat, hortatur: cap. I.

Quid continet Apocalypſis?

R. *Viſiones* B. Joannis Evangeliſtæ, & omnia quæ ventura ſunt a primo Chriſti adventu uſque ad ſecundum.

Quid ſignificat Apocalypſis?

R. *Idem* ſonat ac revelatio.

Ubinam Joannes ſcripſit Apocalypſim?

R. *In* Inſula Pathmos ubi erat relegatus.

S. Paulus Apoſtolus ſcripſit-ne omnes Epiſtolas quæ ipſi tribuuntur?

R. *Affirmative.*

Quiſnam eſt ordo Epiſtolarum divi Pauli? Sunt-ne diſpoſitæ in Biblia ordine ſuo?

R. *Illæ* Epiſtolæ ſunt diſpoſitæ non ſecundum ordinem quo ſcriptę ſunt, ſed potius juxta urbium dignitatem ad quas ſcribuntur.

Quædam Epiſtolæ divi Pauli fuerunt ſcriptæ ante vincula, alię in vinculis, & alię poſt vincula.

Ante vincula.

AD Romanos.... A Corintho in Achaia.
Ad Corinthios, I. .... Ex Epheſo
Ad Corinthios, II. .... A Troade.
Ad Galatas .... Ex Epheſo.
Ad Timotheum .... Ex Laodicea.

In vinculis.

AD Philippenſes...
Ad Epheſios.....
Ad Coloſſenſes...
Ad Philemonem...
} Ex urbe Roma.

Poſt vincula.

AD Hebræos .... Ex Italia.
Ad Timotheum II. in fine dierum conjectus a Nerone in vincula.
Ad Theſſalonicenſes.
Ad Titum.

Calendarium Judæorum ubi inſcribuntur dies Feſtivitatum & Jejuniorum.

I. MENSIS.

VOCATUR NIZAN. 30. diebus conſtat: Eſt primus menſis anni ſancti; Reſpondebat Martio noſtro & Aprili.

Primo die, Neomenia, hoc eſt Feſtum: jejunium pro morte filiorum Aaron.

Decimo die, Unaquęque familia de agno Paſchali ſibi providebat, Jejunium pro morte Mariæ.

Decimo-quarto die, Agnus Paſchalis immolabatur: Primę veſperę Feſtivitatis Azimorum.

Decimo-ſexto die, Oblatio manipuli ſpicarum frumenti: Tum Meſſis incipiebat: Ab hac celebritate numerabantur 49. dies uſque ad Feſtum Pentecoſten.

Die vigeſimo-primo, Octava Paſchæ: Vigeſimo-ſecundo, jejunium propter mortem Joſue: Tum dedicatio Tabernaculi.

II. MENSIS.

JAR. 29. dies habebat. Secundus anni ſancti: Reſpondebat Aprili noſtro & Majo.

Primo die Neomenia.

Decimo, Jejunium in luctum mortis Eli ſummi Sacerdotis; & Arcę quondam a Philiſthinis captę.

Vigeſimo-nono, Jejunium pro lugenda morte Samuelis Prophetę.

III. MENSIS.

GIVAN. 30. dies exhibebat: Tertius anni ſancti: Reſpondebat Majo noſtro & Junio.

Primo die, Neomenia.

Sex-

Sexto, Pentecoſtes.

Decimo-tertio, Solemnitas octavæ,

Vigeſimo-tertio, Jejunium propter ſchiſma & diviſionem decem tribuum, quæ abdicato Roboam, abierunt poſt Jeroboam.

IV. Mensis.

Jamnus. 29. diebus complebatur: quartus anni ſancti: Reſpondebat Junio noſtro & Julio.

Primo die occurrebat ex more Neomenia.

Decimo-ſeptimo die jejunium, eo quod Moyſes exacerbatus legis tabulas a Deo acceptas præ indignatione confregiſſet.

V. Mensis.

Ab. Ex 30. diebus coaleſcebat: quintus anni ſancti: Reſpondebat Julio noſtro, & Auguſto.

Primo die, Neomenia & jejunium pro morte Aaron

Die-undecimo, jejunium propter iteratam templi deſtructionem primum a Chaldæis, tum a Romanis eodem die factam.

VI. Mensis.

Elul. 29. dies complectebatur: ſextus anni ſancti: Reſpondebat Auguſto noſtro, & Septembri.

Primo die, juxta conſuetudinem Neomenia.

Die-nono, jejunium propter exterminium eorum, qui viſa terra promiſſionis, tædio laboris præſentis & in futurum ſubeundi fracti, Iſraelitas ab illa abjicienda invitaverunt, qua de cauſa morti traditi ſunt.

VII. Mensis.

Tisri. 30. diebus abſolvebatur: erat ſeptimus anni ſancti: Reſpondebat Septembri noſtro & Octobri.

Primo die, Neomenia, eodem die feſtum Tubarum celebrabatur.

Decimo, Feſtum expiationum: Jejunium. Hac ipſa die Jubilæum in hunc annum coincidens annuntiabatur.

Decimo-quinto, Scœnopegia quæ octo occupabat conſequentes dies, occurrebat vero ſeptimus dies octavæ, 21. die.

Vigeſimo-ſecundo die, ipſe octava.

Vigeſimo-tertio, dedicatio Templi per Salomonem celebrata.

VIII. Mensis.

Marhesvan. 29. dies: octavus anni ſancti: Reſpondebat Octobri noſtro & Novembri.

Primo die, Neomenia.

Sexto die, jejunium inſtitutum pro lugendo & Sedecia, qui effoſſis oculis ductus fuerat in Babylonem captivus, & ejus prole quæ tunc temporis extincta eſt.

IX. Mensis.

Kisleu. 30. diebus terminabatur. Nonus anni ſancti: Reſpondebat Novembri noſtro & Decembri.

Primo die. Neomenia.

Vigeſimo-quinto, Feſtum purificationis Templi opera Judæ Machabæi.

X. Mensis.

Theteth. 29. dies exhibebat: decimus anni ſancti; Decembri noſtro & Januario reſpondebat.

Primo die, Neomenia.

Decimo, jejunium per modum lamentationis Civitatis ſanctæ, quæ ingemuit animadvertens Regem Babylonis accedere ad eam obſidendam.

XI. Mensis.

Shebeth. 30. diebus abſolvebatur: undecimus anni ſancti, Januario noſtro, tum & Februario reſpondebat.

Primo die, Neomenia.

Nono, Feſtum, quo perdurante pro uſu Sacrificiorum, & Sacerdotum ad annum ligna aſportabantur in Templum: A Joſepho Xilophoria nuncupabatur.

Vigeſimo-quarto, jejunium in memoriam belli cæterarum Tribuum adverſus Benjamitam Tribum, quæ pene tota tunc diſcerpta & occiſa extincta eſt.

XII.

XII. Menſis.

Adar. 29. diebus conſtabat : duodecimus anni ſancti : Reſpondebat Februario noſtro, ſimul & Martio.

Prime die, Neomenia.

Septimo, jejunium propter Moyſis obitum.

Decimo-tertio, Eſtheris jejunium,

Decimo-quarto, Feſtum Sortium, illudque minoris prę cæteris ordinis.

Decimo-quinto, Feſtum magnum & ſolemne Sortium. Tum dedicatio Templi cura & opera Zerobabelis facta.

Supereſt ut Eccleſiaſticos ad ſtudium ſacræ Scripturæ invitemus Gregorii XIII. ſermonibus, qui paucis quicquid de præſtantia & ſufficientia Biblię dici poteſt, Epiſt. ad Regem Catholicum complectitur, dicens : *Scripturarum beneficium permagnum eſſe : nam quod ad Theologiam attinet, quæ eſt ſumma Philoſophia, his libris omnia noſtra religionis & divinitatis myſteria explicantur ; quod vero ad eam partem attinet quæ Moralis nominatur ; huic quoque omnia ad omnes virtutes præcepta colliguntur. quibus quidem duabus partibus omnis noſtra ſalutis & felicitatis ratio continetur, ut nihil eſſe poſſit horum librorum lectione dignius, nihil fructuoſius, nihil omni hominum generi accommodatius, nihil majori doctrina & ſapientia refertius*.

DIS-

DISSERTATIO SECUNDA DE SINGULIS SCRIPTURÆ SACRÆ LIBRIS,

Juxta ſeveriorem Patrum & Interpretum criticem.

SCRIPTURA ſacra dividitur in vetus & novum Teſtamentum; de utriuſque Libris inpræſentiarum agimus.

CONTROVERSIA PRIMA.

De Libris veteris Teſtamenti.

DICTUM eſt Manichæos veteris Teſtamenti libros abnuere: Proteſtantes quoſdam ut inutiles & apocryphos reiiciunt. Sed contra quod dicitur, 2. Machab. 2. *Habemus ſolatio ſanctos libros*. Dogma de veritate & utilitate librorum V. T. ex dictis patet: Jamulterius probatur ab enumeratione partium, in quibus mira, tum pro fidei defenſione, tum pro morum inſtitutione elucent.

ARTICULUS PRIMUS.

De Pentateuco.

DUo queruntur de hoc momento, unum de auctore, alterum vero de ipſis libris in ſe ſpectatis. Unde ſit

SECTIO PRIMA.

Num Moyſes ſit auctor Pentateuci?

PENTATEUCUS idem eſt ac quinque libri; ſic enim dicitur a verbo greco *pente*, id eſt, quinque, tum & *theucos*, quę vox ſignificat volumen.

Primus liber vocatur *Geneſis*, a verbo iſto græco ſignificante generationem: exhibet mundi creationem & originem, tum etiam ejus progreſſum ſeu incrementum per ſpatium 2369. annorum uſque ad obitum Joſeph; adeoque creationem hominis, ipſius lapſum, diluvium, arcę fabricam, vitam SS. Patriarcharum, videlicet Abraham, Iſaac, Jacob & Ioſeph. Hebræi inſcribunt libros a prima dictione libri, ſic Geneſim vocant *Bereſith*, quod idem ſonat ac principium.

Secundus, dicitur *Exodus*, id eſt, exitus; nominatur enim ab exitu Iſraelitarum de Ægypto: tum eorum complectitur res geſtas per annos 145. ab obitu Ioſeph uſque ad erectum Tabernaculum; nempe ſervitutem in Ægypto, liberationem populi a captivitate, tranſitum maris rubri.

Tertius, appellatur *Leviticus*, quia eſt velut Rituale Iudęorum, continens officium Sacerdotum, de anni Iubilęi promulgatione, & de his quę acta ſunt intra unum menſem & dimidium.

Quartus, inſcribitur, *Liber Numerorum*, quia refert computationem populi per Tribus factam a Moyſe & Aaron; continet etiam res geſtas ab anno ſecundo poſt exitum de Ægypto uſque ad annum 40. Eo loci refertur populi obmurmuratio & rebellio, & ejuſdem punitio.

Quintus, nominatur *Deuteronomium*, id eſt, poſterior ſeu ſecunda lex, a vocabulo græco *Deuteros*, latine, *poſterior*, deſumitur, tum & voce, *nomos*, latine *lex*. Eſt eadem lex, ſed fuſior explicatio & repetitio coram filiis eorum qui mortui fuerunt in deſerto: hi quinque libri dicun-

dicuntur lex, ſeu libri legis, ut dicetur infra.

Patres omnibus retro ſeculis auctorem Pentateuchi agnoverunt Moyſen; quę quidem opinio perpetua Judęorum, & Chriſtianorum traditione, apertiſque Scripturę locis firmata, ut ſola orthodoxa habita eſt: hoc tamen non obſtante, propter leviſſimas conjecturas id negavit ultimis temporibus poſt Thomam Hobbeſium in ſuo Leviatham, cap. 33. & Spinoſam in tractatu Theologico politico, Richardus Simon, congregationis Oratorię olim confrater, in ſuis de veteri Teſtamento criticis, cap. 2. ubi nihil aliud Moyſi concedit, quam leges & cæremonias: cætera vero notariis publicis fictitiis; cujus opus merito cenſura proſcriptum fuit ab illuſtriſſimo Domino du Harlay Archiepiſcopo Pariſienſi, viro ſane in ſacris litteris, & ſcientiis Conciliorum exultiſſimo. Contra quem & alios ſit

CONCLUSIO.

Moyſes eſt auctor Pentateuchi.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex veteri Teſtamento.

EXODI cap. 24. 4. 5. 4. habetur: *Scripſit itaque Moyſes univerſos ſermones Domini.* Ibidem, cap. 17. 14. *Dixit autem Dominus ad Moyſen: Scribe hoc* (Amalecitarum ſcilicet cladem) *ob monumentum in libro, & trade auribus Joſue: delebo enim memoriam Amalech ſub cœlo.* Deuter. cap. 31. *Scripſit Moyſes legem hanc*: id eſt, præcepta, cæremonias & hiſtorias: unde ſic argumentor: Qui ſcripſit univerſos ſermones Domini, præcepta, cæremonias & hiſtorias, eſt auctor Pentateuchi, hæc enim ſolum continet: Atqui ex citatis ſcripſit hæc Moyſes: confirmat perpetua traditio Judæorum, immo & Samaritanorum, qui in hoc Judæis conſentiunt, propter quod ſervaverunt ſemper Pentateucum: Ergo &c. Confirmatur: Exodus tribuitur Moyſi, Joſue cap. 8. 31. tum lib. 2. Paralip. cap. 31. 3. ſicut & Malachiæ cap. 4. v. 4. Item Leviticus tribuitur Moyſi, Numeror. cap. 31. v. 21. tum lib. 2. cap. 8. 14. Eſdræ; item liber Numerorum eidem tribuitur lib. 2. Paralip. cap. 3. v. 3. & Tobiæ, cap. 7. v. 14. Item & Deuteron. lib. 4. Reg. cap. 14. v. 6. lib. 2. Paralip. cap. 25. 4. Rurſus lib. 2. Eſdræ cap. 13. 1. & 2. Ergo &c.

Secundo, ex novo Teſtamento.

S. MARCUS cap. 12. ſic loquitur: *De mortuis autem quod reſurgant non legiſtis in libris Moyſis ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus: Ego ſum &c.* Iſta verba ſunt in Exodo, cap. 3. 6. Ibidem Chriſtus ſubjicit Levitici & Numer. ſententias, ut patet Luc. 2. 22. & cap. 5. v. 14. *Vade* inquit, *oſtende te Sacerdoti .... ſicut præcepit Moyſes.* Joan. cap. 5. v. 46. *Si crederetis Moyſi, forſitan & crederetis mihi, de me enim ille ſcripſit.* Tum Luc. cap. 24. 26. & 27. *Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam tuam: Et incipiens a Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipſo erant.* Unde ſic argumentari fas eſt: Ille eſt auctor Pentateuchi qui ſic agnoſcitur a Chriſto: Atqui ex dictis Moyſes agnoſcitur a Chriſto auctor celeberrimus librorum legis: Ergo &c.

Confirmatur: Joan. cap. 1. v. 45. habetur: *Invenimus quem ſcripſit Moyſes in lege*; Judæi hoc ad prophetiam Jacob, quæ jacet Geneſi, cap. 49. referunt: Igitur Geneſis agnoſcitur tamquam Moyſis fœtus a Joanne. Exodus citatur ut Moyſis liber, Luc. cap. 2. v. 23. Rom. cap. 7. v. 7. Hebr. cap. 9. v. 19. Leviticus citatur tamquam Moyſis etiam opus, Luc. cap. 2. v. 14. & Joannis cap. 8. v. 5. Item liber Numerorum, Matth. cap. 12. 5. Similiter & Deuteronomium, Matth. 22. 36. Quid plura? Ab ipſis Judæis prodiit pro iſto momento celeberrimum teſtimonium; namque libri legis, in Pentateuco contenti, tamquam a Moyſe facti legebantur non ſolum ſeptimo quolibet anno, qui apud Judæos erat annus remiſſionis, coram omni populo, ſed etiam per omne Sabbatum in Synagogis, ut habetur Act. 15. 21. *Moyſes enim & temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus, qui eum prædicent in Synagogis, ubi per omne Sabbatum legitur.*

Ter-

Tertio, ex Patribus.

Ex primo ſæculo habemus Apoſtolos Eccleſiæ Protoparentes qui paſſim in ſuis Scriptis laudant varias Moyſis ſententias ex Pentateuco excerptas.

Ex ſecundo S. Iuſtinus Martyr in Parænesi; Clemens Alexandrinus lib. 1. ſtromatum Pentateucum veluti genuinum Moyſis fœtum habent; ſimiliter, & alii ſingulis ſæculis ſubſequentes.

Ex tertio Origenes in expoſitione Pſalmi primi, cujus teſtimonium commemorat Euſebius lib. 6. cap. 25. S. Athanaſius præfatione in Pſalmos.

Ex quarto, S. Hieronymus in epiſtola ad Paulinum, Innocentius I. epiſt. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum, Melito Sardenſis epiſt. ad Oneſium apud Euſebium lib. 4. hiſt. Eccleſ. cap. 28.

Ex quinto, S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 8. His accedit Concilium Laodicenum canone ultimo, Romanum ſub Gelaſio, Tridentinum denique ſeſſ. 4. Non abs re erit aliqua Patrum teſtimonia ad veritatis confirmationem hic texere.

Primus quidem in teſtimonium & teſtem nobis occurrit Cyr. Alex. l. 8. contra Julianum Apoſtatam negantem Moſaicum illud oraculum, quod a B. Stephano, Act. 7. refertur, de Jeſu Nazaræno intelligi, quodque ſic exprimitur, *Hic eſt Moyſes qui dixit filiis Iſrael:* Prophetam *ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris, tamquam me, ipſum audietis.* Sic revincit pag. 256. " Cum autem Chriſti Nativitatem „ inquirat, & in lege Moyſis Sapientiſ- „ ſimi fruſtra ſe torqueat: diſcat a nobis „ doctrinæ Moſaicæ ſcopum ad Chriſti „ Myſterium pertinere, Chriſtumque apud „ eum multoties deſcribi. „

Inſignis eſt controverſia Samaritanorum de illo oraculo Deuteronomii: *Dabo verbum meum in ore ejus:* Quod alii Joſue, alii vero Doſitheo Samaritano accommodabant: utramque hanc ſententiam damnavit Eulogius Alexandrinus Epiſcopus: ibi enim, ponderata Samaritanorum controverſia, definivit & verba Moyſis ad Chriſtum pertinere; ita refert Photius, Codice 230. ſuæ Bibliæ.

Confirmatur eadem ex Samaritanis deprompta probatio: Prænotandum eſt Samaritanos crudeli ſchiſmate & perpetua diſſociatione, a Judæis fuiſſe divulſos tempore Alexandri Magni, ea potiſſimum data occaſione, quod Manaſſes, Jaddi ſummi Pontificis frater, contra legis præceptum in ſuam duxerat uxorem filiam Sanaballetis Satrapæ, qui Darii Perſarum Regis Samariæ nomine imperabat; ut dictum eſt: eam ob prævaricationem exutus Sacerdotio, amatam uxorem dimittere abnuens, confugit ad Sanaballetem ſocerum ſuum, a quo quidem præfectus eſt templo in monte Garizim extructo, ibique Pontificis munia obiit, hinc ab illo ævo Samaritanos inter & Judæos exſitioſum & implacabile exarſit diſſidium.

His prælibatis, citra dubium eſt Samaritanos habuiſſe Pentateucum quo ſuos inſtituerunt & ritus cultus divini & mores: neque vero doctiſſimos latet in odium Judæorum cæteros veteris Teſtamenti libros reſpuiſſe. Quod autem a Moyſe libros quinque legis haberent, ex eo maxime liquet, quod textus Pentateuchi Samaritani litteræ, ſint vel ipſi veterum Chananæorum characteres juxta eruditiſſimorum ſententiam. Revera quidem Joſephus Scaliger diſſert. de litteris Ionum ſcribit, græcos characteres ad exemplum characterum Samaritanorum eſſe formatos, jam vero cum antiquiſſima ſit litterarum Ionicarum origo, quippequæ profecta ſit a Phœnicibus, ſeu Chananæis, quorum regionem hebræi habitabant, ſequitur vetuſtas ut plurimum eſſe litteras Samariticas, ac ſubinde antiquiſſimum Pentateucum, quem a Moyſe ſcriptum eſſe ultro fatentur Samaritani, & uti talem pro aris & focis defendunt hanc veritatem. Non levius annuntiat iſtud apud eoſdem Samaritanos, quod non obſtante inter ſe & Judæos diſſociatione, quinque legis libros ſeu Pentateucum & legem ſervare ſtuderint.

Quarto, ex hiſtoricis utriuſque Teſtamenti.

JOSEPHUS lib. 1. contra Apium hoc ex profeſſo docet: Id ipſum fuſe explanat Euſebius lib. 3. demonſtrati Evang. cap. 2. immo & Porphyrius atque Julianus, qui licet Chriſtianæ religionis infenſiſſimi hoſtes, Moyſen tamen Pentateuchi au-

auctorem agnoverunt, & alii permulti apud P. Alexandrum diſſert. 9. de libris Moyſis, pag. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Quinto, ex Profanis hiſtoricgraphis.

Teſtimonium ex inimicis non levius pro aſtruenda veritate ponderat, cum hanc ipſam ſubindigitet ita claram & ſub oculis poſitam eſſe, ut illam inficiari nullus ſanæ mentis audeat. Porro veteres apud profanos auctores libros Moyſis, veluti quadam conſpiratione facta, agnoverunt. Eos fuſo calamo recenſet P. Alex. diſſert. 9. pag. 6. col. 2. de libris Moyſis. Eos igitur celebraut: " Manethus Sebennyta „ in Ægyptiaca hiſtoria, referente Joſe- „ pho lib. 1. contra Apionem. Philocorus „ Atheinenſis, qui Ptolomæi Philopatoris „ temporibus floruit, referente S. Juſtino „ Martyre in Paræneſi: Polemon, qui „ Ptolomæi Epiphanis ævo Græcanicam „ ſcripſit hiſtoriam, eodem S. Juſtino & „ Cyrillo lib. 1. adverſus Julianum, refe- „ rentibus. Eupolemus ab Alexandro Po- „ lyhiſtore laudatus, cujus illuſtria frag- „ menta legere eſt apud Euſebium lib. 9. „ præp. Evang. cap. 17. 26. 30. Appollo- „ nius Molonis, referente Joſepho lib. 2. „ contra Apionem. Caſtor ſive Rhodius, „ ſive Galata, Dejotari gener, cujus te- „ ſtimonium laudat S. Juſtinus in Paræ- „ neſi: Diodorus Siculus, quem idem S. „ Juſtinus, & Cyrillus lib. 1. contra Ju- „ lianum teſtem appellant. Chæremon Æ- „ gyptiacæ hiſtoriæ conditor, qui Augu- „ ſti ætate floruit, a Joſepho laudatus. „ Trogus Pompeius, cujus hiſtoriam in „ Epitomen contraxit Juſtinus ſub Anto- „ nini Pii Imperio. Nicolaus Damaſce- „ nus... Herodis Judæorum Regis ami- „ cus, cujus aliqua teſtimonia Joſephus „ deſcripſit &c. „

Mitto Ptolomæum Mendeſium qui res ægyptiacas tribus libris complexus eſt; Longinum Zenobiæ Palmyrenorum Reginæ a conſiliis & ſtudiis, qui Moyſen ſummo proſequitur encomio in libro de ſublimi genere dicendi, eo quod Moyſes in exordio libri Geneſeos, ſic inducat Deum loquentem, *Fiat lux, & facta eſt lux.* Concinit Juvenalis, nam 14. Satyra teſtatur volumen Legum Judaicarum non alium habere præter Moyſen auctorem, de quo ſic canit:

Judaicum diſcunt, & ſervant & metuunt jus ;
Tradidit arcano quodcumque volumine Moyſes.

SUFFRAGATUR Cornelius Tacitus lib. 5. hiſtoriæ Romanæ his verbis: " Moyſes, quo ſibi in poſterum gentem fir- „ maret, novos ritus contrariosque cæ- „ teris mortalibus indidit .... Hi ritus, „ quoquomodo inducti, antiquitate de- „ fenduntur. „

Sexto, ratione & quidem multiplici.

PRIMA eſt, quia canon Hebræor. & Eccleſiæ ſuſcipit libros legales tamquam genuinum Moyſis fœtum: Sic & omnia Concilia, quæ de Scripturis V. T. tractaverunt. Idem dicunt Athanaſius præfat. in Pſalmos: & alii Patres jam jam laudati: Ergo &c.

Secunda: Samaritani qui Pentateucum retinuerunt, non alium præter Moyſen illius habent auctorem. Concinunt LXX. Seniores & tota Judæorum Synagoga: Ergo &c.

Denique probatur argumento ad hominem. Concedit ultro Richardus Simon Moyſen ſcripſiſſe legem: Sed per legem intelliguntur quinque libri Pentateuchi: Ergo &c. Probatur minor: Luc. 2. v. 22. habetur: *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini.* Hæc lex habetur Exod. 13. Item Joan. 18. habetur: *In lege Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare*: Hæc lex habetur Levitici 29. Item Joan. 8. *In lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.* Hæc lex habetur Deut. 8. 17. Rurſus Matth. 12. verſ. 5. *Aut non legiſtis in lege, quia Sabbatis Sacerdotes in templo Sabbatum violant & ſine crimine ſunt?* Hæc lex habetur Levit. 24. verſ. 8. & numer. 28. verſ. 9. & iterum Matth. 22. 36. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege? Ait illis Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Hæc lex jacet Deut. 6. Igitur ex ipſo novo Teſtamento nomine legis intelliguntur quinque libri Pentateuchi; ita Joſephus, lib. 1. adverſus Apionem, ubi refert ſolos Prophetas ſcripſiſſe quæ acta ſunt a morte Moyſis, uſque ad Artaxerxem Longimanum, nec alium auctorem

Pentateuchi, præter Moyſen agnoſcit: nulluſque ex Hebræis meminit Tabellionum a Richardo Simone confictorum.

Solvuntur objectiones.

VARIA proponit Spinoſa, & poſt ipſum Simonius, quæ aut contradictoria, aut abſolute falſa ſunt, aut ſaltem poſt obitum Moyſis facta, ut probent Pentateuchi, ipſum non eſſe auctorem.

Objiciunt ergo: Geneſ. 12. verſ. 6. Abraham dicitur pertranſiiſſe uſque ad Convallem illuſtrem, & additur in parentheſi: *Chananæus tunc erat in terra*; videtur ergo quod non eſſent amplius Chananæi in Palæſtina, quando auctor hæc ſcripſit: Atqui tamen tempore Moyſis, nondum erant ex hac regione propulſi, cum hoc non niſi poſt ejus mortem contigerit: Igitur Moyſes hæc non ſcripſit, adeoque non eſt Pentateuchi auctor.

Reſpondeo negando conſequens: Senſus eſt, tempore Abrahæ Chananæum, iam hanc terram incoluiſſe, quod quidem Moyſes ſubnotare debuit, cum inter Abraham & ſe ipſum intercederent anni circiter 400. Tum quia ut intelligerent Hebræi, in quorum gratiam ſcribebat, Palæſtinam vel ipſo Abrahæ tempore occupatam, eam ipſam eſſe terram quam Abrahæ & ejus ſemini dare Deus ſpoponderat.

Inſtant: Geneſ. 35. lib. 21. nominatur turris gregis, ſic enim habetur de Jacob: *Egreſſus inde fixit tabernaculum trans turrem gregis*; quæ dubio-procul ante urbem Jeroſolymam non fuit ædificata: Igitur Moyſes non ſcripſit Geneſim: quomodo enim locutus fuiſſet de turre quam non viderat? II. Multa deſcribuntur in eodem libro quæ homo privatus & in Ægypto abſconditus, qualis erat Moyſes, non potuit ſcire: ut cum Gen. 2. lib. 11. habetur de fluminibus: *Nomen uni Phiſon: ipſe eſt qui circuit omnem terram Hevilath ubi naſcitur aurum, & aurum terræ illius optimum eſt. Ibique invenitur Bdellium & lapis Onychinus*. Item cum Geneſ. 10. habetur: *De terra illa egreſſus eſt Aſſur & ædificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale Raſen quoque inter Niniven & Chale; hæc eſt civitas magna*. Ergo &c.

Reſpondeo I. generaliter ad omnes objectiones, Moyſen locutum fuiſſe ſpiritu prophetico: quod enim fuerit Propheta teſtatur ipſe Chriſtus Luc. 24. ubi ſic alloquitur diſcipulos Emaus de ejus reſurrectione non nihil dubitantes: *O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ. Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? & incipiens a Moyſe & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipſo erant*. Igitur Moyſes res & præſentes, & præteritas, ſicut & futuras potuit ſcribere.

Reſpondeo II. ad ſingula: Ad primum quidem, diſtinguendo: & ibi non loquitur Moyſes de turre Jeroſolymitana, concedo: non conſtat enim eamdem eſſe de qua in Geneſi, cum altera tempore Davidis: & conſtat eſſe eamdem, nego. Fieri tamen potuit eam turrim quæ ævo Jacob extabat in terra Chanaan potuiſſe perſeverare, uſque ad ædificationem urbis Jeroſolymæ. Quidquid ſit; Moyſes ſcientia prophetica donatus potuit priorem annuntiare.

Ad ſecundum, diſtinguo: Utique naturam lapidum pretioſorum, & auri aliaque enarrata potuit ſcire Moyſes per traditionem parentum, ſicut multas urbes aliorum regnorum cognoſcimus narratione eorum qui illas viderunt, concedo: ſic civitates Niniven & Chale cognovit: & non potuit ſcire per traditionem, nego. Non injucundum erit hic breviter texere traditionem Chronologicam ab Adamo ad Moyſen uſque. Citra dubium eſt Adamum ſcientia infuſa excultum fuiſſe, ut nepotes edocere poſſet de initio & creatione mundi, ac de rebus naturalibus, ut ſcriptum eſt Eccli. 17. tum alia Scriptura Gen. 2. *Omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus*. Porro Protoparens vixit annos 930. Mathuſalem vero natus eſt anno mundi 687. vixit igitur cum Adamo annos 244. ac ſubinde potuit ab eo ediſcere quæ ſpectant mundi creationem, rerum omnium tum inſenſibilium, tum ſenſibilium, atque viventium naturas: primi hominis lapſum, & promiſſum mediatorem. Jam vero Mathuſalem qui cum Adamo annos 244. vixerat, vixit etiam cum Sem filio Noemi annis

100.

100. Sem enim erat filius centum annorum quando contigit diluvium, ut vel ipſa ſacra Scriptura teſtatur. Evenit autem diluvium anno mundi 1656. & Mathuſalem vixit 969. videlicet ad diluvium uſque: quid prohibet igitur Sem a Mathuſalem edoctum de iis omnibus quæ ab ipſo acceperat Adamo? eamdem notitiam citra dubitum Iſaac Abrahæ filius a Semo habuit, quandoquidem iſte quinquaginta annis cum Iſaac vixit, cujus rei argumentum eſt, quod Sem vixerit poſt diluvium quingentis annis, & mortuus ſit anno mundi 2158. Iſaac vero natus ſit anno 2108. immo Jacob, quem Iſaac genuit ſexageſimum annum agens, decennio poſt obitum Semei natus eſt, viditque filios Joſephi, quibus, antequam moreretur, benedixit. Filii autem Joſephi potuerunt videre Moyſen, quia a morte Joſephi uſque ad Moyſis nativitatem interceſſerunt tantum ſexaginta quatuor anni. Ex his omnibus liquet Moyſen potuiſſe ex traditione accipere omnia facta Iſraeliticum populum ſive in Ægypto, ſive in deſerto ſpectantia, ſimiliter & alia quæ de Paradiſo, de fluminibus, de auro & lapidibus conſcripſit. Neque vero poterat illudere auditoribus, cum ſicut ipſe, ſic & inter ſeniores & majores multi pleraque, maxime quæ de Redemptore futura erant, ex eadem traditione tenebant.

Tria potiſſimum in Pentateuco Chriſtianam Religionem ſpectant. Primoquidem facta, quæ credenda ſunt, ſcilicet creatio Proto-parentis a quo cæteri ſuam ducunt originem, ejuſdem lapſus & promiſſio Salvatoris. Secundo, promiſſa in quorum ſpem religio fractos animos erigit, ſcilicet remiſſio peccatorum, reſurrectio & vita æterna. Tertio cultus, quem Chriſtiana Religio præſcribit Deo reddendum; cultus autem ille ſitus eſt in obſervatione legis, in ſupremi Numinis adoratione, quibus & peccatorum veniam, & ejus gratiæ opem efflagitamus, eique grates pro beneficiis acceptis rependentes nova nobis elargiri petimus. Et vero qui credit mundum a Deo conditum, lapſum primi hominis, ejus per Chriſtum reparationem, aliaque ſimilia ut primum extra dubitationis aleam poſita ſunt, poteſt & alia bene multa fide firmiſſime credere.

Replicant: Geneſ. 36. verſ. 31. habetur: *Reges autem qui regnaverunt in terra Edom, antequam haberent Regem filii Iſrael, fuerunt hi &c.* Quæ verba ſignificare videntur auctorem vixiſſe ſub Regibus Iſrael, adeoque non fuiſſe Moyſen. 2. Geneſ. etiam dicitur, Sara 80. annorum rapta eſſe a Rege Ægypti ob pulchritudinem: ſed hoc non videtur verum, mulier enim quæ proceſſit in diebus ſuis non dicitur pulchra: Ergo &c.

Reſpondeo, non ſequi ex verbis allatis auctorem vixiſſe tempore Regum Iſrael: ſufficit enim ut Moyſes cognoverit ſpiritu prophetico, & prædixerit, ut fecit in Deuteronomio, filios Iſrael habituros fore Reges, ſicut alias nationes: ſic Edom Regem ante filios Iſrael, habuit.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Antequam haberent Regem, ſimpliciter, concedo: Regem ut ſic, nego. Nomen Rex in Scriptura ſumitur etiam pro Duce, ſic Deuter. 33. verſ. 5. Moyſes dicitur Rex in eo ſenſu; eo utique modo paſſim uſurpatur in libro Judicum. Cæterum hoc nihil facit contra nos; ſupponamus enim fuiſſe octo Reges Judæorum ſive eſſent de familia Eſau, ſive de aliis nationibus, hoc contigit, antequam Moyſes educeret de Ægypto populum, quo tempore Iſraelitæ Reges vel Duces habere dubioprocul potuerunt; ſicque contra veritatem ne minimum quidem ſcripſit Propheta.

Ad ſecundum: Non probat objectio, Moyſen non eſſe auctorem Pentateuchi, & aliquid incredibile eſſe in Geneſi: Sara enim erat ſancta & uxor ſancti, unde potuit ſuam ſervare pulchritudinem uſque ad 80. annos; tum quia vita erat longior his temporibus, tum quia Deus potuit addere ſplendorem ſicut dedit Judith, ut bene a Rege idololatra tractaretur.

Inſiſtunt: Exod. 16. verſ. 35. habetur: *Filii autem Iſrael comederunt Man 40. annis, donec venirent in terram habitabilem; hoc cibo aliti ſunt uſque quo tangerent fines terra Chanaan.* Auctor reſpicit ad tempus cum manna ceſſavit: ſed hoc evenit eo tempore, quo jam mortuus erat Moyſes, ut patet Joſue verſ. 12. Igitur Moyſes hoc non potuit ſcribere.

Reſpondeo diſtinguendo: Aliti ſunt uſque quo tangerent fines Chanaan moraliter, concedo: phyſice, ſubdiſtinguo: uſque-

quo tangerent citra Jordanem, concedo: trans Jordanem, nego. Certum eſt Moyſen appropinquantem Jordanem, adeoque terræ promiſſionis confines, Og & Sehon Reges Baſan & Amorrhæorum deviciſſe; tunc autem ceſſavit manna, & frugibus terræ aliti ſunt Iſraelitæ. Poſtea Moyſes mortuus eſt in monte Neboth: tum Joſue Duce Hebræi tranſierunt Jordanem, & terram Chanaan occupare cœperunt, capta civitate Jericho, ſicque immediate ante tranſitum Jordanis tangebant moraliter & initiative ac phyſice terram Chanaan: Igitur Moyſes potuit omnia ſcribere. Nonnulli reſpondent, verba allata addita fuiſſe a Joſue, vel ab Eſdra aut ab aliquo Propheta, vel etiam ab ipſo Moyſe, qui Spiritu Dei revelantis actus, futura veluti præſentia cernebat. Sic Deuter. 17. 14. prænovit filios Iſrael habituros aliquando Regem: ſic Deut. 25. 19. monet Hebræos de exterminanda Amalecitarum gente, poſtquam terræ promiſſæ poſſeſſores facti eſſent.

P. Alexander diſſ. 9. hiſt. veteris Teſtamenti pag. 7. col. 1. ſolvit difficultatem, his " verbis: Reſpondetur primo, *Moyſen* hæc „ dici locutum *trans Jordanem*, habita ra„ tione Terræ Sanctæ, cujus compara„ tione Scriptura ſacra ſitus locorum „ conſignare ſolet; *campeſtria* enim *Moab*, „ in quibus *Moyſes* ad Judæos extremum „ verba faciens legem iteravit, ſunt trans „ Jordanem Judæis terram promiſſam in„ colentibus. „

Perſiſtunt I. Exod. 24. verſ. 7. citatur volumen fœderis ſcriptum a Moyſe. II. Num. 21. verſ. 14. & 15. citatur etiam liber bellorum Domini, his verbis: *Unde dicitur in libro bellorum Domini: ſicut fecit in mari rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon. Scopuli torrentium inclinati ſunt, ut requieſcerent in Arnon, & recumberent in finibus Moabitarum*. *III.* In eodem libro ſcripta erat Amalecitarum clades, ut patet Exod. 17. verſ. 14. ſed ſi Moyſes hæc ſcripſiſſet, non citarentur, ut ſcriptum a Moyſe, neque diceretur: hoc dixit & fecit Moyſes, ut paſſim habetur in Pentateuco. Ergo &c.

Reſpondeo, diſtinguendo minorem: Et Moyſes ſcripſit hiſtoriam quaſi aliena perſona a ſe, non ſecus ac Julius-Cæſar in commentariis, ac cæteri duces qui ſua acta conſcribunt, & hoc ad humilitatem & faciliorem textus comprehenſionem, concedo: ſecus, nego.

Jam vero quicumque ſit liber Bellorum Domini, ut Canonicus haberi debet. Probabiliter creditur canticum quoddam ab Hebræis celebratum, quia multæ ſententiæ, quæ ex eo recitantur Num. 21. verſ. 14. Poeticæ ſunt: neque vero requiritur ut in libro ſpeciali diſtincto ab Exodo ſcriptum ſit illud Canticum, cum vox hebræa (inquit Groſſius) non magis librum quam narrationem aliquam ſignificet: unde illud Canticum apud Hebræos celebratum, ut tritum potuit Moyſes jungere in libro Legis.

S. Auguſtinus quæſt. 42. in Numeros ſuſpicatur, his verbis: Librum aliquem Chaldæorum vel Ægyptiorum deſignari, qui bellorum Domini nomine donetur, ea potiſſimum ratione, quod de bellis celeberrimis tractaret. Hunc autem Librum quamvis profanum Moyſen citare potuit, ſicut Apoſtolus quædam ex Poetis laudavit Athenienſibus, quibus exiſtentiam veri Dei eis probare ſatagebat; hinc loquens de illo libro Canticorum hæc ſubdit S. Præſul: " Qui tamen non ideo „ ſit aſſumendus in eas Scripturas, qui„ bus divina commendatur auctoritas, ſic„ ut nec Propheta ille Cretenſis, cu„ jus mentionem facit Apoſtolus; nec „ Græcorum Scriptores vel Philoſophi, „ vel Poetæ, quos idem ipſe Apoſtolus „ magnum ſane aliquid & veraciter prom„ ptum ad Athenienſes loquens, dixiſſe confirmat. „

Reponunt: Num. 12. verſ. 3. Moyſes dicitur vir omnium mitiſſimus: ſed ſanctus non ſe laudat: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Non ſe laudat amoris proprii motivo, & propter ſe, concedo: inſpiratione Dei, & ad mirabilia Dei oſtendenda in ſuis creaturis, nego. Sic Paulus ſe commendavit apud primos Chriſtianos, narrando revelationes, tum & perſecutiones, quas propter Chriſtum ſubierat. Solutio eſt S. Gregorii in præfatione libri Job cap. 1. " Unde, *ait*, „ & B. Job ſancto Spiritu afflatus, po„ tuit ſua geſta, quæ erant videlicet ſuper„ næ aſpirationis dona, quaſi non ſua ſcri„ bere: quia eo alterius erant quæ loque„ batur, quo homo loquebatur quæ Dei „ ſunt:

„ ſunt : & eo alter quæ erant illius lo-
„ quebatur , quo Spiritus ſanctus loque-
„ batur , quæ hominis ſunt. „

Inſtant: Deuteronomii I. habetur : *Hæc ſunt verba quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael trans Jordanem* : Sed Moyſes nuſquam tranſivit Jordanem : ergo hæc nun ſcripſit.

Reſpondeo I. Solutionem jam ex dictis patere . Majoris tamen claritatis cauſa

Reſpondeo II. diſtinguendo: Et vox *trans* dicit terminum a quo ſicut terminum ad quem , concedo : dicit ſolum terminum ad quem, nego . Tranſitus eſt motus qui incepit citra Jordanem & terminatus eſt trans Jordanem . In primo ſenſu ſumuntur verba : ſecus in ſecundo : ſic qui vellet tranſire Sequanam, Pariſiis, & ibi aliquid prius faceret , diceretur ſcripſiſſe trans Sequanam : quod autem ſenſus ſit genuinus patet, ex vocabulo, quod dicit vocem hebræam *trans* ſignificare tranſitum : & antiquus Scholiaſtes qui verſionem Jeroſolymitanam ad Hebræum diligenter contulit, hic & in aliis locis ubi particula *trans* minus commode legitur , poſuit in tranſitu.

Reſpondet R. P. Alexander diſſ. 9. pag. 7. col. 1. de genuinitate librurum Moyſis :
„ Unius forte voculæ hebraicæ æquivo-
„ catione factum , ut interpres verteret
„ *trans Jordanem* , quod ei Jordanem
„ vertendum erat. Vox enim *Eber* , non
„ ſolum *trans*, ſed & *cis* ſignificat, ut no-
„ tant *Pagninus* & *Buxtorfius* , & norunt
„ quique hebraice periti. Textus habrai-
„ cus ſic ad verbum reddi poteſt, ut ha-
„ betur in Bibliis Polyglottis : *Iſta verba*
„ *quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael in*
„ *tranſitu Jordanis*: Id eſt, cum mox tranſ-
„ iturus Jordanem eſſet . „

Inſiſtunt: Deut. 2. 12. habetur: *In Seir autem prius habitaverunt Horræi: quibus expulſis atque deletis habitaverunt filii Eſau , ſicut fecit Iſrael in terra promiſſionis ſuæ*. Eo loci ſignificatur , vel tempus quo David Idumæos e ſedibus expulit , ut ſit ſenſus , Horrhæos ab Eſau pulſos deletoſque , non ſecus ac poſtea ab Iſraelitis ipſos Idumæos . Vel etiam deſignatur tempus quo jam Iſraelitæ occupaverant Chanatitiden , quæ non niſi mortuo Moyſe , quocumque ſenſu ſumantur , contigerunt , adeoque ab aliena manu conſcripta .

Reſpondeo I. ad illam objectionem ſolutione generali jam jam ſæpius laudata : videlicet , ſanctum Moyſen , ſicut præterita , ſic & futura lumine prophetico illuſtratum ad inſtar, & pro more cæterorum Prophetarum recenſita eructare potuiſſe.

Reſpondeo II. Hæc & ſimilia ſpecie pugnantia abſque magno negotio conciliari. Et vero non ſenſus eſt Idumæos expuliſſe Horrhæos e monte Seir , ſicut Iſraelitæ vel ipſos Idumæos poſtea ex eodem loco propulſaverunt , ſed tantummodo quod Idumæi , ejectis Horrhæis, ibi habitaverint , ipſis vero deletis , illum locum ut terram poſſeſſionis ſuæ incoluerint Iſraelitæ. Neque vero hæc verba: *Sicut in terra poſſeſſionis ſuæ*; intelligenda ſunt univerſim de tota terra promiſſionis , ſed ſolum de illa parte duorum Regum *Og* & *Sehon* , quorum regna Iſraelitæ , Amorrhæis & Baſanitis devictis, jam occupaverant, cum hæc ſcriberentur. Quandoquidem , Rubenitæ , & Gaditę , & dimidia pars Manaſſæorum, illas regiones jam poſſidebant . Quocirca Arias Montanus vertit : *Sicut fecit Iſrael nonnullis in poſſeſſionibus , quas dedit eis Deus* . Hoc ipſum confirmat Moyſes Deut. 3. *Terramque poſſedimus tempore illo ab Aroer , quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon , uſque ad mediam partem montis Galaad : & civitates illius dedi Ruben , & Gad. Reliquam autem partem Galaad , & omnem Baſan Regni Og , tradidi mediæ tribui Manaſſe , omnem regionem Argob*.

Opponunt: Quædam ſunt in Pentateuco, quæ dubio-procul ipſe nec ſcripſit , nec ſcribere potuit Moyſes : v. g. in calce Deuteronomii mors ejus refertur; quis autem cordatus uſquam dixerit viventem Hiſtoriographum ſuam enarrare mortem : quædam alia quæ longe Moyſe poſteriora annotantur ; quædam etiam alio modo aut citantur, aut extitiſſe commemorantur a Moyſe , quorum omnium non unum eſt exemplum . Primoquidem , Gen. cap. 14. urbs *Lais* vocatur *Dan* , cum tamen juxta omnes interpretes nonniſi poſt Moyſis obitum *Dan* vocata ſit . II. Geneſ. 22. mons Moria appellatur , *Mons Dominus videbit* . Quod

utique ſolum, mortuo Moyſe contigit, eo nimirum dumtaxat tempore, quo mons ille ædificatione templi deſtinatus eſt. III. Civitas Hebron Gen. 23. 2. cap. 35. 27. celebratur, & tamen hoc nomine celebrata eſt tantum a Caleb Hebronis filio, & hoc, defuncto Moyſe, ut habetur Joſue 15. 14. namque antea Caria Tharbe appellabatur. Poſtremo Deut. 3. 14. iſta leguntur: *Jair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob, uſque ad terminos Geſſuri, & Machati. Vocavitque ex nomine ſuo Baſan, Navoth Jair, id eſt, Villas Jair, uſque in præſentem diem*. Ex ultimis verbis colligi poſſe videtur nonniſi longo poſt Moyſis obitum tempore hæc ſcripta fuiſſe.

Reſpondeo I. Iſtas & ſimiles objectiones jejunas admodum eſſe. Cum enim, ut non ſemel dictum ſit, Moyſen Spiritus ſancti afflatu ſcripſiſſe, ſuam mortem ſicut prævisam, ſic & veluti præſentem deſcribere potuit: neque vero plus virium habet variatio urbium nominum. Cum enim naufragia iterum atque iterum in diverſis Iſraelitarum captivitatibus Libri ſacri paſſi ſint, potuit Eſdras, qui eos collegit, notioribus tunc nominibus appellare, ut populus innatæ linguæ jam ex parte oblitus, melius caperet quid Propheta eis legeret & doceret.

Reſpondeo II. Nonnullos propugnare quinque libros Legis fuiſſe per modum Diarii & Annalium a Moyſe conſcriptos, Joſue vero poſt ejus obitum, aut alium Prophetam in ordinem digeſſiſſe, & nonnulla afflatu Spiritus ſancti intertexuiſſe. Sic Baruch Jeremiæ Prophetiam ordinavit: ſic etiam Parabolæ Salomonis ab aliis Scriptoribus ſacris fuerunt ex ejus ſcriptis congeſtæ & concinnatæ, ut legitur in libro Proverbiorum.

Jam ad ſingula breviter reſpondeo. Ad primum quidem, obitum Moyſis ab aliquo ſcriptore Canonico additum fuiſſe ad calcem Deuteronomii. Ad ſecundum, dico cum Doctiſſimo Huetio, nomen *Dan* antiquius eſſe expeditione ſexcentorum virorum Daniticæ Tribus, qui ablato Michæ Idolo cum Sacerdote urbem *Lais* expugnarunt, & ſuo Nomine *Dan* vocaverunt, ut habetur Judicum 18. 28. ex duobus quippe fontibus *Jor* & *Dan* Jordanis nomen derivatum eſt, ut teſtantur S. Hieronymus, & Philoſtorgius. Hinc liquet fluviolum ex quo Jordanis partim emanat, nomine *Dan*, ſicut Jordanis ſic & *Dan* quid antiquius eſſe expeditione laudata. Illum igitur fluviolum forte ſignificavit S. Moyſes cum de Abrahamo loquens, Geneſ. 14. ait: *Numeravit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo, & perſecutus eſt uſque Dan*. Tum devictis hoſtibus captum Lothum reduxit incolumen. Ad tertium, ut ipſa Scriptura teſtatur, ab Abrahamo primum mons iſte vocatus eſt *Dominus videt*. Sciſcitans enim Iſaac a Patre ubi erat victima, Geneſ. 22. reſpondit Abraham: *Deus providebit ſibi victimam holocauſti, fili mi*. Quia vero Dominus pepercit filio dilecto: *Levavit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. Appellavitque nomen illius, Dominus videt. Unde uſque hodie dicitur: in monte Dominus videbit*; quo nomine non propter ædificationem templi juxta ſe iterata vice celebrata eſt. Ad quartum, reſponſio generalis ſufficit, dicendo aut Moyſen ſpiritu prophetico cuncta rimantem ſic ſcripſiſſe de *Jair*, aut Eſdram aliumve Prophetam, quæ poſt obitum Moyſis contigerant circa perſonas jam jam a Moyſe ex parte celebratas addidiſſe, ne aliquis in hiſtoria texenda deficeret numerus.

Pari & conſimili ratione ſolvitur argumentum illud. Auctor Pentateuchi texit ſeriem octo Regum Edon ſeu Idumæorum, tum ad eorum duces tranſit; conſtat tamen ex lib. 1. Paral. cap. 1. 51. Idumeos non habuiſſe duces niſi multo poſt Moyſis obitum; nemo quippe non videt hæc fuiſſe ſcripta ab auctore Canonico, videlicet aut a Moyſe præſcientia futurorum ductus, aut ab Eſdra.

Inſiſtunt: Alia plurima faceſcunt in veritate dignoſcenda difficultatem, tum circa ipſam libri Pentateuchi ſubſtantiam, tum etiam circa auctorem. Primoquidem, Geneſ. 40. 15. Joſephus, ita loquitur: *Furto ſublatus ſum de terra Hebræorum*; hoc eſt de terra Chananæa: Atqui iſta terra nedum ab Hebræis nomen acceperat, quandoquidem eam nondum occupaverant: Ergo &c. II. Deut. 3. 11. ſcriptum eſt: *Solus quippe Og Rex Baſan reſi-*

reſtiterat de ſtirpe Gigantum. Menſtrantur lectus ejus ferreus, qui eſt Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis; & quatuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus. Quorſum autem hec inutilia memoriæ mandare, cum vel ipſi Iſraelitæ oculis ſuis viderant illum Regem. III. Epiſt. 2. ad Timoth. cap. 3. Apoſtolus mentionem facit Joannis & Mambris Magorum Ægyptiorum quos Moyſi reſtitiſſe aſſerit, altum tamen eſt ſilentium in Pentateuco de illis. IV. Hebr. 12. dicit Moyſen, ut primum montem Sinai ardentem conſpexiſſet, exclamaſſe: *Exterritus ſum & tremebundus*; quæ quidem verba etiam in libris Legis deſunt. V. Auctor Pentateuchi libros ab ipſo Moyſe conſcriptos citat, videlicet librum fœderis, librum bellorum Dei, & librum Legis Dei. Exod. 24. 4. 7. Num. 21. 14. Deut. 31. 9. Igitur non Moyſes, ſed alter eſt auctor Pentateuchi.

Facilis eſt ad hæc omnia reſponſio. Nego igitur antecedens. Ad primam probationem, diſtinguo minorem: Terra Chanaan nondum erat ab Hebreis occupata ex jure avito, concedo: ex jure promiſſo, nego. Tempore Joſeph Hebræi jam jam in magnum creverant numerum, ſuaſque ad inſtar Abrahami ibi fixerunt ſedes, hinc & vicinis gentibus non erant ignoti: eam vero terram Deus promiſerat ejus ſemini: Igitur potuit jure merito Joſephus dicere: *Furte ſublatus ſum de terra Hebræorum*, hoc eſt de terra quam Hebræi tunc incolebant.

Ad alteram prob. diſtinguo: Et Moyſes hiſtoriam texebat rerum mirabilium geſtarum, adjuvante Deo, nedum pro viventibus & præſentibus, ſed & pro nepotibus, ut ad beneficia Dei recolenda promoveret, concedo: hinc manum Dei fortem in expugnatione *Og* de ſtirpe Gigantum commendat, oſtenditque deſcribendo lectum, immane devicti Regis roboris & fortitudinem, & ſcripſit pro iis præcipue qui prælio adverſus Regem *Og* adfuerant, nego. Non igitur inutilitatis, ſed ſummæ ſapientiæ Moyſis argumentum eſt, quod difficilem partu victoriam ex fortitudine devicti Regis memoriæ traderet poſteris, ut magnalia Dei erga ſuum populum celebraret, ad ciendos ejuſdem plebis in benefactorem pietatis affectus.

Ad tertiam, verba *exterritus*, & *tremebundus* ſunt æquivalenter in Pentateuco.

Ad quartam & quintam probationem dico: Nomina laudata, quæ forſan injuria temporum e Pentateuco exciderant, Eſdram dediſcere potuiſſe vel ex vetuſtiſſimis hiſtoriis, vel etiam ex traditione Moſaica, quippequi foret in lege indaganda inter coætaneos peritiſſimus, & ea ſuppleviſſe. Tametſi igitur vocabula nunc in libris Legiſlatoris deſiderentur, non inde concludendum eſt Pentateucum luxatum & interpolatum ad nos uſque perveniſſe.

Contra: Si Pentateucus eſſet genuinus Moyſis fœtus, tanta cum diligentia eum Iſraelitæ ſervaſſent, ut neutiquam periiſſet, aut ſaltem oblivione fuiſſet datus, quandoquidem Moyſen non ſolum ut Patrem & benefactorem, ſed ut Legiſlatorem cui locutus fuerat Deus, habebant: Atqui tamen hæc inconvenientia non ſemel comperta ſunt. Et probatur: Lib. 4. Reg. cap. 22. & lib. II. Paralip. cap. 34. legitur quod Joſiæ Regis Juda temporibus repertus ſit codex legis ab Helcia ſummo Sacerdote: *Reperit Helcias Sacerdos librum Legis Domini per manum Moyſis*. Cumque librum illum coram Joſia legiſſet *Saphan* ſcriba, audiſſetque Rex *verba Legis*, *ſcidit veſtimenta ſua*. Pentateucus igitur erat tunc temporis ignotus, ſin minus Rex non fuiſſet tanta admiratione raptus in voluminis illius adinventione, nec præ dolore quo angebatur de libro Legis apud Judæos neglecto, ſua ſcidiſſet veſtimenta.

Reſpondeo: Iſtam argumentationem ad ſummum probare, aliquam irrepſiſſe in Judæos pro libris Legis aſſervandis incuriam, nuſquam vero eorum non eſſe auctorem Moyſen, cum potius habeatur ad veritatis confirmationem: *Reperit Helcias Sacerdos librum Legis Domini per manum Moyſis*. Quid expreſſius?

Reſpondeo II. negando minorem: Non obſtante multorum Judæorum idololatria, non deerant, qui voluntatem haberent in Lege Domini: credebat quidem quondam Elias ſe relictum eſſe ſolum qui perſeveraret fidelis, cum tamen reſponderit ei Deus, ſeptingentos adhuc qui genua non

N 4 flexe-

flexerant coram Baal, habere. Ultro fatemur ſub Manaſſe & Ammone impiis Juda Regibus Rempublicam in deteriora abiiſſe, ſed Joſiam Ammonis filium religioſiſſimum aras omnes iniquo victimarum ſanguine pollutas ſubvertiſſe, templum mundaſſe, & cultum Dei legitimum reſtituiſſe. Porro anno 13. Regni Joſiæ volumen Legis Helcias invenit in templo, ſed non inde concludas velim fuiſſe unicum exemplar, cum potius autument docti fuiſſe Autographum Legis manu Moyſis conſcriptum, quod non obſcure ſubindigitant illa Scripturæ verba in objectione laudata: *Reperit Helcias Sacerdos librum Legis Domini per manum Moyſis*. Et vero eodem anno quo inventum eſt illud volumen, Joſias una cum omni populo Paſcha ſolemne celebravit, ut habetur lib. 2. Paralip. 34. Quis autem credet & Sacerdotes, & Levitas, & reliquos Judæos in tanta temporis anguſtia, cum unico Legis codice omnes cæremonias & ritus in feſtivitate celebranda obſervandos diſcere & memoria retinere potuiſse. Demum libri Moyſis in Regnis & Juda & Iſrael a Prophetis & Sacerdotibus ſumma cum diligentia aſſervabantur, unde gratis dicitur omnes uno ſolo Moyſis Autographo excepto, codices periiſſe.

Objiciunt illud argumentum quod eſt palmare, apud Simonium: Apud Hebræos Scribæ, ſeu Prophetæ divino afflati Spiritu, id muneris obibant, quod res geſtas & annales temporum colligerent memoriæ ſuis ſcriptis tradendas: ſic eo fungebantur officio Hierophantæ apud Ægyptios; Chaldæi, apud Babylonios; Magi, apud Perſas; Gymno-ſophiſtæ, apud Indos; litterati, apud Sinas; Pontifices apud Romanos: Igitur probabiliſſimum eſt apud Judæos hanc legis Annalium colligendorum Provinciam Scribis & Prophetis, nuſquam vero ipſi legiſlatori demandatam fuiſſe; maxime cum Principes & legum Conditores Amanuenſibus pro rebus geſtis uti ſoleant.

Confirmatur: Diodorus Tarſenſis, S. Athanaſius, Theodoretus & alii teſtantur, quatuor libros Regum & duos Paralipomenon eſſe compendioſam hiſtoricam collectionem conflatam ex Libris Scribarum & prophetarum, qui res memorabiles ſuis temporibus peractas ſcripſerunt. Inſtar omnium ſint facta Salomonis, quæ Nathan, Ahia Silonites, & Addo memoriæ tradiderunt, ut habetur lib. 2. Paralip. cap. 9. 29. ſic etiam Addo & Semeias, Scribæ Roboam geſta litteris mandarunt. Ibidem cap. 12. ſic adhuc Addo acta Abjæ Regis Juda ſcripſit. Ibidem cap. 13. ſic Jehu filius Hamani qui fuit ſcriba Joſaphat, Ævi illius præclara facinora retulit. Ibidem. Cap. 20. Sic tandem nobilis Iſaias, qui initio Libri ſui aſſerit ſe fuiſſe in diebus Oziæ, Joatham, Achaz, & Ezechiæ Regum Juda, ſcripſit facta Oziæ & Ezechiæ; hinc iſtius geſta, quæ referuntur lib. 4. Reg. cap. 18. 19. & 20. excerpta ſunt ex quatuor capitibus 36. 37. 38. & 39. Prophetiæ Iſaiæ: Idem proportionaliter dicendum de libro 2. Machabæorum, qui ex libro Jaſonis Cyrenæ hiſtoriæ depromptus eſt. Igitur non citra fundamentum dicitur Pentateucum ab aliquo Scriba fuiſſe collectum.

Reſpondeo: Syſtema Simonii petere jugulum, dum concedit ſolos Scribas a Deo inſpiratos, & Prophetas ſpectaſſe Libros ſacros componere, & hoc ipſum teſtatur Joſephus lib. 1. contra Apionem. Unde ſic diſtinguo: Et Moyſes inter Prophetas erat maximus, quippequi & legiſlator extiterit, concedo: ad ipſum igitur ſpectabat ſcribere legem, immo Deo jubente, fecit: & non erat, nego. Ad probationem nego paritatem; hoc enim intercedit diſcrimen inter Legiſlatorem a Deo inſpiratum, & alterum mere civilem, quod ille ipſe debeat prodere & ſcribere legem qualem a Deo accepit, ne legi poſſit ſubeſſe falſum, & ut etiam populi majorem legibus adhibeant fidem, majorique eam proſequantur amore.

Ad confirmationem, diſtinguo ſimiliter: Et S. Athanaſius aliique non dicunt libros Regum cæterotve fuiſſe memoriæ traditos ab aliquo ex illis Scribis publicis, quales fingit Simonius, ſed ab aliquo ſcriptore canonico, puta a Jeremia, vel Eſdra, qui tranſacta captivitate, ſacros Libros diſperſos collegit, concedo: & contrarium propugnant, nego. Ad confirmationis probationem, nego paritatem: Tametſi enim opinio ſit probabilis eorum, qui acta Salomonis & Regum Juda fuiſſe conſcripta a laudatis Prophe-

Digitized by Google

phetis, ut innuere videtur Scriptura ſacra, nuſquam tamen Simonius in eodem comperiet Pentateucum aliena manu a Moyſe conſcriptum, cum e contra ex illo fonte habeamus non alium præter ipſum fuiſſe Pentateuchi auctorem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Moyſes eſt Pentateuchi auctor.

Primo: Hoc annuntiat vetus Teſtamentum Exod. 17. ubi, jubente Deo, victoriam ſupra Amalecitas reportatam deſcribit. Tum Deuter. 17. prænotione Spiritus memoriæ mandat Iſraelitas decurſu temporum habituros eſſe Reges. Hoc Novum, ubi ſæpius Chriſtus remittit Phariſæos ad legem Moyſis, nomine vero Legis intelligitur Pentateucus, ſic Joan. 5.

Secundo: Hoc definit ſacra Synodus Tridentina ſeſſ. 4. in decreto pro Libris ſacris, quos ibi ſic commemorat: *Sunt vero infra ſcripti: Teſtamenti veteris, quinque Moyſis, &c.*

Tertio: Sic traditio Patrum docet: Cyrillus Alex. lib. 8. contra Julianum pag. 256. Melito Sardenſium Epiſcopus, epiſt. ad Oneſium apud Euſebium lib. 4. cap. 28. Hieronymus epiſt. ad Paulinum, Auguſtinus lib. 2. de doctr. cap. 8. & alii.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

Primo: Quædam prima fronte contradictoria apparent, v. g. de diverſis urbium nominibus, quæ ab Eſdra, qui ſacros collegit Libros, ad faciliorem intelgentiam juxta uſum potuerunt immutari.

Secundo: Abſque veritatis diſpendio potuit Moyſes, ſua ipſa facta, ut alterius perſonæ, enarrare: ſic Julius-Cæſar & alii Duces Principeſque ſuam ipſi factorum hiſtoriam texerunt, maxime cum modeſtia non ſinat, ſe ipſum directe laudare.

Tertio: Ad multorum ſolutionem animadvertendum eſt Moyſen afflatu prophetico potuiſſe varia memorare, quæ ſuum poſt obitum contigiſſe conſtat.

SECTIO SECUNDA.

De rebus contentis in Pentateuco.

Jam probatum eſt libros legales eſſe divinos, & S. Moyſen eorum eſſe auctorem: Factum eſt quoque ſatis objectionibus quæ Heterodoxi & contra veritatem iſtorum operum, & adverſus eorumdem auctorem incaſſum proponunt. Ad complementum controverſiæ operæ pretium hic breviter texere palmaria capita quæ complectuntur. Hæc quidem delibavimus in ſynopſi ſeu introductione ad univerſam Scripturam ſacram, ſed eadem fuſiori calamo tractare non injucundum erit.

De Libro Geneſis.

Hebræi hunc librum *Bereſith*, id eſt in principio, deſumpto ſcilicet a primo libri vocabulo, Græco *Geneſim*, Latini generationem appellant, ea potiſſimum ducti ratione, quod Moyſes principaliter agat de hujus mundi ſpectabilis creatione. Auctor, primo rerum mere corporearum, tum Proto-parentum eximiis innocentiæ dotibus excultorum productionem refert: Poſtea vero Adami & Evæ e Paradiſo voluptatis ejectionem, cæterorum hominum ab eis ut ab una eademque origine prodeuntium, peſſimorum nepotum aquis diluvii, exceptis juſto Noemo cum uxore, tribus filiis ſuis & uniuſcujuſque ſponſis, exterminationem. His peractis commemorat quo pacto homines totum orbem poſt conſtructam Turrim Babèlicam, & confuſionem linguarum diſperſi omnibus regnis initia dederint. Demum, Abraham, Iſaac, Jacob & Joſeph, ſanctorum Patriarcharum qui ante legem ſcriptam floruerunt, mores, illuſtria facta, religionem, & ingreſſum in Ægyptum fuſo calamo delineat.

Non deſunt qui cum Euſebio lib. 7. præp. Evang. Theodoreto & multis aliis autument Moyſen, hunc librum poſt egreſſum de Ægypto & legis promulgationem a Deo in Monte Sinai acceptam conſcripſiſſe: Liber juxta Vulgatam quinquaginta habet capita; in quibus figuræ nedum Chriſti adumbrant adventum, ſed &

eius

ejus genus, & Nativitatis tempus non obſcure multa ſubindigitant oracula. Celebre eſt vaticinium de Chriſti nobili ſtirpe cap. 12. his verbis complexum: *Dixit Dominus ad Abraham .... In te benedicentur univerſæ cognationes terræ*. Rurſus cap. 22. *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ*. Tempus vero Meſſiæ annuntiat iſtud Jacobi morientis effatum cap. 49. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de fœmore ejus, donec veniat qui mittendus eſt &c.* Obſerves velim Moyſen ſuo de mundi creatione ſyſtemate omnes eorum, qui tenent mundum ab æterno productum, errores profligare, ut ſuſe probavimus, ubi de exiſtentia Dei, cum ex libro Geneſis conſtet cuncta habuiſſe initium: Eodem jure dicimus Prophetam præoccupare commentitias de Præadamitis fabulas, & diſſipare; quod quidem hic paucis demonſtrare juvat.

PROPOSITIO UNICA.

Adam fuit omnium hominum Primus.

Probatur argumento Theologico, eoque efficaciſſimo.

Quæ ex divina voluntate pendent, nobis per ſacras Scripturas manifeſtantur: Atqui creaturarum productio a ſola Dei voluntate pendet, cum nullus ante mundum conditum eſſet; nec potuit ſcire quid creatum, vel non creatum fuerit, niſi Deus revelet: ſi enim per ſas & nefas licitum eſt fingere & ſomnia componere, dabitur proceſſus in infinitum; aliquis enim poterit dicere ante mundum iſtum alterum præceſſiſſe, & iſtum alterum alternata vice habuiſſe anteceſſorem, & ſic abſque termino novos aſſignare mundos pro ut erit imaginationis impetus: Jam vero Scriptura primum omnium aſſignat Adamum: Igitur Præadamitæ ſunt conficti homines. Jam probatur ex Geneſi Adamum fuiſſe primum hominem.

Habetur Geneſ. 1. *Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam*. Quod autem hæc verba intelligantur de primo homine non unum probat argumentum.

Primo: Cap. 5. Ibidem, vel ipſe Moyſes aſſerit his verbis: *Hic eſt liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, ad ſimilitudinem Dei fecit illum. Maſculum & feminam creavit eos, & benedixit illis, & vocavit nomen eorum Adam in die quo creati ſunt*. Eo loci nullius alterius hominis creati ante Adam fit mentio, ſed tantum de creaturis mere corporalibus, quibus mundum hunc Deus voluit prius adornare, antequam hominem crearet, ut Adamus, quem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam formare decreverat, paratum & omnibus numeris abſolutum inveniret habitaculum.

Secundo: Ex Scriptura manifeſte colligitur, maxime ex duobus nullum hominem anteceſſiſſe Adamum, ſic enim librum Geneſeos inchoat Moyſes: *In Principio creavit Deus cœlum, & terram*; hoc eſt, juxta omnium Patrum & ipſius Eccleſiæ interpretationem, creationis initium fuit productio cœli & terræ, cæterarumque creaturarum corporalium ſex dierum ſpatio; tum his conditis, ad hominis formationem veluti ad operis complementum proceſſit Deus, dicens: *Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam &c.* Quæ vox & deſignat nullum ante Adam fuiſſe creatum hominem; quod & ſubſequentia denotant verba: *Maſculum & feminam creavit eos: Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam &c.* Jam vero ſi homines, vel ante Adamum extitiſſent, non opus erat ulteriori multiplicationis benedictione, cum jam jam terra fuiſſet Præadamitis hominibus referta.

Tertio: Creatis Protoparentibus, quievit Deus ab omni opere quod patrarat: Igitur cum creatio ſex dierum ſpatio abſoluta ſit, & omnes creaturæ tunc conditæ juxta genus & ſpeciem nominentur, nec de alio homine quam de Adam & Eva fiat mentio, niſi alia ab iſto opere creatio admittatur, citra dementiam non anteriores ipſo Adamo homines admittendi ſunt, niſi Scripturæ auctoritas peſſundetur, & Moyſis de creatione ſyſtema funditus ſubvertatur. Sic enim creationis opus concludit: *Igitur perfecti ſunt cœli & terra, & omnis ornatus eorum. Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat: & requievit die ſeptimo ab univerſo opere quod patrarat*. Audis univerſum opus illud eſſe, in quo de uno homine Ada-

Adamo cum uxore fit mentio : Igitur Præadamitæ ſunt conficti homines.

Quarto ; Non poſſunt anteriores Adamo concipi homines, ipſo teſte Moyſe, quippequi Geneſeos reſumendo hiſtoriam, ſubnotet, non aliarum creaturarum præter recenſitas, fuiſſe creatas : Tum clare & verbis diſertis ſcribit non alium ab Adamo fuiſſe in paradiſo hominem qui hunc felicitatis locum excoleret. De primo momento ſic loquitur cap. 2. *Iſta ſunt generationes cœli & terræ, quando creata ſunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum & terram. Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priuſquam germinaret.* De altero momento ſubdit: *Non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram, & homo non erat qui operaretur terram.* His verbis anathemate percelluntur Præadamitæ & confunduntur : ex ore enim vel ipſius Dei habemus nullum fuiſſe ante Adamum hominem, qui terram, plantas & herbas excoleret, *ſed fons aſcendebat e terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.* Hæc ante hominis cujuſcumque creationem ſic exiſtebant : Tum Deus Adam creavit, qui hanc benedictam terram operaretur : ſic enim pergit Scriptor canonicus : *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem.*

Quinto : Omnes ferme homines ortum ducere ab Adamo aſſerit Apoſtolus, declarant Concilia, annuntiat Eccleſia; quod non foret verum, ſi quidam alii homines Adam anteceſſiſſent : Ergo &c. Probatur Ant. S. Paulus aſſerit Rom. 5. mortem per unum Adam intraſſe in mundum: & mortem inde pertranſiſſe in omnes. Unde & quomodo ? Quia omnes ab Adam orti ex traduce peccatum originale contraxerunt : ait enim, *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſit, in quo omnes peccaverunt.* Sic definit Concilium Arauſicanum II. can. 1. ſic Tridentinum ſeſſ. 5. can. 1. ſic Eccleſia in benedictione Cerei Paſchalis ; ſic Patrum Traditio, ſic univerſa fidelium fides credit.

Sexto : Nulla ratione ſyſtema Præadamitarum innititur, ſed ubique adverſatur Scripturæ, & fabulam ſapit: Ergo &c.

Dices I. Gen. 4. 17. habetur : *Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch ;* ſed hoc non poteſt intelligi de filia Adami, quippequi nullam tunc temporis habuerat : Igitur de filia alicujus Præadamitæ : II. Rom. 5. legitur : *Regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ :* Igitur iſti qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adami non erant ejus filii, ſed hominum qui illum anteceſſerant.

Reſpondeo, negando Adamum non habuiſſe filiam, cum Cainus ex uxore ſuſcepit Henoch ; non enim Auctor ſacer numerat in Geneſi omnem prolem in individuo, ſed ſimpliciter de Adam : *Genuit filios & filias*, ut dicit cap. 5. & ſic de cæteris: Ex diſpenſatione vero & neceſſitate compellente, ad multiplicationem, ut gens humana terram repleret, filii Adam cum propriis ſororibus nupſerunt. Solutio eſt D. Auguſtini lib. 15. de civ. cap. 16. " Cum igitur, *ait*, genus humanum poſt primam copulam viri facti „ ex pulvere, & conjugis ejus ex viri „ latere, marium feminarumque conjun- „ ctione opus haberet, ut gignendo mul- „ tiplicaretur ; nec eſſent ulli homines, „ niſi qui ex illis duobus nati fuiſſent ; „ viri ſorores ſuas conjuges acceperunt, „ quod profecto quanto eſt antiquius com- „ pellente neceſſitate, tanto poſtea fa- „ ctum eſt abominabilius Religione pro- „ hibente. „

Ad II. dico, locum Apoſtoli ſyſtema Præadamitarum non aſtruere, ſed potius ſubvertere, cum eo loci declaret Apoſtolus mortem ab Adamo per peccatum tranſmiſſam regnare etiam in iis qui propria voluntate, ſicut Adam prævaricatus eſt, non peccant; hoc eſt, in parvulis. Sic locum S. Pauli explanat S. Auguſtinus lib. 1. de pecc. meritis & remiſ. cap. 2. " Ergo in omnibus regnavit mors ab A- „ dam uſque ad Moyſen, qui Chriſti gra- „ tia non adjuti ſunt, ut in eis regnum „ mortis deſtrueretur. Ergo in eis qui non „ peccaverunt in ſimilitudinem prævari- „ cationis Adæ: id eſt, qui nondum ſua „ & propria voluntate, ſicut illi pecca- „ verunt, ſed ab illo peccatum origina- „ le traxerunt, qui eſt forma futuri : quia „ in „

Digitized by Google

„ in illo conſtituta eſt forma condemnationis futuris poſteris, qui ejus propagine crearentur, ut ex una omnes in condemnationem naſcerentur, qua non liberat niſi gratia Salvatoris. „

Cetera objectiones ſolutæ manent ex iis quæ diximus tract. de Attr. diſſ. 1. de exiſtentia Dei, ubi ſyſtema Moyſis pro creatione rerum omni argumentorum genere defendimus.

De Libro Exodi.

ISTE liber ab Hebræis *veelle Semoth* nominatur, hoc eſt, *Ecce nomina*, ſumpta nimirum a primo totius libri vocabulo. Nomine *Exodi* a Græcis celebratur, ea potiſſimum ratione quod exitum Iſraelitarum ab Ægypto præcontineat. In tres partes vulgo dividitur: In prima Moyſes enarrat Joſephi in Ægyptum adventum, donum prophetiæ quo apud Pharaonem commendatus eſt, ejus in actu auctoritatem, quomodo fratres cum patre ad ſe perduxit, populi ſui multiplicationem, tum ejus in operibus gravamina. Deſcribit etiam Auctor ſacer ſuam in Ægypto nativitatem, ex aquis liberationem, educationem, miſſionem a Deo acceptam ad populum in manu forti a captivitate liberandum. In altera parte decem plagæ, quibus Ægyptii compulſi ſunt relaxare Iſraelitas, referuntur: Ritus comedendi agnum Paſchalem eo loci deſcribitur ad perennem liberationis ex Ægypto memoriam conſervandam: Tum ſequitur narratio de columna nubis & ignis, qua quidem ad terram promiſſionis dirigebatur, de miraculoſo tranſitu maris rubri, de Pharaonis inſecutione & Ægyptiorum ſubmerſione. In tertia demum parte Scriptor ſacer memoriæ commendat beneficia quibus Deus cumulavit Iſraelitas in deſerto: Videlicet manna quo eos quadraginta annorum ſpatio nutrivit, amaras aquas ad ſitim extinguendam dulces factas, alias e petra duriſſima eodem fine non ſine magno miraculo eductas, victoriam de Amalecitis reportatam; poſtremo legem in monte Sinai datam, quæ multa complectitur præcepta; alia quidem moralia, ad mores recte inſtituendos; alia judicialia, quibus unicuique reddi quod ſuum eſt, ſtatuitur; alia etiam ceremonialia, tum pro cultu divino cum pietate exhibendo, tum pro Tabernaculo ad honorem omnipotentis erigendo. Agnum Paſchalem præluſiſſe Jeſu Chriſti ſacrificium in ara crucis exhibendum nemo fidelis non intelligit. Et vero agnus abſque macula primum occiſus, tum igne aſſatus feſtinanter comedebatur, cujus ſanguine poſtes domorum aſperſas conſpiciens Angelus exterminator, parcebat Iſraelitis, dum primogenitos Ægypti ab homine uſque ad pecus una falce metebat: Pari ſed & efficaciori modo ſanguis Chriſti in cruce effuſus, eſt propitiatio, inquit S. Joannes Epiſt. 1. c. 2. non pro noſtris tantum, ſed & pro totius mundi delictis. Liber iſte conſtat XL. capitibus in noſtra Vulgata.

Non abs re erit hic obſervare Deum miniſterio Moyſis decem plagis acerbiſſimis percuſſiſſe Ægyptum, ut compelleret Pharaonem dimittere Iſraelitas, ut illi ſacrificarent in deſerto.

Prima fuit converſio aquarum, tum fontium, tum fluminum in ſanguinem, ita ut eas potare non ſine gravamine poſſent Ægyptii; ſic enim habetur cap. 7. 17. & 18. *Hæc igitur dicit Dominus: in hoc ſcies quod ſim Dominus: Ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem. Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, morientur, & computreſcent aquæ, & affligentur Ægyptii bibentes aquam fluminis.*

Secunda plaga fuit ranarum: Sic enim habetur cap. 8. *Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi: ſin autem nolueris dimittere, ego percutiam omnes terminos tuos ranis. Et ebullient ſuper ſtratum tuum, & in domos ſervorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos intrabunt ranæ . . . Extendit Aaron manum ſuper aquas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.*

Tertia plaga fuit Sciniphum, ut habetur ibidem v. 16. & ſeq. *Extendit Aaron manum, virgam tenens: percuſſitque pulverem terræ, & facti ſunt ſciniphes in hominibus, & jumentis: omnis pulvis terræ verſus eſt in ſciniphes per totam terram Ægypti .... erantque ſciniphes, tam in hominibus quam in jumentis.*

Quar-

Digitized by Google

Quarta plaga , erat omnis generis muſcarum infinita prope multitudo , ibid. v. 24. & ſeq. *Et venit muſca graviſſima in domos Pharaonis & ſervorum ejus , in omnem terram Ægypti ; corruptaque eſt terra ab hujuſmodi muſcis .*

Quinta plaga fuit peſtis animalium , Cap. 9. 3. *Manus mea erit ſuper agros tuos : Et ſuper equos , & aſinos , & camelos , & boves , & oves , peſtis valde gravis .* Tum v. 6. *Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die : mortuaque ſunt omnia animantia Ægyptiorum : de animalibus vero filiorum Iſrael nihil omnino periit .*

Sexta plaga fuit peſſimorum ulcerum , quibus & homines & animalia percuſſit Dominus . Ibidem v. 10. *Tuleruntque* Moyſes & Aaron , *cinerem de camino , & ſteterunt coram Pharaone , & ſparſit illum Moyſes in cœlum : factaque ſunt ulcera veſicarum turgentium in hominibus & jumentis .*

Septima plaga in grandine , tonitru & fulminibus apparuit . Ibidem v. 23. & ſeq. *Extenditque Moyſes virgam in cœlum , & Dominus dedit tonitrua , & grandinem , ac diſcurrentia fulgura ſuper terram : pluitque Dominus grandinem ſuper terram Ægypti . Et grando & ignis miſta pariter ferebantur : tantaque fuit multitudinis , quanta ante numquam apparuit in univerſa terra Ægypti , ex quo gens illa condita eſt . Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris , ab hominibus uſque ad jumentum : cunctamque herbam agri percuſſit grando , & omne lignum confregit . Tantum in terra Geſſen , ubi erant filii Iſrael, grando non cecidit .*

Octava plaga fuit locuſtarum . Cap. 10. 13. *Extendit Moyſes virgam ſuper terram Ægypti : & Dominus induxit ventum urentem tota die illa , & nocte & mane facto ventus urens levavit locuſtas , quæ aſcenderunt ſuper univerſam terram Ægypti & ſederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles , quales ante illud tempus non fuerant , nec poſtea futuræ ſunt . Operueruntque ſuperficiem terræ , vaſtantes omnia . Devorata eſt igitur herba terræ , & quidquid pomorum in arboribus fuit , quæ grando dimiſerat : nihilque omnino virens relictum eſt in lignis & in herbis terræ , in cuncta Ægypto .*

Nona plaga in denſiſſimis tenebris ſita erat . ibid. v. 20. *Extenditque Moyſes manum in cœlum : & facta ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti tribus diebus . Nemo vidit fratrem ſuum , nec movit ſe de loco in quo erat : ubicumque autem habitabant filii Iſrael , lux erat .*

Decima plaga fuit omnium tam de hominibus, quam de peccoribus primogenitorum ſtrages . Cap. 11. v. 4. & ſeq. *Hæc dicit Dominus : Media nocte egrediar in Ægyptum , & morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum , a primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio ejus , uſque ad primogenitum ancillæ quæ eſt ad molam , & omnia primogenita jumentorum . Eritque clamor magnus in univerſa terra Ægypti , qualis nec ante fuit , nec poſtea futurus eſt , apud omnes autem filios Iſrael non mutiet canis ab homine uſque ad pecus .*

De Libro Levitici .

LIBER Levitici hebraice dicitur *Vajcra*, id eſt , *& vocavit* , ſumpta ſcilicet denominatione a primo libri vocabulo . A Latinis & Græcis Leviticus inſcribitur , eo quod & cæremonias , & ſacrificia , quibus colitur Deus , in viginti ſeptem capitibus exhibeat . In quatuor partes recte dividi poteſt . In prima quidem parte referuntur ſacrificia , quorum alia ex animalibus conſtabant , & nomine hoſtiæ ſeu victimæ donabantur ; alia ex fructibus terræ , & immolationes dicebantur ; alia ex liquoribus , & libamina ſeu libamenta appellabantur . Jam vero , vel ipſa eadem ſacrificia juxta diverſum finem diverſis adhuc inſigniebantur nominibus . Quædam enim cedebant ex omni parte in honorem Dei , ad recognoſcendum ſcilicet ſupremum ejus in creaturas Dominium , & in iis res oblata tota flammis abſumebatur ; vocabanturque holocauſta : Quædam offerebantur modo ad gratias Deo pro beneficiis acceptis rependendas , modo etiam ad nova ab ejus bonitate obtinenda beneficia . Hujuſmodi ſacrificia hoſtiæ pacificæ appellabantur , ſeu etiam ſacrificium Euchariſticum ſi pro gratiis rependendis , impetratorium vero ſi pro gratiis novis obtinendis , eſſent ; neque vero omittendum eſt hoſtiam pacificam in tres partes pro more tunc diſtribui : una quidem in honorem Dei igne

com.

comburebatur, altera cedebat in uſum Sacerdotis, tertia in uſum offerentium. Porro obſervandum eſt hoſtiam pro peccato vel totius populi, vel Sacerdotis oblatam prorſus flammis conſumi, dum vero offerebatur pro peccato unius ſolum hominis, in duas divibebatur partes, quarum una cremabatur, altera vero cedebat in uſum Sacerdotum, qui ea in atrio templi veſcebantur. In altera libri parte tractat Moyſes de his, qui offerunt ſacrificia, maxime vero de conſecratione Sacerdotum, de legibus munditiæ, & immunditiæ; & de modo purgandi & expiandi immunditias legales. In tertia aſſignantur tempora in quibus & ſacrificia ſunt offerenda, & feſtivitates celebrandæ: In quarta fit mentio de votis, de eorum ſolutionibus & redemptionibus, de rebus Deo conſecratis, de decimis &c.

De Libro Numerorum.

LIBER ille XXXVI. capita habet: ab Hebræis *Vajedabber* dicitur, hoc eſt, *& locutus eſt*. Sumpta a primo vocabulo denominatione: Latini librum Numerorum vocant, ea ducti ratione, quod in eo numerentur & bellatores qui gentes ad obtinendam terram promiſſionis fregerunt, & familias quibus ipſa diſtributa eſt terra. Primoquidem recenſetur 603000. bellatorum numerus, cum quibus tamen Levitæ non commemorantur. Tum obmurmuratio populi adverſus S. Moyſen, & punitio, objurgatio legiſlatoris qui quaſi in fide dubitans bis petram percuſſit ut ex ea profluerent aquæ ad ſitim multitudinis explendam, tranſgreſſio exploratorum, qui, præter Caleb & Joſue, Iſraelitas ab ingreſſu terræ promiſſæ divertebant, ambitio & flagellum Core, Dathan, & Abiron; profligatio hoſtium, ſcilicet Idumæorum, Chananæorum, Amorrhæorum, & Moabitarum, ingreſſum Hebræorum in terram promiſſam impedire molientium. Poſtremo enumerantur quadraginta duæ manſiones quas Iſraelitæ fecerunt in deſerto; tum terræ promiſſæ poſſeſſio & diſtributio referuntur. Capite vigeſimo quarto mira Balaami de Chriſto prophetia enarratur his verbis: *Orietur ſtella ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth*. Et vero ſtella, eſt Symbolum Chriſti, qui fuit & eſt lumen mundi: virga, regiam ejus denotat dignitatem; Principes Moab, ſimulacrorum cultores ad fidem converſos exprimunt; per filios Seth intelliguntur omnes fideles quibus Chriſtus dominatur. Præter iſtam de Chriſto Prophetiam inſignis altera Chriſti Redemptoris figura eſt ſerpens æneus in deſerto elevatus ad ſanitatem languentium, qui a ſerpentibus ignitis vulnerati fuerant; ille enim præenuntiabat homines peccato ſauciatos a Chriſto per paſſionem ſalvandos.

De Libro Deuteronomii.

LIBER iſte Deuteronomium inſcribitur, quod idem ſonat ac lex repetita, quia leges a Moyſe jam latæ uberius explicantur. Multa in hoc volumine pertractat S. Legiſlator: Primoquidem, recenſet beneficia, tum ante, tum poſt legis promulgationem Hebræis collata. II. Dat præcepta de neceſſitate diligendi Deum, de extirpanda idololatria, de pœnis quibus ſubjacere debent Idololatræ, ſuperſtitioni addicti, homicidæ, ſtupri & inceſtus noxii rei, & falſi accuſatores. Tum Pharaonis, Core, Dathan & Abiron funeſtum interitum, ut a peccato committendo Iſraelitas deterreat, exponit. III. Statuit leges pro Sacerdotibus & Levitis, pro ſummo Sacerdote, & populi ſupremo Judice, pro inſtitutione Regis, pro ſecernendis veris a falſis prophetis, pro vivis & mortuis, ſpecialiter vero pro iis qui ſuſpenduntur in ligno. Ultimo loco Moyſes poſt recitatum Canticum, qui ſic incipitur, *Audite cœli quæ loquor &c.* populum ad legem obſervandam hortatur, & tranſgreſſoribus comminatur maledictiones: liber hebraice vocatur *Elle Haddebarim*, id eſt, *hæc ſunt verba*, ſumpta nimirum denominatione a primo libri vocabulo; habet XXXIV. capita; cap. 18. prænuntiat Chriſtum Moyſes, dicens, *Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus*. Non ſecus enim ac Moyſes, Chriſtus fuit legiſlator, ut habetur, Act. 3. & 7. Euſebius l. 3. demonſt. Evang. de hoc tractat momento.

A R-

ARTICULUS SECUNDUS.

De libro Joſue.

Utrum ſit ſacer & canonicus?

LIBER ille 24. capitibus conſtans a Joſue ſeu Joſua filio Nun nuncupatur, ea potiſſimum ratione, quod præclara tanti Principis facta complectatur. Et vero ut ſeriem eorum quæ in illo continentur libro breviter texere poſſimus, obſervandum eſt ea complecti, quæ ab obitu Moyſis per annos 17. duce Joſue geſta ſunt. In quinque primis capitibus refertur ingreſſus Iſraelitarum in terram promiſſionis. Tum ſeptem victoriæ de 31. Regibus commemorantur: deinde verro terra promiſſionis ſingulis Tribubus partita & diſtributa deſcribitur in ſequentibus. In tribus ultimis reverſio Rubenitarum & eorum quibus poſſeſſiones citra Jordanem contigerant, texitur: item & exhortatio ad plebem pro lege Dei ſervanda: denique mors Joſue. Magnus ille Dux in diſtributione ſeparavit civitates pro fugitivis, & 48. cum ſuburbandis dedit Levitis.

Omiſſis variis opinionibus de auctore hujus libri, Thalmudiſtæ omnes, ſicut ſancti Doctores, vix uno aut altero excepto, exiſtimant ſcriptum fuiſſe a Joſue, quod indicat illud capitis ultimi verſ. 26. de Joſue: *Scripſit quoque omnia verba hæc in volumine Legis Domini*. Quibus prælibatis ſit

CONCLUSIO.

Liber Joſue eſt ſacer & canonicus.

PROBATUR hoc ratiocinio. Quod ipſa indigitat Scriptura, quod perpetua Eccleſiæ traditio, quod Concilii œcumenici auctoritas, & perpetua poſſeſſio Eccleſiæ, hoc dubio-procul tale credi debet, quale affirmatur: Atqui iſta omnium argumentorum genera librum Joſue ſacrum eſſe declarant: Igitur & ita tenere debemus. Probatur minor quoad ſingulas partes. Primo: Ille liber 3. Reg. 16. 34. citatur, quandoquidem aliquod Domini verbum ibi excerptum apparet ex Joſue 6. 26. ſic enim habetur: *In diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel Jericho: in Abiram primitivo ſuo fundavit eam, & in Segub noviſſimo ſuo poſuit portas ejus: juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Joſue filii Nun*. Quæ quidem verba deprompta ſunt ex Joſue cap. 6. *In tempore illo imprecatus eſt Joſue dicens: Maledictus vir coram Domino qui ſuſcitaverit & ædificaverit civitatem Jericho: in primogenito ſuo fundamenta illius faciat, & in noviſſimo liberorum ponat portas ejus.* Rurſus iterum laudatur ille liber Eccli. 46. ubi hæc leguntur: *Et dedit Dominus ipſi Caleb fortitudinem, & uſque in ſenectutem permanſit illi virtus, ut aſcenderet in excelſum terræ locum.* Joſue vero 14. Caleb ait: *Hodie octoginta quinque annorum ſum, ſic valens ut eo valebam tempore quando ad explorandum miſſus ſum: illius in me temporis fortitudo uſque hodie perſeverat tam ad bellandum, quam ad gradiendum. Da ergo mihi montem iſtum.* Videas, velim, quanta ſit inter utramque ſententiam affinitas: Secundo, ille liber ſemper inventus eſt, & quidem in protocanone Judæorum, & immediate poſt libros legis ſeu Pentateucum ſemper poſitus legitur. Tertio, accedit omnium Rabbinorum & Prophetarum traditio. Ita quoque ſemper cenſuit eximius primorum ſæculorum Patrum cœtus. Sic quoque de fide definivit ſacra Synodus Tridentina ſeſſ. 4. Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES textus Scripturarum Samaritanus genuinus eſt, ut ſupra oſtenſum eſt: Sed Samaritani non admittunt librum Joſue: Igitur ille liber neque ſacer, neque canonicus habendus eſt.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Textus Samaritanus genuinus eſt quoad ea quæ continet, concedo: quoad exceptiones, nego. Obſervandum eſt, Samaritanos fuiſſe a Jeroboam tempore Schiſmaticos, nec alios libros ſacros præter Pentateucum ſuſcepiſſe: cum enim ex Aſſyria tamquam colonia a Salmanzar, qui decem tribus captivas duxerat, fuerant miſſi, ut Samariæ terram habitarent, & a leonibus propter impietates dilacerarentur, uno aut altero vix elapſo anno

anno ad Regem ſcripſerunt, eum ſuppliciter deprecantes, quatenus aliquos e captivis Sacerdotes, qui Deum terræ & cæli colere ſicut oportet, eos edocerent, mittere dignaretur: quocirca libris legis, in quibus modus per ſacrificia colendi Deum præfigitur, ſolum adhæſerunt, & in odium erga Judæos, quibus non contebantur, ut mulier Samaritana Joan. 4. aſſerit, cæteros abjecere.

Inſtabis: Liber ſacer neque injuſta & contra Dei legem, neque contradictoria complecti debet: Atqui tamen utrumque apparet in libro Joſue: Ergo &c. Probatur minor quoad ſingulas partes. Primo quidem cap. 7. 27. Achan cum filiis ſuis occiditur, & tamen Ezech. 18. 20. Deus ait: *Filius non portabit iniquitatem patris*: Igitur filii Achan abſque cauſa & injuſte propter patris ſcelus interfecti ſunt. Secundo ibidem Achan dicitur lapidatus, & poſtea verſ. 25. igne conſumptus: Sed mori per lapidationem & ignem, manifeſtam implicat contradictionem: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem diſtinguo: Deo jubente vel inſpirante, filii cum patre perierunt & interfecti ſunt, concedo: contra Dei voluntatem, nego. Quod autem, Deo ordinante, fit, non eſt contra legem, cum ipſe ſit ſupra omnem legem: Igitur filii Achan vel furti a patre commiſſi conſcii erant, vel etiam Deus, qui Dominus vitæ et mortis eſt, in tanti facinoris deteſtationem, voluit Achan & in ſe & in ſuis bonis, videlicet filiis, puniri.

Ad ſecundam partem utique diſtinguo: Lapidari & igne comburi implicant contradictionem pro eodem actu & eodem tempore, concedo: ſi iſta diverſis & temporibus & actibus complcantur, nego. Primum lapidatus eſt Achan cum filiis ſuis, deinde vero etiam cum tota ſua ſupellectili ad deterrendum cæteros a prævaricatione legis, in ignem traditus, conſumptus eſt, ut ſuſe deſcribitur ſub finem ejuſdem capitis: immo & quotidiana edocet experientia, profanatores Templorum & Sacramentorum laqueo apud Gallias primum ſuſpendi, deinde in ſacrilegii deteſtationem, eorum corpora in ignem dejici & conſummari.

Urgebis: Atquę in libro Joſue quędam alia capita manifeſtam implicant contradictionem: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Cap. 24. habetur quercum in ſanctuario fuiſſe, quod quidem expreſſe prohibetur Deut. 16. 21. Item Joſue 1. verſ. 4. legitur: *Poſt diem tertium tranſibitis Jordanem*; & tamen cap. 1. verſ. 22. miſſi de Sethim exploratores per tres dies latitarunt, quibus reverſis, ad tres uſque dies egreſſi de Sethim Iſraelitæ, in Jordanis littore morati ſunt, priuſquam Jordanem tranſirent: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad primam probationem, diſtinguo: Erat quercus prope Arcam Dei, concedo: in ipſo Dei Sanctuario, nego. Ex Scriptura liquet Arcam Dei quieviſſe ſeu fuiſſe repoſitam donec tranſportaretur in *Silo* circa quercum illam, ubi quondam Deus Abrahamo apparuerat, & Jacob defoderat idola, propter quod locus iſte per quamdam ad Templum analogiam dictus eſt in Dei Sanctuario ſitus: Cæterum Deus prohibuerat quidem lucos, ſed non unam aut alteram arborem prope Sanctuarii locum, aut plantari, aut plantatam ſervari; nunc etenim aliquę arbores, maxime in villis, circa Eccleſiam plantari & conſervari non ſemel videntur.

Ad ſecundam probationem diſtinguo: Et forſitan ſperaverat Joſue intra trium dierum ſpatium ſe cum Iſraelitis in terram promiſſionis ingreſſurum, quod, Deo diſponente, aliter contigit, concedo: & hoc ipſum Scriptor Canonicus refert ut legentes in errorem inducat, nego. Res igitur ſecundum humanam diſpoſitionem ordinatę referuntur, nec implicat factum, elapſis illis tribus diebus, eveniſſe: Sic graviſſimi autumant auctores, qui putant tres dies ingreſſum in terram promiſſionis complectentes a tribus primis diebus fuiſſe diſtinctos. Solutio colligitur ex ſancto Auguſtino q. 2. Joſue. Quidam alii non abſque fundamento cenſent Joſue in perſona Dei locutum fuiſſe, ejuſque indicaſſe ordinationem quę tribus pręfatis diebus completa eſt; mos enim inoleverat apud Prophetas, mandata Dei & prænuntiare, & eventus ſeu effectus ſubſequendos poſtea intimare; quo poſito apertus eſt Scripturæ ſenſus, qui quidem talis cenſetur ſicut probavit eventus. Deus igitur primum dixit Joſue, poſt tres

dies

dies cum filiis Iſrael, tranſmeato Jordane, in terram promiſſionis intrabis, quod ita contigit ſequentibus diebus a Deo præfixis & notatis. Utraque ſolutio genuinum Scripturæ ſenſum abſque contradictione manifeſtat.

Inſiſtes: Sunt alia adhuc contradictoria in eodem libro, & quidem formaliter: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Caleb qui fuit filius Jephone ut habetur Numer. 32. 12. fratrem non habuit Othonielem Senezi filium, ut legitur Joſue 15. 17. Ergo &c. Confirmatur: Terra Chanaan partita dicitur inter decem Tribus, & dimidia unius partis data eſt Manaſſi, ut habetur Joſue 13. 7. Sed hoc verum non apparet, namque capite 16. 9. urbes ſeparatæ datæ ſunt filiis Ephraim in medio poſſeſſionis filiorum Manaſſis: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad primam probationem diſtinguo: Et Caleb erat frater Othoniel ratione avorum, concedo: ita ut Othonielis neptem ſuam pro uxore haberet, nego. Et vero ſi Caleb fuiſſet Othonielis frater proprie loquendo, non potuiſſet filiam ſuam ei dare in uxorem; nam ſicut legitur Levit. 18. 12. non potuit ſoror filio fratris ſui nubere: ita nec videtur frater ſui fratris filiam uxorem accipere: Igitur non niſi per ordinem ad avos Othoniel & Caleb fratres nominantur, quatenus erant Senezi nepotes, unde Senezai dicti ſunt.

Ad ſecundam probationem diſtinguo: Et ordinatione Dei populi unius Tribus fratres aliarum Tribuum in numero excedentes, aliquas civitates aliarum tribuum accipere & habitare potuerunt, concedo: & hoc contra Dei mandatum ita factum legitur, nego. Non mirum igitur ſi, terra promiſſionis primum in decem diviſa partes, aliqua unius partis portiuncula viciniori Tribui propter maiorem numerum, ut in objectione refertur, conceſſa ſit; & ſic conciliantur Scripturæ tum de diviſione terræ in decem partes, tum etiam de habitatione Ephraim in medio Manaſſis.

Repones: Quinque nominantur refugii civitates, Ioſue 20. 36. & tamen alibi non niſi quatuor recenſentur. Secundo Ioſue 24. 26. habetur, quod Seniores & Principes congregati ſint in Sichem in conſpectu Domini & in Sanctuario; e contra vero capite 18. 1. arca Dei & Sanctuarium dicuntur eſſe in *Silo*: Sed hæc omnia pugnant: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Hæc omnia eodem modo, & ſecundum eumdem reſpectum intellecta implicant contradictionem, concedo: ſecundum diverſos ſpectata reſpectus, nego. Primum quidem patet, namque de facto quatuor ſolummodo civitates refugii fuere; ſi quidem quod eo loci legit Latinus Interpres, non invenitur in Hebræo, & ſic verſio latina per textum originalem corrigenda eſt; nec legi debet quinque: Igitur juxta diverſas verſiones tollitur contradictio; quædam enim leviores mendæ in Vulgata reperiuntur, ut dictum eſt ſupra. Secundum quoque claret ex ſupra dictis; namque Seniores & Principes ſtabant coram Arca verſus quercum, ſeu Therebinthum appoſita, ſed aſportanda *Silo*, ubi erat Sanctuarium, & ſic apprime conſociatur utraque Scriptura: Cæterum textus græcus Joſue 24. 1. habet, *Silo*, ſcilicet Silo in agro Sichen. Et ſic de civitate Sichen intelligi poteſt, congregantur Principes in conſpectu Dei, qui in Synagoga vel in alio ad orationem deſtinato loco adunantur, qualis fuit illa quercus, de qua ſupra.

Perſiſtes: Non legitimus eſt libri Joſue ordo ſententiarum, ſed contradictorius: Ergo &c. Probatur antecedens, cap. 22. habetur, quod viri Tribuum Ruben, Gad, ac dimidia Manaſſis ad ſuas trans Jordanem poſſeſſiones dimiſſi ſint, quaſi toto illo longo tempore quo terra diviſa eſt et unaquæque Tribus in ſua ſede collocata eſt, ipſi otioſi, ſuas uxores remove ſuam familiarem non curando, manſerint in terra Chanaan, cum potius deberent ad propria reverti ex quo terra quievit a præliis: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem diſtinguo: Cito et viri ex Tribu Ruben, Gad et dimidia Manaſſis ad ſuas trans Jordanem poſſeſſiones non reverſi ſunt, eo quod aliquod adhuc erat a Gentibus timendum, et donec quædam civitates diſtribuerentur Levitis, concedo: per meram inertiam, nego. Potuerunt igitur œconomiæ cauſa aliquo tempore circa Jordanem commorari, ut ſeſe ab hoſtium incurſu defenderent; omni terra vero in

pace compoſita, ad propria reverti dicuntur. Denique dato quod illa dimiſſio Tribuum facta ſit prius, non male tamen poſterius deſcripta fuiſſet; poſtpoſito ſcilicet naturali hiſtoriæ ordine artificiali, ſeu id exigente ratione, ne videlicet interrumperetur narratio eorum quæ ad perfectam terræ poſt hoſtes devictos poſſeſſionem pertinebant. Itaque obſervandum eſt charitatis cauſa Tribus Ruben, Gad & dimidiam Manaſſis dediſſe Joſue 5000. homines, ut ſex Chananæorum Provincias ſuo ſubjaceret Imperio, quibus peractis, Dux ille diviſit iſtas Regiones inter novem Tribus & dimidiam Manaſſis, deinde remiſit copias auxiliares trans Jordanem ubi Amorrhæorum Provincia partita fuerat inter Tribus Ruben, Gad, & dimidiam Manaſſis. Joſue fuit Chriſti typus juxta illud Hieronymi Epiſtola ad Paulinum: "Joſue typum Chriſti Domini non „ ſolum geſſit, verumetiam nomine præ„ fert."

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Joſue eſt canonicus.

PRIMO: Liber citatur 3. Regum 16. 34. Rurſus Eccli. 46.

Secundo: A Synagoga habitus eſt ut liber Protocanonicus; & uti talis a Concilio Trident. ſeſſ. 4. agnoſcitur.

Tertio: Concinit Traditio. Nec mirum, promiſſa Dei facta de terra promiſſionis non ſine portentis adimpleta enarrat.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Non mirum ſi Samaritanus textus hunc librum non complectatur, quippe qui ſolum Pentateucum retinerent Samaritani.

Secundo: Contradictoria ſecundum diverſos reſpectus abſque negotio conciliantur: Sic Acan dicitur dilapidatus ſimul & igne combuſtus, quia ipſo mortuo, ejus cadaver igni traditum, in ſceleris deteſtationem conſumptum eſt.

Tertio: Neque vero ullum faceſſit negotium, quando Scriptor Canonicus quercum in Sanctuario fuiſſe commemorat; non in ipſo Sanctuario, ſed in agro fuit arbor illa, donec *Silo* Arca deferretur: Igitur Arca prope quercum repoſita ad tempus dumtaxat fuit.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum Liber Judicum ſit divinus?

LIBER Judicum ſic nuncupatur a Magiſtratibus tredecim Iſraelitarum, qui Judices vocabantur, quorum hiſtoriam per annos 300. ſecundum quoſdam, & ſecundum Auguſtinum per 340. ſic refert ſanctus Doctor, incipiens a morte Joſue ad mortem uſque Samſonis. Eo loci commemorat etiam varias ſervitutes quibus peccata populi punivit Dominus. Thalmudiſtæ aſſerunt Samuelem hujus libri auctorem, alii vero Ezechiam: Auctor apparet antiquus, quando quidem Pſal. 67. 9. hæc verba, *Deus cum egredereris in conſpectu populi tui*, videntur excerpta ex libro Judicum capite 5. 4. ubi habetur: *Domine cum exires de Seir.*

Scopus Auctoris eſt multa oſtendere: Primoquidem, cur Deus ante Joſue e vita deceſſum Chananæos diſperdere & procul pellere noluerit. Secundo, ut diverſis tum belli, tum Gentilium adverſus Iſraelitas irruentium calamitatibus domui Jacob inflictis probaretur Hebræorum erga Deum fidelitas. Denique ut Iſraelitæ intelligerent Deum eſſe & in promiſſis exequendis fideliſſimum, & erga omnes qui illum invocant, divitem, juxta illud Pſalmi 90. *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.*

Non una fuit tunc temporis Iſraelitarum ſervitus: Prior igitur, mortuo Joſue, fuit octo annorum ſub Chuſane Rege Meſopotamiæ, e qua ſoluti ſunt per Othonielem. Altera 18. annorum ſub Eglone Rege Moabitarum, a qua liberati ſunt, adjuvante Ajod. Tertia 20. annor. ſub Jabine Rege Chanaan, & ſalvati ſunt per Debboram & Barac. Quarta 7. ann. ſub Rege Madianitarum: ab iſta eos eripuit Gedeon. Quinta 18. ann. ſub Ammonitis, ex qua per Jephte ſunt educti. Sexta 40. annor. ſub Philiſthæis, quam ſolvit Samſon. Ipſe, ſicut Gedeon & Jephte fuerunt Chri-

ſti

ſti ſalvantis typus, teſte Hieronymo epiſt. ad Paulinum: " In libro Judicum, *in-* „ *quit*, quot Principes populi, tot figu- „ ræ ſunt. „

In iſto libro duo referuntur ſpeciales caſus, unus quidem Micheæ de Monte Ephraim oriundi, qui abutens Sacerdotio idolum fabricavit; alter vero uxoris cujuſdam Levitæ, quam multi ex Benjamitis libidine acti, in eam promiſque irruentes, ſuffocaverunt; quo factum eſt, ut ejus maritus cadaver uxoris in duodecim partes ſecans, ad tam nefandum ſcelus vindicandum, partem ad ſingulas Tribus miſerit, a quibus iteratis præliis Benjamitica Tribus, exceptis ſexcentis hominibus, deleta eſt. Jam ſit

C O N C L U S I O.

Liber Judicum eſt divinus.

Probatur hoc brevi ratiocinio.

ILLE liber eſt divinus, qui uti talis ſemper habitus eſt, & de hoc ne unus quidem gravioris ponderis auctor dubitavit: Atqui ita compertum eſt de libro Judicum: Ergo &c. Probatur minor. Primo, in Proto-canone Judæorum inſcribitur. Secundo, ita cenſent utriuſque Eccleſiæ Patres; ſic quoque definit ſacra Synodus Trident. jamjam laudata; immo ex capite 13. deſumptum eſt quod per Prophetas dictum ſcripſit S. Matthæus capite 2. *Quoniam Nazaræus vocabitur*. Ita enim habetur loco citato Judicum verſ. 5. *Cave ergo ne bibas vinum ac ſiceram, nec immundum quidquam comedas: quia concipies & paries Filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero: & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum*. Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OPPONES I. Liber continens quædam legi Dei contraria, ex canone Librorum divinorum expungendus eſt: Atqui liber Judicum quædam legi Dei adverſantia complectitur; namque extructum altare ad victimas mactandas capite 21. verſ 4. commemorat, cum tamen cautum ſit ex lege Exod. 38. ne aliud altare ad hoc conſtrueretur momentum præter iſtud unicum jam ædificatum, de quo Exod. 38. & Deut. 12. 13. Ergo &c.

Reſpondeo I. Ad iſta & ſimilia objecta, vel minimam quidem non involvere contradictionem, ſi cuncta adamuſſim, & æqua lance juxta diverſos reſpectus ponderentur.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Prohibetur altare diſtinctum ab altare Sanctuarii alio conſtrui in loco quam ante fores Tabernaculi, concedo: nullibi ædificari, ſubdiſtinguo: quando altare in Sanctuario extructum ad victimas immolandas & ſuſtinendum, & complectendum ſufficiebat, concedo: ſin minus, nego. Ut primum igitur altare Sanctuarii pro victimis immolandis capiendis & ſuſcipiendis non ſufficiebat, licitum erat aliud ante fores Tabernaculi, & non alibi conſtruere, videlicet in ipſo Tabernaculi atrio; ſicut enim 3. Reg. 8. 64. ita & Judic. 21. eodem factum eſt jure.

Inſtabis: Nonnulla videntur in libro laudato incovenientia, immo & pugnantia: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Primo quidem cap. 18. Jeruſalem dicitur capta a filiis Judæ, atque tota incendio tradita, cum tamen quædam pars civitatis potentiſſima ad Davidis uſque tempora permanſerit, ut habetur 2. Reg. 5. 6. quam & habitabant Jebuſæi: Secundo, cap. 18. legitur Danitas nondum accepiſſe ſortem inter cæteras Tribus, cui opponitur, quod Joſue cap. 19. 40. ſcribitur. Tertio, Deus conſultus ab undecim Tribubus, num ad puniendos Benjamitas propter ſcelus erga Levitæ uxorem patratum properarent, R. affirmative; nihilominus non ſemel cadunt in bello, & devictæ confunduntur illæ Tribus cap. 20. 28. & ſeq. Quarto, Iſraelitæ cap. 21. 8. & 18. aſſerunt ſe non poſſe ſuas in matrimonium dare filias iis qui ex Tribu Benjamin ſuerant reſidui, eo quod juramento ad hoc negandum tenerentur, & tamen poſtea eas conceſſerunt: Ergo &c.

Reſpondeo ad primum diſtinguendo: Pars magna Jeruſalem, quæque pro toto ſumitur a filiis Judæ deſtructa & igne ſuccenſa narratur, concedo: tota civitas abſolute loquendo, nego: Arx quippe remanſerat, nec ab alio niſi a Davide capta fuit,

propter quod civitas David appellata eſt. Porro Arx ſeu caſtellum in rigore loquendo ad civitatem non pertinet, ſed tantummodo eſt ad ejus defenſionem propugnaculum, quocirca Auctor ſacer potuit ſcribere totam civitatem a filiis Judę fuiſſe & vaſtatam & igne ſuccenſam.

Ad ſecundum diſtinguo: Danitę non habuerunt ſuum ex terra promiſſionis funiculum quantum eorum exigebat numerus, concedo: abſolutus, nego. Danitæ intra ſuos limites non nihil ab Amorrhęis coarctabantur, quocirca non ſufficiebat terræ ſpatium ut per familias commode viverent, & hanc ob rationem Scriptura dicit non habuiſſe ſuam ex Chananæorum terra partem, hoc eſt, ad commode vivendum ſufficientem.

Ad tertium, verum eſt Deum tametſi conſultum permiſiſſe una & altera vice cæterarum Tribuum adverſus Beniamitas pugnantium ſtragem, vel in vindictam Danitarum qui paulo ante idolis ſacrificaverant, vel etiam in ultionem aliarum Tribuum quæ Danitis peccantibus non obſtiterant, vel etiam quia Iſraelitæ in brachio ſuo, magis quam in Domino & confidebant, & gloriabantur, non tamen rediit verbum Domini vacuum; tertia quippe vice inito prælio, Beniamitas ita devicerunt, ut pauci admodum ex tanta ſtrage relicti ſint.

Ad quartum: leviori animo Iſraelitæ ſeſe juramento obſtrinxerant ſuas Beniamitis non dare filias ad ſuſcitandum Beniamin pene extinctam Tribum; hinc ſuo ſtare juramento ne quidem tenebantur: peccaverunt tamen non præciſe quod ſuas fratribus conceſſerint filias, ſed propter juramentum leviori mente emiſſum.

Repones: Nonnulla indigna ſicut & alia contradictoria iterum atque iterum in Judicum libro conſpiciuntur: Ergo &c. Probatur anteced. Primo quidem cap. 4. refertur Deboram mulierem nedum in pace judicaſſe populum, ſed & in præliando duciſſam fuiſſe, quod certe videtur indignum: Secundo, Gedon de Tribu Manaſſis cap. 6. & Manue de Tribu Dan cap. 13. Deo ſacrificia obtulerunt, cum tamen hoc ſolum ad filios Aaron ſpectaret. Tertio, cap. 8. legitur Gedeon in quamdam prolapſum fuiſſe idololatriam, quatenus Ephod ex auro conflatum fieri curavit, quod quidem Ephod Iſraelitę veluti idolum & habuerunt & adoraverunt, hoc vero in ruinam & opprobrium Gedeonis domus ſiut: Ergo &c.

Reſpondeo ad primum, Deboram, Deo ordinante, utroque, de quo ſupra, fuiſſe functam munere, tempore quidem pacis, eo quod Jabin tyrannus eſſet, & licitum foret Iſraelitis ſuis uti ad propriam conſervationem juribus: Tempore vero belli, ut Hebræi intelligerent ſublimitatem eſſe ſolius Dei, qui ſicut in viris, ita & in fragili ſexu ad contundendos, & humiliandos ſui nominis hoſtes parem habet facilitatem, juxta illud Apoſt. 1. Cor. 1. *Quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia*. Nec obſtat quod legatur cap. 5. Barac eo ipſo tempore colegiſſe adverſus patriæ hoſtes, copias; potuit enim ſeſe ad præliandum mulieri forti adiungere, tum devictis hoſtibus Heroiſſam cum ipſo Barac judicaſſe populum, non levior eſt ſuſpicio.

Ad ſecundum dico, Gedeonis non fuiſſe mentem Angelo qui illi apparuerat ſacrificare, ſed hominem quem credebat cibare, ſeu dapes pro victu offerre. Porro Manue cap. 13. attulit quidem hędum & lagenam aquæ, at utrumque non obtulit in ſacrificium, ſed obtulit Angelo, qui illi Samſonis prænuntiaverat nativitatem, ut ipſe Deo optimo in gratiarum actionem offerret & Domino libaret: Nonnulli autumant Manue, jubente Deo, & per Angelum admonitum, ſacrificaſſe; quia vero Legislator eſt ſupra legem, & de illa ad nutum diſpenſat, alium a familia & vice Aaron potuiſſe offere ſacrificium, quid vetat?

Ad tertium, nego cum ſanctis Patribus & Doctoribus Gedeon in idololatriam fuiſſe prolapſum, quando quidem Hebr. 11. ut ſanctus celebratur; tum Judicum 8. in ſenectute bona mortuus enuntiatur: ultro fatemur fieri curaſſe Ephod, ſeu veſtem Pontificalem ex ſerico & auro contextam, non vero ex puro auri metallo, quæque eſſet veluti ſtatua et idolum, ut nonnulli hallucinantur, ita ut Iſraelitæ, illud ſuadente Gedeone, adoraverint: in pectorali lapides etiam pretioſi ſicut eminebant, ita et affulgebant, ut Deus con-

conſuli poſſet in Thurim ſeu Thumin; Scriptura enim paſſim indicat Deum conſultum ſolitum fuiſſe, tum oracula reddere utendo illis lapidibus quaſi organo & inſtrumento, ſive quædam tunc temporis appareret Scriptura, ſive etiam in radiis refulgentibus lapidum, Deus quaſdam vel erumperet in voces, vel etiam ex directione conceptuum, ex viſu & attentione ad lapides conſulentem alloqueretur. Unum quidem eſt de hoc momento in Scriptura clarum & certum, videlicet Deum locutum fuiſſe in Thurim & Thumin; alterum vero, ſcilicet de modo locutionis, ſubobſcurum eſſe.

Ad Gedeonem redeamus: Dico igitur idolum Ephod adorandum non fabricaſſe, ſed pro uſu ſummi Pontificis veſtem ſplendidam in Sanctuario, vel prope locum viciniorem aſſervandam ex pietate fieri voluiſſe, quod ſi, ipſo mortuo, Sacerdotes Baal hanc prophanaverint veſtem, & illam Iſraelitæ, immo & ex Gedeonis familia aliqui tamquam idolum habuerint, omnibus fuiſſe in ſcandalum & in ruinam quis dubitet, ſed certe non Gedeonis culpa.

Urgebis: Alia pugnantia & contradictoria recenſentur. Primo, cap. 4. pax inita inter Jabim & domum Aber facta fuiſſe dicitur, & tamen Siſara Dux militiæ Jabin in domo Aber poſtea interfectus eſt, ut Scriptor Canonicus enarrat: Secundo, Thola dicitur Judex de familia Iſacar cap. 18. non fuit igitur filius patrui Abimelech, nec & pater ejus Gedeon e Manaſſis Tribu. Tertio, cap. 10. 50. civitates Havoth-Jair nominantur a Jaſair judice, quæ tamen adhuc vivente Moyſe, nomen illud obtinuerant, ut refertur Num. 32. Ergo &c.

Reſpondeo, omnia laudata ne quidem inter ſe adverſari: Primum quidem optime conciliatur; cum enim Jabin eſſet tyrannus, uxor Pii Aber, aliquid & pro ſe & pro familia pertimeſcens, animadvertenſque impleri ea quæ Deboræ prænuntiata fuerant, conſilium dedit, ut Siſara dux militiæ Jabin interficeretur, nec de pace inita curare æquum duxit.

Sed neque ſecundum aliquam implicat contradictionem; nulla enim in Hebræo fit mentio patrui Abimelech, ubi ſolum legitur filius Phua filii Dado, ſed Græcus & Latinus ſcriptor interpretatione nominis proprii Dado facta, ſic verterunt, qua quidem interpretatione admiſſa, recte obſervat Auguſtinus q. 4. in Judices, potuiſſe Gedeonem & Phuam unam habere matrem, ex qua, ſed diverſis nupta viris, ut ex diverſis patribus nati ſunt, cum ſolerent nubere feminæ unius Tribus eum aliarum Tribuum viris, orti ſunt.

Ad tertium dico, civitates idem ſervaſſe nomen quod ab antiquo acceperant, hoc autem factum eſt, auctore Thola, unde ne quidem aliquam hoc nomen implicat contrarietatem.

Contra: Atqui liber ille ex omni ſaltem parte ſanctitatem in libro canonico non ſapit: Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Quædam facta temeraria in eo libro apparent: Ergo &c. Probatur anteced. Primo, cap. 4. Jephete votum vovit Domino, quod ſi de inimicis reportaret victoriam, primum quodcumque illi poſtea occurreret, ſe daturum Deo in victimam & ſacrificium; devictis poſtea hoſtibus, filiam propriam exultantem quæ illi primum occurrebat, temere occidi & ſacrificari voluit, quod factum Legi plurimum adverſabatur: Deus enim prohibet ſibi immolari homines, immo primogenita hominum pretio redimi ſtatuebat. Secundo, Samſon Dalilam ſumpſit uxorem, ut propugnant Sulpitius Severus lib. 1. Hiſt. ſacr. idem & refert auctor librorum de promiſſionibus Dei apud S. Proſperum part. 2. cap. 22. Sed lex prohibebat matrimonia cum alienigenis feminis celebrare: Ergo &c.

Reſpondeo I. Libros ſacros ſicut bona, ita & hominum mala facta referre, nec inde aliquid dedecoris in Scripturæ auctorem redundat; cuncta enim in gloriam Dei cedunt; bona quidem, dum eius exaltant charitatem & miſericordiam; mala vero eum in ultione demonſtrent juſtitiam & æquitatem: Sufficit igitur ut Auctor Canonicus per omnia ſit in narrando veritatis tenax.

Reſpondeo II. negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo: Et in voto adimplendo erravit Jephte, concedo: & hoc fecit Deo vel ſuadente, vel exigente, nego. Quod enim primum de animalibus illi occurrere contigiſſet, hoc ipſum juxta legis mentem & ſpiritum, & non filiam immolare debebat.

Ad ſecundum: Samſon non peccavit in facto ſupra laudato; tum quia cum Dalila non fornicatus eſt, eam enim pro uxore habebat, ut apprime auctores citati referunt: tum quia, ordinante & permittente Deo, alienigenam ſumpſit uxorem propter duo, nimirum ut per omnia Chriſti typus eſſet, qui nedum Judæos, ſed & Gentiles ſalvare voluit; quocirca ſicut Oſeas, jubente Deo, fornicariam mulierem pro uxore accepit, ut Gentilium immundorum præfiguraret vocationem, eodem ſcopo & Samſon Dalilæ junctus eſt in matrimonium: altera de hoc facto a nonnullis ratio aſſignatur; ad Dalilam eo perexiſſe fine, ut inde Philiſthęos Hebræorum hoſtes debellandi ſumeret argumentum & occaſionem: Neque etiam peccavit, dum concuſſis templi Philiſthinorum columnis in ædificii ruina ipſe ſepultus eſt, quippe qui vel in hoc etiam facto Chriſtum Dominum præfiguraverit; nam ſicut Samſon ſua morte & ruina multo-plures Philiſthinos quam antea occidit & devicit; ſic & Chriſtus ſua morte cuncta traxit ſecum, & ut ait Apoſtolus, Hebr. 10. *Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Judicum eſt Canonicus.

PRIMO: Liber eſt in Proto-canone Judæorum; hujus autem canonis libri nemo præter Heterodoxos inficiatus eſt genuinitatem.

Secundo: Quaſdam illius libri Sententias adoptant Evangeliſtæ. S. Matthæus cap. 2. iſtam quam Chriſto applicat, *Quoniam Nazaræus vocabitur*, & lib. Jud. cap. 13. excerpſiſſe videtur: Sic enim ſcriptum eſt: *Ne bibas vinum ac ſiceram... non tanget caput novacula: erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua*, Quæ verba dicuntur de Samſon qui fuit Chriſti figura.

Tertio: Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. hunc librum declarat ſacrum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Non contradictoria continet Liber; tametſi enim prohibitum fuiſſet in Sanctuario altare conſtruere, id tamen extra Sanctuarium fieri licebat, quando Sanctuarii altare non ſufficiebat ad continendum victimas immolandas.

Secundo: Sicut bona, ſic & mala hominum facta Scriptura commemorat, priora ad miſericordiæ, poſteriora vero ad juſtitiæ exaltationem: nec in hoc quidquam a ſanctitate librorum detrahitur.

Tertio: Jephthe ſicut temerarie votum emiſerat, ſic & temerarie adimplevit. Non ſic ratiocinandum de Samſonis actibus. Nupſit, permittente Deo, cum Dalila, ut vocationem Gentium præfiguraret, & in morte quam ex ruina Templi voluntarie oppetiit, fuit typus Chriſti, qui ſua morte omnes ſalutis hoſtes devicit, ſuperavit, proſtravit.

ARTICULUS QUARTUS.

Num liber Ruth, ſit ſacer?

HUJUS Libri incertus eſt auctor; a Samuel tamen concinnatus creditur. Ruth nomine inſignitur, eo quod iſtius mulieris, ex qua David ſuam duxit originem, & per David vel ipſe Chriſtus, facta referat.

Quatuor capitibus iſtud volumen concluditur. In priore refertur peregrinatio Elimelech viri Bethlehemitæ Ephratæi, qui, exorta fame in Paleſtina, una cum uxore Noemi & duobus filiis in terram Moab ſe contulit; afflictio Noemi, quæ & viro & filiis orbata cum utraque nuru remanſit deſolata, & tandem ejuſdem Noemi cum nuru ſua Ruth in patrium ſolum, id eſt, in Bethlehem reditus.

In altero capite habetur quo pacto, Ruth præ egeſtate ſpicas in agro Booz affinis ſui colligens benigne ab eo ſuſcepta ſit. In tertio Ruth ex conſilio Socrus ſuæ Noemi ad pedes Booz dormientis recubuiſſe dicitur, & ab eo honeſte nuptias poſtulaſſe, idque, juxta legem, cum pri-

Digitized by Google

primus maritus Ruth fato functus, conſanguineus eſſet Boozi admodum quidem divitis, ſed jam ætate provecti. In poſtremo Ruth ſecundas nuptias cum Boozo coram Senioribus Bethlehem, univerſo approbante populo, init. Ex hoc connubio ortus eſt Obed in Genealogia Chriſti ab Evangeliſta celebratus; quocirca ſanctus Hieronymus Epiſt. ad Paulinum, ait: " Ruth Moabitis, Iſaiæ explet va„ ticinium, dicentis: Emitte agnum „ Domine, dominatorem terrę de petra „ deſerti ad montem filię Sion. „ His „ prælibatis, ſit

CONCLUSIO.

Liber Ruth eſt ſacer.

Probatur iſto ratiocinio: Ille liber eſt ſacer, qui inter Libros ſacros, tum a Judæis, tum a Chriſtianis reponitur: Atqui liber Ruth ab iis omnibus uti talis celebratur: Ergo &c. Probatur minor. Apud Hebręos quidem, eſt unus inter quinque *Megillot*: Atque adeo ex ordine *Sethubin*, & quidem eorum primus juxta Thalmuldicos in *Babahatra* qui publice in Feſto Pentecoſtes legitur: Similiter vero ipſe in Canonibus omnibus Eccleſię Chriſtianæ poſt librum Judicum legitur.

Neque vero levius ejus indicat authenticitatem, quod ſit pars & velut appendix libri Judicum ſecundum Hebræos; in unum quippe Librum utramque compingunt hiſtoriam. Sic docet Origines apud Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 25. ſic ſanctus Hieronymus in Prologo Galeato.

Confirmatur. Ille Liber eſt divinus, cujus hiſtoria laudatur a S. Matthæo, ut Chriſti Genealogiam ex Davide deſcribat: Atqui S. Matthæus Genealogiam Chriſti a Davide per Ruth enarrat. Et probatur. Primo, ex ipſo Evangelii textu; namque cap. 1. habetur: *Booz autem genuit Obed ex Ruth: Obed autem genuit Jeſſe: Jeſſe autem genuit David Regem .... Jacob autem genuit Joſeph, virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus qui vocatur Chriſtus*. Secundo, ex ſanctis Patribus. Inſtar omnium ſit ſanctus Hieronymus in cap. 1. S. Matth. S. Ambroſius in cap. 3. Lucæ, & Theodoretus quæſt. 1. in Ruth, ubi ſic loquitur: " Cur ſcripta eſt de Ruth hiſtoria? „ Reſpondet: „ „ Primum, propter Chriſtum Domi„ num; ex ea enim ortus eſt ſecun„ dum carnem, & ideo divinus quoque „ Matthæus conſcribens Genealogiam, „ virtute quidem inſignes ac celebres præ„ termiſit mulieres, Saram & Rebeccam „ & alias: Thamar autem & Raab me„ minit, & Ruth, & uxoris Uriæ, do„ cens quod propter omnes homines U„ nigenitus Dei Filius homo factus eſt, „ & Judæos & alias gentes, & pecca„ tores & juſtos. „

Diluuntur & explicantur objecta.

Nonnullæ difficultates ſolvendæ & explicandę occurrunt, ne quid ab authenticitate libri detrahatur.

Objicies I. Liber Ruth Joſepho lib. 1. contra Apionem, aliiſque antiquioribus ignotus fuit, apud quos 22. tantum Libri ſacri habentur. II. In multis deeſt exemplaribus. III. Noemi, quę in illo valde commendatur contra legem Exod. 34. 16. Num. 36. 6. Deut. 7. 30. uxores Moabitidas etiam in idololatria perſeverantes, pro filiis ſuis accepit uxores, ut habetur Ruth 14. 15. quorum alteram, etiam Booz, qui & laudatur contra legem Deut. 23. 3. Moabitam in Synagogam uxorem peſſimo exemplo induxit. Quid plura? Eadem Noemi nuri ſuæ Ruthę ſuaſiſſe dicitur inhoneſtum perverſumque cum Booz Matrimonium ineundi modum, ut habetur cap. 4. videlicet occultum, maxime cum illud a propinquioribus efflagitare debuiſſet verſ. 12. *Nec abnuo me*, ait Booz, *propinquum*, *ſed eſt alius propinquior me*. Igitur non proponitur in libro piæ mulieris exemplum. De hoc momento ſic loquitur S. Ambroſius lib. 3. de fide cap. 5. " Si ſecundum „ litteram ſenſum torqueamus, prope „ quidam pudor & horror in verbo eſt: „ ſi ad commixtionis corporeę conſuetu„ dinem ſententiam intellectumque reteramus. „ Hinc ſanctus Hieronymus in cap. 1. Matth. Rutham inter peccatrices mulieres annumerat. Ergo &c.

Quatuor igitur aut quinque adverſus

Digitized by Google

librum Ruth objiciuntur, quę e ſacris Libris expungendum eſſe probant. Primoquidem, quod antiquioribus ignotus fuerit ille liber. Secundo, quod in multis exemplaribus deſideretur. Tertio, quod Booz contra Legem uxorem duxerit alienigenam. Quarto quod ipſa Ruth, conſilio Noemi deceperit Booz, cum fraudulenter, ipſo dormiente diſcooperto, ad eum acceſſerit, ut pro viro illum haberet, quod quidem factum juxta ſanctorum Doctorum eſſata ab avis David eliminandum eſt, ut tanti Regis conſulatur famæ &c.

Reſpondeo I. Sufficere ad Libri authenticitatem, quod Auctor ſacer veritatem in dictis ſervet & ſcribat: jam vero ad cætera inconvenientia in promptu eſt ſolutio, cum in multis ſacta Scripturæ, nonnullas, permittente & ordinante Deo, ſuſcipiant exceptiones.

Ad primum dico, ſecundum veteres Hebræos librum Ruth cum libro Judicum per modum unius habitum fuiſſe; Doctores quippe Synagogæ Libros ſacros juxta numerum alphabeticum viginti duabus litteris complexum numerabant, quocirca viginti duos tantum Libros ſacros computabant. Sic & duo libri Paralipomenon tamquam unus ab eis habebantur. Ita Origenes apud Euſebium lib. 6. hiſt. cap. 25. ubi expreſſe habetur librum Ruth cum libro Judicum, tamquam unum numerari.

Ad ſecundum diſtinguo: Deeſt liber Ruth in quibuſdam exemplaribus, hiſque mutilatis, concedo: in omnibus, nego. Nam in pluribus vetuſtis codicibus etiam Arabicis adinvenitur. Huic accedit conſtans & Synagogæ & Eccleſiæ Chriſti teſtimonium, cum & a Rabbinis, & a ſanctis Doctoribus uti authenticus habeatur.

Ad tertium diſtinguo: Et Lex non ſemel ad bonum publicum permiſit Judæis nubere cum alienigenis, concedo: ſic Samſon nupſit cum Dalila, Eſther cum Aſſuero, ita & Booz potuit nubere cum Moabitida. Lex prohibet quidem nubere cum ſeptem nationibus, ſed non cum Moabitis: prohibet quoque mulieribus Hebræis accipere virum alienigenum, eo quod mulier ſequatur conditionem viri, quocirca poſt Deos conflatiles viri abiret, ſed non e contra: & prohibuit ſemper & ubique, nego. Potuit igitur Booz accipere mulierem alienigenam pro uxore, ut converſa per virum ad fidem proficeret in melius. Ita S. Auguſtinus quæſt. 35. in Deut. Alii ſanctiſſimi Patres ulteriorem de hoc momento aſſerunt rationem, aſſeruntque Booz non pecaſſe Matrimonium ineundo cum Ruth, quippequi per conjunctionem cum alienigena vocationem Gentilium præluſerit.

Ad quartum diſtinguo: Patres reprehendunt modum quo Ruth acceſſit ad Booz, ut ab eo nuptias efflagitaret, concedo: ipſum arguunt Matrimonium, nego. Booz enim evigilatus mulierem ad pedes ſuos animadvertens, obſtupuit; ſed omnibus æqua lance ponderatis, propinquiore vero parente ſuo cedente juri, coram Senioribus Bethlehemitis, vel univerſo etiam applaudente populo, cum Ruth tametſi pauperrima nubere non erubuit; ex hoc autem Matrimonio ſic honeſte celebrato, natus eſt Obed, qui ab Evangeliſta in Genealogia Chriſti annunciatur.

Vel ipſe Ambroſius iſtas nuptias ut Myſteriis refertas encomio celebrat, ut colligitur ex verbis antecedentibus & conſequentibus. Cuncta hic texere non injucundum erit. Sic loquitur pag. 306. "
„ Quod Ruth, licet ipſa alienigena, ta-
„ men quia maritum habuerat ex Judæis,
„ qui reliquerat ſuperſtitem proximum,
„ eamque colligentem manipulos ſuæ
„ Meſſis, quibus alebat & ſocrum, Booz
„ vidit & amavit, non aliter eam acce-
„ pit uxorem, niſi calceamentum ejus
„ ante ſolviſſet, cui uxor debebatur ex
„ lege. Hiſtoria ſimplex, ſed alta Myſte-
„ ria: aliud enim gerebatur, aliud figu-
„ rabatur. Nam ſi ſecundum litteram
„ ſenſum torqueamus, prope quidam pu-
„ dor eſt ... Deſignabatur autem futurus
„ ex Judæis, ex quibus Chriſtus ſecun-
„ dum carnem, qui proximi ſui, hoc eſt
„ populi mortui ſemen, doctrinæ cæle-
„ ſtis ſemine reſuſcitaret, cui calceamen-
„ tum nuptiale Eccleſiæ copulandæ præ-
„ ſcripta Legis ſpiritalia deferebant. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Ruth eſt ſacer.

Primo: *Synagoga* illum veluti libri Judicum appendicem recipit: tum Eccleſia in Concilio Tridentino adunata ſeſſ. 4.

Secundo: Hujus libri hiſtoria a S. Matth. cap. 1. ut pertinens ad Chriſti Genealogiam celebratur.

Tertio: Eumdem librum ut ſacrum habent Origenes apud Euſebium lib. 6. hiſt. cap. 25. Hieronymus in Prologo Galeato. Ambroſius lib. 3. de fide cap. 5.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

Primo: Nemini mirum videri debet, ſi Joſephus lib. 1. contra Apionem ſileat Ruth volumen, quia nomine libri Judicum, cujus eſt velut appendix, illud comprehendit.

Secundo: Tametſi deſit ille liber in quibuſdam codicibus, non tamen in iis qui ſunt optimæ notæ, & ab omni mutilatione & defloratione immunes.

Tertio: Quidam Patres abnuunt quidem modum quo Ruth acceſſit ad Booz, ut nuptias efflagitaret, ſed non ipſum Matrimonium, quod juxta legem illi debebatur.

ARTICULUS QUINTUS.

Num quatuor libri Regum ſint ſacri?

Liber primus continet hiſtoriam Samuelis, electionem Saulis in Regem, ipſius geſta & omnia quæ acta ſunt a judicatura Eli uſque ad mortem Saulis. Item Arcam captam refert, ſicut & geſta Davidis ut hominis privati, ejus per Saulem invidum exagitationem, Hebræorum quoque cladem, Saule & Jonata interfectis & mortuis: Incertus eſt hujus libri auctor. Theodoretus Præfat. in libros Regum tenet hunc primum, & etiam ſecundum a Prophetis ſcriptos. Primus exaratus eſt anno mundi 2848. ante Chriſtum natum 1156. continet XXXI. capita.

Secundus complectitur geſta Davidis a morte Saulis per 40. annos uſque ad ipſius mortem. Abſalonis ſcelus duplex, unum in fratrem Ammonem quem occidit eo quod Thamar ſororem ſuam defloraſſet: alterum in Patrem quem regno ſpoliare tentavit. Scriptus eſt anno mundi 2949. ante Chriſtum natum 1053. Primus vocatur liber Samuelis, quia multi illius eum credunt auctorem uſque ad caput vigeſimum quintum; finem vero & totum librum ſecundum ſcriptum fuiſſe a Gad & Nathan Prophetis, qui geſta Davidis memoriæ mandarunt, quippe qui ejus floruerint temporibus, juxta illud lib. 1. Paralip. cap. 29. *Geſta autem David Regis priora & noviſſima ſcripta ſunt in libro Samuelis videntis, & in libro Nathan Prophetæ: atque in volumine Gad videntis.* Viginti quatuor capitibus concluditur.

Tertius refert mortem Davidis, tum regimen & acta Salomonis, ejus nimirum ſapientiam, ædificando & Templum & Regis domum: poſtremo diviſionem regni, & hiſtoriam quorumdam Regum Juda & Iſrael: ſed & quæ per 119. annos egerint. Scriptus eſt anno mundi 2989. ante Chriſtum vero natum 1015. Quidam exiſtimant Eſdram eſſe hujuſce Libri auctorem ſicut & quarti. Habet XXII. capita.

Quartus exhibet Hiſtoriam 16. Regum Juda & 13. Iſrael: Eliæ & Eliſei facta præclara, captivitatem Babylonicam, ſubverſionem civitatis Jeruſalem per Nabuchodonoſor: Uno verbo, ea omnia quæ 308. annorum ſpatio acta ſunt. Scriptus eſt anno mundi 3018. & ante Chriſtum natum 896. continet XXV. capita.

Diviſio regni facta eſt tempore Roboam. Decem Tribus, juxta Ahiæ Prophetiam abierunt poſt Jeroboam, qui thronum regni ſui in Samaria poſuit, ut dictum eſt, & propter majorem Iſraelitarum numerum, Regnum Iſrael dictum eſt: tribus vero Juda & Benjamin Roboam filio Salomonis adhæſerunt, cujus quidem Regnum a Juda Tribu nobiliori nomine, Tribus Juda celebratum eſt. Iſti duo poſteriores libri ab Hebræis vocantur *Malachim*, quod latine dicimus, *Reges*; unde Latini illos ſic appellant; jam ſit

CON-

CONCLUSIO.

Quatuor libri Regum ſunt Canonici.

PROBATUR hac ratione. Illi libri ſunt Canonici, qui inter priores numerantur Prophetas, hoc eſt, inter Libros ab auctoribus Canonicis & inſpiratis conſcriptos; qui in Hebræorum Proto-canone inſcribuntur; de quorum authenticitate nuſquam dubitatum eſt; quique in novo Teſtamento non ſemel in veritatis teſtimonium adducuntur: Atqui res ſic ſe habet pro quatuor Regum libris: Ergo &c. Probatur minor. Primo quidem, Samuel & Eſdras Prophetæ iſtorum Librorum auctores habentur. II. Juxta omnia manu-ſcripta, omneſque tum veteres, tum novas editiones in Proto-canone Synagogæ adinveniuntur. III. Patres Græci ſimul & Latini, ut Origenes, Auguſtinus, & alii, ut Euſebius lib. 9. Præp. Evan. cap. 30. Nicolaus Damaſcenus apud Joſephum lib. 7. cap. 6. inter Libros canonicos, libros Regum commemorant. Denique Actuum 7. S. Stephanus hiſtorias Regum adducit in veritatis teſtimonium; quinimmo ipſe Chriſtus, & poſt ipſum Apoſtolus, quaſdam ex iſtis libris Sententias depromſerunt, ut Matth. 12. 3. Rom. 12. 3. 4. 9. & Hebr. 1. 5. Ergo &c.

Confirmatur: Quoniam Libri alicujus authenticitatem nihil magis demonſtrat, quam argumentum ex ipſa Scriptura ſacra deſumptum, non injucundum erit illud momentum ulterioribus exemplis illuſtrare.

Liber primus & ſecundus Regum paſſim laudantur in multis veteris Teſtamenti libris, pluresque Chriſti & ejus Eccleſiæ exhibent figuras.

Libro 1. cap. 2. 6. habetur: *Dominus mortificat, deducit ad inferos & reducit*. Eadem ſententia Sap. 16. 13. citatur, his verbis: *Tu enim es Domine qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis*. Rurſus Tobiæ 13. 2. *Quoniam flagellas, & ſalvas, deducis ad inferos & reducis*. Ibidem cap. 12. Samuel ad univerſum Iſrael dicit: *Loquimini de me coram Domino & coram Chriſto ejus, utrum bovem cujuſpiam tulerim, aut aſinum .... Si de manu cujuſquam munus accepi*. De eodem Eccli. 46. 22. *Ante tempus finis vitæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium præbuit in conſpectu Domini, & Chriſti: pecunias, & uſque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accuſavit illum homo*.

Libro 2. Reg. 7. Nathanis ore locutus eſt Dominus David dicens: *Suſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo Regnum ejus. Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum Regni ejus uſque in ſempiternum; Ego ero ei in patrem & ipſe erit mihi in filium*. Similia leguntur Pſal. 88. *In æternum ſervabo illi miſericordiam meam, & Teſtamentum meum fidele ipſi, & ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus, & thronum ejus ſicut dies ſæculi*.

Rurſus ibidem cap. 7. verſ. 14. *Qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum & in plagis filiorum hominum: miſericordiam autem meam non auferam ab eo*. Quibus concinunt illa Ezech. 17. verba: *Nolo mortem impii, ſed ut convertatur*. Quæ ſententia etiam excerpta videtur ex eodem lib. 2. Reg. cap. 14. ubi mulier ad David, ait: *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. Nec vult Deus perire animam, ſed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt*.

Reprobatio Saulis & translatio Regni ad Davidem ſignificat vocationem Gentilium, qui gratia Chriſti a Davide ſecundum carnem oriundi, in locum Judæorum abjectorum ſuffecti ſunt. Anna Samuelis mater quæ prius fuit ſterilis, & poſteriore fecunditate læta eſt, typus fuit Chriſti Eccleſiæ, cujus quidem nomine propheticum Canticum edidit lib. 1. Reg. cap. 2. *Exultavit*, inquit, *cor meum in Domino, & exaltatum eſt cornu meum in Deo meo*.

Liber tertius & quartus Regum non ſemel laudantur in novo Teſtamento.

CHRISTUS Luc. 4. ait: *In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael quando clauſum eſt cœlum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra, & ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam, & multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſeo Propheta. Et nemo eorum*

eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus. Hæc ipſa lib. 3. Reg. 17. & 4. Reg. 4. enarrantur.

Rurſus Rom. 11. habetur: *An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura? quemadmodum interpellat Deum adverſum Iſrael: Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt, & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam. Sed quid dicit illi divinum reſponſum? Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.* Iſta ſententia ex lib. 3. Reg. cap. 19. excerpta eſt. Demum ſacra Synodus Trident. ſeſſ. 4. eos quatuor libros aſcivit in Canone Librorum ſacrorum. Concinunt omnes SS. Patres & Interpretes. Ergo &c.

Solvuntur objectiones, quæ militant contra Librum primum Regum.

OBJICIES: Multa in hoc libro non videntur vera, ſed potius contradictoria: Igitur inter ſacros non annumerandus. Probatur antecedens: Primoquidem, Elcana dicitur Ephratæus, & tamen erat Levites, ut habetur lib. 1. Parip. 6. ex quo ſequitur Samuelem ejus filium non potuiſſe voveri Deo, quandoquidem ſoli filii Levitarum, ut legitur Num. 8. jure hæreditario altari conſecrabantur. Secundo, non cohærent hujus libri Sententiæ: namque cap. 16. refertur Davidem in aula Saulis notum & familiarem fuiſſe, cum potius fuiſſe ignotum ex capite 17. conſtet. Tertio, Proverbium iſtud: *Numquid Saul inter Prophetas?* uno ſcribitur modo cap. 10. altero prorſus diverſo cap. 19. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo: Elcana dicitur Ephratæus a civitate Ramathain in Tribu Ephraim, cujus erat concivis & colonus, concedo: ex proſapia, nego. Origine quippe erat Levites; quia vero Levitæ in diverſis Tribuum urbibus habitabant, etiam ex civitate nomen accipiebant, in quo ſenſu Elcana Ephratæus vocatur.

Ad aliam ejuſdem probationis difficultatem, dico, Samuelem a matre ex pio voto pro ejus ortu & Nativitate Deo in perpetuum conſecratum fuiſſe, ut ſerviret Deo, non quidem alternata vice, donec 25. attigiſſet annum, ſicut alii Levitæ, ſed etiam ut a pueris illi famularetur, quocirca prope Tabernaculum commorabatur: Debuit igitur ſpecialiter Deo voveri.

Ad ſecundam probationem diſtinguo: Et Davidis duplex fuit ad aulam Saulis aditus, concedo: & tantummodo unus, nego. Primoquidem ſecutus eſt tres ſuos fratres qui ad bellum adverſus Philiſthæos properabant, & tunc in aula Regis ignotus apparuit, ſic habetur cap. 17. poſtea vero abſque mora in domum paternam reverſus eſt, ut pro more ſuum paſceret gregem: Sed ex rumore certior factus de blaſphemiis, quas Goliath 40. dierum ſpatio contra Deum evomuerat, inſpiratus petiit iterum aulam, ut religionis & regni hoſtem infenſiſſimum debellaret, quoquidem interfecto in funda & in nomine Domini, famoſus & percelebris nedum in aula, ſed in toto Regno factus eſt, ut legitur cap. 16. Scriptor autem non ſervavit rerum geſtarum & temporum ordinem ac ſeriem, ſed cap. 16. hiſtoriam Goliath, & victoriam Davidis indiviſe texit & enarravit.

Ad tertiam probationem non abs re erit etiam uti diſtinctione: Et Proverbium illud, *numquid Saul inter Prophetas?* propter varia atque diverſa prophetiæ oracula dictum eſt, concedo: Propter unum ſolum, nego. Cap. 10. Saul juſtus prophetat: & cap. 19. Saul peccator etiam, Deo permittente, iterum prophetat; unde non mirum ſi proverbium laudatum in diverſis celebretur capitibus.

Repones: Nonnulla etiam adverſus Dei legem in iſto commemorantur libro: Igitur non videtur eſſe ſacer. Probatur antecedens multipliciter. Primo, Eli ait cap. 2. *Si quis in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo?* ſed ex hac ſententia ſequitur dari peccatum irremiſſibile, quod certe fidei adverſatur: Ergo &c. Secundo, Magnus ille Pontifex, ut ibidem habetur, propter peccata a filiis patrata graviter punitur: & tamen Deus, Ezechiel 18. non vult innoxium rei noxii portare pœnam. Tertio, Bethſamitæ ferme innumerabiles propter pietatis factum & ſacrificium Deo oblatum morte puniuntur; Sed & hoc inconveniens videtur: Ergo

Digitized by Google

Ergo &c. Quarto, Samuel Ephod induit, offert holocauſtum & ſacrificium, ungit David in Regem, accendit lampades, ut ibidem Cap. 2. habetur; & tamen non ſatis claret Samuelem fuiſſe Sacerdotem, quandoquidem non erat ex filiis Aaron oriundus. Quinto, cap. 30. Lex Davidis diebus facta legitur, cum hoc, tempore dumtaxat Moyſis peractum ſit: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem nego minorem: Nullum enim peccatum in hac vita irremiſſibile cenſeri debet, cum teſte ſancto Cypriano, etiam ſi aliquis animam ultimate ageret, immo & ipſa veluti in faucibus, aut lingua ſeu etiam labiis hæreret, peccator miſericordiam efficacia contritionis conſequi poteſt. Senſus igitur Scripturæ ille eſt, quædam peccata enormem propter malitiam non niſi difficile remitti; tum quia peccator vix ad cor redire vult, tum quia etiam ex cordis obduritie, & gratiarum propellit imbres, & preces ab Eccleſia pro eo fuſas inutiles reddit; quin immo nonnumquam ei denegantur quædam ſpecialia auxilia, ſi loquamur de iis quæ in conventu Eccleſiæ per publica ſacrificia, & jugis orationibus exhibentur. Et vero pro peccatis ignorantiæ, ſicut & pro offenſis erga proximum commiſſis, ſacrificia in veteri lege offerebantur, raro vero admodum pro peccatis erga divinam Majeſtatem directe patratis: & in hoc prorſus ſenſu beatus Joannes epiſt. 1. cap. 5. ait: *Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis*. Eo loci de quibuſdam adverſus S. Spiritum peccatis loquitur, quæ vix in hoc remittuntur mundo, quatenus per hujuſmodi peccata quamdam excommunicationem incurrit peccator; namque ad terrorem ſacrificia in veteri lege non erant pro iis qui in Deum directe peccabant, in nova vero quandoque per excommunicationem latæ ſententiæ blaſphematores & alii graviter cum ſcandalo peccantes, fructu ſacrificii privantur. Hac ſolutione multa alia utriuſque Teſtamenti Scripturæ dilucidantur & explicantur, ſicut cum Deus, vel ipſius Samuelis pro remiſſione delicti Saul fuſam precem abjecit.

Ad ſecundam probationem diſtinguo: Et Eli filiorum peccati luit etiam pœnas, eo quod talis peccati reus eſſet, concedo: abſque jure punitus eſt, nego. Filii Eli populum ab immolando ſua avaritia, ſicut & gula elongabant, quatenus de adipibus, antequam Deo offerentur, ſumebant, quod erat, ait Scriptura, grande peccatum: cujus tamen peccati non nihil reus erat pater, quatenus filios & corrigere, & punire neglexerat; hinc ejus incuria filii iſti in peccatum alternatis vicibus prolabantur. Samueli ſic loquitur Dominus cap. 3. de abjectione domus Eli a Sacerdotio. *Prædixi enim ei quod judicaturus eſſem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos*.

Ad tertium diſtinguo: Bethſamitæ puniti ſunt propter incongruum, aut ſacrificandi, aut orandi modum, concedo: præciſe propter pium opus, nego. Saul opus in ſe bonum patrabat, cum Deum Sacrificio placare voluit, ſed certe modum a Deo determinatum omiſit, quandoquidem non ad laicum, ſed ſolummodo ad Sacerdotem Sacrificium offerre pertinebat: & ideo abjiecit Saulem Dominus. Iſraelitæ Regem a Deo expoſtularunt, & quis eos de peccato in hoc arguet, cum etiam Deus illis poſtulata conceſſerit, ſed intempeſtive Regem ſibi dari petierant, tempore ſcilicet Samuelis, qui illos juxta legem judicabat; hinc non placuit Deo eorum petitio, quæ alias pergrata fuiſſet, in ea ſcilicet hypotheſi, qua vel tyrannum, vel impium pro judice habuiſſent: Non abſimili modo Bethſamitæ flagellati ſunt, dubioprocul non propter cultum Deo Arca præſente exhibitum, ſed potius ſuam propter irreverentiam, debitum non ſervantes in ſacrificando modum.

Ad quartum diſtinguo: Et juxta Dei ordinationem Sacerdotis munere functus eſt pius & devotus Samuel, concedo: ſecluſa Dei ordinatione, nego. Ad ſolos quidem Aaron filios jure hereditario pertinebat Sacerdotium & offerre Sacrificia; ad Levitas vero quædam alia in Templo gerere munia, ut pararent ad Sacrificium materiam: Samuel ex genere erat Leviticus, nam & Levites in Scriptura nominatur: Sed & per privilegium ipſe obtulit Sacrificia; jubente enim Domino ad Bethlehem perrexit civitatem ut Sacrificium offerret, & hac data & ordinata occaſione vocavit Iſai ad victimam, tum re-

ceſſi-

cenſitis ejus filiis, illum in Regem unxit quem monſtravit ei Dominus, ſcilicet David. Samuelem fuiſſe Domini ſacerdotem aperte declarat Scriptura Pſal. 98. his verbis; *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos qui invocant nomen ejus*. Ex qua ſententia liquet quoſdam præter Aaron & filios ejus per privilegium habuiſſe ſacrificium offerendi munus; quales fuerunt & Moyſes & Samuel.

Ad quintum etiam diſtinguo: Lex dicitur facta tempore David, hoc eſt permittente Domino, legem interpretando quædam ſanxit David, concedo. Lex ipſa condita eſt, nego. Joan. 1. habetur: *Lex per Moyſen facta eſt*, ſicut igitur Abraham quædam ſpolia omnibus dividi voluit, etiam illis qui ne quidem dimicaverant, ſic & quædam ordinavit Rex David.

Inſtabis: In eodem libro quædam manifeſte contradictoria habentur, & de hoc illud accipe exemplum. Cap. ult. Saulem a ſe ipſo interfectum, & poſtea ejus armigerum, qui Regis inſiſtens veſtigiis, violentas ſibi ipſi intulit manus, Scriptor canonicus commemorat, & tamen lib. 2. Reg. cap. 1. idem Saul ab Amalecita occiſus dicitur: Ergo &c. Secundo, congregari non potuit univerſus populus in Maſpha, ſicut habetur lib. 1. Reg. cap. 7. quandoquidem hæc civitas, ut habetur cap. 22. ad Moabitas pertinebat. Tertio, non verum eſt quod cap. 7. legitur, ſcilicet: *Philiſthim non appoſuerunt ultra, ut venirent in terram Iſrael*; cum etiam, adhuc vivente Samuele, Iſraelitas ita debellaverint, ut etiam Arcam ceperint; eamque in ſuis duxerint civitates. Quid plura? Etiam legitur in eodem libro ſpiritum Dei malum irruiſſe ſuper Saulem, cui & ipſe Samuel jam mortuus arte magica apparuit, eique erga Deum peccata exprobravit: Sed ſpiritus Dei profecto non eſt malus, nec abſque impietate & blaſphemia hoc dici poteſt; pari & conſimili ratione non dicendum eſt animas ſanctorum arte Pytoniſſæ quaſi in corpore redivivas alloqui viatores: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens, Ad primam probationem diſtinguo: Et Amalecita ſplendide mentitus eſt Davidi, ut ejus ſibi conciliaret gratiam, credens magnum Regi præſtitiſſe obſequium, dicendo illius adapertum occidiſſe hoſtem, concedo: & revera vilis ille Amalecita Saulem interfecerat, nego. Interfectum quidem advenit, ejuſque armillam detulit David, quo quidem facto ſpeciem habebat veritatis mendacium, ſed ſpes eum ſane fefellit, nam & ipſe criminis ementiti luit pœnas: & ſic utraque conſociatur Scriptura. Solutio eſt Theodoreti, Abulenſis, Lirani, Gerrari, Tornielli, maxime vero Tyrini comment. in cap. ult. lib. 1. Regum.

Ad ſecundum non abſimili ratione diſtinguo: Non potuit congregari populus in Maſphat Moabitica, concedo; Iſraelitica, nego. Duplex erat ejuſdem nominis civitas, una ad Moabitas pertinens, altera vero ad Hebræos, quæ erat poſita verſus Tribus Benjamin confines: & in iſta congregatus eſt populus.

Ad tertium utique diſtinguo: Non appoſuerunt ultra Philiſthim ut Iſrael debellarent toto Samuelis tempore, quique duobus circiter annis ſimul cum Saule judicavit populum, concedo: Mortuo Samuele, nego. Genuinus Scripturæ ſenſus eſt Iſrael proſperatum fuiſſe omni tempore quo eum judicavit fidelis Propheta Domini, unde iſta verba, *non appoſuerunt Philiſthim &c.* hunc reddunt ſenſum, toto Samuelis tempore Philiſthim & devicti, & propulſi ſunt; quod quidem non impedit, ut poſtea populus incircumciſus Iſrael devicerit, nam ſub Pontificatu Eli in prælio filii Iſrael, ipſa capta Arca, multis occiſis, ceteri a facie Philiſthim fugerunt.

Ad quartum, eamdiſtinctionem adhibemus: Invaſit ſpiritus Dei malus Saulem, hoc eſt, permiſit Deus ut Saul ad erroris & malitiæ ſpiritus attenderet, & iterum atque iterum inobediendo peccaret, concedo: hoc eſt, proprius Dei Spiritus eſt malus, nego. Deus, teſte divo Jacobo intentator malorum eſt, ejus ſpiritus & rectus, & per omnia ſanctus eſt, juxta illud Pſal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*. Rurſus Pſal. 50. *Spiritum rectum innova in viſceribus meis*: Eatenus igitur malus dicitur etjam Dei Spiritus, quatenus non niſi, Deo permittente, dæmon poteſt tentare homi-

homines, & ſuas per peccatum trahere in partes.

Ad factum Pytoniſſæ non abſque fundamento multi exiſtimant mulierem illam peccatricem arte magica animam Samuelis non advocaſſe, ſed tantummodo per phantaſma impio illuſiſſe Regi. Alii vero, Deo permittente, cujus quidem judicia abyſſus multa, contendunt Sauli apparuiſſe Samuelem, qui illi iterum atque iterum ejus exprobraret inobedentiæ & malitiæ peccata.

Urgebis: Non deſunt alia quę in eodem libro quamdam contradictionis ſpeciem præ ſe ferant. Et probatur. Cap. 15. ſic loquitur Sauli Samuel: *Scidit Dominus regnum Iſrael a te*; & tamen hoc jam jam factum fuiſſe cap. 13. commemoratur. Item cap. 14. Jonathas innoxius punitur, eo quod paululum mellis prægustaſſet contra preceptum Regis, & hoc etiam propter factum contritus eſt a Domino populus: Ergo &c.

Reſpondeo negando Ant. Ad primam probationem diſtinguo: Et eo loci pœnæ infligendæ propter iteratam Saulis inobedientiam repetita eſt ſententia, concedo: & abſque fundamento lata eſt hujuſmodi ſententia, nego. Saul alternata vice Domini tranſgreſſus fuerat præceptum, videlicet parcendo Regi Amalec, aliiſque optimis, tum de gregibus, tum de divitiis quæ in ſuos converterat uſus contra preceptum Domini; deinde adolendo thus imminente prelio, ut placaret Dominum, & hoc ante adventum Samuelis, ad quem ſolum ſpectabat offerre Sacrificia, quocirca ſupplicii ſententia, etiam alternata vice adverſus inobedientem lata eſt. Namque poſt primam culpam oraverat pro Rege Samuel, & Deus quaſi placatus apparebat; ſed iterata eadem inobedientiæ offenſa, non adjecit Dominus ut miſereretur Saulis, eo quod iſte obduratus manebat, immo cum Samuel effuſis lacrimis etiam preces pro Saule Deo funderet, non exaudivit Dominus.

Ad ſecundam probationem, reſpondent cummuniter Theologi, Jonathan non peccaſſe; quandoquidem ignorabat mandatum Patris, quo cunctis militibus certo tempore ab omni etiam leviſſimo cibo abſtinere juſſerat, ſubduntque ipſum Saulem peccaſſe votum emittendo de duriori jejunio: quia tamen melius eſt non vovere, quam vota non adimplere, ideo propter tranſgreſſionem Deus contrivit populum: nec mirum, Lex vetus erat ſeveritatis Lex, ita Joſephus.

Dices: Eadem Scriptura dicit Saulem duobus tantummodo annis regnaſſe: alibi vero multo pluribus rexiſſe populum ſcribitur: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Hoc eſt, duobus tantum annis Samuele ſcilicet adhuc vivente, Saul ſapienter ſuum rexit populum, concedo: duobus tantum annis arithmetice ſumptis regnavit, nego, Quoniam vero ſola bona opera in libro vitæ inſcribuntur, mala vero ab eo delentur, ideo, Scriptor canonicus prima fronte duos tantum pro Saulis regno commemorat annos, poſtea tamen de ceteris mentionem facit, a primiſque ſecernit, quaſi pro nihilo haberentur, & quorum non eſſet amplius memoria, juxta illud Pſal. 68. effatum de impiis: *Deleantur de libro viventium, & nomen eorum non memoretur amplius*.

Diluuntur objecta adverſus Secundum librum militantia.

VARIA objiciuntur ex iſto libro, quæ quidem a veritate peregrina apparent. Primo Principes latronum vocantur cap. 4. v. 2. qui ſuo Regi adſunt; & cap. 21. 2. Gabaonitæ dicuntur Amorrheorum reliquię. Item cap. 24. v. 23. Rex aliquis Jeroſolymorum Arcuna nominatur. Præſertim vero falſum eſt Isboſetum Regem conſtitutum fuiſſe ſuper Geſſuri. Sicut cap. 2. v. 19. dicitur, ac duos tantum annos regnaſſe juxta verſum 10. namque 7. anni cum dimidio elapſi ſunt antequam David regnaret ſuper Iſrael. v. 7. item cap. 5. v. 5. *Fuit autem Tholomai ſemper Geſſuri Dominus*. Cap. 13. v. 37. & primo R. 27. 8. &c.

Reſpondeo iſta omnia abſque negotio & explicari & concordari: Ad primum iſta eſt reſponſio: Baana & Rechab vocantur in hebræo & græco Principes agminum: Sed latinus interpres, quia milites præſertim prætoriani deprædandis hoſtibus vacabant, latrones eos vocat. Porro antiqui omnes incolæ Palæſtinæ ſicut Chananæorum, ſic & Amorrhæorum generaliter ſumpto nomine nuncupantur: jam Arcu-

Arcuna ſeu Ornan Rex non dicitur in Paralipomenis niſi in Hebræo & Latino, 2. Reg. 24. nullatenus tamen in Græco, in Syro & Arabico: potuit vero ſic vocari, quia fuit Gebuſæorum Rex, cui utpote pio & proſelyto David aliquod prædium in monte Moria conceſſiſſe videtur, quando Gebuſæos ex illo ejicit loco.

Ad ſecundum, in Hebræo legitur ſuper Aſſuri, quam dictionem ut obſcuram vertit Græcus Thaſiri, Latinus vero Geſſuri: Sed potius iſta voce ſignificantur Aſſuræi, ſeu viri Tribus Aſer, ſicut ſequenti Ieſrael viri Tribus Iſſachar; ex quibus intelligitur Isboſeth obtinuiſſe ſicut Orientalem ſic & Septemtrionalem totam Terræ ſanctæ partem: porro intelligunt aliqui annos duos Isboſetum regnaſſe pacifice, ſeu uſque ad luctam, de qua v. 14. ſed forte verius eſt Iſraelitas diu abſque Rege fuiſſe antequam Isboſetum ſibi preficerent. Neque vero ſtatim, illo mortuo, ſe Davidi ſubjecerunt, ut ex totis ſeptem cum dimidio annis duos tantum regnaſſe Isboſeth dicatur. Et ſic patet ſolutio ad ſingulas difficultates.

Urgebis: Nonnulla alia veritati adverſantia in iſto ſecundo occurrunt libro: Ergo &c. Probatur Antecedens multis momentis: Primoquidem Arca vocatur Chidon, cum Cariathiarim quieſcit. Cap. vero 6. Arca Nachor nomine celebratur. Secundo, David eodem capite 6. nudatus ante Arcam incedens dicitur. Lib. vero 1. Paralip. v. 27. Ephode byſſino veſtitus commemoratur. Tertio, Goliath a Deo datus cap. 21. occiſus narratur, cum tamen ex lib. primo 17. Reg. conſtet a Davide fuiſſe interfectum. Quarto, non eſt verum Miphiboſeth in menſa Davidis fuiſſe ſemper nutritum, ut habetur cap. 8. Quinto, neque magis veriſimile apparet Abſalom non habuiſſe filium, Michol vero quinque peperiſſe filios, ut cap. 18. ſacer enarrat Scriptor. Falſum quoque eſt prælium in quo Abſalom cecidit, commiſſum fuiſſe in ſaltu Ephraim qui cis Jordanem poſitus erat ſeu ſitus, ut in eodem habetur capite. Nec verum eſt quod rebelles Davidi Semei & Siba fuerint, ille de domo Joſeph, iſte de monte Ephraim, ſicut cap. 19. v. 20. ſcribitur. Mitto quædam alia contradictoria: unum tantummodo inter cetera referam, videlicet non eſſe probabile, Davidem alias mitiſſimum, exquiſitis cruciaſſe tormentis Ammonitas, maxime vero cum ex lib. 1. Reg. cap. 15. Rex ille & pius fuerit, & rectum fecerit coram Domino. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens; namque, ut ſupra non ſemel dictum eſt, juxta diverſos reſpectus facta Scripturæ facile conciliantur, ut attendenti patebit.

Ad primum igitur dico, immutato Chidon nomine, Arcam Nachor nomen habuiſſe ex loco, ubi Oſa temerarius percuſſus eſt.

Ad ſecundum diſtinguo: David ante Arcam incedens nudatus erat, hoc eſt, Regiis veſtimentis ſpoliatus, concedo; & hac de cauſa ſuperba mulier illudendo Regi, eum proclamavit nudum, propter quod a Deo gravi morbo percuſſa eſt: David erat ſimpliciter nudus, nego. Nam ut habetur lib. 1. Paralip. Ephode byſſino erat præcinctus.

Ad tertium, frater Goliath interfectus legitur lib. 2. nuſquam vero ille quem in valle Therebinti David percuſſerat.

Ad quartum dico, revera quidem Miphiboſeti filium non ſemper menſæ David adfuiſſe, cum bona Saul pro ſuo victu & veſtitu a Rege acceperat, ſed non idem dicendum de ejus patre, quem in menſa David ſemper nutritum fuiſſe conſtat.

Ad quintum, ſenſus Scripturæ ſic adaperitur: Abſalom, aut non habebat filium, cum triumphalem extruxit Arcam, aut jam ſuſceptos amiſerat filios, quocirca cap. 8. legitur Abſalom non habere filium.

Ad factum Michol graves auctores exiſtimant eſſe in textu mendam, & loco *Merob* ſororis Michol, quæ quinque pepererat filios, appoſitum fuiſſe Michol: Sed & iſti Michol filii adoptivi eatenus dici poſſunt, quatenus de eis curam egerat Michol.

Ad id vero quod dicitur prælium, in quo Abſalom cecidit, non fuiſſe in ſaltu Ephraim commiſſum, ultro fatemur: attamen propugnamus recte dici poſſe commiſſum in ſaltu Ephraim propter interfectos ibi a Gephta Ephraimitas.

Ad ſubſequentem difficultatem dico: Et Semei 2. Reg. 16. 4. & Siba cap. 20. 1. Benjaminos, extitiſſe. Siba itaque dicitur de monte Ephraim fuiſse habitatione,

præ-

præſertim, cum iſtius montis pars aliqua pertineret ad Beniamin Tribum; ſed Semei ſe de domo Joſeph dicit, vel quia ſub vexillo Ephraim pugnabant Beniamitæ ſicut & ſub eodem inceſſerant Moyſis tempore, Num. 2. v. 22. ſeu etiam ex eo quod ſub nomine Joſeph qui loco Ruben habuit cum Juda partem primogenituræ illi, ſi non peccaſſet, debitæ. Cæterum primo Paralip. 5. comprehenduntur aliæ omnes a Juda Tribus, Pſal. 76. 16. Pſal. 79.

Ad ultimum dico, Ammonitas ab aliqua culpa & in David offenſa non fuiſſe immunes; unde crimini luere pœnas debuerunt. Quidam tamen exiſtimant Regem in puniendo exceſſiſſe; quocirca dum legitur rectum coram Domino, excepto in Uriam facto, geſſiſſe, intelligitur de iis exequendis quæ illi præceperat Dominus. Quid plura? Sanctiſſimorum vita ab omni levioris peccati labe pura non fuit, & non in hoc, ſed in aliis eorum celebratur ſanctitas. Quod autem quædam alia præter mortem Uriæ & ejuſdem Uxoris raptum patraverit David, liquet ex eo quod non nihil elatus populum ſuum recenſeri voluerit, propter quod peſte flagellatus eſt.

Fit ſatis objectionibus quæ adverſus Tertium librum proponuntur.

Obicies: Quædam abſona in iſto comperiuntur libro: igitur non dicendus eſt ſacer & divinus. Probatur Antecedens: Legitur, quod antequam Templum ædificaretur, dum tenellus adhuc eſſet puer Salomon, primo Paralip. 29. v. 1. jam filias ejus in uxores duxiſſent Benabinadab & Achemaas. 3. Reg. cap. 4. v. 7. & 15. quod Salomone regnante argentum non putabatur alicujus pretii, quandoquidem pecuniarum tanta erat Jeroſolymis abundantia, quanta erat & lapidum cap. 10. v. 21. & 27. & quidem primo inducitur Salomon ſapientiſſimus dilectuſque Deo, qui tamen in ipſo Regni ſui principio fratrem ſuum Adoniam occidi præcepit. Sed eſſe tenellum & ſimul habere filias nubiles; ſed argentum numerum lapidum adæquare: Sed eſſe ſapientem ſimul & fratricidam pugnant intra ſe: Ergo &c.

Reſpondeo ſicut prius, diverſos Scripturæ laudatos textus & ſenſus ſecundum diſtributionem accommodam intelligi & recte conciliari; unde nego antecedens. Ad primam probationem diſtinguo: Salomon erat tenellus, hoc eſt, junior ſeu juvenis, concedo: hoc eſt puer, nego. Potuit igitur habere filias nubiles ante Templi ædificationem, quæ ſubſequenti tamen tantum tempore matrimonio conjunctæ ſunt: quia tamen jam ante Templi fabricam erant natæ, potuit dici filias, quas Salomon adhuc junior habuerat, datas fuiſſe in uxores, ad cujus veritatis ſenſum ſufficit, ut ſequenti tempore de facto nupſerint.

Ad ſecundam probationem diſtinguo: Argentum tempore Salomonis ſicut lapides commune hyperbolice dicitur, ad ſignificandam magnam argenti copiam, concedo: arithmetice loquendo, ita ut tantus fuerit nummorum ſeu talentorum numerus, quantus erat lapidum, nego.

Ad tertiam probationem etiam diſtinguo: Et ex juſtitia Salomon voluit Adoniam interfici, concedo: abſque ratione, nego. Adonias in ſuſpicionem venerat Salomoni, ut regni ex deſiderio invaſor: nam & antequam Salomon in Regem & nominatus & inauguratus fuiſſet, ſibi fecerat equites, & præcurſores Adonias; atque omnia, ut Regnum haberet, molitus fuerat: electo vero Salomone, deprecatus eſt Bethſabee quatenus a Rege obtineret Abiſag uxorem Davidis ſibi in matrimonium copulari, quod quidem argumentum non levius erat, Adoniam novas movere tragœdias, ut regnum a Salomone cum ſceptro & corona auferret.

Contra: Atqui contradictoria in iſto affulgent libro: Ergo &c. Probatur ſubſumptum multis momentis. I. Cap. 5. dicitur Salomon habuiſſe requiem omnibus diebus ſuis; contrarium vero cap. 4. legitur: ibidem ſcriptum eſt cap. 5. II. Salomon ad fabricam Templi elegiſſe operarios de toto Iſrael numero 30000. & tamen cap. 9. non conſtituit Rex ſervire quemquam de filiis Iſrael. III. Artifex ærarius quaſi alter Beſeleel exquiritur Hiram nomine vir Tyrius qui cap. 7. matrem habuiſſe dicitur de Tribu Nephtali: Ille tamen 2. Paralip. cap. 2. fuit pater Hiram Regis Tyri, habuitque matrem de filiabus

bus Dan. IV. Non eſt quoque veriſimile Salomon tam pium & ſapientem Regem ita adhæſiſſe idolis, ut etiam Templa falſis ſuarum mulierum alienigenarum numinibus ædificaverit. V. Sed neque veritati conſonat, quod de Jeroboam dicitur cap. 12. videlicet, relicto vero Deo, conflatiles coluiſſe Deos; nam etſi vitulos in monte Bethel obtulerit, vero tamen ſacrificavit Deo. Igitur iſtius tertii libri ſententiæ non ſibi cohærent: nam & in eodem ſcribitur libro, Salomon quædam in Templo contra legem appoſuiſſe, videlicet candelabra aurea. 10. falſum quoque eſt aut ſaltem non veriſimile viginti oppida in laboris & mercium compenſationem Tyrorum dediſſe Regi, iſtumque decepiſſe.

Reſpondeo, cuncta, omnibus perpenſis, facile componi & concordari: quocirca ad primum ſic diſtinguo: Non ſuit Satan qui publice diebus Salomonis contriſtaret Iſrael, concedo: qui clam & in occulto ipſum exacerbaret Salomonem, nego. Eatenus dicitur Rex pacificus Salomon, quatenus toto Regni tempore nullum habuit hoſtem qui aperte & exercitu comparato illum debellaret; Razon tamen & Adad per omnia erant Salomonis adverſarii: quinimmo cap. 4. habetur Deum ſuſcitaſſe adverſus Salomonem Jeroboam in vindictam tranſgreſſionis mandatorum, quæ quidem Rex abeundo ad mulieres alienigenas non ſemel omiſerat: attamen quamdiu vixit, juxta promiſſionem factam Davidi, ſuam Dominus non adimplevit ſententiam, & ſolum, mortuo Salomone, ſciſſum eſt regnum.

Ad ſecundum ſimiliter diſtinguo: Salomon noluit de filiis Iſrael ſervire in fabrica Templi tamquam operarii viles, concedo: ut operis Præſides, nego. Erant infiniti prope homines pro fabrica Templi conſtituti, multi quidem ex extraneis ut cæderent ligna Libani, alii ut aurigæ & nautæ ad deferenda ligna Jeruſalem, multi ex Proſelytis hoc munus implebant, alii ut ſculptores & artifices: & ſuper iſtos omnes multa Iſraelitarum millia præſidebant, & ſic optime conſociantur Scripturæ.

Ad tertium: Ille Hiram de quo fit mentio potuit ratione patris eſſe ex Tribu Dan, ex Tribu vero Nephtali ratione matris, ut habetur tertio Reg. 7. 13. & ut ſatis ex Hebræo claret; unde Tyrius dicitur ejus pater, non genere, ſed habitatione: porro iſte faber propter ſummam in arte ſua peritiam pater non ſolum Hiraami Regis vocatur, ſed & Salomonis 2. Paralip. 4. 16. id eſt magiſter, vel artifex ejus; quo ſenſu & Gen. 4. 20. 21. item cap. 45. 8. quarto Reg. 13. 14. & artifices, & ii quibus æraria debentur, vocantur Patres.

Ad quartum nefas foret negare, quod vel ipſa teſtatur Scriptura de Salomonis idololatria; quid enim eſt homo niſi figmentum, & ſi in Angelis alias in gratia creatis Deus reperit pravitatem, quid de homine corporeo dicendum, cum homines, teſte Apoſtolo, ſint vaſa fictilia quæ ſibi ad invicem faciunt anguſtias; ſed non abſque fundamento multi credunt Salomonem ante mortem egiſſe pœnitentiam; nec refert quod de illa ſileat Scriptura, cum & ipſa ſileat pœnitentiam Adæ & Loth, quos tamen in gratia defunctos extra dubium eſt: namque Eccleſiaſticus primum a ſapientia ſanatum commemorat: alterum vero a ſanctis Patribus ut juſtus habetur; cum ignorans & ſua abſque culpa ebrius inceſtum alternata vice commiſerit. Sed & ipſa innuit non in uno loco Scriptura felicem Salomonis exitum. Primo quidem cum in Pſalmis legatur & maxime, 2. Reg. 7. in gratiam filiorum David, præcipue Salomonis: *Ego ero ei in patrem* ... *Qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum, miſericordiam autem meam non auferam ab eo*. Rurſus 2. Paralip. 4. 17. pii aliqui ex Iſrael dicuntur ambulaſſe in viis David & Salomonis. Quid plura? Liber Eccleſiaſtis quem Salomon ſub finem vitæ conſcripſit, manifeſtam ejus ad Deum converſionem indigitat: Quandoquidem cap. 1. omnis enarrat vitæ blandimenta & voluptates quibus ipſe ſervierat; ſubdit poſtea omnia eſſe vana tandem aliquando comperiiſſe, & de facto Scriptura non dicit Salomonem in peccato fuiſſe defunctum, ſed tantummodo ad Patres fuiſſe appoſitum. Revera quidem cum eſſet jam ſenex depravatum eſt cor ejus, ut Scriptura refert, ſed nihil vetat in eadem ſenectute ad meliorem rediiſſe frugem, ut de multis compertum habemus.

Ad factum Jeroboam, diſtinguo: Idolis non ſervivit, tranſeat: Legem Domini non tranſgreſſus eſt, nego. Non immerito Jeroboam in ſuſpicionem venit adoraſſe Idola; ſaltem eatenus anſam ea colendi præbuit, quatenus ſchiſmatis fuit auctor, & noluit ſubditos Deum adorare in Templo Jeruſalem, ne Iſraelitæ ad Regem Juda, ut ad ſuum legitimum Principem redirent; ſed non in hoc ſolum prævaricatus eſt; nam & Sacerdotes non ex Tribu Levi, ſed ex alia deſumpſit, quod erat manifeſte contra legem: hinc Scriptura iterum atque iterum maledicit Jeroboam, eo quod, inquit, peccare fecerit Iſrael, qui ipſo veluti duce, Baal ut quoddam numen ſupremum coluit, & adoravit.

Ad facta Salomonis ſic reſpondeo: Tametſi enim decem candelabra aurea, aliaque multo plura vaſa conſtruxerit quam ipſe Moyſes; id tamen, non inconſulto Domino peregit, cum præcepta Davidis patris ſui a Deo inſpirati in hoc adamuſſim pro Dei nominis exaltatione compleverit. Sed neque tranſgreſſus eſt Legem cum 20. oppida Hiram conceſſit, namque juxta Rabbinos & ſanctos Doctores tributum ſolummodo & cenſum ex his civitatibus recipi pro labore & lignis Libani ad perfectam uſque ſolutionem accipi permiſit.

Neque vero id quidquam falſitatis arguit, quod in eodem libro Templum cap. 6. ſexaginta cubitorum altitudinis conſtrui dicatur; cum in libris Paralipomenon nonniſi triginta commemorentur. Revera quidem Templum extrinſecus magis eminebat quam intrinſecus, namque intus uſque ad primam contignationem ſolum triginta cubitorum altitudinis erat.

Dices: In eodem libro promittitur filio Salomonis una tantummodo Tribus, & tamen Tribum Beniamin ſibi conjunctam Roboam habuit: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Promittitur filio Salomonis una Tribus præter ſibi connaturalem, & hæreditariam, ſcilicet Judam, concedo: ita ut unam tantummodo habere debuerit, nego: Tribus Juda erat ex jure naturali & hereditario Roboam debita, ſed una præter iſtam illi conceſſa eſt; quandoquidem Ahias Propheta dedit Jeroboam, ordinante Domino, decem ſolum Tribus.

Diluuntur objecta contra librum quartum Regum.

Objicies: Nonnulla in iſto libro partim falſa, partim etiam incongrua leguntur: Ergo &c. Probatur Antecedens: cap. 6. 23. dicuntur latrones Syriæ non veniſſe ultra in terram Iſrael, cum tamen V. 24. addatur Benadad poſt hæc Samariam obſediſſe. Item cap. 18. 5. de Ezechia dicitur: *Poſt eum non fuit*, in pietate, *ſimilis ei de cunctis Regibus Juda*: poſtea vero cap. 23. idem de Joſia celebratur: cap. 5. Eliſeus remittit Naaman Syrum in pace, eique idoli adorationem permittit. Cap. 13. 19. Eliſeus Joaſo Regi ſic loquitur: *Si percuſſiſſes jaculo terram quinquies aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſque ad conſumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam*: cum tamen antea dixiſſet v. 17. *percuties Syriam donec conſumas eam*: Ergo &c.

Reſpondeo negendo antecedens: Et vero quod primam ſpectat objectionem, patet aliud de latronibus ſeu paucis excurſoribus 4. Reg. 6. 23. dici, aliud de toto Regis Syriæ exercitu: quod enim pauciores non auſi ſunt, audacter poſtea totus fecit exercitus: Eſto igitur quod latrones Syriæ ultra non venerint in terram Iſrael, eo quod forſitan exiguum propter numerum a regni finibus facile propellerentur, ſed major militum copia, nedum per Iſrael confines curſitavit, ſed & poſtea Samariam civitatem obſedit.

Ad ſecundum, non niſi per figuram Rhetoricę dicitur Ezechiam non habuiſſe in pietate ſecundum.

Ad tertium diſtinguo: Eliſeus permiſit Naaman pro officio ſuo Syriæ Regem ſuſtentare, ſicut extra Templum, ſic & cum Rex in Templo Rhemnon ſuum adorabat idolum, concedo: ita ut & ipſi Naaman deos conflatiles adorare licitum foret, nego. Propheta licentiam quidem fecit Naaman proſelyto, & ad fidem veri Dei converſo munia ſolita Domino ſuo preſtare, nuſquam vero in idololatrię cultu cum Rege communicare. Ita ſancti Doctores & Interpretes.

Ad quartum etiam diſtinguo: Joas percuſſit

Digitized by Google

cuſſit Syriam uſque ad conſummationem, hoc eſt, triplici vice completam in prælio dato & commiſſo reportavit victoriam, concedo: hoc eſt, totam Syriam ſuo ſubjecit imperio, nego. Eliſeus verbis, nonnumquam etiam ſignis Dei manifeſtabat voluntates: hinc ab Joſao Rege de belli eventu futuro conſultus, imperavit Regi terram iteratis vicibus jaculo percutere, quam & ter percuſſit; quam ſi quinquies, aut ſexies, vel ſepties percuſſiſſet juxta Dei ordinationem, totam quoque percuſſiſſet & deviciſſet Syriam; quia vero ſolum ter percuſſerat, tres tantummodo ſuper Syrios victorias a Rege reportandas prædixit Propheta. Quo quidem ſigno aperuit Ioſao felicem belli exitum futurum, ſed non ſine limite & termino.

Inſtabis: Jehu Rex Iſrael zelo divino accenſus mentitur ſe eſſe Baal cultorem, tum alios inducit ad ſanctificandum ei ſolemnem diem, ut hab. cap. 10. 18. II. Deus Iſraelitas tradit in manus Azaelis Regis Syriæ ac filii eius cunctis diebus. Cap. 13. 3. & tamen v. 50. liberantur. III. Amaſias cap. 14. 3. & Azarias cap. 15. 3. fecerunt quod erat coram Deo placitum, Deos tamen Idumæorum Amaſias habuit ut ſuos: tum & in vindictam periit, 2. Paralip. cap. 25. 14. 20. Azarias vero cap. 26. 18. officia Sacerdotum temere uſurpans percuſsus eſt a Deo: Ergo &c.

Reſpondeo ad primum: Jehu laudatur quidem in eo quod Domini adimpleverit voluntatem, cum domum Achab & ipſam Jezabel Prophetarum inſectatricem perdiderit: in aliis vero quod Zelo prorſus inordinato operatus eſt, abiicitur.

Ad ſecundum: dicitur cunctis diebus Iraelitas in manu Regis Syriæ traditos fuiſſe, ſed intelligendum v. 22. quibus Joachas regnavit: ipſe vero pœnitens v. 4. *Deprecatus eſt autem Joachas faciem Domini, & audivit eum Dominus . . . & dedit Dominus Salvatorem Iſrael; & liberatus eſt de manu Regis Syriæ*; non tamen quamdiu vixit Joachas, ſed eo mortuo, filius ejus Joaſon, v. 10. qui ab Eliſeo edoctus ter Syros devicit, ac ſuperavit, ut legitur v. 19.

Ad tertium: fecit quidem Amaſias rectum coram Domino: at primo non ſicut David, V. 30. ſecundo ibidem juxta omnia quæ fecit Joas & uſque ad Joiadæ mortem pius, poſtea vero ſecundo Paralip. 24. 18. 22. impius & facinoroſus: tertio ſicut excelſa non abſtulit, ſic & in ultimis vitæ ſuæ diebus Idumæorum idola coluit, ſimiliter Azarias ſeu Ozias eius filius fecit rectum, ut legitur cap. 15. ſicut Amaſias, nempe in principio. Poſtea vero elatus victoriis ac proſperis Sacerdotale uſurpavit munus, qua de cauſa lepra nefanda percuſſus & punitus eſt.

Alia mitto, quæ aliquam contradictionis ſpeciem præ ſe ferunt, quæ quidem facile conciliari poſſunt, ſi ad antecedentia & conſequentia capitum, vel etiam ad diverſas aut temporum, aut actionum circumſtantias attendatur: nonnumquam enim in uno libro aliqua tacetur circumſtantia, quæ in altero refertur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Quatuor libri Regum ſunt ſacri.

PRIMO: In Proto-canone Judæorum inſcribuntur: tum in decreto Concilii Trid. ſeſs. 4. ubi Libri ſacri enumerantur.

Secundo: Sic habentur a SS. Doctoribus: ſic ab Euſebio lib. 9. præp. Evang. cap. 30. ſic a Nicolao Damaſceno apud Joſephum lib. 7. cap. 6. ſic ab omnibus Theologis, quorum multi eos interpretati ſunt.

Tertio: Vetus & novum Teſtamentum non ſemel illos libros citant, & quaſdam ab eis ſumpſere ſententias. S. Stephanus Act. 7. librum primum perorando laudat. Pſalmo 88. ſæpius de Davide & Salomone fit mentio juxta libri ſecundi Regum Sententias, quibus regnum firmatur in domo David. Apoſtolus Rom. 11. attendit ad librum tertium dicens: *An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura . . . Ego relictus ſum ſolus*. Ad quartum vero ipſe Chriſtus reſpicit Luc. 3. dicens: *In veritate dico vobis, multa viduæ erant in diebus Eliæ &c.*

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET SOLUTIONUM.

IN primo quidem libro quandoque David dicitur familiaris in Saulis aula, quando-

que etiam occultus, ſed intellige ſecundum diverſa tempora: occultus quidem ante Goliath interitum, celebris vero, ipſo devicto. Nec quemquam movere debet cum cap. 2. legitur: *Si quis in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo?* non enim inde ſequitur quædam peccata eſſe irremiſſibilia, ſed tantum difficile remitti, aut propter ingratitudinem, aut etiam propter enormitatem & firmam in offenſa repetita voluntatem. Ne credas ſimpliciter Legem tempore Davidis factam, ſed ſolum in Pſalmis de novo explicatam & promulgatam. Cæterum Spiritus malus qui Saulem invaſit ea ſolum ratione dicitur Dei Spiritus, quatenus, Deo permittente, Satan Regem peccatorem exagitavit.

In Secundo habetur Davidem nudum coram Arca Domini ſaltaſſe, ſed hoc intelligendum regiis veſtimentis ſpoliatum, & hoc fuit ejus humilitatis & erga Deum reverentiæ argumentum. Quod autem non eſſet ſimpliciter & per omnia nudus, patet ibidem, ubi Ephod præcinctus ſaltaſſe laudatur. Quod quidem factum tanti facit Eccleſia, ut in memoriam inſtituerit cantorem magnum, qui in ſolemnitatibus tenens in manu baculum deauratum in medio chori, hinc inde aliis aſtantibus cantoribus, non ſine majeſtate alternatis & repetitis vicibus verſus altare deambulet.

In Tertio mentio fit de varia templi ſupellectili, quamquidem ultra Legem auxit Salomon, ſed Deo annuente, & permittente: Alia ſunt, tum in iſto, tum in quarto libro facta, quæ Lector abſque negotio conciliare poteſt.

ARTICULUS QUINTUS.

Utrum libri Paralipomenon ſint genuini & ſacri?

SANCTO teſte Hieronymo Epiſtola 108. ad Domnionem unico comprehendebantur volumine quæ in libris Paralipomenon referuntur: verum decurſu temporis æquum duxere ſancti Doctores unum iſtud opus in duos dividere libros, qui Paralipomenon, hoc eſt, rerum omiſſarum tum in libris Legis, tum etiam in libris Regum nomine celebrantur. Vocantur etiam verba dierum, eo quod juxta temporum ordinem geſta referant. A ſancto Hieronymo aliiſque ſanctis Doctoribus etiam rerum geſtarum in veteri Teſtamento chronicon omnibus numeris abſolutum, ſeu compendium aut Epitome vocantur. Prior XXIX. capita complectitur: in eis refertur ortus & propagatio gentis Iſraeliticæ ab Adamo uſque ad reditum e captivitate Babylonica: Tum auctor præmiſſa Saulis hiſtoria, ſcribit inaugurationem Davidis in Regem, ejuſdem victorias & inſignes dotes, maxime in promovendo Dei cultum pietatem.

Poſterior XXXVI. capitibus comprehenditur; eo loci enarratur progreſſus & finis Regni Juda uſque ad annum reditus e captivitate Babylonica. Hebræi libros iſtos appellant *Dibre Hajamim*, id eſt, verba ſeu geſta dierum, quaſi latine dicas, Diarium, vel Annales.

Iſtorum Librorum incertus eſt auctor; non enim eſt Eſdras, aut ipſo recentior, cum in Eſdræ canone referantur: multi non abſque fundamento Nehemiæ tribuunt. Jam quæritur num iſti libri ſint genuini, ſeu canonici? Pro cujus reſolutione ſit

CONCLUSIO.

Libri Paralipomenon ſunt ſacri.

PROBATUR efficaciter: Illi libri ſunt genuini & canonici, qui ab omni ævo tales habiti ſunt, & quorum ſententiæ non ſemel in veritatis teſtimonium in novo adducuntur Teſtamento: Atqui ita eſt: Ergo &c. Probatur minor. Nullo reſiſtagante, annumerati ſunt in canone librorum utriuſque Teſtamenti; quinimmo Chriſtus Matth. 23. 25. & Lucæ 4. 51. occiſum Zachariam inter templum & altare refert e ſecundo Paralip. 24. 21. ex cujus etiam libro cap. 19. 7. in Paralipomenis accepta videtur illa ſententia, quæ 1. Petri 1. 7. legitur: Ergo &c.

Suſtra-

Suffragatur S. Hieronymus in Præfatione ad Domnionem & Rogatianum libri Paralipomenon, id eſt derelictorum, ait: „ Omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur; & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis; vel perſtrictæ „ leviter hic per quædam verborum compendia explicantur. „ Rurſus epiſt. ad „ Paulinum: Paralipomenon liber, id eſt, „ inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ tantus ac „ talis eſt ut abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula „ quippe nomina juncturaſque verborum, „ & prætermiſſæ in Regum libris hiſtoriæ & innumerabiles explicantur Evan„ gelii quæſtiones.

Scopus auctoris Paralipomenon fuit geſta Davidis, ejuſque tum majorum, tum poſterorum ad Cyri uſque tempora narrare; unde libro priore poſt brevem primorum hominum recenſionem cap. 1. Davidiſque majorum & cognatorum cap. 2. nec non ejuſdem poſterorum cap. 3. occaſione vero data & aliorum filiorum Iſrael ad captivitatem uſque ſequentibus quinque capitibus, & a captivitate nono capite: & poſt memoratam paucis verbis mortem Saulis cap. 10.quæ Davidicum regnum ſpectant, deſcribit reliquis 19. capitibus: poſteriori vero libro ubi 9. capitibus de Davidis filio Salomone dixit, Regum dumtaxat Juda qui e ſtirpe Davidis fuerunt omnes oriundi, geſta ſcribit. Per 27.capita reliqua, prætermiſſis rebus Regum Iſrael, quæ niſi per bella, fœdera & affinitates cum rebus Regum Juda cohæreant eas non memorat. His porro in fine libri addit Edictum Cyri poſt captivitatem in gratiam Judæorum emiſſum.

Solvuntur objectiones.

OPPONES: Multa leguntur in utroque libro quæ ſibi adinvicem cohærere non videntur: Sed hujuſmodi defectus a Libris Canonicis eliminandi ſunt: Igitur non ſatis claret libros Paralipomenon eſſe ſacros. Probatur minor: Rabbi Salomon in primo Paralipomenon cap. 8. refert auctorem iſtorum librorum filios Benjamin aliis appellare nominibus, quam vocat Moyſes in libro Geneſeos. Item civitates Levitarum aliter quam Joſue 21. aſſignantur, commemorat: Ergo &c.

Reſpondeo I. Auctorem pro ſcopo habere prætermiſſa referre, unde non mirum ſi aliquæ inveniantur a cæteris libris diſcrepantiæ in opere Paralipomenon, cum jam dicta in aliis libris, & recenſita iterato calamo tradere non teneatur.

Reſpondeo II. quędam ab auctoribus profanis vel etiam fidelibus tametſi fallibilibus ad texendam Regum hiſtoriam, attamen vera potuit auctor librorum Paralipomenon aſſumere, in quibus, protegente Deo, non erravit; ex quibus etiam potuit oriri quædam variatio vel in vocabulis, vel in phraſibus, ſeu etiam in ſententiis ab aliis libris diſcrepantibus; nonnumquam enim mutatio ex Librariorum mendis occurrit, & ſic genuinitas librorum Paralipomenon abſque negotio defenditur.

Jam ad argumentum reſpondeo, negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo: Auctor aliis nominibus filios Benjamin appellat, quæ non referuntur in prioribus Scripturæ libris, eo quod Benjamin decurſu temporum novi nati ſint filii, quos & nonnumquam nomine particularium, & non capitum familiarum appellat, concedo: ita ut auctor ille aliquid adverſus veritatem ſcribat, nego. Illa ſolutio colligitur ex capite Num. 26. 38.

Ad ſecundam probationem patet ſolutio; namque auctor Paralipomenon ad majorem attendit expreſſionem; hinc quaſdam nominat Levitarum civitates, quaſdam etiam omittit; quando quidem Lector benevolus certior fieri poteſt, ſi aliquod ſubeat dubium recurrendo ad librum Joſue: Porro in civitatibus filiis Aaron attributis loco duarum *Hain* & *Getha* quæ deſcribuntur Joſue 21. 16. una legitur Paralipomenon 6. 59. *Hain*; at *Hain* eſt ipſa *Aſan* ut ex prima & tertia in Hebræo litteris colligitur: *Getha* vero ut & Gabaon verſ. 60. incuria Librariorum omiſſas fuiſſe; inde patet, quod ibidem ſicut & Joſue 21. v. 19. civitates numerentur 13. licet in Paralipomenon diſtinctæ tantum undecim computentur, &c.

Inſtabis: Abia dicitur ſecundo Paralipomenon 13. 20.matrem habuiſſe Michajam

filiam Uriel de Gabaa : at capit. 4. 20. 22. ſicut & tertio Reg. 15. 2. mater ejus eſt Maacha filia Abſalom, quæ & v. 10. ideo mater Aſæ dicitur, quod eſſet eius avia ſeu mater Abiæ patris ejus. Rurſus habetur 2. Paralipomenon 15. 19. *Bellum vero non fuit uſque ad* 35. *annum Regni Aſa* : At hoc adverſatur his quæ referuntur 3. Reg. 15. 16. 32. *Bellum autem erat inter Aſa & Baaſa Regem Iſrael cunctis diebus eorum* ; additur autem ſtatim 2. Paralipomenon 16. *primo anno* : attamen 36. regni Aſæ aſcendit Baaſa Rex Iſrael in Judam : at Baaſa qui regnum iniit anno Aſæ tertio, 3. Reg. 15. verſ. 28. & 24. annos tantum regnavit v. 33. jam a decem annis vita functus fuerat anno Aſæ 36. ut ex Reg. 16. 8. patet. Iterum Joſaphat 2. Paralipomenon 17. 6. excelſa & lucos de Juda abſtulit, contrarium tamen legitur cap. 2. & 3. Reg. 22. 44. Rurſus Ochozias Rex Juda cap. 22. 20. dicitur 42. annorum fuiſſe cum regnare cœpit ; quod adverſatur non ſolum 4. Reg. 8. 26. ſed & rationi, quando quidem pater ejus Joram erat 32. annorum cum regni clavum ſuſcepit, regnavitque 8. annos, Secundo Paralipomenon 21. 5. atque adeo annis natus 40. obiit: unde ſequitur filium ejus non fuiſſe annorum 42. cum regnare cœpit: Ergo &c.

Reſpondeo juxta priores ſolutiones generales, iſta omnia facile juxta diverſos reſpectus concordari: Et vero quod ſpectat Maacham, ipſa eſt quæ & Michais dicta eſt, cujus pater bene intelligitur fuiſſe Uriel, avus attamen Abſalom, ſeu quia ipſe Uriel unus fuerit e tribus Abſalomi filiis de quibus ſecundo Reg. 14. 27. ſeu quia mater Maſſe Thamar fuerit, quam unam filiam habuiſſe Abſalom ex dicto v. 27. colligitur : hoc enim poſito æque Abſalomi filia dici potuit Maacha mater Abiæ, ac ipſa ſecundum aliquos 3. Regum 15. 10. 13. mater Aſæ dicitur, & ipſe Abias v. 3. filius Davidis. Præterea qui tertio Reg. 15. 20. 10. Abſalom vocatur, alius eſſe ab Abſalom Davidis filio in traditionibus hebraicis apud S. Hieronymum dicitur.

Ad ſecundum ſic reſpondetur : Bellum inter Aſan & Baaſan fuit omnibus diebus, non ex quo regnare cœperunt, ſed ex quo bellum inter eos eſſe cœpit : ſignificatur quippe illud non deſuiſſe niſi per Baaſæ mortem : Porro cœpit 2. Paralipomenon 15. 19. ann. 35. regni Aſæ. Capellus vult legi ſolum annor. 5.

Ad tertium diſtinguo : Excelſa & lucos non abſtulit Joſaphat, in quibus vero Deo immolabant filii Iſrael, concedo : in quibus falſis numinibus ſacrificia offerebant, nego. Nonnumquam Reges Iſrael ut majora præpedirent mala, ne ſcilicet populus in ſuam perniciem immolaret idolis, permiſere Deo vero immolare in excelſis, ut habetur de Rege laudato cap. 33. v. 17. Idem legitur de Aſa cap. 14. v. 2. his verbis : *Subvertit altaria peregrini cultus & excelſa*, cui non opponitur hoc capitis 15. 17. *excelſa autem derelicta ſunt in Iſrael* : quippe in hoc non nihil peccarunt, & Aſa & Joſaphat contra legem Deut. 12. 5. idcirco inter pios Reges non annumerantur Eccli. 45. 9.

Ad factum Ochoziæ facilis eſt explicatio: Ipſe enim cum patre 20. annis regnavit, quando ſcilicet Joram impium Deus percuſſit alvi languore inſanabili 2. Paralip. 21. 18. atque adeo ipſe qui 22. annorum erat cum ſic regnum iniit, fuiſſe vero 42. annorum conſtat, cum cœpit ſolus regnare. Quia vero non una eſt circa Scripturæ facta chronologiæ opinio, ad criticos hujuſmodi quæſtiones pertinent, nec in hoc aliquid a Scripturarum veritate detrahitur.

Urgebis : Azarias 2. Paralipomenon 22. 6. dicitur inviſiſſe Joram Regem Iſrael : Idem tamen alibi dicitur de Ochozia. Rurſus Gehim ibidem v. 9. Ochoziam adductum in Samaria occidit : at quarto Reg. 9. 27. Gehin Ochoziam perſecutus occidit in aſſenſu Gaber, Ochozias vero percuſſus fugit in Mageddo, ubi & mortuus eſt. Item Rex Aſſyriæ dicitur 2. Paralipomenon 28. 20. non tuliſſe opem Regi Achaz : ſed contrarium patet ex quarto Reg. 16. 7. 9. 8. Rurſus Jechonias non erat octo tantum annorum cum regnare cœpit, ſicut 2. Paralipomenon 36. 9. dicitur; nec enim dici potuiſſet feciſſe malum, ſicut pater ipſius, attamen erat annorum 18. ut habetur 4. Regum 24. 8. & tertio Eſdræ 1. 43. Ergo &c.

Reſpondeo ad primum diſtinguendo : Et ille Azarias idem eſt ac Ochozias, concedo: & eſt diverſus, nego. Idem duplici

alla-

allato inſignitus eſt nomine, ut colligi poteſt ex 2. Paralipomenon 21. 17. item cap. 22. 1. nam v. 6. in Hebræo Ochozias, Azarias nominatur: ipſe igitur Azarias 4. Regum 8. 29. eſt Ochozias.

Ad ſecundum diſtinguo: Et Thegradſalazar Rex Aſſyriorum quandoque auxilium Achaz dedit, quandoque etiam non dedit, concedo: & ſemper dedit, nego. Adverſus quidem Syros auxiliatus eſt Achaz, ſed non potuit ei adverſus Idumæos ſuccurrere, quos impius ille Achaz irritaverat, & ſic conciliantur Scripturæ.

Ad factum Jehu de quo ſupra, res potuit ſic intelligi, cum Ochozias Joram, quem in Iſrael ægrotantem inviſerat, à Jehu occiſum fuiſſe animadvertiſſet, ipſe, ut ſibi conſuleret, per viam occultam & nemoroſam Bethagan ſeu domus horti fugit verſus Mageddo, ſed perſecutus eſt eum Jehu, & juſſit in curru percuti, qui quidem percuſſus ſed leviter vulneratus in clivo Gaber, manus Jehu evaſit; putans autem ſe latere poſſe in civitate Samaria, in eam ſe recepit, ſed perquiſitus & ad Jehu adductus, in Mageddo interfectus & mortuus eſt; quippe Gaber, Jeblaam & Mageddo loca ſunt Samariæ, ſibique invicem vicina.

Ad ultimum diſtinguo: Jechonias non erat vir octo tantummodo annorum cum ſolus regnare cœpit, concedo: & hoc ipſum inſtantia probat, quando cum patre regnare cœpit, nego. Non unum eſt exemplum, Reges, etiam ſuo vitæ tempore, ad gubernandum adſciviſſe filios, ut eos in regendo edocerent; quocirca multi regnaſſe dicuntur vel ipſis viventibus parentibus; quæ quidem obſervatio multas ſolvit difficultates.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Duo Libri Paralipomenon ſunt ſacri.

Primo: Vel ipſe Chriſtus hiſtoriam Zachariæ inter templum & altare occiſum, ut habetur 2. Paralip. 24. citat.

Secundo: In canone tum Synagogæ, tum Eccleſiæ uti tales annumerantur libri laudati.

Tertio: Suffragantur SS. Patres: inprimis Hieronymus in Præfatione ad Domnionem & Rogatianum libri Paralipomenon; ait idem ſanctus Doctor in Prologo: Sunt quaſi chronicon, ſeu Diarium & veluti recapitulatio, ſeu fuſa reaſſumptio plurium rerum quæ brevius in libris Regum recenſentur.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

Primo: Non diffitemur quamdam in ſenſu obvio circa nomina apparere in libris contradictionem, ſed attendendo ad avos & alios parentes, vel etiam ad diverſa tempora, quæ juxta placita & diverſam hominum fortunam, nomina rebus & locis affixerunt, facile componuntur.

Secundo: Familiare eſt Scripturis ſacris numerare regnantium annos vel ab ipſo tempore quo filius cum Patre regnare cœpit; hinc nemini mirum videri debet, ſi una & eadem perſona dicatur ab uno Scriptore multis annis regnaſſe, ab alio vero paucioribus. Sic Ochozias viginti duobus annis natus, ſimul cum patre Joram regnavit: mortuo vero parente 42. annos jam attigerat, cum ſolus regnare cœpit.

Tertio: Pari facilitate ſolvitur iſta contradictio apparens 2. Paral. 22. Azarias dicitur inviſiſſe Joram Regem, alibi tamen hoc dicitur de Ochozia: namque Azarias & Ochozias ſunt una et eadem perſona, quæ iſto duplici inſigniebatur nomine.

ARTICULUS SEXTUS.

Utrum libri Eſdra ſint ſacri?

Libri de quibus in titulo, nomine Eſdræ celebrantur, eo quod multa de tanto viro commemorent, creditur quidem prioris auctor, namque cap. 7. v. 28. ſic legitur: *In me inclinavit Dominus miſericordiam ſuam coram Rege & conſiliatoribus ejus, & ego confortatus manu Domini Dei mei quæ erat in me, congregavi de Iſrael Principes qui aſcenderunt mecum*, regnante Artaxerxe. Eo loci Eſdras de ſua propria loquitur perfe-

P 4 ria;

na, eratque Sacerdos: cum igitur ſic de ſe primum loquatur, manifeſtum eſt primi libri eſſe auctorem; poſteriorem vero a Nehemia duce populi conſcriptum fuiſſe jure merito autumant multi: Sic enim habetur cap. 1. *Verba Nehemiæ filii Achelaim*. Ita communiter ſancti Doctores. In his duobus libris potiſſimum deſcribitur forma Reipublicæ Judaicæ poſt captivitatem Babylonicam, Judæorumque veluti ſervitutem ſub Regibus Perſarum, Græcorum, quæ quidem crevit uſque ad ſummum ſub Romanis Imperatoribus. Verum enim vero Judæi a captivitate ſoluti ſui erant juris, tametſi enim Græcis ſolverent tributa, habebant tamen tum pro religione, tum pro civilibus rebus & temporalibus peragendis poteſtatem; ſed devictis a Pompeio in æternum captivi facti ſunt. Iiſdem in libris potiſſimum referuntur Edicta Imperatorum Perſarum & pro reædificatione templi, & pro inſtauratione urbis Jeruſalem.

Liber primus decem continet capita: in his exhibetur numerus vaſorum, quæ a Nabuchodonoſor Babylonem tranſlata, reſtituit Cyrus. Ibidem recenſentur graviſſima incommoda, quæ a Samaritanis paſſi ſunt Judæi in reſtauratione Templi. Modus & quo pacto Eſdras, cum pluribus aliis Hieroſolymam juſſu Artaxerxis Longimani reverſus Matrimonia Iſraelitarum cum alienigenis contracta diſſolverit.

Alter Eſdræ liber tredecim habet capita: in eo ſcribitur, Primo, de conceſſa Nehemiæ facultate Jeroſolymam reædificandi. Secundo, agitur de regimine populi, & numerantur hi qui primum Jeroſolymam aſcenderunt. Tertio, coram populo legitur Lex, & ii recenſentur qui pro Lege obſervanda ſubſcribendo fœdus inierunt, tum habentur nomina Sacerdotum, Levitarum & eorum omnium qui e captivitate ſoluti non ſolum Jeroſolymam, ſed & ceteras Judeæ civitates incolebant; inſuper & mulieres lecto Deuteronomio, ejectæ. Jam ſit

CONCLUSIO.

Libri duo priores, qui nomine Eſdræ & Nehemiæ inſigniuntur, ſunt ſacri.

PROBATUR: Libri ab hominibus ſancto afflatis Spiritu ſcripti, quique habentur & a Judæis & a Chriſtianis, tamquam divini, prorſus & ſacri habendi ſunt: Atqui libri de quibus in præſentiarum agitur, tales ſunt: Ergo &c. Probatur minor. Primoquidem, auctores fuiſſe ſanctos viros, & a Deo inſpiratos aſſerunt ſancti Doctores & Rabbini; & hoc ipſum utriuſque Libri textus & hiſtoria ſubindigitat: jam vero in Canone Judæorum & Chriſtianorum annumerantur, & de iis tamquam de Scripturis genuinis primorum ſæculorum loquuntur Patres. Ergo &c.

Fit ſatis objectionibus.

OBJICIES: Iſti libri inter Propheticos ab Hebræis non annumerantur, ſed rejiciuntur inter *Setubim*, ſeu inter Scripta quæ rerum Judaicarum continent hiſtoriam: Igitur neque ſacri, neque genuini haberi debent. Confirmatur: Joſeph lib. 1. contra Apionem libros ab Artaxerxis tempore ſcriptos, non ſimili fide ac priores habitos fuiſſe enarrat: porro uterque liber mortuo Artaxerxe ſcriptus eſt. II. Liber Eſdræ duo habet capita lingua chaldaica ſcripta: ſed ſola hebraica ante Chriſtum natum, ut ſola ſancta habebatur. Quid plura? Sanctus Iſidorus lib. 6. Originum librum Nehemiæ velut apocryphon explaudit, ſic enim loquitur: " „ Unus Eſdræ dicitur Liber quia ſecundus, tertius, quartus non habentur „ apud Hebræos." Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Libri Eſdræ inter Propheticos, hoc eſt, inter eos libros qui a Prophetis ſcripti ſunt, non annumerantur, concedo: hoc eſt, inter libros qui ſcripti ſunt ab hominibus a Deo inſpiratis, ego. Eſdras & Nehemias non quidem fuerunt Prophetæ, ſed ut a Deo inſpirati locuti ſunt, & hoc ſufficit ut eorum libri tamquam Canonici habeantur; namque de Scriptoribus Canonicis, ait B. Petrus epiſt. 2. cap. 1. 21. *Spi-*

Digitized by Google

ritu ſancto inſpirati , locuti ſunt ſancti Dei homines. Et de facto ex quatuor Evangeliſtis, unus tantummodo Joannes fuit Propheta : Ergo ne Evangelium a cæteris ſcriptum non Canonicum ? Abſit vel cogitare.

Ad ſecundam probationem , diſtinguo : Revocantur ad *Setbubin* , ſed tamquam ſacri , concedo : ut non iſpirati , nego . Porro multi libri in quibus hiſtoria Judeorum texitur, etiam ut ſacri reputantur, ſicut dictum & oſtenſum eſt de libris Joſue, Regum, & Paralipomenon: ne miremini autem, ſi libri a Prophetis ſcripti propter maiorem & ſplendidam auctoritatem maiori veluti fide digni ſint; tum quia hiſtoriæ quoddam habent admixtum profanum, videlicet hominum facta , quæ etiam ab hominibus nonnumquam collegere Auctores ſacri , in quibus tamen recenſendis, protegente Deo , non erraverunt: At vero quæ ſcripta ſunt a Prophetis, a Deo immediate revelante , ſcripta ſunt, quatenus Spiritus ſanctus nedum aſſiſtebat prophetis , ut non errarent , ſed etiam quid ſcribendum foret, dictabat. Cæterum non levior ſuſpicio eſt libros Eſdræ ante mortem Artaxerxis fuiſſe ſcriptos , immo & adhuc vivente Xerxe; ut colligitur ex lib. 4. Joſephi cap. 5. ipſe vero per modum unius inter viginti duos Libros ſacros commemorat; nam & de facto veluti unus apud Hebræos quondam habebantur. Joſeph itaque lib. 1. contra Apionem 22. Libros ſacros computat , 13. a Prophetis ſcriptos dicit , atque a libris tum Legis , tum hymnorum & præceptorum ſecernit. Sunt quatuor prophetici priores, quatuor prophetici poſteriores , nec non Eſdras, Daniel , Paralipomena , Job , & Eſther : eidem igitur Joſeph, cæterorum Judæorum inhæret ſententiæ , qui libros Eſdræ inter ſacros annumerant.

Ad tertiam probationem, diſtinguo: Et lingua Chaldaica utique habetur ut ſancta, concedo: & non habetur, nego. Et vero, nemo novit Iſraelitas a captivitate ſolutos propriæ & innatæ linguæ vix fuiſſe memores ; quocirca Eſdras neceſſitate compulſus ad intelligentiam Scripturę paraphraſim chaldaicam compoſuit, eo quod lingua chaldaica, durante captivitate, loqui coactus fuerat Iſrael : hinc liber Iob aliique Libri ſancti non nihil Syriaci & Chaldaici commixtum habent, ut dictum eſt ubi de Teſtibus originalibus.

Ad S. Iſidorum, diſtinguo: Librum Nehemiæ reiicit, eo quod illum a libro Eſdrę non ſeceerneret , concedo: Librum ſecundum Eſdræ qui & Nehemiæ nomine donatur reiicit, nego. Dictum eſt utrumque librum præfatum , tamquam unicum apud Hebræos quondam habitos fuiſſe , hinc errore facti detentus Iſidorus , Nehemiæ librum in eo rejecit ſenſu , quod ab Eſdræ opere completo in duobus voluminibus tamquam librum diſtinctum putaret.

Inſtabis : Multa in utroque libro circa numerum eorum qui cum Eſdra aſcenderunt, ut iterum reædificeretur Jeruſalem, non cohærent ; particulares quippe numeri cum totali , ut legentibus patebit, non concordant: eſt enim exceſſus in totali &c.

Reſpondeo : Iſta facile conciliari poſſe ſi attendas, benevole Lector , multos Iſraelitas ex Aſſyriorum manibus ereptos, apud fratres qui Babylone degebant , confugiſſe, eo quod per omnia gravati panem arctum & aquam brevem ad vitam fovendam haberent; ex his autem qui nec terram , nec civitates habebant , remanſerunt Babylone; quidam vero cum fratribus aſcenderunt ut reædificarent Jeruſalem, quidam etiam forſitan iterum Babylonem petere potuerunt, ubi commodius vivere exiſtimabant : addo Scriptores Canonicos quandoque populum numerare ſolummodo ex familiarum Capitibus: quandoque etiam ſpecialius populum qui aſcendit recenſuerunt ; hinc diverſitas in numero non ſemel in utroque libro comperta eſt.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Duo priores libri Eſdræ ſunt ſacri .

PRIMO: Quia annumerantur in Canone Judæorum, & Chriſtianorum.

Secundo : Concinit traditio : Joſephus , Hieronymus, Iſidorus, eos ut ſacros commemorant.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO : Tametſi Hebræi libros Eſdrę

a pro-

Digitized by Google

a propheticis, non tamen a ſacris ſecernunt.

Secundo : Majoris quidem auctoritatis libri Prophetarum ſunt quam hiſtoriales, non tamen in eo ſenſu quod a ſacris poſteriores eliminentur ; verum potius ex eo quod Prophetales, & quoad ſenſum, & quoad verba ab ipſo Spiritu ſancto dictati ſint: alii vero e contra, cum hiſtoria multa referat facta, quorum vel ipſi homines teſtes erant.

Tertio : Iſidorus errore facti deceptus putavit librum Nehemiæ eſſe quid ab opere Eſdræ diſtinctum, idcirco illum abjiciebat; ſed ut primum intellexit, non eſſe ab opere Eſdræ completo diſtinctum, non potuit propter auctoritatem Eccleſię illum abnegare. Cæterum primus & ſecundus liber Eſdræ per modum unius in Canone Judæorum recenſetur, & ad hoc non ſatis attendit Iſidorus.

ARTICULUS OCTAVUS.

Utrum liber Tobiæ ſit authenticus?

TOBIAS ex tribu Nephali oriundus, ductus eſt cum ſuis fratribus in Niniven captivus; ipſe tamen nec miſeriis fractus, nec pravis multorum Iſraelitarum exemplis cedens, cultui veri Dei ſemper adhæſit; hinc Deo adjuvante, gratiam apud Salmanazar Regem invenit. Variis miſericordiæ operibus indefeſſo labore vacabat, fratres miſeriis confectos erigebat, legem ſic obſervabat, ut bene multis maxime pietatis affulgeret virtutibus ; quia vero ejus anima erat Deo placita, conveniens fuit ut tentatio probaret eum ; ſed miram & conſtantem in hac afflictione patientiam habuit ; quocirca magnificatus & exaltatus eſt; quandoquidem ſanctus Raphael Archangelus filium ſuum ad Gabelum duxit & reduxit incolumem ; eumdem a piſce illum invadente protexit, mulierem habere fecit, dæmonium Aſmodæum connubio Saræ inſidiantem compeſcuit ; ſeniori Tobiæ lumen reſtituit : hæc & ſimilia in iſto referuntur libro, qua de cauſa nomine Tobiæ inſcribitur. Chaldaice ſcriptus eſt ab ipſo Tobia Patre, qui paſſim in omnibus editionibus loquitur ut prima, & non ut ſecunda & tertia perſona. Junior Tobias addit mortem Patris, & ejuſdem morientis ad ipſum exhortationem: alter vero Scriptor Canonicus ipſius Tobiæ junioris obitum ſcripſit: liber quatuordecim complectitur capita.

R. P. Graveſon Tract. de Scriptura Sacra pag. 260. non abſimilia de hoc momento, partitione operis facta fuſiori calamo deſcribit : " Liber Tobiæ, *inquit*, duas in partes diſtribui poteſt. In prima præmittuntur genus & Patria Tobiæ, qui anno ſexto Ezechię Regis Juda, & anno nono Oſee ultimi Regis Iſrael, cum decem Tribus captivę a Salmanazare Aſſyriorum Rege in Aſſyriam deportarentur, eo quoque una cum uxore & filio translatus eſt. Deinde commendatur Tobias a vitæ innocentia, a fuga conſortii malorum, a divinę Legis obſervatione; a pietate erga Deum, a miſericordia erga pauperes & proximum, a cibis vetitis abſtinentia, a cura ſepeliendi mortuos, ab invicta animi conſtantia, quę enituit tum in rebus adverſis, quas paſſus eſt ſub Sennacherib Aſſyriorum Rege, a quo fuit bonis omnibus expoliatus, tum etiam eo in caſu extraordinario, quo ipſum quodam die fatigatum a popularium ſepultura redeuntem, & juxta parietem domus obdormientem excęcarunt calida in ejus oculos incidentia Hirundinum ſtercora. In ſecunda parte deſcribuntur iter & reditus junioris Tobię, qui in terram Medorum a patre miſſus eſt; Officia exhibita ab Angelo Raphaele, qui ſe ſe peregrinationis junioris Tobiæ comitem ac ductorem prębuit, cumque a devoratione piſcis, qui juxta fluvium Tygris in juniorem Tobiam inſilierat, liberavit, & fel ac jecur illius piſcis ab ipſo in terram tracti & exenterati modum in medicamentorum uſum pręparandi edocuit : atque de Sara Raguelis filia in uxorem ducenda inſtruxit. Denique, narrantur dęmonis Aſmodęi, ſeu luxuriæ principis, jecoris & cordis illius piſcis ſuffitu expulſio, inviſibilis illius dęmonis relegatio in ſuperioris Ægypti deſertum; Angeli Raphaelis in Rages civitatem Medorum ad Gabelum profectio, a quo decem talenta, quæ pater junioris Tobię in

Digitized by Google

„ in mutuum aut depoſitum ei dederat, re„ cepit; Tobiæ cum Sara Matrimonium, „ ejus cum uxore in civitatem Niniven „ reditus; reſtitutus Tobiæ ſenioris vi„ ſus adhibito felle piſcis; Angeli Ra„ phaelis manifeſtatio; preces, orationes, „ gratiarum actiones, vaticinia, & mors „ utriuſque Tobiæ. „ Jam ſit

CONCLUSIO.

Liber Tobiæ eſt authenticus.

Probatur multipliciter.

Primo, ex Conciliis.

Ille liber eſt authenticus qui in Canonem divinarum Scripturarum tum a Conciliis, tum a Patribus adſcitus eſt: Atqui ita eſt: Ergo &c. Probatur minor. Primoquidem, a Concilio Hipponenſi ann. 393. Can. 38. recipitur: tum a Carthaginenſi III. Can. 47. ab Innocentio I. epiſt. 3. ad Exuperium: a Gelaſio ſummo Pontifice in decreto de Scripturis ſacris: ab Auguſt. lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. a Caſſiodoro, ab Iſidoro Hiſpalenſi, a Rabano Mauro; Ab Eugenio IV. denique a Trident. ſeſſ. 4. Ergo &c.

Secundo, ex Traditione.

Ille liber eſt ſacer, quem uti talem habent utriuſque Eccleſiæ Patres: Atqui res ſic ſe habet: Ergo &c. Prob. min. primo ex Patribus Græcis.

S. Polycarpus epiſt. ad Philippenſes illum recipit. Similiter & Clemens Alexandr. lib. 1. Strom. Origines epiſt. ad Africanum, & ante ipſum Irenæus lib. 1. cap. 34. S. Atanaſius Apolog. ad Conſtantium; S. Baſilius in oratione de avaritia. Ergo &c.

Ex Patribus Latinis, Cyprianus lib. 3. teſtimoniorum adverſus Judæos, rogatus a Quirino, ſicut in præfatione legitur, de Scripturis ſacris nonnulla excerpere capitula, aliqua de capitibus primo, ſecundo & ſexto Tobiæ recenſet. Tum lib. de opere & eleemoſynis Tobiæ librum laudat & ſacram vocat Scripturam. Hilarius in Pſal. 129. ex libro Tobiæ quoddam ad ciendos pietatis affectus argumentum deſumit. Concinunt Ambroſius lib. 6. in Examer. cap. 4. S. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. ſuffragatur S. Gregorius lib. Paſtoralis curæ pag. 3. admonitione ſecunda, & alii multi.

Non abs re erit aliqua hic Patrum loca texere. Cyprianus lib. de Eleem. ait: „ „ Loquitur in Scripturis divinis Spiritus „ ſanctus, & air: Eleemoſynis & fide de„ licta purgantur.... Raphael quoque An„ gelus paria teſtatur, & ut eleemoſyna „ libenter ac largiter fiat, hortatur, di„ cens: Bona eſt oratio cum jejunio & „ eleemoſyna. „ Quæ quidem ſententia deſumirur ex cap. 13. 9. lib. Tob. Ambroſius vero: „ Canis viator & comes Ange„ li eſt, quem Raphael in libro Prophe„ tico, *Tobia*, non otioſe ſibi & To„ biæ filio adjungendum putavit, quan„ do perrexit ut aſmodæum fugaret, „ firmaret copulam conjugalem. Ergo &c.

Tertio, rationibus Theologicis.

Prima: Ille liber eſt divinus, cujus variarum linguarum extant editiones, quas variæ Eccleſiæ tum in Oriente, tum in Occidente ad utilitatem fidelium adoptarunt: atqui variæ extant libri Tobiæ in variis linguis editiones, quæ apud & Orientales & Occidentales in uſu fuerunt perpetuo; extat enim Hebraica duplex, altera Hagii, Monſteri altera: item Græca & quidem antiquiſſima, qua uſi ſunt S. Polycarpus, & S. Clemens Alexand. Item & Latina Grecæ multum affinis, qua uſus eſt auctor conſtitutionum Apoſtolicarum, & ipſe Hieronymus. Ergo &c.

Altera: Liber magnam de Chriſto & vocatione Gentilium complectens prophetiam, uti ſacer haberi debet, cum non niſi Spiritus ſancti afflatu ſimilia prænuntiari non poſſint: Atqui ſic prophetavit Tobias. Et probatur: Cap. 13. poſt multas effuſas Deo laudes, gratiarum actiones & benedictiones pro beneficiis acceptis, ait de Chriſto ejuſque Eccleſia: *Luce ſplendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in ſanctificationem habebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt*

qui

qui contempſerint te, & condemnati erunt omnes qui blaſphemaverint te: Benedictique erunt qui ædificaverint te: tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur.

Diluuntur objecta.

Objicies: Liber Tobiæ in Canone Synagogæ non invenitur: Igitur non eſt Canonicus. Confirmatur: Joſephus in antiquitate Judæorum verſatiſſimus ſilet iſtum Librum: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Non invenitur in Proto-canone, concedo: in Deuterocanone, nego. Ante captivitatem tum Ninive, tum Babylonicam Canonem Hebræi condiderunt, in quo juxta traditionem divinam, libros ſacros repoſuerunt: quia vero in utraque captivitate Libri ſacri propter acerbitatem temporum diſperſi fuerant, Eſdras inſtinctu Dei ductus, diſperſos collegit, hinc Deutero-canon ſeu poſterior, in quo de novo apponerentur ſacri Libri, editus eſt. Deinde vero prævio maturo examine, nonnulli ad *Sethubim*, pertinentes declarati ſunt Sacri, & in poſteriorem Canonem adſciti ſunt, quorum unus eſt liber Tobias, qui quidem ante captivitatem Ninive non extabat, cum referat & Tobiæ captivi pietatis facta, & Dei in ipſum amoris multa argumenta; ſed neque ante captivitatem babylonicam conſcriptus videtur, cum chaldaice in textu originali habeatur, & conſequenter poſt utramque captivitatem compoſitus, nonniſi enim durante captivitate Babylonica Hebræi Chaldaica utebantur lingua.

Dices: Igitur non lingua Chaldaica, ſed potius Aſſyriorum lingua ſcribi debuit ille Liber, quandoquidem Tobias fuerat apud Aſſyrios ſub Salmanazar captivus.

Reſpondeo: Aſſyriis ſucceſſiſſe Chaldæos, hinc & lingua Chaldaica in toto illo vaſtiſſimo imperio una poſtea florebat: verum quidem eſt gubernatores ſeu Proreges Ninive Chaldæorum Mediæ demiſſo jugo, ſibi audacter impoſuiſſe Diademata, quod ad eorum imitationem poſtea fecerunt gubernatores Babylonis, & ſic ex Chaldæis tria conſlata ſunt regna, videlicet Chaldæorum imperium, deinde Reges Ninive, tum & Reges Babylonici, qui & conſequenter habebant pro avita lingua chaldaicam: Igitur Rex Ninive tempore captivitatis Tobiæ loquebatur chaldaice, tametſi non Chaldæorum ſed Aſſyriorum nomen ex primis Aſſyriis aſſumeret, & ſic recte conſociantur Scripturæ.

Ad auctoritatem Joſephi dico, omiſiſſe librum Tobiæ propter tria. Primoquidem, ex eo quod quia non hebraice, ſed chaldaice ſcriptus eſſet. Secundo, non totam gentem ſed perſonam dumtaxat particularem ſpectabat. Tertio, non erat in Proto-canone. Iiſdem ductis rationibus omiſit librum Job.

Inſtabis: Ille Liber non eſt ſacer, qui quedam Angelo ſancto tribuit mendacia: ſed ita legentibus apparet. Et probatur. Cap. 5. verſ. 7. Angelus aſſerit ſe eſſe de filiis Iſrael: verſ. 8. ſe manſiſſe apud Gabelum, quaſi vero Angelus haberet pro habitatione terram; verſ. 18. ſe eſſe Azariam Ananiæ magni filium: tum cap. 7. v. 3. ex Tribu Nephtali Oriundum, quę quidem omnia veritati non ſunt conſona; neque enim Angelus erat hominis filius, nec etiam potuit cum Tobia ſe proclamare de Tribu Nephtali Oriundum, & in civitate Ninive captivum, quia ipſa Tribus jam jam per Theglathphalaſar, qui ante Salmanazar regnavit, fuerat devaſtata; omnes quippe contribules captivos abduxerat, ut habetur 4. Reg. 15. Igitur Tobias nec dicendus eſt de Tribu Nephtali, nec captivus ſub Salmanazar.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem, diſtinguo: Et dicta Angeli debent intelligi ſecundum diſtributionem accommodam, hoc eſt, juxta ſenſum tum figuralem, tum ſpiritualem & myſticum, concedo: ſemper juxta ſenſum litteralem & obvium, nego. Scriptura ſacra varios ſubit ſenſus, qui conformiter ad materiam quam tractat ſumuntur: porro in locis per modum objectionis allatis de myſterio gratię & protectionis Dei, quod abſcondere, ut ibi habetur, bonum eſt, agit; quocirca Angelus Iſraelitæ nomine inſignitur, eo quod Iſraelitis pręcarat: ſe quoque nominat Azariam, cujus præ ſe ferebat ſpeciem; dicitur quoque apud Gabelum manſiſſe, cum de facto apud ipſum diverſatus ſit, ut debitam Tobię pecuniam acciperet. Nonnulli ſic ver-

vertunt: Nominatur Iſrael, hoc eſt, prævalens ac fortiſſimus juxta ipſius Iſrael vocabuli Interpretationem: pari & conſimili modo Azarias, quod interpretatur *auxilium Dei*. Nec mirum, Tobiam & contra monſtrum fluvii, & contra dæmonem Aſmodæum defendit: Ananiæ nomine utique celebratur, id eſt, *gratia Dei*, ut ipſa *Anania* ſonat vox; gratia quippe magna, eaque multiplex tanti Angeli miniſterio, Tobiæ familiæ, & facta & conceſſa eſt. Cæterum cum dicitur de Tribu Nephtali Oriundus, & Ninive civis ſeu incola, hoc totum ratione junioris Tobiæ quem in via comitabatur, apprime commemoratur. Non igitur ut in errorem induceret homines, ſed potius ut Dei panderet myſterium, ſic locutus eſt ſanctus Raphael.

Ad ultimam inſtantiam reſpondeo: Theglathphalaſarem Aſſyriorum Regem, qui ante Salmanazarem clavum imperii tenebat, primumquidem Galaaditidem, Galilæam, & terram Nephtali vaſtaſſe, tum omnes cives captivos duxiſſe Ninive ut habetur 4. Reg. 15. 29. & 7. Paralip. 1. 25. 26. ſed non implicat aliquos in iis provinciis dilapidatis remanſiſſe, ſicut facta meſſe, aliquæ ſuperſunt ſpicæ, inter quos erat Tobias, qui veniente poſtea Salmanazare, in altera captivitate, quæ fuit omnium decem tribuum univerſalis clades, e civitate Nephtali ductus eſt captivus: quorum enim ex primo exterminio non remanſiſſent aliqui, cum ex ſecundo univerſaliori nonnulli reſidui fuerint: habetur enim 2. Paralip. cap. 34. Joſiam multis annis poſt iſtam generalem vaſtationem urbes Manaſſis, Simeonis, Ephraim, Nephtali tametſi ex magna parte dilapidatas ab idololatria repurgaſſe, & a reliquiis aliarum Tribuum ſacrum tributum exegiſſe: Igitur non recte concluditur falſa annuntiari in libro de quo tractamus, cum Tobias dicitur captivus ductus a Salmanazar, quamvis jam præceſſiſſet ejus Tribus ab alio Rege vaſtatio, quandoquidem & potuit ab iſta eripi, & poſtea in poſteriorem tradi; & ſic dici captivus factus per Salmanazar.

Urgebis: Quædam contradictoria in libro Tobiæ reſperſa leguntur: ſed hæc ſacro non conveniunt libro: Ergo &c. Probatur major: Sara filia Raguelis, quæ Tobię juniori nupſit, civitatem Rages Medorum incoluiſſe dicitur cap. 3. verſ. 2. & 7. cum vero ad eam venit Tobias cap. 9. miſit Raphaelem ad Rages civitatem Medorum ut a Gabelo pecuniam reciperet: ſed ſi Rages Tobias commorabatur, neceſſe non erat mittere Rages aliquem, qui pecuniam a Gabelo acciperet: Igitur eſt manifeſta contradictio. Confirmatur. Lib. 4. Reg. cap. 15. 29. Theglathphalaſar Tribum Nephtali captivam duxit, quo poſito inde ſequeretur Tobiam captivum fuiſſe in Aſſyriam ductum per illum Regem, cum tamen conſtet ex Libro de quo nunc agitur, hoc factum ſub Salmanazare contigiſſe, quod certe contradictionem ſapit. Ergo &c.

Reſpondeo negando maiorem. Ad primam probationem, diſtinguo: Et in Aſſyriorum imperio diverſæ urbes eodem Rages nomine datæ ſunt, concedo: & quæ in objectione proferuntur, de eadem numero civitate intelligi debent, nego. Concinunt diverſæ huiuſce Scripturæ verſiones. Et vero in Vulgata Rages habetur in utroque loco, in græca *Ecbatana Media*; in Monſteriana habetur, *Ecbatana Medorum*, in Pangiana legitur terra *Elian*. Subdit Lyranus fieri potuiſſe Raguelem habuiſſe villam Rages, civitati magnæ affinem, nomine civitatis magnæ inſignitam, & ex iſta miſiſſe aliquem, qui a Gabelo pecuniam Tobiæ debitam reciperet.

Ad confirmationem, diſtinguo: Et Theglathphalaſar non omnes ex Tribu Nephtali captivos duxit, concedo: & omnes prorſus, ita ut nullus in propria remanſerit patria, nego. Duas tantum Tribus Theglathphalaſar captivas in Aſſyriam duxerat, ſed poſt ipſum Salmanazar cæteras Tribus Niniven tranſtulit, & tunc regnum Iſrael penitus extinctum eſt: ſic Nabuchodonoſor, cum rebellavit Joachim, obſedit Jeroſolymam, ſed pace compoſita, aliquos ſolummodo duxit captivos: At vero Joachim, ſeu Sedecias ſuis non ſtans promiſſis, alternata vice Jeroſolyma a Nabuchodonoſor & obſeſſa, & vaſtata fuit, ipſe vero Sedecias cum toto Juda Babylonem translatus eſt. Potuit igitur Tobias remanere in patria, cum Theglathphalaſar Tribum Nephtali captivam duxit, quandoquidem nonnulli ex ejus manibus fortitan erepti ſunt, ſed venien-

te

te Salmanazar, ipſe cum reliquis omnibus, captivus ductus eſt, ut ejus refert hiſtoria.

Repones: Liber ille quoddam fabuloſum, ſeu potius impoſſibile præcontinet: Ergo &c. Probatur antecedens. In eo legitur quod jecur piſcis poſſit expellere dæmones; ſed hoc veriſimile non apparet, cum creatura ſpiritualis a corporali non pendeat, & id quod eſt materiale agere in ſpiritualem ſubſtantiam non queat. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: Res corporea non poteſt agere ut cauſa proprincipalis in rem ſpiritualem, concedo: ut cauſa inſtrumentalis, & a Deo elevata, nego. Sic aqua, inquit Auguſtinus, virtute Dei elevata dum tangit corpus, etiam & a ſordibus peccati abſtergit animam: ſic ignis juxta Sanctorum Doctorum placita virtute juſtitiæ Dei roboratus, cruciat damnatos; potuit igitur fumus piſcis jecoris aſſati expellere dæmones, ſicut de facto Aſmodæum, qui multos ſane viros jam jam occiderat, procul fecit.

Inſiſtes: Eccleſia nequidem librum Tobiæ uti Canonicum habet: Ergo &c. Probatur antecedens: Concilium Laodicenſe Can. ultimo, Carthaginenſe III. Can. 47. illum omittunt librum. Origenes hom. 17. ait eum quidem a Catecumenis legi, ſed non eſſe Canonicum. Idem propugnat Hieronymus in præf. qui tamen teſte Gelaſio diſt. 15. Can. *Sancta Mater Eccleſia*, pro fidei regula condenda, ubi agitur de ſacris Scripturis, audire neceſſe eſt. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens, quando quidem Tridentinum ſeſſ. 4. in canonem ſacrarum Scripturarum adſcivit librum, quocirca nullus de hoc momento relinquitur ambigendi locus, cum Eccleſia in factis dogmaticis ſacrorum maxime librorum infallibilis ſit. Non diffiteor aliquando de libro Tobiæ fuiſſe dubitatum num eſſet ſacer, vel non, ſed omnibus perpenſis, ita definivit Eccleſia; hinc auctoritas Conciliorum particularium, & aliquorum doctorum nihil de hac detrahit fide, cum ad eorum uſque tempora nihil de hoc momento definitum haberetur, tum quia, ut notat Genebrardus in Chronologia ad annum 3638. 3920. & 3952. fuerunt diverſi Librorum ſacrorum canones conditi ab Hebræis, unus ſcilicet ab Eſdra & continet Proto-canonicos, alter ab aliis Scriptoribus, & Deutero-canonicos complectitur, ex quo non expungendus eſt Tobiæ liber, cum nonnullorum Patrum etiam antiquiſſimorum, & ipſius Tridentini calculo muniatur.

Neque vero magis proficit inſtantia ex Ieronymi auctoritate deducta: quandoquidem lib. 3. Apologiæ contra Rufinum affirmat ſe in hoc aliorum expectare ſententiam; immo ipſe Gelaſius in decreto de Scripturis librum Tobiæ tamquam genuinum & ſacrum ſuſcipit. Cum igitur Hieronymum veluti de Libris ſacris fidei regulam habet Eccleſia, id unum ſolummodo vult, ejus auctoritatem pro Libris Proto-canonicis plurimum ponderare: eſto & pro Deutero-canonicis, ſed ſecundum diſtributionem accommodam, & modo non prævaleat plurimorum omni exceptione majorum auctoritas; & hoc ſuppoſito quod accedat Eccleſiæ conſenſus, quæ quidem circa iſtud momentum omnem prorſus abſtulit dubietatem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Tobiæ eſt ſacer.

PRIMO: Uti canonicum habent illum librum Concilia, videlicet Hipponenſe can. 38. Carthaginenſe III. can. 47. Tridentinum, ſeſſ. 4.

Secundo: Suffragantur SS. Patres, Baſilius Hom. de avaritia, Ambroſius lib. 4. in Exam. cap. 4. Auguſtinus lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 8.

Tertio: Concinit Traditio, tum Judæorum, qui illum recenſent in Deutero-Canone, tum Chriſtianorum qui ab ipſa vagiente Eccleſia illum recepere: quandoquidem vel ipſe Cyprianus, qui tertio florebat ſæculo librum ut ſacrum celebrat lib. de opere & eleemoſynis, & lib. 3. Teſtim. ad Quirinum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Tametſi librum S. Hieronymus non commemoret in Prologo-Galeato, non argumentum eſt illum ex albo

Librorum canonicorum expungere, quia eo loci numerat ſolum libros Proto-Canonis Synagogæ ante captivitatem tum Ninive, tum Babilonicam conditi, in quo dubio-procul collocari non potuit, cum ea tantummodo repræſentet quæ pius & devotus Tobias captivus, & æquo paſſus eſt animo, ſed non negat reperiri in Deutero-Canone, cum & ab Hebræis inter Haiographa numeratum teſtetur, Præf. in Tobiam.

Secundo: Ultro fatemur quaſdam in libro Antylogias reperiri, ſed attendendo ad ſenſum ſpiritualem abſque negotio conciliantur; quia enim Sacramentum tum abſcondere bonum erat, Angelus Tobiæ expoſtulanti quis eſſet, reſpondit ſe eſſe Azariam, myſtice magnum & ita potentem principem, ut dæmonem ipſe relegaverit in deſertum Ægypti: In eodem ſpirituali ſenſu ſe dixit de Tribu Nephtali oriundum & concaptivum, quatenus ſcilicet Iſraelitarum Ninive captivorum curam gerebat ſingularem ſibi a Deo demandatam, præſertim vero Tribus Nephtali propter Tobiam ad quem fuerat miſſus ut conſolator & cuſtos.

Tertio: Si aqua virtute Dei elevata tangendo corpus, lavat & animam, quid prohibet vaporem jecoris piſcis aſſati, ordinante Deo, dæmonem Aſmodæum fugaſſe?

ARTICULUS NONUS.

Num Liber Judith inter ſacras Scripturas annumerandus ſit?

Liber ille XVI. capitibus concluſus, refert iſtius mulieris fidem, ejus prædicat virtutem, fortitudinem, ſicut & in defendenda patria magnanimitatem, maxime vero inſignem truncato capite Holophernis ſuper Aſſyrios Bethuliam obſidentes reportatam victoriam. Quidam putant librum hunc ab ipſo Joachimo in ipſo hiſtoriæ contextu nominato elaboratum fuiſſe: ſuſpicatur Huetius exaratum captivitatis temporibus Babylonicæ ad leniendam exilii ægritudinem, & ſpe fractos captivorum erigendos animos, cum hic Liber, teſte S. Hieronymo, Chaldaica lingua fuerit conſcriptus. De iſto volumine duo quæruntur, unum ſcilicet de authenticitate, alterum vero de veritate hiſtoriæ. Pro quorum reſolutione ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Liber Judith eſt genuinus & canonicus.

Probatur: Ille Liber eſt canonicus, qui uti talis & a Concilio Nicæno, & a Tridentino, & a ſanctis Doctoribus habetur: Atqui Liber Judith ab iis omnibus celebratur: Ergo &c. Probatur minor. Tametſi Nicæna Synodus expreſſam non faciat de hoc libro mentionem; teſtatur tamen Hieronymus in præfatione ad hunc librum laudari a Nicæno. Tum epiſt. 140. ait, Ruth & Æſther & Judith tantæ gloriæ ſunt, ut ſacris voluminibus nomina dederint: item in præf. Judith, ſic loquitur: " Quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ. " Quibus verbis etiam agnoſcit Hieronymus auctoritatem Eccleſiæ in definiendis divinarum Scripturarum factis; atque poſtulantibus, num ille liber foret canonicus? Nicæni Concilii auctoritate fretus affirmative reſpondet: ita quoque de fide definit Trident. Seſs. 4. Aſtipulatur Iſidorus qui lib. Ethymologiarum cap. 1. aſſerit Eccleſiam librum Judith veluti ſacrum agnoſcere: Ergo &c.

Confirmatur: Concilium III. Carthaginenſe ubi aderat S. Auguſtinus can. 47. librum Judith, ut ſacrum recepit; tum & ſpecialiter S. Doctor lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 8. Eumdem ut Canonicum habet Eccleſia Romana; ſic Innocentius I. epiſt. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum: ſic Gelaſius I. cum Synodo Romana in indice Librorum ſacrorum: Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Hiſtoria Judith non eſt parabola, ſed vera.

Probatur auctoritate Patrum, qui uno veluti calamo atque conſenſu Judith ut feminam fortiſſimam, & omni præcellentem

lentem virtute cęteris proponunt. Ita Clemens Romanus circa finem Epiſtolæ ſuæ ad Corinthios: Clemens Alexand. lib. 4. ſtrom. Origenes 29. in Jerem. Tertullianus in fine libri de Monogamia: Ambroſius lib. 3. de officiis cap. 13. tum fuſe in libro de Viduis: Hieronymus epiſt. 9. ad Salvinam, decima ad Furiam, & 14. ad Pipiam, nec non & in Iſaiæ 14. Auguſtinus lib. 18. de civ. Dei cap. 26. Fulgentius epiſt. 2. ad Gallam cap. 14. aliique veteres, quorum ne unus quidem deeſt qui non agnoſcat hiſtoriam Judith tamquam veraciſſimam: Ergo &c.

Juvat hic quoſdam textus recenſere: " Multæ mulieres, *ait Clemens Romanus* „ gratia divina corroboratæ multa & vi- „ rilia geſſerunt. Beata Judith, cum urbs „ circumſeſſa eſſet .... egreſſa eſt, & „ tradidit Deus Holofernem in manus „ mulieris. „ Tum Origenes: " Judith „ fœdera ſanciverat cum Holoferne, ut „ tot diebus egreſſa ad orandum Deum, „ poſt totidem dies ſiſteret ſemetipſam „ cubili Holofernis. „ Inſignis eſt Am- „ broſii locus: " Ecce tibi Judith ſe of- „ fert mirabilis, quæ formidatum populis „ virum Holofernem adiit, Aſſyriorum „ triumſali ſeptum caterva. „ Non omit- „ tendus Fulgentius: " Habes, *inquit*, & „ in veteri & in novo Teſtamento ſan- „ ctarum viduarum, quibus ædificeris, „ exempla. In veteri Teſtamento Judith. „ Certe, ſi foret conficta mulier, vel ejus hiſtoria adinventa fabula, a SS. Patribus hæc ſancta vidua non proponeretur cæteris imitanda: Ergo &c.

Confirmatur: Illa hiſtoria intelligenda eſt in ſenſu obvio & litterali, nuſquam vero in parabolitico ſeu metaphorico, quę ipſius Judith refert genealogiam, facta particularia, & media quibus ad obtinendam a Deo ſuper Iſrael hoſtes victoriam uſa eſt: Chaldæorum exercitus conſternationem, Regis conſilium de univerſo orbe, ſuo ſubjiciendo imperio, Achioris Chaldæi Deum timentis ſalutem, victoriæ reportatæ annuam feſtivitatem, Judith viri mortem; non enim aliis exquiſitioribus picturis delineari poteſt hiſtoriæ veritas: hæc omnia adamuſſim in libro Judith recenſentur, ut omni patebit legenti: Igitur hiſtoria Judith eſt veraciſſima.

Fit ſatis objectionibus adverſus primam concluſionem militantibus.

Objicies: Vel in ipſo libri limine graviſſima affulget contradictio: Sed Liber ſacer non niſi veritatem, ut ſanctum decet Spiritum ejus auctorem, complecti debet: Igitur liber Judith non eſt canonicus. Probatur major: Cap. 15. factum victoriæ contigit poſtquam populus e captivitate babylonica redux fuit: ſic enim Achior loquitur ad Holofernem de Judæis cap. 5. *Reverſi ad Dominum Deum ſuum ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt.* Sed contrarium cap. 1. legitur; ibi enim Auctor ſacer refert factum eveniſſe ſub Nabuchodonoſor Aſſyriorum Rege, quando ſcilicet debellavit Arphaxad Medorum Regem, qui Ecbatanam ædificaverat; porro cum populus a captivitate ſolutus Jeroſolymam rediit, jam jam imperium Chaldæorum datum fuerat Medis & Perſis, quocirca tunc temporis non regnabat Nabuchodonoſor, ſed Cyrus primus Perſarum Rex, qui populum Judaicum a captivitate liberavit: Igitur eſt manifeſta contradictio in libro Judith.

Reſpondeo I. Omiſſis variis auctorum ſententiis, factum victoriæ Judith eo eveniſſe tempore, quo Hebræi ſuis adhuc vivebant ſub Regibus; legitur enim cap. 15. Ioſiam Regem militie electam juventutem, qua Chaldæos ex morte improviſa Holofernis perterritos inter montium anguſtias ad perfectam uſque internecionem totius exercitus perſequerentur: Igitur factum victoriæ poſt captivitatem babylonicam contingere non potuit, quando quidem tunc temporis & vaſtatum erat Iſrael regnum: & ipſi Judæi non niſi Duces habebant.

Reſponaeo II. negando majorem: Ad probationem diſtinguo: Factum victoriæ contigit poſtquam populus per captivitatem Manaſſis diſperſus, in ſuos redut fines, concedo: poſt captivitatem Babylonicam, nego. Igitur ſolummodo poſt captivitatem Manaſſis Judith fortitudine deſuper immiſſa devicit Holofernem. Ita Bellarminus hic de verbo Dei cap. 12. ubi propugnat factum Judith tempore Manaſſis Regis Juda eveniſſe; tunc enim regnabat Ninive apud Medos Dio-

cles

Digitized by Google

cles qui Ecbatanis ædificavit teſte Euſebio in chronico Aſſyriorum, ſic colligitur ex lib. 4. Reg. 19. & Tobiæ cap. 1. qui autem vocatur Nabuchodonoſor in libro Judith, probabile eſt alio nomine dictum fuiſſe Merodach Baladam, qui fuit etiam Babylonis Rex: nam poſt Sennacherib ſub finem regni Ezechiæ patris Manaſſis, Aſarhaddon clavum imperii tenuit, ut patet lib. 4. Reg. 19. poſt Aſarhaddon vero regnavit Merodach Baladam, de quo fit mentio lib. 4. Reg. 10. Iſaiæ, Cap. 39. & Jeremiæ 50. qui erat Rex Babylonis: qui quidem tranſtulit ad ſe Regnum Aſſyriorum, cum nulla fiat amplius mentio in ſacra Scriptura de Regno Aſſyriorum, ſed tantum de Regno Babylonis, ſuſpicamur Baladam regnare Babylone cœpiſſe ann. 3. Manaſſis, unde annus decimus tertius quo movit bellum adverſus Judæos, duce Holoferne, incidit in annum 16. Manaſſis, quem pauſo ante captivum duxerat Babylonem.

Tunc etiam extabat Jeroſolyma, cum templo de quo fit mentio 4. Judith. Tunc quoque vivebat Eliacim Sacerdos Magnus, ut patet ex chronico Nicephori Patriarchæ CP. qui enumerans Pontifices Judæorum poſuit Eliacim inter Sobnan, qui fuit Pontifex tempore Ezechiæ; & Helchiam, qui tempore Joſiæ ſummum obtinebat Sacerdotium: porro certum eſt inter Ezechiam & Joſiam mediare Manaſſen, quod quidem convenit cum lib. 4. Reg. cap. 18. ubi Eliacim nominatur inter præcipuos Sacerdotes: hoc ipſum utique magis cohæret cum Prophetia Iſaiæ 22. ubi præcipitur depoſitio Sobnan impuri Pontificis, & exaltatio Eliacim qui in ejus locum ſuffectus eſt.

Inſtabis: Atqui factum victoriæ Judith poſt captivitatem Babylonicam contigit: Ergo &c. Probatur ſubſumptum ex verbis Achioris cap. 5. ad Holofernem: *Ante hos annos, cum receſſiſſent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati ſunt præliis a multis nationibus; & plurimi eorum captivi abducti ſunt in terram non ſuam. Nuper autem reverſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſperſione, qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, & aſcenderunt montana hæc omnia, & iterum poſſident Jeruſalem, ubi ſunt ſancta ſanctorum.* Sed hæc omnia poſt captivitatem Babylonicam eveniſſe conſtat. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum, propter rationes jam jam laudatas, ea potiſſimum ductus ratione, quod e captivitate Babylonica reduces Judæi, non Reges, ſicut tempore Judith, ſed Duces habuerint. Ad probationem diſtinguo minorem: Et relata ab Achiore facta ſunt tempore Manaſſis & ejus poſt captivitatem, concedo: & his non evenere temporibus, nego. Manaſſes primum ſceleratiſſimus diverſa poſt prælia, captivus ductus eſt Babylonem: Sed & Hebræi multis aliis præliis fracti fuerant, cum Theglatphalazar Galilæos & Nephtalitas captivos, deinde cæteros aliarum decem tribuum Judæos Salmanazar Ninivem tranſtulerat. Igitur non abſque fundamento dixit Achior Judæos antea præliis contritos in Jeruſalem fuiſſe reverſos, videlicet poſt captivitatem Manaſſis Regis Juda. Tametſi autem Achior ſtatum Reipublicæ Judaicæ penitus haud penetraret, multa tamen de hoc momento audierat, quę Holoferni recenſere potuit, maxime de malis quæ ab ęmulis gentilibus perpeſſi, a quibus Deo auxiliante, liberati fuerant: ſi quidem Iſraclitę propter idololatriæ ſcelus, in manus inimicorum, modo Ægyptiorum, modo Moabitarum & Ammonitarum non ſemel traditi, quoties pœnitentes, toties & victores evaſerunt. Has autem minores & non diuturnas Hebræorum captivitates libri Regum non referunt, quod iſto poteſt illuſtrari exemplo. Captivitas v. g. Regis Manaſſis, in libris Regum ſiletur, & tamen eam vere contigiſſe nemo niſi in hiſtoria ſacra hoſpitem ſe probaverit, dicet.

Sed ne circa iſtud momentum remaneat aliquis ambigendi locus, obſervandum eſt, temporum chronologiam pro facto victoriæ Judith geometrice, hoc eſt ſecundum diſtributionem accommodam, & non arithmetice eſſe intelligendam: alii igitur ſumunt captivitatem a primo Joachim anno, vel quarto. Alii a primo Sedeciæ vel ſecundo, finem vero alii a Cyri ſecundo, alii 23. alii 27. alii etiam a ſecundo anno Darii Hyſtaſpis, iſtius captivitatis Babylonicæ ponunt, & ſic facile poteſt cognoſci hiſtoriæ Judith epocha.

Urgebis: Dicitur quod fuerit pax toto tempore vitæ Judith, & multis ſequentibus poſtea annis: Atqui hoc non niſi poſt captivitatem Babylonicam intelligi poteſt: tunc enim Perſarum Reges Judæis favebant: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem: illud quippe de pace dictum optime conciliatur, poſt captivitatem Manaſſis, quando quidem pœnitens dimiſſus eſt, ut habetur lib. 2. Paralip. cap. 33. ab hac autem Manaſſis liberatione uſque ad Regnum Joachas filii Joſiæ ſumma pax fuit in Juda; tametſi Scriptura quantum duraverit non dicat; colligitur tamen 72. annorum ſpatio eam perduraſſe pacem: Manaſſes enim regnavit 55. annis accipiendo 39. poſt ſuam captivitatem, quæ initio Regni ſui accidit, ut notat Joſephus lib. 10. antiq. cap. 5. annus vero 13. Regis Aſſyriorum & Babyloniorum incidit in annum 16. Manaſſis; annis vero 39. addendi ſunt duo anni, quibus poſt Manaſſem regnavit in pace Ammon ejus filius, ut refertur l. 4. Reg. 21. & ſic jam ſunt 41. anni: his adduntur 31. quibus poſt Ammon regnavit pacifice Joſias, ut habetur lib. 4. Reg. 22. & hi omnes faciunt 72. annos. Numerus ille 72. annorum incipit a morte Holofernis; vixit autem Judith 105. circiter annos: Probabiliter habebat 40. cum Tyrannum proſtravit, quippe quæ eſſet & vidua, & matura: jam vero ſi ex 105. annis detrahantur 41. ſuperſunt 65. anni perpetuæ & continuæ pacis: his adde 7. namque Scriptura dicit poſt mortem Judith multos elapſos fuiſſe annos antequam aliquis perturbaret Iſrael. Igitur pax 72. annorum facile concipi poteſt.

Poteſt utique iſto ulteriori modo explicari pax victoria Judith parta, dicendo factum præclarum iſtius inſignis viduæ contigiſſe ineunte Regno Manaſſis, & ab ejus Regni initio tempus pacis, de qua fit mentio in libro Judith, computandum eſſe: neque vero obſtat huic paci captivitas Manaſſis, quippe quæ ſolam Regis perſonam, nuſquam vero Reipublicæ ſtatum ſpectet, namque Manaſſes non in prælio, ſed fraude & dolo captus ab Aſſyriis, non multo poſt demiſſus eſt, ut ſcribit Joſephus lib. 10. antiq. cap. 4. ſicque nullum extitit tempore captivitatis adverſus Judæos Bellum.

Hoc ſuppoſito, numerandi ſunt anni qui fluxerunt a nativitate Judith uſque ad bellum ab Ægyptiis commotum, quod pacem Iſraelitarum non modicum turbavit, quando quidem Joſias Rex Juda a Nicanore Rege Ægypti occiſus eſt. Judith triginta circiter annos habebat cum ſub initio Regni Manaſſis devicit Holofernem. Manaſſes regnavit ann. 55. Ammon ejus filius 2. Joſias Manaſſis nepos 31. Igitur a nativitate Judith uſque ad obitum Joſiæ, qui in bello Ægyptiaco extinctus eſt, anni pacis 118. numerantur. Jam vero Judith vixit anno 105. hinc manifeſte ſequitur pacem perduraſſe in Iſrael non ſolum toto vitæ Judith tempore, verum etiam 25. annis poſt ejus obitum. Sicque adimpletur illud Scripturæ Judith, Cap. 16. *In omni autem ſpatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Iſrael, & poſt mortem ejus annis multis.*

Inſtabis: In græco textu habetur templum ad terram fuiſſe adæquatum, quod ſolummodo poſt captivitatem Babylonicam contigiſſe conſtat: Igitur factum victoriæ Judith non niſi poſt captivitatem Babylonicam evenit.

Reſpondeo I. Verba in objectione laudata eſſe ſuppoſititia; Hieronymus enim, qui ex Chaldæo librum tranſtulit latine, nullam facit mentionem de Templo terræ adequato; iſta fortaſſe additio in græco textu cauſa fuit, quod graviſſimi auctores, ſcilicet, Euſebiu, Auguſtinus, Sulpicius, Beda, in hac hiſtoria tali tempore collocanda decepti ſint: quando quidem Judith cap. 4. templum dicitur integrum.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Templum fuit terræ adequatum, hoc eſt pollutum a gentibus, ſacrificiis exutum, concedo: id eſt deſtructum, nego.

Urgebis: Atqui aliæ antylogiæ graviores in illo libro reperiuntur: Ergo &c. Probatur Antecedens. Primo, cap. 6. Judith dicitur de tribu Ruben. Capite vero 9. ſe ipſam appellat filiam Simeonis, his verbis: *Domine Deus Patris mei Simeon.* II. Cap. 12. vocatur puella, quod certe non convenit & facto victoriæ, & ætati Judith quæ erat vidua. III. Nulla fit Manaſſis mentio, tametſi Regis, qui omnia, tum ad defenſionem, tum ad hoſtium propulſionem parare debebat, ſed

tan-

tantum de Eliacim, qui ad vicinas ſcripſit civitates, ut robuſtos viros & electam juventutem coligerent, qui montium aditus præcluderent hoſtibus. IV. Cap. 11. vel ipſa Judith Holoferni mentita eſt, dicens: *Ego adducam te per mediam Jeruſalem*. Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad primam probationem dico, Ruben eo loci pro tribu Ruben non ſumi, ſed potius pro filio Jacob, qui vidit Deum; Ruben quippe idem eſt ac videntis filius.

Ad ſecundam probationem diſtinguo: Judith vocatur puella, hoc eſt, ſpecioſa & gratioſa, concedo: ſolent enim pueri omnibus blandiri, nec enim quicquam amaritudinis habent, ſed jucunditatis ſpeciem præ ſe ubique ferunt: in illo ſenſu & Abraham & David pueri nomine inſigniuntur. Vocatur puella ætate, nego.

Ad tertiam probationem ſimiliter diſtinguo: Nulla ſit expreſſa de Manaſſe mentio, concedo: implicita, nego. Expreſſa quidem, nam vel pœnitentiæ adhuc incumbebat laboribus, vel propter hoſtium ſubitam irruptionem præ temporis anguſtia non potuit authentica mittere inſtrumenta, quibus modos propellendi hoſtes civitatum præſcriberet gubernatoribus, ſed implicita & tacita de eo fit mentio, quatenus Eliacim, qui tempore Ezechiæ patris Manaſſis, ut miniſter Regni multa præclare geſſerat, ſicut legitur Lib. 4. Reg. cap. 18. habebat ab ipſo Manaſſe cuncta, pro Bethuliæ aliarumque vicinarum urbium ſalute & regendi & faciendi, poteſtatem; cum ipſe Iſaias cap. 22. prædixerat Eliacim ſummum Pontificem futurum eſſe habitantium Jeruſalem & a fortiori Bethuliæ veluti Patrem.

Nec refert etiam, quod Bethuliæ nomen, de quo in libro Judith, taceat alibi Scriptura, namque Ephraim, Corozaim, Nazareth, in veteri non commemorantur Teſtamento; conſtat tamen ex novo iſtas urbes extitiſſe: Scriptura igitur quandoque civitatum præcipuarum ſolummodo refert nomina. Cæterum periit exemplar Hebraicum, unde Hieronymus *Bethuliam* vertit, interpres Græcus, *Bethulenam*, Serrarius *Bethuliam*, additque eamdem eſſe ac Bethul.

Dices: Tempore Regis Manaſſis Bethuliam Iſraelitæ non incolebant, quippequi a Salmanazar Aſſyriorum Rege fuerant tempore Ezechiæ Regis Juda patris Manaſſis in captivitatem adducti; unde Bethulia id ætatis incolebatur a Cuthæis & Babyloniis, qui a Regibus Aſſyriorum fuerant huc tranſlati, qui ſane Holoferni a Nabuchodonoſor Aſſyriorum Rege miſſo non reſtituiſſent. Igitur non incidit in tempora Manaſſis factum Judith; ſed ſolummodo poſt reditum Judæorum e captivitate Babylonica.

Reſpondet R. P. Graveſon tract. de Scriptura ſacra pag. 195. ad inſtantiam hanc iis verbis: " Dico, Bethuliam
„ fuiſſe urbem Regni Iſraelitici extra
„ Regnum Juda in Tribu Simeon Idumæis finitimam, quam Iſraelitæ poſſi-
„ debant. Decem ſiquidem Tribus non
„ ita fuere a Salmanazare Aſſyriorum
„ Rege in Babyloniam abducta, quin
„ plurimi Iſraelitæ in patrio ſolo re-
„ manſerint, aut ſaltem, ad illud non
„ multo poſt fuerint reverſi, qui pluri-
„ mas, ex illis civitatibus præſertim
„ eas, quæ in montanis ſitæ erant, oc-
„ cuparunt. Colonia autem illa Cuthæo-
„ rum & Babyloniorum habitabat dun-
„ taxat in Samaria, & in aliis vicinis
„ civitatibus, nec ibi ſola degebat, ſed
„ plurimis Iſraelitis commiſta erat, im-
„ mo cum ipſis Deum Iſrael colebat, ut
„ habetur lib. 4. Reg. cap. 17. Nemini
„ igitur mirum videri debet, quod Iſ-
„ raelitæ & Cuthæi urbis Betuliæ in-
„ colæ veri Dei volentes defendere cul-
„ tum contra Holofernis impetus, om-
„ nem religionem exterminare molien-
„ tis, junctis umbonibus, atque conglo-
„ merato agmine huic Aſſyriorum militiæ
„ Principi reſtiterint. „

Ad poſtremam probationem reſpondeo I. Judith adduxiſſe quidem per mediam Jeruſalem Holofernem, non quidem ut triumphantem, ut falſo ipſe credebat, ſed victum & capite truncatum: Reſp. II. cum divo Thoma 2. 2. q. 110. art. 3. ad 3. Judith facta hypotheſi quod Holoferni mentita ſit laudari in Scri-

ptura ſacra, non propter mendacium, ſed propter affectum, quem habuit ad ſalutem populi, pro quo non ſine magna, tum pietate, tum animi fortitudine periculis ſe ſe expoſuit.

Replicabis: Si Nicænum Concilium librum Judith ſacrum veluti Scripturam agnoviſſet, profectò Laodicenſe illo poſterius in Canonem Scripturarum ſacrarum adſciviſſet: Sed de facto non adſcivit: Igitur ex Nicæno iſtum Librum ſacrum eſſe non rectè colligitur.

Reſpondeo, nec mirum videri debet, ſi Concilium Laodicenum librum Judith omittat, cum ſit Nicæno non poſterius, ſed potius antiquius, ut propugnat Baronius. Præterea jure merito dubitatur, num canon divinarum Scripturarum, de quo in objectione, ſit Concilii Laodiceni fœtus; neque enim a Dionyſio exiguo refertur, neque inter titulos Iſidorus mercator eum commemorat.

Inſiſtes: Joſephus nihil dicit de hiſtoria Judith: Ergo eſt fictitia. Confirmatur: Quis cogitare poteſt pudicam & ſanctam feminam ſimulare voluiſſe ſui copiam facere, ut deciperet incautum, & Ducem terribilem proprio confoderet gladio.

Reſpondeo diſtinguendo: Et teſtatur Joſephus lib. 10. cap. 4. ſe ea ſolum tractare, quæ in veteri Judæorum canone continebantur, concedo: & reliqua tamquam commentitia rejicit, nego. Quid plura adjiciam? Nemini mirum videri debet, ſi auctor ille Judith hiſtoriam tacuerit, quando quidem in hiſtoria Medorum parum erat verſatus, immo alia etiam veraciſſima ſilet; regnante enim Manaſſe, Scytæ, ut teſtatur Herodotus, irruperunt in Aſiam, & per annos 28. Palæſtinam occuparunt, ſicut & Bethſan urbem Judæ, quæ poſtea dicta eſt Scitopolis; de his tamen altum eſt apud Joſephum ſilentium.

Dices: Joſephus ibidem catalogum ſummorum veteris legis Pontificum texit, nec tamen meminit nominis Eliacim Sacerdotis; ſicut nec feſtivitatis victoriæ Judith, de qua fit mentio; immo nec apud Judæos iſta extat feſtivitas: Ergo &c.

Reſpondeo I. in catalogo a Joſeph edito multa deſiderari nomina: deſiderantur enim Amaticas, qui regnante Joſaphat. Lib. 2. Paralip. 16. Joiadas qui regnante Joa, Azarias, qui ſub Ozia, Achaz qui ſub Ezechia ſummum habebant Pontificatum.

Reſpondeo II. Sacerdotem magnum tempore Manaſſis potuiſſe eſſe binominum, ac ſubinde illum, qui in libro Judith vocatur Eliacim ſeu Joachim, alio nomine in catalogo Sacerdotum, quem texuit Joſephus, deſignari. Cæterum lib. 4. Reg. cap. 18. Eliacim inter ſummos Sacerdotes annumeratur: eumdem commemorat Iſaias cap. 22. ubi ſic loquitur: *Et erit in die illa: vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu ejus: & erit quaſi pater habitantibus Jeruſalem, & domui Juda.*

Ad confirmationem diſtinguo: Et ad omnia neque attendit, neque attendere potuit Joſephus, concedo: & cuncta ſcripſit, nego. Feſtum victoriæ Judith non erat publicum, hoc eſt, pro tota gente Judaica; unde non mirum ſi apud Judæos amplius non extet; cum enim inſtitutum fuiſſet pro Bethulia, factum eſt, quod decurſu temporum ingruentibus & bellis, & calamitatibus, fuerit penitus omiſſum.

Ad confirmationem dico, hiſtoriam Judith eſſe veriſſimam, omne quippe verbum apud Deum non eſt impoſſibile: Judith igitur ducente & inſpirante Spiritu ſancto, non animo quidem irreverenti & infrunito, ſed pietatis erga patriam affectu ſeſe Holoferno prodit, &, divino invocato numine, ut ibidem habetur, Holofernis amputavit caput, quo mortuo, irruit ſuper eos terror, & omnes fugerunt, ſicque liberavit patriam.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Judith eſt Sacer.

PRIMO: Concilium Nicænum I. hujus libri ſaltem implicite meminit, ut ſubnotat S. Hieronymus præf. ipſius libri. Subſcribit Carthaginenſe III. can. 47. & ſuum addit calculum Trident. ſeſſ. 4.

Secundo: Aſtipulantur SS. Patres. In primis Auguſtinus lib. 2. de Doctr. Chriſt.

cap.

cap. 8. Iſidorus Hiſpalenſis lib. 5. Etyhmol. cap. 1.

Tertio: Neque vero cum ullo fundamento dici poteſt librum continere parabolam, cum Clemens Romanus epiſt. ad Corinth. Ambroſius lib. 3. de officiis cap. 13. venerabilem Judith cæteris viduis, ut vitæ in Chriſto degendæ normam proponant. Tum quia in illo libro genealogia Judith, victoria, Deo ſpecialiter adjuvante, parta, gaudium populi & in perpetuam rei memoriam inſtituta Feſtivitas, canticum heroicæ mulieris in gratiarum actionem effuſum referantur, quæ quidem omnia a metaphora longe abſcedunt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

Primo: Non nihil difficultatis in chronologia facti determinanda apparet, ſed bene ſatis intelligitur, ſi ſupponamus, quod veriſſimum eſt, victoriam Judith ante captivitatem Babylonicam contigiſſe. Cæterum, teſte Hieronymo, leviores ſunt in chronologia diſcrepantiæ, ut aliquod pro genuinitate libri faceſcant negotium.

Secundo: Neque vero auget in hoc Achior difficultatem, cum ait populum pœnitentem a captivitate abſolutum ad propria rediiſſe; eo quippe loci non eſt ſermo de captivitate Babylonica, ſed de alia. Revera quidem Iſraelitæ pluries traditi fuerant in manus gentium, nunc Ægyptiorum, nunc Moabitarum, & Ammonitarum, multique ex ipſis fuerant his temporibus a patria ſua abducti exules, & ad illam deinde reverſi.

Tertio: Mirum videri non debet, ſi Feſtum in memoriam victoriæ Judith, ab univerſis Iudæis non fuerit celebratum, quia non totam gentem, ſed perſonam dumtaxat privatam, tum & urbem unam Bethuliæ ſpectabat.

ARTICULUS DECIMUS.

Utrum liber Eſther ſit ſacer?

Liber ille in ſexdecim capitibus continet quidquid Eſther pro populo ſuo fecit apud Imperatorem Aſſuerum; ejuſdem Regis magnificentiam; ſuſpenſionem Aman in patibulo, & Mardochæi exaltationem, quique creditur auctor libri. Jam ſit

CONCLUSIO.

Liber Eſther ſecundum omnia capita genuinus eſt.

Probatio, ex Conciliis.

Liber quem ſecundum omnia capita Canonicum declarant Concilia, uti talis habendus eſt: Atqui Liber ille ſic declaratur: Et probatur. Primoquidem, a Laodiceno cap. 59. a tertio Carthaginenſi can. 47. denique a Trid. ſeſſ. 4. his verbis: *Si quis libros iſtos*, intellige, Vulgatæ, *integros cum omnibus ſuis partibus prout in Eccleſia legi conſueverant, & in veteri vulgata editione habentur, pro Canonicis non receperit, anathema ſit*. Obſerves velim, benevole Lector, ſacram Synodum anathemate percellere eos, qui libros omnes Vulgatæ, & ſecundum omnes quas continent partes, omniaque capita non receperint: Igitur liber Eſther ſecundum omnia quæ complectitur capita, Canonicus eſt, maxime cum in noſtra Vulgata ſic exhibeatur.

Probatio, ex Patribus utriuſque Eccleſiæ.

Liber quem utriuſque Eccleſiæ Patres tamquam Canonicum habent, nullis exceptis partibus, profecto ſacer eſt & divinus: Atqui Patres Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis librum Eſther integrum ſuſcipiunt: Ergo &c. Probatur minor.

Inter Græcos eminent Origenes, quippe qui in ſacris Scripturis ſit verſatiſſimus; libro præfato, nulla dempta parte, ſuum addit calculum; videlicet Comment. in primum Pſal. apud Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccl. cap. 25. epiſt. ad Julium Africanum:

canum : ſeptem vero capita ultima, quæ non habentur in canone Hebræorum recipit, qui apud ſeptuaginta Interpretes & Theodotionem inveniri teſtatur : poſtea ſubdit inſipientiam ſimul & imprudentiam eſſe illa non recipere, quando quidem ex traditione ipſorum Hebræorum conſtat totum librum quondam ab iis fuiſſe receptum : quinimmo graviſſimi auctores tenent Lxx. Seniores præ manibus habuiſſe exemplar in quo cuncta continebantur capita, quod quidem temporum decurſu, Romanis totum orbem præliis & victoriis ſuo addentibus imperio, amiſſum eſt. Et de facto Septuaginta fuſiori calamo, ut in exemplari originali legerant, hiſtoriam dederunt. Hunc etiam librum quoad omnes partes recipit Euſebius lib. 4. hiſt. cap. 25. Cyrillus Cathecheſi 4. Damaſcenus lib. 4. cap. 18. Baſilius lib. 2. contra Eunomium pag. 57. Sanctus Chryſoſtomus hom. 3. ad populum Antiochenum.

Sic loquitur Origenes in laudata epiſtola editionis Rodolphi Vveſtenii : " In
,, multis aliis ſanctis Libris invenimus,
,, ut alicubi quidem plura apud nos ex-
,, tarent, quam apud Hebræos ; alicubi
,, vero pauciora. Exempli gratia, cum
,, non omnia poſſint ſimul comprehendi,
,, pauca exponemus : videlicet ex Libro
,, Eſtheræ, quæ legentem ædificare poſ-
,, ſunt, apud Hebræos habentur. Sed
,, nec Epiſtolæ, vel Ammani de deletio-
,, ne Judaicæ gentis ſcripta, vel Mardo-
,, chæi ſub nomine Artaxerxis, eum-
,, dem populum a morte abſolvens. *Sed*
,, Lxx. Interpretes, & Theodotionem,
,, *quorum exemplaribus utebatur*, *inveniri*
,, *docet*. ,,

Sic & Chryſoſtomus ex cap. 14. Eſther teſtimonium exhibet : " Fuit quædam
,, mulier Hebræa, Eſther erat ipſi no-
,, men : hæc Eſther univerſum Judæo-
,, rum populum internecione delendum
,, ſic eripuit. Poſtquam enim Perſarum
,, Rex omnes paſſim Judæos interimi
,, juſſit, & nullus erat qui contra iram
,, illius obſiſtere poſſet, priorem veſtem
,, exuta mulier & ſacco amicta, & ci-
,, nere ſubſtrato divinæ clementiæ ſup-
,, plicabat ut ſecum ad Regem ingre-
,, deretur, & talia orans verba ad i-
,, pſum dabat : *Grata Domine fac verba*
,, *mea*. ,,

Ex Latinis concinunt Hilarius in primum Pſalmum ; Innocentius I. epiſt. 3. Rufinus in Symbolo, ſed maxime Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 8. in primis vero lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum num. 38. ubi hujus libri auctoritate & neceſſitatem, & efficaciam gratiæ probat, hæcque ex capitibus 13. & 14. excerpta profert : "
,, Quid eſt autem quod Eſther illa regi-
,, na orat & dicit, da ſermonem concin-
,, num in os meum, & verba clarifica
,, in conſpectu leonis, & convertetur cor
,, ejus in odium impugnantium nos ? Ut
,, quid iſta in oratione dicit Deo, ſi non
,, operatur Deus in cordibus hominum
,, voluntatem. ,, Pergit ex auctoritate capitis 15. Libri Eſtheris, & ſic ait : " Ec-
,, ce ingreditur ad Regem. Ne multa
,, dicamus: Et quia non ordine ingredie-
,, batur .... timuit Regina, & converſus
,, eſt color eius per diſſolutionem .... &
,, convertit Deus, & tranſtulit indigna-
,, tionem eius in lenitatem. Jam ſequen-
,, tia commemorare quid opus eſt, ubi
,, Deum compleviſſe quod illa rogaverat,
,, divina Scriptura teſtatur, Eſtheris 16.
,, Audis Scripturam illam Eſtheris vocari divinam : Igitur liber quoad omnia capita eſt ſacer.

Probatio ex rationibus.

PRIMA : Ille liber omnes genuinitatis characteres habet, qui in Eccleſia & veteris & novi Teſtamenti celebratur: Atqui ſic celebratur liber Eſtheris ; & probatur. Primoquidem, in Synagoga Feſtum *Phurim*, de quo cap. 9. v. 21. annuatim diebus 14. & 15. menſis Adar celebrari præcipitur, in memoriam beneficii quo Eſther omnes a morte imminenti liberaverat Judæos : hinc 2. Machab. 15. v. 37. vocantur dies Mardochæi, de quibus Joſeph lib. 4. cap. 6. fuſo tractat calamo, quod quidem Feſtum ad Theodoſii uſque tempora a Judæis celebratum eſt, ut habetur in Codice Theodoſiano, titulo de Judæis & Cœlicolis.

Secunda : In Eccleſia liber Eſtheris non ſemel laudatur, & eſt in uſu ; nam in Miſſa Feriæ quartæ poſt Dominicam II. Quadrageſimæ, Lectio ſumitur ex cap. 13. Libri Eſtheris, ſimiliter & Epiſt. Miſ-

ſæ

ſæ contra Paganos: Pari & conſimili uſu & auctoritate in Breviario Romano ſuo ordine lectiones de Libro Eſtheris leguntur: Ergo &c.

Tertia: Ille liber eſt genuinus, in quo hiſtoria cum omnibus tum loci, tum perſonarum, tum etiam factorum circumſtantiis texitur: Atqui liber ſic ſcriptus omne explodit fictitium & commentitium: Igitur non ut quid fabuloſum, ſed ut vera hiſtoria haberi debet: addo & ut ſacer propter auctoritatem Conciliorum.

Solvuntur objectiones.

Objicies: Septem ultima capita non inveniuntur in Canone Hebræorum: Igitur Liber quoad omnes partes non eſt Canonicus.

Reſpondeo diſtinguendo: Non reperiuntur in Proto-canone Judæorum, concedo: in deutero-canone, nego: namque ex Traditione liquet & probationibus librum hunc eſſe quoad omnes partes canonicum, cum eum laudet Joſeph lib. 4. cap. 7. Cæterum ſeptuaginta Seniores omnia præ oculis habebant exemplaria, quia vero tempore pacis ſcripſerunt, mirum videri non debet, quod fuſiori calamo librum hunc retulerint. Nec quemquam movere debet quaidam eſſe in Vulgata ad hunc librum annotationes; hoc quippe unum deſignat, videlicet librum non fuiſſe in Proto-canone Hebræorum inſcriptum; quocirca iſtæ notæ nihil auctoritatis ab eo detrahunt.

Inſtabis: Nonnulla in iſto libro pugnantia & contradictoria leguntur: Ergo &c. Probatur antecedens. Septem ultima capita non cohærent cum primis, nam in cap. 4. & 12. inſidiæ parantur ab Eunuchis adverſus Regem ann. 2. regni Aſſueri, & tamen cap. 2. inſidiæ pandebant, cum Eſther Regi nupſit anno ſcilicet ejus regni ſeptimo: Ergo &c.

Reſpondeo negando anteced. Ad probationem diſtinguo: Et caput 7. in Græco eſt primum, concedo: & non eſt, nego. Igitur anno ſecundo regni inſtructæ ſunt inſidiæ, anno vero 7. detectæ ſunt a Mardochæo. Ad iſtorum intelligentiam obſervandum eſt ſeptem illa capita non eſſe poſtrema libri, ſed quædam pertinere ad initium, ut caput 4. & 12. quædam ad medium ut caput 13. 14. & 15. quædam etiam ad finem ut caput 16. quod patet ex codicibus græcis, ubi omnia ſuo collocantur ordine: Porro S. Hieronymus, ut ipſe teſtatur, ea poſuit in primo ordine, quæ invenit in antiquo Hebræorum canone, quæque decem priora componunt capita, ut habentur in Bibliis noſtris: quæ vero non invenit in tali canone, poſt alia poſuit, & complectuntur ſeptem poſtrema capita, additque ſeſe hæc ad majorem explicationem feciſſe.

Reſpondet ad hanc difficultatem Duvallius tract. de fide q. 1. art. 2. cap. 4. ubi habetur: *Anno ſecundo regnante Artaxerxe* non eſſe extendendum uſque ad caput 13. cujus initio habetur: *Morabatur autem eo tempore in Aula Regia Mardochæus*; illudque tempus non eſſe intelligendum de anno ſecundo, ſed ſeptimo Artaxerxis, quo tempore inſidiæ detectæ ſunt a Mardochæo, & voces *eo tempore*, non haberi in græco, licet ſint in editione latina, adeoque non eſſe referendas ad annum ſecundum, ſed ſeptimum, quod ſane non multum differt ab anno ſecundo, immo in libris Regum & Judicum multi anni ſæpius omittuntur, ita ut interdum appareant aliqua tempora ſibi eſſe adinvicem proxima, quæ tamen inter ſe longe diſtant. Tum addit in græco 7. ultima capita in ſuo reperiri ordine, caput vero 4. & 12. Vulgatę pertinere ad initium, & primum caput apud Græcos conſtituere: Caput denique 13. 14. & 15. ſpectare ad caput 3. 4. 5. verſionis ſeptuaginta Interpretum, caput vero 16. ad finem.

Urgebis: Atqui veræ affulgent in iſto libro antylogiæ: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Cap. 6. verſ. 3. Mardochæus pro delatione proditionis Eunuchorum nihil accipit, & tamen cap. 12. verſ. 5. quod pertinet ad initium & eſt ante caput 6. dicitur accepiſſe a Rege mercedem: Sed hæc manifeſte contradictoria ſunt: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad probationem diſtinguo: Mardochæus capite 12. initium libri ſpectante, accipit mercedem per promiſſionem, concedo: per exhibitionem, nego. Cum autem Perſarum edictum erat irrefragabile, ut Reges ſuis fideliter ſtarent promiſſis, idcirco promiſſio mercedis habetur ut ipſa exhibitio: Sic apud nos ut primum Rex ali-

aliquem nominavit ad Epiſcopatum, iſte dicitur Epiſcopus, tametſi nondum ordinatus & inauguratus.

Repones: Si iſta narrentur per anticipationem, cur in græcis textibus habetur: *Et factum eſt poſt hæc in diebus Artaxerxis*: Narratur etiam ibi Aſſueri convivium anno ſui regni tertio factum, & tamen Scriptura indicat convivium factum eſſe poſt delationem inſidiarum, quæ anno tantum ſeptimo facta legitur; & ſic nova exurgit contradictio: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et illud, *poſt hæc*, non refertur ad ea quæ commemorata ſunt per anticipationem, concedo: ſecus, nego. Hoc quippe refertur ad ſomnium Mardochæi, quod ſuo loco ſcriptum fuerat.

Replicabis: Cap. 16. verſ. 10. Aman dicitur gente Macedo, & tamen cap. 9. verſ. 24. dicitur e ſtirpe Agag, hoc eſt, Amalecita: Igitur eſt manifeſta contradictio.

Reſpondeo negando conſequentiam. Et vero Aman potuit eſſe ſimul & de genere cujuſdam Agag Macedonis, minime vero de genere Agag, illius qui fuit Amalecita.

Contra: In Epiſtola Regis quæ jacet cap. 16. v. 14. dicitur quod Aman voluerit regnum & imperium transferre ad Macedones homines ignoti ſane nominis, quocirca id & impoſſibile & confictum videtur: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Aman voluit imperium transferre ad Macedones, hoc eſt, uſurpare, concedo: erat enim ipſe Macedo, ſic apprime conciliatur Scriptura: in alios transferre, nego. Huetius & Grotius ſuſpicantur pro voce *Macedones*, legendum eſſe *Amalecitas*, & pro vocabulo *Macedo*, legendum eſſe *Amalecita* eo quod tunc temporis ignoti eſſent Perſis Macedones. Conjecturæ non nihil favent; nam cap. 9. verſ. 24. Aman dicitur ex ſtirpe Agag Amalecita oriundus; hinc Joſeph in Epiſtola e capite 16. deprompta legit ſicut nos, ſcilicet, *animo & gente Macedo*; antea tamen dixerat Aman Amalecitam; ita ut in epiſtolam irrepſiſſe videatur Macedo pro Amalecita, & loco *Macedones*, Amalecitas.

Inſtabis: Ibidem verſ. 16. in epiſtola Judæi dicuntur filii maximi ſempiternique Dei viventis: Sed hoc laudis genus a Rege idololatra promanare non videtur: Ergo &c.

Reſpondeo, negando minorem propter duo: Primo quidem Aſſuerus inter avos ſuos, & Cyrum, & Darium computabat, a quibus Dei notionem habere potuit; nam & Cyrus relaxaverat populum a captivitate, dederatque neceſſaria, & poſt ipſum Darius pro Templi reſtauratione, ut Deus cœli, inquiebant, & ut in Scriptura legitur, ipſis eſſet propitius. Secundo Mardochæus, qui nomine Regis ſcribebat, hæc ad nominis Dei exaltationem potuit addere.

Perſiſtes: Artaxerxes nupſit Eſtheri, ſed hoc eſt impoſſibile, nam Mardochæus ibidem cap. 2. verſ. 6. dicitur translatus de Jeruſalem cum Jechonia Babylonem a Nabuchodonoſor: anno autem 12. Artaxerxis, quo tempore nupſiſſet Aſſuerus, Eſther habuiſſet 160. circiter annos, quod verum non apparet, quandoquidem tranſacto diluvio, ſtatuente Deo, vita hominis erat ad ſummum 120. Sic enim habetur Gen. 6. *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: eruntque dies illius centum viginti annorum*.

Reſpondeo I. illum Imperatorem non eſſe Darium Medum, neque Cyrum eius nepotem, neuter quippe regnabat ſuper 127. Provincias, ut legitur de Aſſuero, cui matrimonio Eſther conjuncta eſt: Tametſi enim Perſæ haberent Balthaſſar imperium, neutiquam tamen ab India uſque ad Æthiopiam eorum ſeſe extendebat poteſtas.

Reſpondeo II. neque cum Artaxerxe Longimano nupſit Eſther, alias tunc temporis Mardochæus habuiſſet 160. annos. Enim vero a Jechonia uſque ad Cyrum qui relaxavit populum a captivitate, interſunt 70. anni: Ab anno vero quo Cyrus ſolvit populum a captivitate uſque ad annum 12. Aſſueri, quo Aman Judæos perdere volebat, ut legitur cap. 8. intercedunt anni pluſqua n 105. Aſt quando Mardochæus translatus eſt, 20. circiter annos & amplius habebat, & ſic anno 12. Artaxerxis Longimani habuiſſet ſaltem 160. annos; ex quo liquet opinionem Joſephi de Artaxerxe Longimano non eſſe probabilem.

Re-

Digitized by Google

Reſpondeo III. contra Scaligerum non fuiſſe Xerxem Artaxerxis Longimani prędeceſſorem, nam a primo anno regni Cyri qui relaxavit populum uſque ad 12. Xerxis, quo anno notatur elevatio Mardochæi ſecundum Scaligerum, interſunt 76. anni, quibus ſi jungas 70. captivitatis annos, & eos quos habebat Mardochæus, ipſe habuiſſet 140. annos, ſecundum vero fidelem ſupputationem fere 166.

Præterea ſi Eſther nupſit Xerxi, fuit ergo Ametrix Noe, ſeu Ameſtris, cujus meminit Herodotus & Cteſias; non enim aliam habebat Xerxes conjugem, cum bellum in Græciam tranſtulit, videlicet longe poſt annum regni ſui 3. Porro non potuit eſſe Ametrix, quando quidem ejus pater Potanes vivebat, quum Xerxes in Græciam profectus eſt: Eſther autem ſuum amiſerat patrem multo tempore antequam nuberet Regi; cujus rei argumentum eſt, quod Mardochæus ejus avunculus curam de ea haberet. Quid plura? Eſther fuit pia & ſancta mulier, Ametrix vero crudelis; mulieri enim nobiliſſimæ amputari fecit mamillas, aures, naſum, labia, & linguam. Cæterum Xerxes maximis bellis & calamitatibus non ſemel fractus eſt, e contra vero Aſſuerus pacifice regnavit.

Reſpondeo IV. Non eſſe Xiaxaram Medorum Regem, ut quidam autumant; ille enim non regnavit Suſis, & imperium ejus multo contractius erat Aſſueri Imperio.

Jam ad argumentum reſpondeo in forma, diſtinguendo: Et ille Aſſuerus de quo in libro Eſther, fuit Darius Hiſtaſpes, qui Cambiſi ſucceſſit in regno Perſarum, concedo: & fuit alter, nego: omnia conveniunt ipſi: Et verò, regnabat ab India uſque ad Æthyopiam, ut patet lib. 3. Eſdræ cap. 32. qui liber tametſi non canonicus, multum tamen pro hiſtoria ponderat. Secundo ibidem Darius fecit cœnam vernaculis & Optimatibus, ut de Aſſuero legitur. Tertio Suſan ejus regni fuit initium, ſeu ibi regnare cœpit; urbem hanc fuiſſe tunc temporis conditam, refert Plinius, amplificatam vero ſcribit Chianus. Darius, teſte Herodoto duas habuit uxores, ſcilicet, Artiſſonam & Aſſorſan, iſta vero eadem eſt ac Eſther; prius enim vocabatur Chiſſa: Quarto Aſſuerus in epiſtola quæ legitur cap. 16. dicit ſe regnare beneficio Dei cœli, Darius, lib. 3. Eſdræ cap. 4. verſ. 43. ſimilia loquitur: Ergo &c.

Dices: Utraque uxor dicitur Cyri filia: Sed Eſther non erat filia Cyri: Igitur noſtra opinio, veritati non cohæret.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Non erat ex ſtirpe, concedo: ex conjunctione & per affinitatem, nego. Ratione Regis ejus ſponſi, qui Cyrum habebat avum, ejuſdem Cyri dicitur filia.

Dices iterum: Aſſuerus cap. 16. de ſanguine Perſarum oriundus proclamatur: Sed Darius Hiſtaſpes erat de ſanguine Medorum: Igitur & nova contradictio.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Darius erat de ſanguine Medorum ratione avorum, concedo: de ſanguine Perſarum tantum, nego. Imperium Chaldæorum, ut habetur Daniel 5. *Datum eſt Medis & Perſis*, videlicet Dario Medorum Regi, & Cyro ejus nepoti, quo quidem tempore obſidionis Babylonis erat tantum Regulus, regnum quippe Perſarum primus fundavit; ſed mortuo Dario ejus avunculo Imperium Chaldæorum aſcivit Perſarum regno, quocirca ejus tum filii, tum nepotes dicti ſunt de ſtirpe & Perſarum & Medorum: Perſarum quidem relative ad Cyrum, Medorum vero relative ad avos. Herodotus concinit; nam Aſſuerum de ſanguine etiam Perſarum procreatum commemorat.

Dices: Aſſuerus maritus Eſther, Artaxerxes vocatur: Sed ſolum fuere tres Artaxerxes, videlicet Longimanus & poſt ipſum Arſan, deinde vero Ochus; at cum nullo ex his nupſit Eſther: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et nomen Artaxerxes erat commune Regibus Perſarum: ſignificat enim bellatorem, & teſte Diodoro poſt Memnonem promiſcue Regibus datum eſt, atque attributum, concedo: & erat nomen particulare uni tantummodo affixum perſonæ, nego. Potuit igitur illud nomen Eſtheris ſponſo convenire.

Replicabis: Juxta inconcuſſam S. Hieronymi regulam debemus judicare de authenticitate ſacrorum librorum relative ad fontem primigenium, ſcilicet textum Hebræum: Atqui ſex priora libri Eſther capita in textu Hebræorum non reperiuntur: Igi-

tur

tur non ſunt genuina ; adeoque nec ipſe liber : Confirmatur. Sixtus Senenſis etiam poſt Concilii Tridentini definitionem lib. 1. Bibliot. propter iſtas appendicum lacinias , hinc inde quorumdam Scriptorum temeritate incertas , ait librum Eſther , quamvis Hebraicum , & ab Hebræis receptum , ſero admodum vel apud ipſos Chriſtianos canonica donatum eſſe auctoritate : quinimmo lib. 8. ſcribit ſex poſtrema capita ab Eccleſia tamquam aſcititia & apocrypha explodi ſeu negligi.

Reſpondeo diſtinguendo minorem : Sex priora Eſther capita in textu Hebræo non primigenio deſiderantur , tranſeat : in primigenio , nego : In antiquioribus quippe exemplaribus Hebraicis , ex quibus illa capita in græcas editiones tranſlata ſunt , reperiuntur , ut teſtatur Origenes epiſt. ad Julianum Africanum: Neque vero inſolens & inuſitatum eſt eumdem auctorem duplex exemplar conſcribere ; alterum preſſiori , alterum fuſiori calamo ; in priori quædam ſuccincte dici , vel etiam omitti, quæ nihil a ſubſtantia hiſtoriæ detrahunt ; in poſteriori vero vel minima uſque ad ultimum apicem referri . Quid mirum igitur ſi duo Hebræa extent exemplaria libri Eſther , unum preſſius , alterum auctius , in quo erat ſomnium Mardochæi , Eſther oratio, nec non Aſſueri epiſtolæ , ſicut habentur tum in textu Græco , tum in Vulgata: hoc ipſum poteſt illuſtrari exemplo quod cap. 9. ejuſdem libri Eſther affulget: eo enim loci referuntur duæ epiſtolæ Mardochæi ad Judæos miſſæ, in quarum prima fuſius deſcripta eſt hiſtoria Eſther , in altera vero idem factum hiſtoricum preſſiori & modo & ſtylo , ſervata tamen rei veritate, conſcribitur.

Ad confirmationem dico, auctoritatem Concilii Tridentini quod ſeſſ. 4. ſuſcipit omnes Vulgatę libros cum ſuis ſingulis partibus præponderare auctoritate Sixti Senenſis in hoc prorſus derelinquendi , quamvis enim aliquo modo excuſandi veniant Lyranus, Carthuſianus , Hugo Cardinalis, eo quod ante celebrationem Synodi Tridentinę ſcripſerint, laudata ſex Eſther capita eſſe adulterina, minime tamen Sixtus, qui, non obſtante Eccleſię decreto, contrarium aſſerere auſus eſt.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Eſther eſt ſacer.

Primo : Sic illum declarat Concilium Laodicenum cap. 59. Sic Carthaginenſe III. can. 47. Sic Tridentinum ſeſſ. 4.

Secundo : Subſcribunt Origenes comment. in primum Pſal. Chryſoſtomus homil. 3. ad populum Antioch. Auguſt. lib. 1. contra duas Pelag. epiſtolas , num. 38. editionis novę.

Tertio: Suffragatur ratio . Singula facta hiſtorię cum circumſtantiis ſic referuntur, ut Scriptor Canonicus omnem dubitandi locum de realitate hiſtorię exſufflaverit , vel ipſa Eccleſia in ſuo officio illam ut veram hiſtoriam habet.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET RESPONSIONUM.

Primo: Quędam antylogię apparent , ſed facilius eas enodabis , amice Lector , ſi attendas quędam capita inverſo ordine fuiſſe conſcripta.

Secundo : Quędam etiam videntur fuſiora quam in quibuſdam exemplaribus : Ergo-ne adulterina, aut aliena manu immiſſa ? Abſit , nam cuncta in primigenio fonte , maxime apud Septuag. reperiuntur.

Tertio : Non una quidem eſt omnium opinio de marito Eſther , vel etiam de ipſius nomine, ſed hęc & ſimilia nihil a ſubſtantia & realitate hiſtorię detrahere, omnes Theologi ultro fatentur.

ARTICULUS UNDECIMUS.

Utrum hiſtoria Job ſit vera?

LIBER ille XLII. capita habet: Job inſignitur nomine, eo quod tanti viri referat hiſtoriam , pręclara ejus patientiæ documenta , myſtica , altiſſima & profundiſſima ejus cum amicis de Deo colloquia: creditur ipſe libri hujus auctor, quod non obſcure ipſius iſta indicant verba : *Quis mihi det ut ſermones mei ſcribantur ſtylo ferreo ?* Nonnulli ſed abſque fundamen-

damento poſt captivitatem Babylonicam hunc librum ſcriptum fuiſſe exiſtimant, ea ducti ratione, quod in eo locutiones Cyriacæ & Chaldaicæ non ſemel adinveniantur: Sed hoc vel minimum non faceſſit negotium; nemo quippe non novit libros ſacros poſt captivitatem ab Eſdra variis explicationibus atque interpretationibus, iiſque Syriacis & Chaldaicis, eo quod Hebræi innatæ obliti fuerant linguæ, fuiſſe adornatos.

Concinit veritati librum Job ante Moyſen fuiſſe ſcriptum, cum Job ad legem naturæ pertinuerit. Hieronymus in quæſtionibus Hebraicis in Geneſim, propugnat Job fuiſſe ex poſteris *Nachor*, vel ejus filii *Hus*, namque Gen. cap. 22. verſ. 2. *Nachor*, frater Abrahæ genuit *Hus*, & huic conſonat nomen terræ *Hus*, ubi Job habitavit. Alii volunt Job eſſe Eſau pronepotem, eo quod in Genealogia Eſau Gen. cap. 36. verſ. 33. inter Reges Idumæorum numeratur *Jobath*: Sed adhæremus opinioni S. Hieronymi, ex qua liquet Job perantiquum eſſe, cum vixerit verſus tempora Abrahæ & Eſau. Suffragantur LXX. Interpretes dum ſcribunt Job 248. annos vixiſſe: attamen non improbabilis eſt ſententia eorum qui propugnant Moyſen illum exaraſſe librum, tum quia maxima eſt ſtyli & characteris ſimilitudo, & inter hunc librum & libros a Moyſe ſcriptos ſimilitudo, tum quia etiam Moyſes, omnibus ferme conſentientibus, fuit primus omnium gentium Scriptor, quod tamen falſum eſſet, ſi Job Moyſe antiquior hunc librum ſcripſiſſet.

Jam ſuperſunt duæ difficultates ſolvendæ & eliquandæ: una quidem de veritate hiſtoriæ Job, altera de ejuſdem libri authenticitate: pro quarum reſolutione, ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Job vere fuit & extitit, nec eſt mera parabola.

PROBATUR iſto ratiocinio: Hiſtoria cui teſtimonium & Scriptura & Patres perhibent, non eſt mera allegoria: Atqui res ita ſe habet: Ergo &c. Minor ſic probatur: Ezechiel 14. verſ. 14. habetur: *Si fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noe, Daniel & Job: ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.* Quo poſito, ſequitur iſtud argumentum. Eodem modo exprimit Ezechiel Job, ſicut Noe & Daniel, eumdemque de his tribus habet & ſermonem & ſenſum: ſed de Noe & Daniele ſicut de viris veris & non fictis loquitur: Igitur Job quoque fuit vir verus, & non confictus.

Rurſus: Tobiæ ſecundo verſ. 12. & 15. ſcriptum eſt: *Hanc tentationem permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.* Ecce Scriptura iterata vice loquitur de Job tamquam de homine qui vere extitit, quandoquidem cum Tobia propter patientiam collaudat: ſed Tobias homo verus fuit, ut ſupra oſtenſum eſt: Igitur & Job.

Rurſus: Jacobi quinto verſ. 11. legitur: *Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis.* Atqui primi Chriſtiani credebant verum hominem fuiſſe Job, & ſecundum illorum ſenſum S. Jacobus ſcribit, immo & fideles exemplo Job invitat ad patientiam in adverſis, quod dubioprocul incaſſum fieret, ſi Job nonniſi confictus fuiſſet homo: Ergo &c.

Confirmatur: Ariſteas ſuſe deſcribit Job hiſtoriam, quam ex Polyſthone apud Euſebium lib. 9. præpar. Evangelicæ cap. 25. habemus: Ergo &c.

Suffragatur SS. eminentes Doctores, qui eum veluti Sanctum prædicant & commendant. In primis Origenes hom. 4. in Evangelia, ſeu auctor commentarii in librum Job ſub nomine Origenis; Melito Sardenſis epiſt. ad Oneſimum, Baſilius homil. de gratiarum actione, Chryſoſtomus homil. 4. ad populum, & in quatuor de beati Job ſermonibus; Tertullianus lib. de patientia cap. 14. Cyprianus lib. de bono patientiæ, Ambroſius lib. de paradiſo cap. 2. tum enarratione in Pſalm. 37. Hieronymus epiſt. 103. Auguſtinus lib. 18. de civitate Dei cap. 47. Gregorius præf. in Job cap. 2. & ſequentibus, & alii qui ex geſtis Job argumenta deſumunt. Ergo &c.

Succinit Eccleſia tum Græca, tum Latina, quæ Job inter Sanctos annumerat, ejuſque feſtum in Martyrologio Romano ſexto Idus Majas commemoratur. Ergo

Digitized by Google

Ergo &c. Aſtipulatur etim ratio, namque juxta ſeverioris criticæ regulam, illa hiſtoria vera citra dubium cenſetur, quæ hominis, ortum, fortunam & exitum cum omnibus circumſtantiis annuntiat: Atqui talis eſt hiſtoria Job. Er probatur. Primo, ſtatus proſperitatis Job, ex quinque potiſſimum in libro delineatur, videlicet, ex ejus patria quæ erat terra *Hus* in Idumæa, ex genere & omnium virtutum ſupellectili, tum ex prolis fecunditate, nec non & famæ celebritate. Secundo, ſtatus adverſitates ex repentina familiæ extinctione, bonorum omnium dilapidatione, amicorum malè rixantium importunitate, demum ex proprii corporis percuſſione. Tertio, ſtatus proſperitatis ex felicitate reſtituta, ex omnium congratulatione, ex bonorum in immenſum augmento, ac tandem ex gloria qua donatus eſt, dum in ſenectute bona & plenus dierum obiit in Domino. Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Liber Job eſt Canonicus.

Probatur multis momentis: Illum librum veluti Canonicum habere debemus, cui Synagoga & Eccleſia ſuum addit calculum: Atqui Synagoga, & Chriſti Eccleſia ſuum illi addit calculum. Et probatur. Primoquidem, a Judæis tamquam genuinus recipitur. Nec mirum, paſſim laudatur in cæteris veteris Teſtamenti Scripturis. Quædam hic exempla proferre juvat. Job 3. 2. habetur: *Pereat dies in qua natus ſum: & nox in qua dictum eſt: conceptus eſt homo;* quam quidem ſententiam veluti Dei verbo ad verbum conſcripſit Jeremias cap. 20. 14. his verbis: *Maledicta dies in qua natus ſum: dies in qua peperit me mater, non ſit benedicta.* Rurius Job. 15. 35. *Concepit dolorem & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos.* Similia habetur Pſal. 7. 14. *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Et iterum Job. 19. 7. 8. *Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non eſt qui judicet, ſemitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit,* Thr, 3. 8, & 9. Jeremias quaſi a Job edoctus, ita loquitur: *Sed & cum clamavero & rogavero, excluſit orationem meam: conclusit vias meas lapidibus quadris, ſemitas meas ſubvertit.* Et adhuc de mari ſermonem faciens Job 38. 10. ſic loquitur: *Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem & oſtia, & dixi: Uſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Eadem prorſus poſt Job Salomon ſcripſit Proverb. 8. 20. *Quando circumdabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos.* Audis multas ſententias in aliis libris ex libro Job excerptas? Igitur eſt ſacer & canonicus.

Confirmatur: Idem Liber uti talis habetur ab Eccleſia Chriſti, rum quia non nihil ex capite quinto verſ. 13. laudat Apoſtolus primæ Corinth. cap. 3. 19. tamquam ex ſacra excerptum Scriptura: tum quia a Concilio Tridentino ſeſſ. 4. inter libros Canonicos reponitur, tum quia etiam inter alios Theodori Mopueſteni errores, illum perſtringit quinta Synodus Generalis col. 4. quod hæreticus ille librum Job uti profanum & a Pagano conſcriptum haberet. His adde momentis definitionem Concilii Laodiceni Can. ult. in quo expreſsè librum Job inter Scripturas ſacras annumerat.

Agmen claudet Gregorius Magnus qui præf. in Job cap. 1. mira de libro illo ſacro profert: Quis hæc ſcripſerit valde „ ſuperfluè quæritur, cum auctor libri „ Spiritus ſanctus facile credatur? Ipſe „ hæc ſcripſit, qui hæc ſcribenda dicta„ vit: ipſe ſcripſit, qui & illius operis „ inſpirator extitit, & per ſcribentis vo„ cem imitanda ad nos ejus verba tranſmiſit. „ Jam concludas velim, amice Lector, ex D. Gregorio Spiritum ſanctum dictaſſe librum: Igitur eſt ſacer.

Solvuntur objectiones contra primam concluſionem.

Objicies: In libro Job cuncta veluti ſcenica apparent: Igitur hiſtoria eſt mere Parabola. Probatur antecedens multis momentis. I. Job gementis & dolentis perſonam gerit. II. *Hus* ejus patria, idem eſt ac conſilium. III. Sophar ejuſdem amicus idem ſonat ac ſpeculator & buccina, IV, Eliphas, aurum Dei dici-

tur

tur. V. Denique ſicut in ſcena conſpicitur, Job antea pauperrimus ſub finem ditiſſimus evadit. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens, propter rationes in probationibus allatas. Ad probationem, diſtinguo: Cuncta videntur ſcenica & parabolitica, ſed in veritate fundantur, concedo: abſque veritatis fundamento, nego. Non unus eſt, ut diximus ſupra, Scripturæ ſenſus: Sed apud omnes conſtat ſenſum allegoricum & paraboliticum ſupponere ſenſum litteralem, & verum in quo fundatur: Igitur textus libri Job in ſenſu obvio veritatem præ ſe fert, & Scripturæ textus hoc ipſum indigitat: quandoquidem ſatan, Deo permittente, virum ſanctum graviſſimis modis & omnium probationum, ſeu tentationum genere exagitavit.

Cæterum, neque ex libri ſtylo, qui partim proſa, partim verſibus concinnatus eſt, ſequitur Job Hiſtoriam eſſe fabulam, ſin minus Canticum Moyſis, Debboræ, Barac, Annæ, Ezechiæ Regis, Judith, & alia quæ in veteri Teſtamento occurrunt verſibus illigata & conſperſa, non abſimili modo & Ieremiæ lamentationes, nec non & Pſalmi Davidis abiicerentur, quod dubio-procul longe eſt a mente Eccleſiæ, apud quam iſta omnia magnam obtinent auctoritatem.

Urgebis: Sed & ecce in eodem libro quædam alia comparent ſcenica, immo & falſiſſima: Ergo &c. Probatur antecedens. Quidam veluti amici ad conſolandum Job veniunt, qui & ſeptem diebus totidemque noctibus in ſilentio coram Job permanere dicuntur: ſed nemo cordatus dixerit, tres viros tanto temporis ſpatio in ſilentio manere poſſe: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo majorem: Amici Job ſeptem diebus totidemque noctibus coram ipſo manſerunt in ſilentio, hoc eſt, per ſeptem dies, totidemque noctes inviſerunt amicum ſuum deſolatum, & viſitationis tempore per aliquam horam eatenus ſiluerunt, quatenus ſilentio exprimitur conſternatio & compaſſio, concedo: & hoc compertum quotidie habemus dum ægrotum extrema agentem convenimus: namque magis ſignis quam verbis mœrorem noſtrum & compaſſionem exprimimus, maxime vero cum ægroti in ultimo vitæ gradu poſiti vix aliquem poſſint ſuſtinere ſtrepitum, & poſſint loquendo reſpondere: & amici Job ſiluerunt coram ipſo toto ſeptem dierum completorum ſpatio, nego. Ita communiter reſpondent Interpretes: "Dico, *inquit R. P. Graveſon Tract. de Scriptura ſacra pag.* 214. Amicos Jobi ſediſſe quidem ſeptem diebus & totidem noctibus, non quidem in eo ſenſu, ut quaſi clavo trabali affixi nullatenus pedem moverint, & omnibus momentis una cum Jobo ſederint; ſed hæc verba ita ſunt intelligenda, ut amici Job per ſeptem dies in eadem permanſerint civitate, interdum Iobum adeundo, viſitando & alloquendo."

Inſtabis: Atqui quædam alia in eodem leguntur libro quæ ſenſum mere ſcenicum important: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Satan adeſt inter filios Dei, quinimmo Deus veluti familiariter illum alloquitur, multaque de virtutibus Job illi commemorat: ſed neutiquam probabile eſt ſatan, qui in inferno concluditur, in cœtu juſtorum reperiri, nec a fortiori Deum monſtrum infernale, veluti familiariter alloqui: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: Et Spiritus ſanctus per Scriptorem Canonicum loquens ad humanum ſe ſe accommodat captum, utendo modis apud homines domeſticis & familiaribus, ut qualis fuerit naturæ Jobi tentatio oſtendat, concedo: & modus loquendi ad falſitatem inducit, nego. Sicut igitur Deus nunc ſub figura Regis in Throno ſedentis, nunc etiam ſub figura Angeli hominis ſpeciem præ ſe ferentis veluti ſenſibilem ſe præbuit, ut ſua hominibus ſenſibilibus enarraret & manifeſtaret mirabilia, non abſimili ratione Spiritus ſanctus ſatan inter filios Dei prodit, quique ab ipſo de virtutibus Job edoctus, virum ſanctum iterum, atque iterum probandi ſuſcipit provinciam; & hoc unum ſignificant figuræ ſermonis & explicant.

Replicabis: Amici Job ex impetu variis ſe ſe exprimunt verſibus: ſed & hoc apparet etiam ſcenicum: quomodo enim fieri poſſet, aliquem verius admodum concinnatos multiplices de variis, intricatiſſimis & profundis quæſtionibus extemplo promere & canere? Ergo &c.

Pe-

Reſpondeo diſtinguendo : Amici Job verſus loquendo componebant, quoad ſententias, concedo : quoad modum Poeſis, nego. Quot verba, tot veluti ſententias & Job & ejus amici loquebantur, ſed Scriptor Canonicus eas ad Poeſeos trutinam retulit. Cæterum non ſemel contigit aliquos præ animi ſagacitate & ſubtilitate citocitius in converſatione verſibus ſe ſe explicare.

Diluuntur objecta adverſus ſecundam concluſionem.

OPPONES : Nonnulla contradictoria immo & aperte falſa in libro Job affulgent : Igitur non eſt Canonicus. Probatur antecedens. Cap. 3. verſ. 2. & 3. habetur : *Poſt hæc apperuit os ſuum Job, & maledixit diei ſuo, & locutus eſt : Pereat dies in qua natus ſum*. Ibid. verſ. 11. & 13. *Quare non in vulva mortuus ſum ... nunc enim dormiens ſilerem*. Verſ. 8. *Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan*. In his Job nonnihil impatiens & peccans apparet ; in aliis tamen capitibus legitur, neque peccaſſe, neque a ſua receſſiſſe innocentia : ſed hæc omnia manifeſtam important contradictionem : Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo : Et in primis capitibus loquitur Job de die ſæculari, in quo homo concipitur originali fœdatus peccato, vel etiam de paſſione Chriſti, cujus acerbitatem præfigurabant ſui doloris exceſſus, concedo : loquitur impatientia abreptus, nego. Tanto Dei ſanctus Job flagrabat amore, ut peccatum per omnia abhorreret, quocirca maledixit diei in quo conceptus & natus eſt cum peccato originali : ſed & clamore & gemitu exceſſus, quos Chriſtus in cruce perferre debebat, voluit exprimere : & hoc ipſum cap. 36. verſ. 17. claret ; ibi enim de Chriſto ſic legitur : *Cauſa tua quaſi impii judicata eſt, cauſam judiciumque recipies*. Hinc Job habetur a ſanctiſſimis Patribus ut Propheta. Prima ſolutio eſt Ambroſii in cap. 4. Lucæ, ubi explicans illa verba Job : *Pereat dies in qua natus ſum* ; ait : Pereat dies ſecularis, ut dies ſpiritualis oriatur. " Altera ſolutio eſt „ S. Auguſtini in Pſal. 103. ubi de ſancto Job, ſic loquitur : " Ille autem geſtabat perſonam magnam, magnæ Prophetiæ. „ Subſcribit S. Gregorius Magnus lib. 2. Moral. cap. 4. " Non eſt, „ *inquit*, maledictio ex malitia delinquentis, ſed ex rectitudine judicis. Non „ eſt ira commoti, ſed doctrina tranquilli &c. „ Rurſus lib. 4. Mor. cap. 6. " „ Quid eſt ergo diei nativitatis maledicere, niſi aperte dicere dies mutabilitatis pereat, & dies æternitatis erumpat. „

Inſtabis : Qui de vita deſperavit, profecto in peccatum prolapſus eſt : Atqui Job circa vitæ momentum in deſperationem actus eſt ; ſic enim habetur cap. 7. verſ. 15. & 16. *Quamobrem elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea. Deſperavi, nequaquam ultra jam vivam : parce mihi nihil, enim ſunt dies mei*. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem : Job de vita corporali deſperavit, tantus quippe erat & morbus, & dolor ut animam ageret, hinc & brevi ſe moriturum crederet, concedo : deſperavit de divina diffidens bonitate & miſericordia, nego. Primum ſenſum eſſe genuinum, & in eo ſolummodo locutum fuiſſe Job, non obſcure indigitant aliorum capitum ſententiæ, ut jam oſtenſum eſt.

Urgebis : Job vivere tædebat, ut habetur cap. 9. & ibidem verſ. 22. Deum de injuſtitia inſimulare videtur, his verbis : *Unum eſt quod locutus ſum, & innocentem & impium ipſe conſumit*. Sed hoc ipſum impatientiam atque peccatum redolet : Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem : Job vivere tædebat ex innato hominis patientis deſiderio, & ſecundum partem animalem, quæ quidem morte a malis ſe liberari autumat, concedo : per impatientiam, & Dei adverſus voluntatem obnitentiam, nego. Pari & conſimili prope modo Chriſtus, ut hominem ſe eſſe oſtenderet de vita longiori anxiabatur in paſſione : ſic enim de illo ſcriptum eſt Marc. 14. *Cœpit pavere, & tædere*. Cum igitur ſupra modum Job ulcere peſſimo torqueretur, ut ſuum proderet dolorem acerbiſſimum, dicebat eatenus ſe tædere vivere, quatenus vivebat ut cruciaretur : hinc Deum ipſe ſic alloquitur cap. 19. 22. *Quare perſequimini me ſicut Deus*. Et ite-

Digitized by Google

iterum cap. 7. 20. *Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi gravis?* Hoc eſt, quare conceptus ſum in peccato, & tantæ amaritudines ad peccatum originale conſequuntur?

Ex hoc patet ſolutio ad ſecundam inſtantiam. Non enim in rebellionem actus locutus eſt Job, cum dixit juſtum ſicut impium variis eſſe miſeriis obnoxium: & hoc fuſo & eloquenti ſermone amicis probat, contendendo contra eorum ſententiam, Deum & juſtum, & impium affligere, & cruciare æquo judicio poſſe, propter peccatum originale; hinc Eliphas & alii errabant, dum hominem ſolum propter peccata actualia variis ſubjici miſeriis arbitrabantur; unde ſic diſtinguo minorem: ſic loqui ex paſſione, eſt peccatum, concedo: in ſenſu Job, nego minorem & conſequentiam.

Inſiſtes: Cap. 42. adeoque 27. poſteriore, verſ. 3. ſic loquitur Job: *Inſipienter locutus ſum, & quæ ultra modum excederant ſcientiam meam*. Ibid. verſ. 6. *Idcirco me reprehendo & ago pœnitentiam in favilla & cinere*. Ex quibus verbis liquet Job ipſum agnoviſſe ſe peccaſſe, dum in prioribus capitibus mox laudatis locutus eſt.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Et Job ſic loquitur motivo humilitatis, concedo: ut in prioribus capitibus erraſſe confiteatur, nego. Unum ſolummodo ſanctus vir intendit, videlicet Dei magnalia in immenſum hominis ſuperare captum, in quo ſenſu ait ſe inſipienter locutum fuiſſe, hoc eſt, diminute de Dei attributis peroraſſe. Alterum quoque etiam pro ſcopo habet, nimirum oſtendere hominem quantumvis juſtum & nullius peccati conſcium, nuſquam tamen in conſpectu Dei juſtificari; ſic enim habetur cap. 9. verſ. 15. *Si habuero quippiam juſtum, non reſpondebo, ſed meum judicem deprecabor*. Tum verſ. 20. *Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtendero, pravum me comprobabit*. In eodem prorſus ſenſu David Pſal. 142. 2. Deum alloquendo, ait: *Non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*. Et iterum Pſal. 74. 3. *Ego juſtitias judicabo*.

Audiendus eſt de hoc momento S. Aug. qui dicit, Deum ipſum ab omni impatientiæ peccato excuſaſſe Job, cum eius adverſus Eliphaz & alios illi improperantes, ſuſceperit partes defendendas, namque cap. 42. verſ. 7. qui eſt libri concluſio, habetur: *Poſtquam locutus eſt Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram me rectum, ſicut ſervus meus Job*. Et ſupra cap. 27. S. Job, ait: *Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea*.

Quid plura? Dominus compenſavit patientiam S. Job, pro afflictione pio lubentique animo paſſa, tum pro amiſſis bonis reddidit duplicia &c.

Perſiſtes: Idem poſt verba ex cap. 9. excerpta & ſupra in objectione laudata, poſtquam dixit Deum indiſcriminatim juſtum & peccatorem percutere, ſubdit: *Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentium rideat*. Tum cap. 30. 21. Deum viſitantem alloquens, ait: *Mutatus es mihi in crudelem*; quæ quidem verba quamdam deſperationem, aut ſaltem impatientiam ſpirare videntur: Ergo &c.

Reſpondeo II. Hæc & ſimilia ab omni paſſionis nævo immunia eſſe, cum ſanctus Job ſuam piam mentem ipſe non ſemel prodat: namque cap. 1. 21. & 22. ait: *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum*. Cap. 2. 10. ſuam ipſam perſtringit uxorem, eo quod flagella Dei viſitantis impigre ferret: *Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es. Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus*? Quibus verbis, inquit ſanctus Gregorius lib. 4. Moral. cap. 5. Job: „ patefecit qua mente hæc quietus dixerit, qui tot Dei laudes etiam perculſus enarravit. „ Cap. 13. 15. ſummum patientiæ argumentum ab omni vel leviſſima deſperationis ſuſpicione defecatum exhibet ſanctus Job his aureis verbis: *Etiamſi occiderit me Deus, in ipſo ſperabo*. Rurſus cap. 19. verſ. 25. & 26. *Scio enim quod Redemptor meus vivit, & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum*.

Reſpondeo II. Et quidem ad primum locum pro objectione adductum diſtinguendo: Et eo loci S. Job deſiderium vehemens de redemptione per Chriſtum venturum operanda exhibet, concedo: & impatientiæ ſtimulis abreptus ita loquitur, nego. Solutio eſt S. Gregorii, qui lib. 9. Mo-

Moral. cap. 15. locum Job in illo explanat ſenſu: “ Itaque, *ait*, vir ſanctus venturi Redemptoris dona conſiderans, „ votorum ſuorum dilationem graviter „ tolerans, dicit : *Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentum rideat*; „ ac ſi aperte exoret, dicens : quia vita „ noſtra quotidie flagello vindictæ pro „ culpa atteritur, ille jam veniat, qui „ pro nobis ſemel ſine culpa moriatur, „ ut de innocentum pœnis Deus ultra „ non rideat, ſi ipſe carne paſſibilis apparet, in cujus ſe deſideriis mens noſtra caſtigat. „

Ad alteram auctoritatem, diſtinguo: quoque S. Job ait quandoque Deum eſſe crudelem, hoc eſt, punire fortiter peccatum, concedo : eſſe crudelem paſſione aliqua ſtimulatum, nego. Abſit hoc Job vel cogitaſſe de Deo : unum tantummodo intendit, videlicet, Deum ut Deum perſtringere peccatum, hoc eſt, vehementiſſime, cum flagella Dei in immenſum excedant ab hominibus inflictas pænas. Hunc ſenſum ipſe S. Job prodit cap. 19. & 20. *Uſquequo non parcis mihi; nec dimittis me, ut glutiam ſalivam meam? . . . Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi gravis*. Tum cap. 19. 21. *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quare perſequimini me ſicut Deus*. In eodem ſenſu Iſaias cap. 13. 9. vocat diem judicii ultimi crudelem, hoc eſt amariſſimum : *Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus*. Non deſunt qui propugnent, illas & ſimiles increpationes nonnumquam in ſanctis ex ſummo erga Deum amoris æſtu prodire : ita cenſet S. Cyrillus lib. 3. in Joannem cap. 24. in eo ſenſu Pſal. 12. 21. Propheta dicit : *Uſquequo obliviſceris me in finem?* Rurſus Pſal. 43. 23. *Exurge quare obdormis Domine*. Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

I. Job non eſt confictus homo. II. Liber ejus eſt ſacer.

PRIMA pars ex multis patet. I. Ex Scriptura ſacra, quæ non ſemel Job citat modo tamquam virum ſanctum, qui Deum contra peccatores exacerbatum flectere poteſt, ut Ezech. 14. verſ. 14. modo ut patientiæ exemplum omnibus ad imitationem in adverſis æquo animo ſufferendis propoſitum, ut Tobiæ 2. verſ. 12. II. Ex Patribus : Origenes homil. 4. in Evangel. Melito Sardenſis epiſt. ad Oneſium. Chryſoſt. homil. 4. ad Populum Antioch. Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 47. & alii Job ut verum hominem agnoſcunt. Sic cenſet Eccleſia quæ in officio Breviarii illum in lectionibus ut hominem ſanctum mira de Deo perorantem inducit.

Secunda pars non minus claret; ſi quidem liber Job in Canone divinarum Scripturarum tum Synagogæ, tum Eccleſiæ reponitur. Suffragantur Patres, maxime Tertullianus, lib. de patientia cap. 14. bene multi Hagiographi tam veteris, quam novi Teſtamenti, qui plurimas ſententias ex libro Job excerpſerunt. Inter omnes eminet Gregorius Magnus qui præf. in Job cap. 1. verbis diſertis aſſerit librum fuiſſe a ſancto Spiritu dictatum.

Synopſis argumentorum quæ in contrarium proponuntur, & ſolvuntur.

PRIMO : Tametſi quædam nonnihil ſcenica appareant, quia tamen ſenſum moralem, tum & myſticum in veritate fundatum ſubeat Scriptura, nihil a realitate Job detrahitur.

Secundo : Antylogiæ abſque negotio utique explicantur; hinc quando ſatan cum Deo commiſcere colloquia inducitur, hoc ſolum fit, ut ad captum humanum explicetur qua ratione, Deo permittente, & quo gradu ſanctum Job exagitare potuerit.

Tertio : Neque vero expreſſiones Job paululum duriores intelligendæ ſunt aut de æſtu impatientiæ, aut de deſperationis exceſſu; ſic enim vir dolorum nimis afflictionum undequaque irruentium pondere oppreſſus ſe expreſſit, ut amici ejus ſuæ pœnæ ultimum uſque & extremum caperent gradum; tum quia etiam perſonam Chriſti quondam paſſuri & morituri gerebat; hinc in ipſo ut in figura, qualis futurus erat Chriſti calix, demonſtratum eſt.

AR-

ARTICULUS DUODECIMUS.

Utrum libri Sapientiales ſint Canonici & ſacri?

QUINQUE numerantur libri Sapientiales, videlicet, liber Pſalmorum, liber Proverbiorum, liber Eccleſiaſtis, Cantica Canticorum, liber Sapientiæ, quibus additur liber Eccleſiaſtici.

Liber Pſalmorum eſt totius Scripturæ compendium. Continet CL. Pſalmos, quorum auctor, ſi paucos excipias, eſt David: de hoc momento ipſe Chriſtus reddit teſtimonium: cum enim Scribæ & Pharisæi Matth. 22. 43. illum dicerent filium David, & purum hominem, dixit eis: *Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo: ſede a dextris meis*. Ad iſta verba Pſalmi 109. 1. *Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis*, attendens Chryſoſtomus, Theodoretus, Philaſtrius, aſſerunt Pſalmos a Rege David fuiſſe compoſitos. Succinunt Hieronymus præf. ad Sophronium, Hilarius prolog. in Pſal. Auctor ſynopſis & alii non pauci: omnium tamen Pſalmorum non eſt auctor Propheta Regius, videlicet iſtius: *Super flumina Babylonis &c.* quippequi multis, poſt obitum David, ſeculis perſeverante ſcilicet captivitate Babylonica, ſcriptus ſit: Sed nec illorum David eſt auctor Pſalmorum, qui in capite aliarum perſonarum præ ſe ferunt nomina: ſicut nec & Canticorum ut iſtius, *Exultavit cor meum*: quod tribuitur Annæ: *Ego dixi in dimidio dierum meorum*, quod ab Ezechia Rege compoſitum & decantatum eſt: hinc cum Tridentinum ait, David eſſe Pſalterii auctorem, majorem partem pro toto ſumit. Sic ordinari poſſunt Pſalmi; LXV. abſque dubio a Davide compoſiti ſunt, quibus adde XV. qui David victorias referunt: LI. abſque nomine apparent. Undecim tribuuntur filiis Chore, XII. Aſaphaſ. Cæteri tribuuntur etiam Ephraitæ: Multi exiſtimant iſtos fuiſſe David cantores.

Liber Proverbiorum continet bene vivendi regulas pro cujuſcumque ſtatus hominibus. Hujus auctor eſt Salomon; namque 3. Reg. 32. habetur, Salomon 3000. *parabolas*, carmina vero 1005. locutum fuiſſe, & eſt apud Patres communis ſententia: liber triginta capita præ ſe fert.

Eccleſiaſtes: Idem eſt ac prædicator; diſcurrit de rerum omnium vanitate. Auctor eſt ipſe Salomon, qui ſe ipſum prodit in primo capite, ubi ſe dicit Regem Jeruſalem, tum omnium rerum atque mundanarum delectationum habuiſſe experientiam: quocirca abſque fundamento hunc librum nonnulli tribuunt Zorobabel: quidam alii Ezechiæ, quibus quidem, auctoris in primo capite delineati characteres non conveniunt: Volumen XII. capitibus clauditur.

Canticum Canticorum, idem ſonat ac canticum excellentiſſimum, in quo mira Dei colloquia cum anima ejus ſponſa fuſo calamo referuntur; hujus etiam libri auctor eſt Salomon. Sic communiter propugnant ſancti Doctores: Volumen, octo præcontinet capita.

Liber Sapientiæ hoc inſcribitur titulo, eo quod veram complectatur ſapientiam; ibi enim divina Sapientia delineatur, & participata cum ſuis miris effectibus deſcribitur. Salomon iſtius libri etiam creditur auctor: hocipſum indigitat liber tertius Regum, in quo Salomonem ſapientia ſupra omnes homines donatum fuiſſe aſſerit auctor Canonicus. Revera quidem nemo preter Salomonem, qui tantæ Sapientiæ habebat experimentum, ejus & originem, & fortitudinem, & efficaciam atque ſuperfluentem ſanctis communicationem deſcribere poterat: Opus XIX. capita habet.

Liber Eccleſiaſtici ſic dictus, eo quod in conventu Eccleſiæ quondam in primis legeretur ſæculis, multa etiam de divina refert ſapientia: Heroum quoque veteris Teſtamenti ut Moyſis &c. celebrat encomia, lingua hebraica ſeu Jeroſolymitana tunc vulgari ſcriptum eſt. Sic cenſet Epiphanius lib. de menſuris num. 4. Hieronymus epiſt. 115. Jeſus filius Sirach Ptolemei Philadelphi tempore illum conſcripſit. Hoc ipſum indicat auctor cap. 50. verſ. 29. his verbis: *Doctrinam ſapientiæ, & diſciplina ſcripſit in codice iſto Jeſus filius Sirach Jeroſolymita*. Idem ex

ex Prologo colligitur. LI. capita complectitur. Quibus præmiſſis ſit

CONCLUSIO.

Libri mox laudati ſunt canonici & ſacri.

Probatur ratione generali.

QUOD de fide definitum eſt, omnis fidelis ſic habere debet: Atqui ſacra Synodus Trid. ſeſſ. 4. de fide definivit libros iſtos eſſe canonicos: Igitur ita tenendum eſt, maxime vero cum quatuor primi in veteri Judæorum Proto-canone reperiantur; duo vero poſteriores in Deutero-canone, cum Judith & Tobiæ libris commemorentur: Ergo &c.

Melito Sardenſis Epiſcopus epiſt. ad Oneſium apud Euſebium Lib. 4. hiſt. Eccl. cap. 26. inter Libros ſacros veteris Teſtamenti annumerat Proverbia, Eccleſiaſten, & Canticum canticorum, quorum auctorem dicit Salomonem: Similia ſcribit Origenes in expoſitione primi Pſalmi, cujus locum refert Euſebius lib. 4. hiſt. Eccl. cap. 25. Idem docet ſanctus Baſilius homil. 12. in principium Proverbiorum. Idem ſanctus Gregorius Nyſſenus homil. 1. in Canticum cant. idem ſanctus Gregorius Nazianzenus in carmine ad Seleucum. Idem ſanctus Hieronymus in prologo Galeato: Idem ſanctus Hilarius præf. in Pſalmos. Idem Theodoretus præf. in Cantica cant. Idem ſanctus Joannes Damaſcenus lib. 4. de fide Ortodoxa cap. 18. concinit Concilium Laodicenum canone ultimo, Ergo &c.

Probatur ſpecialiter de ſingulis.

Primo quidem de Pſalterio.

ILLUD volumen uti ſacrum habendum eſt, cujus ſententiæ non ſemel laudantur & afferuntur in veritatis teſtimonium in aliis, tum veteris, tum novi Teſtamenti libris: Atqui res ſic ſe habet: Igitur liber Pſalterii eſt canonicus. Probatur minor quoad utrumque momentum.

Sententiæ veteris Teſtamenti.

PRIMO: Pſalmus 17. refertur lib. 2. Reg. 22. hic eſt Pſalmus: *Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus &c.* Sic autem loquitur David lib. 2. Reg. *Dominus petra mea, & robur meum, & Salvator meus, Deus Dominus fortis meus, & ſperabo in eum.*

Secundo, Pſalmo 18. legitur: *Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem utique, holocauſtis non delectaberis, ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Proverbiorum vero 16. 5. *Initium viæ bonæ facere juſtitiam, accepta eſt autem apud Deum magis quam immolare hoſtias.*

Tertio: Threnorum 5. 19. ſcriptum eſt: *Tu autem Domine in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem & generationem*; ſed & hoc excerptum affulget ex Pſal. 101. 13. ubi ait Propheta Regius: *Tu autem Domine, in æternum permanes, & memoriale tuum in generationem & generationem.*

Quarto: Inſignis eſt ſententia quæ lib. 2. Paral. 7. habetur, his verbis: *Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis & Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David Rex ad laudandum Dominum.* Mitto innumera alia Pſalmorum loca quæ paſſim in libris veteris Teſtamenti celebrantur.

Sententiæ novi Teſtamenti.

PRIMO: Luc. 24. v. 44. Chriſtus Pſalmos inter Scripturas ſacras recenſet; ibi enim multa de ſe ipſo contineri aſſerit.

Secundo: Matth. 22. v. 43. idem Dominus hac Pſalmi 109. ſententia: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*; ad probandam Judæis ſuam divinitatem, utitur: *Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Jeſus, dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? Cujus filius eſt? Dicunt ei, David. Ait illis: Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis.*

Tertio: Actuum 1. 20. eadem Pſalmorum auctoritate utitur beatus Petrus pro electione S. Mathiæ qui in locum

Judæ

Digitized by Google

Judæ proditoris ſuffectus eſt, facienda, dicens: *Scriptum eſt in libro Pſalmorum: Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea: & Epiſcopatum ejus accipiat alter*.

Quarto: Joan. 10. v. 35. alternata vice Chriſtus Dominus Pſalmorum aſſumit auctoritatem, ut Judæis illum calumniantibus & improperantibus quod ſe dixiſſet Deum, ſuam illis probet divinitatem, nec quidquam adverſus Deum ſe locutum fuiſſe, quum ſe fecit Deum: *Scriptum eſt in lege veſtra* (Pſal. 81.) *quia ego dixi, dii eſtis? Si illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura: quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi, Filius Dei ſum ... ſi mihi non vultis credere, operibus credite*.

Idem confirmatur ex ſanctis Patribus, qui nedum Pſalmos, ſed & Pſalmorum titulos uti ſacram agnoſcunt & prædicant Scripturam. In primis S. Auguſtinus in titulum Pſalm. 50. Theodoretus præf. in Pſalmos & alii permulti. His adde titulos in omnibus Verſionibus fuiſſe aſſervatos, maxime vero in textu LXX. Seniorum. Ergo &c.

Suffragatur ratio. Illi Pſalmi ſunt ſacri, & uti tales habendi ſunt, in quibus multa de Chriſto prænuntiantur, quæ multis poſtea abſolutis ſæculis in eo adimpleta ſunt, ſolus quippe Spiritus ſanctus myſteria futura pandit & revelat: Atqui egregia multa in Pſalmis de Chriſto continentur: Ergo &c. Probatur minor. Pſal. 144. Regni Chriſti duratio & ſplendor aununtiatur, his verbis v. 13. *Regnum tuum regnum omnium ſæculorum: & dominatio tua in omni generatione & generationem*. Et ſupra v. 11. *Gloriam regni tui dicent: & potentiam tuam loquentur*. Tum Pſal. 109. generatio ejus æterna, Sacerdotium, auctoritas judicis qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, ſeſſio ad dexteram Patris ſic exhibentur: *In ſplendoribus Sanctorum ex utero ante luciferum genui te ... Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech .... Dominus a dextris tuis, confregit in die iræ ſuæ reges. Judicabis in nationibus*. Ibidem ejus paſſio, tum poſtea exaltatio commemorantur. *De torrente in via bibet*, ait David de Chriſto, *propterea exaltabit caput*. Expreſſius deſcribitur Domini paſſio toto Pſalmo 21. *Deus Deus meus reſpice in me: quare me dereliquiſti? ... Quoniam tribulatio proxima eſt: quoniam non eſt qui adjuvet ... factum eſt cor meum tamquam cera liqueſcens ... foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea. Ipſi vere conſideraverunt & inſpexerunt me, diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*. Ejus vero reſurrectio Pſal. 3. clare habetur: *Ego dormivi, & ſoporatus ſum: et exurrexi, quia Dominus ſuſcepit me*. Quæ quidem verba non niſi de Chriſto intelligenda ſunt. Non minus expreſſe aſcenſionis triumphus Pſal. 46. delineatur, his vocibus: *Aſcendit Deus in jubilo, et Dominus in voce tubæ*. Ergo &c.

De Proverbiis nulla eſt difficultas, in omni quippe & Hebræorum & Chriſtianorum canone laudantur: quinimmo Concilium quintum generale col. 5. num. 63. inter damnatas Theodori Mopueſteni propoſitiones ſuo perſtrinxit ſtilo cenſorio iſtam, in qua ait: *Salomonem Proverbia et Eccleſiaſten ex ſua perſona ad aliorum utilitatem compoſuiſſe, cum Prophetiæ quidem gratiam non accepiſſet, prudentiæ vero gratiam quę evidenter altera eſt preter illam ſecundum beati Pauli vocem*. Quibus verbis inſurgunt Patres adverſus Theodorum, eo quod libros, tum Proverbiorum, tum Eccleſiaſten ut prudentiæ humanæ fœtum haberet, cum e contra veluti ſacros & inſpiratos habendos eſſe contendant. S. Auguſtinus lib. 17. de civ. cap. 20. multa, tum de Chriſto, tum de Eccleſia in libro Proverbiorum prophetice ſcripta eſſe docet: „ Quod in Proverbiis, *inquit*, legitur, viros impios dicere: *Abſcondamus in terra virum juſtum injuſte, abſorbeamus vero eum tamquam infernus viventem, & auferamus ejus memoriam de terra, poſſeſſionem ejus pretioſam apprehendamus*, non ita obſcurum eſt, ut de Chriſto & poſſeſſione ejus Eccleſia ſine laborioſa expoſitione non poſſit intelligi. Tale quippe aliquid etiam Dominus ipſe Jeſus per Evangelicam parabolam oſteudit dixiſſe malos colonos: *His eſt heres, venite, occidamus eum, & noſtra erit hereditas*. „ Ergo &c.

Non omittendum teſtimonium iſtud 3.

Reg. cap. 4. 29. ubi Salomon ut ſcriptor inſpiratus a Deo celebratur his verbis : *Dedit quoque Deus ſapientiam Salomoni & prudentiam multam nimis ... locutus eſt quoque Salomon tria millia parabolas ; & fuerunt carmina ejus quinque millia* . Ergo &c.

De libro Eccleſiaſtis jam probatio patet, cum ipſi ſuum addant calculum Innocentius I. Concilium quintum generale, Carthaginenſe tertium, Gelaſius I. in Synodo Romana, Eugenius IV. & alii, quibus omnibus accedit definitio Concilii Tridentini ſeſſ. 4.

Librum Canticorum etiam & a Judæis & a Chriſtianis recipi conſtat. Patres quinti Concilii col. 4. num. 68. illum adverſus Theodorum Mopueſtenum defendunt.

Non abs re erit aliqua Patrum loca texere ad occludendum os hæreticorum loquentium de hoc libro iniqua.

Origenes : Homil. 1. in cant. ait : „ „ Epitalamium libellus, id eſt nuptiale „ carmen, in modum mihi videtur dram- „ matis a Salomone conſcriptus, quem „ cecinit inſtar nubentis ſponſæ, & er- „ ga ſponſum ſuum qui eſt ſermo Dei cæ- „ leſti amore flagrantis. „

S. Gregorius Nyſſenus Homil. 1. in cant. per canticum: „ Canticorum, *ait*, myſti- „ ce introduxit cogitationem ad divina „ abdita: In quibus id quidem quod in- „ ſcribitur eſt apparatus nuptialis: id au- „ tem quod intelligitur, eſt humanæ ani- „ mæ cum Deo contemperatio. „

S. Hieronymus non abſimilia dicit epiſt. ad Paulinum his verbis : „ Salomon paci- „ ficus, & amabilis Domini, mores cor- „ rigit, naturam docet, Eccleſiam jungit „ & Chriſtum, ſanctorumque nuptiarum „ dulce canit Epitalamium. „

S. Auguſtinus in eodem prorſus ſenſu interpretatur illum librum ; lib. 17. de civ. cap. 20. ubi ſic loquitur : „ Jam „ vero Canticum canticorum ſpiritalis „ quædam ſanctarum eſt voluptas men- „ tium, in conjugio illius Regis & Re- „ ginæ civitatis, quod eſt Chriſtus & Ec- „ cleſia. „

Mira de eodem libro prædicant Theodoretus præfat. commentarii in Cant. 2. Beda lib. 2. in Cant. cantic. ſanctus Bernardus, & ſanctus Thomas Doctor Angelicus in expoſitione ejuſdem libri. Ergo &c.

Pro libro Sapientiæ non unum eſt teſtimonium ſed multiplex, & quidem omni exceptione dignum.

Primo quidem, multa ſunt ex eo excerpta, in Epiſtolis beati Pauli.

Secundo : Synodus Sardicenſis adverſus Arianos probat Verbi divinitatem ex cap. 9. lib. Sapientiæ, ubi dicitur Deum cuncta creaſſe per verbum. Synodus Alexandrina apud S. Athanaſium librum Sapientiæ, ut ſacram habet Scripturam ; ſimiliter & Concilium Toletanum ſecundum in ſua canonum præfatione.

Tertio : Clemens Romanus ſententiam ex cap. 4. v. 22. primæ ad Corinthios tranſtulit, & ut libri Sapientiæ oraculum agnoſcit. Citatur a Tertulliano lib. 3. contra Marcionem cap. 22. ſub nomine Salomonis. Clemens Alex. lib. 1. Pedagogi, Cap. 3. & Strom. 4. ſapientiam divinam illum vocat librum. Subſcribit Euſebius Lib. 6. cap. 6. Irenæus lib. 5. cap. 26. Cyprianus lib. de diſciplina & habitu Virginis, Ambroſius lib. de Paradiſo cap. 1. ſub nomine Salomonis laudat illud Sapientiæ 7. 25. [*Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſincera*.

Percelebre eſt pro hoc momento teſtimonium S. Auguſt. qui lib. de præd. SS. cap. 14. num. 27. librum Sapientiæ veluti ſacrum adverſus Maſſilienſes defendit, & ſic loquitur : „ Quæ cum ita ſint, non „ debuit repudiari ſententia libri Sapien- „ tiæ, qui meruit in Eccleſia Chriſti de „ gradu lectorum Eccleſiæ Chriſti, tam „ longa annoſitate recitari, & ab omni- „ bus Chriſtianis ab Epiſcopis uſque ad „ extremos laicos fideles, pœnitentes Ca- „ techumenos, cum veneratione divinæ „ auctoritatis audiri. „ Concinunt alii Patres, ut Epiphanius lib. de Pond. & Menſ. pag. 162. Hieronymus præf. in libros Salomonis, Iſidorus Hiſpalenſis lib. 6. Orig. cap. 11. &c.

De libro denique Eccleſiaſtici non relinquitur de ejus genuini ate ambigendi locus; traditio enim eum eſſe Canonicum & ſacrum indigitat, cum in eodem reperiatur canone ubi libri & Judith, & Tobiæ continentur, S. Barnabas in Epiſtola ſua

illum

illum in veritatis teſtimonium adducit ; eumdem ut ſacrum agnoſcunt Clemens Alex. lib. 1. Pedagogi cap. 5. & ſequentibus . S. Cyprianus lib. de immortalitate & epiſt. 65. Subſcribit Athanaſius orat. 1. contra Arianos quippequi ſententiam ex hoc libro excerptam commemoret . Ergo &c.

Confirmatur: Idem liber in canone Concilii III. Carthaginenſis ſuum obtinet locum , eumdem recipit Innocentius I. maxime vero Synodus Epheſina in ſua ad Epiſcopum Pamphiliæ epiſtola , his verbis : „ Cum divinitus inſpirata Scriptura „ dicat , *ſine conſilio nihil facias* . „ Quæ quidem verba ex cap. 39. libri Eccleſiaſtici deprompſit , pergit : „ Eos inprimis, „ qui ſacro aliquo in munere verſari vo„ lunt, magna diligentia, omnique ſtudio „ in id incumbere oportet , ut in omni„ bus rebus adminiſtrandis , agendiſque „ ſumma adhibeatur conſideratio. „

Rurſus : Illud volumen eſt ſacrum , ex quo & Chriſtus in Evangelio , & Patres in ſuis viciſſim operibus ſententias ad veritatem aſtruendam ſumpſerunt : atqui ita eſt . Et probatur quoad utramque partem.

C H R I S T U S.

Primo : Dominus Jeſus Joan. 14. 23. ait : *Si quis diligit me , ſermonem meum ſervabit* . Eccleſiaſtici vero cap. 11. *Qui timent Dominum , inquirent quæ beneplacita ſunt ei : & qui diligunt eum , replebuntur lege ipſius* .

Secundo : Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi , ſerva mandata* . Eccleſiaſtici 15. 16. *Si volueris mandata ſervare , conſervabunt te*.

Tertio : Luc. 12. 19. *Stulte , hac nocte animam tuam repetent a te , quæ autem paraſti , cujus erunt ?* Eccl. vero 11. *Neſcit quod tempus præteriet & mors appropinquet , & relinquat omnia aliis , & morietur*.

P A T R E S.

PRIMO : Clemens Alexand. lib. 1. Pedag. cap. 8. ſic loquitur : „ Hic exoriun„ tur aliqui , qui dicunt , non eſſe bo„ num Dominum propter virgam , & „ minas & timorem , neque Scripturam „ audientes , quæ ſic dicit , *& qui timent* „ *Dominum convertetur ad cor ſuum* ; quæ „ ultima verba deprompta ſunt ex capite „ 21. lib. Eccl. „

Secundo : Origenes homil. 9. in Ezech. „ ait: Quid enim , ait Scriptura ? Quid „ ſuperbit terra & cinis ? Et in vita ejus „ projecit interanea ejus . „ Eadem leguntur cap. 10. lib. Eccli.

Tertio: S. Athanaſius lib. de virginitate, ſic loquitur: „ Non cœnabis cum feminis „ ſuperbis , neque habebis mulierem arro„ gantem tibi familiarem : Ait enim ſa„ cra Scriptura : Qui attingit picem , „ inquinabitur , & qui communicat ſu„ perbo , ſimilis illi efficietur . „ Quod quidem ſcriptum eſt cap. 13. 1. lib. Eccli.

Quarto : Ejuſdem libri utuntur ſententiis ad ciendos pietatis affectus cæteri Patres : in primis Cyrillus Alexandrinus homilia Epheſi habita , quæ refertur Act. 6. Concilii Epheſini : Iſidorus Peluſiota epiſt. 106. Baſilius in caput 8. Iſaiæ . Gregorius Nyſſenus homil. 3. in Eccleſiaſten. Optatus Mileviranus lib. 3. contra Parmenianum. S. Ambroſius lib. de bono mortis cap. 8. & alii prope innumeri.

Fit ſatis objectionibus contra librum Pſalterii.

OBJICIES : Pſalmorum imprecationes non redolent pietatem & ſanctitatem , quæ ſunt magnifica Dei attributa : Sed in libro Pſalmorum plurimæ leguntur imprecationes: Igitur liber ille non habet Deum auctorem , adeoque e numero Librorum ſacrorum expungendus eſt . Probatur minor multis momentis : Pſalmo 9. legitur : *Convertantur peccatores in infernum*. Pſal. 34. *Confundantur & revereantur quærentes animam meam .... veniat illi laqueus , quem ignorat , & captio , quam abſcondit , apprehendat eum , & in laqueum cadat in ipſum* . Pſal. 58. *Convertentur ad Veſperam , & famem patientur* . Pſal. 82. *Deus meus pone illos ut rotam , & ſicut ſtipulam ante faciem venti*. Ergo &c.

Reſp. diſtinguendo minorem : Multę ſunt imprecationes in Pſalmis per modum pronuntiationis; hoc eſt , peccator maledicitur,

niſi convertatur, concedo: per modum optationis, ſubdiſtinguo: ut affulgeat juſtitia divina, vel etiam ut homines a peccatis committendis deterreantur, & flagellati pœnitentiam agant ac reſipiſcant, concedo: ita ut deſiderium ad ſolam pœnam hominis referatur, quaſi Deus in perditione hominum complaceret, nego. Illę & ſimiles ſententiæ ſunt mere comminatoriæ, & referuntur, vel ad emendationem peccatoris, qui pœnis perterritus ad meliorem frugem ſæpius redit, nuſquam vero ad perditionem hominum, quam Deus ita abhorret, ut proprio filio non pepercerit, ſed pro nobis omnibus illum morti tradiderit.

Solutio eſt D. Thomæ 2. 2. q. 25. art. 6. ad 3. ubi ſic loquitur: "Dicendum, quod „ hujuſmodi increpationes, quæ in ſacra „ Scriptura inveniuntur, tripliciter poſ- „ ſunt intelligi. Uno modo, per modum „ pronuntiationis, non per modum o- „ ptationis, ut ſit ſenſus Pſal. 9. Convertantur peccatores in infernum, id eſt „ convertentur. Alio modo, per modum „ optationis, ut tamen deſiderium optan- „ tis non referatur ad pœnam hominum, „ ſed ad juſtitiam punientis, ſecundum „ illud Pſal. 57. Lætabitur juſtus, cum „ viderit vindictam: quia nec ipſe Deus „ puniens lætatur in perditione impio- „ rum, ut dicitur Sap. 1. ſed in ſua ju- „ ſtitia: quia juſtus Dominus & juſtitias „ dilexit. Tertio, ut deſiderium refera- „ tur ad remotionem culpæ, non ad i- „ pſam pœnam, ut ſcilicet peccata deſtru- „ antur, & homines remaneant. „

Inſtabis: Non eſt certum Pſalmos a Rege David promanaſſe: Igitur nec certum eſt librum Pſalmorum Deum habere auctorem.

Reſpondeo diſtinguendo Ant. Non eſt certum omnes Pſalmos a Davide conſcriptos fuiſſe, concedo: plurimos, nego. Duę circumferuntur de hoc momento ſententiæ, una eorum qui propugnant Davidem non eſſe omnium Pſalmorum auctorem, & eſt B. Hieronymi, qui epiſt. ad Cyprianum ita loquitur: „ Scimus, er- „ rare eos, qui Pſalmos omnes David eſ- „ ſe arbitrantur, & non eorum quorum nominibus inſcripti ſunt. „ Rurſus epiſt. ad Sophronium: „ Pſalmos eorum te- „ ſtamur auctorum qui ponuntur in titu- „ lis, David ſcilicet, Aſaph, Idithum, „ filiorum Core, Eman, Eſraitæ, Moyſi, „ Salomonis, & reliquorum quos Eſdras „ uno volumine comprehendit. „ Hæc opinio probabilitate non caret. Citra dubium eſt enim v. g. Pſalmum 136. *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, cum recordaremur Sion:* tempore captivitatis Babylonicæ compoſitum fuiſſe, adeoque longe poſt Davidis obitum. Idem prorſus ultro confitendum eſt de Pſalmo 125. *In convertendo Dominus captivitatem Sion*. In iſto quippe Iſraelitæ lætantur, quod a captivitate ſoluti ſint. Altera opinio eſt S. Joannis Chryſoſtomi, Theodoreti, Euthymii, & Caſſiodori, qui omnes Pſalmos, ne uno quidem excepto, Davidi adjudicant. Philaſtrius hær. 126. non ſolum ſuffragatur, verum etiam inter Hæreticos annumerat contrarium ſentientes.

Quidquid ſit, graviter allucinantur Anabaptiſtæ Pſalmum tantummodo decimum ſeptimum Davidis eſſe contendentes, quia ei tribuitur lib. 2. Reg. cap. 22. Et vero præter Pſalmum 109. quem a David factum habetur Matth. 22. & Lucæ 10. pręter Pſalmos 104. & 95. qui tamquam ab eodem vate conſcripti, in unum conjuncti referuntur lib. 1. Paral. cap. 16. ſunt & alii plurimi Pſalmi, quorum tituli, qui extant in codicibus Hebraicis, Græcis & Latinis, Davidem indicant auctorem.

Inſiſtes: Plures Pſalmi abſque titulis reperiuntur, adeoque incertos habent auctores: Sed ut liber tamquam ſacer habeatur, debet conſtare de auctore, qui a Deo inſpiratus ſcripſerit: Igitur liber Pſalmorum, ſaltem quoad omnes partes, non eſt canonicus.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Sunt alii Pſalmi in quibus deſiderantur tituli, ſed vel ex negligentia Amanuenſium, vel etiam acerbitate temporum omiſſi & deperditi ſunt, concedo: & non ſunt genuini, nego. Namque ex ipſo contextu, aut ex rerum actarum hiſtoria, a David conſcriptos eſſe affulget. Cæterum Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. declaravit omnes canonicos.

Replicabis: In Libro ſacro nulla contradictio admittenda eſt: Sed in libro Pſalmorum manifeſta occurrit: Et probatur.

Liber

Liber ille nomine David celebratur ; & tamen claret eum non eſſe omnium Pſalmorum auctorem : Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem : Ad probationem diſtinguo : Et denominatio fit a maiori parte , concedo : & non poteſt fieri, nego . Non inſolens eſt librum inſigniri nomine illius qui illum quoad omnes ferme partes compoſuit : cum igitur David præcipuam libri Pſalmorum partem concinnaverit, non mirum ſi eius inſcribatur nomine , non ſecus ac Ciceronis epiſtolarum volumen, etſi ex aliorum epiſtolis conflatum ſit , uni tamen Ciceroni, cujus major eſt epiſtolarum pars , adjudicatur. His addere juvat, quod in delectu hymnorum , in novorum adjectione, in muſico inſtrumento, & in cantorum diſpoſitione primæ David partes fuerunt, & inſignis illius cura enituit . Igitur ejus nomine tota Pſalmorum congeries nomenclaturam jure ac marito accepit .

Perſiſtes : Nullus eſt ordo in libro Pſalmorum: Sed & hoc contradictionem ſpirat, nec quid divinum ſonat : Ergo &c. Probatur Antecedens ab enumeratione partium. Pſalmus qui nunc ordine tertius eſt, ſcriptus fuit cum David a facie Abſalom fugiebat ; Pſalmus vero quinquageſimus multo ante fuerat factus , nimirum quando David a Nathan reprehenſus pœnitens exclamavit : *Miſerere mei Deus* . Item Pſalmus 141. præceſſit utrumque laudatem Pſalmum, quippequi fuerit concinnatus a David quando terrente Saul, in ſpelunca delituit : Rurſus Pſalmus 143. præceſſit vel illos tres Pſalmos, quandoquidem devicto Goliath , decantatus eſt a David . Demum Pſalmus 71. ordine temporis omnium ultimus eſt, quippequi in gratiam Salomonis jam regnare incipientis factus ſit , hinc ad calcem illius Pſalmi hæc adjiciuntur verba : *Defecerunt laudes David filii eſſe*.

Reſpondeo diſtinguendo majorem : Nullus eſt ordo temporis ratione compoſitionis , concedo ; ratione ſolemnitatum , nego . Pſalmi concinnati ſunt a David ad laudandum Deum juxta lib. 2. Paral. 7. *Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis : & Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David Rex ad laudandum Dominum , quoniam in ſæculum miſericordia ejus* . Igitur apprime ab Eſdra in ordine digeſti ſunt, quo in Templo canebantur ; prout ſcilicet , vel anniverſariæ ſolemnitates , vel ſacrorum ratio poſtulabat . Sic cenſet celeberrimus Huetius Epiſcopus Abricenſis .

Repones: Liber in omnibus ſacer inſpiratos debet habere pro ſingulis partibus auctores : Sed conſtat ex Hieronymo omnes Pſalmos non eſſe David fœtum ; neque vero claret cæteros a David Pſalmorum quorumdam auctores fuiſſe Spiritu ſancto in ſcribendo actos : Igitur non certum eſt quoque totum Pſalterium eſſe divinum.

Reſpondeo negando minorem : Ad probationem nego quoque non conſtare omnes Pſalmorum auctores fuiſſe a Deo in componendis illis canticis inſpiratos . De David non eſt dubium ; de aliis habetur lib. 1. Paral. cap. 25. quod fuerint Prophetæ , his verbis : *Igitur David & Magiſtratus exercitus ſegregaverunt in miniſterium filios Aſaph , & Heman, & Idithum, qui prophetarent in citharis, & pſalteriis, & cymbalis*. Quid plura? in novo Teſtamento indiſcriminatim omnes Pſalmi, veluti Spiritus ſancti oracula citantur , quod probat librum Pſalmorum ſecundum omnes ſuas partes eſſe divinum.

Diluuntur objecta contra librum Eccleſiaſtis.

OPPONES : Contra librum Eccleſiaſtis . Ille liber non eſt canonicus,qui ad virtutem inducere non videtur : Atqui ille liber cuiuſdam mali præ ſe ſpeciem fert; & probatur : Cap. 3. v. 19. immortalitas animæ impugnatur, his verbis: *Unus eſt interitus hominis & jumentorum* . Rurſus ibidem : *Quis novit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum , & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum* . Denique cap. 9. v. 5. habetur : *Mortui vero nihil noverunt amplius , nec habent ultra mercedem*: Ergo &c.

Reſpondeo I. Rabbinos hæſiſſe quidem, ut iſtum, propter ſententias in objectione laudatas , librum in Canone reponerent; quia vero initium fini conſociatur, illum & receperunt, & interpretati ſunt. Si quid enim obſcuri in aliquod caput irrepſerit ; ex antecedentibus & conſequentibus genuinus immo & ortodoxus aperitur ſenſus.

Reſpondeo II. diſtinguendo : Et Salomon in illis locis diſputative & quaſi inquirendo, ſeu etiam in aliorum ſententia loquitur, concedo : Aſſertive , nego . Sapiens veluti Philoſophus primum diſputat; & de facto ſi ſoli humanæ attendamus rationi, animæ immortalitas non facile deprehenditur; poſtea vero ut Theologus & inſpiratus concludit pro animæ hominis immortalitate, dum aſſerit unumquemque , prout geſſit ſive in corpore , ſive in anima , aut bonum , aut malum, ſe in judicio Dei rationem eſſe redditurum: hinc poſtquam dixit cap. 3. 12. *Cognovi quod non eſſet melius niſi lætari* , ſubdit , *& facere bene in vita ſua* ; oſtendens iſtis verbis cuncta quæ fiunt ſub ſole eſſe vana . Tum cap. 12. 14. librum concludit his verbis : *Finem loquendi pariter omnes audiamus . Deum time , & mandata ejus obſerva : hoc eſt enim omnis homo : & cuncta , quæ fiunt , adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum , ſive malum illud ſit* . Cæterum in libro Sapientiæ cap. 3. ſuam Salomon paſſim, & ubique circa immortalitatem animæ aperit mentem, maxime vero illa aurea ſententia v. 1. 2. & 3. *Juſtorum autem animæ in manu Dei ſunt , & non tanget illos tormentum mortis . Viſi ſunt oculis inſipientum mori: & æſtimata eſt afflictio exitus illorum; & quod a nobis eſt iter , exterminium : illi autem ſunt in pace* .

Solutio eſt D. Gregorii Magni, qui lib. 4. Dialog. cap. 4. ait : “ Hic igitur liber
„ idcirco concionator dicitur , quia Sa-
„ lomon in eo quaſi tumultuantis turbæ
„ ſuſcepit ſenſum , ut eo per inquiſitio-
„ nem dicat , quæ fortaſſe per tentatio-
„ nem imperita mens ſentiat . Nam quot
„ ſententias quaſi per inquiſitionem mo-
„ vet , quaſi tot in ſe perſonas diverſo-
„ rum ſuſcipit : Sed concionator verax
„ velut extenſa manu omnium tumultus
„ ſedat, eoſque ad unam ſententiam re-
„ vocat , cum in ejuſdem libri termino
„ ait, finem loquendi omnes pariter au-
„ diamus. „ &c.

Reſpondeo jam ad ſingula . Ad primum diſtinguendo : Unus eſt interitus materialis hominis & jumenti , concedo : unus eſt formalis & adæquatus , nego . Si compoſitum hominis in concreto conſideretur , & ſecundum partem materialem, profecto ejus interitus belluæ aſſimilatur morti; ſicut enim per interitum ſolvitur animalis compoſitum, ita & hominis per mortem. Sed profecto non idem eſt formaliter , quandoquidem anima ſeparata ſubſiſtit , & corpori per reſurrectionem iterum conjungenda manet.

Ad ſecundum diſtinguo : Nemo ſcit an ſpiritus hominis aſcendat ſurſum , ſi ſoli inhæreat rationi, concedo: ſi fidei excultus luce cuncta contempletur, nego .

Ad tertium diſtinguo : Mortui nihil amplius per ſcientiam naturalem & acquiſitam noverunt , concedo : nihil quippe ulteriori labore & ſcientia acquirunt; nihil per ſcientiam ſupernaturalem noverunt, nego . Cuncta enim in Verbo Beati intuentur.

Contra : Atqui animæ abnegat immortalitatem auctor hujuſce libri : Ergo &c. Probatur ſubſumptum . Ille videtur animæ immortalitatem abnuere , qui non ſemel ſuadet hominibus ex propria ſententia, ut vitam belluarum more tranſigant: Atqui ſic ſuadet auctor laudatus: & Probatur . Cap. 2. 24. ait : *Nonne melius eſt comedere & bibere* . Cap. 3. 12. *Cognovi quod non eſſet melius niſi lætari* . Quæ verba eſſe Eccleſiaſtis nemo non videbit , ſi conſideret eum hæc ex miſeriis quæ ſunt ſub ſole concludere : ſuam ipſe prodit mentem ibidem cap. 3. verſ. 18. 19. *Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus , & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis, idcirco unus interitus eſt hominum & jumentorum , &c.*

Reſpondeo negando ſubſumptum : Ad probationem nego minorem : ad ulteriorem probationem diſtinguo: Suadet lætari Eccleſiaſtes & bene vivere ; hoc eſt , uti bonis Dei ad menſuram, non ſiſtendo & finem in eis reponendo, ut faciunt Avari, ſed æterna inhiare , concedo : ſiſtendo in eis non ſecus ac bruta animantia, nego . Salomon eſt ſui ipſius interpres , & in hoc , teſte Hieronymo , ex propria loquitur ſententia, quod in toto libro perſtringat peccatores, qui, voluptatibus, divitiis & honoribus ſæculi irretiti , æterna bona parvi faciunt : quem quidem errorem duplici medio debellat . Primo quidem iterum atque iterum dicendo cuncta quæ ſub ſole fiunt eſſe vanitatum vanitatem . Secundo , homines ſicut bel-

luas

ſuas mori: quod vero in voluptatibus ſæculi non ſiſtat, ibidem cap. 3. ait: *Omnis homo qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt*; ſcilicet uti bonis, ſed in his non quieſcendo: quod etiam ibidem cap. 3. non abnuat animæ immortalitatem, claret ex illis verbis: *Vidi ſub ſole in loco judicii iniquitatem, & dixi in corde meo: juſtum & impium judicabit Dominus, & tempus omnis rei tunc erit*. Rurſus c. 12. *Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ antequam veniat tempus afflictionis ... & revertatur pulvis in terram ſuam, unde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*. Sic vel in propria ſententia recte locutum fuiſſe Salomonem defenditur. Sic explicat ſanctus Hieronymus comment. in cap. 2. iſta Eccleſiaſtis verba: *Cognovi quod non eſſet melius niſi lætari*: " Propterea, *ait ſanctus Doctor*, colonus & hoſpes mundi homo datus eſt, ut brevi vita ſua fruatur tempore, & ſpe prolixioris ætatis abſciſſa, cuncta quæ poſſidet, quaſi ad alia profecturus aſpiciat; & quod poteſt, bene faciat in vita ſua, nec fruſtra ob congregandas opes cogitationibus torqueatur." " Jam vero Canticum Canticorum ſpiritalis quædam ſanctarum eſt voluptas mentium, in conjugio illius Regis & Reginæ civitatis, quod eſt Chriſtus & Eccleſia. Sed hæc voluptas allegoricis tegminibus involuta eſt, ut deſideretur ardentius, nudeturque jocundius, & appareat ſponſus, cui dicitur in eodem Cantico: *Æquitas dilexit te*, & ſponſa quæ ibi audit, *Charitas in deliciis tuis*."

Objectiones adverſus librum Canticorum.

Dices: Amorem prophanum ſapit illud volumen: Igitur inter ſacros Libros non eſt annumerandum.

Reſpondeo I. opponendo approbationem & auctoritatem Eccleſiæ, quæ in canonem Scripturæ ſacræ librum hunc adſcivit.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Ille liber homini animali qui non ſapit ea quæ ſpiritus Dei ſunt, prophanus apparet, concedo: homini ſpiritali qui judicat omnia, quæque omnia, teſte Apoſtolo, ſcrutatur, etiam profunda Dei, nego. Liber Canticorum eſt paraboliticus; quocirca non ſecundum litteram quæ occidit, ſed ſecundum ſpiritum qui vivificat, intelligendus venit: namque capite 7. Salomon inſpiratus ſub Symbolo Sunamitidis, qua ſignificatur anima ſponſa Dei, & ſub ſymbolo ſapientis, qui Deum uti ſponſum animæ exhibet, myſticum animæ cum Deo conjugium explanat. Solutio eſt S. Auguſtini qui lib. 17. de civ. cap. 20. de hoc momento ſic loquitur:

Inſtabis: Atqui liber Canticorum quid prophanum redolet: Ergo &c. Probatur antecedens: Primo, ex Origene, qui Præf. in Cant. dicit Juvenes apud Hebræos ab hujus libri lectione temperare, ne inter legendum hunc librum ad amorem creaturarum allicerentur. Secundo, in illo libro nulla fit mentio de Deo: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum propter rationes allatas. His adde S. Hieronymum lib. 1. contra Jovinianum ſcribere librum Canticorum divinum ſpirare amorem, mira & Eccleſiæ & animæ cum Chriſto complecti colloquia: Subſcribunt SS. Cyprianus, Baſilius, Chryſoſtomus. Paraphraſtes vero Chaldæus & Moſes, Maimonides inter Rabbinos doctiſſimi propugnant Canticum Canticorum ſpecialem Dei erga populum Iſraeliticum dilectionem, quem uti filium habebat Dominus, explicare. Et vero ſi quid obſcænum præ ſe ferret liber ille, nec Eſdras poſt captivitatem Babylonicam in Deutero-canone illum poſuiſſet, nec Concilium Tridentinum eumdem in numero Librorum ſacrorum adſcripſiſſet.

Ad primam probationem diſtinguo: Origenes ſcribit Judæos non permittere juvenibus ad cautelam librum præfatum legere, concedo: cum enim nondum ſint virtute maturi, & liber abſcondita ſicut & altiſſima contineat myſteria, ſatius eſt lectionem hujus libri non niſi ſapientia & ætate provectis committere: prohibent juvenibus lectionem rejiciendo librum uti prophanum, nego. Quod autem non alia ratione quam allata veteres libri Canticorum lectionem defendant, patet ex eo quod, ut obſervat ibidem Origenes, prohibeant eodem motivo juvenibus etiam lectionem principii libri Geneſeos, initii ſimul & finis Prophetiæ Ezechielis, quos tamen

Scri-

Scripturas ut Canonicas celebrant.

Ad alteram probationem diſtinguo pariter: Nomen Dei non invenitur explicite & quoad litteras in libro Canticorum, concedo: implicite & æquivalenter, nego: namque pro Domino ſe vocat Deus amicum, fratrem & ſponſum: loco omnipotentis, pacificum & Paſtorem: Neque vero pariter nomen Dei invenitur in libro Eſther, cum tamen in Deuterocanone adſciverunt Hebræi.

Objecta contra librum Sapientiæ & Eccleſiaſtici.

OPPONES: Cap. 14. verſ. 12. & 13. auctor exordium idololatriæ ducit a ſtatua quam Belus in honorem Nini filii ſibi morte erepti, erigi curaverat, cum tamen jamjam ante Nini exitum Belus Aſſyriorum Rex haberet ſui ipſius ſtatuam, quam veluti idolum, ejus ſubditi venerabantur; hinc contradictio in libro Sapientiæ apparet, maxime vero cum nonniſi multis poſtea elapſis ſæculis mos imagines in Heroum memoriam & venerationem conſecrandi inoleverat.

Reſpondeo, Auctorem ſacrum idololatriæ exordium in facto ſtatuæ in honorem Nini erectæ, & annotare & figere; nec quidquam prohibet imagines non niſi multis poſtea elapſis annis in mundo inſtitutas fuiſſe, namque primum homines, idola ex ligno, deinde ex lapide & metallo erexere; poſtea vero pictura etiam ſculpturæ adjuncta eſt, ut in prima parte oſtendimus: idcirco & imagines filii in honorem parentum; ſubditi & gentes in gratiam Regum & Heroum dedicare ſategerunt.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Statua Beli præceſſit Nini ſtatuam in fabrica, concedo: in cultu nego. Beli quidem jamjam extabat ſtatua, ſed cultus publicus juxta auctorum etiam prophanorum opinionem percelebrem, eſſe ſolum cœpit pro ſtatua Nini: hanc quippe primum privatim venerabatur Belus, ut de morte filii amantiſſimi, quem veluti præſentem illi exhibebat, conſolaretur: tum factum eſt, ut qui in hoc ejus inſiſterent veſtigiis, quacumque expoſtulata donarentur gratia, mortuum, quem ſolummodo in ſtatua venerabantur ſubditi, ipſum in ſtatua vel uti idolum & numen habuerint.

Dices: Liber tum Sapientiæ, tum Eccleſiaſtici in Judæorum canone non invenitur; quinimmo uterque etiam a novi Teſtamenti Doctoribus rejicitur: neque enim Melito Sardenſis, Origenes, Cyrillus Hieroſol. Gregorius Naz. Hilarius utrumque inter Libros ſacros annumerant. Quid plura? Expreſſe rejicitur ab Athanaſio in ſynopſi, ab Epiphanio lib. de Pond. & menſ. cap. 4. a Joanne Damaſceno lib. 4. de fide ort. cap. 18. a Hieronymo Præf. in Salomonis libros, a Rufino in Symbolum. Demum, teſte S. Athanaſio in Epiſtola Feſtali non niſi Catechumenis iſti libri legebantur: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: A quibuſdam rejiciuntur a canone libri Sapientiæ & Eccleſiaſtici ad tempus, concedo; pro ſemper, & ab omnibus, nego. Eccleſia Chriſti tantam habet in determinandis Libris ſacris auctoritatem, utpote infallibilis, quantam habebat Synagoga, ſed ficut iſta non omnes primum declaravit libros veteris Teſtamenti Canonicos, ſed quoſdam ſolum decurſu temporum, & prævio maturo examine in Deutero-canone adſcivit; eadem & conſimili ratione Eccleſia quoſdam non niſi aliquibus elapſis ſæculis, & elucidatis hinc inde difficultatibus, alios declaravit divinos. Porro ex probationibus liquet utrumque librum de quo præſens movetur controverſia eſſe ſacrum.

Ad poſtremam probationem ex auctoritate ſancti Athanaſii excerptam, nego ſanctum Doctorem docere libros Sapientię & Eccleſiaſtici Fidelibus fuiſſe interdictos, ſed tantum pro Catechumenis præ cæteris familiares fuiſſe cenſuit; quippe qui ad mores inſtituendos ſint maxime idonei, & intellectu faciles, cum e contra profundioris doctrinæ lectioni necdum pares erant Catechumeni.

Inſtabis: Ideo libri præfati tandem aliquando in pretio habiti ſunt, quia tamquam genuini Salomonis fœtus ab antiquis citantur: Atqui iſta ratio prorſus deficit, cum nunc conſtet apud omnes, iſtos libros non fuiſſe a Salomone exaratos: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Genuini habiti ſunt libri laudati, eo quod a veteribus ut Salomonis inſpirati opera,

ra, inſuper & quia doctrinam cœlitus emiſſam continent, concedo: præciſe ex eo quod ut Salomonis fetus haberentur, nego. Non ea igitur præciſe ratione libri Sapientiæ & Eccleſiaſtici Canoni Eccleſiæ adſcripti ſunt, eo quod juxta Antiquos Salomonem haberent auctorem, verum potius quia doctrinam prorſus divinam complecterentur. Sic reſpondet R. P. Graveſon tract. de Script. ſacra pag. 199. " Ab antiquis autem Eccleſiaſticis „ Scriptoribus duo illi libri tribuebantur „ Salomoni propter affinitatem doctrinæ, „ ut obſervat S. Auguſtinus lib. 2. de „ Doct. Chriſt. cap. 8. non affirmarunt „ tamen illi antiqui Scriptores, hos duos „ libros fuiſſe editos a Salomone eo in „ ſenſu quod Salomon illos libros, ut „ nunc ſunt, diſpoſuerit, ordinaverit, „ digeſſerit, ſed ſolum in eo ſenſu quod „ alii auctores poſt Salomonis mortem „ ex libris a Salomone exaratis, & hac „ illac diſperſis, quorum etiam nonnulli „ injuria temporum perierunt, ſententias „ & verba collegerunt & in præclaro „ ordine collocarunt: ſcripſit enim Salo„ mon tria millia Parabolarum, & quin„ que millia carminum, ut habetur lib. „ 3. Reg. cap. 4. 32. ex qua copia ac „ immenſa ſegete alii auctores Spiritu „ ſancto afflati, mortuo Salomone, ipſius „ doctrinam collegerunt, eamque pene „ obliteratam litteris mandarunt, ut ip„ ſamet teſtatur Scriptura ſacra cap. 25. „ libri Proverbiorum: Sic, exempli gra„ tia, Jeſus filius Syrac librum Eccleſia„ ſtici hebraice ita compoſuit, ut ſenten„ tias magna ex parte a Salomone mutua„ tus fuerit, ſuas tamen non ſine Dei af„ flatu interſeruerit. Unde in Prologo il„ lius libri dicitur, quod Jeſus filius Sy„ rac ſapientiam de ſuo renovavit, id „ eſt, pene oblivione ſepultam reſtituit. „ In hoc ſenſu libri Sapientiæ & Eccle„ ſiaſtici a veteribus Scriptoribus Salomo„ ni adjudicantur, quamvis concors ſit „ omnium eruditorum ſententia, libros „ Sapientiæ & Eccleſiaſtici, quales nunc „ extant, non fuiſſe a Salomone exara„ tos. „

SYNOPSIS POBATIONUM.

Sex libri Sapientiales ſunt ſacri.

Primo: Eos omnes recipit Concilium Carthaginenſe III. loco ſæpius laudato, & Tridentinum ſeſſ. 4.

Secundo: Uſus ſic obtinuit, & poſſeſſio Eccleſiæ, quæ omnes in lectionibus Breviarii per ordinem digeſſit, & legit.

Tertio: Res aperta eſt de Pſalterio, cum Pſalmos non ſemel celebret vel ipſe Chriſtus; maxime centeſimum nonum, tum vigeſimum primum, ubi ejus Paſſio cum circumſtantiis ſpecialioribus deſcribitur: Si de Proverbiis loquamur, citra dubium ea eſſe Scripturam conſtat: namque & ab Hebræis, & a Chriſtianis recipiuntur. Carthaginenſe III. meminit Eccleſiaſtis, ſic & Innocentius I. tum Gelaſius I. Concinit Concilium Romanum ſub ipſo adunatum. Canticum Canticorum ut ſacrum habent Origenes Homil. 1. in Cant. Gregorius Nyſſ. Homilia utique prima in Cant. D. Bernardus hunc miris modis explanavit librum; tum & alternata vice, S. Thomas Doctor Angelicus. Non ſilent Sapientiæ librum SS. Patres, Clemens Romanus epiſt. 1. ad Cor. Tertullianus lib. 3. contra Marcion. cap. 22. inprimis S. Auguſtinus lib. de Præd. SS. cap. 14. Neque vero omittitur liber Eccleſiaſtici: Eum encomiis effert S. Barnabas in ſua epiſtola; eum Athanaſius orat. 1. contra Arianos; tum lib. de Virg. eum Cyrillus Alexand. Homilia in Concilio Epheſino habita, & alii bene multi.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

Primo: Quædam ſunt in Pſalmis, e-ſto, imprecationes, ſed comminatoriæ, quibus homines a peccatis commitendis deterreantur; deſunt quidem nonnulli tituli, ſed hoc factum eſt vel ex inadvertentia Amanuenſium, vel ex acerbitate captivitatum, quibus perdurantibus, hinc inde non ſine aliqua injuria diſperſi ſunt Libri ſacri. Cæterum tametſi non ſatis clare conſtet de auctore ſingulorum Pſalmo-

morum, extra tamen ſuſpicionis aleam eſt genuinitas; omnes enim, nec uno quidem excepto, ab Eccleſia ut ſacri habentur.

Secundo: Incaſſum aliquis propugnaret auctorem Eccleſiaſtis impugnare animæ immortalitatem, cum in iis quæ dubium aliquod circa iſtud momentum ſpirant, loquatur in aliorum ſententia, ut ex iſtis verbis cap. 3. liquet: *Mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio uſque in finem*; quaſi diceret, vel res ipſas naturales non niſi per fidem quantum ad omnia perfecte cognoſci, maxime ſi ſermo ſit de animæ immortalitate, quam quidem Spiritu ſancto aſſlatus aſtruit ſub finem operis, dicens: *Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium, &c.*

Tertio: Ne mireris, amice Lector, ſi Patres quandoque iuvenibus prohibeant lectionem Cantici Canticorum; hoc fit non impugnando libri ſanctitatem, ſed ad cautelam, eo quod, teſte Apoſtolo, 1. Cor. 2. *animalis homo non percipiat ea quæ ſunt Spiritus Dei*; quia vero liber iſte in ſenſu ſolum myſtico a SS. Patribus explicatur, ſatius eſt doctis & piis atque ætate maturis ejus lectionem committere.

Quarto: Nullum faceſſit negotium pro genuinitate librorum Sapientiæ & Eccleſiaſtici, quod multi SS. Doctores eos primum ut ſacros non habuerint, ſed difficultatibus hinc inde diſcuſſis & explanatis, Eccleſia vel ipſius Auguſtini temporibus ut tales habuit.

ARTICULUS DECIMUS-TERTIUS.

De quatuor Prophetis majoribus, & duodecim minoribus.

Quinque circa momentum Prophetarum diſcutienda ſimul & explicanda pro conſolatione Fidelium habemus: Primum ſpectat vitæ inſtitutionem, ex quo Religioſi, Eremitæ & Cœnobitæ vivendi, & Deo unice famulandi normam ſumpſere: Alterum de eorum voluminibus. Tertium de eorumdem genuinitate. Quartum de 12. Prophetis minoribus. Quintum, de celebrioribus vaticiniis Chriſtum ſpectantibus, quibus perſtringitur & comminuitur Judæorum damnabilis perfidia, tum Porphyrii impii in ſubvertendis ſacris Scripturis audacia.

SECTIO PRIMA.

Ratio vivendi angelica Prophetarum, ex qua in nova lege varii & ſancti Religioſorum Ordines ſumpſere exordium.

Utriusque ſexus Religioſi Carmelitæ inter omnes glorantur Prophetas, videlicet Eliam & Eliſeum habere Patres. Quidam ſeverioris criticeс ſequaces, num zelo ſecundum ſcientiam & pietatem? eam gloriam, ne dicam ſcriptis impugnare, ſed ab eis prorſus ſubripere tentarunt. Non una circa iſtud momentum facta eſt reſponſio, non unus liber optimis rationibus & Hiſtoricorum auctoritatibus a viginti circiter annis apprime concinnatus apparuit. Pro iſto momento hæc adiicere non abs re erit; cum unus e doctiſſimis Sorbonæ Bachalaureis in ſua theſi Juris publici facta gloriam hanc Ordini mox laudato attributam, veluti quid commentitium impugnaret, Dominus Romenil inſignis Sorbonæ Doctor, ſacræ Facultatis emeritus Syndicus, nepos Domini Charton ejuſdem ſacræ Facultatis quondam Decanus, cujus memoria pro fide & ſana defendenda doctrina in benedictione eſt, ex innata prudentia, ſagacitate & ſapientia rogavit, prohibuitque ab aliquo inter diſputandum debellari theſim, ne in dubium veniret Ordinis Montis Carmeli prærogativa, cui eatenus etiam cæteri Religioſi aliquo modo communicare non dubitant, quatenus Ordinum celebres Patriarchæ, ut legentibus apparebit, vitæ contemplativæ ſupra modum admirabilis rationem vel in ipſis Prophetarum inſtitutis hauſiſſe videntur.

§. I.

Templus Prophetarum.

Duplici regimine gubernabatur Hebræus populus, ordinario Principum & Sacerdotum; extraordinario Prophetarum,

tum, quod miniſterium a ſoluta Ægyptiaca ſervitute ad reditum e captivitate Babylonica perpetuum fuit. Jam ipſo Moyſis tempore ſeptuaginta viri prophetabant, non invidente Moyſe, ſic habetur Num. 25. *Venit igitur Moyſes & narravit populo verba Domini, congregans 70. viros de ſenibus Iſrael, quos ſtare fecit circa Tabernaculum: deſcenditque Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum, auferens de Spiritu qui erat in Moyſe, & dans 70. viris; cumque requieviſſet in eis ſpiritus, prophetaverunt, nec ultra ceſſaverunt.* Jeſus Nave dicitur *ſucceſſor Moyſis in Prophetis* Eccliſ. 46. 1. multa ſub Judicibus per Prophetas geſta, Judic. 6. 8. Ipſique Judices genus Prophetarum fuere, ſpiritu & inſtinctu Dei plerumque acti. Sub Heli rari erant Prophetæ 1. Reg. 111. 1. Samuelis tempore pridem obtinuerat, ut Prophetæ *videntes* vocarentur. 1. Reg. 1. 9. Prophetæ plures occurrunt Sauli 1. Reg. 10. *Ecce cuneus Prophetarum obvius ei: & inſiluit ſuper eum ſpiritus Domini, & prophetavit Saul in medio eorum.* Ex his affulget Prophetas tunc temporis conſtituiſſe collegium, cujus caput & duxerat Samuel, ut poſtea Elias & Eliſeus: civitates proprias, ubi in commune habitarent, habuerunt, qualis videtur fuiſſe Najoth. ibid. XIX. 19. *David autem fugiens, ſalvatus eſt, & venit ad Samuelem in Ramatha, & nuntiavit omnia quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ipſe & Samuel & morati ſunt in Najoth.*

§. II.

Veſtimenta Prophetarum.

PROPHETÆ veſte ſingulari utebantur. Samuelis veſtem notam fuiſſe conſtat ut patet 1. Reg. 28. 15. *Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio.* Dicitur quoque Pallium Eliæ nobile; quod ipſe Elias impoſuit Eliſeo, cum eum ad vitam propheticam vocaret 3. Reg. 19. 19. *Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſeum .... miſit pallium ſuum ſuper illum. Qui ſtatim, relictis bobus, cucurrit poſt Eliam.* Memorabilis etiam Eliæ zona & piloſa veſtis 4. Reg. 1. 8. hoc eſt cilicium, vel ſaccus, qualem & Iſaiam tuliſſe legitur 20. 2. concinit Zachariæ locus 13. 4. tum in Apocalypſi Prophetæ ſaccis veſtiti inducuntur cap. XI. verſ. 3.

§. III.

Opera Prophetarum & habitatio.

AGRICULTURÆ operam dediſſe Prophetas legitur: hoc ipſum innuit Zachariæ locus cap. 13. 5. *Non ſum Propheta*, inquit, *homo agricola ſum*. Atque ab aratro avulſum Eliſeum aperte demonſtrat locus mox laudatus; eos autem, qui rebus divinis animum intendebant, ab agricultura abſtinuiſſe Rechabitarum inſtituta probant, Jerem. 35. 6. 7. *Non bibimus vinum: quia Jonadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri, uſque in ſempiternum: Et domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris.* Et hoc ad exemplum Levitarum, qui ut facilius ſacris vacarent officiis, nec domos, nec bona & poſſeſſiones proprias habebant, ſed ex decimis, ſeu eleemoſynis, tum aſſignatis quibuſdam per modum veluti mutui & commodati civitatibus ab eis incolendis, victitabant.

Montana præcipue loca Prophetæ incolebant, ut Elias & Eliſeus in Carmelo. Porro quod vili ſupellectili uterentur, habetur 4. Reg. 4. 9. ubi cubiculum Eliſeo a Sunamitide ædificatum & inſtructum deſcribitur: tametſi illa eſſet mulier magna, id eſt, opulentiſſima: *Quæ dixit ad virum ſuum: Animadverto quod vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, & ponamus ei .. menſam, & ſellam, & candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.* Identidem apparet, quam ſecreti a populo viverent Prophetæ, cum etiam in hoſpitali domo familiariter diverterent. Nec ipſe Eliſeus per ſe, ſed per Giezi, Sunamitidem illam, quamvis de ſe bene meritam, alloquebatur; & illa, tametſi vocaret illum, ſtabat ad oſtium, quaſi ingredi non auſa: eamdem Prophetæ pedes attingere volentem Giezi prohibebat. Ibid. 2. 27. Naamani Syro viro præpotenti exhibere ſe Prophetā dignatus non eſt: unde ille prophetici

moris

moris ignarus, indignabatur cap. 5. 11. *Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod egrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua &c.*

§. IV.

Paupertas & frugalitas Prophetarum, tum & manuum labor.

PROPHETARUM etiam paupertatem fuiſſe magnam ex hoc concludas velim, quod qui eos conſulebant, panes afferrent pro eorum alimento, aut quidvis aliud, exiguum ſane, & quod facile paratu eſſet, juxta illud 1. Reg. IX. 7. 8. de Samuele, quem conſulere de aſinis deperditis voluit Saul. *Ecce vir Dei eſt in civitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur, ſine ambiguitate venit.... Dixitque Saul ad puerum ſuum: Ecce ibimus, quid feremus ad virum Dei? Panis defecit in ſitaciis noſtris: & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidem aliud.* Quanta fuerit illorum frugalitas conjectura eſt ex leviori prandio quod Habacuc ad Danielem, jacentem in lacu leonum detulit; ſic enim habetur Dan. 14. 32. 33. *Erat autem Habacuc Propheta in Judaa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum ut ferret meſſoribus. Dixitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.* Hoc ipſum aſtruitur 4. Reg. 4. 42. ubi Prophetarum frugalitatis argumentum eximium eſt, quod panibus hordeaceis pro victu pauperum elixis ut plurimum veſcerentur: *Vir autem quidam venit de Baalſaliſa deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, &c,* ſcilicet Eliſeo. Victui parco aſſuetos Prophetas hinc conjicimus, quod Angelus Eliæ longum iter ingreſſuro panem tantum & aquam attulerit 3. Reg. 19. 6. quamquam ipſi panem & carnes mane corvi detuliſſent. Ibid. cap. 17. 4. item quod pulmentum coquerent ex agreſtibus & obviis herbis in pallio relatis 4. Reg. 4. v. 38. & 39. Certe hic communis victus perſpicue apparet; ex una enim olla ſociis infundebatur.

§. V.

Cœtus Prophetarum, obedientia ſuperiori, Religioſorum ordinum origo.

APPARET & Collegium fuiſſe centum virorum, quorum dux & pater Eliſeus eſſet: quem etiam adorant 4. Reg. 11. 15. hic ipſis de habitatione & cæteris neceſſariis providebat. Nam & ad ipſum referunt aquas amaras eſſe in Jericho. Ibid. 11. 19. Et anguſtam habitationem 6. 1. nec ſine ejus venia ad Jordanem ſe convertunt, ut ligna cæderent. VI. 2. Patet etiam eos propriis manibus laboraſſe, ſua domicilia conſtruentes, adeoque fuiſſe inopes. Ibid. 6. 23. 4. 5. Quin & Eliſeum videmus urbes, in quibus morabantur, inter viſitandum eos, peragraſſe: *Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reverſus eſt Samariam.* Ibidem 11. 18. 25. & rurſus a ripis Jordanis abiit Dothan. Ibidem 6. 13. Ex his claret antiquiſſimam eſſe in Eccleſia vitam cœnobiticam, & ab inſtitutis propheticis promanaſſe; Eliſei diſcipulos in monte Carmelo vitam angelicam degentes ſæpius inviſebat Sanctus Joannes Baptiſta, perfectionem omnibus numeris abſolutam aſſequi ratus, ſi ipſe cum ſuis viciſſim diſcipulis, inſtituta Prophetarum adimpleret: multa ſane occurrent legentibus antiquam Religioſorum hiſtoriam, quæ a Propheticis inſtitutis translata videntur, quale eſt illud, quos inſtituebant Prophetæ ad vitam monaſticam, *pueros* & miniſtros vocabant, ut Eliſeus Giezi, tum Prophetæ Eliſeum ipſum alloquentes, Eliam ejus *Dominum* vocant. 4. Reg. 2. 3. Theodoretus in Simeone Stylita repræſentatum Iſaiam docet. *Relig Hiſt. cap. de Simeone.* Præcipua Monachos inter & Prophetas videtur fuiſſe differentia, quod conjugati Prophetæ eſſent, & uxores eorum propheteſſæ nuncuparentur, ut illa Iſai. 8. 3. *Acceſſi ad propheteſſam, & concepit, & peperit filium: Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus, accelera, ſpolia detrahere.*

Quamquam alio etiam ſenſu *propheteſſæ* dicerentur, mulieres Spiritu ſancto afflatæ, ut Debbora, Jud. 4. 4. Holda IV. Reg. XXII. 14. & Anna Luc. 11. 36.

Porro

Porro filios ſuos eadem diſciplina imbuebant, atque ut ſanctimonia vitæ prophetico miniſterio reliquis aptiores haberentur. Hinc in lib. 4. Reg. cap. 1. celebres filii Prophetarum: hinc Amos ſe, nec Prophetam, nec filium Prophetæ dicebat. 7. 14. Quo demonſtrabat ſe non ex inſtituto prophetico, ſed quaſi extra ordinem ad id munus aſſumptum. Nec Hebræi Prophetis accenſuere Danielem, ut notat Hieronymus præf. in eumdem, aut etiam Davidem & Salomonem, quod non prophetica ſimplicitate, ſed regie & ſatrapice viverent.

Legis meditationi, rebuſque divinis, ſi qui, maxime Prophetæ operam dabant die ac nocte. Eoque pertinere videtur candelabrum cum menſa & ſella in Eliſei cubiculo collocatum 4. Reg. 4. 10.

§. VI.

Prædicatio Vatum & modus prophetandi.

POPULUM etiam docebant Prophetæ, mores regebant, judicia divina intentare ſolebant ac prædicare. Quare cum nutaret Religionis ſtatus, tum maxime vociferabantur; unde in Iſrael, poſt ſchiſma, frequentiſſimum fuit Prophetarum miniſterium, ac rejectis inde Sacerdotibus & Levitis, feſtis diebus apud Prophetas ſacri conventus habebantur. 4. Reg. IV. 23. Populi delicta plangebant, ait Hieronymus, eorum habitus idem ac lugentium; pro populo orabant, unde Ioſaphat, ait: *Eſt ne hic Propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum*. 4. Reg. 3. 11.

Ex illo igitur ordine ſeligebat Deus, qui ſua oracula pronuntiarent, &, hoc inſignibus argumentis, ut homines extra ſe rapti, divinoque acti inſtinctu, ſic Eldad & Medad Num. 11. 26. ſic grex Prophetarum obvius Sauli, 1. Reg. 10. 5. ubi muſica inſtrumenta & ſaltationem indicare videntur, qualis illa Davidis ante arcam, 2. Reg. 4. 5. 14. Eliſeus etiam pſaltem poſcit, 4. Reg. 3. 15. Cujus cantu in divinas laudes concitatus prophetat: non tamen mota mente in furorem agebantur Prophetæ, ut Ethnicitantes; ſed ſupra humanum morem, & ſentiebant, & loquebantur.

Dei imperio ſic erant ſubjecti, ut ipſo jubente, nudi ac diſcalceati urbes obirent. *Iſai* 20. 2. Catenam collo imponebant. *Jerem.* 27. 2. nullo irriſionis metu fracti, ad deſignandam urbis obſidionem immobiles permanere, diutiſſime, paucis & immundis cibis uti, *Ezech.* 4. non dubitabant: ſæpius vel ipſi nudi, diſcalceati, jejuniis aridi, cilicio induti & aſperſi cinere his & ſimilibus ſignis flagella Dei imminentia annuntiabant, ut in hoc ſtatu compoſiti, eorum prædicatio firmius inhęreret animis populorum, & ad pęnitentiam provocati & invitati cito-citius Deum iratum placarent; ſic Iſa. 20. habetur: *In anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in Azotum, cum miſiſſet Sargon Rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azotum, & cepiſſet eam: in tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filii Amos, dicens: Vade & ſolve ſaccum de lumbis tuis ... Et fecit ſic, vadens nudus, & diſcalceatus ... ſervus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium annorum ſignum & portentum erit ſuper Ægyptum, & ſuper Æthiopiam: ſic minabit Rex Aſſyriorum captivitatem Ægypti, & tranſmigrationem Æthiopiæ, juvenum & ſenum, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti. Et timebunt, & confundentur ab Æthiopia ſpé ſua, & ab Ægypto gloria ſua.*

§. VII.

Veri Prophetæ a falſis ſecernuntur.

UT autem agnoſcerentur veri Prophetæ, non aliud ſignum a Deo datum erat quam ſi quod prædixiſſent, eveniret, *Deuteron.* 28. 22. Unde Jeremias Hananiam, ſic alloquitur: *Cum venerit Verbum ejus, ſcietur Propheta, quem miſit Dominus in veritate*. *Jerem.* 28. 9. rurſus ibidem verſ. 13. *Vade & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus .... Et dixit Jeremias Propheta ad Hananiam Prophetam: Audi Hanania. Non miſit te Dominus, & tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio. Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te a facie terræ: hoc anno morieris.*

Quæ Deo inſpirante, Prophetæ acceperant, ea publice coram populo in Templo, & plateis & portis prædicabant. Jeremias de 70. captivitatis annis, ad omnem

omnem populum Juda, & ad univerſos habitatores Jeruſalem locutus eſt, 25. 2. Item ad Sacerdotes & populum eſt locutus. XXVII. 16. Et iterum locutus eſt Jeremias ad omnem populum & univerſas mulieres in Ægypto cap. 44. v. 24. & ita paſſim, manifeſtumque eſt, prophetias omnes, concionis inſtar ad univerſam plebem dirigi, ſæpius ſpeciatim ad Reges, ut innumeris exemplis patet: ſen inmitari conabantur falſi Prophetæ, unde Hananias in domo Domini coram Sacerdotibus & omni populo Jeremiam allocutus eſt. *Jerem.* 28. 2.

Quæ publice dixerant, ſcriptis mandabant Prophetæ affixis temporum notis, quibus etiamnum diſtinctas prophetias habemus. Ad eorum commentaria, velut ad acta publica Hebræi recurrebant, ut rebus impletis, prophetiarum veritas appareret. Unde Moyſi jubet Deus: *Scribe hoc ob monimentum in libro &c. Exod.* XVII. 14. & *Iſai* XXX. 8. *Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper bonum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſque in æternum* Rurſus cap. 34. 16. *Requirite diligenter in libro Domini, & legite; unum ex eis non defuit*. Quibus verbis populum admonebat, ut rebus impletis Prophetarum oracula recognoſcerent. Neque alia de cauſa videmus apud Danielem 12. 4. *Signa librum uſque ad tempus ſtatutum*. Et apud Joannem Apocalypſ. 22. 10. *Ne ſignaveris verba prophetiæ hujus, tempus enim prope eſt.*

Quæ autem ſcribebant, Deo jubente, immo & interius dictante, ſcribebant; unde ad Jeremiam: *Scribe virum iſtum ſterilem* XXII. 30. & cum Baruch, jubente Jeremia, verba ad Iſrael & Judam dirigenda conſcripſiſſet, eodem jubente, publice recitavit in domo Domini, audiente populo, Principibus circumſtantibus, XXXVI. interrogatus Baruch quommodo Jeremias iſta dictaſſet, reſpondit: *Ex ore ſuo loquebatur, quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos*. Ibid. 18. Quem Jeremię librum cum Rex Joachim combuſſiſſet, eadem iterum totidemque verbis Jeremia dictavit ad Regem referenda. 27. 28. 32.

Hæc ſcripta in manibus vulgi erant; nec quiſquam ignorabat quid de 70. annis Jeremias prædixiſſet; immo & Daniel & Eſdras hanc prophetiam & implendam, & jam impletam, teſte populo, agnoſcebant; cumque Jeremias accuſatus eſſet coram Sacerdotibus, totoque populo, quod palam adverſus locum ſanctum prædicaſſet 26. 2. 11. ecce exurgunt viri de ſenioribus terræ, & allegant publice vaticinium Michææ, tamquam reum omnibus notum, *ibid. v.* 17. 18. Iis denique verbis citant quibus etiamnum in ejus libro legitur, *Mich.* III. 12.

Stylus propheticus vehemens & concitatus eſt in peccatis populi arguendis; in futuris prædicandis nonnulla plane & perſpicue pronuntiantur; pleraque ænigmatibus involuta, quæ ſolo eventu pateſcebant, ſive ut quæſita ſubobſcuris ſenſibus memoriæ altius hærerent: ſive quia utile erat plebis ſtatui multa latere, ne populis aut etiam Dominis ſuis infauſta annuntiare viderentur: uti de Babylonis Rege nomine Seſach Jerem. 25. 26. LI. 41. de Antiocho apud Danielem & Ezechielem, de Roman. in Apoc. qui omnes vaſtarunt Jeruſalem: Denique omnia Deus clarius vel occultius dicebat, & prout utile noverat, judicia ſua magis minuſve paucis revelabat.

Longe tamen aberat illa obſcuritas & cæcis illis ambagibus ambiguiſque dictis Delphicorum oraculorum. Hic, re peracta, tam liquida erant omnia, ut ad aliud referri nequirent; neque enim vage & incerte de Jeruſalem aut Babylone Prophetæ dicebant, ſed a quo, quo tempore, quo modo res expedienda eſſet: Viros etiam deſignabant, ſepe & nominabant, ut in Cyro, Alexandro, Antiocho, videre eſt.

§. VIII.

Vaticinia de Chriſto, & Gentium vocatione.

De Chriſto vero ejuſque Eccleſia ex Gentibus congreganda, tam clara produnt, ut etiamnum hæreant Judæi, nec niſi vana reſpondeant. Sed Prophetiæ de Chriſto, atque Eccleſia varii ſunt generis: aliæ liquido a viris Dei, erumpente voce, dictæ & annuntiatę ſunt, qualis eſt iſta, Iſa. 52. 13. 14. & 15. *Ecce*, ait Propheta, *intelliget ſervus meus, exaltabitur, & elevabitur, & ſublimis erit valde. Sicut*

obſtu-

Digitized by Google

obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros adſpectus ejus, & forma ejus inter filios hominum. Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt Reges os ſuum: quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt, contemplati ſunt. Quæ verba aperte Chriſtum ſic indicant, ut illi ſoli convenire videantur. Aliæ non per ſe, ſed traditione claræ in ſpeciem involutæ figuris, quarum duplex eſt ſenſus: verbis tamen ita temperatis, ut in aliis perſonis ac rebus, Chriſto apte conveniant; aliæ frequentes intentis in ipſam rerum ſpeciem vaticiniis, quæ nulli unquam alteri, quam Chriſto, congruerint. Sic extra rei, quam tractant, ſeriem, repente aſſurgunt, animoſque aptiſſime ad Chriſtum rapiunt. Tale eſt iſtud oraculum Iſaiæ 9. 6. *Parvulus enim natus eſt nobis ... Et vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis.* Id potiſſimum contingit, cum figuras Chriſti & Eccleſiæ tractant; cum enim v. g. illuſtrem illum reditum e captivitate, quo Dei nomen magnificabatur, in Gentibus prædicant, continuo de vocatione Gentium, cujus ea figura erat, ſermonem habent. Sic enim figura cum veritate jungebatur, idque ſecutus eſt ipſe Chriſtus, excidium Jeruſalem cum ultimo judicio connectens; neque omittendum, quod præclare docet Hieronymus, voluiſſe Prophetas intentos homines facere, dum non remotiſſima tantum prænuntiarent, ſed ea obviis ac prope eventuris admiſcerent, tum, impletis de Judaica Republica oraculis, fiebat, ut promiſſis de Chriſto quæ intexebantur, ſua conſtaret fides. Denique mirum non eſt eos, quod ſæpe contigit, Babylonicæ captivitati ac liberationi apertam de Chriſto & Eccleſia prophetiam, quaſi continuata ſerie Prophetas adjungere: cum revera is ultimus eſſet Reipublicæ Judaicæ ſtatus, unde Chriſtiana exſurgeret Eccleſia.

§. IX.

Majeſtas & gravitas Prophetarum.

QUANTA autem ſit majeſtas propheticæ orationis, & ſanctitas, qua porro auctoritate, qua confidentia, qua reverentia ſanctiſſimi viri Dei nomen interponant, ipſumque jubentem, docentem, minitantem, conſolantem indicant, conſideranti patebit; nec humanus ſermo id enarrare ſatisaſſequi poteſt. Quæ cum ita ſint, merito exploduntur, qui ſuppoſita eſſe Prophetarum oracula jactare auſi ſunt, ut Porphyrius de Daniele dixit, & quidem illa, quam judicavimus, ſermonis prophetici ſanctitas, ſibi ipſi fidem facit. Neque enim fraudem patitur tanta ſimplicitas ſumma cum dignitate conjuncta, tanta religio, tam evectus in Deum Spiritus, tamque copioſa divinæ veritatis luce perfuſus, nec ſe omnino per fallaciam tanta vis exerceret. Quis autem, niſi mente captus, ſibi perſuadet illuſores homines, ac Dei nomen impie mentientes, ita loqui, ut nec ipſa, ſi coram adeſſet veritas, aut ſublimius, aut ſanctius, aut denique verius loqueretur?

§. X.

Veritas Prophetarum contra impugnantes aſſerta.

MALE rixantium & obſtrepentium agmen abſque negotio ſubvertitur; illi quippe divinarum rerum inertes guſtu, blaſphemant quod ignorant: vel ipſe Porphyrius Philoſophus Ethnicus tametſi impugnator, vaticinandi tamen artem apud Judæos viguiſſe non uno in loco teſtatus eſt. Sane vel inde conſtat, quod Prophetæ Judæorum non ambiguis oraculis atque ancipiti ſenſu mentibus hominum credulis non illuſerint, cum ea legentes veritatis adverſarii, non aliud reſpondeant, quam rebus admodum perfectis conficta eſſe vatum oracula: De ea autem fictione quod dicunt, primum nullo argumento firmant: tum falſiſſimum eſſe agnoſcet, qui ad ſuperiora attenderit.

Nam quærendum ab iis eſt, an integra Prophetarum ſcripta ſuppoſita eſſe velint: an veris adultera manu injecta quædam? Quod utrumque a rerum geſtarum fide, atque ab illius populi ſtatu & moribus alieniſſimum eſt. Prophetarum enim libros omnium fuiſſe vidimus ſubjectos oculis, infixaſque hominum mentibus temporum notas. Multa quoque geſta ac Vaticinia

cinia Prophetarum, Iſaiæ puta, & Jeremiæ publicis annalibus inſerta fuiſſe Regum, ac Paralipomenon hiſtoria teſtatur. Idem de Aggęo ac Zacharia dixerunt ab eiſdem commemoratum. Neque cogitandum paucos fuiſſe codices, qui falſari poſſent, cum ſcriptorum, librorumque tanta fuerit copia jam inde a Salomonis temporibus, ut id ipſe conqueſtus ſit. *Eccle.* 12. 10. Ars ergo libraria jam tum vulgaris, neque unquam in populo Dei, vel fando auditum eſt occultos ullos fuiſſe libros: Neque ulli magis publici, quam Prophetarum, quibus Gentes de infidelitate arguendæ & convincendæ eſſent. Tum non aliam fuiſſe datam Prophetiæ notam, quam ipſam eventorum fidem ex Moyſe conſtat: Quæ quidem ſententia cum Judæis omnibus ab ipſa gentis legiſque origine innata fuit, hinc nullus erat falſitati locus.

Nihil ſane certius eſſe videtur quam libros Prophetarum & receptis moribus & ipſa publica fide ab omni falſitate tutos. Neque vero levia quædam aut exigua intexenda fuiſſent, ut facile irrepſiſſe in animum quis inducat, ſed longa orationis ſeries; quod quidem ſermo de Cyro apud Iſaiam, de Alexandro & Macedonibus: præſertim de Antiocho apud Danielem, demonſtrat: id autem tentare falſatores, hoc erat ipſam falſitatem prodere: cum e contra rerum ſeries, & perpetuum filum, ſibique ipſi conſtans orationis color veritatem affirmet.

Jam qui falſitatem illam ſuſpicantur, dicant, velim, quo tempore putent rem tanti momenti contigiſſe. Certe ad Chriſti tempora pleraque Prophetis apertiſſime pertinere ſæcuta gentium converſio, ac Judæorum excidium tanto ante prædictum, & innumerabilia rerum verborumque momenta ſic plane efficiunt, ut prorſus, ſi confictæ ſint prophetiæ, poſt res ipſas peractas, confiteri neceſſe ſit eas a Chriſtianis factas, & in gratiam fidei Chriſtianæ a Judæis, quantumvis adverſantibus, ſuis libris inſertas. Sin de his, quæ ad Chriſti tempora pertinent, tam perſpicuæ in Judęorum manibus Prophetiæ etiam num leguntur, non eſt quod de aliis amplius litigemus: quæ tamen ſuas probationes liquidas et proprias habent. Tacemus enim de Chriſto apertiſſima vaticinia: in quod tempus conjicient de rebus antecedentibus oracula Prophetarum? certe ad ea, quibus Hebræus concluſus eſt canon, Eſdræ ſcilicet. Is autem ſæpe una voce cum omnibus Judæis confitetur anteactis temporibus contemptos Prophetas, idque ipſis Judæis culpæ atque exitio fuiſſe. 2. *Eſd.* IX. 30. Hiſtoriam quoque ſuam auſpicatur a memorabili Jeremiæ Vaticinio de 70. annis, de quo anno loquitur, ut de re omnibus nota, aut illud vaticinium longe anteceſſerat, aut ipſum quoque Eſdræ librum confictum eſſe oportet.

Praterea, cum certo certius ſit poſt Eſdræ tempora nullum Prophetam extitiſſe, aut a Judæis in ſacrum canonem admiſſum, jam tum proculdubio falſatum Danielem oportuit, falſatoremque illum omnino fuiſſe Prophetam, qui res Antiochi, Machabæorumque trecentis poſt annis futuras, tam plane, immo tam hiſtorice ediſſerat. Idem de Iſaia, Ezechiele, Zacharia, aliiſque dicendum eſt, quorum Prophetiæ multæ conſtat de Machabæorum fratrum, Joannis Hircani, quin & poſterioris Hircani temporibus, eaque adeo perſpicue, ut nihil ſupra.

Dicendum ergo eſſet, falſatas etiam eſſe Prophetias, canone jam confecto, Judæis tota Ægypto, Aſia, Græciaque diffuſis, quo jam inde ab Antiocho, immo a Ptolemæo Lagi filio pervaſerant, Synagogis ubique ædificatis; Judæorumque libris in Græcum ſermonem translatis, tum propter Gentiles curioſos, tum propter Judæos jam hellenizantes & Patrii ſermonis oblitos, immo & Chaldaici, quem Babylone didicerant. Dicendum quoque hos libros ſub Prophetarum nomine, tot ſæculis poſt eorum mortem, ad libidinem compoſitos, ſtatim ut antiquos invaluiſſe, neque cuiquam apparuiſſe fraudem, aut totam gentem ubique terrarum diſperſam in ſcelus conſenſiſſe, factumque omnino ut religioſiſſimi mortalium, ſacrorumque librorum ſtudioſiſſimi, quaſi ſtupore ſuperati quingentos annos paterentur novum ſibi Danielem, novum Iſaiam obtrudi: quo quid inſanius?

Rem ex nobis expendamus. Exiſtat repente aliquis, qui Evangelium quintum alicujus Apoſtoli nomine, vel quintam decimam Pauli epiſtolam in medium aſſe-

afferat: an erit qui vel audire ſuſtineat? Ne ipſi quidem Turcæ ac Tartari, quantumvis imperiti ac ſtolidi, novum Alcorani capitulum, aut verſiculum obtrudi patiantur. Neque fieri poteſt ut libro alicui tanta divinitatis ſimul & antiquitatis conſtet auctoritas, niſi ab ipſa origine per longam ſæculorum ſeriem confirmata.

Quid quod Pſalmos ipſos eadem opera confictos eſſe oporteret, cum ſint Prophetici & prænuntii futurorum. Quid, quod & ipſe Moyſes Propheta in ſuſpicionem venire poſſet! Quo ſublato, nec ipſa reſpublica Judaica ſtare queat.

Quid autem abſurdius, quàm unum hominem, neſcio quem, non enim Eſdram, ſimul animo complexum ac ſtylo aſſecutum & Iſaiæ magniloquentiam atque elegantiam, & Jeremiæ manſuetudinem, affectus ſeveros, fervidoſque motus, & Ezechielis gravitatem ac vim, & Danielis ſimplicitatem, aſſicto etiam peregrinitatis colore, inter captivos contracto, & Oſeæ conciſam brevitatem, pendentes ſententias, opportuniſſimas tamen, cum pervideris, & rebus accommodatiſſimas; quin & Davidis ſuavitatem ac ſublimitatem, Moyſis quoque auctoritatem ac majeſtatem, omnia denique ſcriptionis genera, quæ ſignis concoxerit, tum omnia apud Judæos conficta eſſe; Prophetarum oracula mera eſſe ludibria, ac gentem, antiquitatis prælertim religioſæ tenaciſſimam, nec Legem, nec Annales, nec libros, nec quicquam habere veri, atque hæc omnia ab uno auctore, eoque novitio, fabricata prædicet. Eodem ſtomaco affirmet Homerum, Anacreonta, Pindarum, Herodotum quoque ac Demoſthenem, Platonem & Ariſtotelem, eodem cerebro natos niſi ſorte varii ingenii ac litteraturę homines, miro fallendi ſtudio, opus inter ſe diviſerint; aut accepta a majoribus arte fallendi, omni elegantia atque induſtria, Judaicæ gloriæ ſoliciti, fraudem adornarint.

Nunc, poſtquam vana ea & inſana perſpeximus, fateamur omnia in Scripturis divino Spiritu tradita, atque uno conſilio in unam doctrinæ ſummam redacta, nempe ut innumera veridica vaticinia Moſys Prophetarumque fide conciliata, Chriſto Redemptori credamus, atque ex ejus præſcriptis vitam inſtituamus.

Unum cæteris pro genuinitate prophetiarum adverſus Porphyrium Ethnicum adjicimus omni acceptione dignum argumentum. Oracula quæ numero 70. a Moyſe qui anno mundi 2464. florebat uſque ad Chriſtum qui ſecundum multos natus eſt anno mundi 3962. decurſu temporum a Prophetis emanarunt, quæque ſpectant Conceptionem, Nativitatem, prædicationem, paſſionem, in cœlis Aſcenſionem, aliaſque, tum miſſionis, tum vitæ & ſuper mundum & inferos triumphi circumſtantias, ac cætera Incarnationis momenta omnibus impervia, in Chriſto tamen ad unum uſque jota perfecte adimpleta, ut ab enumeratione partium in Prolegomenis oſtendimus, argumenta ſunt irrefragabilia, quibus veritas prophetiarum aſtruitur, maxime cum a Judæis Chriſti offenſiſſimis hoſtibus ea Chriſtiani acceperint oracula, quod quidem ſic probat Prophetas eſſe omnem extra dubitationis aleam, ut ex hoc Juſtinus Martyr aliique ſapientiſſimi Philoſophi, Chriſti religionem inter cæteras ſolam veram eſſe concluſerint.

Hæc igitur fuit Prophetarum ſanctitas, ſoli Deo vacabant orantes & divina contemplantes, hinc & videntium nomine in divinis celebrantur Scripturis. Paupertas eorum tanta erat, ut Zona cincti, pellibus caprinis veſtiti, in ſpeluncis & cavernis terræ latitantes procul ab omni mundano ſtrepitu, aquam brevem, panem arctum herbis quibuſdam amaris & aggreſtibus commixtum habentes viverent. Ad nutum obediebant ſuperiori, vitæ activæ non nihil addicti, ſed lectione ſacra, meditatione & contemplatione prorſus occupati angelicam ducebant vitam. Diceres Prophetas tot Abraham benedictos, cujus filios veluti arenam mari & ſtellas cœli multiplicavit Deus in diverſis Eccleſiæ ordinibus, qui a Prophetis edocti votis obedientiæ, caſtitatis, paupertatis, & apud Minimos etiam ſtrictiſſimæ Quadrageſimalis vitæ, in ſe votum vivendi rationem ſic exprimunt, ut filii Prophetarum jure merito appellari poſſint; hinc religioſus qui ſua in vo-

S 2 tis

tis adimplendis promiſſa tenet, tamquam ſanctus, aiebat quondam Magnus Papa, habendus eſt.

SECTIO SECUNDA.

Analyſis operum Prophetarum majorum.

QUATUOR ab omnibus recenſentur Prophetæ majores. Baruch Jeremiæ conjungitur, utpote ipſius ſcriba. Dicuntur majores eo quod plura & majora præ ceteris Prophetis vaticinati ſint. Primus, Iſaias vocatur. Secundus, Jeremias. Tertius, Ezeciel. Quartus. Daniel.

Iſaias dicitur filius Amos, non quidem Amos Prophetæ, ut contendit Clemens Alex. lib. 1. ſtrom. ſed teſte Hieronymo comment. in Iſa. alterius Amos, qui creditur frater Regis Amaſiæ: hinc princeps & eloquens eleganti ori ſcripſit ſtilo. Agit de reprehenſione Judæorum, de adventu filii Dei, cujus effectus maxime Chriſti miracula, ejus paſſionem, Evangelii propagationem ita diſerte & clare delineat, ut per antomaſiam veluti Chriſti Evangeliſta a ſanctis celebretur Doctoribus. Volumen Iſaiæ Græce & Latine continet LXVI. capita. Poteſt in duas partes dividi.

In prima parte minas intentat Judæis, prænuntiat in vindictam ſcelerum plures captivitates, unam Niniven, per Sennacherib, alteram Babylonis, victoriis & fortitudine Nabuchodonoſor, poſtremam uſque ad conſummationem potentia Romanorum operandam. Tum eorum redarguit duritiem cordis & mentis obcæcationem. In altera quædam promit conſolationis argumenta, ſolutionem ſcilicet a captivitate, tum temporali, tum ſpirituali: illam per Cyrum Perſarum Regem, iſtam per Chriſtum venturum faciendam. Vaticinatus eſt Jeroſolymis Iſaias anno a creatione mundi 3219. ante Chriſtum natum 785. regnantibus Ozia, Joathan, Achaz & Ezechia regibus Juda. Groſſius & alii non ignoti nominis auctores illum vixiſſe uſque ad tempora Manaſſis Regis, qui quidem reprehenſiores propheticales ægre ferens, ferra lignea virum Dei ſecari juſſit.

Jeremias Sacerdos ex vico Anathot, tractiat de captivitate Judæorum, de deſtructione Jeruſalem & Templi, cujus civitatis calamitates in ſuis enarrat lamentationibus, quæ in uno comprehenduntur volumine, cui titulus, *Liber Threnorum*, ſeu lamentationum. Miſcet tamen hinc inde læta de reducendis e captivitate Babylonica Judæis, de Redemptione hominum, & nonnulla de Gentium vocatione ad fidem, ut habetur cap. 23. his verbis: *Ego congregabo reliquias Gregis de omnibus terris .... ates veniunt, dicit Dominus: et ſuſcitabo David germen juſtum: et regnabit Rex, et Sapiens erit, et faciet judicium et juſtitiam in terra. In diebus illis ſalvabitur Juda et Iſrael habitabit confidenter: et hoc eſt nomen quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter*. Nec tacet mirabilem Chriſti ex Virgine illibatam nativitatem; ait enim cap. 31. 22. *Uſquequo deliciis diſſolveris filia vaga? Quia creavit Dominus novum ſuper terram*, FEMINA CIRCUMDABIT VIRUM. Cum eſſet adhuc puer vaticinari cœpit, anno ſcilicet mundi 3375. ante Chriſtum 629. anno 13. Joſiæ Regis, ac deinde in Judæa uſque ad excidium Jeroſolymæ, hoc eſt, annorum multorum ſpatio Baruch ſcribente, ut patet cap. 46. & 45. porro cum ejus dilaceraſſet & cremaſſet Rex Joachim librum, Deo ordinante, eumdem iterum ſcripſit, immo & auxit, ut patet cap. 36. Multa deinde paſſus eſt regnante Sedecia, quippequi in vincula & in lacum luti conjectus ſit: Verum a Nabuchodonoſor inde liberatus eſt, qui & eum Nabuardan militiæ ſuæ duci commendavit, poſtea vero & Godoliæ quem ſuper Judęos pręfecerat. Tunc temporis ſuas Propheta edidit lamentationes ſuper Jeruſalem brevi deſtruendam: Godolia occiſo, Judæi fugerunt in Ægyptum, & cum eis Jeremias, qui & ipſorum & Regis Ægypti Cladem, Deo inſpirante, prædixit. Poſtremo cum Judęos ſuo ſemper perſtringeret ſtylo cenſorio, pravoique eorum inſectaretur mores, deriſus & contumeliis iacessitus tandem ab eiſdem lapidatus eſt, quod non obſcure indicat Apoſtolus in ſua ad Hebręos epiſtola, his verbis cap. 11. 37. *Alii vero ludibria & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt*. Prophetia Jeremię deſinit cap. 51. 64. in cujus fine hęc verba leguntur: *Huc uſque verba Jeremiæ*.

Digitized by Google

mia. Caput 52. magna ex parte excerptum eſt ex lib. 4. Reg. Eſdras vel alius inter Prophetas Jeremiæ volumini illud adjunxit.

Jeremias eſt auctor libri Prophetiæ, qui ejus inſcribitur nomine: idem & de cæteris Prophetarum libris dicendum eſt. Iſte lamentationes ſcripſit cum populus captivus ductus eſt Babylonem. In iis plorat & ſuſpiriis vehementibus deſcribit funeſtum Jeroſolymæ exterminium. Cap. 3. calamitates Patriæ luget, ſeque in lacum demerſum conqueritur. Poſt quartum lamentationum caput ſequitur oratio Prophetæ: eam textus Hebræus, verſio Septuag. & Vulgata retinent, ſimiliter & verſio Chaldaica, tum & Syriaca, Judæi & Chriſtiani nuſquam dubitavere librum Threnorum a Jeremia fuiſſe emiſſum: orationis ibi adjectæ meminit Hieronymus, & in omnibus invenitur exemplaribus.

Baruch tametſi vir nobilis, ſcribam tamen Jeremiæ eſſe non erubuit; hinc ejus liber ſub nomine Jeremiæ citatur & circumfertur. Sex complectitur capita; ultimum continet epiſtolam Jeremiæ ad captivos, unde tamquam Propheta a Jeremia indiſtinctus habetur. Idem prænuntiat reditum populi in Judæam poſt ſeptem abſolutas generationes. Monet Judæos ut idola in poſterum non colant: cap. 3. 37. inſignem emittit de Chriſto Prophetiam his verbis expreſſam: *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius adverſus eum … poſt hæc in terra viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*. Jeremiæ Liber XXV. habet capita: Liber Threnorum, quinque; Liber Baruch, ſex.

Cæterum Jeremias fuit Chriſti figura. Vaticinatus eſt ante captivitatem Babylonicam, immo & ipſa durante; eodem tempore etiam Ezechiel & Daniel prophetabant.

Ezechiel erat Sacerdos, cum Joachin in terram Chaldæorum ductus eſt captivus: multas refert viſiones; enarrat etiam Jeruſalem excidium, deinde ejuſdem civitatis reſtaurationem elapſis 5. captivitatis annis. Vaticinari cœpit ad oram fluvii Chobar, anno mundi 3409. ante Chriſtum 595. viginti annorum ſpatio prophetavit. Quo genere mortis obierit incertum eſt. Ferunt a gentis ſuæ principe quem de idolatria arguebat, occiſum fuiſſe: Ad ripam Euphratis ſepultus eſt in ſpelunca Sem & Arphaxad, Abrahami progenitores. Ferunt multi illius ſepulchrum nedum a Chriſtianis, ſed & a Mahumetanis velut quid ſacrum & venerabile haberi.

Ezechielis volumen in duos quondam libros diviſum fuit; nunc unico comprehenditur. Huetius in duas partes iſtum dividit librum. Prima continet XXXIX. capita; ſecunda, novem. Alia quædam tribuuntur Prophetis, quæ quandoque non fuerunt ſcripta; quæque auctores collegere, vel per traditionem, vel per aliquam Prophetarum Epiſtolam. Sic Ezechiel prædixit quod Babylonem Sedecias non videret: hoc tamen in ejus non reperitur volumine.

Idem Propheta Judæorum delineat peccata, quibus iram Dei in ſe non ſemel concitaverunt, totiuſque comminatæ vaſtationis rationem & modum ſub undecim adumbrat metaphoris. Primo, ſub metaphora vitis ſterilis reſectæ, & in ignem projectæ. II. Sub figura adulteræ. III. Sub imagine aquilæ grandis. IV. Sub Typo uvę acerbæ & ſylveſtris V. Sub ſigno Leonę & Leonis. VI. Sub metaphora ſaltus & nemoris comburendi. VII. Sub figura gladii elimati. VIII. Sub forma ſcoriæ, ſtanni, ferri & æris. IX. Sub imagine duorum Meretricum. X. Sub figura Lebetis pleni carnibus ad ignem appoſiti. XI. Sub metaphora rei deſiderabilis ſublatę & plangi prohibitæ; demum prænuntiat e captivitate Babylonica liberationem, Meſſiæ Regnum, Gentilium vocationem immediate poſt Chriſti paſſionem venturam: Judæorum vero ſub finem mundi converſionem. Ezechielis liber hebraice, græce & latine habet XLVIII. capita. Cap. 36. commemorat Baptiſmi a Chriſto inſtituendi efficaciam, his verbis: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris …. Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Expreſſius cap. 16. 9. *Lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te: & unxi te oleo*.

Daniel de Tribu Juda translatus eſt cum Joachin Babylonem anno 13. vel 4.

regni Jechoniæ. E Regis ſanguine oriundus, ut habetur cap. 1. verſ. 3. Adoleſcens vaticinari cœpit anno mundi 3398. ante Chriſtum 608. Scribit de Monarchia mundi, de regno Chriſti, de hiſtoria Suſannæ, de deſtructione Bel, de ſua in lacum leonum projectione, & de allato ſibi a Propheta Habacuc prandio. Caput 13. Vulgatæ, primum ponitur apud Grecos. Huetius propugnat opus chaldaice prima vice fuiſſe ſcriptum, tum hebraice a Judæis poſt captivitatem Babylonicam. Aquila, Theodotionus, & Symmachus græce reddiderunt, unde propter varias translationes quædam etiam tranſlata ſunt: quidam vero hiſtoriam Suſannæ, draconis, & hymnum 3. Puerorum revocant in dubium.

Scopus Danielis præcipuus, eſt Chriſti regnum ſuper mundana regna celebrare, quippe quod illud ſit æternum, iſta vero admodum fragilia & brevia. Ejus volumen XIV. capita complectitur. In ſex prioribus capitibus oſtendit Monarchias quatuor, ſcilicet Chaldæorum, deinde Medorum, & Perſarum, poſtmodum Alexandri Magni & Græcorum, poſtremo & Romanorum finem habituras; tum ſolius Chriſti regnum nuſquam extincturum aſſerit: ſic enim loquitur cap. 2. *In diebus autem regnorum illorum, ſuſcitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem & conſumet univerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in æternum*. Rurſus cap. 7. *Ecce cum nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat, & uſque ad antiquum dierum pervenit ... Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſervient; poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non auferetur: & regnum ejus quod non corrumpetur*. Poſtremo adventum Chriſti, ejus paſſionem & victoriam ſuper infernum reportandam cap. 9. elapſis 70. hebdomadibus prædicit.

SECTIO TERTIA.

Quæſitum de genuinitate Librorum reſolvitur.

CONCLUSIO.

Libri quatuor maiorum Prophetarum, ſunt Canonici.

Probatur pro omnibus communi, ſed efficaci ratiocinio.

LIBRI, quos in Canonem Scripturarum divinarum aſcivit Synagoga, & Eccleſia in ſuo Canone recepit, uti ſacri habendi ſunt: Sed Synagoga in Proto-canone, Eccleſia vero a Chriſto fundata in Concilio Tridentino ſeſſ. 4. Decr. de Script. volumina Prophetarum recenſitorum in Canone divinarum Scripturarum conſcripſerunt: Ergo &c.

Speciales de ſingulis probationes.

De Iſaiæ volumine.

ILLUD volumen eſt genuinum & Canonicum, quod SS. Patres ut ſacrum & inſpiratum agnoſcunt, & in quo mira tum de Chriſto, tum de Eccleſia vaticinia ab omnibus interpretibus laudata comperiuntur: Atqui hujuſmodi eſt Iſaiæ volumen: Ergo &c. Probatur minor, quoad utramque partem.

Primo quidem: Patres tum Græci & Latini varia in Iſaiam edidere commentaria, & in omnibus veluti ſanctiſſimum Prophetam collaudant. Egregiam uti de auctore Canonico mentionem facit S. Hieronymus in caput primum Iſaiæ; rurſus in præfatione ad Paulam & Euſtochium: S. Cyrillus præfat. expoſitionis in Amos. S. Auguſtinus lib. 18. de civit. cap. 25.

Secundo: Tot ſunt pro altera parte argumenta quot ferme adſunt in libro paginæ; hinc S. Cyrillus Alexandrinus in Prologo commentariorum, ait: " Ubi-
„ que redemptionis per Chriſtum mentio-
„ nem injicit, atque ſubſequentibus tem-
„ poribus a ſocietate & contubernio Dei
„ exterminandum Iſraelem, ſucceſſuram

vero

„ vero gentium multitudinem, per fidem „ in Chriſtum juſtificatam. Quare mihi „ videtur beatus Propheta Eſaias non ſo- „ la prophetiæ gratia plurimum exorna- „ tus, ſed & decoribus Apoſtoli.„ Non abſimilia dicit Theodoretus in Prologo commentariorum. Item Hieronymus præfatione ad Paulam & Euſtochium, ſicut & S. Auguſtinus mox laudatus. Jam quędam celebriora loca hic texere non injucundum erit.

De pace per Chriſtum inter homines & Deum componenda cap. 2. 4. habetur: *Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium. Domus Jacob venite, & ambulemus in lumine Domini.*

De Redemptione per Chriſtum operanda cap. 4. 2. legitur: *In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſrael. Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem, laverit de medio ejus, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris &c.*

De principatu & divinitate Chriſti celeberrimum eſt iſtud Iſaiæ 9. 6. oraculum: *Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.* De Chriſto hanc ſententiam Chaldæus paraphraſtes intellexit, his verbis: *Dicit Propheta domui David, quoniam parvulus natus eſt nobis, filius datus eſt nobis; & ſuſcepit legem ſuper ſe ut ſervaret eam: & vocabitur nomen ejus a facie admirabilis conſilii Deus, vir permanens in æternum, Chriſtus, cujus pax multiplicatur ſuper nos in diebus ejus.* Quid plura referam? Vocationem gentium cap. 41. prædicationem Evangelii cap. 52. & 53. 60. & 62. annuntiat. Ergo &c.

De libro Jeremiæ.

Quod vel ipſa Scriptura agnoſcit ut ſacrum, quod Patres, quod Eccleſia, nos quoque ut ſacrum habere debemus: Atqui ex illis omnibus monumentis liber Jeremiæ ſacer evadit. Et probatur, quoad ſingulas partes.

Primo quidem: In variis ſacræ Scripturæ locis ſententiæ Jeremiæ adducuntur in teſtimonium veritatis; ſic lib. 2. Paralip. cap. 36. laudatur ille Propheta, his verbis: *Ut compleretur ſermo Domini ex ore Jeremiæ, & celebraret terra ſabbata ſua.* Rurſus lib. 1. Eſdræ, maxime vero Eccl. 49. *Incenderunt electam ſanctitatis civitatem, & deſertas fecerunt vias ipſius in manu Jeremiæ. Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris conſecratus eſt Propheta, evertere & eruere, & perdere & iterum ædificare, & renovare.* Rurſus Daniel. 9. *Ego Daniel intellexi in Libris numerum annorum, de quo factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam Prophetam, ut complerentur deſolationis Jeruſalem ſeptuaginta anni.* Tum 2. Matth. 15. *Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael: hic eſt qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate Jeremias Propheta Dei.*

Secundo: Patres ſuum addunt Libro laudato calculum. Inſtar omnium ſit S. Hieronymus præfatione in Jeremiam. Huic adde Originem epiſt. ad Africanum & multos alios ſanctos Doctores in ſuis in volumen Jeremiæ commentariis.

Tertio: Aſtipulatur Sancta Mater Eccleſia, quæ feſtum Jeremiæ ut majoris Prophetæ & Martyris celebrat Kalendis Maji in Martyrologiis Bedæ, Rabani, Adonis, NotKerii, Vvandelberti, Uſuardi, in Romano. Item in Menologio Græco Baſilii Perphyrogeniti Imperatoris, & in Typico S. Sabæ. Ad eumdem attendit Prophetam Apoſtolus Hebræor. 11. cum de ſanctis veteris Legis, qui veri Dei fidem adverſus Idololatras malignantes ad ſanguinis uſque effuſionem propugnavere, loquens, ait: *Lapidati ſunt.* Ergo &c.

Confirmatur: Volumen multa complectens de Chriſto & Eccleſia oracula, dubio-procul Canonicum eſt & ſacrum, cum ſecluſa Dei revelatione, tot mira prænuntiare homo non poſſit: Atqui Jeremiæ volumen hujuſmodi habet vaticinia: Ergo &c. Probatur minor variis momentis.

Primo: Cap. 3. habetur: *Aſſumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion. Et dabo vobis Paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina .... In tempore illo vocabunt Jeruſalem ſolium Domini, & congrega-*

gregabuntur ad eam omnes gentes . . . Quomodo ponam te in filios , & tribuam tibi terram deſiderabilem ; hæreditatem præclaram exercituum gentium? Ecce vocatio gentium expreſse annuntiata.

Secundo : Luculenter Propheta ſanctorum Innocentium cladem ab Herode Rege impio factam , a ſancto Matthæo deſcriptam prænuntiat cap. 31. his verbis : *Hæc dicit Dominus : Vox in excelſo audita eſt lamentationis , luctus , & fletus , Rachel plorantis filios ſuos , & nolentis conſolari ſuper eis , quia non ſunt.* Matthæi vero 2. *Tunc Herodes videns , quoniam illuſus eſſet a Magis , iratus eſt valde , & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem , & in omnibus finibus ejus , a bimatu & infra , ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis . Tunc adimpletum eſt , quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem : Vox in Rama audita eſt , ploratus & ululatus multus : Rachel plorans filios ſuos , & noluit conſolari , quia non ſunt.*

Tertio : Celeberrimum eſt Jeremiæ oraculum de paſſione Chriſti ; ait enim de Salvatore cap. 11. *Tu autem Domine demonſtraſti mihi & cognovi : tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum . Et ego quaſi agnus manſuetus , qui portatur ad victimam : & non cognovi , quia cogitaverunt ſuper me conſilia , dicentes : Mittamus lignum in panem ejus , & eradamus eum de terra viventium , & nomen ejus non memoretur amplius.* Quæ verba Tertullianus & SS. Patres de ſacrificio tum cruento , tum incruento novæ Legis interpretantur.

De Baruch Jeremiæ ſcriba , non unum eſt teſtimonium. Danielis enim 9. & lib. 2. Eſdræ 9. multæ leguntur ejus ſententiæ ; unde S. Irenæus lib. 5. cap. 35. & Clemens Alexandrinus lib. 2. Pedagogi cap. 3. ut divinam Scripturam agnoſcunt Baruch librum.

Oratio Jeremiæ, lamentationum carmina claudunt ejus volumen , & in Vulgata velut authentica , & ut ad eumdem Prophetæ librum ſpectantia habentur . Neque enim a reliquo Threnorum opere apud S. Hieronymum divelluntur. Adſunt in Hebraico exemplari, in Græco Septuaginta , in paraphraſi Chaldaica , in verſione Syriaca , ſicut & in Arabica. Ea in Canone reponunt Origenes & Concilium Laodicenum , ac demum Tridentinum . Ut authenticam Scripturam habent SS. Cyprianus lib. 2. contra Judæos cap. 5. Hilarius præfat. comment. in Pſalmos : quocirca tameſi Theodoretus illa prætermiſerit , nihil ab eorum detrahitur veracitate , cum cæterorum Patrum & ipſius Eccleſiæ præponderet auctoritas.

De libro Ezechielis.

ILLUD volumen tamquam ſacrum habendum eſt , quod ab aliis Scriptoribus Eccleſiaſticis laudatur , a Rabbinis ut Canonicum ſuſcipitur , a ſanctis Patribus ut inſpiratum , & Prophetias de Chriſto & Eccleſia continens ventilatur , & contra impugnantes tamquam genuina Scriptura ab Ezechiele promanata defenditur : Atqui res ſic ſe habet : Igitur ille liber eſt ſacer. Probatur minor quoad iſta omnia momenta.

Primoquidem , Eccli. 49. Ezechiel tamquam Dei Propheta laudatur verſ. 10. his verbis : *Ezechiel qui vidit conſpectum gloriæ , quam oſtendit illi in curru Cherubim . Nam commemoratus eſt inimicorum in imbre , benefacere illis qui oſtenderunt rectas vias.*

Secundo , in Canone Synagogæ repetitur, & Rabbini hoc ſuſcipiunt volumen ; iſtud enim vaticinium cap. 34. *Vos autem greges mei , greges paſcuæ meæ , homines eſtis ! Et ego Dominus Deus veſter , dicit Dominus Deus*, Aben Ezra , & David Kimchi ad Meſſiam referunt.

Tertio S. Hieronymus præfat. in librum 14. comment. Ezechielis volumen vocat Prophetiam, quę eſt Scripturarum oceanus, & Myſteriorum Dei labyrinthus. Jam vero quod illud opus multa de Chriſto & Eccleſia præcontineat, ex multis conſtat ; maxime ex capite 34. ubi hoc legitur pro ovibus : *Suſcitabo ſuper eas Paſtorem unum , qui paſcat eas , ſervum meum David : ipſe paſcet eas , & ipſe erit eis in Paſtorem . Ego autem Dominus ero eis in Deum , et ſervus meus David princeps in medio eorum . Ego Dominus locutus ſum : et faciam cum eis pactum pacis ..... Neque portabunt ultra opprobrium gentium .* Quæ quidem verba in ſenſu obvio intelligi non poſſunt de Davide , cum ipſo mortuo & Chaldæi & Græci Iſrael non modicum exagitaverint : Igitur de ſolo Chriſto , qui gentes ad fidem ſignis & portentis vocavit , &

cu.da

cujus Typum geſſit pius David. Hoc ipſum ex Evangelio claret in Chriſto Domino adimpletum; namque Joannis 10. ait Jeſus: *Ego ſum Paſtor bonus*. Ad Philipp. 2. dicitur ſervus, his verbis: *Exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens*. Luc. 1. ex familia David oriundus: *Dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum*. Ipſe vero etiam attulit pacem ſempiternam, juxta illud ad Epheſ. 2. *Ipſe eſt pax noſtra; qui fecit utraque unum*. Ezechiel cap. 37. eadem de Chriſto iterum prænuntiat.

Quarto, Judæi quidem rudiores iſta oracula de Zorobabele, qui fuit tantum Chriſti figura intelligere voluerunt, & poſt ipſos Grotius, ſed Theodoretus lib. 13. comment. in Ezechielem ad caput 34. priores luculentiſſimis rationibus debellat: „ Dicant, inquit, Judæi, quis „ ſempiternus ipſorum Rex ſit, qui David appellatur? Nequaquam enim Zorobabeli hujuſcemodi appellationes convenire, ipſi quoque confitebuntur. Primum „ enim haud regnavit ille, ſed populi „ ductor fuit: deinde etiam illud ipſum „ imperium morte finitum eſt; quod ſi „ de genere Davidico hunc ſempiternum „ intelligunt David, oſtendant David „ genus regnare. „ Et ſic confutatus manet Grotius.

De volumine Danielis.

PRIMO: Voluminis Danielis Prophetæ quædam laudantur ſententiæ lib. 1. Machab. 2. 59. adducitur in teſtimonium poſtremi judicii venturi ab ipſo Chriſto Matth. 24. 15. his verbis: *Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt a Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes &c.*

Secundo: Aſtipulantur pro libri veracitate omnes ferme primorum ſæculorum Patres, maxime vero S. Ignatius epiſt. ad Magneſianos, ubi Suſannæ refert hiſtoriam: ſubſcribit Tertullianus lib. de corona Militis. Item & S. Cyprianus orat. Dominic. tum ſerm. de lapſis mentionem facit de hymno trium puerorum, ſimiliter & Baſilius lib. de Spiritu ſancto, nec non & Chryſoſtomus homil. in Hiſtoriam Suſannæ. S. Ambroſius lib. 3. cap. 7. ut Canonicam commemorat. ſuffragantur Hieronymus epiſt. 103. Athanaſius, epiſt. ad Serapionem, Gregorius Naz. oratio 18. Auguſtinus lib. de natura Boni cap. 16. Tum epiſt. 122. meminit hymni trium puerorum. Cæterum Origenes hom. 1. in Levit. & epiſt. ad Julium Africanum, ſicut & Athanaſius in ſynopſi defendunt omnes libri Danielis partes; quinimmo, & hiſtoriam Suſannæ, hymnum, & draconis factum. Ergo &c.

His omnibus adjungitur Joſephus qui lib. 10. cap. 12. de Danielis volumine, „ ſic loquitur: Danielis libri certam fidem „ faciunt, quod Deus cum eo eloquia „ miſcuerit; non ſolum enim futura prædixit, ut alii Prophetæ, verum etiam „ tempus quo eventura eſſent præfixit. „ Similia, immo & ſpecialiora de eodem ſcribit lib. 4. cap. 8. & lib. 12. cap. 4. Ergo &c.

Hanc probationum ſeriem juvat claudere aureis S. Hieronymi verbis in Prooemio commentariorum, quæ quidem opera perierunt. Eo loci debellat Porphyrium, volumen præcipue Danielis inſectantem. Porphyrianæ calumniæ occaſionem dedit, *ait S. Doctor*, quod nullus Prophetarum, tam aperte de Chriſto ſit vaticinatus: „ Non enim ſolum ſcribit „ eum eſſe venturum, quod eſt commune „ cum cęteris, ſed etiam quo tempore „ venturus, ſit, docet: & Reges per ordinem prænuntiat. Quæ quia vidit Porphyrius univerſa completa, & tranſacta „ negare non poterat, ſuperatus hiſtoriæ „ veritate in hanc prorupit calumniam: „ ut ea quæ in conſummatione mundi de „ Antichriſto futura dicuntur; propter „ geſtorum in quibuſdam ſimilitudinem, „ ſub Antiocho Epiphane impleta contendat. Cujus impugnatio, teſtimonium „ veritatis eſt. Tanta enim dictorum „ fides fuit, ut Propheta incredulis hominibus non videatur futura prædixiſſe, „ ſed narraſſe præterita. „

Diluuntur objecta circa Iſaiæ volumen.

OBJICIES: Cap. 6. verſ. 8. habetur: *Audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam, & quis ibit ex nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me*. At vero verſ. 5. dixerat

rat

rat idem Propheta : *Væ mihi , qui tacui*. Sed in hoc manifeſta apparet contradictio, quod ſacro certe repugnat libro : Igitur Iſaiæ volumen non eſt Canonicum.

Reſpondeo I. Locum non eodem modo verti ab auctoribus ; namque Septuaginta legunt : *Non miſer ego, quia dolore punctus ſum* . Jonathan vertit : *Væ mihi quia peccavi* . Cyrus interpres , dicit : *Væ mihi quia obſtupui* . Arabes : *Audax ſum* . Vatablus: *Perii*.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Et Auctores ſacri diverſis temporibus locuti ſunt , concedo: hinc quandoque interrogati nonnumquam ſiluerunt ; quandoque etiam læti miſſionem ad erudiendos populos ſuſceperunt : Et eodem tempore locuti ſunt, eumdemque in diverſis morem geſſerunt , nego . Ne miremini igitur lectores, ſi Iſaias una vice tacuerit, & de hoc ipſo doluerit. Altera vero vice præſto fuerit , & ſuum adverſus peccatores acuerit zelum. Demum Propheta non dicit ſe ad huncuſque diem obmutuiſſe, & ſibi tum primum vaticinandi munus a Deo fuiſſe demandatum: ſed de hoc tantum , quod viſo Domino ſuper ſolium excelſum ſedente , & Seraphim faciem præ Majeſtatis divinæ præſentia velante , diutius quam deceret ſiluerit.

Inſtabis : Sententiæ Iſaiæ videntur non ſibi cohærere: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Hoc eſt, non ſunt juxta critices regulas in ordinem digeſtæ, & ad trutinam eloquentiæ humanæ compoſitæ , concedo : hoc eſt , non ſunt genuinæ & veræ , nego . Prout erat impetus Spiritus ſancti , illuc gradiebantur & animus & lingua Prophetæ, quocirca adamuſſim in dictione non ſervavit ordinem.

Inſiſtes: Liber ſacer nec inter ſe pugnantia , nec veritati abſona complectitur : Atqui tamen nonnulla ſimilia reperiuntur in Iſaiæ volumine. Et probatur. I. Quod legitur cap. 1. 7. 8. de vaſtatione & excidio Jeroſolymæ non convenit Oziæ Regis tempori ; nihil enim de hoc habetur lib. 2. Paralip. ſed potius contraria, cum eo loci omnia fauſta pro civitate cap. 26. Oziam feciſſe referat Scriptor ſacer, nec quidquam mali Jeroſolymæ , ſed ſoli ipſi contigerit , quippe qui in proſperitate elevatus , neglexerit Dominum ; hinc & lepra percuſſus legitur , eo quod contra præceptum Domini munus Sacerdotis , tametſi Laicus obire tentaverit . II. Iſaias ſub Manaſſe Rege vaticinatus eſt , & tamen in ejus libro nullum extat propheticum oraculum Manaſſis temporibus editum. Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem . Ad primam probationem diſtinguo , ut ſupra : Et Iſaias non hiſtorice , ſed prophetice ſcripſit Jeroſolymę civitatis excidium , concedo: prędictio autem rei futurę quocumque tempore antequam evenerit , ſicut fieri, ſic & collocari poteſt: Et mere hiſtorice illud ſcripſit , nego. Ad ſolos Hiſtoriographos ordinem temporum , in texendis factis ſpectat.

Ad alteram probationem dico , Ozię Regis hiſtoriam conſcriptam fuiſſe ab Iſaia in libro a volumine prophetiarum diſtincto, quod injuria temporum excidit: vaticinia tamen ſub Ozia Rege edita habemus plurima in volumine de quo in pręſentiarum agitur, ut legere eſt cap. 1. 2. 3. 4. & 5.

Ad tertiam probationem reſpondeo, incertum eſſe Iſaiam ſub Manaſſe prophetaſſe , cum vel ipſe ſub quatuor dumtaxat Regibus vaticinia emiſiſſe teſtetur: ſi quę igitur ſub Manaſſe edidit vaticinia , dubio procul non tradidit memorię.

Argumenta contra Jeremiæ librum.

Oppones : In libro Jeremiæ multa confuſa, & abſque ordine leguntur, ut ipſe teſtatur Hieronymus Pręfat. ad iſtud volu-
„ men , his verbis : Ordinem viſionum ,
„ quę apud Gręcos & Latinos omnino
„ ſunt confuſę ad fidem priſtinam correximus. „ Quin immo & facta correctione, multa adhuc interpolata ſunt; namque cap. 21. ſcribit Propheta ea quæ, regnante Sedecia, contigerunt. Cap. vero 22. & ſequentibus de Sellum ſeu Joachas, tum de Joachin vaticinatur , quæ tamen cap. 24. prædicta ſunt , translato Joachimo evenere . Caput 25. complectitur prædictiones factas anno ejuſdem Regis quarto: cap. vero 26. & 27. e contra continent quæ facta ſunt ann. 1. hæc inordinatio atq; confuſio inſpirato non convenit libro. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo : Et hæc inordinatio ne minimum quidem a veritate detrahit, concedo: & divinæ opponitur veracitati, nego. Dictum eſt ſupra Prophetas,

juxta

juxta Spiritusſancti afflatum loqui; Spiritus autem, inquit Apoſtolus, pro ut vult, & quando vult ſpirat, immo & ſæpius diverſæ & diſparatæ ſunt ſententiæ, ut non ſemel reperitur in Pſalmis, & quandoque etiam in cæteris Prophetis: Sed præter iſtam generalem rationem, non deſunt ſpeciales, quibus ordo viſionum in Jeremia abſque veritatis diſpendio probatur: ejus quippe liber primum ex impietate Regis combuſtus eſt, deinde vero alternata vice, ſed propter anguſtiam & acerbitatem temporum citocitius conſcriptus eſt: quocirca Baruch Jeremiæ ſcriba magis ad ſententias quam ad hiſtoriæ & factorum ordinem attendit.

Inſtabis: In eodem libro nedum confuſa, ſed & quædam falſa ſubnotantur: Atqui falſitas a libro divino propellenda eſt. Ergo &c. Probatur major. Cap. 22. verſ. 30. habetur: *Scribe virum iſtum ſterilem*; ſcilicet Jechoniam, *virum qui in diebus ſuis non proſperabitur*; *nec etiam erit de ſemine ejus vir, qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultra in Juda*. Atqui hoc falſum eſt. Et probatur. Primoquidem, Jechonias non fuit ſterilis, cum octo habuerit filios, ut legitur 1. Paralip. cap. 3. verſ. 16. II. Poſtea ipſe ſedit ſuper Thronum David ut habetur 4. Reg. 25. & 27. quandoquidem Evilmerodac eum ſedere voluit Babylone ſuper ſolium, ſicut cæteros terræ Reges. III. Salathiel ejus filius, etiam tranſacta captivitate, clavum regni Judaici tamquam dux tenuit. Ergo &c.

Reſpondeo negando majorem. Ad primam probationem, diſtinguo: Eatenus Jechonias ſterilis fuit, quatenus captivus Babylonem ductus eſt, concedo: ſterilis fuit generatione, nego. Vox igitur *ſterilis*, apud Prophetam non generationis, ſed poteſtatis indigentiam & privationem ſonat, ut ipſe probavit eventus, & ſic conſociantur Scripturæ: tum quia nullus ex Jechonia filius ſedit poſt ipſum ut Rex.

Ad ſecundam probationem, diſtinguo: Jechonias ſedit Babylone ſuper ſolium ſpecie & honoris cauſa, concedo: tamquam habens poteſtatem, nego. Et vero Rex Juda non habebat pro ſolio Babylonem, quandoquidem erat captivus, & in terra aliena.

Ad tertiam probationem utique diſtinguo: Et Zorobabel filius Salathiel ſuum ducebat ortum ex Nathan, cujus pater Salathiel, extinctis in Jechonia ſucceſſoribus, in eorum locum ſucceſſerat, concedo: ortum ducebat ex Phadaia, qui lib. 1. Paralip. dicitur filius Jechoniæ, nego. Salathiel brevi tempore tenuit Ducatum, longiori ſane Zorobabel, ſed ipſe ortum ducebat ex Nathan, hinc a Jechoniæ domo excidit totaliter poteſtas, quod Prophetiæ Jeremiæ perfectam indigitat adimpletionem.

Urgebis: Non deſunt alia loca ejuſdem libri quæ quamdam præ ſe ferunt contradictionem: Ergo &c. Probatur antecedens cap. 34. verſ. 5. legitur: *Audi Verbum Domini Sedecia Rex Juda: hæc dicit Dominus ad te: non morieris in gladio, ſed in pace*. Atqui tamen, effoſis oculis, Babylonem captivus ductus, ibi obiit: Igitur non in pace, ſed manu violenta ſibi illata.

Reſpondeo pro more diſtinguendo: Et propter oculorum plagam, non mortuus eſt Jechonias, concedo: & vi atque oculorum dolore correptus obiit, nego. Antequam Babylonem uſque pervenerit Jechonias, jam jam ex plaga amiſerat oculos, poſtea tamen orbatus oculis vixit captivus annos circiter 38. aut 39. & in pace, immo cum honore ultimum clauſit diem, quandoquidem ex ordinatione Evilmerodac, ſub finem vitæ regiis donabatur honoribus, tum in lectulo defunctus eſt. Nihil igitur abſurdi continet Jeremiæ vaticinium.

Perſiſtes: Cap. 25. Joachin dicitur regnaſſe annis quatuor, & tamen Daniel cap. 11. captus eſt an. 3. regni ſui: Igitur non tamdiu regnavit ut ſcripſit Jeremias. II. Cap. 36. verſ. 30. habetur: *Hæc dicit Dominus contra Joachin Regem Juda: Non erit ex eo qui ſedeat ſuper ſolium David*; & tamen lib. 4. Reg. cap. 24. verſ. 6. legitur: *Regnavit Joachin filius ejus pro eo*: Ergo &c.

Reſpondeo ad primum, leviſſimam eſſe diſcrepantiam; unus enim vel alter annus veluti pro nihilo in Chronologia habetur; maxime vero cum Hiſtoriographi inter ſe diſſentiant in circumſtantiis temporum & factorum. Dico ſecundo, Joachin regnaſſe annos ſeptem, ut habetur lib. 4. Reg.

Reg. cujus annos Daniel & Ieremias non eodem modo numerant. Ieremias videtur numeraſſe ab anno primo quo primum regnavit; Daniel vero ab anno quo Ioachin conſtitutus eſt Rex a Nabuchodonoſor cui tribus annis ſervivit, unde Jeremias cap. 25. verſ. 1. annum Joachin quartum conjungit cum primo, quo confirmatus eſt Rex a Nabuchodonoſor, & ſic omnia concordant.

Ad ſecundum diſtinguo: Et hoc dictum eſt ratione Ioachin filii Joachin in quo ceſſaverunt Reges Iuda, concedo: ratione ipſius Joachin, nego. Hoc ipſum conciliatur ex eo quod Ioachin e ſede regali propter ejus adverſus Nabuchodonoſor rebellionem ab iſto Imperatore deturbatus ſit, & filius ejus Joachin in patris locum ſuffectus ſit.

Replicabis: Quædam adhuc ita pugnantia ſunt in capite 37. & 38. ut a libro Canonico prorſus eliminanda ſint: Igitur ſaltem quoad omnes partes liber Jeremię non eſt inſpiratus. Probatur ſubſumptum. In priori loco v. 13. Jeremias comprehenſus dicitur, eo quod ad Chaldæos profugere videretur: ſic enim habetur: *Ad Chaldæos profugis. Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum; ſed comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad Principes: quamobrem irati Principes contra Jeremiam, cæſum eum miſerunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan Scribæ.* Poſteriori vero capite Jeremias ad veſtibulum carceris juſſu Sedeciæ poſitus, cum populo ſuaderet, ut, relicta civitate, ſalutem ad Chaldæos fugiendo quærerent, detruſus eſt in lacum lutulentum Melchię: *Quicumque manſerit in civitate hac, morietur gladio, & fame, & peſte; qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet .... Et dixerunt Principes Regi: Rogamus ut occidatur homo iſte, de induſtria enim diſſolvit manus virorum bellantium qui remanſerunt in civitate hac:* Ergo &c.

Confirmatur I. Poſtremum caput libri Jeremiæ non eſt ejus fœtus, quippe quod e duobus ultimis capitibus lib. 4. Regum totum fere depromptum ſit: Igitur non ſine veritatis diſpendio opus Jeremiæ tribuitur. II. Neque vero etiam ſatis conſtat Threnos ad Jeremiam pertinere.

Reſpondeo negando antecedens: Ad probationem diſtinguo: Et contenta in laudatis capitibus diverſas circumſtantias diverſæ incarcerationis Jeremiæ referunt, concedo: unam & eamdem ejuſdem incarcerationis enarrant hiſtoriam, nego. Et ſic vel umbra quidem contradictionis non eſt. Et vero in capite 37. habetur Principes adverſus Jeremiam iratos cum cæſum miſiſſe in carcerem Jonathan Scribę, eo quod ad Chaldęos ipſum confugere autumarent: *Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum Laci, & in ergaſtulum; & ſedit ibi Jeremias diebus multis.* Tum Sedecias advocavit eum ad ſe, ut in ſecreto ei ventura mala Jeruſalem aperiret, adductus, rogavit Regem ne in carcerem Jonathan iterum detruderetur; cujus votis annuens Rex juſſit ut in carceris veſtibulo commoraretur: *Mittens autem Sedecias Rex tulit eum; & interrogavit eum in domo ſua abſcondite, & dixit: putaſne eſt ſermo a Domino? Et dixit Jeremias: eſt .... Nunc ergo audi, obſecro, Domine, mi Rex: valeat deprecatio mea in conſpectu tuo, & ne me remittas in domum Jonathæ Scribæ, ne moriar ibi. Præcepit ergo Rex Sedecias ut traderetur Jeremias in veſtibulo carceris, & daretur ei torta panis quotidie.*

Capite ſequenti Jeremias prædicando in Jeruſalem ſuaderet populo, ut, relicta civitate brevi incendenda, ad Chaldæos ad ſalvandam vitam confugeret, ſed de hoc commoti Principes poſtulaverunt a Rege ut occideretur Jeremias, qui & miſſus eſt in lacum Melchiæ a priori diverſum: *Rogamus*, aiunt, *ut occidatur homo iſte .. .. Et dixit Rex Sedecias: Ecce ipſe in manibus veſtris eſt: nec enim fas eſt Regem vobis quicquam negare. Tulerunt ergo Jeremiam & projecerunt eum in lacum Melchiæ filii Hamelech, qui erat in veſtibulo carceris, & ſubmiſerunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua ſed lutum.* Primum igitur miſſus eſt Jeremias in lacum Jonathan, eo quod Principes eum ad Chaldæos confugere crederent: tum in lacum luti Melchiæ, quia populo dederat conſilium ut de civitate pro vita conſervanda ad Chaldæos confugerent.

Ad confirmationem dico Jeremiam ſpiritu prophetico cuncta prænoſcentem potuiſſe eadem ſcribere poſtremo capite quę

in

in duobus poſtremis libri quarti Regum referuntur: ſed dato & non conceſſo illud caput non eſſe Jeremiæ fœtum, a Baruco poſt ejus obitum addi potuit, vel etiam ab Eſdra, ut eſſet argumentum ſequentium lamentationum Jeremiæ, adeoque & quid ſacrum, cum & contenta, ſcripta ſint a Prophetis.

Ad alteram confirmationem dico, Threnos juxta ſanctorum Doctorem placita, & Eccleſiæ definitionem habere pro auctore Jeremiam. Hoc ipſum ſubindigitat ſtyli cognatio; hoc annuntiant locutiones ſimiles in vaticiniorum libro, & in Lamentationibus; hoc declarat Præfatio Threnis præfixa in LXX. Interpretum editione: hoc demum non levius aperiunt iſta lib. 2. Paral. 35. 25. verba: *Univerſus Juda & Jeruſalem luxerunt eum: Jeremias maxime: cujus omnes cantores atque cantatrices uſque in præſentem diem Lamentationes ſuper Joſiam replicant; & quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum fertur in Lamentationibus.* Quæ quidem Joſephus lib. 10. Antiq. cap. 6. & S. Hieronymus in Proemio Lamentationum, de ipſis, qui ſuperſunt Jeremiæ Threnis intellexere. *Rabbi Solemoch*, aliique ex Hebræis, lugubre carmen in Joſiæ funere a Jeremia editum quarto Lament. capite aiunt contineri, atque id maxime demonſtrari hoc verſu: *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus, in umbra tua vivemus in gentibus.*

Dices contra librum Baruch: Volumen illud non videtur eſſe canonicum: Et probatur multis momentis. Primo quidem, tempore ſancti Hieronymi non extabat codex hebraicus hujuſce libri. Secundo, teſte eodem Hieronymo, ille liber non invenitur in Canone Judæorum, ſicut nec Jeremiæ oratio. Tertio, Baruch dicit ſe anno quinto veniſſe Babylonem, urbe Jeroſolyma jam diruta, & tamen poſtea inducit Judæos ad ſacrificium in Templo offerendum paratos, quod certe implicat, quando quidem 4. Reg. 25. verſ. 9. Templum erat combuſtum. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo, Non extabat tempore D. Hieronymi codex hebraicus textum Baruch continens, decurſu tamen temporis poſtea inventus eſt, concedo; & non inventus eſt, nego. Omnes norunt tempore captivitatis Babylonicæ ſacros Libros hinc inde fuiſſe diſpertitos, qui tametſi per Eſdram collecti, ingruentibus iterum atque iterum bellis, & vaſtato per Romanos Græcorum Imperio, iterum textus ſacri ubique diffuſi etiam propter metum Paganorum, multis occulti & abſconditi erant: hinc Chriſtianorum oculos etiam molitione Judæorum in odium Religionis ex parte fugerunt: at toto orbe in pace Chriſti & compoſito, & firmato, in lucem gradatim omnes prodiere. Non unum eſt pro textu Baruch teſtimonium, & non ſine fundamento ſacra Synodus Trid. in ſacrarum Scripturarum canonem illum ſicut orationem Jeremiæ adſcivit.

Ad ſecundam probationem patet reſponſio cur in Proto-canone & liber Baruch & Jeremiæ oratio non reperiantur: quia videlicet Scripturæ ſacræ multa paſſæ fuerant naufragia, idcirco non niſi decurſu temporum inventæ, poſtea ſuo in loco & ordine repoſitæ ſunt.

Ad tertiam probationem diſtinguo: Et Judæi tametſi Jeroſolyma diruta, potuerunt aliquem Templi ex dilapidatione ſuperſtitem locum purgare, & ibi altare erigere, ut Deo Optimo Maximo ſacrificarent, concedo: & hoc non ita factum eſt, nego. Jacob erexit lapidem in titulum, ſicut & altare in loco ubi viderat Dominum; Machabæi vero fugatis & profligatis inimicis Jeroſolymam ingreſſi, Templum a profanationibus purgarunt, & ibi ædificato altari, ſacrificium Domino obtulerunt; quidni & fecerint altera vice, ſicut enarrat Baruch?

Difficultates de Ezechielis volumine proponuntur.

REPONES: Ezechiel ſuum librum ſic primum ſcribit: *Et factum eſt in trigeſimo anno, in quarto, in quinto die menſis; cum eſſem in medio captivorum juxta fluvium Chebar.* In iſto initio duo non cohærent. Primo quidem veluti multa alia ſupponit: *Et factum eſt*; namque particula *&*, hoc ſonat. Sic enim, omiſſis antecedentibus, Lector ea quæ vult Propheta dicere non capit, quod ſane haud a Spiri-

Spiritu ſancto dictato, minime convenit.

Secundo: Trigeſimum annum in trigeſimo anno notat, ſed & hoc aut bathalogiam, contradictionem & obſcuritatem intellectu difficilem ſpirat: Ergo &c.

Reſpondeo ad primum, particulam *&*, juxta linguæ ſacræ Doctores ornatus locum obtinere, quod non unum probat exemplum. Eodem quippe modo incipit liber Joſue, tum prophetia Jonæ, & liber primus Machabæorum, vel etiam dici poteſt Prophetam de multis aliis in oratione & raptu edoctum fuiſſe; quia vero myſteria Regis ſupremi abſcondere bonum erat, hinc ea ſupponendo, propter connexionem rerum revelatarum ſubtexuit ſic loquendo, *& factum eſt*. Sic Paulus aſſerit multa audiviſſe in raptu, quæ non licebat hominibus loqui: quocirca revelationem ſibi factam fuiſſe dixit, ſed quæ voluit, & non omnia manifeſtavit.

Ad ſecundum, trigeſimus initio prophetiæ annus laudatus ætatem Prophetæ denotat, ita ut ſenſus ſit, Ezechiel 34. annis natus prophetare cœpit. Sic reſpondet S. Hier. Præfat. in Ezechielem 1. cum enim ſingulas ſubnotent Prophetæ circumſtantias, non mirum ſi qua ætate vaticinia protulerint, ſcribant ad majorem prophetiarum certitudinem; pari & conſimili modo Jeremias poſuit ſe ab adoleſcentia prophetaſſe.

Inſtabis: Ezechiel cap. 17. prænuntiat Sedeciam Babylonem ducendum, & tamen Joſephus lib. 10. ant. cap. 10. ſcribit Ezechielem prædixiſſe futurum ut Sedecias Babylonem non videret: quæ duo pugnant adinvicem. Rurſus cap. 18. 20. ait: *Filius non portabit iniquitatem patris*; & tamen Exodi 34. contrarium legitur: *Dominator Domine Deus ... qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam & quartam progeniem*; Ergo &c.

Reſpondeo ad primum, Sedeciam adductum fuiſſe Babylonem, ſed oculis prius evulſis, hinc tametſi commoraretur ibi captivus, non tamen civitatem vidit.

Ad aliud momentum diſtinguo: Filius non portabit iniquitatem patris quoad pœnam æternam, ſi non ſit ſceleris paterni conſcius, concedo: ſi ſit nego: quia tamen filius eſt aliquid patris, quandoque Deus flagellis temporalibus viſitat ad quartam uſque generationem iniquitatem patris in nepotibus: & ſic utraque conciliatur Scriptura.

Fit ſatis objectionibus quæ militant contra Danielis volumen.

OBJICES, Tria capita videlicet, de hiſtoria Suſannæ, draconis, & hymni puerorum a multis non ſine fundamento revocantur in dubium: Igitur liber Danielis ſaltem quoad omnes partes non eſt ſacer. Probatur antecedens: Sic propugnat Hieronymus in Præfat. ad Danielis librum: quinimmo, tria illa capita fabularum nomine vocat. Concinit Julius Africanus apud Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 23. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo: Et S. Hieronymus juxta aliorum placita loquitur, concedo: ſecundum propriam ſententiam, nego. Namque in Apologia 2. contra Rufinum verſus finem, ait ſe non diſſentire ſeu retractare quod in Prologis dixerat, ſed ſolummodo Judæorum referre opinionem: porro in Prologis agnoſcit capita laudata veluti Scripturam inſpiratam, cui ſubſcribunt alii Patres, quorum auctoritatem ſupra retulimus. Non abs re erit hic referre verba S. Hieronymi: "
„ De Daniele autem breviter reſpondeo,
„ me non negaſſe eum Prophetam, quem
„ ſtatim in fronte Prologi Prophetam eſſe
„ confeſſus ſum; ſed quid Hebræi dicerent,
„ & quibus argumentis ſuam niterentur
„ probare ſententiam, voluiſſe monſtrare,
„ & docuiſſe Lectorem, Eccleſias Chriſti
„ hunc Prophetam juxta Theodotionem
„ legere, & non juxta Septuaginta tranſ-
„ latores . . . quod autem refero, quid
„ adverſum Suſannæ hiſtoriam, & hym-
„ num trium puerorum, & Belis dra-
„ coniſque fabulas quæ in volumine he-
„ braico non habentur, Hebræi ſoleant
„ dicere: qui me criminatur ſtultum,
„ ſe ſycophantem probat. Non enim quid-
„ quid ipſe ſentirem, ſed quid illi con-
„ tra nos dicere ſolent explicavi. „ Cæterum dato & non concesso, ſanctum Hieronymum locutum fuiſſe in propria ſententia, cum nubem teſtium, quibus acceſſit definitio Eccleſiæ habeamus pro momentis laudatis, citra dubium eſt librum Da-

„ nie-

Digitized by Google

„ nielis quoad omnes partes eſſe canonicum : nec quicquam virium habet objectio ex S. Iſidoro Hiſpalenſi deprompta dicente : " Ezechiel & Daniel a viris „ quibuſdam ſapientibus ſcripti eſſe perhi- „ bentur " Hoc unum quippe probat, volumen Danielis a quibuſdam hebraice fuiſſe ſcriptum, quod ipſe chaldaice ſcripſerat. Incaſſum etiam auctor ſynopſis ſub S. Athanaſii nomine editę librum Danielis inter libros apocryphos recenſet ; loquitur enim de alio libro, falſo iſti Prophetæ attributo, ſicut aliæ ſcriptiones ſacris auctoribus veteris & novi Teſtamenti ſuppoſitæ ſunt, quæ ab eodem auctore in Apocryphorum claſſem merito rejiciuntur : hujuſmodi fuere ſomnialia ſcripta, falſo Danielis nomine titulata, de quibus *cap. non obſervetis* apud Gratianum cauſa 26. quæſt. 7.

Ad confirmationem diſtinguo: Hieronymus vocat tria capita fabulas, hoc eſt, factorum enarrationes, concedo : hoc enim nomine non ſemel celebrantur hiſtoriæ: ſic Luc. 24. habetur Chriſtum ſe junxiſſe Diſcipulis Emmaus *dum fabularentur*, hoc eſt, cum hiſtoriam Paſſionis Domini enarrarent : hinc & Clemens Alex. apud Euſebium lib. 3. Hiſt. Eccl. cap. 23. narrationes fabulas vocat. Et Hieronymus per vocem *fabulas*, intelligit quid fictitium, nego : alias ſibi ipſi & aliis SS. Doctoribus contradiceret.

Inſiſtes : In hiſtoria Suſannæ cap. 13. Daniel veluti puer legitur & judicat ; & tamen cap. 6. altero priore, vocatur unus ex primis Satrapis Darii Medii, adeoque & vir ætate provectus : Sed iſta duo opponuntur: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo anteced. Et capita ſunt interpoſita, atque loco immutata, concedo : & non ſunt interpoſita, nego. Namque caput 13. Vulgatæ eſt apud Græcos primum : quia vero Latini invenerunt tria capita dubia, illa ſeparatim poſuerunt poſt duodecim prima capita, ut Lector intelligeret ea non eſſe apud Hebræos, ſaltem publica, hoc eſt, in Deutero-canone.

Urgebis : Atqui apparet eadem contradictio in aliis textibus : Ergo : &c. Probatur anteceden. Hiſtoria Suſannę contigit initio regni Cyri Regis Perſarum: ſic enim concluditur cap. 13. *Et Rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus*. Igitur ex illo capite ſequitur Danielem tempore Cyri adhuc puerum extitiſſe : Sed & hoc veritati non conſonat, quandoquidem ipſe Daniel a Nabuchodonoſor cum Jechonia translatus eſt. Porro a Nabuchodonoſor uſque ad Cyrum decem fluxerunt anni, ut patet ex lib. 1. Eſdræ, cap. 1. quocirca Daniel tunc temporis annis circiter 80. vel 90. provectus erat. Ergo &c. Iterum ibidem occurrit alia contradictio: namque Daniel tempore Nabuchodonoſor non puer, ſed potius ſenio confectus etiam e vita migraverat. Et vero Ezechiel prophetavit tempore Nabuchodonoſor, anno ſcilicet quinto tranſmigrationis, ut habetur Ezechil 14. 20. ubi hæc leguntur : Si tres viri iſti: *Noe*, *Daniel*, *& Job*, *fuerint in medio ejus* : *vivo ego*, *dicit Dominus Deus*, *quia filium & filiam non liberabunt* ; igitur Daniel tunc habuerat filios & filias, ſicut & Noe & Job: adeoque etiam mortuus, & iſti defuncti erant : Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad primam probationem diſtinguo : Et tunc Daniel erat puer cum translatus eſt, quocirca & de illo ut puero ſcribit Ezechiel, concedo : ſecus, nego. Nec requiritur quod haberet filios, quandoquidem Ezechiel hypothetice loquitur, videlicet, & ſuppoſito quod habuiſſet filios, ne quidem de miſeriis & calamitatibus propter peccata populi ingruentibus, eos ſolvere poſſet, eo quod Deus de peccatis vindictam ſumere ratus non audiviſſet deprecantium orationem. Quia vero Daniel percelebris & admodum illuſtris in toto haberetur imperio, ideo Ezechiel illum cum Noe & Job conjungit, ut intelligerent Judæi Deum ita eſſe exacerbatum, ut ipſe Daniel quantumvis & pietate & dignitate præfulgens, ſicut Noe & Job eos a pœnis eripere non valerent.

Perſiſtes : Ecce altera in eodem libro contradictio: Ergo &c. Probatur antecedens: Quæ dicuntur cap. 14. de Daniele miſſo in lacum, pugnant cum iis quæ dicuntur cap. 6. namque in iſto capite Daniel dicitur fuiſſe una tantum nocte in lacu: cap. vero 14. ibi ſex permanſiſſe diebus & totidem noctibus traditur : immo cap. 13. legitur Habacuc prandium Danieli

nieli in lacu leonum degenti attuliſſe. Porro Habacuc regnante Manaſſe vaticinatus eſt, ut graves propugnant auctores; ab illo autem uſque ad Cyrum, quo tempore Daniel miſſus eſt in lacum, pluſquam 140. anni interceſſerunt: quomodo igitur fieri potuit Habacuc prandium tuliſſe Danieli.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem diſtinguo: Et Daniel qui miſſus fuerat in lacum tempore Cyri, alius eſt ab eo qui conjectus fuit in lacum leonum tempore Darii, concedo: & idem unus eſt, nego. Primus erat ex Tribu Juda oriundus, qui & a Nabucodonoſor tranſlatus fuerat, quique liberavit caſtam Suſannam e ſenum iniquorum manibus, & tempore Cyri florebat: Alter vero erat de Tribu Levi. Sic cenſet Hieronymus Præf. in Daniel. & Lxx. Interpretes.

Dices: Tria capita de quibus ſupra, non inveniuntur in textu originali Hebræo: Ergo &c.

Reſpondeo I. neque iſtam Chriſti ſententiam Matth. 23. 35. qua Chriſtus exprobat Judæis omnes Prophetas occidiſſe ab Abel uſque ad Zachariam, quem inter Templum & altare interfecerant: nec iſtam quoque Epiſtolæ Heb. cap. 11. *Alii vero ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt &c.* Igitur ex eo quod aliqua in Hebræo deſiderentur, non ideo abiici debent, cum alias Traditione teneantur. Idem dicendum in facto præſenti.

Reſpondeo II. Capita laudata hebraice fuiſſe conſcripta, cum locutiones hebraicas non ſemel præ ſe ferant; factum eſt autem propter varias captivitates, ut Libri ſacri diverſa ſubirent naufragia: Poſtea vero aliqua hebræi textus fragmenta de tribus laudatis capitibus adinventa ſunt, & cætero textui fuerunt adjuncta.

Reſpondet Origenes epiſt. ad African. hiſtoriam Suſannæ primitus fuiſſe in codicibus hebræis, ſed Judæos illam expunxiſſe: *Quæcumque enim poterant, de iis, quæ ſeniorum & Principum accuſationem aliquam continebant, ea ſuſtulerunt a cognitione, ne vel ipſi in ſuſpicionem iniquorum judicum & malorum hominum venirent.*

Dices II. Multa in libro Daniel incredibilia narrantur: Ergo &c. Probatur antecedens. Primoquidem, quod Joachimus eſſet admodum dives: fieri autem non poteſt captivum divitiis affluere. Secundo, quod Judices tunc temporis duo conſtituti fuiſſent: ſed & hoc implicat, non enim captivis & exulibus competit poteſtatem in terra aliena judicandi habere: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primum, nego captivos omnes bonis fuiſſe ſpoliatos; neque enim & de Tobia, & de Nehemia Pincerna Regis, & de Mardochæo Eſtheris Reginæ avunculo, adeoque nec de Joachin dici poteſt; maxime vero cum ipſe Jechonias regiis honoribus Babylone ab Evilmerodac donatus ſit.

Ad ſecundum dico, Judæos, annuentibus Chaldæis & poſtea Perſis habuiſſe licentiam exercendi judiciariam poteſtatem in his quæ Religionem ſpectabant. Sic cenſet Origines epiſt. ad Julium Africanum.

Repones: Auctor hiſtoriæ Suſannæ inducit Danielem cap. 13. ut virum Græcum, quippe qui ex græcis vocabulis etymologias ducat. Et vero uni ex ſenibus pudicitiæ Suſannæ inſidiantibus dicenti ſe vidiſſe Suſannam peccantem ſub ſchino, Daniel ex illa voce σχῖνος, quæ latine *Lentiſcum* ſignificat, alludens ad verbum græcum σχίζειν, quod ſignificat *ſcindere*, ſtatim ſubjunxit: *Recte mentitus es in caput tuum: ecce enim Angelus Dei, accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium.* Alteri ſeni dicenti ſe vidiſſe Suſannam peccantem ſub primo, qui latine ſignificat *ilicem*, alluſit Daniel ſtatim ab arbore primi ad actionem ſecandi, nam πρίζειν, eſt arbor & πρῖνος, idem eſt ac ſecare; quocirca dixit ei Daniel: *Recte mentitus & tu in caput tuum; manet enim Angelus Domini gladium habens, ut ſecet te medium, & interficiat vos.* Eo loci ex Græcis arborum nominibus genus pœnæ in reos ſenes derivat Daniel; quod quidem veritati parum conſonat, cum Propheta hebraice ſolum & chaldaice loqueretur.

Reſpondet Origenes, Danielem non niſi Linguæ Chaldaicæ, cujus, juſſu Nabuchodonoſor fuerat imbutus, etymologiis uſum fuiſſe, quas poſtea Interpres Græcus alluſionibus ſibi propriis expreſſit, quod quidem in optimo interpretandi genere fieri ſolemne eſt.

SE-

SECTIO QUARTA.

De minoribus Prophetis.

§. I.

Analyſis hiſtoria.

Duodecim numerantur Prophetæ minores, ſcilicet Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Aggæus, Zacharias, & Malachias.

1. *Oſeas* deſcribit idololatriam populi, ipſius punitionem ſub figura meretricis, quam ducit Deo jubente in uxorem; habet XIV. capita.

I. Jonas loquitur de pęnitentia Ninivitarum præfigurante ſalutem gentium: ſic cæteri cum eo deplorant peccata Judęorum, minantur iram Dei, prænuntiant modo punitionem & deſolationem, modo etiam conſolationem per adventum Chriſti, tum primum, tum ſecundum adimplendam. *Jonas* in ventre piſcis concluſus, & poſtea ab eo ſolutus, fuit typus ſepulturæ & reſurrectionis Chriſti. Ejus liber quatuor conſtat capitibus.

II. *Joel*, non notavit tempus quo vaticinatus eſt: multi volunt Prophetiæ ſuæ oracula tempore Joram emiſiſſe, eo quod iſto potiſſimum tempore contigerit fames de qua apud Joel fit ſermo. Huetius contendit Joel vaticinatum fuiſſe poſt adductos Iſraelitas captivos in Aſſyriam & Mediam. Hoc ipſum colligit ex Cap. 3. v. 2. ubi habetur: *Congregabo omnes gentes*. Ejus volumen III. clauditur capitibus.

III. *Amos*, Paſtor Thecuita vaticinatus eſt ſub Ozia & Jeroboam, biennio ante terræ motum, cujus meminit Zacharias cap. 14. v. 15. qui quidem motus contigiſſe dicitur cum Ozias Sacerdotale munus uſurpavit circa annum 3214. mundi. Auctor ſe prodit cap. 4. & 8. citatur apud Tobiam cap. 2. v. 5. & lib. 1. Machab. cap. 1. v. 41. liber novem habet capita.

IV. *Abdias*, non notavit tempus vaticinationis ſuæ, ſed antiquus eſt Propheta, namque citatur apud Jeremiam cap. 49. quidam credunt ipſum fuiſſe qui Prophetas 100. metu Jezabel in ſpeluncis abſconditos pavit. Hoc ipſum infertur ex lib. 3. Reg. cap. 18. non tamen una eſt circa hoc factum opinio; quidam enim contendunt eum, qui hanc erga Prophetas habuit & humanitatem & charitatem, ſe ipſum non fuiſſe Prophetam. Unico capite liber Abdiæ continetur.

V. *Neque* Jonas tempus quo prophetavit, determinat; ſpectat tamen Oziæ & Jeroboam ætates. De Jona fit mentio lib. 4. Reg. ſicut & de ejus Prophetiis Tobiæ 19. v. 16. Tum in Evangelio Matthæi & Lucæ. Solus fuit Propheta Domini ad Gentiles miſſus.

VI. *Michæas* Moraſtites non idem eſt ac alius ejuſdem nominis Propheta longe antiquior. Vaticinatus eſt Jonathan, Achaz, & Ezechia regnantibus, anno mundi 3236. ante Chriſtum 750. auctor ſe prodit cap. 2. v. 3. Extat egregium apud Jeremiam cap. 26. 18. de Michæa teſtimonium, his verbis complexum: *Michæas de Moraſthi fuit Propheta in diebus Ezechiæ Regis Juda, & ait ad omnem populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Sion quaſi ager arabitur: Et Jeruſalem in acervum lapidum erit*. Michæę ſententias expreſſit Sophronius lib. 9. v. 19. hunc citat S. Matthæus, hunc Joannes: Chriſtus ipſe Matth. 10. 33. utitur ejus verbis: Opus ſeptem habet capita

VII. *Nahum* Elceſæus non præfixit ſuæ vaticinationi tempus. Hieronymus illam refert ad Ezechiæ tempora circa annum mundi 3262. cum jam decem Tribus translatæ erant. Prophetia tribus capitibus conſtat.

VIII. *Habacuc*, nec tempus vaticinationis ſuæ, nec patriam notavit; vaticinatus eſt multo tempore antequam Judæi a Chaldæis & ſuperarentur & ſubjugarentur: Probabile eſt ſcripſiſſe verſus prima Manaſſis Regis tempora, cujus quidem Regis peccata videtur perſtringere cap. 2. v. 12. hoc eſt, circa annum mundi 3390. antequam Manaſſes Babylonem captivus abduceretur: iſte monita Prophetæ flocci faciens, victus a Chaldæis captivus factus eſt, ſed pœnitentia ductus, Deo adjuvante liberatus eſt. Auctor ſe prodit cap. 2. v. 2. Nonnullas Habacuc ſententias imitati ſunt Jeremias & Ezechiel. Citatur a divo Paulo.

IX. *Sophonias* filius Cuſi Regis, an alterius;

terius, incertum eſt : Sed Ezechiæ proneposerat. Vaticinatus eſt, regnante Joſia, ſub initium ejuſdem Regni, hoc eſt tempore Jeremiæ : quædam iſte & Ezechiel ex illo depromſerunt. Ejus volumen tria capita præ ſe fert.

X. *Aggeus* ſcripſit an. 2. Darii menſe 6. hortatur Judęos ad reſtaurandum Templum, prædicit majorem futuri Templi quam præſentis gloriam, quod quidem de Eccleſia per Chriſtum condenda intelligitur. Duo habet capita ejus volumen.

XI. *Zacharias* filius Barachiæ & nepos Abdo non illius qui ad Jeroboam ſacrificantem in Bethel miſſus, futuram Aræ deſtructionem prædixit. Iſta enim ſententia, non eſt ſatis probabilis, namque inter avum & nepotem intercedunt pluſquam 450. anni. Sit ne ille de quo Chriſtus loquitur Matt. 23. inter auctores controvertitur. Probabilis eſt opinio S. Hieronymi lib. 4. comm. in cap. 23. Matth. qui Zachariam occiſum inter Templum & altare, non alium eſſe putat, quam illum qui in atrio Templi juſſu Joas necatus eſt, ut habetur in libro Paralip. Auctor ſe ipſum prodit Cap. 2. Illius meminit Eſdras : de eodem recordatur cap. 1. Matthæus. Multę circumſeruntur controverſiæ de regno, de imperiis & geſtis, de quibus Prophetæ ſcripſerunt. Zachariæ liber XIV. capita continet.

XII. *Malachias* Prophetarum ultimus, inſtaurato jam Templo ſcripſit. Cap. 1. v. 7. appellatur Angelus, ſed ſpiritu & moribus intellige. Origines abſque fundamento, immo nec ſine errore putavit Malachiam verum fuiſſe Angelum, idem ſed abſurde de Melchiſedech, & de beato Joanne Baptiſta opinatus eſt.

Malachias tot mira prædixit, ut ea paululum delibare juvet. Jam inſtaurato per Zorobabelem Hieroſolymę Templo, reſtaurataque Judæorum republica prophetare cœpit. Perſtringit ingratitudinem Judæorum, qui beneficia Dei cultu & amore debito recolere non ſtudebant, in primis vero Sacerdotum arguit ſocordiam & impietatem, arguit eorum ſacrificia pravis cum diſpoſitionibus oblata & flocci facit; tum cap. 1. v. 10. & 11. ſacrificium longe purius, excellentius & efficacius in nova lege offerendum prędicit, quod ſancti Patres de ſacrificio incruento Eucharitiæ intelligendum eſſe propugnat. Deus per Prophetam malos veteris legis Sacerdotes ſic alloquitur : *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exertituum : et munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gentibus : et in omni loco ſancrificatur et offertur nomini meo oblatio munda*. Duplicem prænuntiat Malachias Chriſti adventum, unum quidem ad ſalvandos homines, alterum vero ad eoſdem judicandos. Cap. 3. dicit prioris præcurſorem ſanctum Joannem Baptiſtam, poſterioris, Eliam implicite indicat. Jam ſit

§. II.

Sanctitas Librorum oſtenditur.

ILLI libri ſunt ſacri, qui in canone Synagogæ & Chriſti Eccleſiæ ne uno quidem excepto reperiuntur : quorum ſententiæ in teſtimonium veritatis aſtruendæ in utroque Teſtamento adducuntur ; quos SS. Patres & Doctores ut ſanctos habent & laudant : Atqui res ſic ſe habet pro libris minorum Prophetarum : & probatur ab enumeratione partium.

Oſeas : S. Hieronymus commen. cap. 1. divus Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 28. Oſeam prophetaſſe aſſerunt. Revera quidem cap. 6. 3. vaticinatur de Chriſti reſurrectione. Cap. 11. de fuga in Ægyptum & reditu, his verbis: *Ex Ægypto vocavi filium meum*. Quam ſententiam laudat S. Matth. cap. 2. 15. & Chriſto applicat.

Joel: S. Hieronymus meminit hujus Prophetæ Præſ. in Joel. Meminit Theodoretus etiam Præſ. in Joel. Chriſtum deſignat ille Propheta cap. 2. 23. his verbis : *Filii Sion exultate, et lętamini in Domino Deo veſtro : quia dedit vobis Doctorem juſtitię*.

Amos : Hieronymus comm. in Amos ſimiliter & Theodoretus comment. in eumdem, Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 18. illum agnoſcunt ut verum Prophetam : Auctor lib. Tobię cap. 2. 5. & 6. laudat ſententiam Amos his verbis : *Cumque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu et tremore ; memorans illum ſermonem quem dixit*

dixit Dominus per Amos Prophetam : Dies Feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum. Ille Propheta egregium profert de Chriſto vaticinium cap. 9. 11. *In die illa*, inquit, *ſuſcitabo Tabernaculum David, quod cecidit, & readificabo aperturas murorum ejus* ; quod S. Jacobus Act. 15. 14. interpretatur de Chriſto & vocatione gentium.

Abdias : Clemens Alex. lib. 1. Strom. & Euſebius in chronico Abdiam ut Prophetam celebrant. Ejus volumen unum habet caput, ut dictum eſt. Verſ. 17. de Chriſto & Eccleſia hæc mira prænuntiat : *Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit ſanctus : & poſſidebit domus Jacob eos qui ſe poſſederant.* Ad prima verba attendit Matth. cap. 1. 21. Joſepho ait Angelus de Chriſto : *Vocabis nomen ejus Jeſum : Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum* : Ad poſtrema vero S. Lucas cap. 1. 33. *Et regnabit in domo Jacob in aternum, & regni ejus non erit finis.*

Jonas : Theodoretus Prol. in Jonam uti Prophetam illum habet ; fuit Chriſti figura : hoc enim de illo vel ipſe Dominus reddit teſtimonium Matth. 12. 39. 40. 41. his verbis : *Generatio mala, & adultera ſignum quarit ; & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jona Propheta. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus : ſic erit filius hominis in corde terra tribus diebus & tribus noctibus.*

Micheas : S. Hieronymus in comm. ſicut & alii SS. Doctores non ſileut iſtum Prophetam, qui plenus Spiritu ſancto hoc mirum de Chriſto & Eccleſia intonuit oraculum : Cap. 4. *Et erit in noviſſimo dierum, erit mons domus Domini praparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles ; & fluent ad eum populi.* Tum & iſtud a S. Matth. cap. 2. 6. citatum, & ab ipſis Scribis & Sacerdotibus celebratum pro indicando Magis loco ubi Chriſtus naſceretur. *Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt & omnis Jeroſolyma cum illo. Et congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei : in Bethlehem Juda : ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam : Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda : Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.* Scriptum eſt Micheæ cap. 5. 2. *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda : Ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, a diebus aternitatis.*

Nahum : Hunc inter Prophetas annumerant Euſebius, Hieronymus, S. Aug. lib. 18. de civ. cap. 31. ante ipſos Joſephus lib. ant. cap. 11. & Clemens Alex. lib. 1. ſtrom. Ad Eccleſiam ſpectat illud quod dicit cap. 1. 15. *Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem : celebra Juda feſtivitates tuas, & redde vota tua : quia non adjiciet ultra ut pertranſeat in te Belial : univerſus interiit.*

Habacuc, A Doctoribus citatis celebratur ut Propheta, maxime ab Aug. lib. 18. de civ. cap. 33. quippe qui futura abſcondita ſoli Deo nota, adeoque & ſolo afflante eructaverit ; præcipue vero Meſſiæ adventum, cap. 2. 3. *Apparebit in finem, & non mentietur : ſi moram fecerit expecta illum : quia veniens veniet, et non tardabit.* Tum cap. 3. *Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud.*

Sophonias : Sanctus Hieronymus & alii ſuum addunt calculum prophetiis Sophoniæ, cum non niſi afflante Spiritu ſancto hoc præclarum de Chriſto & Eccleſia potuit prodere vaticinium cap. 3. 11. *In die illa non confunderis ſuper cunctis adinventionibus tuis .... Lauda Sion : Jubila Iſrael, latare et exulta in omni corde filia Jeruſalem. Abſtulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos : Rex Iſrael Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.*

Aggeus : Vel ipſa Scriptura meminit Aggæi ; ſic enim habetur lib. 1. Eſdræ cap. 5. 1. 2. his verbis : *Prophetaverunt autem Aggaus Propheta, et Zacharias filius Addo*. S. Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 35. tum Cyrillus Alex. comment. in ejus lib. habent illum ut Prophetam, S. Paulus Heb. 12. 26. hanc ab eo deſumpſit ſententiam pro Chriſto exaltando : *Cujus vox movit terram tunc : nunc autem repromittit, dicens : Adhuc ſemel : & ego movebo non ſolum terram, ſed & cœlum*. In Aggæo habetur cap. 7. *Hac dicit Dominus exercituum : Adhuc unum modicum eſt, et ego commovebo cœlum et terram.*

Zacharias : S. Hieronymus in interpretatione ſua ad Hebraicam veritatem edita, illum ut verum Prophetam celebrat : ſic quoque ventilatur lib. 1. Eſdræ cap. 5. mo-

5. modo citato. Bene multa & mira de Chriſto prenuntiat: Primo ejus adventum cap. 2. Tum cap. 3. ejus Sacerdotium, his verbis: *Oſtendit mihi Dominus Jeſum Sacerdotem magnum ſtantem coram Angelo Domini ... Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis: & ſtabat ante faciem Angeli, qui reſpondit, auferte veſtimenta ſordida ab eo .... Quia ecce lapis, quem dedi coram Jeſu*. Tertio, cap. 9. 10. ingreſſum ejus triumphalem ſuper pullum aſinæ, quem commemorat S. Matthæus cap. 21. citans Zachariæ locum.

Malachias: S. Cyrillus Alex. præf. in Malachie volumen, Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 35. Theodoretus præf. in cap. 1. Malach. & ante ipſos Juſtinus Dial. cum Triphone, Ireneus lib. 4. cap. 32. multa egregia de prophetiis Malachie Scribunt. Eccleſia in officio utitur illâ mirabili de Chriſto prenuntiata Malach. 3. 2. 3. ſententia: *Statim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator, quem vos queritis, & Angelus Teſtamenti quem vos vultis*. Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Libri Iſaie, Jeremie, Ezechielis, Danielis, Oſee &c. ſunt ſacri.

PRIMO: Omnes ſunt in Proto-canone, tum Judæorum, tum Chriſtianorum, ut legere eſt in decreto Concilii Trid. de Scripturis ſacris.

Secundo: Concinit traditio utriuſque Eccleſie, Orientalis ſcilicet, & Occidentalis. Cyrillus Alex. in Prologo comment. S. Hieronymus præf. in Prophetas. Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 23. Origenes hom. 1. in Lev. Joſephus lib. 10. cap. 12. & alii bene multi, nunc unum, nunc alterum ex his omnibus Prophetis commemorant.

Tertio: Non ſemel citantur iſti Prophete in utroque Teſtamento; hinc Porphyrius & alii qui ſanctitatem & inſpirationem hujuſmodi libris abjudicare tentarunt, ab Eccleſia ut homines deteſtabiles abjecti ſunt.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Ultro fatemur nonnullas antylogias in hiſtoriis quas texunt Prophetæ quandoque inveniri, ſed ut ſæpius dictum eſt, attendendo ad antecedentia & conſequentia facile conciliari propugnamus.

Secundo: Similiter & ordo temporum in factis referendis non ſemper ſervatur, ſed & hoc ab authenticitate & Prophetiæ veracitate nihil detrahit, cum vel ipſi Chronologiſtæ in hoc puncto ſæpius inter ſe diſcrepent: tum quia verſio LXX. nonnumquam inverſo ordine, immo vel ipſa Vulgata referunt facta, quod contigit propter acerbitatem captivitatum, quo tempore Scripturæ ſacræ diverſa paſſæ ſunt naufragia; illis vero abſolutis, eas, ut potuit Eſdras, collegit; hinc fragmenta decurſu ætatum inventa, ad corpus Scripturarum adjuncta ſunt. Res claret in Jeremiæ Prophetia; ejus enim volumine juſſu impii Regis combuſto, iterum dictari oracula divina neceſſe fuit, quod quidem in anguſtia temporum ſic factum eſt, ut ad ordinem factorum arithmeticum ſpectare non potuerit Scriptor canonicus.

Tertio: Eadem ratione parique facilitate ſolvitur difficultas, ſeu argumentum contra veracitatem hiſtoriæ Suſannæ, Hymni puerorum, & Belis ex quibuſdam Patribus & auctoribus petitum, qui de his momentis ſilent; cum enim fragmenta illorum hiſtoriam continentia citocitus non apparuerint, non mirum ſi in dubii ſuſpicionem venerint: Sed Eccleſia tandem de ſingulis certior facta, ea ut ſacram Scripturam in Concilio Trid. habenda eſſe definivit. De Minoribus Prophetis in præſentiarum loqui ſuperſedeo: cum eorum volumina univerſim a Synagoga & Eccleſia Chriſti, nullo contradicente, recepta ſint.

SECTIO QUINTA.

De palmaribus vaticiniis Chriſtum ſpectantibus.

PROPHETÆ omnes, in hoc potiſſimum incumbebant, ut mores hominum probe

be inſtituerent, populum a peccatis committendis deterrerent, virtutem excolendam docerent, præcipue vero ut Redemptionem omnium, & ſingulorum hominum, vel etiam Gentilium per Chriſtum operandam annuntiarent. Multa de ejus adventu, vita, morte, aliiſque Incarnationis circumſtantiis, dixerunt: Sed inter omnia eorum oracula, percelebre eſt illud quod de Virgine paritura emiſſum fuit ab Iſaia cap. 7. v. 14. & iſtud a Daniele de 70. hebdomadibus abbreviatis Dan. 9. v. 24. & ſequentibus. Solemnis eſt in Scholis de utroque vaticinio diſſertatio: iis præ cæteris utuntur Controvertiſtæ ad confundendum obſtrepentes Judæos, ut depoſito ex oculis mentis velamine, Chriſtum Mediatorem Deum & hominem agnoſcant. Quia vero nonnullæ occurrunt difficultates circa utrumque momentum ſolvendæ, operæ pretium eſt, prævia explicatione cujuslibet vaticinii ad ſingula reſpondere.

PUNCTUM PRIMUM.

Num illud Iſaiæ 7. vaticinium: ECCE VIRGO CONCIPIET; *ſit in beatiſſima Virgine & Chriſto adimpletum?*

CONCLUSIO.

Oraculum de Virgine concipiente adimpletum eſt in beatiſſima Virgine & in Chriſto.

Probatur multis momentis.

Primo, ex explicatione Prophetiæ.

ISTA Prophetia de ea intelligenda eſt perſona, quæ, Virgine permanente, concepit & peperit filium, cui nomen Emmanuel a Deo impoſitum convenit: Atqui ſola beatiſſima Maria, Virgo permanens concepit, & de ea ſola hoc ſtupendum & demirandum miraculum prænuntiatum eſt: Ergo &c. Probatur minor. I. Non eſt uxor Achaz, quæ ſic concepit, nec uxor Iſaiæ, neutra enim Virgo permanſit. II. Solus filius MARIÆ vocari debet Emmanuel, quæ quidem vox, interprete Iſaia, ſignificat *Emmanuel, nobiſcum Deus*, quippequi ab eodem Iſaia vocatur admirabilis, Deus, fortis, conſiliarius, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis, quæ dotes numquam dictæ ſunt de aliis, bene vero, de CHRISTO. Ergo &c.

Confirmatur: Cum obſideretur Achaz a duobus Regibus, ſcilicet Raſin Rege Syriæ, & Phacee Rege Iſrael, ut habetur 4. Regum 16. & Iſaiæ 7. dedit Iſaias iſtud miraculum in liberationis argumentum: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium .... Quia antequam ſciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra ... a facie duorum Regum ſuorum*. Atqui uxorem Achaz, vel Iſaiæ concipere & parere non eſt quid miraculoſum: Igitur Iſaias loquebatur tantum de ſanctiſſima Virgine Maria.

Confirmatur ſecundo, evertendo fundamentum talium Rabbinorum, qui dicunt, uxorem Achaz tunc fuiſſe ſterilem, & victa divinitus ſterilitate, Ezechiam filium peperiſſe, quod erat, inquiunt, ſignum liberationis, vel etiam miraculi, de quo Iſaias loquitur: Sed iſtud non cohæret & Scripturæ, & hiſtoriæ: Ergo &c. Probatur minor: Repugnat quidem Scripturæ, ſecundum quam Ezechias natus eſt antequam Iſaias hoc emitteret vaticinium: enim vero protulit anno ſecundo regni Regis Achaz, jam autem Ezechias attigerat annum ætatis ſuæ undecimum, namque Iſaias hoc vaticinium pronuntiavit, vivente adhuc Phacee, ut conſtat ex libro 4. Regum cap. 16. Certum eſt etiam quod poſt annum ſecundum regni Achaz Phacee mortuus erat; regnavit enim in Samaria viginti tantum annis, ut habetur libro 4. Regum cap. 15. Achaz vero regnare cœpit in Juda anno 17. Regni Phacee filii Romeliæ Regis Iſrael. Demum conſtat Achaz regnaſſe ſexdecim annis, ſicut ſcriptum eſt 4. Regum 16. 2. Ezechias autem filius erat annorum 25. cum regno ſui Patris Achaz ſucceſſit, ut patet ex libro 4. Regum cap. 18. 2. Igitur jam annum ætatis ſuæ undecimum attigerat anno ſecundo regni Patris ſui quando Iſaias protulit vaticinium, quod evincit ratiocinium Judæorum repugnare & Scripturæ & hiſtoriæ, miraculumque non niſi de BEATISSIMA VIRGINE hominem Deum concipiente eſſe intelligendum.

Secundo, ex convenientia utriuſque Teſtamenti & ipſius Iſaiæ explicatione, qui ſuum prodit ſenſum.

HABEMUS utrumque pro explicatione Prophetiæ Teſtamentum ; in novo quidem Lucæ I. *Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria. Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum, ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum. Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur; & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus; & regnabit in domo Jacob in æternum; & regni ejus non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum, quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.* Duo potiſſimum in his verbis ſubnotanda ſunt, videlicet beatiſſimam Mariam ſuam illibatam ſervare velle virginitatem: deinde vero Angelum iſtud illi aſtruere promiſſum, dicendo nihil ipſi de hoc timendum eſſe, quippe quæ conceptura & paritura eſſet operatione Spiritus ſancti hominem Deum. Concinit in his duobus privilegiis vetus Teſtamentum; Iſaias enim primum prænuntiat his verbis: *Ecce virgo concipiet &c.* Alterum vero iſtis: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel.. Deus, fortis &c.* Quo quidem oraculo clare prænuntiat Virginem concepturam Emmanuel. Et vero Chriſtus generatione hominibus communi procreari non poterat; alias, quod abſit dicere, fuiſſet ſicut nos peccato originali fœdatus: Igitur juxta Iſaiam, de Virgine illibata per Spiritus ſancti operationem natus eſt.

Idem Iſaias ſic prædicat Chriſti divinitatem, & conſequenter beatiſſimam Mariæ virginitatem, ut Judæi utrumque negando in meridie cæcutiant. Juvat aliquos Prophetæ textus hic recenſere. Capite ſecundo ſic intonat: *Erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium ... Elevabitur Dominus ſolus in die illa, et idola penitus conterentur.* Audis, in noviſſimis diebus præparatum montem, elevatum Dominum, ſcilicet Chriſtum; audis idola contrita, ecce adventus Meſſiæ mirabilis effectus.

Capite quarto, v. 2. ait: *In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria.* Capite 8. *Dominum exercituum ipſum ſanctificate ... erit vobis in ſanctificationem, in lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali duabus domibus Iſrael.* Chriſtus fuit in ſanctificationem Gentilium qui in illum credidere; in lapidem vero offenſionis Judæis, & Samaritanis, propter eorum incredulitatem.

Egregium eſt quod habetur cap. 9. 6. 7. *Parvulus enim natus eſt nobis ... et vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſeculi, princeps pacis.* Cap. 11. *Egredietur virga de radice Jeſſe, et flos de radice ejus aſcendet & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini.* Cap. 35. 5. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum &c.* Capite 40. *Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini ...... erunt prava in directa ..... Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet .... Sicut Paſtor gregem ſuum paſcet.* Cap. 45. 8. *Aperiatur terra, et germinet Salvatorem.* Denique cap. 60. 1. *Surge, illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini ſuper te orta eſt.* Quæ quidem omnia in uno ſolo Chriſto ſic adunantur, ut teſte S. Hier. epiſt. ad Paulinam cap. 7. & præfat. in Iſaiam, non tam vaticinium, quam Chriſti Evangelium Propheta texuiſſe videatur: Ergo &c.

Tertio, ex SS. PP. et Eccleſiæ Doctoribus.

PATRES Scripturæ ſacræ interpretes, ne uno quidem excepto iſtud oraculum: *Ecce Virgo concipiet etc.* DE SANCTISSIMA MARIA, quæ Virgo permanens peperit CHRISTUM, eodem veluti conſpirante calamo ſcribunt, vel potius intelligunt.

Inſtar omnium ſit Tertullianus, qui in

Apo-

Apologetico & in libris ſeptem adverſus Marcionem luculentiſſimis argumentis probat Chriſtum eſſe Meſſiam : libro vero 3. cap. 13. edit. Pariſ. 1634. Iſaiæ oraculum ſic explicat : " Et merito , *ait* , „ præſtruxit enim fidem incredibili rei , „ rationem edendo , quod in ſigno eſſet „ futura. Propterea , *inquit* , dabit vo- „ bis Dominus ſignum : *Ecce Virgo conci-* „ *piet in utero , & pariet filium* . Signum „ autem a Deo , niſi novitas aliqua mon- „ ſtruoſa , tam dignum non fuiſſet . De- „ nique & Judæi , ſi quando ad nos de- „ jiciendos mentiri audent , quæ ſi non „ virginem, ſed juvenculam concepturam „ & parituram Scriptura contineat , hinc „ revincuntur, quod nihil ſigni videri poſ- „ ſit res quotidiana , juvenculæ ſcilicet „ prægnatus & partus ; in ſignum ergo „ diſpoſita Virgo & Mater, merito cre- „ ditur: Infans vero bellator non æque . „ Huic traditioni accedit uſus Eccleſiæ quæ eam prophetiam ſemper ſic intellexit , & in una Miſſa in die nativitatis pro introitu habet.

S. *Thomas* egregie eamdem adimplet Provinciam commentario in cap. 7. & 8. Iſaiæ ; quia vero de ſancti Doctoris auctoritate multus erit in ſolutione objectionum ſermo , ejus textum brevitatis cauſa hic prætermittimus.

Solvuntur objectiones quæ ex varia vocis Abhlmach ſignificatione deſumuntur.

OBJICIUNT Judæi : In textu Hebraico legitur: *Ecce Abhlmach concipiet* : Sed iſta vox non virginem , ſed adoleſcentulam juvenculam ſeu puellam, ut reddunt Symmacus , Aquila , & Theodotion , quam contendunt fuiſſe Achaz uxorem , quæ primum erat ſterilis: Ergo &c.

Reſpondeo I. falſitatem minoris ex probationibus patere.

Reſpondeo II. diſtinguendo majorem: Et Septuaginta vertunt : *Ecce Virgo concipiet* . Et ut alii exponunt : *Intacta , & abſcondita viro concipiet* , concedo : ſecus , nego: Concordat Vulgata . Vox igitur *Abhlmach* ſignificat adoleſcentulam viro abſconditam , adeoque formaliter virginem; nuſquam vero adoleſcentulam ut ſic, abſtrahendo a virgine & uxore ; unde S. Hieronymus comm. in caput 7. Iſaiæ dicit non ſolum vocem prædictam Virginem non excludere , ſed potius ſignificare Virginem ; non qualemcumque , ſed ita abſconditam, ut ne oculis quidem virorum patere vellet . Hoc ipſum conſtat exemplo Rebeccæ , Gen. 24. ubi appellatur Puella decora nimis , Virgoque pulcherrima , & incognita viro : Igitur cum vox *Abhlmach* ſignificet Virginem , & ſecundum alios , adoleſcentulam viris pœnitus abſconditam , Prophetia de ſola beatiſſima Virgine intelligi debet.

Interpretatio eſt S. Thomæ hic in caput 7. Iſaiæ lect. 8. ubi primum refert objectionem , deinde vero his verbis ſic reſpondet, " Dicendum , quod nullum ſignum „ eſſet , ſi juvencula concepiſſet , & e- „ tiam virgo corrupta . Dominus au- „ tem aliquod magnum voluit ſignificare, „ cum dixit , in profundum inferni, ſive „ in excelſum ſupra . Ideo autem apud „ nos ponitur magis Alma , quam ju- „ vencula, quia Alma ſignificat Virginem „ ſecundum nominis originem , & ad- „ huc plus, cuſtoditam , de qua non poſ- „ ſit haberi mali ſuſpicio . Sed *Bethula* ſi- „ gnificat , ſecundum uſum loquendi po- „ ſteriorem . „

Reſpondeo III. fidem adhibendam eſſe verſioni Septuaginta, & cęterorum Orthodoxorum , minime vero verſioni Symmachi , Aquilæ & Theodotionis , quippequi conſperſi eſſent fuligine errorum Ebioniſtarum qui Chriſtum eſſe purum hominem autumabant ; unde non mirum ſi per vocem *Abhlmach* intellexerint Achaz uxorem , quod eſt a mente Iſaiæ prorſus alienum.

Inſtant : Atqui vox *Abhlmach* non ſignificat adoleſcentulam viro abſconditam ; Ergo &c. Probatur ſubſumptum . Rebecca vocatur etiam *Abhlmach* , & tamen non erat abſcondita, ut pote quæ adæquationis cauſa non ſolum materno e thalamo , non paterna dumtaxat domo , ſed ex urbe etiam exiret : Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens , cum illuſtr. Huetio : Virgines non erant abſconditæ quando vel celebratio ſacrorum vel neceſſitas , vel Patriæ conſuetudo exigebat , concedo : ſecus , nego. Quod autem hæc ſolutio ſit bona , patet ex illis 2. Machabæorum cap. 3. 19. his verbis :

T 4 *Accin-*

Accinctæque mulieres Ciliciis pectus, per Plateas confluebant: Sed & virgines, quæ conclusa erant, procurrebant ad Oniam. Igitur aliquando Virgines foras exibant.

Reſpondeo aliter diſtinguendo: Vox *Abhlmach* non ſignificat *abſcondita*, id eſt recluſa in domo paterna a conſortio virorum, tranſeat: non ſignificat abſcondita, id eſt, penes omnes corporis partes, velata, nego. Eſto quod *Abhlmach* non ſignificet ſemper *incluſa*, attamen hæc eſt ejus interpretatio: Virgines debent habere partes corporis ita velatas, ut nulla umquam pars alteri pateſcat, ita debet eſſe diligenter abſcondita & amicta ut nihil in ea homo videat, unde denudatio virginis in Scriptura ſacra ſumitur pro ejus defloratione: ſic Levit. 18. 6. *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus*. Sic Deuteronomii 22. 30. *Non accipiet homo uxorem Patris ſui, nec revelabit operimentum ejus*.

Quid plura? Verſiones Syriaca, Arabica, Paraphraſis Chaldaica & quidem magni ponderis apud Judæos, utuntur verbo, quod redditur latine, *Virgo*. Denique niſi hæc vox *Abhlmach*, idem ſonet ac virgo, ſenſus loci non modo erit falſus, ſed & plane abſurdus: ſic enim vertunt Judæi, Virgo, non quidem manens Virgo. Sed quæ antea Virgo erat, poſtea viro nupta ex eo concipiet, hoc inquam, abſurdum eſt; namque, conceptus Virginis proponitur ut ſignum miraculoſum liberationis Regis Achaz: attamen non eſt mirabile virginem nuptam parere.

Reponunt: Vox *Abhlmach* reperitur ſæpius in Canticis: Atqui tamen ibi ſignificat adoleſcentulas, non virgines: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Significat adoleſcentulas, non nuptas, concedo: nuptas, nego. Nemo non novit Scriptorem canonicum loqui de illis adoleſcentulis, quæ ſponſam ſequebantur; illæ autem erant virgines, nam ſeorſim a Reginis & concubinis recenſentur, unde Canticorum cap. 6. 7. habetur: *Sexaginta ſunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus*.

Inſiſtunt: Vox *Abhlmach* celebratur in Proverbiis cap. 30. 18. Sed ibi ſignificat puella a viro cognita: *Tria ſunt*, inquit Salomon, *difficilia mihi, et quartum penitus ignoro: viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adoleſcentia*. *Abhlmach*, quod nomen non Judæi ſolum, ſed Chriſtiani multi pro muliere corrupta poſitum contendunt, unde, inquiunt, Salomon comparans illam cum alia deflorata, ſic loquitur: *Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os ſuum, dicit: Non ſum operata malum*. Ergo &c.

Reſpondeo, omiſſis variis interpretationibus myſticis, quibus quidam interpretes vox *Abhlmach*, referunt ad BB. Virginem & Chriſtum; Primo quidem Paraphraſis Chaldaica vertit, Virgo, & hic eſt ſenſus; mirum eſt quot diverſis modis ſe gerat vir ut virginem fallat, ipſaque ut oculos parentum ſugiat, ad hoc ut crimen committat; nam ſi loquatur ibi de meretrice, non difficile creditur quomodo vir meretricis domum petat. Secundo, impervium, & vix capi poteſt, quomodo perſonæ quæ ſeſe numquam viderunt, tantopere tamen ſe diligant; unde via ſumitur in hoc verſu non pro veſtigio, ſed pro modo agendi. Tertio, ſi ſumatur pro veſtigio, diſtinguo, id eſt abſcondit hanc actionem vir, concedo: ſecus, nego. Senſus igitur tunc erit: *Via viri in adoleſcentia*, id eſt facit quidquid in ſe eſt, ut nemo agnoſcat id quod fecit; unde ſequens verſus hanc confirmat interpretationem, & ſenſus eſt, quod ſe abſcondat mulier adultera. Quarto, ſi pro puella deflorata ſumatur, diſtinguo, hæc vocatur *Abhlmach* putative, concedo: realiter, nego. Sic quamvis Græci virginem ſignificent per vocabulum παρθένος, ſumitur apud Ariſthophanem pro ea quæ virgo putabatur. Sic utique Virgilius de Paſiphaen, quæ tres filios habuerat: ſic loquitur.

Ah! virgo infidelis, quæ te dementia cepit.

Hinc ſenſus eſt, quod ita ſe gerat, ut veſtigium non magis appareat, quam aquilæ in cœlo, ſerpentis in petra, navis in mari. Nec obeſt quod in ſequenti verſu dicat, mulierem adulteram cognoſci, & vox *Abhlmach* referri ad hunc verſum; namque eſt juxta ſecundum exemplum quod adducit Iſaias de modo quo ſe occultant mulieres, & dicit quod hæc virgo

ita

ita crimen obtegat, ſicut ea quę in hac arte perita eſt, unde vox *ſic*, ſignificat ſimilitudinem, nuſquam vero identitatem: alias ſi *Ahhlmach* ſignificaret adulteram, idem ſecum compararet Salomon: Adde quod textus ille totus ſit metaphoricus: Porro in Iſaia vix ullam reperies metaphoram.

Fit ſatis objectionibus ex hiſtoria ſacra depromptis.

OPPONUNT Judæi: Propheta in iſto vaticinio dat ſignum liberationis Jeruſalem ab obſidione & deprædatione proxime futurę: ſed Incarnatio ad eam nihil conducere videtur: Igitur Prophetia his expreſſa verbis: *Ecce virgo concipiet & pariet, &c.* non eſt de Incarnatione intelligenda.

Ante reſponſionem prænotandum eſt, Jeruſalem tunc fuiſſe a Regibus Syriæ & Iſrael obſeſſam, quando laudatum emittebat Iſaias oraculum. Prędixit Propheta Reges non prævalituros, deditque Achaz in ſignum liberationis Virginem parituram Filium, cujus nomen Emmanuel: Rex iſte, inquit D. Thomas, comment. in cap. 7. Iſaię, lect. 8. Deo erat propter ſuam idololatriam exoſus, ut legitur 4. Regum 16. deinde hæc ſubdit ſanctus Doctor: " Et ideo Dominus „ tradidit eum in manu Regis Syrię & „ Samariæ, qui primo venerunt contra „ eum, & obſidentes Jeruſalem, tandem „ devincentes ipſum, magnam partem „ exercitus ſui ceperunt, & Principem „ exercitus ejus. Iterum ex illa victoria „ confiſi, venerunt ut omnino privarent „ eum regno, & ſubſtituerent alium loco ejus; & in hoc ſecundo adventu conſolatur eum Iſaias. „

Et hoc quidem duobus modis. Primoquidem prædicendo ruinam Raſin Regis Syriæ, & Phacee filii Romelię Regis Samarię: " *Noli*, inquit ad Achaz Propheta, *timere, & cor tuum ne formidet a duobus caudis Titionum fumigantium iſtorum*. Quę verba ſic explanat D. Thomas: " „ Noli timere quoniam ego tecum ſum; „ ab Oriente reducam ſemen tuum, & „ ab Occidente congregabo te *a duobus* „ *caudis*. Hic ponit confortationis rationem. Et primo oſtendit proponentium „ vanitatem, quia magna proponunt, cum „ tamen nihil, vel parum poſſent ſuſtine- „ re. *Duabus caudis* quia in eis finitum eſt „ regnum. Raſin enim interfectus eſt a „ Thegalphalaſar. 4. Regum 16. & ſui in „ captivitatem ducti: Sed Phacee ſubjugatus fuit, poſtea interfectus ab hoſte, „ qui poſtmodum captus eſt a Rege Salmanazar, & decem Tribus captivitate „ 4. Regum 17. „ Quia vero tam prompta liberatio propter duorum Regum potentiam videbatur impoſſibilis, Iſaias præcipit Achaz, ut petat in probationem ſignum ſive in profundo inferni, ſicut cum terra aperta eſt & deglutivit Dathan & Abiron Num. 16. ſive in excelſum ſupra. Sic Joſue juſſit Soli ſtare, ne moveretur contra Gabaon. Verum Rex incredulus noluit petere; & ideo Propheta convertitur ad totam domum David, in qua quidem multi erant Deo devoti & fideles, at in ſignum liberationis Jeruſalem ab obſidione prænuntiat CHRISTUM EX VIRGINE MARIA naſcendum, qui totam naturam humanam a ſervitute & peccati & diaboli liberaret. His prælibatis,

Reſpondeo ad argumentum diſtinguendo: Incarnatio futura non conſonat cum liberatione urbis Jeruſalem, per modum cauſæ phyſicæ & præſentis, concedo: per modum cauſæ meritoriæ, nego. Incarnatio nondum erat adimpleta, & ideo non erat cauſa phyſica liberationis Jeruſalem, bene tamen moralis, quatenus Deus intuitu meritorum futurorum Chriſti in domo David naſcituri, hanc voluit illi domui fideli præſtare miſericordiam; unde Incarnationem poſuit in ſignum & miſericordiæ & majoris potentiæ: Enim vero ſi Deus poteſt facere ut Virgo manens Virgo, concipiat & pariat Filium qui liberaturus eſt populum ſuum a morte æterna, poterat a fortiori idem Dominus liberare & ſalvare Jeruſalem a captivitate temporali. Solutio eſt D. Thomæ, qui ibidem ſic loquitur: " Dicendum, quod Incarnatio Chriſti ſignificat ipſam *liberationem Jeruſalem*, „ per locum a majori: quia ſi Deus „ dedit filium ſuum ad ſalutem totius mundi, multo magis poteſt ſalvare vos ab iſtis hoſtibus, Rom. 8. „ qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed „ pro nobis omnibus tradidit illum,

vel

„ vel quaſi cauſa motiva. Hoc enim movit Dominum, quod multa bona illi populo, quamvis injuſto concedantur, quia de illo providerat filium ſuum incarnandum. „

Inſtant: Iſaias annuntiat ſignum ad præſentes: Sed incarnatio non erat tunc temporis adimpleta: Igitur nec data eis in ſignum liberationis.

Reſpondeo diſtinguendo: Signum datur perſonis præſentibus vel in ſe, vel in ſuis nepotibus, concedo: præſentibus abſolute in ſemetipſis, ſubdiſtinguo; aliquando, concedo: ſemper, nego. Signum datum eſt domui David de qua natus eſt Chriſtus: hæc autem domus præſens erat in perſona Principum de Tribu Juda, quam quidem Dominus a duobus Regibus liberare dignatus eſt; erat utique præſens hæc domus in Chriſto, in quo perſeveravit & finivit, ſi quidem, veniente Chriſto, ablatum eſt ſceptrum a Juda; ſicut autem domus aliqua omnem complectitur cognationem, ita pariter domus Juda comprehendebat, ſcilicet David, & alios Reges & Duces, ipſumque Chriſtum, qui illam omnes ſimul compoſuerunt: Sic reſpondet D. Thomas ibidem: " Dicendum quod Incarnatio quamvis non fuerit facta præſentibus illis hominibus, fuit tamen manente domo David: unde dicit, Audite domus David non autem, Audi Achaz. „

Reponunt: Signum debet præcedere ſignatum: Sed incarnatio, longo poſt liberationem illam elapſo tempore evenit: Igitur non potuit dari in ſignum liberationis Jeruſalem.

Reſpondeo diſtinguendo: Signum naturale debet præcedere ſignatum, concedo: ſignum arbitrarium & divinum, ſubdiſtinguo: aliquando, concedo: ſemper, nego. Signum duplex diſtinguitur; naturale unum, arbitrarium alterum: primum illud eſt quod neceſſariam habet ex natura ſua connexionem cum re ſignificata; talem habet fumus cum igne quem deſignat, quocirca illum eatenus præcedit tempore, quatenus a ſummo promanat calore, qui in brevi accenſurus eſt ignem. Alterum non habet neceſſariam ex natura ſua connexionem cum ſignato, quocirca non neceſſe eſt illud præcedere niſi prioritate naturæ & intentionis, eo non abſimili modo quo finis præcedit in intentione agentis effectum, cujus eſt cauſa motiva, juxta illud adagium: *Finis eſt principium in agibilibus*.

Angelus Scholæ ibidem ita ſolvit difficultatem: " Dicendum, *inquit*, quod ſignum quandoque ſequitur ſignatum, ſicut Deuter. 18. Hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non eſt locutus. Quandoque eſt ſimul 2. Reg. 5. Cum audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium; quandoque præcedit, ſicut Judicum 7. de Gedeone, ubi datum eſt ſignum, quod vincere debebat in his, qui aquam manibus lambierant. Et oportet de neceſſitate quod hoc ſignum ſequatur, & ſecundum quod ipſi exponunt. Si enim præcedit, tunc puer fuit natus ante mortem Phaceæ qui regnavit viginti annis, cujus decimo-ſeptimo anno regnavit Achaz, qui regnavit ſexdecim annis. Ergo Achaz regnavit tredecim annis poſt mortem ejus. Et Oſee regnavit duodecimo anno Achaz, cujus nono Samaria capta eſt, qui fuit ſextus annus poſt mortem Achaz. Ergo in captivitate Samariæ, ad minus habebat puer novemdecim annos. Ergo falſum eſt, quod infra dicitur, quod puer neſciebat vocare patrem & matrem. „

Reponunt: Puer qui promittitur in ſignum, eſt filius Iſaiæ: Igitur non Chriſtus Filius Beatissimæ Virginis Mariæ. Probatur antecedens; Omnes circumſtantiæ & ſigni prærogativæ priori conveniunt: Primoquidem, tamquam victor Damaſci & Samariæ prædicitur, cum legitur, nobiſcum Deus: ſic enim habetur cap. 7. de Filio Virginis: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel ... antequam ſciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra quam tu deteſtaris a facie duorum Regum ſuorum*. De filio vero Iſaiæ cap. 8. legitur ejus generatio & idem officium: *Acceſſi ad Propheтиſſam, et concepit, et peperit Filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus accelera, ſpolia detrahere, feſtina prædari, quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpo-*

& ſpolia Samariæ, coram Rege Aſſyriorum... & erit extenſio alarum ejus implens latitudinem terræ, o Emmanuel!

Reſpondeo negando antecedens propter tria: Primoquidem fortitudo Damaſci & Samariæ auferenda eſt, antequam puer qui ponitur in ſignum ſciat reprobare malum & eligere bonum: Porro in captivitate Samariæ filius Iſaiæ jam erat ætate provectus, & decimum nonum attigerat annum. Secundo, filius Iſaiæ non fuit Judææ Dominus, cum tamen infra cap. 8. dicatur terræ Judææ eſſe & Emmanuel poſſeſſive. Tertio demum datur conceptio miraculoſa in ſignum, unde D. Thomas ibidem ſic concludit: " Et ideo " oportet, quod intelligatur de filio Dei, " ſecundum hoc ergo tria facit: Primo " promittit ſignum. Propter hoc, quia " vos non vultis petere, ipſe dabit ſignum " vobis, veſtræ liberationis. Hoc etiam ſi- " gnum datum eſt Luc. 2. & hoc vobis ſi- " gnum: Invenietis infantem pannis invo- " lutum, &c. Secundo ponitur: *Ecce Vir-* " *go*, & I. ponitur miraculoſa conceptio; " *Ecce Virgo*, manens Virgo, *concipiet*; in " partu, *& pariet Filium*. Tertio, mirabi- " lis generati vocatio. Et primo quantum " ad divinitatem; *vocabit*, ſcilicet Virgo, " *vel vocabis*, tu Juda in periculis, *nomen* " *ejus Emmanuel*, quod eſt interpretatum, " nobiſcum Deus. Matth. 1. vocabit no- " men ejus Emmanuel. Et hoc totum " nullum ſimile habebit in aliis, quia no- " vum eſt, Jerem. 31. creavit Deus no- " vum ſuper terram, mulier, vel femina " circumdabit virum, id eſt, perfectum " hominem, in ipſa conceptione ... unde " concordantia alia non poteſt haberi de " ipſa prophetia, niſi ipſa hiſtoria. Luc. 1. " Ecce concipies & paries Filium: Signi- " ficatum Ezechielis 44. Porta hæc clau- " ſa erit, & non aperietur, & vir non " tranſibit per eam, quoniam Domi- " nus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam "

Ad probat. diſtinguo: Aliquæ circumſtantiæ conveniunt filio Iſaiæ, & hoc in ſenſu figurativo, concedo: omnes ſimul, nego. Certum eſt ea quæ proferuntur tum de Prophetiſſa, tum de ejus partu & filio, Dominicam ſpectare Incarnationem; neutiquam enim intelligi queunt ad litteram de Prophetiſſa; maxime vero ex eo quod eo loci ſermo ſit de Virgine quæ manens Virgo debet parere, alias ejus partus neque ſignum, neque prodigium ſeu miraculum foret ad prænuntiandam futuram, eamque promptam contra ſpem Regis Achaz civitatis ab obſidione liberationem. Quid plura adjiciam? Filius Iſaiæ ſciebat & patrem & matrem vocare, cum deprædata eſt Samaria: quod tamen manifeſte pugnat adverſus vaticinium, in quo quidem prædicitur devaſtatio Syriç & Samariæ antequam puer ſciret eligere bonum & reprobare malum; vocare patrem & matrem: hæc autem omnia in ſolo Chriſto adimpleta ſunt; ſi quidem antequam veniret mundum conſecraturus, deſerta facta eſt Samaria, quam Rex Acaz deteſtabatur; quocirca ſignum datum eſt, non Acaz propter ejus incredulitatem, ſed domui David, quæ ad Chriſtum uſque perſeveravit; dictum eſt enim, inquit D. Thomas, *Audite domus David*, non autem, *Audi Achaz*.

Hæc igitur genuina prophetiæ explicatio. Sicut Oſeas, præcipiente Domino, accepit in uxorem Gomer filiam Debelain fornicariam, & ex ea ſuſcepit filium, quem in ſignum futuræ vindictæ de domo Jezrael propter idololatriam ſumendæ nominari Jezrael voluit Deus, ſimili & pari ratione ſed diverſo prorſus motivo Iſaias acceſſit ad uxorem, & ab ea ſuſcepit filium, cui jubente & afflante ſancto Spiritu, varia Meſſiæ, cujus erat figura, impoſuit nomina: hinc & in ſignum futuræ liberationis Ieruſalem datus eſt, ut etiam a ſervitute peccati & diaboli per Chriſtum faciendam præluderet redemptionem. Acceſſit igitur Iſaias ad Mariam ſuperexcellentem Prophetiſſam prænotione mentis per fidem, inquit ſanctus Baſilius; ad propriam vero uxorem jure maritali ut haberet filium, qui præludendo Redemptorem, vel ipſam ſanctæ civitatis etiam annuntiaret liberationem. Hæc ſolutio ſolvit omnes difficultates, & ſanctorum Doctorum adunat ſententias; colligitur ex divo Thoma hic comment. in cap. 8.

Sanctus Doctor ſic loquitur: " Hoc autem ſignum Judæi ad litteram exponunt " de filio Iſaiæ, cujus nomen Dominus " ſignificare volebat decem Tribuum de- " ſtructionem; & ſecundum hoc, ſi- gnum tripliciter confirmat *Propheta*. Primo,

„ mo, ſcripto: ſecundo, teſtimonio; „ ibi, *Et adhibui*, &c. Tertio, ipſo fa„ cto, ibi, *acceſſi*, &c. . . . . Prophetiſſa „ autem Beata Virgo eſt, quæ prophetavit, dicens: *Magnificat anima mea Dominum*. Luc. 1. ad quam acceſſit per „ propheticam intelligentiam, & per fi„ dem . . . . quidam dicunt non eſſe in„ conveniens, ſic hoc intelligatur ad lit„ teram: Nempe illud *& acceſſi ad Prophetiſſam, & concepit, & peperit Filium*. Ita „ tamen quod puer iſte ſit figura Chriſti, „ ſicut etiam ſupra dictum eſt in gloſſa „ 7. cap. ſuper illud, *Ecce Virgo*. „ Rurſus infra cap. 8. Subdit S. Thomas loquendo de filio Iſaiæ, quatenus Chriſti figura erat: " Hic ponitur ſigni expoſitio. Et ſe„ cundum litteralem expoſitionem jam pa„ tet. „ Ergo &c.

Inſtant: Filius Iſaiæ non potuit eſſe Chriſti figura: Igitur prophetia ex cap. 7. & 8. ad illum ſolum reſtringitur. Probatur antecedens. Primo, non datur figura figuræ, partus autem Chriſti miraculoſus, ex hypotheſi quod vaticinium capitis 7. ſit de illo, dabitur in ſignum & figuram liberationis Ieruſalem. Secundo, figura debet concordare cum figurato, quod ſtare nequit in Chriſto prænuntiato in ſignum libertatis ſanctæ civitatis; ſi quidem liberata eſt ab omni hoſtium terrore quando Samaria deprædata eſt. Tunc autem filius Iſaiæ decem & novem annos habebat, ſciebatque vocare patrem & matrem, Chriſtus vero non niſi multa poſt ſæcula natus eſt: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem diſtinguo: Non datur figura figuræ ſub eodem reſpectu, concedo: ſub diverſo, nego. Chriſtus prænuntiatus erat ſignum pro liberatione Jeruſalem, ſed ne ſignum prognoſticum tam diſtans pareret aut dubitationem, aut abſolutam incredulitatem, datur filius Iſaię qui figuram Chriſti gerens, illum veluti præſentem exhiberet, & ideo cum de iſto dicitur cap. 8. *Voca nomen ejus, Accelera, ſpoliare detrahere, feſtina prædari: quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ coram Rege Aſſyriorum . . . . o Emmanuel*! hoc intelligitur de Chriſto cujus perſonam gerebat filius Iſaiæ, nuſquam vero de tali filio cum jam annum decimum-nonum attigerat quando capta & deprædata eſt Samaria.

Ad alteram probationem diſtinguo: Figura debet cum figurato concordare, quoad aliquid, concedo: quoad omnia, nego; alias non eſſet figura, ſed ipſa veritas. Iſaias conſolatur Achaz ſpe promiſſæ liberationis: quia vero Rex ille incredulus ſignum petere non audebat, Propheta ad domum David ſe convertens, dat in teſtimonium liberationis miraculorum maximum, ſcilicet filii Dei Incarnationem, cujus etiam exhibet figuram & prænotionem in filio Iſaiæ in brevi naſcendo, qua de cauſa accedens ad uxorem illum ſuſcepit, qui vix natus, jubente Deo, inſignitur nominibus officii Meſſiæ: quinimmo ipſo vivente adimpletum eſt de liberatione civitatis promiſſum, & de inimicorum perditione, Regum ſcilicet Syriæ & Samarię.

Inſiſtunt: Signum datum eſt in gratiam Achaz: Ergo convenientius videtur adimpletum in filio ejus, ſcilicet Ezechia.

Reſpondeo negando conſequentiam propter duo. Primoquidem non eſſet miraculum quod mulier nupta pareret: attamen ſermo eſt in prophetia de ſigno miraculoſo, ad confirmandum cor Regis in anguſtia poſitum. Secundo, quando Samaria capta eſt, jam Ezechias ſciebat vocare patrem & matrem: Igitur neque ſententia capitis ſeptimi: *Ecce Virgo concipies*, nec iſta capitis 8. *Voca nomen ejus*, &c. poſſunt ad Ezechiam pertinere. Sic propugnat divus Thomas in cap. 8. Iſaię his verbis: " „ Exponunt autem dupliciter. Quidam „ de Ezechia, quidam de filio Iſaiæ, „ quem fingunt eſſe Emmanuel vocatum. „ Sed quod primum non poſſit ſtare, ſic „ oſtenditur, quia Ezechias erat 25. anno„ rum, quando cœpit regnare, 2. Reg. „ 18. & Achaz regnavit ſexdecim annis, „ 4. Reg. 16. Ergo Ezechias erat decem „ annorum, quando pater ſuus incepit „ regnare; & ſic non promittitur hic na„ ſciturus. Prætera quomodo neſciiſſet „ vocare patrem & matrem, cum ſexto „ anno regni ejus capta fuerit Samaria. „

Fit ſatis objectionibus quę ex attributis filii prænuntiati deſumuntur.

OBJICIUNT: Ut prophetia de Chriſto intelli-

telligatur, ea omnia quæ dicuntur de fi-
lio in ſignum dato debent illi convenire:
Atqui hoc ipſum non claret: Ergo &c.
Probatur minor multis momentis. Pri-
moquidem Iſaiæ 7. de illo filio habetur:
*Butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare
malum & eligere bonum*. Secundo, fœde-
ratos Reges perituros eſſe antequam ſciat
puer reprobare malum & eligere bo-
num. Tertio, annuntiatur ut victor ar-
matus auferens ſpolia Damaſci: Sed hæc
omnia a Chriſto prorſus aliena ſunt: Pri-
mum quidem, cum nuſquam aliquid igno-
raverit; quæ igitur relatio inter buty-
rum, mel & Chriſtum, ut ipſe his mediis
ſicut boni ſic & mali ſcientiam calleat.
Nec utique alterum momentum, cum plu-
rimis ſæculis ante Chriſtum natum Sama-
ria deprędata ſit. Denique nec etiam ter-
tium: non enim Chriſtus venit mundum
cum armis debellaturus, ſed teſte ſancto
Fulgentio, ut triumpharet occiſus: Er-
go &c.

Reſpondeo negando minorem: Ad omnes
probationes diſtinguo: Allata Chriſto non
conveniunt in ſenſu obvio, & ad litte-
ram, concedo: in ſenſu morali & myſti-
co, nego. Et hoc ab enumeratione par-
tium conſtat: ſicut enim ex guſtu butyri
& mellis ſecernitur utriuſque natura,
ſic & Chriſtus ut homo per ſcientiam
acquiſitam & experimentalem didicit ea
quæ homini conveniunt, & ea quæ hu-
manæ adverſantur vitæ. Jam vero ut
pręliator ac victor tum mundi tum dia-
boli ubique, ſicut a Prophetis annuntia-
tum fuerat, armis ſpiritualibus extitit,
juxta illud Oſeę cap. cap. 13. 14. de Chri-
ſto: *Ero mors tua, o mors, morſus tuus
ero, inferne*. Et iſtud Chriſti Joan. 12. 3.
*Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras:
Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia tra-
ham ad meipſum*.

Solutio ad primum traditur a D. Thoma
hic in cap. 7. Iſaiæ his verbis: " Quan-
„ tum ad humanitatem butyrum & mel
„ comedet; *Chriſtus*, ad litteram cibos
„ viriles, quia ab infantia ad modum alio-
„ rum ſe habuit: Sap. 7. Et ego natus
„ accepi communem aerem, & in ſimi-
„ liter factam decidi terram, & primam
„ vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.
„ Vel a parte ad totum, ſecundum re-
„ gulas Tychonii. Per hoc enim, omnes
„ humanos cibos intelligit, *ut ſciat*, ut
„ conſecutivum eſt, quia talibus veſcens
„ adhuc puer, *ſciat reprobare malum*, ſine
„ experimento: *& eligere bonum*, ſine
„ conſilio, perfectam habens omnem ſcien-
„ tiam. „

Tertullianus ad reliqua reſpondens lib.
3. adverſus Marcionem, in ſenſu myſtico
& ſpiritali ea explanat cap. 13. his ver-
bis: " In ſignum ergo diſpoſita Virgo &
„ Mater, merito creditur: infans vero
„ bellator non æque. Non enim & hic
„ ſigni ratio vertatur. Sed ſigno nativi-
„ tatis novæ adſcripto, exinde poſt ſi-
„ gnum, alius ordo jam infantis edici-
„ tur, mel & butyrum manducaturi.
„ Nec hoc utique in ſignum eſt, malitiæ
„ non aſſentaturi; & hoc enim infantia
„ eſt; ſed accepturi virtutem Damaſci,
„ & ſpolia Samariæ adverſus Regem Aſ-
„ ſyriorum .... Maneant enim Orienta-
„ les illi Magi, in infantia CHRISTUM
„ recentem auro & thure munerantes; &
„ acceperit infans virtutem Damaſci ſine
„ prælio & armis. Nam præter quod om-
„ nibus notum eſt, Orientis virtutem, id
„ eſt, vim & vires, auro & odoribus pol-
„ lere ſolitam; certe eſt Creatoris, vir-
„ tutem cęterarum quoque Gentium au-
„ rum conſtituere; ſicut per Zachariam
„ dicit: Et Judas per tendet apud Jeruſalem,
„ & congregabit omnem valentiam popu-
„ lorum per circuitum, aurum & argen-
„ tum. De illo autem tunc auri munere
„ etiam David: Et dabitur illi ex auro A-
„ rabiæ. Et rurſus, Reges Arabum &
„ Saba munera adferent illi. Nam & Ma-
„ gos Reges habuit fere Oriens, & Dama-
„ ſcus Arabiæ retro deputabatur ante-
„ quam traſcripta eſſet in Syrophęnicem,
„ ex diſtinctione Syriarum; cujus tunc
„ virtutem CHRISTUS accepit, accipien-
„ do inſignia ejus, aurum ſcilicet & odo-
„ res. Spolia autem Samariæ, ipſos Ma-
„ gos: qui cum illum cognoviſſent, &
„ muneribus honoraſſent, & genu poſito
„ adoraſſent, quaſi Deum & Regem ſub
„ teſtimonio indicis & ducis ſtellæ, ſpolia
„ ſunt facti Samariæ, id eſt, idololatrię,
„ credentes videlicet in Chriſtum. Idolola-
„ triam enim Samariæ nomine notavit, ut
„ ignominioſæ ob idololatriam, qua deſci-
„ verat tunc a Deo ſub Rege Jeroboam. „

Tum ibidem ſic pergit: " Hoc itaque

ubi,

„ uſu, Magos quoque, Samaritarum appellatione titulavit, deſpoliatos, quod habuerant cum Samaritis, ut diximus, idololatriam. Adverſus Regem autem Aſſyriorum, adverſus Herodem intellige, cui utique adverſati ſunt Magi, tunc non renuntiando de Chriſto, quem intercipere quærebat. Adjuvabitur hæc noſtra interpretatio, dum & alibi bellatorem exiſtimans Chriſtum, ob armorum quorumdam vocabula, & ejuſmodi verba, & reliquorum quoque ſenſuum comparatione convinceris. Accingere, inquit David, enſem ſuper femur. Sed quid ſupra legis de Chriſto? Tempeſtivus decore præter filios hominum, effuſa eſt gratia in labiis tuis. „

Poſtea fuſo calamo probat Chriſtum & lege, & ſapientia, & ſuæ gratiæ energia omnium etiam Gentilium corda ſibi devincere: tum ſuam interpretationem concludit cap. 14. " Sic bellipotens & armiger Chriſtus Creatoris: Sic & nunc accipiens ſpolia, non ſolius Samariæ, verum & omnium Gentium. Agnoſce & ſpolia figurata, cujus & arma allegorica didiciſti. „

Dices: Apoſtoli ad probandum Chriſtum eſſe Meſſiam laudato Iſaiæ non uſi ſunt vaticinio: Igitur ex eo nihil pro adventu Meſſiæ concludi poteſt.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Non uſi ſunt œconomiæ cauſa, concedo: ex eo quod jejunum eſſet pro hoc momento vaticinium, nego. Cum Judæi BEATISSIMAM VIRGINEM uxoratam videbant, ſi ab Apoſtolis tamquam VIRGO ſicut erat de facto, celebrata fuiſſet, ex malitia cæcutientes eam veluti adulteram lapidaſſent: Igitur non ſine cauſa alia Scripturæ loca urgebant, ut patet Actuum 7. & alibi, ut Chriſti probarent & miſſionem & divinitatem; maxime vero cum idem ſignis & miraculis comprobarent.

SYNOPSIS POBATIONUM.

Iſtud vaticinium, ECCE VIRGO CONCIPIET, *adimpletum eſt in BB. Virgine, & in Chriſto*.

PRIMO: Datur ſignum miraculoſum Regi Achaz in ſignum liberationis ab obſidione civitatis Jeruſalem: Sed non foret miraculum niſi de virgine innupta, & tamen concipiente: Igitur de ſola BB. Virgine & Chriſto prophetia intelligenda eſt.

Secundo: Ipſe Iſaias ſuum ubique prodit ſenſum prænuntians Chriſtum BB. Virginis Filium ut Mediatorem, nempe cap. 2. 4. maxime cap. 9. verſ. 6. & 7. his verbis: *Parvulus enim natus eſt nobis.... Et vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi*.

Tertio: Uſus ſic obtinuit, & Eccleſia hanc Prophetiam in una Miſſa Nativitatis pro introitu habet. Suffragantur SS. Doctores, in primis ſanctus Thomas qui in comment. in cap. 7. Iſa. lato calamo ſic interpretatur.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Incaſſum Judæi obcæcati trahunt in adulterinum ſenſum, vocem hebraicam *Ahhlmach*, quæ interpretatur *Virgo*, de uxorata muliere, cum hebræa ſignificet mulierem viro abſconditam, adeoque virginem: Concinunt verſiones Syria, Paraphraſis Chaldaica, quæ vocem latine reddunt, *Virgo*.

Secundo: Non negamus ſignum præſens dari, ſed hoc adimpletur dupliciter: Primoquidem dum Propheta ad domum David ſe convertens annuntiat Chriſtum venturum; in gratiam enim hujus domus iſtud emittit oraculum. Secundo, quum filius Iſaiæ figura Chriſti evadit, & iſta varia recipit nomina: *Accelera ſpolia detrahere, cito prædare*. Et de facto Rex Iſrael, & Rex Syriæ ab obſidione ceſſarunt, tum aliquibus elapſis annis Salmanazar victoriis contriti ſunt.

Tertio: Tametſi aliquæ prophetię circumſtantię filio Iſaię poſſint tribui, non tamen ad litteram, ſed in ſenſu ſolum figurativo. Quod poteſt iſto illuſtrari exemplo. Iſa. 8. dicitur: *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci*. Quę verba non poſſunt, ait D. Thomas, hic intelligi de filio Iſaię, quippe qui decimum-nonum jam attigerat annum cum Syrię & Samarię contigit devaſtatio: Igitur de ſolo Chriſto vaticinium intelligendum eſt.

PUN-

PUNCTUM SECUNDUM.

Utrum ex 70. hebdomadibus Danielis recte colligi poſſit adventus Meſſiæ.

DANIEL Propheta magnus in Babylonia cum cæteris Judæis captivus exiſtens, finem quidem 70. annorum captivitatis prænuntiatæ Jeremiæ 25. imminere ſciebat, abſque tamen ulla liberationis affulgente ſpe, idcirco timens ne propter populi peccata procraſtinaretur captivitas, oratione oravit ad Dominum ut populum ab ea ſolvere dignaretur; Deus autem in donis magnificentiſſimus, ejus preces pro liberatione non ſolum temporali, ſed & æterna per peccatum inducta lubentius exaudivit; hinc & Gabrielem Archangelum, qui utrumque ei annuntiaret beneficium, miſit, & Danielem orantem cap. 9. ſic allocutum fuiſſe legitur.

Daniel *nunc egreſſus ſum ut docerem te .... tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem. Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & adimpleatur viſio & prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo, & animadverte: ab exitu ſermonis, ut iterum ædificetur Jeruſalem uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: Et rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur* Chriſtus: *Et non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem, & Sanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo; & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una; & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: Et erit in Templo abominatio deſolationis: & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.*

Duo circa iſtud vaticinium enucleanda occurrunt. Primoquidem an hebdomades intelligantur de Meſſia, & ille ſit Jeſus Nazarenus? Secundo, a quo tempore computandæ ſint hebdomades?

§. I.

Num hebdomades intelligantur de Meſſia qui ſit Chriſtus, & annuntient illum veniſſe?

CONCLUSIO PRIMA.

Hebdomades annuntiant Meſſiam veniſſe.

Probatur multipliciter.

PRIMOQUIDEM hoc ipſum ex contextu Prophetię liquet: hoc annuntiat Oratoris Dei ſcopus, quippe qui æternam, hebdomadibus completis, prædicet a ſervitute tum peccati, tum diaboli per Meſſiam venturum liberationem.

Secundo: Sic interpretantur omnes ſancti Patres & Doctores, ex profeſſo vero S. Thomas commentario in Danielem. Nec diffitentur antiqui Rabbini; inprimis Moſes filius Nachman Gerundenſis in Danielem: " Sanctuarium, *ait*, Sanctuariorum, *ſive* Sanctus Sanctorum, eſt Meſſias ſanctificatus de filiis David. " Targum non abſimilia dicit, quandoquidem illa verba Pſalmi 44. *Sedes tua, Deus, in ſæculum ſæculi, virga directionis, virga regni tui. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*; de Meſſia exponit.

Tertio. Idem probatur iſto ratiocinio: Gabriel Archangelus verbis ſupra laudatis Chriſtum ducem, hoc eſt, Meſſiam intra ſeptuaginta hebdomades venturum prædicit: Atqui iſtæ jam dudum effluxerunt: Igitur jamjam venit Meſſias. Probatur minor. Illæ hebdomades ſumi ſolum poſſunt duobus modis, ſcilicet vel pro ſeptenario dierum numero, quo modo ſumuntur Levitici 23. verſ. 15. in quo quidem ſtatuitur numerandas eſſe a die Paſchatis, uſque ad Pentecoſten excluſive ſeptem hebdomadas plenas, id eſt, 49. dies, vel pro ſeptenario annorum numero, ut Levitici 25. verſ. 8. ubi habetur numerandas eſſe ſeptem hebdomades annorum quæ faciunt 49. annos, & anno immediate ſequenti jubilæum eſſe celebrandum: Neque vero alibi reperies alios

Digitized by Google

alios annos apud Judæos fuiſſe in uſu. Atqui illæ ſeptuaginta hebdomades quovis modo accipiantur, a longo tempore elapſæ ſunt: Si enim in priori ſenſu ſpectentur, reddunt ſolum 490. dies, ſeu annum integrum cum quatuor circiter menſibus: Si poſteriori, conficiunt tantum 490. annos: Porro a tempore quo Daniel protulit vaticinium ad nos uſque, pluſquam bis mille anni elapſi ſunt. Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Meſſias prædictus a Daniele eſt ipſe Jeſus Nazarenus.

PROBATUR unico ſed irrefragabili argumento. Meſſias, cujus adventus tempora deſignavit ſanctus Gabriel, ille eſt qui ungendus erat Sanctus Sanctorum, cujus tempore conſummanda erat prævaricatio, cujus virtute finis peccato imponendus erat, & juſtitia ſempiterna adducenda, in quo omnis viſio adimpleri debebat ſeu prohetia; quem nagaturus erat ejus populus, ille qui morte ſua pactum multis erat confirmaturus, poſt cujus mortem diſſipanda civitas cum Sanctuario, defectura hoſtia cum ſacrificio, in Templo ſtatuenda deſolationis abominatio, & uſque ad finem perſeveranda erat deſolatio: Atqui hæc omnia impleta ſunt in Chriſti adventu: Igitur ipſe eſt qui a Daniele Propheta fuit annuntiatus. Probatur minor quoad ſingulas partes.

Primoquidem, Chriſtus eſt Sanctus Sanctorum & juxta textum Hebraicum habuit ſanctitatem ſanctitatum. Et verò unctus fuit oleo gratiæ non ſolum ſanctificantis, ſed & ſubſtantialis, cum ſit Deus; quam quidem prærogativam extolit Apoſtolus Hebr. 1. his verbis: *Ad filium autem: Thronus tuus Deus, in ſæculum ſæculi, virga æquitatis, virga regni tui: dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.*

Secundo: Finem impoſuit peccato, & adduxit juſtitiam ſempiternam, juxta illud Rom. 3. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem, per fidem, in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum, in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem juſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.*

Tertio: Eum populus abnegavit coram Pontio Pilato, ut habetur Actuum 3. his verbis: *Vos autem ſanctum & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis.*

Quarto: Concinit novum cum veteri Teſtamento de pacti confirmatione. Sic enim habetur Hebr. 9. 15. Chriſtus, *novi Teſtamenti Mediator eſt; ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori Teſtamento repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hereditatis.*

Quinto: Omnem prophetiam & viſionem juxta Danielis effatum adimpletam eſſe habetur Actum 10. 43. his verbis: *Huic*, ſcilicet Chriſto, *omnes Prophetæ teſtimonium perhibent*. Hinc Joan. 10. ipſe Chriſtus expirans ſic loquitur: *Conſummatum eſt*; hoc eſt juxta omnes Interpretes, cunctæ prophetiæ de me adimpletæ ſunt. Inſtar omnium ſit Tertullianus, qui lib. adverſus Judæos cap. 8. ait: " Igitur quoniam adimpleta eſt prophetia per adven„ tum ejus, propterea ſignari viſionem & „ prophetiam dicebat, quoniam ipſe eſt „ ſignaculum omnium Prophetarum, adim„ plens omnia quæ retro de eo Prophe„ tæ nuntiaverant. Poſt enim adven„ tum Chriſti & paſſionem ipſius jam „ non viſio, neque Prophetes eſt, qui Chri„ ſtum nuntiet venturum. „

Demum, ultimum prophetiæ momentum de ablatione ſacrificii, in ipſo Templo diruto luce promeridiana clarius adimpletum apparet, juxta ipſius Chriſti effatum Matth. 24. ubi ſic ſcribitur: *Et egreſſus Jeſus de Templo, ibat. Et acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædificationes Templi. Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur . . . Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat*. Lucæ 19. fuſius deſcribitur civitatis Jeruſalem vaſtatio his verbis: *Quia venient dies in te: Et circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt*

dabunt te & coanguſtabunt te undique; & ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eo quod non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

Hoc primum adimpletum eſt per Titum Romanorum Imperatorem juxta Joſephum de bello Judaico lib. 7. cap. 3. " „ Deus profecto, *inquit*, Deus ipſe cum „ Romanis ignes luſtrales ipſi, ſcilicet „ Templo, iniecit, & civitatem tot piaculis plenam excendit. „ Cap. 10. " „ Templum invito Tito exuritur. „ Suffragantur omnes Hiſtoriographi Eccleſiaſtici, inprimis audiatur S. Barnabas in ſua epiſtola cap. 3. ubi dicit ultima tempora a Daniele prædicta eſſe adimpleta; Hiſt. Eccl. Fleury tom. 1. pag. 325.

Quia vero mirabilis Templi fundamenta remanebant, ut adimplerentur adamuſſim, iſta Chriſti verba: *Non relinquetur lapis ſuper lapidem*; tum Julianus Apoſtata adhuc ſpirans minarum in ipſum Chriſtum, Epiſtolam, quę eſt inter Julianas 25. ad Judęos direxit; quos blande conſolans ſuaſit reſtaurare Templum, ut Dominum veluti Pſeudo Prophetam ventilarent: cui per omnia volens illudere, juſſit ligones & cætera inſtrumenta, quibus effoſſa terra, Templum reædificaretur, ex argenti materia fabricari. At Chriſtus Deus terribilis in conſiliis ſuper filios hominum, ſicut ædificantes turrim Babel, ſic & Judæos & Julianum confudit. Vix enim detectis priſtini Templi ſundamentis, quod undequaque flammarum globuli per modum torrentis erumpentes, ex artificibus alios comburere, alios ad terram ſubvertere, demum cæteri partim ventorum procella, partim flammarum hinc & inde diſcurreutium motibus in fugam dati evanuerunt: quin immo virtute elaſtica ignis omnes fundamentorum lapides, ne uno quidem excepto terra evomuit, ut in gloriam Chriſti, illud Prophetæ Regii Pſalm. 136. de infelicitate Jeruſalem pronuntiatum adimpleretur: *Exinanite, exinanite, uſque ad fundamentum in ea.*

Hanc hiſtoriam Auctores omni exceptione majores referunt: inprimis SS. Gregorius Nazianz. oratione 4. Chryſoſtomus homil. 4. in Matth. Theodoretus lib. 3. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 20. Sozomenus lib. 5. cap. 22. Ambroſius epiſt. 29. ad Theodoſium: vel ipſi Pagani hæc ſcripſere. Inſtar omnium ſit Ammianus Marcellinus lib. 28. his verbis de Juliano: " Ambitioſum quondam apud Jeroſolymæ „ Templum, quod poſt multa & internecina certamina, obſidente Veſpaſiano, poſteaque Tito, ægre eſt oppugnatum, inſtaurare ſumptibus cogitat „ immodicis, negotiumque maturandum „ Alypio dederat... Cum itaque rei inſtaret Alypius, juvaretque Provinciæ „ Rector, metuendi globi flammarum „ prope fundamenta crebris aſſultibus „ erumpentes, fecere locum, exuſtis aliquoties operantibus, inacceſſum: hoc„ que modo elemento obſtinatius repellente, ceſſavit inceptum. „

Fit ſatis Objectionibus Judæorum.

Objiciunt: Nihil certi concludi poteſt pro Meſſia ex vaticinio laudato: Ergo &c. Probatur antecedens. Omnibus impervia eſt certa annorum computatio: Ergo &c. Probatur antecedens. Chronologia Septuaginta interpretum addit Chronologiæ textus Hebraici mille & quingentos annos, & tamen non' ignoti nominis auctores illam defendunt: Igitur non habetur certa & determinata annorum computatio, quod tamen neceſſe foret ad tantum fidei dogma aſtruendum; ſi ſit de fide hebdomades Danielis Meſſiam indicare.

Reſpondeo I. Chronologiam Hebræorum prævalere alteri, ut ex profeſſo probavimus: Vulgatam autem noſtram, quæ eſt authentica, priori adhærere & ſic dogma manet inconcuſſum.

Reſpondeo II. Nihil roboris a vaticinio detrahi per Chronologiarum diverſitatem propter duo. Primoquidem 1500. anni reſperſi ſuper ſeptem millia & amplius a mundo condito ad nos uſque, levius ſpatium, eſt, ut adimpletionem prophetiæ impediant; illis enim annis adjunctis, ſemper conſtat hebdomades jam jam completas eſſe, & Judæos prorſus cæcutire dum Meſſiam expectant. Secundo, quidquid ſit de Chronologia, ſeptuaginta hebdomades numerandæ ſunt ab exitu ſermonis ut iterum ædificetur Jeruſalem; eaſque nonniſi 470. annos vel circiter ad ſum-

mum 500. efficere: Porro ſive computentur juxta Hebræos, ſive juxta Græcorum calculum, majorem non continent numerum: quis autem jam non videat hebdomadas verſus Chriſti tempora eſſe adimpletas.

Reſpondeo III. negando antecedens, primi & ſecundi argumenti. Ad ultimam probationem, diſtinguo: Chronologia Lxx. Interpret. addit 1500. annos, & hoc aliquam inducit incertitudinem arithmeticam in computatione annorum tranſeat: Vulgata enim noſtra eſt infallibilis fidei regula & præponderat verſioni Septuag. inducit in certitudinem geometricam & circa rei ſubſtantiam, nego. Prior attenditur penes ipſos menſes, immo & dies, poſterior vero ſecundum judicium viri prudentis, & per diſtributionem accommodam: nemo autem non videt aliquos annos pro nihilo reputari pro numero 400. aut 500. annorum: Unum nobis ſufficit, non obſtante Chronologiarum diverſitate ad perſtringendos Judæos, hebdomadas a longo tempore finitas, & Meſſiam veniſſe.

Inſtant: Atqui etiam accommodata Chronologia, nihil certi habetur pro Meſſia ex vaticinio laudato: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Non poteſt determinari utrum hebdomades ſint annorum, aut jubilæorum, aut ſæculorum, aut olympiadum, aut ſolarium, aut lunarium; cum non deſint auctores qui eas diverſimode intelligant. Namque Origenes Tractatu 29. in Matth. intelligit hebdomades decenniorum, quarum quælibet annis conſtat ſeptuaginta: Rabbini vero quidam, ut ſcribit Galatinus lib. 4. de. Arcanis Catholicæ veritatis cap. 14. hebdomades, aut jubilæorum, aut ſæculorum eſſe commentantur: inter Catholicos vero, alii de lunaribus, alii vero de ſolaribus quæ ſuperant annos lunares intelligunt. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem, nego, Hebdomades eſſe, aut Decenniorum, aut jubilæorum, aut ſæculorum, aut etiam Olympiadum, ſed tantum de ſolaribus, aut lunaribus intelligendas eſſe: & quidem propter duo. Primoquidem, ex eo quod nulli præter annos lunares, aut ſolares fuerunt in uſu apud Judæos: nemo autem cordatus dixerit Angelum locutum fuiſſe Judæis de hebdomadibus illis ignotis. Altera ratio ea eſt, quod cuncta iu vaticinio prænuntiata verſus Chriſti tempora contigerint.

Reſpondeo II. Diverſitatem inter annos ſolares & lunares pro nihilo haberi, nec quicquam roboris a prophetia detrahere.

Inſurgunt: Hebdomades 70. non in eum finem a Deo conſtitutæ ſunt, ut his elapſis expientur peccata per adventum Meſſiæ, ſed ut his finitis ſequatur & templi & urbis vaſtitas iu vindictam. Ergo &c. Confirmatur, peccatum non eſt deletum per Chriſtum, quin immo ſemper perſeverat: Igitur Chriſtus non adduxit juſtitiam ſempiternam: & in eo veluti in Meſſia non videtur prophetia adimpleta.

Reſpondeo negando antecedens: Angelus enim miſſus eſt ad conſolandum Danielem, qui mœrore confectus captivitatis liberationem expoſtulabat; quænam autem fuiſſet conſolatio, ſi ſolum ei prædixiſſet novam deſolationem?

Ad confirmationem, diſtinguo: Non deletum eſt peccatum ſecundum ſe & quoad effectus, nego. In individuo, ſubdiſtinguo, Per accidens, concedo: ratione remedii, nego. Chriſtus delevit peccatum originale, immo & actuale quoad reatum culpæ & pœnæ quatenus copioſam dedit pro omnibus peccatis ſatisfactionem, & gratias promeruit quibus peccata abſtergerentur, & etiam præcaveri poſſint: quod autem, his non obſtantibus homines in nova ruant peccata, eſt per accidens, & non defectu remedii, & ex culpa ſolius hominis, qui ex innata pronitate ad malum ſua male utitur libertate, quæ ſicut ad bonum ita & ad malum verſatilis eſt.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

I. Hebdomades Dan. 9. annuntiant Meſſiam veniſſe. II. Intelliguntur de Jeſu Nazareno.

Primum patet ex ſcopo Auctoris, qui a ſervitute peccati liberationem prædicere vult. Nec ipſi diffitentur Rabbi Moſes & Targum. Suffragatur S. Thomas comment. in cap. 9. Dan. Ratio eſt, quia ſive hebdomades intelligantur de annis habentibus menſes lunares, vel ſolares, a longo tem-

tempore elapſæ ſunt, ut legenti & attendenti affulgebit.

Secundum, non minus claret, cum omnes prophetiæ ſubnotatæ dotes Jeſu Nazareno conveniant. Et vero a populo ſuo negatus & derelictus eſt: in medio hebdomadæ occiſus eſt: verſus ejus tempora defecit hoſtia, & ſacrificium & abominatio facta eſt & apparuit in loco ſancto; quando ſcilicet Aquila appoſita eſt in ſanctuario: ac demum deſolatio ſic ſubſecuta per Titum Imperatorem, ut ab hoc tempore ad hunc uſque diem perſeveret.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Tametſi aliquæ occurrant in componendis Chronologiæ calculis difficultates, manet ſemper Meſſiam veniſſe, ſive anni conſtent menſibus ſolaribus, ſive lunaribus, ut magis placet.

Secundo: Abſque fundamento Judæi urgerent annos jubilæi, cum in tota veteri Teſtamenti Scriptura fiat ſolum mentio pro uſu de annis nunc ſolaribus, nunc lunaribus.

Tertio: Peccant quidem homines, deletum eſt tamen peccatum, cum Chriſtus ſatisfecerit ſuperabundanter pro nobis, & copioſa ſit apud eum redemptio.

§. II.

A quo ſumendum eſt exordium ſeptuaginta hebdomadum, & in quo finis eſt conſtituendus?

Prænotanda ad quæſtionis intelligentiam.

OBSERVANDUM eſt primo: Captivitatem Babylonicam de qua ſermo habetur Jeremiæ 25. quæque fuit 70. annorum, incepiſſe tempore Nabuchodonoſor, qui elapſo anno uno cum dimidio, poſtea mortuus eſt, & perſeveraſſe tempore Evilmerodach & Balthaſſar: iſto autem mortuo Darius Medus regnavit: primo anno ejus Regni Daniel non ſine Dei inſpiratione legit Jeremiæ de captivitate prophetiam, ut in ſuo refertur libro cap. 9. intelligens vero finem imminere, oravit Dominum, ne propter peccata populi diutius perſeveraret deſolatio, & exauditus eſt. Revera quidem Darius Medus anno 2. ſui regni mortuus eſt: iſti ſucceſſit Cyrus, qui fundavit Perſarum imperium, inſpiratus autem a Deo, ut refertur lib. 1. Eſdræ, relaxavit populum, & hoc in gratiarum actionem quod Deus dederat illi omnia regna terræ. Sed ut res clarius pateat, edicta, tum ab eo, tum ab ejus ſucceſſoribus, in gratiam Judæorum collata, inpræſentiarum recenſere non abs re erit.

Primus igitur Rex qui Judæis favit, fuit Cyrus, de quo multus eſt ſermo lib. 1. Eſdræ tribus prioribus capitibus. Iſte 3. annis regnavit juxta computum Petavii parte 2. Rationarii temporum lib. 3. cap. 10. ſcilicet annis 21. in Perſide, & novem Babylone.

Alter fuit Cambyſes filius Cyri, cui ſucceſſit anno 4. Olympiadis 62. regnavit 7. annis cum 5. menſibus. Quidam exiſtimant eum fuiſſe Aſſuerum Eſtheris maritum, & illum Artaxerxem de quo fit mentio lib. 1. Eſdræ cap. 4. Fratrem habuit Smerdin, quem ex invidia interfecit; qua quidem nece cognita Patiſythes magus, rei domeſticæ Cambyſis procurator, fratrem habens Smerdin nomen ferentem, & fratri Regis ſimillimum, Cambyſe mortuo ſine prole, ille Smerdin Cambyſis fratrem ementitus ſibi impoſuit Diadema, & omni ſecluſa commotione, ſeptem menſibus clavum Imperii tenuit.

Tertius itaque numeratur ille Smerdis, ſed comperta fraude a Principibus e ſolio deturbatus eſt, ejuſque loco ſuffectus eſt Darius Hyſtaſpis.

Ergo, quartus inter Reges Perſarum numeratur ille Darius quem Herodotus lib. 7. annos 36. regnaſſe ſcribit. Annus primus regni incidit in annum quartum Olympiadis 64. anno vero 34. regni ſui, id eſt, anno 2. Olympiadis 73. ad Bellum contra Ægyptios ſuſcipiendum intentus Xerxem filium ſuum deſignavit regni ſucceſſorem.

Quintus: Eſt Xerxes, qui ſuo cum patre duobus annis imperavit, nimirum a ſecundo ad quartum annum Olympiadis 73. quo quidem tempore, mortuo patre, ſolus regnare cœpit, & viginti annis præfuit, ſcilicet ab anno primo Olympiadis 74. incluſive uſque ad annum quartum Olympiadis 78.

Sextus : Nominatur Artaxerxes Longimanus dictus, eo quod unam manum altera longiorem haberet. Hic primum cum patre ſuo annis circiter 10. regnavit, videlicet ab anno 3. Olympiadis 76. quo tempore Xerxes Caſtra movens adverſus Græcos, eum in regni ſocium adſciverat, uſque ad annum quartum Olympiadis 78. quo anno Xerxe mortuo, ſolus regnare cœpit, & præfuit 80. annis, nempe uſque ad annum quartum Olympiadis 88.

Inter illos principes tres dederunt edicta in gratiam Judæorum; ſcilicet Cyrus, Darius filius Hyſtaſpis, & Artaxerxes Longimanus. Prior qui & relaxavit populum a captivitate, juſſit ut omnia neceſſaria tum pro victu, tum pro reædificatione Templi, tum etiam pro ſacrificiis ſubminiſtrarentur Judæis a Præfectis Provinciarum, ut legitur lib. 1. Eſdræ cap. 6. his verbis: *Anno primo Cyri Regis, Cyrus Rex decrevit ut domus Dei ædificaretur quæ eſt in Jeruſalem &c.* Darius vero Cyri veſtigiis inſiſtens, prohibuit quidem ne Judæi reædificarent urbem, ſed permiſit conſummare Templum, quod adverſante populo terræ, perficere non potuerant. Ita habetur ibidem, his verbis ad ſuos: *Recedite*, inquit, *ab illis*, nimirum Judæis, *& dimittite fieri Templum Dei*. Juſſit etiam omnia pro hoc momento exhiberi. Edictum aliud emanavit ab Artaxerxe anno 7. ſui regni, quo quidem ſtatuit oleum, frumentum, pecora, argentum ſuppeditari pro ornamentis & ſacrificiis Templi, ſicut ſcriptum eſt libro 1. Eſdræ cap. 7. anno autem 20. ſecundum dedit edictum, videlicet, ut iterum reædificeretur Jeruſalem: in prioribus nonniſi de reædificatione Templi mentio fit.

Obſervandum eſt II. Hebdomades Danielis eſſe annorum: & in hoc veteres Judæi cum Græcis conſentiunt. Porro iſti anni alii ſunt ſolares qui menſibus ſolaribus, alii vero lunares qui lunaribus conſtant, ut habetur Exod. 15. Obſerves velim 70. hebdomades incepiſſe anno 20. regni Artaxerxis Longimani, ut fuſius infra probabitur, & perduraverunt tempore Græcorum imperii, quod initium habuit ſub Alexandro Magno, qui regnavit ſex annis: morte autem imminente ſuum diviſit regnum pueris, qui fuerant cum illo ab adoleſcentia enutriti; hinc duplex ex diviſione conflatum eſt regnum, Ægypti ſcilicet imperium, in quo imperavere Ptolemæi, & aliud Syriæ, ſeu Aſiæ, in quo Antiochi Reges imperarunt; iſti multum exagitaverunt Judæos, ut patet ex libris Machabæorum. Quia vero multus eſt ſermo in Scriptura ſacra de Regibus & Aſſyriorum & Chaldæorum, & Medorum, & Ninive, & Babyloniæ, & Perſarum, & Græcorum, & Romanorum, maxime vero de Principibus qui clavum Reipublicæ in Judæa tenuerunt, ad majorem intelligentiam, ſeriem infra texere operæ pretium eſt, ubi de Incarnatione.

Obſervandum eſt III. Septuaginta hebdomades diſtributas fuiſſe ab Angelo in tres partes, ſcilicet in ſeptem, in ſexaginta duas, & unam, quæ diviſio eſt juxta ſtylum Hebræorum; namque eſt ejuſmodi diviſio mnæ, quæ habetur Ezechielis 45. ubi dicitur continere viginti ſiclos, & viginti quinque, & decem; item ſexaginta ſiclos. Hæc autem Angeli diſtributio propter tria rerum inſignia facta eſt. Et vero prima parte, ſeptem ſcilicet hebdomadarum, ſeu 49. annorum ſpatio muri civitatis erant ædificandi, & Templum reſtaurandum, quam quidem durationem Angelus vocat anguſtias temporum, eo quod legatur libro 2. Eſdræ cap. 4. Judæos e captivitate reverſos una manu feciſſe opus, dum altera tenerent gladium ad propellendos hoſtium adverſantium incurſus. Secunda parte 62. hebdomades, ſeu annorum 434. ſpatium deſignat tempus, quod futurum erat a completo civitatis ædificio, uſque ad Chriſtum ducem; id eſt, uſque ad Baptiſmum Chriſti, qui toto præcedente tempore privatam & occultam duxit vitam; tunc autem cœpit fungi munere & officio, primum exemplo, tum verbo & opere ducis ſeu Meſſiæ, id eſt, publice, quandoquidem a prima nativitatis aurora, hoc munus mirum in modum ſubiit, juxta illud ad Hebr. 10. 6. *Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt: Tunc dixi: ecce venio, &c.* In tertia parte & ultima continetur hebdomada, in cujus dimidio, hoc eſt, tribus annis cum ſex menſibus

claſſis

Digitized by Google

elapſis immolandus erat Meſſias, ſeu Chriſtus propter noſtra & populi peccata.

Demum obſervare etiam juvat Nehemiam intra ſpatium ſeptem primarum hebdomadarum duodecim annis permanſiſſe in Jeruſalem, quo tempore fecit dedicationem Templi cum Eſdra & Zorobabele, invenitque ſacrum ignem in puteo reconditum a Sacerdotibus, cum Nabuchodonoſor tranſtulit Judam. In iſto igne tria mira diſtinguuntur. I. Nonniſi aqua turbida apparebat, quæ tamen appoſita ſuper victimam, refulgente ſole, ignis ſubito accenſus, ſeu potius explicatus conſumpſit victimam. II. Ignis ille vel ipſos altaris lapides combuſſit, qui & flammam emittebant. III. Nova inde flamma, & quidem puriſſima inſtar gloriæ Domini affulgebat in ſuperiori parte altaris, quæ cæteras flammas in brevi abſtulit. Elapſis autem duodecim annis Nehemias rediit in aulam Artaxerxis, ſed populi prævaricatione exæſtuante ſeptem poſt annos iterum petiit Jeruſalem, nec amplius reverſus eſt ad Regem. Tum conſolatus eſt populum, & ad pœnitentiam peragendam compulit: tum etiam legem per Eſdram legi voluit, quæ lectio reiterata vocatur Deuteronomium. Auctores non ignoti nominis contendunt Nehemiam, iiſdem temporibus conſumaſſe urbis reædificationem.

Iis prælibatis, variæ circumferuntur ſententiæ circa exordium & terminum ſeptuaginta hebdomadum: & vero alii cum Clemente Alexandrino lib. 1. ſtromatum, deſumunt illud ab anno primo imperii Cyri, qui populum e captivitate ſolvit: alii cum Origine ab anno 1. Regni Darii Medi qui tunc Chaldæis imperavit: alii cum Euſebio lib. 8. demonſt. Evang. ab anno 6. Darii filii Hyſtaſpis, quo jubente, Templi inſtauratio facta eſt: alii demum & quidem communiter a 20. anno imperii Artaxerxis Longimani, computando annos decem, quibus cum ſuo regnavit Patre. Cum quibus ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Initium LXX. hebdomadarum ducendum eſt ab anno vigeſimo Artaxerxis, id eſt, ab anno ſecundo Olympiadis 81.

PROBATUR hoc ratiocinio. Annus vigeſimus regni Artaxerxis erat annus a creatione mundi 3609. annus vero mundi quo Chriſtus mortuus eſt 4084. & 18. imperii Cæſaris. Porro 475. anni ſolares additi 3609. annis conficiunt 4084. annos; illi autem 475. anni ſolares computantur a vigeſimo anno regni Artaxerxis, decem complectendo annos quibus cum patre imperavit; computantur, inquam, uſque ad decimum octavum annum imperii Tyberii Cæſaris. Quid plura? 475. anni ſolares conficiunt 490. annos lunares, & hoc juxta Danielis effatum, ut infra probabitur; illi autem anni conſtituunt & complent 70. annorum hebdomades. Ita ex profeſſo ſanctus Thomas in Danielem: " Quod autem, *inquit* „ *ſanctus Doctor*, hic 475. anni ſolares „ 490. annos lunares reddant, patet ex „ collectione creſcentiæ anni ſolaris ſupra lunarem, quæ eam ſuperat unde„ cim diebus, quæ quidem omnes excre„ ſcentiæ collectæ ex 475. annis ſolari„ bus, 15. faciunt annos, qui additi 475. „ annis reddunt 490. annos præter 15. „ menſes, qui ſupplentur ex 18. anno „ imperii Tyberii Cæſaris. Porro 490. „ anni complent 70. hebdomades anno„ rum lunarium: & ſic patet adimpletio „ prophetiæ ad litteram." Igitur anni computandi ſunt ab anno 20. imperii Artaxerxis Longimani.

Confirmatur: Computandi ſunt anni ab Edicto de reædificanda urbe Jeroſolyma: Atqui, ut ex dictis patet, quartum dumtaxat Edictum emanatum ab Artaxerxe anno 20. ſui regni facit mentionem de reædificanda urbe: Igitur &c. Minor patet, tum ex prolatione Edicti tempore prædicto, tum quia ſecundum Angeli effatum, muri civitatis in anguſtia temporum tunc elevati ſunt, ſive anguſtia ſumatur pro afflictione; quandoquidem adverſante populo terræ, reſtaurati ſunt: ſive pro brevitate temporis, nam ut legitur lib. 2. Eſdræ cap. 6. abſoluti ſunt muri

50. duobus diebus, quod vel ipſæ gentes agnovere ut miraculum, & ſequentibus poſtea annis urbs ædificata, & reſtaurata eſt.

CONCLUSIO SECUNDA.

Finis & exitus LXX. hebdomadum reponendus eſt in tempore mortis Chriſti, vel circiter, & ut quidam volunt anno 3. cum dimidio ſolum poſt eam.

Probatur breviter.

TERMINUS menſurandus eſt reſpective ad initium: Sed qui numerant per annos ſolares inveniunt 70. hebdomades annorum ſolarium, uſque ad annum tertium poſt Chriſti paſſionem; quia quando Artaxerxes a patre adſcitus eſt ad imperium, hoc incidit in annum tertium Olympiadis 76. unde vigeſimus annus regni ejus incidit in annum ſecundum Olympiadis 81. ab iſto autem anno uſque ad annum quartum Olympiadis 202. quo Chriſtus paſſus eſt, occurrunt 121. Olympiades cum duobus annis, quæ omnia complectuntur 486. annos; quibus ſi addideris quatuor annos paſſionem Chriſti ſubſequentes, conficient 490. annos: qui vero intelligunt de annis lunaribus, conficiunt 470. annos ab anno 20. regni Artaxerxis ad mortem Chriſti, quod eſt convenientius: namque anni lunares ſunt ſolaribus breviores; porro Olympias complectitur ſpatium quatuor annorum, ſic nominatum, eo quod ludi Olympici ſemel in anno inter illud ſpatium celebrarentur.

CONCLUSIO TERTIA.

Anni ſunt lunares.

Probatur multis momentis.

PRIMOQUIDEM iſto ratiocinio: Angelus locutus eſt Danieli de annis, qui erant in uſu apud Hebræos, ut melius caperet quod illi dicebat de hoc Myſterio: Atqui illi ſunt lunares: Ergo &c. Probatur minor ex S. Thoma, qui ex profeſſo commentario in cap. 9. Danielis hanc fuſe propugnans ſententiam, ſic docet, his verbis: " Dicuntur hebdomadæ " abbreviatæ, quia annus qui conſtat ex " menſibus ſuperat lunarem, qui conſtat ex tredecim lunationibus in undecim diebus, quia tredecim menſes ſolares habent trecentos ſexaginta quinque dies, anni autem lunares non habent niſi trecentos quinquaginta quatuor, ac per hoc hebdomades annorum " lunarium, in ſeptuaginta ſeptem diebus " ſuperantur. Item patet ex hoc, quia " Scriptura computat annos lunares, & " menſes, quia primam diem vocat Neomeniam, ſeu lunam primam, & undecimam diem menſis vocat lunam undecimam, ſicut patet Exod. 13. & in " multis aliis locis Scripturæ, & tamen " nec prima luna prima dies eſt, nec undecima luna eſt undecimus dies menſis ſolaris; tum quia omnes tabulæ " Hieroſolymitanæ factæ ſecundum Hebræos currunt per annos lunares & " menſes, ex quibus patet computum " Scripturæ currere per annos lunares. " Ergo &c.

Secundo: In Edicto quod Artaxerxes anno 7. regni ſui in gratiam Iudæorum conceſſit, altum eſt ſilentium de civitate reædificanda, ſed tantum in ſecundo quod anno ſecundo conceſſit. Atqui exordium 70. hebdomadum ducendus eſt *Ab exitu ſermonis ut iterum ædificetur Jeruſalem*. Ergo. &c.

Tertio: Ante annum vigeſimum regni Artaxerxis urbs ſancta in ruderibus ſepulta jacebat. Igitur anno tantum vigeſimo obtinuerunt Judæi Edictum de inſtaurandis mœnibus civitatis: & vero ſi prius habuiſſent licentiam, dubio-procul abſque mora opus executioni demandaſſent. Probatur antecedens ex lacrymis Nehemiæ paternæ urbis cladem lugentis cap. 2. 3. 4. lib. 2. Eſdræ: *Et dixi Regi . . . quare non mœreat vultus meus, quia civitas domus ſepulchrorum patris mei deſerta eſt, & portæ ejus combuſtæ ſunt igni?* Hinc idem Nehemias, aſpirante Deo has preces Artaxerxi fecit verſ. 5. *Si videtur Regi bonum, & ſi placet ſervus ante faciem tuam, ut mittas me Judæam ad civitatem ſepulchri patris mei, & ædificabo eam.* Precibus ille annuens, anno ſecundo ſui regni profectus eſt Nehemias Jeroſolymam ad

Digitized by Google

ad populum quem ſic allocutus eſt verſ. 17. *Vos noſtis afflictionem, in qua ſumus; quia Jeruſalem deſerta eſt, et porta ejus conſumpta ſunt igni, venite, et ædificemus muros Jeruſalem, et non ſimus ultra opprobrium.* Ergo &c.

Quarto: Demum 70. Danielis hebdomades completæ ſolum fuerunt tempore excidii Jeroſolymitani: Igitur initium 70. Danielis hebdomadum affigi nequit anno 7. Artaxerxis. Conſequentia eſt evidens, nam ab anno 7. Artaxerxis, uſque ad excidium Jeroſolymitanum, quod contigit ſub Tito Imperatore interfluxerunt anni pluſquam 490. quo annorum ſpatio 70. Danielis continentur hebdomades. Probatur antecedens ex verbis Angeli Danielem alloquentis: *Septuaginta hebdomades abbreviata ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam .... & erit in templo abominatio deſolationis, &c.* Quibus verbis Angelus in 70. hebdomadum ſpatio excidium Jeroſolymitanum includit, adeo ut ſenſus ſit, ſemel finita ſeptuageſima hebdomada, Templum Jeroſolymitanum exciſum iri: Igitur 70. Danielis hebdomades fuerunt tantummodo completæ in excidio Jeroſolymitano &c.

Solvuntur objectiones contra primam concluſionem.

Objicies: Prophetiæ initium deſumendum eſt ab Edicto permittente urbis reædificationem: Atqui tale a Cyro emanatum eſt, quandoquidem hoſtes Judæorum conantes impedire ne Judæi, juxta licentiam a Cyro factam, Templum reſtaurarent, conquerentes de his apud Artaxerxem Cyri filium, ſic ei ſcripſerunt, ut habetur lib. 1. Eſdræ c. 4. 11. & 12. *Notum ſit Regi, quia Judæi, qui aſcenderunt a te, ad nos, venerunt in Jeruſalem civitatem rebellem, & peſſimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.* Igitur ſignum eſt Cyrum tunc dediſſe Edictum pro urbe ædificanda.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: Et calumniam imponebant Judæis, ut illos exoſos redderent Regi, dicentes urbem ædificare cum Templo, concedo: ſecus, nego. Cyrus enim Edictum dederat tantum pro Templo: ſed dato & non conceſſo, quod dediſſet pro reædificatione urbis, certe executioni mandatum minime fuit. Prophetia autem currit de edicto quod habuit effectum.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Dedit Edictum Cyrus ut domos aliquas ædificarent Judæi, tum pro operariis, tum pro Sacerdotibus, tranſeat; hoc enim non eſt expreſſum, ſed ſolum aliquid connectaneum ad promiſſionem de reædificando Templo: permiſit muros ædificari, & urbem, propugnacula, & alia ejuſmodi civitatem componentia, nego. Hac ſolutione conciliantur auctores aſſerentes Edictum a Cyro promanatum de urbe reædificanda; loquuntur enim ſolum de urbe imperfecta, & de quibuſdam habitaculis.

Inſtabis: Iſaiæ 45. habetur, & ex Ioſepho lib. 11. cap. 2. colligitur Cyrum licentiam conceſſiſſe de urbe reædificanda: ſic enim Deus ipſe de Cyro loquitur loco citato, Iſa. verſ. 13. *Ipſe ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, dicit Dominus Deus exercituum.* Ergo &c.

Reſpondeo I. Eccleſiaſtici 49. haberi urbem fuiſſe reædificatam ſolum tempore Nehemiæ, juxta illa verba verſ. 15. *Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros everſos, & ſtare fecit portas et ſeras, qui erexit domos noſtras.*

Reſpondeo II. diſtinguendo: Cyrus ædificabit civitatem civilem, quæ conſiſtebat in adunatione populi, concedo: convenere enim tunc Judæi liberati circa Jeruſalem ad ædificandum Templum, & etiam in patria commorandum: civitatem phyſicam, quæ conſtaret muris ædificium circuientibus & claudentibus, nego. Jeruſalem enim erat tunc pagus.

Inſtabis: Artaxerxes anno 7. regni ſui conceſſit Eſdræ omne quod petiit, ut habetur lib. 1. cap. 7. ſed petierat non ſolum Templi, verumetiam urbis reſtaurationem: Igitur ſaltem initium hebdomadarum repetendum eſt ab anno illo 7.

Reſpondeo negando minorem: Et vero non petiit Templi reædificationem Eſdras; jam enim erat reædificatum & dedicatum ſub alio Rege, ut patet lib. 1. Eſdræ cap. 6. his verbis: *Compleverunt domum*

V 4 *Dei*

Dei iſtam, uſque ad diem tertium menſis Adar, qui eſt annus ſextus regni Darii Regis. Fecerunt autem filii Iſrael, Sacerdotes & Levitæ, & reliqui populorum tranſmigrationis dedicationem Dei in gaudio. Igitur & a fortiori Eſdras civitatis reſtaurationem non expoſtulaverat, ſed ſolum quædam neceſſaria, ut Templi utenſilia, ſuppeditarentur, & hoc patet ex ipſo Edicto.

Reſpondeo II. Eſdram non petiiſſe reædificationem urbis, quandoquidem anno 26. regni ejuſdem Artaxerxis adhuc deſerta erat Jeruſalem, & portæ ejus igne combuſtæ, ut lib. 2. Eſdræ cap. 2. habetur: Igitur ſolum requiſita ad ornatum Templi, ut dictum eſt.

Inſiſtes: Atqui initium hebdomadarum repetendum eſt ab anno 7. laudato: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Ab anno 20. Artaxerxis, uſque ad mortem Chriſti non numerantur ſeptuaginta hebdomades annorum: Igitur hic numerus deſumendus eſt ab anno 7. Probatur antecedens: Annus vigeſimus regni Artaxerxis incidit in annum Olympiadis 83. teſte Julio Africano in Chronologia per Olympiades verſatiſſimo, apud ſanctum Hieronymum in cap. 9. Danielis; annus autem mortis Chriſti incidit in annum quartum Olympiadis 202. ut probat Euſebius: Atqui ab anno 4. Olympiadis 83. ad annum 4. Olympiadis 202. inveniuntur tantum 476. anni, quibus ſi adjicias quatuor annos Paſſionem Chriſti ſubſequentes, conficiunt tantum 480. annos. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem, nego antecedens. Ad aliam probationem, nego, Vigeſimum annum regni Artaxerxis incidere in annum quartum Olympiadis 83. ſed bene in annum ſecundum Olympiadis 81. & ſic invenitur numerus adamuſſim completus. Julianus autem deceptus eſt, quia non numeravit decem annos quibus primum regnavit Artaxerxes cum patre ſuo.

Perſiſtes: Iſti decem anni non debent numerari, quia ut obſervat Pererius in hunc Danielis locum, Xerxes plures habuit filios, quorum Darius fuit natu maior, Artaxerſes vero iſto junior: non eſt autem probabile, inquit, quod Collegam imperii inſtituerit Xerxes filium natu minorem: Ergo &c.

Reſpondeo negando Xerxem non reliquiſſe collegam Artaxerxem; noſtra enim de hoc opinio fundatur in conſuetudine Perſarum; Herodothus namque, referente Petavio lib. 20. cap. 25. de doctrina temporum, ſcribit Perſas legem quamdam habuiſſe, qua Reges in expeditionem profecturi, aliquem ex filiis ſuis ſucceſſorem eligere tenebantur, ſecundum quod ſtatutum Darius Hyſtaſpis in Ægyptios & Athenienſes bellum acturus, Xerxem ad imperium evexit. Quidni & ipſe Xerxes pro more & Artaxerxem collegam ſuum nominaſſet, natu equidem Dario minorem; ſed ne mireris, illum adhuc privatus, alterum vero purpuratus genuerat, & ſic patet ſolutio ad probationem.

Replicabis: Angelus locutus eſt Danieli anno 1. Darii Medi, qui, devicto Balthaſſar, cœpit regnare ſuper omnem Chaldæam. Igitur ab hoc anno & non vigeſimo Artaxerxis computandæ ſunt hebdomades: maxime vero cum fauſta prędicaret Angelus, & abſque mora adimplenda, quod certe non contigiſſet, ſi procraſtinata fuiſſet hebdomadarum computatio uſque ad Artaxerxem, cum inter Darium & iſtum mediant quatuor Reges, videlicet Cyrus, Cambyſes, Darius Hyſtaſpis, & Xerxes.

Reſpondeo diſtinguendo: Angelus locutus eſt Danieli anno 1. Darii Medi, teſte Divo Thoma hic in Danielem, ſed ex eodem Angelus prænuntiabat hebdomadas ſolummodo computandas eſſe ab Edicto de reſtauratione urbis, quod latum eſt anno vigeſimo Artaxerxis, concedo: Darius enim nullum edictum dedit in gratiam Judęorum. Et non determinavit Angelus tempus in quo ſuum ducerent initium hebdomades, nego antecedens, & conſequentiam. Duo prædixit pro conſolatione Judæorum Angelus, nimirum a captivitate temporali, deinde ab æterna liberationem: prior quidem in brevi adimplenda per Cyrum, altera vero per Chriſtum; unde non mirum ſi ſpectet Artaxerxis Edictum, & in eo determinet initium hebdomadum computandarum, gratiam per Chriſtum conferendam in Edicto veluti in figura prænotando.

Solutio eſt divi Thomæ hic, qui comm. in cap. 9. Daniel ſibi proponit objectionem, & ſic ſolvit: " Dicendum ſecundum

» Hie-

„ Hieronymum & Bedam quod ſunt com-
„ putandæ hebdomades a 20. anno Arta-
„ xerxis, quando, Nehemias impetravit
„ licentiam a Rege reparandi muros Je-
„ ruſalem, ſicut habetur Nehemiæ 3.
„ quod patet ex hoc quod hic dicitur:
„ Animadverte ab exitu ſermonis ut reæ-
„ dificetur Jeruſalem, &c. Ergo a licen-
„ tia reædificandi Jeruſalem eſt numerus
„ inchoandus hebdomadarum. Item patet
„ per Chronicas Regni Perſarum, Græ-
„ corum & Romanorum, uſque ad nati-
„ vitatem Chriſti, quibus nos opportet
„ credere in computatione temporum uſ-
„ que ad Chriſtum, cum ex Scriptura
„ clare non habeatur; regni enim Perſa-
„ rum ſupputantur anni ducenti triginta
„ a 1. anno Cyri Perſarum Regis, qui
„ regnavit poſt dictum Darium; poſt il-
„ los vero Macedonum ſupputantur tre-
„ centi: poſtea vero uſque ad nativitatem
„ Chriſti triginta. Ergo ab initio Cyri
„ Regis Perſarum uſque ad nativitatem
„ Chriſti ſunt anni quingenti ſexaginta,
„ ex quibus quadringenti nonaginta novem
„ faciunt ſeptuaginta hebdomades lunares
„ completas, ut patet numeranti; ergo
„ ſuperfluunt uſque ad nativitatem Chri-
„ ſti anni ſeptuaginta, qui faciunt hebdo-
„ madas decem, & ſic falſa eſt præfata
„ Judæorum computatio; ſuppoſito au-
„ tem quod computatio incipiat a 20.
„ anno Artaxerxis, ut dictum eſt, pro-
„ batur de neceſſitate ſeptuaginta hebdo-
„ madas completas eſſe: Nam a 20. an-
„ no Artaxerxis uſque ad decimum octa-
„ vum Thyberii Cæſaris, quando paſſus
„ eſt Chriſtus „ computantur quadrigeni
„ & ſeptuaginta quinque anni ſolares,
„ ut patet per prædictas Chronicas: quadri-
„ geni autem & ſeptuaginta quinque an-
„ ni ſolares faciunt quadrigenos & no-
„ naginta annos lunares, hi autem fa-
„ ciunt hebdomadas ſeptuaginta: Ergo
„ vere ſunt completæ prædictæ heb-
„ domadæ decimo octavo anno Tybe-
„ rii Cæſaris, ac per hoc in morte Chri-
ſti. „

Dices: Quocumque modo ſiat computatio, vaticinium in Chriſto non adimpletur: Ergo &c. Probatur antecedens. In termino hebdomadarum abominatio ad conſummationem uſque futura eſt: Sed iſta non niſi ultimi judicii tempore adveniet, juxta illud Chriſti Matthæi 24. *Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt a Daniele Propheta .... ſtatim autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur.* Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad probationem diſtinguo: Et eo loci ſancti Matthæi 24. Duplex ab Apoſtolis quæſtio ſit Chriſto, altera de vaſtatione & templi & urbis, altera vero de mundi deſtructione in judicio univerſali, his verbis: *Dic nobis quando hæc erunt, & quod ſignum adventus tui?* concedo. Et ſolum ſit mentio de abominatione per Antichriſtum adimplenda in conſummatione ſæculi, nego. Abominatio igitur duplex ſecernitur, una ſcilicet relative ad Judæos pro deicidio puniendos, altera vero reſpective ad mundum univerſum. Prior annuntiat primum Chriſti adventum & quidem nunc factum; abominatio enim contigit quando Ælius Adrianus Romanorum Imperator idolum in templo collocari voluit, tum tempore Titi qui Jeruſalem cum Templo non ſine Dei vindicta ſubvertit: abominatio poſtrema prænuntiat ſecundum Chriſti adventum, quæque fuit præluſa priore juxta Danielem ad finem uſque ſæculorum perduratura: igitur illa non excludit iſtam.

Solutio colligitur ex ipſis Prophetiæ terminis; ſic enim habetur: *Et poſt hebdomades 62. occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt: & civitatem, & ſanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo .... & erit in Templo abominatio deſolationis, & uſque ad conſummationem & finem perſeveravit deſolatio.* Audiendus eſt de hoc momento ſanctus Thomas, qui hic ſic & ſolvit difficultatem: "
„ Qua propter dicendum eſt, quod in-
„ telligatur de abominatione deſolationis,
„ quæ fuit tempore Ælii Adriani, cui
„ nullus aptius accommodari poteſt, nam
„ ad litteram hoc tum impletum eſt.
„ Ælius enim Adrianus dedit licentiam
„ Judæis, qui erant Romæ captivi per
„ Titum quod irent Jeruſalem, quod &
„ fecerunt, & tunc mandavit eis, quod
„ ponerent idolum in templo, & ipſi no-
„ luerunt; tunc ipſe iratus ivit Jeruſalem,
„ & funditus eam deſtruxit.... poſtquam in
„ allegato loco Matthæi Chriſtus diſcipulis
„ ſuis deſignaverat Templi Jeroſolymitani
„ fu-

„ futuram vaſtationem & everſionem, „ duas ipſi propoſuerunt diſcipuli quæ„ ſtiones: alteram ſcilicet de tempore de„ ſtructionis dictæ Templi, alteram vero „ de tempore adventus ipſius, & conſum„ mationis ſæculi, quarum primam ſolvit „ prædicens, prius tamquam ſignum im„ minentis deſtructionis Templi calamita„ tes plurimas, famem ſcilicet, peſtem „ &c. Poſtmodum declarat ipſam Templi „ vaſtationem ſubſecuturam, tunc quando „ hoc Danielis vaticinium de abominatio„ ne deſolationis Templi implebitur, & „ in hoc terminat præfatæ primæ quæ„ ſtionis ſolutionem; quæ autem de per„ ſecutionibus & ſignis tempore Antichri„ ſtri inferius deſignat, pertinent ad ſe„ cundæ quæſtionis ſolutionem. „

Oppones contra 3. concluſionem: De his annis loquitur Propheta, qui apud Judæos erant in uſu; Atqui non lunaribus, ſed ſolaribus Chronologia Judæorum innititur: & probatur: Auctor librorum Machabæorum iſtos ſolum commemorat: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem: Ad probationem diſtinguo: Cum rerum civilium texit hiſtoriam auctor ſolaribus innititur annis, concedo: cum de rebus Eccleſiaſticis ſcribit, nego. Utrumque peragit negotium, primum quidem referendo bella & prælia cum Græcis Paganis, & tunc loquitur de annis ſolaribus etiam apud exteras nationes pro more & in uſu poſitis: alterum vero cum Paſchatis celebrationem & ſimilia memoriæ tradit, & tunc utitur Judaico Kalendario, quod quidem, ut probatum eſt, currit per menſes & annos lunares.

Inſtabis: Atqui Kalendarium menſibus lunaribus inniti non poteſt: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Hac facta hypotheſi Judæi feſtum Paſchatis poſt Æquinoctium verni, vel ipſum juxta Kalendarium ut plurimum non celebraſſent, quando ſcilicet occurrunt tredecim lunationes: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad probationem diſtinguo: Occurrente lunatione 13. non potuiſſent Judæi juxta Kalendarium celebrare Paſcha, omiſſa intercalatione, concedo: admiſſa, nego. Sicut igitur pro more apud nos poſitum eſt uti anno biſextili ad componendam eamdem feſtivitatem Dominica immediate ſequenti lunam 14. Martii poſt Æquinoctium vernum, quando tredecim lunationes incumbunt, ſic & Judæi per intercalationem feciſſent, ut ſervaretur Feſti Paſchatis ordinatus dies. Sanctus Thomas hic ad difficultatem ita reſpondet: „ Dicit „ autem, *Propheta*, abbreviatæ ſunt, quia „ hebdomadæ illæ annorum, ſecundum „ annos lunares, qui ſunt minores ſolari„ bus, debent ſumi; quia annus ſolaris „ habet plus undecim dies quam lunaris, „ & hi undecim dies dicuntur *Epacta*, „ id eſt adjuncta pars ad annum lunarem, „ unde quando annus ſolaris habet ex col„ lectione illarum Epactarum unam lunam, „ tunc habet tredecim lunationes, & illa „ lunatio tertiadecima dicitur emboliſma„ lis, & annus ille dicitur emboliſmalis, „ id eſt, prægnans una lunatione. „ Igitur lunatio decima tertia inter cæteras per intercalationem ſeu interjectionem locum habet, & tunc duæ lunationes ſunt pro uno & eodem menſe.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

I. Initium annorum ducendum eſt ab anno II. Regni Artaxerxis Longimani. II. Finis reponendus circiter tempora mortis Chriſti. III. Anni ſunt lunares.

Primum liquet, namque hebdomadum initium repetendum eſt ab Edicto dato pro civitatis reſtauratione; jam vero ſi decem anni quibus Artaxerxes regnavit cum patre addantur prioribus, quibus ſolus, mortuo Patre, regnavit, occurret annus vigeſimus quo Edictum de urbe reſtauranda ab Imperatore promanavit, cum priora Edicta ſint ſolum de reædificatione Templi, & ſuppeditandis pro Templo utenſilibus.

Secundum: Utique veriſſimum eſt, cum circa mortis Chriſti tempora Judæi fuerint ſine Ephod, ſine ſacrificio, ſine thymiamate.

Tertium: Quandoquidem anni lunares in materia religionis erant ſolum in uſu; hinc prima cujuslibet menſis dies vocabatur Nizan, hoc eſt luna prima.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Verum eſt Cyrum licentiam feciſſe ædificandi aliquas domos pro iis qui Templum reſtaurabant, quæ ſimul quamdam villæ ſpeciem habebant, ſed non urbem mœniis, turribus & propugnaculis circumſeptam.

Secundo: Quædam occurrunt, & fatemur, circa Chronologiam difficultates, ſed hoc nihil detrahit ab adventu Meſſiæ, & modo attendatur ad annos quibus Artaxerxes regnavit cum patre, abſque negotio Chronologia conciliatur.

Tertio: Tametſi abominatio omnibus numeris abſoluta, ſit ſolummodo pro fine ſæculorum tempore Antichriſti, altera tamen contigit verſus Chriſti tempora, quando ſcilicet Ælius Adrianus idolum in ſanctuario Templi Jeruſalem collocari voluit; de utraque loquitur Propheta: Prior præluſit poſteriorem, & fuit ejus figura.

ARTICULUS DECIMUS-QUARTUS.

De duobus primis Machabæorum Libris.

QUATUOR recenſentur Machabæorum Libri, quorum duo poſteriores nondum ab Eccleſia recepti ſunt, quocirca de duobus prioribus impræſentiarum agimus, & de his quærimus num ſint ſacri?

Libri Machabæorum referunt ſtatum Reipublicæ Judæorum ſub monarchia Græcorum, & ducibus Machabæis, ſeu Aſſamonæis, videlicet Mathatiæ, Judæ, Jonathæ, & Simonis, qui victoriis ſuis Rempublicam multis cladibus fractam reſtaurarunt. Porro dicti ſunt Machabęi, eo quod in eorum vexillis ſcriptæ erant tres illæ ſillabæ Ma, cha, be, quæ ſunt initiales trium vocum hebraicarum, quæ ſignificant: *Quis ſimilis tui in diis Domine?* Liber primus Xvi. capita, ſecundus vero Xv. habet.

Ergo quatuor famoſi laudati duces bella Domini, & pro patriis legibus, & pro religione conſervanda feliciter geſſerunt tempore tertiæ Monarchiæ, ſcilicet Græcorum; fortiter enim reſtiterunt Regibus Ægypti & Syriæ, iiſque non ſemel devictis populum ſui juris fecerunt. In priori libro deſcribitur conſtantia Mathatiæ, qui multa prælia ſuſtinuit adverſus Antiochum Epiphanem Syriæ Regem, qui, capta & diruta Jeroſolyma, populum Judaicum magna ex parte ad ritum gentilem adduxit. Secundo loco refertur fortitudo Judæ Mathatiæ filii, qui pro religione ſimul & libertate pręclare ſe geſſit in pręliis adverſus eumdem Antiochum, tum contra Antiochum Eupatorem, iſtius filium, & Demetrium Seleuci filium. Tertio, commemorantur ducatus, geſta, & victoriæ Jonathæ tempore Alexandri, Demetrii ſecundi & Antiochi adoleſcentis, Syriæ Regum. Poſtremo commemorantur geſta Simonis ducis, ſive ſub Antiocho adoleſcente, & Demetrio ſimul de Regno cum eo decertante, ſive ſub Antiocho ultimo Demetrii filio.

In 2. libro tractatur de geſtis Judæ Machabęi, ejuſque fratrum Jonathę & Simonis, de Templi purificatione & Aræ ædificatione, de geſtis Antiochi Eupatoris, & Seleuci Regum Syriæ: ex quo ſequitur iſtud volumen eſſe præcedentis repetitionem, ſeu eorum quæ vel omiſſa, vel brevius enarrata ſunt, fuſiorem expoſitionem.

Quidam propugnant Joannem Hircanum Simonis filium, qui diu Imperio & Pontificatu potitus eſt, eſſe primi Libri auctorem: magis incertus eſt ſecundi ſcriptor; nonnulli putant eſſe Joſephum, vel Philonem: nec deſunt qui illum tribuant Judę Eſſeo pietate conſpicuo. Calvinus lib. 3. inſtit. cap. 5. omnes Machabęorum rejicit libros, eo potiſſimum ſcopo, ut purgatorium exſufflet: contra quem ſit

CONCLUSIO.

Duo priores Machabæorum Libri ſunt Canonici.

PROBATUR *hoc ratiocinio*. Illi libri veluti canonici haberi debent, quos authenticos eſſe indicat Patrum traditio, Eccleſię uſus, & Concilii Occumenici definitio: Atqui ex his omnibus momentis duo

duos priores Machabæorum libros liquet eſſe authenticos : Et probatur auctoritate Clementis Alexand. qui lib. 1. ſtrom. ſicut Eſther ſic & duos priores Machab. libros ut canonicos habet : Subſcribit Origenes lib. 2 Periarchon cap. 1. his verbis : " „ Ut autem ex Scripturarum auctoritate „ hæc ita ſe habere doceamus , audi quo- „ modo in Machabæorum libris ubi ma- „ ter ſeptem martyrum unum ex filiis „ ſuis cohortatur ad toleranda tormenta; „ ait enim : Rogo te fili, reſpice cœlum „ & terram ... Et videns hoc ſcito, quia „ Deus hæc omnia , cum non eſſent fecit. „

Suffragantur Tertullianus lib. contra Judæos cap. 4. Cyprianus.lib. de exhortatione Mart. cap. 21. his verbis. " Quid vero „ in Machabæis ſeptem fratres, & nata- „ lium pariter & virtutum ſorte conſi- „ miles, ſeptenarium numerum Sacramen- „ to perfectæ conſummationis implentes &c. „ Ibidem multa alia ex libro 2. Mach. cap. 6. & 7. aſſumit teſtimonia , quibus fideles ad Martyrium generoſe ſubeundum invitat : ſicut igitur alios V. T. libros, ſic & iſtos ut canonicos habebat .

S. Hieronymus in cap. 23. Iſa. eoſdem ſuſcipit , ut Scripturam ſacram : Suſcipit Gregorius Naz. orat. 22. de Machabæis Tum Ambroſius lib. 2. de Jacob & vita beata cap. 10. 11. & 12. Iſidorus lib. 6. ethimologiarum cap. 1. inter omnes S. Auguſtinus lib. 18. de civitate Dei cap. 36. his verbis : " Eccleſia pro Canonicis ha- „ bet , libros *Machab.* propter quorum- „ dam Martyrum paſſiones vehementes „ atque mirabiles . „ tum lib. de cura gerenda pro mortuis, ubi probat cap. 1. ex libris illis ſacrificium oblatum prodeſſe mortuis. Vel ipſa Eccleſia ex his operibus deſumit epiſtolam Miſſæ quotidianæ pro defunctis , & ex eiſdem varias aſſumit pro officio lectiones .

Denique Concilium Carthaginenſe tertium can. 47. Innocentius I. epiſt. ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum , ſacra Synodus Trid. ſeſſ. 4. inter Libros canonicos duos Machab. priores annumerant. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Proteſtantium.

Objiciunt : Multa in duobus prioribus Machab. libris falſa & veritati pugnantia apparent : Igitur non ſunt libri a Deo inſpirati . Probatur Antecedens variis momentis . Libro primo , cap. 1. legitur Alexandrum I. in Græcia regnaſſe; attamen ex omnibus auctoribus liquet , multos Reges , vel ante ipſam Alexandri nativitatem in Græcia floruiſſe , maxime vero cum ipſe Philippus Macedo Alexandri pater Rex eſſet. Ergo &c. Secundo, ibidem lib. 1. cap. 1. habetur Alexandrum pueris cum ipſo ab adoleſcentia enutritis ſuum diviſiſſe imperium , quod tamen ſilent Plutarchus , immo & Quintus Curtius lib. 2. hiſt. Alexandri num. 10. immo hanc diviſionem, non niſi mortuo Alexaudro, factam memoriæ tradunt Iuſtinus lib. 12. Diodorus Siculus lib. 17. & alii permulti. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens: Ad probationem diſtinguo: Alexander I. in Græci regnavit tamquam Imperator , concedo: tamquam Rex , nego. Et ſic diſtincta minore , nego conſequentiam . Non negat Scriptor ſacer alios Alexandro priores regnaſſe in Græcia ; ſed unum breviter ſubnotat , illum fuiſſe primum Græcorum Imperatorem. Devicto quippe Dario , Perſidis , Chaldææ & Mediæ Monarcha factus , has omnes regiones ſuo adſcivit Imperio , & nedum Provinciis , ſed & Imperatoris dignitati Alexander Dario ſucceſſit.

Ad ſecundum, diſtinguo: Plutarchus & alii ſilent de diviſione allata imperii explicite , concedo : & ne unum quidem de hoc momento verbum dixere , nego . Namque Curtius lib. 10. ſcribit optimates conveniſſe Alexandrum animam agentem, ipſum Alexandrum Perdiccæ ſui cordis ſecreta & imperii diſpoſitionem aperuiſſe , ſuumque ipſi in teſtimonium dediſſe annulum , ut poſt eius mortem imperii Proceribus aperiret factum ab ipſo Teſtamentum : unde ſi ipſe : " Non voce „ nuncupatus hæres , judicio tamen „ electus eſſe videbatur . „ Ait juſtinus lib. 13. cap. 4. Concinit Diodorus Siculus lib. 18. q. Curtius lib. 10. cap. 13. ipſa quoque facta pro eodem momento leguntur; conſtat enim poſt Alexandri mortem e Græcis proceribus alios regnaſſe in Syria , alios vero in Ægypto , de quo non ſemel ſermo fit in libris Machabæorum. Porro Scriptor canonicus tametſi incertus,

cuncta

cuncta tamen fideliter conſcripſit; quia vero ad res Judaicas potiſſimum attendebat, unum tantummodo, aut alterum verbum de diviſione Græcorum dixit, videlicet Alexandrum pueris ſuum diviſiſſe regnum.

R. P. Graveſon ad hanc difficultatem tract. de Scriptura ſacra pag. 236. & 237. „ ſic reſpondet: Dico, non ita apud „ Scriptores profanos conſtare Alexandrum „ Magnum, Regnum ſuum ante obitum „ ſuum non diviſiſſe; nam Quintus Cur„ tius ſcribit lib. 10. cap. 13. plures eſſe „ auctores, qui hanc Regni diviſionem „ ab Alexandro Magno, dum adhuc in vi„ vis eſſet, factam fuiſſe perhibent, & „ Diodorus Siculus lib. 18. Biblioth. re„ fert, teſtamentum de toto ſuo Regno „ Rhodi depoſitum fuiſſe ab Alexandro. „ *Juſtinus* etiam ait, Alexandrum Magnum „ paulo antequam moreretur, exemiſſe „ e digito annulum, quo ſcripta ſua obſi„ gnabat, quippe ſummæ poteſtatis in„ dex erat, & illum Perdiccæ tradidiſ„ ſe, ei ſupremam ſuam de Regni divi„ ſione voluntatem declarando, quam *Per„ diccas*, mortuo Alexandro Magno, exe„ cutioni mandavit, ita ut *Aridæus* frater „ Alexandri Magni habuerit ſummam im„ perii: *Perdiccas*, copiarum Regiarum „ præfecturam: *Ptolemæus*, Ægyptum „ & Africam: *Laomedon* Syriam cum „ Phœnice: *Philotas*, Ciliciam: *Antipa„ ter*, Macedoniam: *Antigonus*, Lyciam, „ Pamphiliam, & Phrygiam majorem: „ *Caſſander*, Cariam; *Meleager*, Lydiam: „ *Leonatus*, Phrygiam minorem, Hel„ leſponto adjunctam: *Eumenes*, Cappa„ dociam & Paphlagoniam: *Pithon*, Me„ diam: *Lyſimachus*, Thraciam &c. „ Qua propter ſacer Auctor nihil hac in „ parte narrat hiſtoriis profanis contra„ rium. „

Inſtant: Ibidem cap. 8. 7. auctor narrat Antiochum ductum fuiſſe captivum apud Romanos: Sed de hoc momento nullam faciunt alii auctores mentionem: Ergo &c. Ibidem additur Romanos dediſſe Eumeni Regi Indiam & Mediam: Atqui Romani nunquam fuerunt Indiarum & Mediæ Domini: Ergo &c. Ibidem ſubdit auctor Romanos ſui imperii uni homini per ſingulos annos committere præfecturam, & tamen apud omnes conſtat Romanos tunc temporis duos habuiſſe Conſules, penes quos Reipublicæ regimen erat, quique illam gubernandi habebant Provinciam: Ergo &c.

Reſpondeo omnibus æqua lance ponderatis, nullam reperiri contradictionem. Unde ad primum, diſtinguo: Antiochus ductus eſt captivus ad *Lyſimachiam* pro Romanis præſidem & præfectum, ſeu ducem, concedo: ad ipſos Romanos, ita ut Antiochus Romanæ ſiſteretur curiæ, nego: cum autem Lyſimachias in hoc momento Romanorum eſſet Vicarius, & eorum nomine cuncta faceret, recte dicitur Antiochus ad Romanos fuiſſe miſſus: ita Polybius lib. 17. quia vero etiam Antiochi Regnum Romano aſcitum fuit Imperio, in iſto quoque ſenſu Antiochus dici poteſt vivus ad Romanos ductus captivus.

Ad ſecundum nego minorem; cum enim Græcorum imperium ad Romanos tranſierit, India quoque & Media quibus Græci dominabantur, Romanorum ſubditæ fuerunt poteſtati, quod auctor eodem capite indigitat, his verbis: *Locaque quæ longe erant valde ab eis, & Reges qui ſupervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percuſſerunt eos plaga magna; cæteri autem dant eis tributum omnibus annis. Et Philippum & Perſen Ceteorum Regem, & cæteros qui adverſum eos arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos: & Anthiocum Magnum Regem Aſiæ..... Et quia ceperunt eum vivum & ſtatuerunt ei ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnum, & daret obſides, & conſtitutum; & regionem Indorum & Medos & Lydos, de optimis Regionibus eorum: & acceptas eas ab eis dederunt Eumeni Regi.*

Ad tertium diſtinguo minorem: Romani duos conſtituebant Conſules qui alternata vice quibuſdam hebdomadis, aut menſibus Reipublicæ pertractarent negotia, concedo: qui ſimul gubernarent, nego. Ita refert Polybius, cujus hanc reddit rationem Livius lib. 2. „ Si duo ſimul „ imperaſſent, Regibus exactis, non re„ motus, ſed duplicatus terror videretur. „ Hoc ipſum innuit aliud factum Romanorum qui tempore belli unum Dictatorem ad cuncta regenda eligebant. Cujus Rei argumentum irrefragabile eſt infelix

pugnæ

pugnæ Cannenſis eventus non aliunde repetendus, quam ex temeritate illius Conſulis, penes quem eo die erat ſumma rerum Imperii Romani. His adde unum Conſulem ſuæ ditionis Provinciis præſuiſſe: quocirca lib. 1. Mach. cap. 15. unus ſolus Conſul Romanorum ad Ptolemæum Regem in gratiam Judæorum ſcribit epiſtolam, quæ ſic incipit: *Lucius Conſul Romanorum Ptolemæo Regi ſalutem* &c.

Urgent: Cap. 1. 17. abominatio deſolationis de qua Daniel. 9. fit mentio de ſtatua Antiochi in Templo Jeroſolymitano poſita intelligit auctor: Atqui tamen Chriſtus Dominus Matth. 24. hanc ad Antichriſtum refert abominationem: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et eo loci non loquitur auctor de abominatione, quam commemorat Daniel, concedo: & de eadem loquitur, nego. Non una fuit in Templo abominatio; prima contigit quando ſtatua Antiochi in eo collocata eſt, altera cum Aquila aurea per Herodem in eodem fuit appoſita loco. Tertia futura eſt pro ſæculorum conſummatione, eo ſcilicet tempore quo Antichriſtus veluti Deus ſedebit in loco ſancto. De priore loquitur auctor lib. 1. Machab. de aliis Propheta Daniel.

Solvuntur objecta adverſus ſecundum Librum Machabæorum.

OPPONUNT: Cap. 2. 5. Jeremias arcam Domini cum altari & tabernaculo in monte Neboth abſcondiſſe dicitur, & quod locus plebi ignotus erit, donec Deo per pœnitentiam Judæi faciant ſatis: In ejus quidem narratione tria apparent falſa. I. Non potuit Jeremias Arcam ibi apponere, cum tunc temporis eſſet in carcere detentus. II. Chaldæi ipſum everterant Templum. III. Tametſi populus e captivitate Babylonica ſolutus eſſet, Arca tamen non comparuit: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Jeremias Arcam abſcondit antequam in vincula conjiceretur: vel etiam tempore quo a vinculis & e carcere, jubente Nabuchodonoſor ſolutus eſt, concedo: eo temporis ſpatio quo erat in carcere detentus, nego. Potuit igitur in his temporum durationibus & Arcam, & tabernaulcum abſcondere.

Ad ſecundum diſtinguo: Chaldæi dilapidaverant Templum, ſalva Arca, concedo: non ſalva, nego. Namque Jeremiæ 52. ea omnia quæ in terram ſuam aſportaverunt Chaldæi, enumerantur: Sed altum eſt de Arca & tabernaculo ſilentium.

Ad tertium diſtinguo: Et Auctor canonicus eo loci loquitur de congregatione populi ſub finem ſæculorum facienda, concedo: Tunc etiam Judæi teſte Hieronymo, agnoſceut Chriſtum velut ex Ægypto redeuntem, & tunc, inquit Epiphanius in vita Jeremiæ, Arca & tabernaculum ante abſcondita in ſignum & argumentum miſſionis Chriſti, qui omnes adimplevit veteris Teſtamenti figuras, & detegentur & apparebunt: Et loquitur auctor de congregatione populi, quæ immediate poſt captivitatem Babylonicam contigit, nego.

Cæterum potuit Jeremias alicubi transferre Arcam & Tabernaculum, vel ante urbis Jeroſolymitanæ obſidionem, videlicet tempore Joachim Regis Juda, maxime cum cuncta eventura præſciret, liberrimus foret, & magna, tum apud Sacerdotes, tum apud populum auctoritate polleret, vel etiam in ipſa urbis dilapidatione, quæ, regnante Sedecia facta eſt a Nabuzardam exercitus Nabuchodonoſor Præfecto, qui quidem ut habetur lib. 4. Regum cap. 25. Domum Domini, domum Regis & cæteras domos urbis igne ſuccenſit; namque Jeremias gratiam invenerat apud Nabuchodonoſor qui præceperat Nabuzardam nihil mali Prophetæ inferre; quinimmo, ipſe Rex eum ſic alloquitur Jerem. cap. 40. 4. *Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis, quæ ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni; & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem: reſide: Ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris, & quo placuerit tibi ut vadas, illuc perge.*

Urgent: Cap. 12. Judas Machabæus præcipit orare pro iis qui in bello ceciderant, quorum non pauci idola ſub veſtibus deferebant: Sed abſurdum eſt orare pro impiis, qui idololatræ obierunt: Igitur liber ille non eſt ſacer, & manifeſtas implicat contradictiones. Confirmatur: Ibidem cap. 14 celebratur Raſias eo quod manus ſibi intuliſſet violentas: Ergo &c.

Reſpon-

Reſpondeo I. diſtinguendo: Et auctor facta hiſtorice recenſet, concedo: & intendit illa ab omnibus purgare nævis, nego. Hiſtorici ſacri ſicut bona, ita & mala referunt hominum facta: quandoquidem etiam nonnulla generoſe acta juxta hominum placita quamdam virtutis ſpeciem præ ſe ferunt, hinc auctor celebrat eos qui pro patria in bello ceciderant: Sed nuſquam intendit coram Deo hujuſmodi juſtificare facinora: Igitur facta in objectionibus allata, nihil ab auctoritate Scripturæ detrahunt, cum ſicut evenerunt, & ut veritati conſona referantur.

Reſpondeo II. in particulari ad primum, licere pro defunctis orare: ſic propugnat S. Auguſtinus epiſt. 6. ad Dulcitium & lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 23. item & lib. de cura pro mortuis cap. 1.

Rurſus reſpondeo ad idem factum diſtinguendo: Judas præcepit orare pro iis qui cum pietate ceciderant, ut expreſſe ibidem habetur, concedo: pro iis qui in peccato pertinaces fuerant defuncti, nego. Cæterum qui idola ſub veſtibus obtecta ferebant, potuerunt ante obitum illa deponere, & de peccatis condolere: cum autem Eccleſia non judicet de internis, ab omni ævo voluit univerſim pro defunctis fundi preces in refrigerium, his ſolummodo exceptis, qui in peccato pertinaces denuntiati ſunt, & publice omni excepta tergiverſatione obdurati e præſenti migrarunt vita. Non deſunt qui propugnent illos milites non idololatriæ ſuperſtitione, ſed predæ tantum aviditate donaria illa ex Templo idolorum abſtuliſſe, ac ſubinde non niſi venialiter peccaſſe, aut eos ante mortem de peccato ſuo doluiſſe: quo fit, ut pro illis preces & ſacrificia abſque pietatis violata regula offerri potuerint.

Reſpondeo ad factum Raziæ diſtinguendo: Et ex motu Spiritus ſancti pro patriis legibus potuit ſemetipſum interficere, ne in manus incircumciſorum, ut eo loci ſcriptum eſt, prolaberetur, concedo: & in deſperationem actus vim ſibi ipſi intulit, nego. Primum innuere videtur Scriptura, quæ refert Raziam immediate ante mortem invocaſſe Dominum. Sic enim habetur lib. 2. Mach. de eo cap. 14. ſub finem: *Et cum adhuc ſpiraret, accenſus animo ſurrexit: & cum ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit; & ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ ac Spiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus eſt.* S. Auguſtinus lib. 1. de civ. Dei, cap. 21. ait quandoque licitum eſſe mortem ſibi inferre, modo hoc fiat Deo movente, inſpirante & permittente: qua ratione eo loci excuſat & Jephte, qui propriam Domino immolavit filiam, & Samſon qui concuſſis templi Philiſthinorum columnis, ſub ædificii ruinis concluſus, obiit. Pari igitur & conſimili ratione multi auctores Raziam excuſant. Ita Tyrinus, & alii non pauci interpretes.

Perſiſtunt: Ibidem Judæi dicuntur a Nabuchodonoſor tranſlati in Perſidem: Atqui tamen conſtat Babylonem tranſlatos fuiſſe: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et auctor attendit ad Perſarum Reges, quos Alexander contriverat, quorum regiones ſuo addiderat Imperio, concedo: & excludit Babylonem, nego. Bella Machabæorum tempore Græcorum contigerunt, hinc in libris Machab. fuſus eſt ſermo de Regibus Syriæ qui in Perſide regnabant; quocirca nomen regno commune ſcilicet Perſidis commemorat: porro Antiochus cuncta loca, cunctaſque regiones trans Euphratem, adeoque & Babylonem pro ſuo habebat funiculo; hoc ipſum patet ex lib. 1. Machab. cap. 6. ubi dicitur quod nuntius qui venit Babylonem ad Antiochum, venerit in Perſidem.

Solvuntur objectiones ex contradictionibus utriuſque libri ad invicem.

ANTEQUAM iſta Calvini argumenta proferamus, unum eſt ſolvendum, cum ait utrumque librum neque reperiri in Judæorum Canone, neque a multis Patribus recipi: Ergo &c.

Reſpondeo ut ſupra ad ſimiles difficultates, Eccleſiam decurſu temporum, maturo prævio examine, quoſdam de novo in Canonem adſciviſſe libros: cum autem hoc cito-citius non contigerit, non mirum ſi quidem Doctores libros Machabæorum prio-

priores, uti ſacram Scripturam non habuerint, maxime vero cum ſolam ſpectet ad Eccleſiam determinare credenda.

Objicit Calvinus, varias eſſe inter utrumque librum contradictiones & diſcrepantias: Igitur uti ſacri non admittendi ſunt. Probatur Antecedens: Lib. 1. cap. 6. v. 16. Antiochus Epiphanes ſeu illuſtris anno Græcorum 149. dicitur mortuus; lib. vero 2. cap. 11. verſ. 34. Antiochus Eupater patre mortuo Judæis litteras dedit, quas & miſit anno 148. quocirca cædem litteræ recenſentur diverſis annis miſſæ & ante mortem Antiochi illuſtris, quod manifeſtam implicat contradictionem. II. lib. 1. cap. 6. Demetrius Seleuci filius anno 151. diſcedens e Roma primum regnavit, & lib. 2. cap. 14. v. 4. jam regnabat anno 150. III. Lib. 1. cap. 6. 20. & ſequentibus Eupater Judæam cum multis copiis invaſit anno 150. & lib. 2. cap. 15. 1. hoc factum dicitur anno 149. Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad probationem multiplicem diſtinguo: Et Scriptor libri primi Machabæorum uno modo, altero vero Scriptor ſecundi computavit annos, concedo: eodem modo ambo numerarunt, nego. Duplex apud Judæos erat annus, Sacer ſcilicet & civilis: Primus incipiebat à menſe Niſan, hoc eſt ab æquinoctio verno; poſterior a menſe Tiſry, hoc eſt, ab Æquinoctio autumnali; ſicque ſex de priori anno menſes habebat, quatenus ſeſe uſque ad Paſcha extendebat, ut ſuum duodecimum compleret menſem. Sciptor prioris libri uſus eſt anno ſacro, alter vero civili. Ceterum leviſſima eſt inter utramque Chronologiam diſcrepantia, de qua non una eſt vel inter ipſos auctores opinio.

Reſpondet R. P. Graveſon tract. de Scriptura ſacra pag. 231. & 232. illas apparentes in Chronologia diſſonantias abſque negotio conciliari poſſe: " Nam, *inquit*,
„ Hiſtorici Græci annos Regni Græco-
„ rum computant ab initio Regni Ale-
„ xandri Magni, qui, ad Arbellam de-
„ victo Dario Codomanno ultimo Perſa-
„ rum Rege, tamquam ſupremus Monar-
„ cha per ſex annos regnavit. Aſt auctor
„ librorum Machabæorum, ſicut & Ju-
„ dæi annos Regni Grecorum numerant ab
„ initio Regni Seleuci Nicanoris qui, dum-
„ taxat annis poſt obitum Alexandri Ma-
„ gni undecim Regnum obtinuit in Sy-
„ ria, cujus pars eſt Judæa: hinc citra
„ ullum Chronologiæ errorem oritur il-
„ la in annis Regni Græcorum diverſi-
„ tas; nam verum eſt, Antiochum Epi-
„ phanem anno 137. Regni Græcorum
„ regnare cœpiſſe, juxta Epocham il-
„ lius Regni Græcorum ſumptam a Se-
„ leuco Nicanore, qui primus in Syria
„ undecim annis poſt obitum Alexandri
„ Magni Regnum obtinuit. Et verum
„ itidem eſt, eumdem Antiochum Epi-
„ phanem Regnum ſuum iniiſſe anno 153.
„ Regni Græcorum, juxta illius Regni
„ Epocham, quæ ſuum habet exordium
„ a Regno Alexandri Magni. „

Judæi annum auſpicabantur a menſe Niſan verno tempore, ſed Græci annum incipiebant a menſe Septembri: Porro auctor lib. 1. Machabæorum primam ſequitur ſupputationem anni a menſe Niſan, auctor vero lib. 2. Machab. poſteriorem ſectatur ſupputationem anni a menſe Septembri, quo fit ut auctor lib. 1. Machab. dicat Antiochum Epiphanem mortuum eſſe anno 149. Regni Græcorum, auctor vero lib. 2. ſcribat, filium Antiochi Epiphanis regnare cœpiſſe anno 148. Regni Græcorum: hæc igitur in conſignandis temporibus diverſitas non officit auctoritati librorum Machabæorum, ſed eam potius commendat, & eorum antiquitatem demoſtrat.

Urget: Pax oblata eſt Judæis ab Eupatore lib. 2. cap. 4. 31. anno 148. menſis Xanti die 15. qui vel fuit Niſan, vel non procul ab eo: pax vero facta eſt mortuo Epiphane, ſeu Antiocho illuſtri, qui quidem obiit lib. 1. cap. 6. 16. anno 149. qui quidem ante Niſan Menſem non incepit: Igitur annum quem primus ſcriptor ann. 148. numeravit, ſecundus vero 149. qui in eodem Niſan menſe, vel paucis elapſis menſibus a morte Antiochi incidebat, non potuit eſſe: & hoc propter multa: I. Quia plurima, mortuo Epiphane, ab Eupatore & Juda Machabæo facta enarrantur, quæ certe intra tam anguſtum tempus fieri non potuerunt; namque cap. 10. varia oppugnavit oppida Judas, qui & tres exercitus Gordias contrivit. II. lib. 1. cap. 6. pax facta dicitur anno ſabbatico qui non fuit alius quam 150.

atta-

attamen lib. 2. dicitur facta ann. 148. qui in neutro contingere potuit, ſive anni exordium ſumas a menſe Niſan, ſive a menſe Tiſri: Igitur hujuſce pacis Chronologia non conſociatur.

Reſpondeo diſtinguendo: Et fuit pax multiplex eaque diverſa, concedo: & una fuit, nego: alternata vice ab Eupatore & Lyſia cum Judæis inita pax eſt. Primo quidem anno 148. deinde 150. primus ſcriptor loquitur de ſecunda per Antiochum facta, hortante Lyſia, ut in fine capitis ſexti legitur; alter vero cap. primam quam Antiochus abſens poſtea fecerat, commemorat: abſentem autem Antiochum tota ſeries capitis indicat, maxime vero quod legitur lib. 2. cap. 12. *His factis pactionibus, Lyſias pergebat ad Regem.*

Inſtat: Lib. 1. cap. 1. Antiochus Epiphanes regnare cœpit anno 137. apud Euſebium vero 156. II. lib. 1. cap. 9. Judas occubuit anno 152. & lib. 2. cap. 1. 10. litteras dedit Ariſtobulo anno 188. Ergo &c.

Reſpondeo adhærendum eſſe potius Scriptori canonico quam Euſebio, qui regnum Epiphanis computat ab occiſo Dario, quod contigit ann. ab urbe Roma condita 424. ſeptem annis ante Alexandri mortem. Scriptor vero ſacer & alii Regnum Epiphanis numerant ab Æra Seleucidarum; quæ incipit ann. 12. poſt mortem Alexandri. Jam de annis 156. detrahe 19. reſtant 137.

Reſpondeo ad ſecundum diſtinguendo: Et ibi mentio fit de duplici Juda, quorum unus non erat Machabæus, concedo: de uno & eodem, nego. Qui eumdem eſſe contendunt, referunt ad ſuperiorem epiſtolam. R. P. Graveſon Tract. de Scriptura ſacra pag. 233. & 234. ſic reſpondet ad difficultatem propoſitam.

Huic objectioni triplex poteſt adhiberi „ reſponſio: In primis dici poteſt contra „ hæreticos, incuria librariorum incidiſſe „ mendam in notas numerales & ſcriptum fuiſſe annum 188. loco anni 148. „ quo anno ſcripta omnino videtur hæc „ epiſtola: tum quia hoc anno 148. Regni Græcorum in vivis erat Judas Machabæus, quippequi vita ſolum functus „ eſt anno expleto regni Gręcorum 152. „ juxta Æram Seleucidarum, vel mortuus eſt anno 169. Regni Gręcorum „ juxta Æram Lagidarum; tum quia „ etiam in hac epiſtola duo narrantur „ recens facta, quæ revera anno 148. „ Regni Græcorum juxta Æram Seleucidarum contigerunt, nempe, expoliatio templi Naneæ facta ab Antiocho Epiphane, ejuſque in hoc templo clades, & „ Templi Jeroſolymitani a Gentilibus profanati purificatio propediem facienda: „ Quocirca hæc epiſtola ſcripta videtur anno 148. Regni Græcorum, & miſſa a Juda Machabæo & a populo Jeroſolymitano ad Ariſtobulum magiſtrum Ptolemæi „ Regis, & ad Judæos Helleniſtas in Ægypto commorantes, quos ea in Epiſtola monent & certiores faciunt de Antiochi clade; eoſque adhortantur ad celebrandam diem Scenopegiæ. Secundo, „ reſponderi poteſt, hæc verba anno 188. „ non eſſe principium epiſtolæ ſequentis, „ quam Judas Machabæus ſcripſit, ſed eſſe finem præcedentis epiſtolę, quam totus Judæorum populus, duce Joanne „ Hyrcano, ſcripſit, & quæ eodem capite 1. l. 2. Machab. præcedit ordine „ Epiſtolam Judę Machabęi, ſed ea tempore poſterior eſt, utpote ſcripta anno „ Regni Gręcorum 188. Unde vero quam „ ſimillimum videtur, poſteriorem hanc „ epiſtolam, quę in codicibus Gręcis teſte „ Bellarmino, non incipit ab iſtis verbis: „ *Anno centeſimo octogeſimo octavo*, ſed ab „ iſto: *Populus qui eſt in Judæa & Jeroſolymis*, ſcriptam quidem fuiſſe a Juda Machabęo, eam tamen non niſi poſt ejus „ obitum, & tempore Joannis Hyrcani, „ quo Judęi alta pace potiebantur, directam fuiſſe ad Judeos in Ægypto „ commorantes, cui Judęi Jeroſolymitani brevem illam epiſtolam priorem adjunxerunt, & annum, quo ſcribebant, „ nimirum 188. prefixerunt. Denique, „ reſponderi poteſt, hanc poſteriorem epiſtolam, facta hypotheſi, quod incipiat „ ab ipſis verbis: *Anno centeſimo octogeſimo octavo*, non fuiſſe ſcriptam a Juda Machabæo, ſed ab altero Juda, qui an „ fuerit Judas Eſſenus, qui tum temporis, teſte Joſepho, ob prophetiæ donum „ magna apud Judæos pollebat auctoritate, vel alius nobis incognitus? plane „ incertum eſt, ſicut incertum eſt quis „ fuerit ille Ariſtobulus, qui Magiſter „ Ptolemæi hac in epiſtola appellatur, an

„ an Ariſtobulus Peripateticus ? an ali-
„ quis alius ejuſdem ætatis ? „

Inſiſtit : Lib. 1. cap. 4. 52. Judas Templum purgavit anno 148. antequam obiret Epiphanes , & tamen lib. 2. cap. 10. purgavit biennio poſtquam obierat , hoc eſt anno 151. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo : Et purgatio Templi , & hiſtoria purgationis non referuntur in eodem loco , concedo : & referuntur , nego . Purgatio Templi facta eſt anno 148. ante Epiphanis obitum , ſicut primus enarrat ſcriptor : at vero alter primum omnia quæ de Antiocho erant , ſcribit , deinde ad res Machab. pergit , ne eſſet confuſio. Quod vero de ſacrificiis poſt biennium oblatis dicit, intelligendum eſt a violatione & pollutione Templi; id enim conſtat ex cap. 2. lib. 1. & cap. 3. v. 21. namque ex Ioſepho Templum anno 145. violatum eſt, purgatum vero biennio exacto & completo , ſive tertio , adeoque anno circiter 148.

Reponit : Lib. 1. cap. 6. Epiphanes cum Templum Elimaidis expoliare vellet , repulſus fugit Babylonem , auditaque ſuorum , Lyſiæ ſcilicet clade , triſtitia & languore confectus , obiit ; lib. vero 2. cap. 9. habetur quod cum templum Perſepolis dilapidare tentaret , victus fugerit verſus Ecbatanam , tum certior factus de Nicanoris & Timothei Clade , dum furens in Judæam abire conatur , dolore viſcerum exagitatus ſit , tum ac demum e curru deturbatus iterato vulnere percuſſus ſit, ex quo fœtor intolerabilis & inſilientes vermes ipſum corrodentes, tandem morte miſerrima defunctus ſit: quæ quidem res diverſo prorſus modo narratur in eodem libro Cap. 1. 13. in Epiſtola Jeroſolymitanorum : Igitur inter utrumque librum perpetua exurgit contradictio.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens : Et contradictio eſt mere materialis & penes terminos , concedo : & eſt formalis, nego. Tres illæ narrationes ſeu deſcriptiones nullo modo ad invicem pugnant : in prima quidem Templum Elimaidis , in ſecunda Templum Perſepolis , in tertia Templum Naneæ vocatur . Elimaidis nomen eſt regionis, Perſepolis nomen urbis , Naneæ nomen deæ matris , quam alii Dianam Perſicam , alii Venerem Elimeam, alii terram fuiſſe volunt: cum igitur in prima dicitur Epiphanes fugere , in pugna dicitur , tum 14. fugiſſe Babylonem : in ſecunda Ecbatanam ; in tertia cecidiſſe in templo Naneæ, ubi poſtea cum ſuis comitibus a Sacerdotibus percuſſus , ab iiſdem & membratim diſcerptus eſt , locorum & perſonarum , ſeu etiam nominum facta diſtinctione , cuncta abſque negotio conciliantur.

Quid plura referam? Scriptores diverſi diverſas ſcripſerunt circumſtantias. Jeroſolymitani Epiphanem in Templum introductum enarrant, ubi, & lapidibus obrutus, una cum ſuo comitatu, aiunt, periit ; quum dicunt illum in Templo Naneæ cecidiſſe, id eſt , victum fuiſſe : ſic Gen. cap. 14. Rex Sodomorum cecidit in prælio , cui tamen Abraham poſtea occurrit , id eſt victus fuit , pari & conſimili modo cecidit Antiochus , hoc eſt ita victus, & ſuperatus ut vix prę fugę turpitudine ſuę proprię conſulerit vitę. Porro ſecundi Macheb. Scriptor locum in quo mortuus eſt Antiochus notat : alter vero locum ad quem pergere tentabat. Similiter cladem Lyſię prior refert , poſterior vero Cladem Nicanoris & Timothei , quas quidem Clades , ut pote proximas revera eas omnes audivit Epiphanes . Denique , primus ſcriptor cauſam morbi Regis enarrat , ſecundus vero morbum ipſum quo obiit ; audita enim ſuorum Clade, incidit in triſtitiam magnam , deinde & in ęgritudinem , ex qua natus viſcerum dolor acutiſſimus , mortuus & ſepultus eſt in inferno , & hoc propter varia ſcelera , quippe qui ſanguinem Sanctorum non ſemel effuderat . Hinc de illo ſcribitur , Mach. 2. 9. *Orabat autem hic ſceleſtus Dominum , a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.*

Mitto alias objectiones, quę ex Chronologia petuntur ; tametſi enim diſcrepent auctores in determinando rerum geſtarum tempore, manet tamen facta eſſe veriſſima, quod quidem ſufficit ad authenticitatem librorum.

SYN-

Digitized by Google

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Libri duo priores Machabæorum ſunt ſacri.

PRIMO: Sic docet Patrum Traditio; eos quippe recipiunt, Clemens Alex. lib. 1. ſtrom. Origenes lib. 2. Periar. cap. 1. Ambroſius lib. 2. de Jacob & vita beata cap. 10. Auguſtinus lib. 18. de civ. cap. 36. Innocentius I. Epiſt. ad Exuper.

Secundo: Concinunt Concilia: Carthaginenſe III. Can. 47. inprimis Tridentinum ſeſſ. 4.

Tertio: Uſus ſic obtinuit; Eccleſia Romana quippe, & lectiones pro ſuo Breviario, & epiſtolam pro miſſa quotidiana de defunctis ex libris Mach. excerpſit.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Antylogiæ apparent quidem ſi cuncta juxta litteram & in ſenſu obvio ſumantur, ſecus vero ſi omnes circumſtantię adamuſſim ponderentur. Sic v. g. Alexander Magnus dicitur primus regnaſſe in Gręcia, ſed dubio-procul hoc ſic intelligitur, primus fuit Gręcorum Imperator, quippequi inter Græcorum Reges extiterit ſolus, qui Orientem totum ſuo ſubjecerit Imperio.

Secundo: Facile quoque Chronologiæ diverſæ conciliantur, cum ſcriptor unius libri Chronologia civili utatur, alter vero Eccleſiaſtica, non nihil a priore diverſa, & excreſcenti, propter menſes lunares breviores, quam Synagoga pro rebus Religionis ſequi ęquum ducebat.

Tertio: Tametſi oppoſitio quędam affulgeat juxta hiſtoriam mortis Antiochi, quem defunctum unus ſcriptor dicit Elemaide, alter in templo Naneę, vel Perſepolis, abſque negotio ſolvitur, cum hęc in eumdem reincidant locum: Namque Elemaides nomen eſt regionis; Perſepolis, nomen urbis; Nanea, nomen Templi quod Dianę veluti matri erexerant Pagani.

DISSERTATIO TERTIA.
DE LIBRIS
NOVI TESTAMENTI.

NOVUM Teſtamentum in quatuor dividitur partes, videlicet in quatuor Evangelia, Acta Apoſtolorum, Epiſtolas, & Apocalypſim. Revera tamen unicum eſt Evangelium præclara Chriſti facta referens; ſed quatuor numerantur Evangeliſtæ, nimirum Matthæus, Marcus, Lucas & Joannes. Primo, apponitur hominis figura, eo quod a generatione Chriſti ſecundum carnem ſuum incipiat Evangelium: Marcus habet pro ſigno Leonem, quippequi vitam Chriſti & hiſtoriam a prædicatione S. Joannis Baptiſtæ in deſerto incipiat delineare: nam & rugitus leonis vocem in deſerto pro pœnitentia facienda clamantem optime indigitat: ponitur ad latus S. Lucæ bos, ea potiſſimum ratione quod Evangelii ſumat exordium a Sacerdotio Zachariæ, cui mactare victimas conveniebat: Joannes vero habet pro ſigno aquilam, eo quod primumquidem a divinitate Verbi ſic intonet: *In principio erat Verbum, & Deus erat Verbum &c.* Sicut enim aquila altiſſima tranſcendit, ſic & præ cæteris Evangeliſtis fuſius, & profundius de divinitate Chriſti locutus eſt. Cæterum Evangeliſta idem eſt ac prædicator, juxta illud Angeli ad Paſtores cap. 2. 10. *Evangelizo vobis gaudium magnum*; & Actuum 21. in eodem prorſus ſenſu Philippus dicitur Evangeliſta: Tum S. Paulus 2. ad Tim. 4. 5. Diſcipulum ſic alloquitur: *Opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple.* Quodlibet Evangelii volumen ſui auctoris præ ſe fert nomen; dicitur enim de primo Evangelium ſecundum Matthæum &c.

Acta Apoſtolorum, nemine contradicente, ſcripta ſunt a ſancto Luca: Apoſtolorum, ſed maxime S. Pauli referunt geſta. In primo capite egregius fit ſermo de Aſcenſione Domini in cœlos, & de deſcenſu Spiritus S. in Apoſtolos.

Epiſtolæ multa de myſteriis, preſertim vero Incarnationis & gratiæ mediatoris referunt argumenta, exhibentque recte vivendi normam. Quædam fuerunt ad particulares alicujus urbis cives conſcriptæ, quædam vero ad univerſalem directe ſunt Eccleſiam, & ideo vocantur Catholicæ, hoc eſt univerſales. Prioris generis ſunt epiſtolę beati Pauli 14. numero; una ſcilicet ad Romanos, duæ ad Corinthios, una ad Galatas; una ad Epheſios, una ad Philippenſes, una ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, una ad Titum, una ad Philemonem, una ad Hebræos. Poſterioris vero generis 7. numerantur: videlicet una Jacobi, duæ Petri, tres Joannis, & una Judę.

Apocalypſis, id eſt, viſio ſeu Prophetia, Auctorem habet Joannem, qui futura mala futuraſque & naſcentis & finientis Eccleſię calamitates prenuntiat.

S. Matthæus ſcripſit 8. Chriſti anno. Ita Euſebius lib. 3. cap. 24. & lib. 5. cap. 10. S. Bartholomæus ad Indiam pergens fidem Chriſti prędicaturus, tulit ſecum B. Matthæi Evangelium, ſeu Evangelium ſecundum Matthæum, qui ſcripſit hebraice ſeu Syro-chaldaice, quæ quidem lingua tunc erat in uſu; ſic cenſet Irenæus lib. 3. ſic quoque Hieronymus Præf. ad Evangelia. Ex iſto volumine claret S. Matthæum alias nomine Levi inſignitum, telonio relicto ſecutum fuiſſe Chriſtum Dominum. Papias, Irenæus, & Origenes Codicem Evangelii juxta Matthęum gręce conſcriptum viderunt, quocirca Cajetanus & alii nonnulli poſuerunt S. Matthęum ſcripſiſſe gręce, ſed & in hoc ſunt allucinati. Nec mirum, cum lingua Gręca 1, 2, & ſequentibus ſęcu-

ſæculis plurimum floreret, textus Originales hebraici ad faciliorem uſum græcæ redditi ſunt linguæ. S. Marcus duplex diſtinguitur, alter comes Barnabæ, alter vero beati Petri ſimiliter Comes, qui & Evangeliſta; primus vocatur & Joannes, ut habetur Act. 15. ſed nuſquam Evangeliſta; alter vero ſicut acceperat a Petro, ſic & græce ſcripſit Evangelium. Sic propugnat Clemens Alexand. apud Euſebium lib. 6. cap. 4. Multi Codices Græci a 500. circiter annis conſcripti ſub finem cujuslibet Evangelii referunt annum quo quilibet ſcripſit Evangeliſta; Matthæus ſcilicet anno Chriſti 8. Marcus anno ejuſdem Chriſti 10. Lucas anno 15. Joannes anno 30.

S. Lucas individuus fuit beati Pauli Comes, ut patet 2. Corinth. 2. v. 10. Quia vero plura præ aliis duobus prioribus acceperat, plura quoque conſcripſit. Joannes Zebedæi piſcatoris filius cum fratre ſuo Jacobo, a Chriſto vocatus ad piſcationem hominum, annumeratus eſt inter Apoſtolos. Hieronymus lib. contra Jovinianum ait fuiſſe Apoſtolum, Evangeliſtam, & Prophetam: Apoſtolum quidem, eo quod ad Eccleſias ut Magiſter ſcripſerit; Evangeliſtam, eo quod Chriſti facta ejuſque divinitatem & hiſtorice & theologice retulerit; Prophetam vero, quia multa prænuntiavit myſteria. Idem fundavit Aſiæ Eccleſias. Hieronymus illum mortuum exiſtimat; alii vero e contra, cum Elia & Enoch ad debellandum Antichriſtum autumant in fine ſæculorum venturum.

Acta in uno fere verſantur Paulo, cujus Actus & peregrinationes fuſo calamo uſque ad ejus adventum Romæ deſcribuntur, id eſt, uſque ad quartum Neronis annum, Chriſti vero 58. ex quo infert Hieronymus librum Actuum ibi fuiſſe compoſitum. Cur reliqua quæ contigerunt, non ſcripſerit, ignoratur. Chryſoſtomus homil. 1. in Acta, teſtatur S. Lucam ea ſolum ſcripſiſſe quæ erant neceſſaria, Jam ſit

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum quatuor Evangelia & Acta Apoſtolorum ſint Libri ſacri?

CONCLUSIO.

Quatuor Evangeliſtarum volumina, ſicut & Actuum Liber ſunt canonica.

PROBATUR I. ex Concilio Tridentino, quod ea omnia ſeſſ. 4. de fide declaravit & ſacra & divina. II. Ex traditione; utriuſque enim Eccleſiæ Grecæ ſcilicet & Latinæ Patres unanimi conſenſu illa receperunt. Clemens Romanus, Barnabas, Polycarpus & Ignatius non ſemel faciunt de Evangelio a Matthæo ſcripto mentionem. Subſcribit lib. 5. hiſt. Eccl. cap. 10. de volumine B. Marci Papias, Clemens Alexandr. Euſebius, & alii ſæpius loquuntur. Inprimis Hieronymus epiſt. 123. ad Damaſum, & S. Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Evang. cap. 1. Tertullianus lib. 4. contra Marcion., Hieronymus & alii celebrant Evangelium ſecundum Lucam. Hieronymus & Chryſoſtomus multa de Actibus diſſerunt tamquam de volumine genuino a ſancto Luca conſcripto. Irenæus lib. 3. cap. 1. Hieronymus Præf. in Matthæum de Evangelio B. Joannis diſſerunt. Addit Hieronymus illud adverſus Ebioniſtas Chriſti divinitatem abnegantes Apoſtolum conſcripſiſſe: Non abs re erit hic texere verba Irenæi, qui eo loci quatuor Evangeliſtis ſuum addit calculum, his verbis: Matthæus in Hebræis „ ipſorum lingua ſcripturam edidit Evan„ gelii cum Petrus & Paulus Romæ evan„ gelizarent ..... Poſt vero eorum diſ„ ceſſum, Marcus .... quæ a Petroan„ nuntiata erant, per ſcripta nobis tra„ didit. Et Lucas autem ſectator Pau„ li, quod ab illo prædicabatur Evange„ lium, in libro condidit. Poſtea & „ Joannes ... Ipſe edidit Evangelium E„ pheſi Aſiæ, commorans. „

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

I. De Evangelio ſecundum Matthæum.

OBJICIES: I. Multæ ſententiæ ex aliis Li-

Libris canonicis veluti depromptæ laudantur, quæ tamen in illis voluminibus non reperiuntur: Igitur Evangelium Matth. non eſt authenticum. Probatur Antecedeus: Cap. 2. v. 23. iſta refertur ſententia: *Et veniens habitavit in civitate qua vocatur Nazareth*; id eſt Chriſtus: *Ut impleretur quod dictum eſt per Prophetas; quoniam Nazaræus vocabitur*. Porro Chriſtus Nazareth non natus eſt. Confirmatur: Cap. 27. Jeremiam pro Zacharia laudar, his verbis: *Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam: & acceperunt triginta argenteos &c.* Quæ quidem verba apud Zachariam cap. 4. v. 12. eadem ferme leguntur: Ergo &c.

Reſpondeo I. Multas urbes tempore Chriſti alia accepiſſe nomina, quocirca mirum videri non debet, ſi quandoque occurrat diverſitas.

Reſpondeo II. Negando conſequentiam. Ad primam probationem diſtinguo: Chriſtus Nazaræus vocatus eſt, hoc eſt, ſanctus & Deo mancipatus, concedo: & ſic reddunt Septuaginta: in iſto ſenſu Samſon Judicum 13. v. 5. Nazaræus dictus eſt a Scriptore Can. præciſe a civitate Nazareth in qua habitavit, illo donatus eſt nomine, nego. Potuit etiam iſto ulteriori titulo Nazaræi ex habitatione ſcilicet & commoratione in illa civitate celebrari.

Ad confirmationem dico. I. Ignorantia Librariorum nomen Jeremiæ loco Zachariæ potuiſſe in exemplaria irrepere. II. Syriacam interpretationem & Perſicam, immo & nonnullos codices nomen tum Jeremiæ, tum Zachariæ omittere. Sic refert S. Auguſtinus lib. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 5.

Reſpondeo in forma diſtinguendo: Et ex traditione ſciebat Matthæus hoc a Jeremia dictum fuiſſe, concedo: & ignorabat, nego. Non ſemel evenit Prophetas minores, majores ut pote ipſis priores quandoque in teſtimonium adducere. Hironymus teſtatur ſe apud Nazaræos librum Hebraicum vidiſſe ſub Jeremiæ nomine, in quo locus a Matthæo citatus invenitur: ſic Zacharias multa ex Jeremia deprompſit, quocirca ab antiquis Spiritus Jeremiæ dictus & vocatus eſt.

Inſtabis: Matth. 2. v. 15. habetur de Joſeph: *Qui conſurgens accepit puerum & matrem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum, & erat ibi uſque ad obitum Herodis; ut adimpleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem*, EX ÆGYPTO VOCAVI FILIUM MEUM: Sed LXX. legunt, *ex Ægypto vocavi filium meum Iſrael*, hoc eſt, filios ſeu Jacob, igitur incaſſum Matthæus iſtam ſententiam, *vocavi filium meum*, de Chriſto interpretatur.

Reſpondet S. Hieronymus ſententiam apprime a ſancto Matthæo applicari Chriſto, quandoquidem ita de filio Dei vaticinatus fuerat Oſeas cap. 11. 1. ſic loquitur Hieronymus lib. 1. comment. in cap. 2. Matth. his verbis: „ Ut adimpleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem; *ex Ægypto vocavi filium meum*. Reſpondeant, qui hebræorum voluminum denegant veritatem, ubi hoc in ſeptuaginta legatur Interpretibus? quod cum non invenerint, nos eis dicemus in Oſee Propheta ſcriptum, ſicut & exemplaria probare poſſunt, quæ nuper edidimus. „ Quibus verbis ſolvit S. Doctor difficultatem ex ſeptuaginta Seniorum auctoritate propoſitam; namque in dubiis ſemper recurſus fit ad textum originalem primigenium, videlicet hebraicum, in quo quidem habetur, *vocavi filium meum*, & non filios. Hanc Hieronymi interpretationem ſequitur Gloſſa ordinaria. Quidam graviſſimi Auctores autumant ſeptuaginta Seniores œconomiæ cauſa vocabulum filios poſuiſſe, ne ſi ſcripſiſſent filium, Ptolemeus Philadelphus alias idololatra, cui ſacras interpretabantur Scripturas, non unum Deum viſibilium & inviſibilium Creatorem, ſed plures eſſe Deos, videlicet Creatorem, & Jeſum Chriſtum uti ab iſto ſubſtantialiter diſtinctum eſſe, credidiſſet; quocirca ad filios Iſrael ex Ægypto eductos Prophetæ ſententiam abſque negotio retulerunt; maxime vero cum lex vetus Chriſtum præfiguraret, illumque in ſuis repræſentaret filiis.

Non deſunt qui autument ſeptuaginta Interpretes ſententiam vidiſſe in textu hebræo, ſed legiſſe in codice quem præ manibus habebant, *Benau*, quod interpretati ſunt *filios ejus*: unde ſic vertiſſe: *ex Ægypto vocavi filios ejus*: ſanctum vero Evangeliſtam litteram *Vau* rejiculam eſſe cenſuit, legiſſeque *Beni*, id eſt, *filium meum*:

quo-

quocirca habemus in Vulgata: *Ex Ægypto vocavi filium meum.*

Ad iſtam vocem vocavi filium meum Iſrael; ſeu *Jacob*, diſtinguo: Et eo loci Propheta Chriſtum in figura, ſcilicet in Jacob, qui eius Typus fuit per excellentiam, expreſſit, concedo: & Chriſtum ipſum excludit, nego. Cum autem veniente veritate, ceſſet figura, & umbræ procul fugentur, ideo Matthæus juxta rei veritatem, hanc, *ex Ægypto vocavi filium meum*, ſententiam, ſicut de Chriſto prænuntiatam; ita & illi applicat, & de eo interpretatur.

Urgebis: Ibidem Matth. cap. 23. Zachariam vocat filium Barachiæ, qui tamen fuit Jojadæ: Igitur eo loci eſt manifeſta contradictio.

Reſpondeo diſtinguendo: Et Hebræi ſæpius nomina mutabant, concedo: & ea nuſquam mutabant, nego. Hieronymus teſtatur in Nazaræorum codice pro filio Barachiæ, legi filium Jojadæ. Sic in eadem Scriptura ſacra Eliacim quandoque vocatur Joachin, & Ozias quandoque Amaſias, quod contigit cum diverſa nomina idem ſignificant.

Non abs re erit obſervare, aliquando Scriptores Canonicos quaſdam laudare ſententias veluti divinas, quæ tamen non extant in ſacris voluminibus, ſed abſque veritatis diſpendio; namque ex libris in ipſa Scriptura laudatis, ſed amiſſis deprompſerunt: ſic ſæpius laudatur liber dierum & ſermonum Regum, ſicut & quoddam Canticum verſibus comprehenſum circa Moyſis tempora, quæ tamen volumina propter acerbitatem temporum exciderunt; quoniam vero laudantur in ipſa Scriptura ſacra, eorum eſt authentica auctoritas.

Oppones II. Matthæus cap. 1. non recte Chriſti Genealogiam contexuit: Igitur ejus volumen non eſt authenticum & ſacrum. Probatur antecedens. Ibi tres omittit Reges, videlicet Ochoziam, Joam, & Amaſiam; Joram enim genuit Ochoziam; Ochozias, Joam; Joas, Amaſiam; Amaſias, Oziam: ut habetur 4. Reg. 8. 24. & 1. Paralip. 3. 11. Matthæus vero Joram primum ponit: his verbis *Joram autem genuit Oziam.*

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: Matthæus laudatos omittit Reges œconomiæ cauſa, & quia etiam hoc ad propoſitum inutile erat, concedo: omittit aliquid a veritate detrahendo, nego. Primoquidem, non opus erat tres illos commemorare Reges, cum Matthæus illos ſolum recenſere debuit, ut generationem Chriſti a David texeret; hinc potuit ſucceſſionem legitimam a David uſque ad Chriſtum determinare, illuſtriores nominando & Reges & Duces. II. Tacuit tres prædictos principes utpote impios; cum igitur Joram ex filia impii Achab ſuſceperat Ochoziam, & Joas atque Amaſias eſſent poſteri Achab, illos omnes omittere æquum duxit.

Dices: Cur ob eamdem maledictionem reliqui ab Achab mediate progeniti, ſcilicet Ozias & alii admittuntur? Reſ. quia Exod. 20. maledictio non extenditur ultra quartam generationem, hinc Ozias & alii potuerunt nominari.

Inſtabis: Matthæus etiam tacuit Joachim, ſed ſine eo non poteſt intelligi Genealogia Chriſti, quandoquidem terminat ſecundam Teſſarecadem ad captivitatem uſque Babylonicam, ut ſcribit Epiphanius lib. 1. hæreſi 8. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et illa omiſſio culpa Librariorum contigit, concedo: ſecus, nego. Non ſemel evenit ex ignorantia Librariorum imperitorum quaſdam in textum ſacrum irrepſiſſe mendas, ſed leviores; Matthæus igitur ſcripſerat: *Joſias genuit Jeconiam & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis, & poſt tranſmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel*: Scriba imperitus vitioſam putavit repetitionem, hinc totum primum coma omiſit. Epiphanius lib. 1. hæreſ. 8. contendit Joachim non potuiſſe omitti, ea ductus ratione, quod ſecundam Teſſarecadem impleat. Jam vero cum Patres illud momentum agnoſcant, tamquam Scripturam ſacram, eamque ut a Matthæo dictatam, ſequitur nullum eſſe ex parte Evangeliſtæ errorem.

Replicabis: Non deſunt in eodem Libro alia facta hiſtorica in Genealogia Chriſti commemorata, quę veritati Scripturarum cohęrere non poſſunt: Ergo &c. Probatur antecedens multis momentis. 1. Matth. 1. Salathiel genitus dicitur poſt tranſmigrationem captivitatis, cum tamen lib.

1. paralip. cap. 3. 16. de hoc non fiat mentio, ſed potius inſinuetur ante tranſmigrationem natum fuiſſe; ſic enim ſcriptum eſt: *De Joachim natus eſt Jeconias, & Sedecias. Filii Jeconiæ fuerunt Aſir, Salathiel, Melchiram, Phadaia, Senneſer, & Jecemia, Sama, & Nadabia*. II. Matth. 1. legitur: *Salathiel genuit Zorobabel*; & tamen 1. Paralip. 3. 18. 19. Zorobabel non Salathielis, ſed Phadajæ dicitur filius. III. rurſus Matth. 1. habetur: *Zorobabel autem genuit Abiud*; at 1. Paralip. 3. 19. duo ſolum recenſentur Zorobabelis filii, ſcilicet, Moſolla & Hanania, una vero filia, ſcilicet, Salomith. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primum dico, nullam fieri mentionem lib. 1. Paralip. 3. de tempore quo nati ſunt filii Jeconiæ: quidquid ſit, tranſmigratio poteſt ſumi dupliciter. Primoquidem, pro actu tranſmigrationis. Secundo, pro omni captivitatis duratione. Si poſteriori modo ſumatur, recte dicitur Salathiel in tranſmigratione genitus; ſi priori, dicendus eſt poſt tranſmigrationem natus, & in iſto ſenſu ſanctus Matthæus ait, Salathiel poſt tranſmigrationem natum: auctor vero Paralipomenon ſumendo tranſmigrationem in poſteriori ſenſu, illum dicit in captivitate Babylonica ortum.

Ad alterum hiſtoriæ factum: Reſpondetur cum R. P. Alexand. diſſertat. 19. veteris Teſtamenti pag. 194. col. 2. cum Toſtato & Cajetano, Zorobabelem, de quo in Paralipomenis, alium eſſe ab eo qui filius Salathielis a S. Matthæo dicitur. Quippequi ille Phadajæ filius non Salathielis nominatur, hic vero & apud Eſdram, Nehemiam & Aggæum numquam Phadajæ, ſed ſemper Salathielis filius, ut habetur in Evangeliſtis Matthæo & Luca, dicatur.

Ad tertium objectionis caput reſpondeo, Zorobabelem preter filios, de quibus lib. 1. cap. 3. Paralipomenon, alios habuiſſe, ſcilicet Abiud. Cur autem generatio Haſubah, aut Ohel prætermiſſa ſit ab auctore Paralipomenon, ea forſan ratio eſt, quod familia David in ea declinare cœperit: quia vero S. Matthæus ortum Chriſti a Davidis progenie pro ſcopo texendum habebat, Abiud tametſi obſcuri jam jam patris oriundum commemorare æquum duxit.

Inſiſtens: Atqui in Matthæo circa Chriſti Genealogiam eſt manifeſta contradictio: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Eam diverſo prorſus a Luca modo contexit, Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem, diſtinguo: Matthæus diverſo modo a Luca non impugnante veritatem, delineat Chriſti Genealogiam, concedo: modo veritatem excludente, nego. S. Lucas Chriſti Genealogiam a Joſeph, uſque ad Adam ſcripſit, hoc eſt, juxta naturalem propaginem; hinc omnes avos Chriſti, tam obſcuros quam illuſtriores refert; Matthæus vero eamdem fecit, ſed ſolum attendendo ad jus innatum ſucceſſorum Abrahæ & Davidis uſque ad Chriſtum, quocirca illuſtriores & nobiliores tantummodo nominavit; hinc Salathiel e Jechonia ſterili natum dicit, Lucas vero e contra cap. 3. illum ex Neri oriundum proclamat: Matthæus Salathielem ſucceſſiſſe juri Jechoniæ dicit, Lucas vero primogenitum Neri aſſerit, mediate vero & Zorobabelis, illius ſcilicet qui principatum poſt captivitatem Babylonicam adeptus eſt; non alterius qui 1. Paralip. cap. 3. verſ. 19. ex Phadaja natus & dicitur, is enim qui & Narcha fuit, a Nehemia, Joſepho, & Aggæo, Salathielis filius & non Phadajæ nominatur.

Dices: Matthæus utitur verbo *genuit*, Lucas vero voce *fuit*, ſed iſta vocabula ſunt diverſa. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Iſta varba ſunt diverſa materialiter, concedo: formaliter, nego: namque idem ſignificant. Obſerves velim vocem *genuit* apud Matthæum non ſemper importare generationem, ſed tantummodo ſucceſſionem, quandoquidem dicit Joram genuiſſe Oziam, quem tamen genitum fuiſſe ab Amaſia conſtat: ſic Salathielem ex Jechonia ſterili procreatum aſſerit: igitur in his duobus jus ſucceſſionum & non naturalis propagationis ordo attenditur.

de ſancto Marco.

OPPONES: Duodecimus verſus ultimi capitis Marci, & ver... teſte Hieronymo, epiſt. ad Hedibiam, non inveniuntur in pluribus

bus exemplaribus, immo & deſiderantur in duobus Miſſalibus Regiæ Bibliothecæ, tametſi unum ſit vetuſtiſſimum: Igitur fuerunt ab aliquo additi.

Reſpondeo I. Dato & non conceſſo, hujuſmodi verſus non eſſe Canonicos, non inde ſequitur totum Marci volumen non eſſe ſacrum.

Reſpondeo II. Opponendo Miſſale Cantabrigenſe & Alexandrinum utrumque antiquiſſimum, in quibus prædicti verſus reperiuntur, ſicut & in noſtris. Præterea nullus interpres negat eos eſſe genuinum divi Marci fœtum, quandoquidem non eſt credibile B. Evangeliſtam mutilam Chriſti ſcripſiſſe hiſtoriam, nihil de Reſurrectione Domini dicendo. Et vero Irenæus lib. 3. cap. 1. ſic loquitur: " Matthæus in Hebræis ipſorum „ lingua Scripturam edidit Evangelii, „ cum Petrus & Paulus Romæ Evange- „ lizarent & fundarent Eccleſiam. Poſt „ vero horum diſceſſum, Marcus &c. „ Diſcipulus & Interpres Petri, & ipſe „ quæ a Petro annuntiata erant, per „ ſcripta nobis tradidit. „ Nullam eo loci facit exceptionem. Idem ſentit Tertullianus lib. de Præſcript. cap. 13. Idem auctor ſynopſis, Idem Greg. Nyſſ. & alii bene multi.

Inſtabis: Atqui alia ſunt loca in Evangelio juxta S. Marcum, in quibus occurrunt contradictiones: Ergo &c. Probatur antecedens. Ait Chriſtum ſurrexiſſe mane Sabbati, Matthæus e contra ſcribit veſpere Sabbati. II. Marcus dicit Chriſtum hora tertia crucifixum fuiſſe, Joannes vero teſtis oculatus aſſerit hoc factum hora ſolum ſexta contigiſſe. III. Marcus cap. 1. Iſaiam pro Malachia citat, & cap. 2. Abyatar nominat pro Abymelech, ſic enim cap. 2. 26. habetur: *Numquid legitis quid fecerit David ... quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathare Principe Sacerdotum, & panes propoſitionis manducavit*. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad primam probationem, diſtinguo: Et Marcus attendit ad diem naturalem qui ortum habet a crepuſculo, Matthæus vero ad diem legalem qui a veſperis computatur, concedo: & uterque de die in eadem ſignificatione ſumpto loquitur, nego. Et ſic diverſi reſpectus ſacras conciliant Scripturas.

Ad ſecundum ſimiliter, diſtinguo: Et Marcus ſcribit juxta horam judicii adverſus Chriſtum Dominum lati, Joannes vero juxta horam facti, concedo: & loquuntur Evangeliſtæ de eadem hora, nego. Chriſtus hora tertia, quæ reſpondet noſtræ nonæ morti per ſententiam latam addictus eſt, ſolebant quippe Romani hora tertia judicare noxios, juxta illud cujuſdam auctoris latini axioma: *Exercet Raucos tertia Cauſidicos*. Porro ut primum ſententia lata eſt, jam homo judicialiter cenſetur tali vel tali morte occiſus atque defunctus, hinc tres horæ elapſæ ſunt uſque ad factum & occiſionem Chriſti, quo tempore paraverunt tortores crucem & clavos, & congregaverunt cohortem; hora vero ſexta, quæ reſpondet noſtræ duodecimæ, revera & effective Chriſtus Dominus, ſicut enarrat Joannes, in ara crucis pro noſtra omniumque ſalute fuit oblatus, & ut victima noſtræ ſalutis omnium pretioſiſſima mactatus.

Ad tertium, dico nomen Iſaias in omnibus reperiri exemplaribus, & in Græco: præterea qui prius ſcripſerat, citat Iſaiam loquendo de prædicatione S. Joannis Baptiſtæ, poſtea vero velut in parentheſi adjecit Malachiam; namque Prophetæ minores ut plurimum majores adducunt in teſtimonium. Marcus attendit ad Iſaiam. Irenæus legit in Marco, *Prophetas*, & ſic cuncta concordantur.

Reſpondeo, ad ſecundum exemplum, diſtinguendo: Et Marcus œconomiæ cauſa nominavit potius Abiathar quam Abimelech, concedo: & hoc abſque ratione ſcripſit, nego. Grotius obſervat Abiathar filium Abimelech maximi Pontificis Vicarium, & poſtea ſummum Sacerdotem fuiſſe, quocirca Marcus filium illuſtrem potius, quam patrem obſcurum nominare voluit. Poteſt etiam dici Abimelech fuiſſe binomium, & Abiathar nomine donatum, quod apud Hebræos vulgatum ſatis & ſolemne erat.

De ſancto Luca.

Objicies I. Evangelium juxta S. Lucam aliquid veritati abſonum complectitur: Igitur ille Liber non eſt Canonicus. Probatur antecedens: Chainam repo-

nit

xit inter Arphaxad, quem ejus conſtituit patrem, & inter Salem quem ut ejuſdem filium habet: ſed altum eſt de hoc momento ſilentium Geneſ. 11. quamvis eo loci hiſtoria Patriarcharum, poſtdiluvianorum accurato calamo ſcribatur. Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo minorem: Siluit eo quod ſufficeret nominare avum, concedo: eo quod de facto Moyſes haberet Chainam, ut hominem commentitum; nego. S. Moyſes quædam inutilia & ſubtiliora aut intricata omiſit, ne mentem populi craſſi deprimeret: ſufficiebat igitur celebriores Patriarchas nominare, qualis erat Arphaxad. Non deſunt critici, qui Chainam manu aliena interpolatice in Evangelium S. Lucæ intruſum aſſerant, cum in antiquioribus Evangeliſtæ exemplaribus deſit. Deſideratur utique in textu Hebræo & Samaritano, non ſecus ac in verſione Chaldaica & Syriaca, quia tamen reperitur in Vulgata a Tridentino approbata, tum a Clemente VIII. & Sixto V. a mendis purgata, ſtandum eſt ſolutioni datæ.

Oppones II. Adverſus Act. Apoſt. volumen: Liber ille quædam primigeniæ Scripturæ contraria habet: Ergo &c. Probatur antecedens: Cap. 7. ſcribit Joſephum omnem ſuam cognationem ex animabus ſeptuaginta quinque conflatam in Ægyptum accerciviſſe, Moyſes vero Gen. 46. & Exod. 1. numerat ſolum ſeptuaginta perſonas. II. S. Lucas aſſerit quoque Jacob & alios Patriarchas eſſe ſepultos in Sichem, in ſepulchro quod emit Abraham, & Gen. 23. dicitur, illud ſepulchrum poſitum in Hebron. Concinit Joſeph qui lib. 20. Antiq. cap. 8. ait fratres Joſephi ſepultos fuiſſe in Hebron. III. Ibidem dicit Abraham emiſſe ſepulchrum a filiis Hemor filii Sichem, ubi non unus ſed geminatus error apparet. Primoquidem, Abraham non emit ſepulchrum a filiis Hemor, ſed ab Ephrone Hethæo filio Seor duplicem emit ſpeluncam, ut habetur Gen. 23. 20. Hemor non fuit filius Sichem, ſed potius Sichem fuit filius Hemor. Dicitur enim Gen. 33. 19. *Emitque Jacob, partem agri in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem, centum agnis*. Ergo &c.

Reſpondeo I. Solutionem patere ex dictis de libris Legalibus.

Reſpondeo II. negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo: Et S. Lucas ſecutus eſt Verſionem LXX. quæ inter cognationem Joſeph numerat etiam quinque ejus nepotes, ſeu filios quinque Manaſſes & Ephraim, ſcilicet *Machir*, *Galaad*, *Sutalaam*, *Toam*, & *Edem*, concedo: & aliquid falſi eruerat, nego. Moyſes quidem ſiluit, tametſi numeret inter animas in Ægyptum ingreſſas Ephraim & Manaſſem: ſed ne mireris, erant filii Joſeph, non opus autem erat, abſolute loquendo, nepotes commemorare.

Ad ſecundum, ſic reſpondet R. P. Graveſon Tract. de Scriptura ſacra parag. 4. pag. 81. " Patriarcham Joſephum fuiſſe „ ſepultum in Sichem, ſicut legitur cap. „ 24. 32. lib. Joſue, Patriarcham vero „ Jacob ſepultum fuiſſe in Hebron, ut „ colligitur ex capite 50. 13. lib. Gene„ ſis. De loco autem, in quo fratres Jo„ ſephi ſepulti ſunt, ſilet omnino Scri„ ptura, eos tamen una cum Patriarcha „ Joſepho fuiſſe ſepultos in Sichem teſta„ tur ſanctus Hieronymus in Epitaphio „ Paulæ. „

Ad tertium reſpondet his verbis Beda, comment. in cap. 7. Act. Ap. " Et poſiti „ ſunt in ſepulchro, quod emit Abraham „ pretio argenti a filiis Emor filii Sichem. „ Docet etenim Geneſis Abraham ab „ Ephron filio Seor Ethei in Cariatarbe „ locum ſepulchri quadringentis argen„ teis ſiclis emiſſe, in quo ipſe Abra„ ham, Iſaac & Jacob, & Adam proto„ plaſtus ſepulti. Itemque Jacob de Me„ ſopotamia reverſum juxta urbem Si„ chem, partem agri, quo tabernacula „ tenderet, ab Emor patre Sichem datis „ centum agnis accepiſſe. Non emit er„ go Abraham ſepulchum ab Emor Si„ chemita, ſed ab Ephron Etheo, in quo „ duodecim Patriarchæ non ſunt ſepulti, „ ſed in Sichen, ut diximus. Verum B. „ Stephanus vulgo loquens, vulgi magis in „ dicendo ſequitur opinionem. Duas enim „ pariter narrationes conjungens, non tam „ ordinem circumſtantis Hiſtoriæ, quam „ cauſam de qua agebatur, intendit. „ Qui enim inſimulabatur adverſus lo„ cum ſanctum & legem docuiſſe, pergit „ oſtendere, quomodo eius Chriſtus ex

lege

„ lege monſtretur eſſe promiſſus , & „ quod ipſi , nec tunc Moyſi , nec Domino nunc ſervire maluerint . Hæc „ ut potui , dixi , non præjudicans ſententiæ meliori , ſi adſit . Porro, quod „ dicitur a filiis Emor filii Sichem , in „ Græco exemplari ſcriptum eſt , *A filiis Emor , qui fuit in Sichem* , quod „ Geneſis Hiſtoriæ magis concordare videtur , tametſi fieri potuerit, ut idem „ Emor & patrem filium Sichem nomine haberet . „

De ſancto Joanne.

Oppones: Evangelium ſecundum Joannem quaſdam in ſenſu obvio implicat contradictiones : Igitur inter libros Canonicos non debet annumerari. Probatur Antec. Hiſtoria mulieris in adulterio deprehenſæ, quæ refertur cap. 7. iu multis exemplaribus Græcis , in codice Vaticano vetuſtiſſimo , & in antiquiſſimo Bibliothecæ Regiæ deſideratur : Ergo &c.

Reſpondeo I. negando antecedens . Ad probationem , dico Librarium in codice regio locum reliquiſſe vacuum , & hoc quia in quibuſdam codicibus extabat, in aliis vero omittebatur . Unde Reſpondeo II. In multo pluribus inveniri , videlicet in codice Patrum Oratorii Pariſienſium non quidem ſuo loco , ſed hoc ne minimum quidem faceſſit negotium. In vetuſtiſſimis codicibus etiam reperitur; nimirum in Cantabrigienſi , in omnibus Miſſalibus quæ legit Theodorus Beza , ſi unum excipias. Hieronymus lib. 2. contra Pelagianos cap. 6. dicit quod factum legebatur ſuo tempore in multis exemplaribus, tum Græcis, tum Latinis. Ammonius auctor tertii ſæculi in ſua harmonia , hiſtoriam veluti ſacram commemorat: Ambroſius epiſt. 25. num. 4. Aug. Tract. 33. in Joannem , verſio Syriaca , Arabica , Perſica , Ethyopica , & tota Eccleſia Orientalis illam recipiunt hiſtoriam , ſed maxime Synodus Trid. Igitur major auctoritas minori præponderat .

Inſtabis: Eadem hiſtoria reperitur in Evangelio Nazaræorum , ſed iſtud Evangelium non eſt ſacrum: Igitur a pari nec hiſtoria laudata veluti Canonica habenda eſt.

Reſpondeo I. Quædam eſſe in Evangelio Nazaræorum vera , quæ auctores Canonici, protegente Spiritu ſancto, ne in errorem prolaberentur , veluti veriſſima enarrare potuerunt.

Reſpondeo II. Cum aliis permultis hiſtoriam mulieris in adulterio deprehenſæ, de qua B. Joannes, diverſam eſſe a muliere de qua mentionem faciunt Nazaræi : iſta quippe non ſemel adulterium commiſerat, illa vero ſemel & unica vice ; quocirca Chriſtus peccati conceſſit veniam , eo quod illa mulier magis ex fragilitate , quam ex malitia peccaverat.

Dices : Concluſio Evangelii ſecundum Joan. videtur ab alio facta & conſcripta: Igitur iſtud Evangelium , non eſt quoad omnes partes Canonicum . Probatur antecedens . Cap. ult. verſ. 24. auctor, ſic loquitur : *Scimus quia verum eſt teſtimonium ejus*. Si ipſe Joannes ſcripſiſſet, debuiſſet ponere , ſcio quia verum dico.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, diſtinguo : Et Joannes præ humilitate , & perſonam hiſtorici gerens adeoque quaſi alienam , ſic locutus eſt, concedo : & ſe ipſum excludit , nego. Porro, in verbis immediate antecedentibus ſufficienter ſe prodit , his verbis : *Hic eſt diſcipulus ille , qui teſtimonium perhibet de his , & ſcripſit hæc* .

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Volumina quatuor Evangeliſtarum , & Apoſtolorum Acta, ſunt Libri ſacri.

Primo : Hoc conſtat ex traditione Patrum.

Secundo : Et commentariis SS. Doctorum in Evangelia & Acta .

Tertio: Ex uſu perpetuo Eccleſiæ , & definitione Concilii Tridentini ſeſſ. 4.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET SOLUTIONUM.

Primo: Quandoque S. Matthæus quaſdam citat Scripturas quæ tunc amplius non extabant, ſed ex traditione Canonicas eſſe prænoverat : quandoque etiam laudat unam ſententiam alicujus Prophetæ , quæ alteri tamen tribuitur; ſed ne mireris , Prophetæ minores non ſemel Prophetarum majorum placitis ad veritatis confirmationem utuntur, unde nullum ſequitur inconveniens. Cæterum Matthæus

quoſ-

quoſdam in Genealogia Chriſti texenda omittit Reges impios, quippequi ex aliis capitibus ſufficientia haberet ad oſtendendum Chriſtum eſſe ex ſtirpe David oriundum.

Secundo: S. Marcus ait quidem Chriſtum fuiſſe cruci fixum hora tertia, ſed intelligendus venit de ſententia mortis, quæ pro more illa hora, quæ eſt apud nos nona matutina, lata eſt: porro ut primum pronuntiatum eſt mortis judicium, reus jam civiliter mortuus evadit.

Tertio: Hiſtoria mulieris in adulterio deprehenſę a S. Joanne commemorata, veriſſima eſt; tametſi enim in quibuſdam exemplaribus deſideretur, in plurimis tamen optimæ notæ invenitur, nimirum in Cantabrigenſi, in omnibus Miſſalibus quæ legit Theodorus Beza. SS. Hieronymus lib. 2. contra Pelag. capit. 6. Ambroſius epiſt. 23. num. 4. Auguſtinus Tract. 33. in Joannem & alii illam ut Canonicam habent.

ARTICULUS SECUNDUS.

Num Epiſtolæ B. Pauli ſint Canonicæ?

SAULUS qui & poſtea Pauli nomen a Paulo Proconſule traxit, Judæus genere fuit; Tribu, Beniamita; patria, Tarſenſis; nobilitate, Romanus; ſecta, Phariſæus; primum nominis Chriſtiani adapertus hoſtis, deinde vero vas electionis, & fidei Chriſtianæ defenſor acerrimus, Eccleſiæ columna & decus. Inſigni miraculo converſus eſt anno Chriſti circiter 34. Tum voce, factis & ſcriptis Chriſti fidem defendit & propagavit; ac demum ann. 64. Romæ pro Chriſto paſſus & decollatus eſt.

S. Paulus: Quatuordecim ſcripſit Epiſtolas, ut ſupra dictum eſt, ſed quo anno, quove tempore, incertum eſt. Quidam tenent primam ad Theſſalonicenſes conſcriptam fuiſſe, & datam ann. 49. & paulo poſt ſecundam: ad Galatas ann. 53. eodem anno primam ad Corinthios Epheſi ſcripſit, deinde alteram. Eam, quæ eſt ad Romanos, ſcripſit Corinthi anno 54. & poſtea anno 59. Epiſtolam ad Epheſios. Romæ vero ut primum a captivitate ſolutus eſt, ſcripſit ad Philippenſes, ad Hebræos, ad Philemonem, & ad Coloſſenſes. Anno 63. ſcripſit ad Titum, & primam ad Timotheum: anno vero 64. ſecundam ad eumdem: jam ſit

CONCLUSIO.

Epiſtolæ B. Pauli ſunt ſacræ & divinæ.

Probatur multipliciter.

PRIMOQUIDEM ex SS. Patribus, qui univerſim eas veluti Canonicas habent. His accedit definitio Concilii Tridentini, quod ſeſſ. 4. eas omnes in Canonem divinarum Scripturarum adſcivit.

Secundo: S. Thomas in catena aurea auctoritate Patrum eas explicat, & uti ſacras interpretatur.

Tertio: Idem ſpecialiter de epiſtola ad Hebræos probatur. B. Petrus epiſt. 2. 3. illam, his verbis laudat & celebrat: *Hanc ecce vobis chariſſimi, ſecundam ſcribo epiſtolam...... Sicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis.* Sed ad eoſdem ſcribit B. Petrus, ad quos ſcripſerat S. Paulus, adeoque ad Hebræos, namque S. Petri Epiſtola, utpote catholica, ad univerſam Eccleſiam directa fuit. Igitur Princeps Apoſtolorum, his verbis: *Sicut & chariſſimus frater noſter Paulus.... ſcripſit vobis.* De Epiſtola B. Pauli ad Hebræos mentionem facit.

Confirmatur: Concilium Laodicenſe epiſtolam ad Hebræos veluti genuinam Can. 59. recipit. Item Carthagin. III. Can. 47. Nicænum primum, teſte divo Thoma, comment. in hanc epiſtolam, Epheſinum, Chalcedonenſe & Tridentinum ſeſſ. 4. ſuum ipſi addunt calculum. Ergo &c.

Concinunt Patres Græci. Clemens Alexandr. comment. in epiſt. ad Corinthios, apud Euſebium lib. 3. capit. 38. Origenes apud Euſebium lib. 3. capit. 18. Gregorius Nazianz. in carmine de Canone Scripturæ ſacræ, Athanaſius in ſynopſi. Epiphanius hæreſ. 76. Damaſcenus lib. 4. cap. 18. & alii illam ut ſacram habent.

Suffragantur Patres Latini, maxime Hilarius lib. 12. de Trinit. Ambroſius lib. 2. de Cain capit. 2. Hieronymus epiſt. ad Dardanum, & alii plurimi. Ergo &c.

Probatur, denique hoc ratiocinio. Illa epiſtola juxta variorum auctorum ſententiam, vel eſt S. Pauli, vel S. Lucæ, vel S. Barnabæ, vel Clementis Romani, vel ſaltem Tertulliani: ſed ſuppoſito quod eſſet vel Lucæ, vel Barnabæ, eſſet ſemper Canonica: conſtat autem ex dictis non eſſe illorum; neque eſt Tertulliani, quandoquidem Clemens Alexandr. Tertulliano paulo antiquior aſſerit eſſe D. Pauli; ſic legitur apud Euſebium lib. 6. capit. 4. nec conſequenter Clementis Romani, namque illam ut ſancti Pauli citat: ſupereſt igitur illam Epiſtolam eſſe D. Pauli, & conſequenter ſacram.

Diluuntur objecta.

Objicies: Multi Patres etiam antiquiſſimi, ut Cyprianus, Lactantius, Arnobius, de epiſtola ad Hebræos videntur dubitare: quinimmo Hieronymus lib. de viris illuſtribus aſſerit Cajum propugnaſſe iſtam epiſtolam ab Eccleſia Romana veluti divinam non recipi. Ergo &c.

Confirmatur: Nomen B. Pauli ſicut aliæ non præ ſe fert: Igitur neque eſt epiſtola B. Pauli, neque conſequenter & canonica.

Reſpondeo I. Plures Patres, & poſt ipſos Concilium Tridentinum epiſtolam ad Hebræos veluti Canonicam recipere, quocirca de ejus authenticitate dubitare nemini licitum eſt.

Reſpondeo II. Patres in objectione commemoratos, illam epiſtolam non abſolute rejicere. Ad Hieronymi auctoritatem, dico non evacuare epiſtolæ veritatem; maxime vero cum errore facti S. Doctor detentus, quaſi dubitanter de authenticitate epiſtolæ ad Hebræos locutus ſit, quippequi tranſcripſerit verba Euſebii ex cap. 16. lib. 16. deprompta. Quid plura? Ipſe Euſebius ſolummodo dicit epiſtolam laudatam ab aliquibus Romanis non recipi; ſed conſtat a multo-pluribus approbari, præſertim vero a Clemente Romano, ut ipſe refert Euſebius lib. 3. cap. 32. Evariſtus quoque epiſtola 2. & Hyginus epiſtol. 1. illam recipiunt. Ad confirmationem, Hieronymus præf. in primam B. Joannis epiſtolam, ait Apoſtoli nomen præ ſe non ferre, & tamen eſſe Canonicam neminem dubitare. Idem prorſus dicendum de epiſtola ad Hebræos. Quod autem Paulus eo loci ſuum tacuerit nomen, non una eſt ratio. Primoquidem, ita ſe geſſit Apoſtolus eo quod vix ipſius converſionem ſcirent Judæi. II. Ne eiſdem exoſus fieret, eo quod cæremonias Judaicas per fidem in Chriſtum ceſſare contenderet, cum tamen e contra Judæi etiam ad fidem converſi legalia retinere vellent: denique Paulus non Judæorum, ſed Gentilium Apoſtolus erat, quocirca tametſi quandoque etiam ad confirmandum Judæos ad fidem Chriſti converſos elaboraret, æquum tamen non duxit in ſuo, ut ita dicam, nomine ad illos conſcribere.

Inſtabis: Stylus epiſtolæ ad Hebræos eſt omnino a ſtylo cæterarum Epiſtolarum diverſus. Igitur illa Epiſtola non eſt divo Paulo tribuenda, adeoque non eſt Canonica. Confirmatur: Non eodem modo & Prophetæ & aliæ Scripturæ, in illa ſicut in cæteris citantur & laudantur. Ergo &c.

Reſpondeo, ſtyli diverſitatem ex multis promanare. Primoquidem, Apoſtolus innata lingua in qua eloquentiſſimus erat, illam conſcripſit: neque vero in aliis Epiſtolis eloquentia deeſt, tametſi enim ad Græcos, qui vanæ eloquentiæ ſtudebant, ſimpliciori ſtylo ſcripſerit; non deſunt tamen phraſes diſſertæ, quæ paſſim ſparſæ annotari poſſunt, quandoquidem S. Paulus erat ex innato genio eloquentiſſimus. II. Graviſſimi auctores contendunt hanc Epiſtolam Græcæ linguæ redditam fuiſſe vel a S. Luca, vel a Clemente Alexandr. ut refert Euſebius lib. 3. capit. 38. porro lingua Græca diſertiſſima eſt. Ad confirmationem patet ſolutio: Græci quippe LXX. ſequuntur Interpretes, qui diverſis a lingua Hebraica utuntur phraſibus, unde non mirum ſi diverſis quoque modis & Prophetas, & alias Scripturas in hac Epiſtola, & referant & vertant, nuſquam tamen aliquid de ſententiis immutando.

Urgebis: Quædam veritati abſona in ea affulgent Epiſtola: Ergo &c. Probatur antecedens. Apoſtolus capit. 2. inter eos qui ab Apoſtolis ad fidem converſi ſunt ſe annumerat, cum tamen ab ipſo Chriſto id factum eſſe in alia Epiſtola commemo-

memoret. II. Ibidem ait ſuum cum Barnaba & Tito contuliſſe Evangelium; nemo tamen novit Apoſtolum illum fuiſſe Evangeliſtam.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primum probationem, diſtinguo: Se dicit per alios Apoſtolos ad fidem converſum, hoc eſt, in fide confirmatum, concedo: namque eo loci ait vidiſſe Petrum & Jacobum fratrem Domini: dicit ſe per Apoſtolos abſolute ad fidem converſum, nego. Quidam ſic interpretantur Paulum, cum per Apoſtolos ſe ſe ad fidem converſum aſſerit, hoc eſt, ſuæ ætatis homines; Scriptor enim ſæpius in plurali loquitur, & hoc in prima perſona, quod majorem ſapit elegantiam & hiſtorici ſtylum; ſic Iſaiæ 64. 6. Propheta, loquitur: *Facti ſumus ut immundi omnes*. Hoc eſt, omnes ferme homines ad terrena deflexerunt; non enim Iſaias de ſe loquitur.

Ad confirmationem: D. Paulus, ſuum contulit cum Tito & Barnaba Evangelium, hoc eſt, ſua ſcripta, concedo: ita ut fuerit Evangeliſta, nego. Dictum eſt ſupra omne bonum nuntium Evangelium appellari, quocirca qui vitam aununtiant æternam Evangeliſtarum nomine donantur. In iſto ſenſu Paulus quatenus veritatis prædicator, dicitur Evangeliſta.

Inſiſtes: Auctor epiſtolæ ad Hebræos probat Chriſtum, eſſe filium Dei, per illa verba ex cap. 7. lib. 2. Reg. deprompta: *Ego ero illi in patrem*. Sed hoc male; namque illa ſententia de Salomone intelligitur.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem, diſtinguo: Et Salomon erat Chriſti Typus, concedo: & non erat, nego. Multa de Salomone in ſenſu obvio leguntur apud Pſalmiſtam, quæ tamen non niſi de Meſſia intelligi poſſunt, ut in Pſalmo 71. *Deus judicium tuum Regi da*. Quem Tertullianus de Chriſto per omnia interpretatur, maxime vero de regni æternitate: conſtat enim regnum Salomonis non fuiſſe perpetuum & immenſum, ait ille Doctor.

Inſtabis: Idem auctor cap. 9. loquens de Teſtamento proprie dicto, quod morte teſtatoris confirmatur, allegat verba iſta Exod. 24. *Hic ſanguis Teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus*. Sed in Hebræo nulla fit mentio de Teſtamento, ſed de pacto: pactum autem eſt contractus factus ſecreto & in particulari, Teſtamentum vero quid publicum; Paulus vero qui Hebraicam callebat linguam, hoc ignorare non potuit. Ergo &c.

Reſpondeo, ſi de nomine agatur, vocem hebræam *Berith*, a LXX. verti *Diaticous*, id eſt, Teſtamentum: Si de ipſa re, eſt ſimul pactum & Teſtamentum; Teſtamentum quidem quatenus teſtatoris ſignificat diſpoſitionem, pactum vero quatenus promittit ſub conditione fidei & pœnitentiæ hereditatem æternam: utrumque explicat Paulus veluti per figuram Teſtamento veteris legis, quod multi faciebant Hebræi, ad quos ſuam direxerat epiſtolam. Jam ad aliud, diſtinguo: Et Moyſes Exod. 24. vocat pactum ſolemne habens diſpoſitionem de danda hereditate poſt mortem teſtatoris, propter quod aſpergebat populum ſanguine vitulæ, qui erat figura ſanguinis Chriſti pro nobis effundendi, concedo: pactum ut ſic, nego. De primo loquitur Paulus, & idem eſt ac Teſtamentum.

Perſiſtes: In eadem epiſtola multa ſunt quæ fidei dogmatibus adverſari videntur: Igitur prorſus excidit a veritate, quam liber Canonicus præ ſe fert. Probatur antecedens multipliciter. Primoquidem: Cap. 6. hæc habentur: *Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam*. Item cap. 10. *Voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia*: Hoc ipſum confirmat cap. 12. exemplo Eſau, qui cum vendidiſſet propter unam eſcam primitiva ſua, poſtea cupiens habere benedictionem, reprobatus eſt, nec locum pœnitentiæ invenit. *Ne quis fornicator, aut profanus ut Eſau, qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua: Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt. Non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam*. Quæ quidem & ſimilia erroribus & Novatianorum, qui negabant dari remedium pro

pro peccatis poſt Baptiſmum patratis, & Prædeſtinatianorum, qui propugnabant impios neceſſitari ad mortem æternam incurrendam, non nihil favere videntur. Rurſus cap. 1. Filius Dei dicitur *Splendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*, ſcilicet Patris, qua ſententia utebantur Ariani ad probandam ſuam hæreſim; ſubdit enim infra Apoſtolus de filio Dei: *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit*; quaſi non a Deo Patre genitus, ſed factus, ſeu creatus eſſet ſolum ut beatis ſpiritibus ſuperior, ut garriebant iniqui homines.

Reſpondeo negando antecedens: Ad 1. probationem, diſtinguo: Impoſſibile eſt renovari lapſos poſt pœnitentiam ad innocentiam baptiſmalem, concedo: quod enim fœdatum eſt ſemel, inquit S. Thomas, fieri non poteſt non fuiſſe corruptum. Ad pœnitentiam, quę teſte Tertulliano eſt ſecunda poſt naufragium tabula, ſubdiſtinguo: impoſſibile, hoc eſt, difficile, concedo: abſolute, nego. Sic locum Apoſtoli interpretatur S. Thomas comment. in epiſt. ad Heb. & hoc unum probat exemplum Eſau, qui ideo pœnitentiæ locum non invenit, quia aut deſperatione actus, aut ſocordia irretitus veram non habebat de peccatis contritionem; hinc abjectus legitur: ait enim S. Auguſtinus lib. 1. ad Simpl. q. 2. " Deus non odit Eſau hominem, ſed Eſau peccatorem."

Obſerves velim, Apoſtolum in eodem ſenſu loqui ac S. Matthæum, qui cap. 12. 4. ait peccata in Spiritum ſanctum non remitti in hac vita, hoc eſt, ſumma cum difficultate propter cordis ut plurimum impœnitentis duritiem, & propter malitiam, ut ipſe ſanctus Paulus Rom. 2. explicat his verbis: *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei*. Igitur ſicut Evangelium ſecundum Matthæum propter laudatam de difficultate penitentiæ hominis ex præconcepta malitia ſententiam non expungitur e canone Librorum ſacrorum, ita nec ab eodem excludi debet propter allata ſancti Pauli ad Hebreos epiſt.

Ad confirmationem, nego oracula Apoſtoli favere Arianis, quin potius eorum validiſſimis argumentis & prematuris ſententiis debellat errorem, probando Verbi divinitatem, ejuſque cum Patre & conſubſtantialitatem, & coæternitatem: Atque ſupra Angelos omnipotentem dominationem, & infinitam diſparitatem his verbis cap. 1. 5. *Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et rurſum: Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Filium*. Apoſtolum loqui de filiatione naturali, claret, non enim filiationem adoptivam excludit ab Angelis, quippe qui per gratiam ſanctificantem veri eſſent Filii Dei adoptivi. Pergit v. 6. 7. *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei . . . & tu in principio Domine terram fundaſti: Et opera manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent*.

Repones: Auctor laudatæ epiſtolæ cap. 9. refert in Arca fuiſſe urnam, Manna, virgam Aaronis quæ fronduerat, & Teſtamenti tabulas præcontinentem; attamen lib. 3. Reg. cap. 8. dicitur nihil aliud fuiſſe in Arca præter duas tabulas lapideas: ſed liber Canonicus nullam debet implicare contradictionem: Igitur cum manifeſtam includat epiſtola ad Hebreos, e canone divinarum Scripturarum removenda eſt.

Reſpondeo diſtinguendo: Et juxta Arcam erat urna habens manna, & virgam, quod ſufficit ut in latiori ſenſu hæc dicantur fuiſſe in Arca, concedo: & nullo modo erant verſus Arcam, nego. Non diffiteor tamen tempore Salomonis manna & virgam non fuiſſe in Arca, bene vero tempore Moyſis, quod Apoſtolus a traditione reſcire potuit.

Perſiſtes: Si epiſtola, de qua controverſia movetur, foret canonica, maxime quia S. Paulum haberet auctorem: Atqui eum non habet. Et probatur: Auctor ſub finem epiſtolæ aſſerit ſe ad Judæos reverſurum; quod dubio-procul in ſanctum Paulum non cadit, quippe qui eos tamquam infenſiſſimos Chriſti hoſtes fugeret: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem, diſtinguo: Scripſit auctor ſe ad Judæos Aſiæ reverſurum, concedo: ad Judæos

dæos Jeroſolymæ, nego. Cum S. Paulus Romæ commoraretur, potuit ſcribere, non quidem ad Judæos Jeroſolymæ, quorum furorem ut evitaret, appellaverat Cæſarem, ſed ad Judæos in Aſia diſperſos, ſi voluntas Dei eſſet ad eos reverſurum.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Epiſtolæ S. Pauli ſunt ſacræ.

Primo: Eas omnes Patres recipiunt. Et habentur in decreto Concilii Tridentini ſeſſ. 4. de Scripturis ſacris.

Secundo: S. Thomas in Catena aurea variis Patrum auctoritatibus omnes explicat, & ut ſacras interpretatur.

Tertio: Epiſtolam ad Hebr. citat S. Petrus epiſt. 1. c. 1. 23. eam ſuſcipit Concilium Laodicenſe, eam Carthaginenſe III. can. 47. eam Clemens Alex. comment. in epiſt. ad Corinth. apud Euſebium lib. 3. cap. 38. eam Athanaſius in ſynop. &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

Primo: Ultro fatemur aliquos e veteribus Patribus non nihil dubitaſſe de epiſtola ad Hebr. ſed non abſolute abjeciſſe; tum, inventis manuſcriptis, accedente Eccleſiæ definitione, uno conſenſu ſuſcepta eſt.

Secundo: Neque vero quidquam ab ejus detrahitur authenticitate, quod Pauli nomine in quibuſdam exemplaribus non donetur, cum Apſtolus ab hoc abſtinuerit, ne ſi nomine ejus titularetur, exoſus Judæis Romæ degentibus fieret, quippe qui ab ipſo nomine Pauli deterrerentur, eo quod ſcirent, eum legalia, quibus inhærere volebant, prorſus abjicere.

Tertio: Abſque ratione nonnulli in dubium revocare voluerunt epiſtolam, propter ſtyli elegantiam, quandoquidem S. Paulus erat diſertiſſimus Orator. Quidam ſuſpicantur a ſancto Luca græce fuiſſe redditam, omnes autem norunt linguam græcam ſermonis lepore & venuſtate clareſcere.

ARTICULUS TERTIUS.

De Epiſtolis Catholicis.

Dictum eſt Epiſtolas Catholicas eas eſſe quæ ad univerſalem directæ ſunt Eccleſiam, quæque numero ſunt ſeptem: quoniam vero ſpeciales ſunt difficultates pro epiſtolis B. Joannis, claritatis cauſa hunc articulum in duas dividimus ſeſſiones. Unde ſit

SECTIO PRIMA.

Num Epiſtolæ beatorum Jacobi, Petri, & Judæ, ſint canonicæ?

CONCLUSIO.

Epiſtolæ prædictæ ſunt Canonicæ.

Probatur ex Conciliis, I. ex Conciliis Laodic. Carthag. II. Ex Florentino. III. Ex Tridentino ſeſſ. 4. quæ illas omnes ut canonicas recipiunt. Item ex Innocentio I. epiſt. 3. ad Exuperium, ex Gelaſio in Concil. Roman. 70. Epiſcoporum, ex Origene homil. 7. in Joſue, ex Athanaſio in ſynopſi; ex Hieronymo in epiſtola ad Paulinam de ſtudio Scripturarum, & ex Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſtiana; qui quidem omnes, nulla excepta veluti canonicas celebrant.

Confirmatur: Concilium Millevitanum citat epiſtolam ſancti Jacobi, ſicut & Dionyſius lib. de divinis nominibus cap. 4. Cyprianus lib. ad Novatianum, Auguſtinus epiſt. 29. ad Hieroymum. Prima S. Petri ab omnibus ſemper fuit recepta: non ſemel laudatur & citatur ab Apoſtolorum diſcipulis apud Euſebium lib. 3. cap. ult. Secunda citatur nomine Petri a S. Hyggino, epiſtola 2. a S. Gregorio hom. 18. in Ezechielem. De ea quoque in Eccleſia die Transfigurationis in primis lectionibus fit mentio. Epiſtola S. Judæ citatur a Dionyſio lib. de divinis Nominibus cap. 4. & a Tertulliano lib. de habitu muliebri, a Cypriano epiſt. ad Novatianum, ab Origene lib. 5. in cap. 5. ad Romanos: ab Epiphanio hæreſ. 76. a ſancto Hieronymo in cap. 1. ad Titum. Quibus poſitis ſic argumentamur, Illæ epiſtolę ullo

ullo abſque dubio ſunt ſacræ, quas tales eſſe perpetua probat Eccleſiæ traditio: Atqui a Chriſto nato traditio Patrum illas epiſtolas tamquam ſacras & laudat & accipit: Ergo &c.

Fit ſatis objectionibus.

Objicit Eraſmus adverſus epiſtolam S. Jacobi. Si epiſtola illa foret canonica, maxime eo quod Jacobum Apoſtolum auctorem haberet, illumque Jeroſolymæ Epiſcopum, qui & frater Domini in Evangelio dicitur: Sed ille non fuit Apoſtolus. Et probatur: Hieronymus in commentariis capitis primi ad Gal. dicit graviter errare eos qui dicunt illum Jacobum eſſe unum ex duodecim Apoſtolis.

Reſpondeo negando minorem, namque ipſum Evangelium teſtatur illum Jacobum unum ex duodecim Apoſtolis fuiſſe, & hoc ipſum aſſerit Hieronymus in loco pro objectione allato, tum & lib. adverſus Elvidium. Cæterum ſanctus Doctor, non eos dicit errore teneri qui talem Jacobum aſſerunt Apoſtolum, ſed qui dicunt fuiſſe Joannis fratrem, cum potius fuerit non Zebedæi, ſed Alphæi filius, quippe qui eſſet Jacobus minor.

Opponunt Magdeburgenſes centuria 1. lib. 2. cap. 4. Euſebius lib. 2. cap. 23. epiſtolam S. Jacobi adulterinam vocat. II. Auctor profert teſtimonia ex Epiſtolis Petri & Pauli: Igitur non eſt Apoſtolus, ſed Apoſtolorum diſcipulus.

Reſpondeo iſta omnia non probare epiſtolam ſancti Jacobi non eſſe canonicam: Ad primum dico, Euſebium non bene citari, nam ibidem ait ſcribens de epiſtolis SS. Jacobi & Judæ: " Verumtamen has quo„ que tum cæteris in plurimis Eccleſiis „ publice lectitari cognovimus. „ Quibus verbis clariſſime indigitat Euſebius epiſtolas omnes canonicas eodem calculo cum epiſtolis B. Pauli ab Eccleſia recipi. Ad ſecundum dico, ne minimum quidem de veritate epiſtolæ primæ detrahere; dictum eſt enim minores Prophetas quandoque citare majores, quinimmo ipſe B. Petrus laudat D. Pauli ſententias, & de ejus ſcribendi modo pro myſteriis mentionem facit, & approbat; quidni igitur & auctor primæ epiſtolæ canonicæ in teſtimonium veritatis aliorum Apoſtolorum ſententias adducere potuerit?

Inſtant: Atqui illa epiſtola inter canonicas non recenſenda eſt: Et probatur multis momentis. I. Auctor illius epiſtolæ non ſe Apoſtolum vocat, ſicut ſe nominat ſanctus Paulus. II. Neque talis epiſtola præ ſe fert initio titulum de pace, de gratia, de Chriſto, & de Deo: quinimmo more laicorum hominum loco gratiæ & pacis, auctor ponit ſalutem. III. Euſebius lib. Hiſt. Eccl. cap. 23. de ſancto illo Jacobo loquens, ait: " Ei etiam adſcri„ bi ſolet epiſt. 1. earum quæ catholicæ „ dicuntur, quam quidem nonnulli ſpu„ riam & ſuppoſititiam exiſtimant, ſane „ pauci admodum ex vetuſtioribus, hu„ jus epiſtolæ mentionem fecere, &c. „ Suffragatur ſanctus Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi de Apoſtolo ſermonem inſtituens, ait: " Unam „ tantum ſcripſit epiſtolam, quæ de ſe„ ptem catholicis eſt, quæ ipſa ab alio „ quodam ſub nomine ejus edita aſſeri„ tur; licet paulatim tempore proceden„ te obtinuerit auctoritatem. „ Ex quibus liquet & S. Hieronymum, & Euſebium in ea fuiſſe ſententia, epiſtolam non fuiſſe genuinum ſancti Jacobi fœtum.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad primam probationem dico, ſanctum Jacobum humilitatis motivo non ſe nominaſſe Apoſtolum, ſed Dei & Domini Jeſu Chriſti ſervum, quod etiam B. Paulo familiare erat, ut cum ad Philippenſes ſcribit: tum quia Judæis ad fidem converſis ut Apoſtolus Chriſti ſufficienter notus erat: addo nomen Jacobi excidiſſe ſive caſu, ſive malorum hominum molitione in quibuſdam Græcis exemplaribus, ſed extare in vetuſtiſſimis latinis codicibus, & in compluribus etiam græcis tam editis quam manuſcriptis codicibus Biblioth. Reg. & Colbert.

Ad ſecundum reſpondeo, nullum eſſe inconveniens, Apoſtolos quandoque uti modo loquendi apud omnes familiari, maxime cum humanitate & benevolentia, apprime per vocem illam *ſalutem* expreſſa. Sic vel ipſi Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano Act. 15. in ea epiſtola quam ſcripſerunt ad Gentiles ſactos Chriſtianos, ajunt: *Apoſtoli & ſeniores his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ et Ciliciæ fratribus ex gentibus ſalutem*.

Ad tertiam jam data eſt ſolutio; conſtat enim ex ipſis tum Hieronymi, tum Euſebii terminis eos in aliorum loqui ſententia, cum expreſſe uterque dicat B. Jacobi epiſtolam inter canonicas annumerari. Cęterum, cum S. Hieronymus dicit non niſi decurſu temporum uti canonicam habitam fuiſſe, unum tantummodo vult, ſcilicet quoſdam dubitaſſe de ejus authenticitate, ſed accedentibus poſtea Eccleſię definitionibus, eam ut divinam ſuſcepiſſe. Quod autem ſit vel ab ipſa vagiente Eccleſia genuina, aſſerunt Tertullianus, S. Cyprianus, inprimis vero Origenes homil. 7. in lib. Joſue, & alii quos ſupra laudavimus.

Replicant: Prędicta epiſtola contradictoria, & adverſus ſancti Pauli doctrinam pugnantia continet: Ergo &c. Probatur antecedens: S. Paulus hom. 9. docet hominem non juſtificari ex operibus, ſed ſolum ex fide: e contra vero S. Jacobus pronuntiat fidem ſine operibus mortuam eſſe: Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem diſtinguo: S. Paulus dicit hominem non juſtificari ex operibus legis, concedo: Et eo loci excludit bona opera ex fide & charitate facta, nego. Judæi volebant hominem juſtificari Legis Moſaicæ operibus, eos propterea in illo toto capite debellat. Et rurſus ad Galat. 5. dicit: *Si circumcidamini Chriſtus nihil vobis proderit:* ſed dubio-procul non excludit bona opera in fide facta, cum ea ubique predicet, & de ſeipſo dicat Col. 1. 24. *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea.* Simon Magus, iſta excludebat opera, hinc S. Jacobus illum perſtringit; & ſic conciliantur Scripturæ. Utraque interpretatio eſt ſancti Auguſtini ſermone 13. de verbis Apoſtoli, qui explicat ſanctum Paulum, & de Judęis ita loquitur: " De lege gloriabantur, & libero arbitrio ſuo legem ſufficere arbitrabantur, ignorantes Dei juſtitiam, id eſt, ex fide juſtitiam datam a Domino, & ſuam volentes ſtatuere, quaſi ſuis viribus impletam, non dante fide impetratam, juſtitię Dei, ſicut dicit Apoſtolus, non ſubjecti. " Tum lib. de fide & operibus capit. 14. idem ſanctus Doctor Simonem & ſuos ita confutat: " Quoniam ergo hæc opinio fuerat exorta, alię epiſtolę Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut vehementer adſtruant, fidem ſine operibus nihil prodeſſe, ſicut ipſe Paulus non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, ſed eam ſalubrem, planeque Evangelicam definivit, cujus opera ex dilectione procedunt. "

Objiciunt multa Heterodoxi contra epiſtolam Judæ, ut illam a canone divinarum Scripturarum reſcindant: Primoquidem, inquiunt, Judas aſſerit ſe poſt Apoſtolos vixiſſe: Igitur nec fuit Apoſtolus, nec Scriptor Canonicus. Secundo non in Græcia, ſed in Perſide prædicavit: Igitur Lingua Perſica & non Græca ſcribere debuit. Tertio, altercationem B. Michaelis cum diabolo de Moyſis corpore commemorat, & tamen de hoc aliæ Scripturæ ſilent. Quarto, Librum Enoch non ut apocryphum, ſed uti ſacrum laudat & citat, quæ quidem omnia indigitant epiſtolam Judæ non eſſe ab Auctore ſacro, adeoque nec ut divinam habendam eſſe.

Reſpondeo hæc in contrarium argumenta leviora eſſe, ut epiſtolæ Judæ authenticitatem ſubvertant: Et vero ut faciamus ſatis, dicimus ad primum Judam aliis Apoſtolis coevum, potuiſſe etiam diutius præ cæteris vivere; non enim uno & eodem anno omnes mortui ſunt. Ad ſecundum: Tametſi Judas in Perſide ſcripſerit, uti tamen Lingua Gręca debuit, quippe quæ eſſet apud eos ad quos ſcribebat familiaris: ſic Gallus in America degens, dum ad Gallos ſcribit, etiam Gallico utitur idiomate, ut ab amicis & fratribus audiatur & intelligatur. Ad tertium: Libri apocryphi, teſte Hieronymo, in cap. ad Titum, teſte quoque Auguſt. lib. 15. de civit. capit. 23. multa vera præcontinent, quæ Auctores ſacri in teſtimonium veritatis fidei potuerunt aſſumere, cum & ipſe Apoſtolus Actuum 17. utatur auctoritate Poetarum, ad probandam Athenienſibus unius Dei exiſtentiam: Pari & conſimili modo Judas acceptam hiſtoriam ab auctoribus non canonicis referre potuit; dicam & fortaſſis illi fuiſſe immediate revelatam; hinc ſicut a Spiritu ſancto acceperat, tradidit; eam tamen in libro Henoc accepiſſe contendit Tertullianus lib. de habitu muliebri, & Beda in epiſtolam Judæ. Ad quartum patet ſolutio; nam.

namque graves auctores propugnant librum Henoc tempore Judæ habitum fuiſſe ut canonicum; hinc ſanctus Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccleſ. de illa epiſtola ſermonem inſtituens, ait: " Auctoritatem „ tamen vetuſtate jam & uſu meruit, & „ inter ſacras Scripturas computari, & „ ſacro-ſanctam auctoritatem habere. „

De Epiſtolis B. Petri.

OPPONES: Quod canonicum eſt debet univerſim a Catholicis ſuſcipi: Atqui res non ita ſe habet de epiſtola ſecunda D. Petri: Et probatur: Euſebius lib. 3. Hiſt. Eccl. cap. 3. ait: " Quod vero attinet „ ad Petrum, una ejus epiſtola, quæ „ prior dici ſolet, tamquam germana ab „ omnibus ſine controverſia admittitur, „ cujus teſtimonio veteres religionis no„ ſtræ Antiſtites, utpote extra omnem „ dubitationem poſitæ, in ſcriptis ſuis fre„ quentiſſime uſi ſunt. Quæ vero ſecunda „ appellatur, eam quidem inter ſacros no„ vi Teſtamenti libros recenſitam non eſ„ ſe a majoribus accepimus. „ Ergo &c.

Reſpondeo I. opponendo præpollentes adverſus Euſebii teſtimonium auctoritates; namque Juſtinus Martyr, Origenes, Gregorius Naz. Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, ſanctus Gregorius Papa eam uti canonicam habent, nec ſemel ab ea ut a germano B. Petri ſonte ad fidem aſtruendam hauriunt teſtimonia. His adde definitiones Concilii Laodiceni, Carthaginenſis, Florentini & Tridentini, quibus declaratur illam epiſtolam eſſe authenticam.

Reſpondeo II. negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Et ex auctoritate Euſebii unum tantummodo ſequitur, videlicet primævis ſæculis illam epiſtolam non fuiſſe æqualis cum priore ponderis, concedo: non fuiſſe D. Petri opus, nego. Non ſemel ſubnotavimus in Libris ſacris indagandis Eccleſiam prævio & maturo examine proceſſiſſe, ut falſa a veris, & Scripturas ſacras a profanis ſecerneret: quia igitur cunctis adamuſſim eliquatis, ſecundam B. Petri epiſtolam declaravit authenticam, nemini licitum eſt hoc in dubium revocare: immo ipſe Euſebius in loco pro objectione laudato illam recipit his verbis ": Sed tamen cum uti„ lis eſſe videretur quam plurimis, una „ cùm reliquis ſacræ Scripturæ libris ſtu„ dioſe lectitata eſt. „

Inſtabis: Atqui illa epiſtola non eſt D. Petri fœtus: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Prior velut genuina Apoſtoli doctrina, genuinumque opus habetur: ſed non poſterior, quippe quæ non ejuſdem ſit ſtyli: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem, nego minorem: Ad ulteriorem probationem diſtinguo: Et illa ſtyli diverſitas ex interpretum diverſitate promanat; concedo: & arguit opus adulterinum eſſe, nego. S. Petrus dictabat Hebraice ſeu Syriace, interpretes vero ſcribebant Græce; fieri igitur potuit quoſdam eloquentius, quoſdam minus eloquenter, epiſtolam græce reddidiſſe. Solutio eſt D. Hieron. epiſt. ad Hedib. q. 11. Quid plura adjiciam? S. Petrus hanc poſteriorem Epiſtolam annis circiter 24. poſt priorem ſcripſit, quando ſcilicet jam in diebus ſuis proceſſerat: ſenilem autem ætatem non nihil immutare ſtylum, quotidiana comprobat experientia; tunc enim mentis acies deficit: Nec mirum: corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit ſenſum multa cogitantem.

Dices: Non deſunt qui propugnent cum Hugone Groſſio hujus ſecundæ epiſtolæ auctorem eſſe Simeonem vel Simonem, qui, mortuo ſancto Jacobo, Hieroſolymorum Epiſcopus inauguratus eſt. Igitur non eſt canonica, cum ille Simeon quantumvis ſanctus, nullum ſacrum librum conſcripſerit.

Reſpondeo hoc eſſe merum commentum, maxime propter duo: Primoquidem auctor in primo capite Petrum ſe nominat his verbis: *Simon Petrus*. Nullibi autem reperies S. Simeonem Hieroſolymorum Antiſtitem nomine Petri donatum eſſe. Secundo, idem epiſtolæ Scriptor aſſerit ſe teſtem fuiſſe transfigurationis; ſic enim habetur cap. 1. v. 17. & 18. *Accipiens enim a Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi a magnifica gloria: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite: & hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cum eſſemus cum ipſo in monte ſancto.* Porro nullus dixerit ſanctum Simeonem aſſumptum fuiſſe a Chriſto Domino ut transfigurationis teſtem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Epiſtolæ BB. Jacobi, Petri & Judæ ſunt Canonicæ.

PRIMO: Illas recipiunt Innocentius I. epiſt. 3. ad Exuperium, Gelaſius Papa in Concilio Romano. Concinunt Concilia, videlicet Laodicenſe & Carthaginenſe III. jam ſæpius laudata: Florentinum & Trid. ſeſſ. 4.

Secundo: SS. Patres ſuum addunt calculum; videlicet Athanaſius in ſynopſi, Hieronymus epiſt. ad Paulinam, &c.

Tertio: His accedit Eccleſiæ uſus: Tum quia ſi quis eas negaret, extra Eccleſiam fieret.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Jacobus non Apoſtolum, ſed ſervum Dei humilitatis cauſa ſe nominat, neque vero adverſatur Paulo, cum opera vult fidei conjungi: ſi enim Gentium Doctor quandoque excludit opera, dubioprocul loquitur de operibus legis, quæ erant abrogata.

Secundo: Tametſi Euſebius videatur dubitare de epiſtola ſecunda B. Petri, non tamen eam abjicit, ſed vult ſolum non eſſe ejuſdem cum prima ponderis; eam quippe lib. 3. hiſt. cap. 3. recipit tamquam utiliſſimam.

Tertio: Judas potuit poſt Apoſtolos vivere, & Perſide commorans ſcribere græca lingua ad Fideles Aſiæ, ſicut Gallus qui habitat Conſtantinopoli, gallico idiomate ſcribit ad parentes. Incaſſum igitur aliquis propugnaret epiſtolam ſancti Judæ eſſe aſtutam, eo quod ſcripſerit græce ex Perſide, & non eſſe Apoſtolum, quia citra Apoſtolorum ætatem vixit.

SECTIO SECUNDA.

De epiſtolis ſancti Joannis Apoſtoli.

TRIA inpræſentiarum diſcutienda habemus: unum de epiſtolis ſecundum ſe ſpectatis: alterum de verſiculo ſeptimo, tum & de octavo capitis 5. primæ epiſtolæ, de quibus ſpeciales ad elucidationem & genuinitatem controverſiæ ſunt inſtituendæ. Unde ſit

PUNCTUM PRIMUM.

Utrum tres epiſtolæ B. Joannis ſint ſacræ?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur iſto ratiocinio.

ILLÆ epiſtolæ ſunt ſacræ, quas & Patres primorum ſæculorum, & ipſa Concilia ſacras eſſe aſſerunt: Atqui Patres primorum ſæculorum, & Concilia tres epiſtolas B. Joannis uti ſacras habent: Ergo &c. Probatur minor: Teſte Euſebio lib. 3. Hiſt. Eccl. cap. 24. & lib. 7. cap. 25. tres illæ epiſtolæ a SS. Patr. inter canonicas ponuntur, citantur a Papia, Polycarpo, & Juſtino.

Quidam, ſecundam & tertiam veluti dubiam, ſed abſque ullo fundamento habuerunt; namque apud Euſebium loco citato, ut canonicæ recenſeutur, ſed de auctore tantum ipſe dubitare videtur: aliqui enim duplicem diſtinguunt Joannem, alterum ſcilicet Evangeliſtam & Scriptorem Canonicum, alterum vero diſcipulum Domini: Sed hoc contra & Theologorum & Hiſtoriographorum pene omnium ſententiam.

Secunda citatur ab Irenæo nomine Joannis Evangeliſtæ lib. 1. cap. 12. & 3. cap. 18. quem enim vocat diſcipulum Domini, non alius fuit quam Evangeliſta, ut ex eodem loco intelligitur. Clemens Alexandr. teſte Euſebio, lib. 6. cap. 14. omnes 7. epiſtolas canonicas agnoſcit. Tertullianus lib. de præſcript. cap. 3. Secundam tribuit Joanni, ſicut & Aurelius Carthag. in Concilio ſub ſancto Cypriano habito. In canone Apoſtolorum tres numerantur, ſicut in canone Laodiceno, & in aliis omnibus ſequentibus. Auctor ſynopſis & epiſtolæ Feſtivæ illas omnes recipit, & in hac re utraque conſentit Eccleſia, Græca ſcilicet & Latina.

Denique, ſtylus auctorem prodit; multæ ſententiæ ſibi adinvicem affines in prima & ſecunda occurrunt; hinc & Hieronymus qui aliquando de eis dubitavit, poſtea

poſtea veluti genuinas ſuſcepit, & uti tales defendit epiſt. ad Evagrium, tum & in alia ad Paulinum. His omnibus adjicimus definitionem Concilii Trid. ſeſſ. 4. ubi authenticæ & ſacræ declarantur.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES adverſus ſecundam & tertiam epiſtolam ſancti Joannis: Utraque non Apoſtolo, ſed cuidam Presbytero tribuuntur a ſancto Hieronymo, qui lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſic loquitur de hoc momento: " Scripſit Joannes unam epi-„ ſtolam, reliquæ duæ Joannis Presbyte-„ ri aſſeruntur. „ Confirmatur: Auctor in iſtis duabus epiſtolis non Apoſtolum, ſed ſeniorem ſeu Presbyterum ſe appellat, ait enim epiſt. 2. *Senior electæ*, tum 3. *Senior Cajo*: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et ſanctus Hieronymus loquitur in aliorum ſententia, concedo: & loquitur in propria, nego. Sed dato & non conceſſo ſanctum Doctorem obſcurius eo loci locutum fuiſſe de ſecunda & tertia B. Joannis epiſtola, ſeipſum clarius epiſt. 83. ad Evagrium explicat his verbis: " Clangit tuba filii to-„ nitrui, quem Jeſus amavit plurimum, „ qui de pectore Salvatoris doctrinarum „ fluenta potavit; Presbyter electæ Do-„ minæ, & filiis ejus quos diligo in ve-„ ritate. „ Revera quidem ſanctum eſſe duarum epiſtolarum auctorem indicat ſtylus, indicat & ſententiarum cum prima conſenſus.

Ad confirmationem diſtinguo: Et vox *ſenior* eo loci maturam ſignificat ætatem, concedo: importat ordinis gradum, nego. Nonagenarius erat ſanctus Evangeliſta, cum ſecundam & tertiam ſcripſit epiſtolam; hinc ex ejus ſermone nihil abſurdi ſequitur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Tres Epiſtolæ S. Joannis ſunt canonicæ.

PRIMO: In canone Apoſtolorum tres numerantur: Sic & in Canone Laodiceno; tum in Tridentino ſeſſ. 4.

Secundo: Hoc ipſum Traditione habetur: Tertullianus lib. de præſcr. cap. 3. ſecundam epiſtolam tribuit S. Joanni; tum & Aurelius Carthaginenſis; Auctor Synopſis & Epiſtolæ Feſtivæ, omnes recipit. Concinit utraque Eccleſia, Græca nimirum & Latina.

Tertio: Stylus auctoris arguit tres eſſe Apoſtoli fœtum, ſic & Sententiarum cohærentia & affinitas; hinc Hieronymus, qui non nihil primum de eis dubitabat, ad hæc attendens, cito-citius illas recepit. Nec aliquod faceſſit negotium quod humilitatis cauſa S. Joannes ſileat Apoſtoli nomen, & ſe Presbyterum ſeu ſeniorem nominare ſatis habeat, cum vox *ſenior* ſignificet Sacerdotem ætate maturum, immo & ſæpius magnum, adeoque Epiſcopum.

PUNCTUM SECUNDUM.

Num verſiculus ille: TRES *ſunt qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt*: ſit genuinus? 1. Joan. 5. 7.

RICHARDUS SIMONIUS Congregationis Oratorii quondam Presbyter, hiſtoria critica novi Teſtamenti 1. parte capit. 18. propugnat verſiculum illum eſſe aſſutum. Contra quem ſit

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA ſic exponitur: Ille verſiculus eſt genuinus S. Joannis fœtus, quo prætermiſſo, non cohærent capitis quinti ſententiæ, non habetur Scriptoris ſcopus; immo & quid abſurdi, quod abſit dicere, inde ſequitur: Atqui res ita ſe habet ſi verſiculus ille ſit aſſutus: Ergo &c. Probatur minor referendo textum: *Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt: Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: ſpiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt. Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus eſt de filio ſuo.... Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus.*

Obſerves velim, primo, particulam *&*, ſepti-

ſeptimum verſiculum cum octavo connectere : Igitur verſiculus octavus : *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra : ſpiritus, & aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt ;* ſupponit abſolute ſeptimum . Secundo , ſcopus B. Joannis eſt eo loci Chriſti divinitatem adverſus Ebionitas probare; hinc attendit ad illa ſui Evangelii verba capit. 10. *Ego & Pater unum ſumus*. Ex quo maniſeſte ſequitur textus cohærentiam exigere verſiculum illum ; alias nihil probaret ſanctus Evangeliſta , cum ſpiritus, & ſanguis , & aqua, de quibus in verſu ſequenti mentionem facit , non ſint inter ſe unum , ſed tria eſſentialiter diverſa ; idcirco non niſi ſymbolice ea dicit unum, & relative ad ſeptimum verſiculum , quem exemplo & parabola ſpiritus , ſanguinis , & aquæ explicat . Quid plura ? Aliquid abſonum diceret Apoſtolus de Chriſti divinitate , ſi verſiculum octavum , ſecluſo ſeptimo , ſcripſiſſet : quandoquidem inde ſequeretur Spiritum ſanctum eſſe primam ſanctiſſimæ Trinitatis perſonam : namque in verſiculo octavo primus nominatur his verbis: *Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra : ſpiritus, & aqua, & ſanguis*. Sequeretur etiam eumdem Spiritum eſſe ſolum ſymbolice conſubſtantialem cum aliis duabus perſonis, quæ vocabulis ſanguinis, & aquę deſignantur: Ergo &c.

Secunda : Quod de fide definitum eſt , abſque erroris nævo abnegari non poteſt: Atqui ſacra Synodus Tridentina ſeſſ. 4. decreto de Canonicis Scripturis pronuntiat omnes Vulgatæ Libros cum ſuis omnibus viciſſim partibus eſſe canonicos, & negantes anathemate percellit: Sic enim recenſitis prioribus tum veteris, tum novi Teſtamenti Libris, ait de Epiſtolis Catholicis : *Petri Apoſtoli duæ ; Joannis Apoſtoli tres ; Jacobi Apoſtoli una ; Judæ Apoſtoli una ; & Apocalypſis Joannis Apoſtoli . Si quis autem libros ipſos integros , cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt , & in veteri Vulgata , latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit ; & Traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit ; anathema ſit.*

Rurſus ibidem decreto de editione & uſu ſacrorum Librorum , ſic definivit : *Inſuper eadem ſacroſancta Synodus conſiderans non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei , ſi ex omnibus Latinis editionibus quæ circumferuntur , ſacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda ſit , innoteſcat , ſtatuit & declarat, ut hæc ipſa vetus & Vulgata editio , quæ longo tot ſæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus & expoſitionibus pro authentica habeatur ; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præſumat .* Ex his definitionibus quiſque ſub interminatione anathematis tenetur omnes Libros ſacros cum ſuis partibus , ne una quidem dempta, ſuſcipere: Item Vulgatam non eſſe authenticam , & ipſi refragari nefandum eſt crimen . Neque vero minus certum eſt & compertum Vulgatam retinere verſiculum ſeptimum , de quo hic movetur controverſia . Ergo &c.

Tertia iſto proponitur ſyllogiſmo : Ipſa Traditio Patrum ſuſcipit verſiculum & docet; illa vero eſt fidei regula: Igitur & ea qua par eſt reverentia eumdem ſuſcipere debemus verſiculum . Probatur Antecedens.

Primus occurrit Tertullianus, qui III. florebat ſęculo. Lib. contra Praxeam cap. 25. ſic loquitur : " Ita connexus Patris „ in filio, & filii in Paracleto , tres efficit cohærentes, alterum ex altero qui „ tres unum ſint , non unus , quomodo „ dictum eſt : *Ego & pater unum ſumus :* „ ad ſubſtantiæ unitatem , non ad numeri ſingularitatem . „ Mabilonius aſſerit Tertullianum eo loci ad verſiculum S. Joannis reſpicere ; & hoc ipſum indigitat hujuſce doctoris ſententia , quæ certe in ſententiam Evangeliſtæ mirum in modum collimat.

S. Cyprianus epiſtol. ad Jubajanum utitur verſiculo illo ad probandam ſuam de reiterando Baptiſmo ab hæreticis collato, opinionem; & ſic ait : " Si Baptizari quis apud Hæreticos potuit , utique & remiſſam peccatorum conſequi „ potuit : ſi peccatorum remiſſam conſequutus eſt , & ſanctificatus eſt , & „ Templum Dei factus eſt: Quæro cujus „ Dei? Si Creatoris , non potuit qui in „ eum non credidit: Si Chriſti , nec hujus fieri poteſt Templum,qui negat Deum „ Chriſtum : Si Spiritus ſancti cum tres „ unum ſint, quomodo Spiritus ſanctus placatus eſſe ei poteſt , qui aut Patris , aut „ filii inimicus eſt?

Incaſ-

Incaſſum reſpondet Simonius Cyprianum loqui in ſenſu metaphorico; namque non probaret S. Doctor perſonarum ſanctiſſimæ Trinitatis conſubſtantialitatem: deinde vero, ſi parabolice loquutus fuiſſet, ſuam mentem aliis verbis, & quidem fuſioribus explicare debuiſſet: Sed contrarium affulget, cum ubique Cyprianus ſibi conſtet, & ſententiæ verſiculi adhæreat; namque lib. de unitate Eccleſiæ cap. 4. clariori ſeſe explicat modo, his verbis: " Dicit Dominus, *ego & Pa-* „ *ter unum ſumus*, & iterum de Patre & „ filio & Spiritu ſancto ſcriptum eſt, *&* „ *hi tres unum ſunt*. „ Quem quidem locum nullibi reperies quam in epiſtola prima S. Joannis cap. 5. v. 7. Sed obſerves velim benevole Lector, Cyprianum eo loci Eccleſiæ unitatem oſtendere ex illo Joannis oraculo: *De Patre, & Filio, & Spiritu ſancto ſcriptum eſt, & hi tres unum ſunt*. Quocirca nihil prorſus probaret, ſi verſiculus foret aſſutus.

S. Hieronymus verſiculum illum retinet in Prologo: Immo perſtringit eos qui illum abnegant: " Illo, *inquit*, præcipue „ loco, ubi de unitate Trinitatis in pri- „ ma Joannis epiſtola poſitum legimus, „ in qua etiam ab infidelibus translatori- „ bus multum erratum eſſe a fidei verita- „ te comperimus: trium tantum vocabu- „ la, hoc eſt, aquæ, ſanguinis, & ſpiri- „ tus in ſua editione ponentes, & Patris, „ Verbique, ac Spiritus teſtimonium omit- „ tentes: in quo maxime & fides catholi- „ ca roboratur; & Patris, & Filii, & „ Spiritus ſancti una divinitatis ſubſtantia „ comprobatur. „ Non diffitemur aliquos negare Prologum eſſe Hieronymi fœtum: omnes tamen conveniunt promanaſſe ab auctore antiquiſſimo, qui ſeptimo ſaltem ſcripſit ſæculo, ex quo ſequitur auctoritatem eſſe magni ponderis.

Idem verſiculus citatur ab auctore diſputationis cum Ario apud Athanaſium, qui tertio vivebat ſæculo: laudatur quoque & affertur in teſtimonium conſubſtantialitatis Perſonarum divinarum, ab auctore Libri de unitate deitatis apud eumdem, quiquidem eſt Vigilius Tapſenſis; namque lib. 1. contra Varimundum cap. 5. ad aſtruendam Chriſti divinitatem, ſic loquitur: " Et Joannes Evangeliſta ait, in „ principio erat Verbum, & Verbum „ erat apud Deum, & Deus erat Ver- „ bum. Item ipſe ad Parthos: *Tres ſunt*, „ inquit, *qui teſtimonium perhibent in terra,* *aqua, ſanguis, & caro, & tres in nobis ſunt;* *& tres ſunt qui teſtimonium perhibent in cælo,* *Pater, Verbum, & Spiritus, & ii tres u-* *num ſunt*. Quidam autumant hunc librum eſſe Idaci Hiſpani Epiſcopi fœtum, ſed hoc dato, teſtimonium erit auctoris quarti, & non quinti ſæculi, quod magis ponderat.

S. Fulgentius qui ſexto florebat ſæculo, eo verſiculo variis in operibus utitur ad perſtrigendos Arianos; maxime lib. de Trinitate cap. 4. his verbis: " Ego, *in-* „ *quit*, & Pater unum ſumus: Unum „ ad naturam referre nos decet: ſumus, „ ad perſonas. Similiter & iſtud: *Tres* „ *ſunt*, inquit, *qui teſtimonium dicunt in* *cælo, Pater, Verbum, & Spiritus, & hi tres* *unum ſunt*.

Rurſus: Reſponſione ad objectionem decimam Arianorum, ait: " In Patre er- „ go, & Filio, & Spiritu ſancto unita- „ tem ſubſtantiæ accipimus, perſonas „ confundere non audemus; beatus enim „ Joannes Apoſtolus teſtatur dicens, *Tres* „ *ſunt qui teſtimonium perhibent in cælo: Pa-* „ *ter, Verbum, & Spiritus, & hi tres u-* „ *num ſunt*; quod etiam beatiſſimus Cy- „ prianus Martyr in epiſtola de unitate „ Eccleſiæ confitetur, dicens de Patre & „ Filio &c. „ Ex his S. Fulgentii verbis duo habemus, & verſiculum eſſe genuinum, & a ſancto Cypriano laudari atque ſuſcipi. Rurſus idem Fulgentius in opere contra quemdam Epiſcopum Arianum, Pintam dictum, titulis diſtincto, quorum unus inſcribitur, teſtimonia de Trinitate, ait: In epiſtola Joannis: *Tres ſunt qui teſtimonium dicunt, Pater, Verbum, & Spiritus, & hi tres unum ſunt*. Inter omnia teſtimonia pro verſiculo affulget confeſſio fidei totius Eccleſiæ Africanæ a 400. circiter Epiſcopis ſubſignata, quorum Primas erat Eugenius Epiſcopus Carthaginenſis, quæque anno 484. oblata fuit Hunerico Vvandalorum Regi Ariano, & a Victore Uticenſi lib. 3. de perſecutione Vvandalica refertur: in ea autem hæc leguntur: " Et ut adhuc luce clarius unius „ divinitatis eſſe cum Patre & Filio, & Spiritu ſancto doceamus, ait namque: *Tres ſunt qui teſtimonium perhibent in cælo*;

Pater, *Verbum*, *& Spiritus ſanctus*, *& hi tres unum ſunt*. Obſerves velim iſtam confeſſionem ab Arianis Epiſcopis adamuſſim fuiſſe & diſcuſſam & ponderatam; nuſquam tamen teſtimonium Joannis impugnatum. Notat illuſtr. Dominus Boſſuet Epiſcopus quondam Meldenſium in cenſura novi Teſtamenti gallice a Simonio conſcripti, manuſcripta non eſſe tantæ auctoritatis, quam ſcripta ſanctorum Patrum, quandoquidem iſta magis cohærent principiis; hinc propter principiorum connexionem inconcuſſa manent: Igitur tametſi quidam codices non referant verſiculum, ſtandum eſt Patrum auctoritati.

Quarta ratio, quæque fucatum Simonii ſyſtema funditus evertit, hæc eſt. Juxta ſeverioris critices regulas argumentum negativum nihil probat, cum contrarium auctoritate, & Patrum & aliorum auctorum affulget: Atqui argumentum Simonii ad rejiciendum verſiculum eſt tantummodo negativum, hoc quippe rimatus eſt, ex eo quod verſiculus in aliquibus deeſſet codicibus manuſcriptis: illum vero retinent Patres primorum ſeculorum, eumdem referunt innumeri prope alii codices: & hæc eſt nova ratio.

Quinta: Verſiculus qui reperitur in vetuſtis optimæ notæ codicibus non eſt aſſutus: Atqui verſiculus ille habetur in codicibus omni exceptione majoribus: & probatur.

Teſtimonium vetuſtorum codicum.

PRIMOQUIDEM extat verſiculus in quodam manuſcripto codice Corbejenſi, qui aſſervatur in Bibliotheca Abbatiæ ſancti Germani a pratis.

Secundo: In codicibus quibus uſi ſunt auctores editionis Polyglottæ Complutenſis anno 1510. qui tamen, teſte Eminentiſſimo Cardinali Ximenes in præfatione, omnem impenderunt curam in conquirendis antiquiſſimis & emendatiſſimis exemplaribus.

Tertio: In codicibus prope innumeris quos evolverunt Theologi Lovanienſes, qui teſtantur quinque dumtaxat reperiſſe in quibus deſideraretur.

Quarto: In multis aliis quos referunt PP. Benedictini in ſuis annotationibus editionis novæ ad Prologum ſancti Hieronymi in epiſtolas canonicas, & hoc in fine primi tomi operum S. Hieronymi.

Quinto: Eum retinet codex manuſcriptus anno 1185. conſcriptus, qui aſſervatur in Bibliotheca Minimorum Pariſienſium.

Sexto: Eumdem habet unus ex ſexdecim exemplaribus quos Robertus Stephanus ex Italia, Hiſpania & Gallia recepit. Eſtius propugnat verſiculum deeſſe ſolum in quinque exemplaribus Lovanienſibus. Marcianus teſtatur in multis quidem vetuſtiſſimis deſiderari, ſed in multo pluribus æque antiquis ad marginem reperiri; in recentioribus vero ſemper extare, ſublato licet paululum ordine. Namque in Vulgata eſt ſeptimus, in quibuſdam octavus vel viciſſim, quod ſane parum intereſt ad veritatem. Equidem multi veteres illum omiſerunt, vel quia codices mutilos haberent: vel quia videndo locum dubium, hunc omittere maluerunt.

Septimo: Eum retinet codex Britannicus antiquiſſimus, quem Eraſmus citat; & licet nunc non inveniatur, creditur tamen Cambrigenſis, qui quidem tantæ auctoritatis Eraſmo viſus eſt, ut omiſſo verſiculo, in prima ſua editione Græca novi Teſtamenti, illum in ſecunda, facta Baſileæ anno 1522. reſtituerit.

Octavo: Fragmentum novi Teſtamenti Græcum citatum in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio tertio, verſiculum illum complectitur; item in Florentino laudatus eſt, nec Græci illum rejecere. Eraſmus meminit adhuc codicis quem acceperat ex publica Bibliotheca Scholæ Baſileenſis, in quo legitur. Refertur etiam in exemplari Conſtantienſi quod Eraſmus laudat. Eumdem & retinet Calvinus in ſuis commentariis.

Nono: Codex manuſcriptus ſancti Andreæ a Luca Brugenſi citatus eum retinet: Item & antiquus Bibliorum Codex. Eum quoque retinent quatuor manuſcripta in folio majori, quaſi ex Scriptura Gothica, Bibliothecæ Dominicanorum Pariſienſium viæ S. Jacobi: Habet & vetus correctorium in Bibliotheca Sorbonica aſſervatum, cujus auctor videtur eſſe decimi ſæculi.

Decimo: Lucas Brugenſis peritiſſimus in Scripturis ſacris indagandis, qui, decreto Do-

Digitized by Google

Doctorum Lovanienſium Vulgatam contulit cum optimis & antiquiſſimis manuſcriptis triginta tribus ex Italia, Germania, & Galliæ collectis, obſervat verſiculum ſolummodo in quinque codicibus deeſſe.

Undecimo: In multis antiquis codicibus ſancti Hieronymi, & in exemplaribus Latinis Regiæ & Colbertinæ Bibliothecæ ad marginem verſiculus refertur: Parum autem intereſt num in margine, vel alibi referatur. Cæterum omnes recentiores codices ſententiam illam habent.

Duodecimo: Tempore Urbani octavi facta eſt conquiſitio codicum Græcorum Bibliothecæ, tum Vaticanæ, tum Barberinæ, inter quos, octo verſiculum illum complectuntur. In codice regio numero 35. & 84. legitur: *Tres ſunt qui teſtimonium dant*. Additur ſcriptura coæva ad marginem; *in cælo Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus. Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, & hi tres unum ſunt*. Obſerves iſtam in ordine ſententiarum variationem, verſiculi, de quo eſt controverſia, indigitare veritatem.

Decimo-tertio: Jacobus Lopez natione Hiſpanus ab Eraſmo interpellatus de verſiculi momento, reſpondit ſanctum Hieronymum in Præfatione ad Epiſtolas canonicas, eum ut genuinum habere; Marcianus vero propugnat ſaltem eſſe ab auctore antiquiſſimo, probatque inveniri in codicibus noni ſæculi. Quidquid ſit, Hieronymus multos habebat codices; cum igitur ſententiam in prologo admittat, manifeſtum eſt ex traditione conſtare verſiculum eſſe ſacrum.

De manu-ſcripto Caſſiodori.

REVERENDUS Pater Franciſcus Soucier Bituricus Theologiæ profeſſor Pariſiis Societatis Jeſu emeritus, in re litteraria non ignoti nominis vir, & in lingua Hebraica verſatiſſimus, ut liber in quarto de ſtemmatibus Hebraicis, juris publici nuperrimis diebus factus ſubindigitat, propter veterem quæ intercedit inter nos amicitiam, celeberrimum, evolvendo Maſſæi opera, Caſſiodori teſtimonium pro aſtruenda verſiculi auctoritate adinventum mihi communicavit. Quæ quidem auctoritas non eſt levioris ponderis, ut ex obſervationibus Maſſæi mox conſtabit; maxime cum Caſſiodorus citra dubium præ oculis haberet primorum ſæculorum manuſcriptos de ſcriptura codices.

Textus epiſtolæ primæ B. Joannis a primo verſiculo, uſque ad octavum incluſive juxta Caſſiodori codicem qui ſexto florebat ſæculo.

QUI *Deum Jeſum credit, ex Deo Patre natus eſt, iſte ſine dubitatione fidelis eſt; et qui diligit genitorem, amat et eum, qui ex eo natus eſt, Chriſtus. Sic autem diligimus eum, cum mandata ejus facimus, quæ juſtis mentibus gravia non videntur: Sed potius vincunt ſeculum, quando in illum credunt qui condidit mundum, cui rei teſtificantur in terra tria myſteria; aqua, ſanguis, et ſpiritus: quæ in paſſione Domini leguntur impleta: in cælo autem Pater, et Filius, et Spiritus ſanctus; et hi tres unus eſt Deus.* Caſſiod. complex. §. x.

Maſſæi obſervationes.

REPERITUR in Caſſiodori complexionibus. Unde in præfatione ſic habet Maſſeius: „ Numquam vero fruſtra laborare qui ſacris veterum lucubrationibus eruendis operam navat, vel unus harum complexionum de Trinitate locus ſatis teſtatur: nondum enim ad hodiernos expugnandos Unitarios, vel profligandos tam invictum, tamque ineluctabile teſtimonium emerſerat. Clamant iſti, ſcripturæ verſiculum, quo ſanctiſſima Trias perſpicue docetur, S. Joannis epiſt. I. cap. 3. in priſcis codicibus ut plurimum non reperiri, & ab antiquis Patribus lectum non eſſe, Africanis quibuſdam exceptis. At docet nos Caſſiodori interpretatio lectum ab ipſo fuiſſe; quo conſtat & in Romanis exemplaribus extitiſſe: quibuſnam autem? nimirum ſelectiſſimis, & qui jam tum haberentur antiqui: Is enim priſcos, & emendatos codices ad ſac. Script. lectionem maxima cura deligendos in divinis lectionibus admonebat: quid putabimus ab ipſo præſtitum quum non legendos tantum, ſed & interpretandos ſuſciperet? Vix autem puto Caſſiodori ætate vetuſtatis laude celebrari codicem potuiſſe, qui ad Apoſtolica fere tempora ſive

„ ab

„ ab iis haud ita longo intervallo diſſita non pertingeret. Quam emendatis etiam uteretur, intelligi poteſt ex præfatione divinarum inſtitutionum, qua libros cæteros Librariis emendandos tradidiſſe diſcimus, ſacra vero manu ſua emendaſſe. Quin de orthographia ſuſe diſſerere, non alia de cauſa profitetur aggreſſum eſſe ſe, quam ut ſacra Biblia inculpatim exſcriberetur: *Maſſejus Præf. in Caſſiodori complexiones p.* XXXXII. *&* *ſequentibus*. „

“ *Fergit* Maſſæius, decantatiſſimum illum S. Joannis de Trinitate locum, de quo contentione maxima certatum eſt ad hanc diem volumen conficerem, excolligens quæ in hanc quæſtionem ab eruditis viris plurimis congeſta ſunt. Cæleſtia, ut loquuntur teſtimonia propugnantibus validiſſimum ſane ſubſidium ex Caſſiodoriano hoc opere accedit; quo demum conſtat, non in Africanæ tantum, quod patet ex Eugenio, Fulgentio, Vigilio, Victore, Facundo, Cypriano quoque, ut videtur, ſed & in antiquiſſimis ac emendatioribus Eccleſiæ Romanæ codicibus verſiculum illum ſcriptum fuiſſe: cum enim tanto ſtudio Monachis ſuis in dir. lect. id præceperit ut præſtantiſſimis, & Græci etiam textus collatione repurgatis codicibus uterentur, utque in ambiguis locis *duorum, vel trium Priſcorum, emendatorumque codicum auctoritas inquireretur*, ipſum inprimis idem præſtitiſſe, quis ambigat? Qui vero Vulgatæ, ſeu Hieronymianæ verſioni eam περικοπὴν olim intruſam putant, deditionem tandem faciant, atque arma ſubmittant, neceſſe eſt; evidenter enim patet ex quam pluribus harum complexionum locis, Caſſiodorum alia verſione a Hieronymiana uſum eſſe, & nihilominus eam περικοπὴν legit. Solemus communiter, cum Scripturæ locus a Vulgata deflectens occurrit, ex Italica deciſum aſſerere, nimis audenter ut plurimum: nam quam multæ antiquitus translationes circumferrentur. D. Auguſtinus præcipue docet de doctr. Chriſt. lib. II. *Qui ſcripturas ex hebræa lingua in græcam verterunt, numerari poſſunt, latini autem interpretes nullo modo: ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit codex græcus, & aliquantulum facultatis ſibi utriuſque linguæ habere videbatur, auſus eſt interpretari.* In veteri ſic & in novo Teſtamento idem præſtitum fuiſſe nemo in dubium revocaverit. Verumtamen quæ in hac explanatione, vel affert Caſſiodorus hemiſtichia, vel deſignata Vulgata antiqua, ſive ab Italica vere deprompta eſſe, id apud me ferme evincit; quod illa verſio probatiſſima inter cæteras a doctiſſimis veterum haberetur: qua propter adhibitam procul-dubio arbitror ab erudito Scriptore, ſacrorumque librorum ſcrutatore nimio; eoque magis, quo vetuſtiores Scripturæ codices perquirere ſolitus erat, & collatos cum græco textu, quem cæleſtia teſtimonia præ ſe tuliſſe cum Scriptorum auctoritas, tum optimi qui ſuperſint MM. SS. Libri teſtantur. Cur autem in multis ex vetuſtioribus hodie Latinis codicibus ea perioche minime appareat, cur illam plures ex Patribus in exemplaribus ſuis non habuerint, nec legerit Auguſtinus ipſe, quamvis legiſſe affirmet Cornelius a lapide, in promptu ratio eſt: Non illa tantummodo quæ ex D. Hieronymo erui poteſt, Præſ. in Joſue, fuiſſe iis temporibus *apud Latinos tot exemplaria, quot codices*, ſed ulterior: Oſtendam ſcilicet ubi de vetuſtis agam lapidibus, eorum exſcriptores ſolidum verſum, duos etiam non infrequenter præteriiſſe, cum eædem dictiones exiguo ſorte intervallo iterantur: facillime enim accidit, ut prioribus exſcriptis, cum oculos ad lapidem referunt, incidant in poſteriores, & quæ conſequuntur eripiant. Idem prorſus antiquo cuipiam Librario contigit, S. Joannis epiſtolam tranſcribenti: cum enim ea verba, *& hi tres unum ſunt*, bis ibidem haberentur, interjecta oculo aberrante tranſiliit: exemplar autem unum innumera pretercat, & unius error infinite diſſunditur. Quorum verborum, *& hi tres unum ſunt*, obſervanda etiam eſt Paraphraſis ab interprete noſtro exhibita, nimirum: *& hi tres unus eſt Deus*: qua ſuſpicio omnis evertitur autumantium contra communem ſententiam, ea verba Arianis ſavere; perinde ac ſi unitatem non in eſſentia ſtatuerent, ſed in ratione teſtificandi, qua

„ unum

„ unum pariter dicuntur aqua, ſanguis, & „ ſpiritus. Cæterum in Caſſiodori textu terreſtrium teſtimonium verſus præcedebat, quod & in quibuſdam M. SS. viri docti animadverterunt. „ *Maffejus ad not.* 19. *Caſſiod. complex. pag.* 251. *& ſequentibus.*

His omnibus adjiciam cenſores Romanos, qui ſub Urbano VIII. in emendandis ſacris Bibliis inſudarunt, verſiculum retinere, tametſi omiſſum in multis exemplaribus conſpicerent. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Simonii.

Objicit Lib. hiſt. crit. part. 1. cap. 18. Iſte verſiculus: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt*; eſt apocryphus, & e margine irrepſit in textum: Ergo &c. Probatur Antecedens. In omnibus fere Miſſalibus Græcis non invenitur Ille verſus: deſideratur in ſex Regiis codicibus, & in quinque Colbertinis, quorum aliqui recentiores videntur. Item in codice Vaticano, in Lectionario quo Eccleſia Gallicana ante annos mille utebatur. Item in codicibus ante annos 400. aut 600. & in aliis ante 800. exaratis: Item in verſione Syriaca, Arabica & Æthiopica. Ergo &c.

Rurſus: In uno ſolum reperitur exemplari ex ſexdecim quibus uſus eſt Robertus Stephanus in editione Græca novi Teſtamenti anno 1530. namque ſexdecim tantummodo habebat exemplaria, quorum octo dumtaxat erant pro epiſtolis, unum autem ex his, ut Complutenſe, refert verſiculum. Deeſt quoque in codice Alexandrino, qui paulo poſt Concilium Nicænum primum conſcriptus apparet, quemque Cyrillus Lucaris ad Regem Angliæ miſit. Deeſt etiam in antiquo Bibliorum correctorio a Luca Brugenſi facto. Illum omittit Amelotus, quippe qui non reperiatur in tribus manuſcriptis Græcis Anglicanis; neque etiam in Græco primigenio, in præfatione a Joanne Matthæo Cariofilos adornata, quam ad Calcem Catenæ Græcæ in Marcum Petrus Poſſinus anno 1673. Romæ vulgavit. Deſideratur etiam in codice quem Eraſmus lib. ſuppeditatum fuiſſe teſtatur e Bibliotheca Minoritarum Antverpienſium: addit iſta verba, *de Patre, Filio & Spiritu ſancto teſtibus*, ad marginem fuiſſe ſcipta: Ergo &c.

Reſpondeo primo fidem non eſſe adhibendam Simonio pro Scriptura ſacra, quippe qui nedum verſiculum laudatum in ſuo critices opere impugnet, ſed & ipſum Pentateucum, cujus auctorem negat eſſe Moyſen; quocirca ejus in Scripturam Elucubrationi cenſuræ notam inuſſit Dominus de Harlay Archiepiſcopus Pariſienſis. Eam impugnavit Illuſtr. D. Boſſuet Epiſcopus Meld. & poſt ipſum Dupinus in ſuis ad ſacram Scripturam Prolegomenis, in quibus omni argumentorum genere probat Pentateucum eſſe Moyſis fœtum: D. Abbas R naudautius tomo quinto perpetuitatis fidei diſſertatione nona, capite nono, ſuum vehementiſſime contra eumdem Simonium acuit ſtylum, & non levioribus argumentis oſtendit illum eſſe in ſcientia Scripturarum hoſpitem.

Reſpondeo ſecundo argumentum præfatum, & quæcumque alia adverſus verſiculum illum proponuntur, eſſe tantum negativa; dictum eſt autem ſupra, ea parum in controverſia præſenti urgere, eo quod auctores antiquiſſimi, immo & celeberrimi alii codices verſiculum illum retineant.

Reſpondeo tertio, negando Antecedens. Ad probationem diſtinguo: Verſiculus ille deeſt in multis exemplaribus a Judæis, vel etiam ab Arianis, aliiſque Hæreticis defloratis, concedo: ſecus, nego. Solutio patet ex eo, quod multo plures codices verſiculum illum habeant. Neminem etiam latet Judæos ſecundo & tertio ſæculo in odium fidei ſacras defloraſſe Scripturas: de hoc ipſo non ſemel a ſanctis Patribus arguuntur hæretici: Sic Ambroſius lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 10. Arianis exprobrat, quod hunc locum, *Deus ſpiritus eſt*, e ſacris Paginis expunxiſſent. Similis culpæ alios Hęreticos inſimulat Socrates lib. 7. hiſt. cap. 32. videlicet quod ex eadem Joannis epiſtola cap. 4. hęc abſtraxiſſent verba: *Omnis ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carnem veniſſe, ex Deo eſt.*

Reſpondeo denique, aliter diſtinguendo: Verſiculus ille in multis deſideratur codicibus, & verſionibus ex ignorantia, ſeu inadvertentia Librariorum, concedo: In aliis correctioribus, nego. Nec mirum; irrepſit

Digitized by Google

irrepſit quippe defectus propter ſimilitudinem initii & finis ſeptimi, & octavi verſiculi. Et vero uterque ſic incipit: *Tres ſunt qui teſtimonium dant*. Uterque etiam ſic deſinit: *Et hi tres unum ſunt*. Quidam igitur ex inadvertentia inchoando ſcribere ſeptimum verſiculum, tranſacto medio, non, *Pater*, *Verbum*, *& Spiritus ſanctus*, ſed iſta ex ſequenti verſiculo verba, *Spiritus*, *& aqua & ſanguis*, ſcripſerunt. Nec unum eſt hujuſce erroris in Scripturis ſacris exemplum; namque Hieronymus lib. 6. comment. in caput tertium Jeremiæ obſervat ſeptuaginta Interpretes quædam omiſiſſe cap. 30. v. 14. & 15. quia ſecundo dicebantur. Sic legitur ſcriptum: *Plaga enim inimici percuſſi te caſtigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tua dura facta ſunt peccata tua. Quid clamas ſuper contritione tua? Inſanabilis eſt dolor tuus, propter multitudinem iniquitatis tua, & propter dura peccata tua, feci hac tibi*. S. Hieronymus, ait: Quid clamas ſuper contritione tua? Inſana-
„ bilis eſt dolor tuus propter multitudi-
„ nem iniquitatis tuæ; in Septuaginta
„ non habetur, videlicet quia ſecundo
„ dicitur: & dura peccata tua feci, &
„ qui ſcribebant a principio, additum
„ putaverunt. „ Hinc quatuor commata omiſſa ſunt in exemplaribus Græcis Lxx. Interpretum.

Simile quidquam accidiſſe in libro Joſue obſervat Marcianæus: Namque totus verſus 36. capitis 21. omittitur, quem tamen omnino neceſſarium eſſe conſtat ad conficiendam ſummam urbium duodecim, quæ verſu 48. Merarii filiis conceſſæ dicuntur.

Inſtat: Ubi agitur de dogmate, id traditione firmari debet: Hinc argumentis negativis ea prorſus tollitur, niſi adſint teſtimonia omni exceptione majora, quibus argumentum negativum diluatur: Atqui codices laudati pro verſiculo illo non ponderant. Et probatur: Codices qui variationem ubique ſpirant, ſuſpectæ ſunt fidei: Atqui hujuſmodi codices pro illo verſiculo tales ſunt, nec inter ſe conſentiunt; Lucas enim Brugenſis in codice manuſcripto S. Andreæ verſiculum ſeptimum, ibi octavum eſſe aſſerit; Eraſmus refert de utroque exemplari Conſtantienſi, poſt teſtimonium ſanguinjs, aquæ, & ſpiritus, hæc haberi verba: *Sicut in cœlo tres ſunt, Pater, Verbum, et Spiritus ſanctus, et tres unum ſunt*. Nec deſunt exemplaria græca, in quibus ad marginem verſiculi octavi legitur ſcholium, interpretans ſpiritum, aquam & ſanguinem de tribus perſonis. Quod iſto ulteriori comprobatur exemplo cujuſdam codicis qui extat in Bibliotheca Regia, in qua quidem e regione illius verſus, *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra*, *ſpiritus*, *aqua*, *et ſanguis*, legitur ad marginem, *Spiritus ſanctus*, *et Pater*, *et Filius*: Quod ſane non levius eſt argumentum Scholium manu aliena e margine in textum irrepſiſſe: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Et codicum varietas arguit ipſam verſiculi veritatem, immo & antiquitatem, concedo: Arguit verſiculum non eſſe genuinum, nego. Solutio non una fulcitur ratione. Primoquidem apud ſanctos primorum ſæculorum Patres, qui codices ab omni labe puros præ oculis habebant, verſiculus adinvenitur. Secundo, ex hac ſequitur auctoritate, Notarios aliquos ex inadvertentia variationem induxiſſe: quod erratum ſua perluſtrando ſcripta reſtaurare cupientes, verſiculum, quem ex inadvertentia in textu omiſerant, in margine cum ſcholiis poſuerunt; quod ſane probabiliſſimum eſt, propter ſimilitudinem initii & finis verſiculi ſeptimi & octavi; variato autem uno exemplari, poſteriores codices, qui ſuper iſtud exemplar exarati ſunt, utique & mendas non abſimiles habuere: ex quo factum eſt quædam exemplaria, vel mutilata, vel deflorata & interpolata fuiſſe. Sed unum maxime obſervandum venit, codices aut variantes, aut verſiculum omittentes non majorem habere antiquitatem quam 800. annorum; quocirca auctoritas SS. Cypriani & Fulgentii in immenſum eorum auctoritatem excedunt. Quinimmo codex Regius in objectione allatus non niſi a 500. annis deſcriptus eſt, ut ipſe fatetur Simonius. Sed alium codicem manuſcriptum ſub Lothario ſecundo factum, qui verſum non in margine, ſed in textu habet, ut quidem exaratum a 800. annis ipſe vidit, ut teſtatur.

Urget: Atqui traditio pro verſiculo non

Digitized by Google

ſatis cohęret, niſi accedat unanimus Patrum conſenſus, qui tamen deeſt pro verſiculo : Ergo &c. Probatur ſequela quoad ſecundam partem : Inter Patres Græcos qui vel ipſam adverſus Arianos & Macedonianos Filii & Spiritus ſancti cum Patre conſubſtantialitatem probandam habebant, ſilent verſiculum. Omittunt Irenæus, Clemens Alex. Athanaſius, Gregorius Nazian. in primis Baſilius lib. de Spiritu ſancto. Ex Patribus vero latinis eum tacent Ambroſius lib. 1. de Spiritu ſancto, ubi minora adhibet pro divinitate Perſonarum divinarum teſtimonia. Silet Auguſtinus in tribus libris contra Maximinum Arianum : Silet Beda comment. in primam Ioannis, & ſic Eccleſia Mediolanenſis tempore Ambroſii, Africana tempore Auguſtini, Anglicana tempore Bedæ verſiculum non habebant. Tandem vel ipſi Patres Concilii qui diſputarunt, vel calamum ſtrinxerunt adverſus Arianos, verſiculo illo ad hoc aptiſſimo non uſi ſunt, Ergo &c.

Reſpondeo negando ſequelam. Ad probationem diſtinguo: Aliqui Patres verſiculum illum omiſerunt eo quod codices, aut defloratos, aut variationem præ ſe ferentes haberent, concedo : ne enim allata auctoritas in dubium veniret, adeoque apud Hæreticos quos debellabant, non ponderaret, potius omittere quam citare æquum duxerunt : ſiluere quia inanem, & aſſutum exiſtimarent, nego. Præterea

Dico ad Traditionem non requiri abſolute unanimem Patrum conſenſum ; ſufficit ut major pars conſentiat, aut ſaltem non contradicat : porro pro verſiculo 7. habemus primorum ſæculorum Patres. Tametſi autem ante Tertullianum, non habeamus ex traditione teſtimonium expreſſum, tacitum tamen fuiſſe Patrum conſenſum pro verſiculi authenticitate, ex manuſcriptis Caſſiodori liquet, quippe qui ab Apoſtolorum tempore ortum haberent, quod dubio-procul ſufficit. Quid plura? Patres tum Nicæni, tum alii multas alias ſententias præ oculis habebant, quibus conſubſtantialitatem perſonarum pluſquam ſufficienter demonſtrabant, ut iſta Joannis 10. *Ego & Pater unum ſumus*. Et iſta apud Matthæum cap. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris &c.* Cæterum Tertullianus, Cyprianus, & antiquiores præponderant cæteris qui verſiculum ſiluerunt, quia argumentum poſitivum ait Illuſt. D. Boſſuet, in immenſum ſuperat argumentum negativum.

Inſiſtit : S. Auguſtinus lib. 3. contra Maximinum capite 22. octavo tantum utitur verſiculo, & quidem non omiſſa explicatione; ſic enim alloquitur Maximinum : " Ne forte dicas ſpiritum, aquam, & „ ſanguinem diverſas eſſe ſubſtantias, & „ tunc dictum eſſe, tres unum ſunt, pro„ pter hoc admonui te ne fallaris ; hæc „ enim ſacramenta ſunt, in quibus non „ quod ſint, ſed quod oſtendant ſemper, „ attenditur..... ut nomine ſpiritus ſan„ ctificatum accipiamus Deum Patrem.... „ Nomine ſanguinis, Filium, quia Ver„ bum caro factum eſt; & nomine aquę „ Spiritum ſanctum. „ Facundus Hermianenſis lib. 1. capit. 3. cum eadem explicatione eodem utitur verſiculo ad probandam Chriſti divinitatem : Sed ſi illi Patres, qui quinto florebant ſæculo habuiſſent ſeptimum verſiculum, abſque negotio probaſſent Verbi conſubſtantialitatem adverſus Arianos, quod tamen non fecere: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo, ut ſupra. Ex eo quod codices defloratos, aut dubios haberent, Auguſtinus & Facundus non uſi ſunt verſiculo ſeptimo, concedo : ex eo quod aſſutum autumarent, nego. Ad id vero quod objicitur, multos Patres, in primis S. Auguſtinum debellando Arianos ſiluiſſe verſiculum; dicimus non una compulſos ratione illum prætermiſiſſe. Primoquidem ex eo quod præ oculis forte haberent codices, aut dubios, aut defloratos, quocirca maluerunt eo non uti verſiculo. Secundo, plura alia habebant teſtimonia; hinc non neceſſe duxerunt ſeptimum verſiculum in medium adducere. Inſtar omnium ſit S. Cyrillus Alexand. qui lib. 12. Theſauri capit. 6. probat divinitatem Chriſti teſtimoniis ab epiſtola ad Philippenſes excerptis; & tamen inter omnia omittit celeberrimum : *Qui cum in forma Dei &c.* Tertio, quia Heterodoxi nullam movebant controverſiam de ſeptimo verſiculo, ſed de octavo, quo quidem utebantur ut probarent unitatem inter Patrem & Filium non niſi moralem eſſe, qua de cauſa ſanctus Auguſtinus lib. 3. contra Maximinum probat verſiculum octavum ſymbolic-

lice importate unionem naturalem inter Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum: Tametſi enim, ait, ſpiritus, aqua & ſanguis tres ſint ſubſtantiæ, eſſe tamen quid unum ratione ſignificationis conſtat, ſic loquitur cap. 22. " Sane falli te nolo in „ epiſtola Joannis Apoſtoli, ubi ait, tres „ ſunt teſtes, ſpiritus, aqua & ſan„guis, & tres unum ſunt. Propter hoc „ admonui te, ne fallaris; hæc enim „ ſacramenta ſunt, in quibus non quod „ ſint, ſed quod oſtendant ſemper atten„ditur, quoniam ſigna ſunt rerum, aliud „ exiſtentia, aliud ſignificantia. „

S. Auguſtinus ibidem non obſcure attendit ad verſiculum ſeptimum; ait enim tres in cœlo perhibere teſtimonium, & tamen unum eſſe. De octavo verſiculo dubio-procul non inſtituit ſermonem; cum teſte B. Joanne, ſpiritus, ſanguis, & aqua, teſtimonium dent in terra; ſed ipſa ſancti Auguſtini verba omnem tollunt dubitationem, quippe qui verbis expreſſis dicat, eo loci, Patrem, Verbum, & Spiritum, teſtimonium perhibere, & tunc ſic concludit, *& hi tres unum ſunt*. Igitur ad ſeptimum verſiculum dirigit orationem: ecce Verba: " Non abſurde oc„ currit ipſa Trinitas quæ unus, ſolus, „ verus, ſummus Deus eſt, Pater, & Fi„ lius, & Spiritus ſanctus, de quibus ve„ riſſime dici potuit, tres ſunt teſtes, & „ tres unum ſunt, ut nomine Spiritus ſi„ gnificatum accipiamus Deum Patrem, „ de iſto quippe adorando loquebatur Do„ minus, Joan. 4. ubi ait; ſpiritus eſt „ Deus: nomine autem ſanguinis, Filium; „ quia Verbum caro factum eſt: & nomi„ ne aquæ Spiritum ſanctum. Cum enim „ de aqua loqueretur Jeſus, quam datu„ rus erat ſitientibus, ait Evangeliſta Joan„ nes 8. hoc autem dixit de ſpiritu quem „ accepturi erant credentes in eum.... „ hi ſunt tres teſtes, & tres unum ſunt, „ quia unius ſubſtantiæ ſunt. " Ergo &c.

Obſerves: S. Auguſtinum eo loci manifeſte ad ſeptimum verſiculum attendere, in quo Pater, Verbum & Spiritus ſanctus dicuntur tres teſtes, & tamen unum; namque ibi ait per Symbola ſanguinis, aquæ & Spiritus deſignari Trinitatem: *Quæ unus ſolus ſummus Deus Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus*. Tum ſubjungit, *de quibus veriſſime dici potuit; tres ſunt teſtes, & tres unum ſunt*. Audi S. Doctorem vocare perſonas divinas teſtes, & iſtos teſtes unum eſſe, quæ quidem ſententia in ſolo ſeptimo verſiculo legitur; non enim dicitur in octavo de ſanguine & aqua quod ſint teſtes. Addo ex S. Cyrillo lib. 14. Theſau. cap. 5. Spiritus, ſanguis & aqua *unum ſunt deſignatione*, quia unum Chriſtum deſignant mediatorem: ex Ambroſio lib. 1. de Spiritu ſancto, *unum miſterio*: ex Auguſtino mox laudato, *unum ſignificatione*.

Replicat: Non conſtat vel ipſum Cyprianum habuiſſe verſiculum: nam epiſt. de unitate Eccleſiæ, ait tantum: *Ego & pater unum ſumus*. Et poſtea ſubdit: *De Patre, & Filio, & de Spiritu ſancto ſcriptum eſt, & hi tres unum ſunt*. Igitur attendebat ſolum cum hæc protulit ad octavum verſiculum. Sic propugnat Facundus ibidem: " Quod teſtimonium, *in*„ *quit*, B. Joannis Apoſtoli, B. Cypria„ nus Carthaginenſis Antiſtes & Martyr „ in epiſtola ſive libro quem de Trinitate „ ſcripſit, de Patre, & Filio, & Spiritu „ ſancto, dictum intelligit. " Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens: Et dico, fidem non eſſe adhibendam Facundo, qui aut codices depravatos habebat, aut ſatis non attendit ad Cypriani verba, quæ omnem tollunt ambiguitatem; namque ait: " De Patre, & Filio, & Spiritu „ ſancto ſcriptum eſt: *Et hi tres unum ſunt*. Quæ quidem ſententia in ſeptimo, & non in octavo verſiculo continetur. Quid plura adjiciam? Aliud eſt omittere, aliud improbare: qui omiſere ſeptimum verſiculum, ne minimum quidem dixere, ad illum rejiciendum. Facundus ait Cyprianum quidem uſum fuiſſe octavo verſiculo, ſed non negat præ oculis habuiſſe ſeptimum.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Verſiculus ſeptimus 1. Joan. 5. tres ſunt qui teſtimonium &c. non eſt aſſutus.

Primo: Cohæret cum octavo cui connectitur per particulam *Et*: *Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra &c.* Hinc Romanus interpres eum in Vulgata retinet. Concinit Synodus Tridentina.

Secundo: Eum traditione firmari conſtat.

Ter-

Tertullianus lib. contra Praxeam cap. 25. Cyprianus lib. de unitate Eccleſ. cap. 4. Hieronymus in Prologo. Caſſiodorus in ſuis complexionibus, & alii verſiculum laudant.

Tertio: Eumdem retinent optimæ notæ manu ſcripti codices, videlicet antiquiſſimus qui aſſervatur in Biblioth. Abbatiæ S. Germ. a pratis Pariſ. Permulti quibus uſi ſunt Doctores Lovanienſes, codex Britannicus pervetuſtus, item nonnulli Regii, & Colbertini.

SYNOPSIS OBJECTIONUM. ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Eſto quod deſit verſiculus in multis codicibus; ſed hoc vel ex defloratione, vel ex Scriptorum inadvertentia contigiſſe citra dubium eſt.

Secundo: Ne miremini, ſi vel ipſi codices illum retinentes varient. Hoc ipſum aſtruit verſiculi genuinitatem: advertens quippe Scriptor verſiculum omiſſum, in margine nonnumquam exaravit.

Tertio: Neque etiam deſunt Patres qui eumdem ſileant, ſed qua de cauſa intelligite, quia præ oculis habebant, aut nutantes, aut defloratos codices; hinc ſilere maluerunt, quam anſam dubitandi de myſteriis in controverſia motis prebere. Ergo ne aliquod faceſcit negotium, ex eo quod S. Auguſtinus lib. 3. contra Maximin. cap. 22. illo pretermiſſo, utatur octavo, abſit? Quandoquidem diſputatio erat ſolum de iſto, ex quo Arianus concludebat Patrem, Filium & Spiritum ſanctum eſſe tres ſubſtantias, adeoque Verbum eſſe creaturam.

PUNCTUM QUARTUM.

Num octavus verſiculus ſit Symbolicus, & ſanctiſſimam indigitet Trinitatem?

CONCLUSIO.

Verſus iſte: *ET TRES ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, ſanguis & aqua: & hi TRES unum ſunt*: deſignat ſanctiſſimam Trinitatem.

PROBATUR *unico ſed efficaciſſimo argumento*: Ille verſiculus ſubindigitat SS. Trinitatem, qui eo adducitur ſcopo a Scriptore Canonico, ut illam deſignet per connexionem cum ſeptimo; quo paſſim utuntur SS. Patres ad perſtringendos, tum Arianos, tum Macedonianos; cujus auctoritate innixus S. Cyrillus Alexandrinus manifeſte demonſtrat Spiritus ſancti Divinitatem; cujus denique ſenſus & morales, & parabolytici in hoc collimant, ut ſanctiſſimam indicent Trinitatem: Atqui res ſic ſe habet. Igitur verſiculus octavus mirum in modum ſanctiſſimæ Trinitatis aſtruit myſterium. Probatur minor quoad ſingulas partes.

Primo quidem, S. Joannes veſtigiis inhærens Chriſti, qui parabolis & ſimilitudinibus profunda Dei myſteria pandebat diſcipulis, ſeipſum modo agnum, modo etiam petram, & vitem nominando, ut ſuam erga homines manſuetudinem, fortitudinem & gratiæ ubertatem indicaret, ſpiritus, ſanguinis & aquæ utitur Symbolo, ut legentibus oſtendat illud non repugnare myſterium, quod vel ipſis naturæ adumbrabatur effectibus: ſpiritus quippe, ſanguis, & aqua unum ſunt in homine, hoc eſt unam hominis conſtituunt vitam, tametſi inter ſe ſubſtantialiter diſcrepent: quidni igitur tres hypoſtatice & perſonaliter ad invicem diſtincti unicum Deum conſtituerent?

Secundo: Affulget neceſſaria connexio inter verſiculum ſeptimum & octavum, tum ratione particulæ copulativæ; abſoluto enim ſeptimo verſiculo, ſubdit ſanctus Joannes: *Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra &c.* Tum ratione finis, eo quippe loci intendit Scriptor canonicus probare, & explicare myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, maxime Verbi incarnati cum Patre conſubſtantialitatem. Hæc connexio infra fuſius ex S. Auguſtino patebit.

Tertio: Sancti Patres vel ipſo utuntur verſiculo ad perſtringendos hæreticos, qui SS. Trinitatis myſterium inficiati ſunt. Inprimis Ambroſius, qui libro primo de Spiritu ſancto cap. 6. ſic loquitur: Sunt „ tamen plerique, qui in eo quod in aqua „ baptizamur & Spiritu, non putant „ aquæ & ſpiritus diſtare munera, & „ ideo non putant diſtare naturam. Nec „ advertunt quia in illo aquarum ſepelimur elemento, ut renovati per ſpiritum

„ tum reſurgamus. In aqua enim imago
„ mortis, in ſpiritu pignus eſt vitæ, ut
„ per aquam moriatur corpus peccati,
„ quæ quaſi quodam tumulo corpus in-
„ cludit, & per virtutem ſpiritus reno-
„ vemur a morte peccati. Et ideo hi tres
„ teſtes unum ſunt, ſicut Joannes dixit,
„ aqua, ſanguis, & ſpiritus. Unum in
„ myſterio, non in natura. „ Audis ex di-
vo Ambroſio ſpiritum, aquam & ſangui-
nem in natura tametſi diſcrepantes, de-
ſignare tamen tres in beatiſſima Trinitate
perſonas inter ſe realiter diſtinctas: audis
eadem ratione unius regenerationis effe-
ctus ejuſdem individuæ Trinitatis, in cu-
jus nomine & virtute renovamur, uni-
cam in tribus perſonis annuntiare natu-
ram: *Unum in Myſterio* ſunt, inquit ille
Pater.

Sanctus Auguſtinus ſuum pro eodem
momento addit calculum lib. 3. adverſus
Maximinum Arianum cap. 22. vet. edit.
ubi etiam connexionem 7. ver. cum 8.
annuntiat & ſic loquitur: „ Tria itaque
„ novimus de corpore Domini exiſſe cum
„ penderet in ligno. Primo ſpiritum;
„ unde ſcriptum eſt, Et inclinato capite
„ tradidit ſpiritum: deinde quando latus
„ ejus lancea perforatum eſt, ſanguinem
„ & aquam. Quæ tria ſi per ſe ipſa in-
„ tueamur, diverſas habent ſingula quæ-
„ que ſubſtantias, ac per hoc non ſunt
„ unum. Si vero ea, quæ his ſignificata
„ ſunt velimus inquirere, non abſurde
„ occurrit ipſa Trinitas, quæ unus, ſo-
„ lus, verus, ſummus Deus eſt, Pater,
„ & Filius, & Spiritus ſanctus; de quibus
„ veriſſime dici potuit, Tres ſunt teſtes,
„ & tres unum ſunt: ut nomine ſpiritus
„ ſignificatum accipiamus Deum Patrem:
„ de ipſo quippe adorando loquebatur Do-
„ minus, ubi ait, Spiritus eſt Deus. No-
„ mine autem ſanguinis, Filium, quia *Ver-
„ bum caro factum eſt*. Et nomine aquæ, Spi-
„ ritum ſanctum: cum enim de aqua lo-
„ queretur Jeſus, quam daturus erat ſiti-
„ entibus, ait Evangeliſta: *Hoc autem di-
„ xit de ſpiritu, quem accepturi erant cre-
„ dentes in eum*. Teſtes vero eſſe Patrem,
„ & Filium, & Spiritum ſanctum, quis
„ Evangelio credit, & dubitat, dicente
„ Filio, *Ego ſum qui teſtimonium perhibeo
„ de me, & teſtimonium perhibet de me qui
„ miſit me Pater*, Ubi & ſi non eſt com-
„ memoratus Spiritus ſanctus, non tamen
„ intelligitur ſeparatus. Sed nec de ipſo
„ alibi tacuit, eumque teſtem ſatis aperte-
„ que monſtravit. Nam cum illum pro-
„ mitteret, ait ipſe, teſtimonium perhibe-
„ bit de me. Hi ſunt tres teſtes, & tres
„ unum ſunt, quia unius ſubſtantiæ ſunt.
„ Quibus ultimis verbis attendit quoque
S. Doctor ad ſeptimum verſiculum. Sub-
jicit: „ Hi enim tres unum ſunt: & hi
„ tres unus eſt Deus. „ Igitur ſpiritus,
ſanguis, & aqua tametſi in ſe diverſa,
unum tamen ſunt ſignificatione, teſte S.
Auguſtino, quatenus unam & eamdem
ſacroſanctam Trinitatem deſignant: Er-
go &c.

Tertius in veritatis teſtimonium acce-
dit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 14. The-
ſauri, Cap. 5. vet. edit. „ Quis eſt, *in-
„ quit*, qui vincit mundum, niſi qui cre-
„ dit quia Jeſus eſt filius Dei? Hic venit
„ per aquam, & ſanguinem, & ſpiritum
„ Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolum,
„ ſed in ſpiritu & ſanguine: & Spiritus
„ eſt qui teſtimonium perhibet .... Spi-
„ ritus enim veritas eſt: quia tres ſunt
„ qui teſtimonium perhibent, ſpiritus, &
„ aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt.
„ Si teſtimonium hominum accipimus,
„ teſtimonium Dei majus eſt. Adverte
„ rurſus diligenter, quia hic etiam veri-
„ tatis prædicator Deum verum de Deo
„ vero Spiritum ſanctum naturaliter eſſe
„ docet. Nam cum dixiſſet Spiritum eſſe
„ qui teſtimonium perhibet, poſt pauca
„ ſtatim addidit, quod teſtimonium Dei
„ majus eſt. „ Ex B. Cyrillo tam aperte
verſiculus octavus ſanctiſſimæ Trinitatis
indicat Myſterium, ut ipſum teſtimonium
Dei cum ſancto Joanne illum appellet,
& ex eo concludat Spiritum ſanctum na-
turaliter eſſe Deum.

Quarto: Omnes ſenſus quos ſancti Pa-
tres & Doctores huic affixerunt verſicu-
lo, ſacroſanctam Trinitatem ſubindigi-
tant. Revera quidem aliquid unum ul-
timate ſignificant, idcirco tria eſſe unum
in Trinitate, nullam implicare contradi-
ctionem manifeſtant.

Senſus myſticus.

Myſtice ſpiritus, ſanguis, & aqua,
peccatoris juſtificationem annuntiant: Tria
quip-

quippe ad hoc concurrunt, videlicet ſanguis Chriſti, cujus meritis reformamur, aqua pœnitentiæ, & lacrymarum pro peccatis patratis effuſio, cujus virtute abluimur, Spiritus ſanctus, cujus poteſtate & efficacia abſolvimur: Et hi tres unum ſunt, hoc eſt unam operantur in nobis juſtificationem; unde S. Ambroſius lib. de Spiritu ſancto cap. 11. ait: “Spiritu mentem renovari, aqua nos lavari, ſanguinem eſſe pretium.

Senſus ſymbolicus.

SYMBOLICUM quoque ſenſum habent illa verba, ſpiritus, ſanguis, & aqua. His enim tribus tres ſanctiſſimæ Trinitatis in una natura ſubſiſtentes perſonæ deſignantur; ſic loquitur S. Auguſtinus lib. 3. contra Maximinum cap. 22. “Tres ſunt teſtes, & tres „ unum ſunt: ut nomine ſpiritus ſignificatum accipiamus Deum Patrem. De ipſo quippe adorando loquebatur Dominus, ubi ait, *Spiritus eſt Deus*: nomine autem ſanguinis Filium, quia *Verbum caro factum eſt*: & nomine aquæ, Spiritum ſanctum. Cum enim de aqua loqueretur Jeſus, quam daturus erat ſitientibus, ait Evangeliſta: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* „

Senſus tropologicus.

SI verba laudata tropologice accipiamus, teſtimonium ſunt juſtitiæ, ſcilicet quod aliquis renatus ſit per Chriſtum, & ſic hi tres unum ſunt ratione ſignificationis, cum ſacram ſubnotent regenerationem. D. Bernardus ſerm. 2. in octava Paſchæ hunc ſubjicit ſenſum, ait, te: „ Sanguine & aqua & ſpiritu habere teſtimonium juſtitiæ quod renatus ſis per Chriſtum, es, ſi continens a peccatis, ſi dignos facis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ. „ Quæ quidem regeneratio ex aqua abluente, ſanguine Chriſti operante, Spiritu vivificante non obſcure ſubnotat ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: Ille verſus non indigitat ſanctiſſimam Trinitatem, qui deſignat tantummodo quod Pater, Filius, & Spiritus ſanctus ſunt quid unum, ſed non unus Deus: Atqui hoc ſolum ſignificat. Et probatur. Symbola in eo allata, videlicet ſpiritus, ſanguis, & aqua in ſubſtantia differunt, nec unum ſunt, niſi ratione effectus deſignati, ut ex ſenſu myſtico, ſymbolico, & tropologico claret: nemo quippe cordatus dixerit quod tres in ſubſtantia diſcrepantes, ſint unus Deus: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem: Ad probationem diſtinguo: Symbola in ſenſu obvio ſumpta tres in natura diſtinctos important, concedo: in ſenſu ſymbolico, nego. Similitudo ſeu parabola duplicem ſubit ſenſum, videlicet naturalem unum, & ille eſt quem littera præ ſe fert: Symbolicum alterum, & ille eſt qui fundatur in litterali ad aliud ſignificandum; namque de ratione parabolæ eſt quod in alterum a ſenſu naturali transferatur ſenſum; qui tamen ſenſus radicem habet a ſenſu obvio. Quia igitur ſpiritus, ſanguis, & aqua, tametſi entitative diverſa, unum tamen & eumdem regenerationis effectum producunt, ſigna ſunt ſanctiſſimæ Trinitatis & figuræ: Ne mireris, quod ſignificatum ſit aliud a ſignificante; alias ſimilitudo eſſet ipſa res quam deſignat. Cæterum Scriptor canonicus hunc ſubjecit verſiculum ad explicandum ſeptimum, ubi ſanctiſſima Trinitas apertè declaratur.

S. Auguſtinus lib. 2. cap. 22. adverſus Maximinum hanc ſolvit objectionem ab iſto Heterodoxo propoſitam, his verbis: “*Unum ſunt*, inquis, *Pater*, *& Filius*, *non tamen unus*: continuoque ſubjungis, *unum ad concordiam pertinet*, *unus ad numerum ſingularitatis*. Sed te a conſideratione verborum tuorum impetus diſputationis avertit. Nam & unum & unus utique ad numerum pertinet ſingularem...... de Patre & Filio, & unum ſunt dicimus, quia unius ſubſtantiæ duo ſunt; & unus eſt, dicimus, ſed addimus quid unus; id eſt, unus Deus, unus Dominus, unus Omnipotens, & ſi quid hujuſmodi . . . . . Sane falli te nolo in epiſtola Joannis Apoſtoli ubi ait: *Tres ſunt teſtes*, *ſpiritus*, *& aqua*, *& ſanguis*, *& tres unum ſunt*. „ Ne forte dicas ſpiritum, & aquam, & ſanguinem diverſas eſſe ſubſtantias, & ta-

„ men dictum eſſe, tres unum ſunt. Pro- „ pter hoc admonui te ne fallaris. Hæc enim „ ſacramenta ſunt, in quibus non quid ſint, „ ſed quid oſtendant ſemper adtenditur: „ quoniam ſigna ſunt rerum, aliud exiſten- „ tia, & aliud ſignificantia. Si ergo illa „ quæ his ſignificantur, intelligantur, ipſa „ inveniuntur unius ſubſtantiæ; tanquam „ ſi dicamus Petra & aqua unum ſunt, „ volentes per petram ſignificare Chri- „ ſtum, per aquam Spiritum ſanctum. „ Quis dubitat petram & aquam diver- „ ſas eſſe naturas? Sed quia Chriſtus & „ Spiritus ſanctus unius ſunt ejuſdemque „ naturæ; ideo cum dicitur, petra & „ aqua unum ſunt, ex ea parte recte ac- „ cipi poteſt, qua iſtæ duæ res, quarum „ eſt diverſa natura, aliarum quoque ſi- „ gna ſunt rerum, quarum eſt una natu- „ ra. „

Inſtabis: Atqui ille verſiculus non niſi unionem moralem inter perſonas ſubindigitat: Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Symbola quæ nihil præter unionem moralem adinvicem habent, nihil quoque niſi morale in re, cujus ſunt ſigna, indagant: Sed ſpiritus, ſanguis, & aqua non niſi moraliter inter ſe connectuntur. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem diſtinguo: Symbola inter ſe ſolum moraliter unita in ſenſu obvio nihil niſi morale ſignificant, concedo: in ſenſu parabolytico, nego. Inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, teſte Apoſtolo, intellecta conſpiciuntur; quocirca de ratione parabolæ eſt aliquid excellentius verbis quibus componitur ſignificare, ut ex omnibus a Chriſto aſſumptis parabolis liquet. Sic granum ſinapis, regnum cœlorum ſignificat; petra, ipſum Chriſtum repræſentat: Quid ni & iſta ſymbola, Spiritus, ſanguis, & aqua, quæ ſunt quid unum in baptiſmo ratione regenerationis quam operantur, realem & ſubſtantialem inter perſonas ſanctiſſimæ Trinitatis annuntiarent unionem?

Urgebis: Quæ habent ſenſum obſcurum, & indeterminatum, ne quidem ſymbolice ſacroſanctam ſubnotant Trinitatem: Atqui talia ſunt octavi verſiculi verba: Et probatur. Tot diverſos varioſque ſubeunt ſenſus, ut vix poſſit determinari quinam ſit genuinus: Ergo &c. Probatur Antecedens. Myſtice juxta D. Bernardum ſerm. 2. de octava Paſchæ, deſignant juſtos, qui teſtimonium in cœlis habent a Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, quibus famulati ſunt. Anagogice Chriſtum, qui emiſſo in cruce ſpiritu, latus habuit perforatum, ex quo ſanguis, & aqua profluxerunt. Allegorice, tria indicant ſacramenta; nimirum Baptiſma per aquam, Pœnitentiam, per ſpiritum; Euchariſtiam demum per ſanguinem, quippequi in ea contineatur; Symbolice juxta Bernardum ibidem: " In aquam Baptiſmum „ intellige, in ſanguine Martyrium, in „ ſpiritu charitatem diffuſam in cordibus „ noſtris. „ Tropologice adhuc juxta eumdem ſerm. 2. de octava Paſchæ, juſtitiam quam veri pœnitentes lacrymis, tum aliis bonis operibus ſibi comparant. Denique S. Auguſtinus lib. 3. adverſus Max. cap. 22. ait ſpiritum, ſanguinem, & aquam ſignificare Eccleſiam, quæ eſt corpus Chriſti: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem; habent enim verba verſiculi octavi ſenſum determinatum, vel ab ipſo Spiritu ſancto, cum eo afflante, per ſymbola ſpiritus, ſanguinis, & aquæ S. Joannes ſacroſanctum explicet SS. Trinitatis myſterium. Unde ad probationem diſtinguo: Tot varios ab hominibus habet ſenſus, ut vix poſſit unus determinari, tranſeat. A Scriptore canonico, nego. Scriptura varios morales ſubit ſenſus, ſed quum unus determinatur, alii primigenium non inficiantur: ſupponunt igitur ſancti Doctores, ſenſum a beato Joanne verſiculo affixum fuiſſe ad ſanctiſſimam deſignandam Trinitatem; hoc vero ſuppoſito alios pro regula & directione morum afferunt.

Audiendus eſt de hoc momento S. Auguſtinus, qui ibidem lib. 2. adverſus Maximinum, Cap. 22. ſub finem, propoſitæ facit ſatis difficultati: „ Hi ſunt tres te- „ ſtes, *inquit*, & tres unum ſunt, quia „ unius ſubſtantiæ ſunt. Quod autem ſigna „ quibus ſignificati ſunt, de corpore „ Domini exierunt, figuraverunt Eccle- „ ſiam prædicantem Trinitatis unam eam- „ demque naturam: quoniam hi tres qui „ trino modo ſignificati ſunt, unum ſunt: „ Eccleſia vero eos prædicans, corpus „ eſt Chriſti. Sic ergo tres res quibus ſi- „ gnificati ſunt, ex corpore Domini exie-

runt

„ runt, ſicut ex corpore Domini ſonuit, „ ut baptizarentur gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: in „ nomine, non in nominibus. Hi enim „ tres unum ſunt, & hi tres unus eſt „ Deus. Si quo autem alio modo tanti „ Sacramenti iſta profunditas, quæ in „ epiſtola Joannis legitur, exponi, & intelligi poteſt ſecundum catholicam fidem, quæ nec confundit, nec ſeparat „ Trinitatem, nec abnuit tres perſonas „ nec diverſas credit eſſe ſubſtantias, „ nulla ratione reſpuendum eſt. Quod „ enim ad exercendas mentes fidelium in „ Scripturis ſanctis obſcure ponitur, gratulandum eſt, ſi multis modis, non tamen inſipienter exponatur. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Optime probatur Myſterium SS. Trinitatis verſiculo 8. 1. Joan. 5.

PRIMO: Quia vel ipſe Chriſtus pro more myſteria Dei parabolis explicabat: Quid ni igitur & S. Joannes tres in Deo explicaret perſonas per ſimilitudinem ſanguinis, aquæ, & ſpiritus, cum teſte Auguſtino lib. 3. contra Max. cap. 22. ſignificatione ſint quid unum?

Secundo: Illum verſiculum non ſemel ad perſtringendos Hæreticos uſurparunt Patres, ut Ambroſius lib. 1. de Spiritu ſancto. Cyrill. Alex. lib. 14. Theſau. cap. 5.

Tertio: Senſus myſtici & morales verſiculi in hoc collimant, quod SS. Trinitatem ut totius ſanctificationis cauſam deſignent.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Tametſi ſymbola in verſiculo complexa diſtinguantur realiter ſubſtantialiter ad invicem, non tamen ratione ſignificationis. Nec mirum, ſimilitudo, ait S. Chryſoſtomus, in omnibus cum ſignificato non coincidit; ſin minus non ſignificatio, ſed res ipſa deſignata foret.

Secundo: Similitudo ſymboli ſolam unionem moralem inter perſonas SS. Trinitatis non importat, cum ſcopus Evangeliſtæ ſit probare Verbi incarnati cum Patre conſubſtantialitatem.

Tertio: Nec adjicias, ſymbolum quamdam obſcuritatem præ ſe ferre; figuræ enim non ipſa veritas, ſed veritatis umbra, ad noſtrum captum proportionata affertur, ut per viſibilia inviſibilia intelligamus.

ARTICULUS TERTIUS.

De Apocalypſi.

QUIDAM hæretici, inter quos eminet Lutherus, illam rejiciunt. Contra quos ſit

CONCLUSIO.

Apocalypſis eſt Liber canonicus.

Probatur multipliciter.

Primo, ex Conciliis.

CONCILIUM Ancyranum ante Nicænum primum adunatum can. ult. Apocalypſim inter Libros ſacros annumerat: Cartag. III. can. 47. Romanum ſub Gelaſio I. Toletanum IV. can. 16. volumen illud, ut canonicum recipiunt, maxime vero Trid. ſeſſ. 4. quodquidem hoc tamquam de fide definit: Sed liber a Conciliis in canone Scripturarum poſitus ut ſacer haberi debet. Ergo &c.

Secundo, ex Patribus Græcis.

PATRES Græci, qui inter omnes pro ſacris indagandis Scripturis eminebant, quandoquidem Scripturæ novi Teſtamenti, ſi Evangelium ſecundum Matthæum excipias, græco idiomate ab Auctoribus canonicis datæ ſunt, ſuum addunt Apocalypſi calculum: Ergo &c. Probatur antecedens. Dionyſius Eccleſ. hier. capit. 3. vocat Apocalypſim viſionem dilecti diſcipuli: Juſtinus in dialogo cum Triphone ultra medium Apocalypſim dicit Joannis, eamque commentariis illuſtravit. Irenæus lib. 5. Theophilus Antiochenus, Melito Sardicenſis, Dionyſius Alex. teſte Euſebio. Lib. 4. capit. 24. & 26. Clemens Alexand. lib. 2. Pedag. cap. 12. Origenes

genes homil. 7. in Joſue & in Pſal. 1. Athanaſius in ſynopſi, Epiphanius hær. 51. n. 6. & 7. Chryſoſtomus homil. in Pſal. & ſimiles ut canonicum ſuſcipiunt. Euſebius lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap. 25. de libro Apocalypſis ait: “ Arcanam planeque admirabilem ſingularum rerum intelligen„ tiam latere exiſtimo. Nam etſi ipſa „ non intelligo, ſuſpicor tamen altiorem „ quemdam ſenſum verbis ſubeſſe, eaque „ non meo ipſius judicio metior, atque „ æſtimo, ſed plus fidei tribuens, ſubli„ miora eſſe cenſeo, quam ut a me per„ cipiantur, nec ea condemno quæ in„ telligere non potui: verum inde admi„ ror magis, quod capere non poſſum. „ His accedit Damaſcenus lib. 4. cap. 14. qui Apocalypſim, ut Scripturam ſacram habet: Ergo &c.

Tertio, ex PP. Latinis.

SUFFRAGANTUR Patres Latini, Tertullianus, lib. 4. contra Marcionem, Cyprianus de exhortatione, ad Martyrium cap. 3. Hilarius Præf. in Pſal. Hieronymus in lib. de viris illuſtribus, & epiſtola ad Paulinum, Ambroſius in Pſalmo 40. Auguſtinus tract. 36. in Joannem, Innocentius I. epiſt. 3. ad Exuperium, Iſidorus, Sulpicius, & alii Apocalypſim, ut canonicam habent: & cum eis tota Eccleſia, quæ ex hoc volumine & epiſtolas pro Miſſis, & lectiones pro Breviario inde ſumit: Ergo &c.

Juvat unum locum S. Hieronymi, alterum vero S. Auguſtini hic texere. Prior epiſt. ad Paulinum, ſic loquitur: “ Apo„ calypſis Joannis tot habet ſacramenta, „ quot verba. Parum dixi, pro merito „ voluminis laus omnis inferior eſt. In „ verbis ſingulis multiplices latent intelli„ gentiæ. „ Poſterior vero lib. 20. de civ. cap. 8. pag. 1367. ex profeſſo explicat Myſteria Apocalypſeos, ut Libri ſacri de alligatione & ſolutione diaboli in conſummatione ſæculi ad exercendos electos: “ „ Non itaque per totum hoc tempus, „ quod liber iſte complectitur, a primo „ ſcilicet adventu Chriſti uſque in ſæculi „ finem, quo erit ſecundus ejus adven„ tus, ita diabolus alligatur, ut ejus hæc „ ipſa ſit alligatio: per hoc intervallum, „ quod mille annorum numero appellat, „ non ſeducere Eccleſiam, quandoquidem „ illam nec ſolutus utique ſeducturus „ eſt. „ Pergit cap. 9. eadem Apocalypſis „ mementa de regno cum Agno explanare. Pag. 1371. vet. edit. “ Ubi ſine hoſte „ regnabitur, & de hac prima reſurre„ ctione quæ nunc eſt, liber iſte *Apocaly„ pſis*, ſic loquitur. Cum enim dixiſſet, „ alligari diabolum mille annis. Et jam „ multa de eodem libro cap. 7. dixerat. „ Ergo &c.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum.

OBJICIT Lutherus: Multi graviſſimi auctores non recipiunt Apocalypſim, ut Caius apud Euſebium lib. 3. cap. 28. Auctor tertii ſæculi tribuit illam Cerintho. Item non eſt in canone Laodiceno. Gregorius Naz. tacet de illa; & Hieronymus epiſtola 129. ad Dardanum dicit Eccleſias Græcorum illud volumen non recipere. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et hoc ſolum probat aliquo tempore Eccleſiam dubitaſſe de authenticitate Apocalypſis, concedo: quocirca non mirum videri debet, ſi aliqui Patres illam rejecerint. Et hoc probat non eſſe nunc Canonicam, nego. Namque & Concilia, & Patres omni exceptione majores, ut ex probationibus liquet, illam veluti ſacram ſuſcipiunt.

Ad probationem diſtinguo: Quidam Apocalypſim diverſam a B. Joannis Apoc. Cerintho tribuunt, concedo: eamdem, nego. Duplex Apocalypſis apparuit, una quæ ſancto Joanni tribuitur, eaque ſacra; altera Cerintho & fabulis plena. De iſta loquitur Cajus & alii, nuſquam vero de priori, quæ certe non eſt fœtus Cerinthi, quippequi negaverit Chriſti divinitatem, quæ non in uno loco prædicatur in Apocalypſi S. Joannis.

Inſtat: Stylus diſcrepat a ſtylo ceterorum B. Joannis operum, & auctor ubique ſe nominat, quod certe Chriſtianam & Apoſtolicam non ſapit humilitatem: Igitur a B. Joanne, alias humili & ſanctiſſimo promanare non potuit.

Reſpondeo diſtinguendo: Stylus diſcrepat propter materiam quæ eo loci tractatur, concedo: ita ut diverſum indigitet auctorem, nego. Stylus pro diverſitate rerum diverſus evadit, tametſi ab uno

& eo-

Digitized by Google

& eodem auctore promanet; namque alius eſt ſtylus hiſtoriæ, alius Epiſtolarum; alius etiam orationum, ut legenti Ciceronem patebit. Stylus Apocalypſis eſt propheticus, & varia ac multa indagat myſteria, hinc & diverſus a ſtilo & hiſtorico Evangelii Ioannis, & Epiſtolarum familiarium eſſe debet.

Ad confirmationem dico, ea intentione auctorem ſe nominare, ut ſe ipſum prodat, & ab hæretici Cerinthi opere ſecernat ſuum. Cæterum, Daniel octies ſe nominat in ſuo libro, ter vero Joannes tantum in Apocalypſi. Obſervandum eſt in codicibus græcis nomen Joannis ſolitarie non inveniri; Sed Joannis Theologi, & merito, cum Joannes velut aquila & ſupremus Theologiæ vertex de Chriſti divinitate locutus ſit.

Urget: Auctor Apocalypſeos cap. 1. 3. ſic Inquitur: *Beatus, qui legit & audit verba prophetiæ hujus*: Sed nemo in hac vita Beatus eſt: Igitur ille liber non eſt ſacer, quippequi falſa referat.

Confirmatur: Auctor nominat ſeptem Angelos habentes modo phialas ira Dei plenas, modo etiam habentes tubas, quæ quidem omnia puris non conveniunt Spiritibus, ſicut & quando ait, quatuor Angelos eſſe ligatos. II. Vivente Joanne non erat urbs Thyatiræ: Igitur Joannes non potuit ſcribere Angelo ſeu Epiſcopo Thyatiræ: Ergo &c.

Reſpondeo diſting. Joannes vocat beatos diſpoſitive eos qui credunt Myſteriis quæ exponit, concedo: beatos formaliter & actu, nego. *Credere enim oportet accedentem ad Deum*, inquit Paulus, Heb. 11. & iterum *ſine fide autem impoſſibile eſt placere Deo*. Igitur qui credit Myſteriis, jam hebet beatitudinem in ſemine, maxime vero cum fides eadem exponat Myſteria, quorum viſio beatificat homines: In eo igitur & eodem ſenſu Joannes vocat beatos illos, qui credunt Myſteriis quæ in Apocalypſi exponit, quo ipſe Chriſtus beatum dixit Petrum propter ſuæ divinitatis confeſſionem. Sic enim eum allocutus eſt, poſtquam dixerat illi cap. 16. 17. *Tu es Chriſtus filius Dei vivi: Beatus eſt Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.*

Ad primam probationem diſtinguo: Et loquitur ſymbolice Joannes, cum Angelos dicit habere phialas, & tubas, concedo: namque phialæ denotant vindictam peccatorum; tubæ vero ultimum judicium in quo Chriſtus utetur Angelis ad convocandos mortuos & congregandos, ut judicaturi coram ſe appareant; ita cenſet Epiphanius in cap. 15. primæ Corinth. v. 37.

Idem Epiphanius reſpondet ad ulteriorem probationem de quatuor Angelis ligatis, dicens deſignari per eos multas nationes, videlicet, Aſſyrios, Babylonios, Medos, & Perſas, qui ab Angelo ſoluti bella cum finitimis nationibus geſſerunt. Grotius exiſtimat ſignificari cuſtodes & duces Veſpaſiani, Titi, Mutii & Tiberii, Alexandri, quorum ampliſſimi exercitus uſque ad captivitatem pertingebant; qui cum ſtatuiſſent Jeroſolymam obſidere, res delata eſt in alium tempus, donec, creſcente diſcordia, cives ſeipſos deſtruerent, vel etiam expectando rerum Romanarum exitum.

Reſpondet quoque Epiphanius, Joannem loqui de urbe Thyatiræ, ſed futura; mos enim apud Prophetas inoleverat futura quaſi præſentia annuntiare. Cæterum, quæ de Jezabel leguntur in Apocalypſi, refert Ioannes ad Maximillam, Priſcillam, & Quintillam. Certum eſt enim Joannem ſcripſiſſe Chriſtianis, qui tunc in ea urbe verſabantur, vult autem eos monere de hæreſi Cataphrigum, quæ oppidum laudatum poſtea fœdavit, ſicut & de falſis Prophetiſſis & Prophetis, qui in eadem urbe hæreſim, adhærentes Montano, poſtea diſſeminarunt. Non deſunt qui affirment urbem Thyatiræ tempore S. Joannis jam fuiſſe ſaltem ex parte fundatam, quandoquidem Act. 16. de ea, vivente Paulo, fit mentio his verbis: *Mulier quædam nomine Lydia, purpuraria civitatis Thiatirenorum colens Deum, audivit, cujus Dominus aperuit cor intendere iis quæ dicebantur a Paulo.*

Inſtat: Liber qui continet abſona, non debet admitti ut canonicus: Atqui liber Apocalypſis multa complectitur abſona: Et probatur. Regnum v. g. mille annorum in terris cum Agno deliciis affluens prædicat: Sed iſtud regnum & fictitium & indecorum eſt: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probatio-

tionem diſtinguo : Et regnum illud eſt figura Beatitudinis æternę, concedo : numerus enim mille annorum indefinitam importat durationem ; ſicut cum dicitur de Deo ad deſignandam Dei ęternitatem Pſal. 89. 2. *A ſæculo & uſque in ſæculum tu es Deus*. Et intelligit de regno deliciis carnalibus affluente, ſicut intellexit Cerinthus, nego. Joannes utitur parabolis ut obſcondita Dei explicet : hinc Gregorius hom. 11. in Evangelia, ait : " Cœlorum regnum idcirco terrenis rebus „ ſimile dicitur, ut ex his quæ animus „ novit, ſurgat ad incognita quæ non no- „ vit. „ Cæterum, non deſunt Patres & eruditiſſimi Theologi, qui abſtruſa Apocalypſis myſteria explicaverint, alii de perſecutionibus naſcentis Eccleſiæ, ut Illuſt. D. Boſſuet Meldenſium Epiſcopus; alii de ſævitia in Chriſtianos Antichriſti. Hæc quippe Joannes ſcripſit & ad conſolationem fidelium, & ad eos in fide roborandos, quocirca creditur hujuſce libri auctor.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Apocalypſis eſt Liber ſacer.

PRIMO : Hoc ipſum Traditio conclamat. Concilium Ancyranum antiquiſſimum, Carthaginenſe III. can. 47. Toletanum IV. can. 16. tum Tridentinum ſeſſ. 4. volumen illud ut ſacrum habent.

Secundo : Suffragantur Patres, ut Dionyſius Eccl. hier. cap. 3. Juſtinus Dial. cum Triph. in primis S. Auguſtinus lib. 20. de civ. cap. 7. 8. & 9. ubi ex profeſſo Apocalypſim, ut Librum ſacrum interpretatur.

Tertio : Uſus ſic obtinuit, quandoquidem Eccleſia Romana ex illo volumine ſumpſit Epiſtolam pro Miſſa quotidiana defunct. & varias Breviarii ſui lectiones.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO : Ultro fatemur quoſdam Patres & viros eruditos non nihil dubitaſſe de genuinitate Libri, ſed hoc unum probat, videlicet non citocitius, ſed ſolum prævio maturo examine volumen in canone fuiſſe inſcriptum.

Secundo : Non deſunt qui abſolutè Apocalypſim abjiciant, ſed eam quæ fuit impii Cerinthi, & non Joannis, intelligunt.

Tertio, Illud opus multas continet figuras & ſimilitudines, unde myſtice, & non in ſenſu obvio ſaltem ſemper ſumi debet ; ſin minus, quædam implicare videretur.

ARTICULUS QUARTUS.

De libris omiſſis, apocryphis, & ſuppoſititiis.

CERTUM eſt, ait Duvallius hic q. 1. art. 7. de objecto fidei, editos fuiſſe a Prophetis, Apoſtolis, & aliis Scriptoribus ſacris, libros, qui tamen injuria temporum, vel negligentia hominum perierunt.

Dividuntur in tres claſſes : Prima continet omiſſos, qui Scripturam vere ſacram habent : Secunda, apocryphos, nihil contra fidem & probos mores continentes : Tertia, ſuppoſititios, & ab hæreticis fœdatos.

Ex veteri Teſtamento.

OMISSUS eſt primoquidem Liber Verborum dierum Salomonis, in quo ejus geſta referuntur, de quo fit ſermo lib. 3. Reg. cap. 11. item alia multa omiſſa ſunt quæ ſcripſit Salomon : refertur enim ibidem cap. 4. 32. quod locutus ſit, *tria millia parabolas* ; quod, fuerint carmina ejus quinque & mille : quod de omnibus diſſeruerit erudite : ibidem v. 33. & 34. *Diſputavit ſuper lignis, a cedro quæ eſt in Libano, uſque ad hyſſopum quę egreditur de pariete : & diſſeruit de jumentis, & volucribus, & piſcibus*. Quæ quidem opera perierunt. Omiſſus eſt quoque liber, cujus titulus : *Deſcriptiones Jeremię* ; de quibus fit mentio lib. 2. Machab. cap. 2. de iis etiam videtur meminiſſe Matth. cap. 27. cum ait : *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam* ; eo loci loquitur Evangeliſta de agro figuli empto pro ſepultura peregrinorum. Liber dierum citatur etiam in Libris Paralip.

In eodem ponuntur ordine alia quædam opera,

Digitized by Google

opera, videlicet liber Juſtorum, & carmen de quo in libris Moyſis. Tum prima David geſta, quæ Nathan & Gad Propheta ſcripſerunt, & ex eorum libris excerpta leguntur, quæ quidem ſcripta habemus lib. 2. Reg.

Apocryphi ſeu occulti, ſunt tertius & quartus liber Eſdræ, tertius & quartus Machab. & oratio Manaſſis. Tertius Machab. nihil habet niſi nomen commune. In eo deſcribitur Ptolemęi, & Philometri ingreſſus in Judæam, reſiſtentibus Judæis, & divina in Regem animadverſio. In quarto, præmiſſa hiſtoria Heliodori, ſubjicitur hiſtoria LXX. Interpretum, referunturque omnia Machabæorum geſta uſque ad Herodis tempora. Ad hunc ordinem reducuntur liber Enoch, & liber de duobus piſcibus & Leviathan.

Suppoſititii ſunt, liber inſcriptus, *aſcenſio Moyſis*, Genealogia Adami, quam, teſte S. Auguſtino, ventilabant Manichæi, Apocalypſis Iſaiæ, liber confictus Joannis & Mambre, qui fuerunt apud Ægyptios magi, quique teſte Apoſtolo, reſtiterunt Moyſi.

Ex novo Teſtamento.

In prima claſſe, ſcilicet omiſſorum, epiſtola S. Pauli ad Laodicenſes, de qua fit mentio in epiſtola ad Coloſſ. 4. Chryſoſtomus in illud Matth. 2. v. 23. dicit librum excidiſſe, in quo iſta ſententia reperitur, *Veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas: quoniam Nazaræus vocabitur*. Item liber Paſtoris, cujus auctor Hermas diſcipulus B.Pauli cenſetur, ut habetur in Bibliotheca Patrum, & citatur ab Irenæo, & Clemente Alex. ut Scriptura ſacra; excidit Græcum exemplar: ſupereſt Latinum. Item epiſtola Barnabæ, de qua meminit Clemens Alexandr. & Origenes. Item duæ Clementis Romani, & citantur a Hieronymo: prima ab Euſebio ut quid omnibus numeri abſolutum laudatur.

In ſecunda claſſe, ſcilicet apocryphorum ponuntur epiſtola Chriſti ad Agabarum Regem Edeſſæ, quam Euſebius ex publicis Edeſſæ tabulis una cum epiſtola Agabari ad Chriſtum depromptam dedit lib. 1. cap. 13. Agabarus concludit ex miraculis Chriſtum eſſe filium Dei, ipſumque rogat, ut veniat ad illum ſanandum: Chriſtus in ſua ſcribit, quod poſt Aſcenſionem ſuam mittet unum ex diſcipulis ſuis ad illum curandum. Item Evangelium ſecundum Ægyptios quo utebantur Valentiniani hæretici. Citatur a Clemente Romano in ſecunda ſua epiſtola. Celebrius eſt Evangelium Nazaræorum, id eſt, virorum piorum, & ſecundum Hebræos citatur ab Ignatio epiſtola ad Smirnenſes. Ex hebræo, grece & latine redditum eſt. Item Evangelia Jacobi & Nicodemi, ſed fabulis referta: tum Apocalypſis Petri, quæ a Clemente Alexandr. teſte Euſebio, lib. 6. cap. 14. habebatur aliqualiter ut Scriptura ſacra. Item epiſtola B. Mariæ ad S. Ignatium; altera ad Florentinos, 3. ad Meſſinenſes, de quarum falſitate nemo dubitat; ſicut & de octo Epiſtolis Senecæ ad Paulum, & de ſex B. Pauli viciſſim ad Senecam. Rurſus multæ liturgiæ Apoſtolorum: omnium antiquor tribuitur Jacobo: Citatur in Concilio Trullano. Suppoſititiam eſſe quidem ſic probatur, Primo, multa habet ex epiſtolis Pauli, quas conſtat mortuo Jacobo fuiſſe ſcriptas. B. Virgo dicitur Theotocos, & Verbum Omouſſion, quæ voces ignotæ erant ante quartum ſæculum. Secundo, fit mentio de Monachis, monialibus, & cæremoniis, quæ tamen non extabant tempore Apoſtolorum; eſt tamen multum veneranda iſta liturgia, & apud Patres magni ponderis. Alia eſt Petri, quæ videtur recentior. In ea fit mentio Sixti Papæ Martyris, Cornelii, & Cypriani. Rurſus mentio fit de Patriarchis, quæ vox exeunte quarto tantum ſæculo uſurpata fuit. Sunt quoque liturgiæ SS. Baſilii & Chryſoſtomi, in eis multa deprompta ſunt ex Sacramentario divi Gregorii. In Ethiopica liturgia quæ a Matthæo ſcripta falſo dicitur, fit mentio Athanaſii, Gregorii & Baſilii. His ratiociniis non intendimus probare iſtas liturgias non eſſe magna ex parte Apoſtolorum diſcipulis coævas, ſed concludimus non eſſe Scripturas ſacras.

In tertia claſſe, numerantur opera ab hæreticis fœdata, ut Evangelium Matthæi ab Ebionitis corruptum, cujus initium refert Epiphanius. Idem meminit etiam Evangelii Encraticarum, Evangelii

Petri et Pauli, Thomæ, Philippi, quo utebantur Gnoſtici, ſicut et Evangelii Judæ, quod a Cajanis uſurpabatur: circumferebantur olim actus Petri, Andreæ, Joannis, Pauli et aliorum, quos omnes libros, inquit Euſebius lib. 8. hiſt. Eccl. cap. 25. Eccleſia ſemper rejecit.

Denique numerantur etiam conſtitutiones ſeu canones Apoſtolorum. Omnes non eſſe ab Apoſtolis emanatos luce clarius affulget, quandoquidem non pauci quædam referunt, multis poſt Apoſtolos ſæculis facta. Et vero primus canon prohibet ne Paſcha juxta Judæorum ritum et diem celebretur 45. 46. et 67. Baptiſma ab hæreticis collatum rejiciunt: quocirca Apoſtolorum fœtum eſſe non poſſunt; namque ſi hoc eſſet, non tanta fuiſſet commota controverſia; ſola enim Apoſtolorum definitio in teſtimonium adducta, prorſus ſedaſſet animos. Idem dicimus de controverſia circa Baptiſmum ab hæreticis collatum ſuſcipiendum, vel rejiciendum: et de facto Cyprianus, et Firmilianus nuſquam canones Apoſtolorum pro ſua opinione defendenda laudaverunt, ex quo patet hujuſmodi canones ex variis Conciliis, tum ante Nicænum primum, tum poſt fuiſſe collectos.

Joannes Antiochenus ſæculo 5. canones in ſua collatione poſuit. Juſtinianus in ſua Novella illos laudat: Trullana Synodus illos recepit: A Geláſio citantur ut apocryphi. 50. Priores referuntur in cauſa Prætextati, teſte Gregorio Turonenſi, poſtea rejectis cæteris, iſti 50. in jus canonicum aſciti, vim legis habuerunt. Licet igitur non ſint Scriptura ſacra, multum tamen ponderant.

His præmiſſis quæritur inpræſentiarum quid credendum ſit de illis omnibus libris. Sola difficultas eſt de omiſſis, ceteri quippe utpote vel apocryphi, vel ſuppoſititii, vel etiam fabulis referti inter regulas fidei annumerari non poſſunt. Sit igitur

CONCLUSIO.

Libri omiſſi, de quibus Scriptura ſacra mentionem facit, ſunt canonici.

PROBATUR hoc ratiocinio. Illi libri ſunt ſacri adeoque et canonici, quos Auctores canonici & inſpirati laudant, quorum ſententias ad veritatem confirmandam adducunt, quorum etiam Auctores fuerunt Prophetæ & homines, qui divina illuſtrati revelatione locuti ſunt: atqui libri omiſſi tales ſunt, & iſta omnia habent teſtimonia, ut ex dictis patet: Igitur ſunt ſacri.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Illi libri non ſunt canonici, qui non ſunt de fide: Atqui libri omiſſi non ſunt de fide: Ergo &c. Probatur minor. Fides, teſte Apoſtolo, ex auditu & viſu eſt: Sed neque legimus, neque vidimus hujuſmodi libros, & ignoramus quid præcontineant: Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Libri omiſſi non ſunt de fide credendi quoad ſententias quæ in ipſa ſacra Scriptura referuntur, nego. Quoad ſe, ſubdiſtinguo: non ſunt de fide credendi quoad alias ſententias nobis ignotas, concedo: quoad ſe, ſeu quoad ſui exiſtentiam, nego. Duo ſunt ſecernenda in libris omiſſis, unum circa ſententias, alterum vero circa hujuſmodi librorum exiſtentiam: quoad primum profecto debemus explicite credere ſententias quę in ipſa ſacra Scriptura leguntur; ceteras vero implicite, ita ut fidelis paratus ſit iſtis credere, ſi Eccleſia eaſdem inveniret & credendas proponeret. Debemus quoque credere explicite tales fuiſſe libros, cum Scriptores canonici hoc ipſum dicant & aſſerant.

Inſtabis: Si iſti libri forent ſacri, providentia Dei eos excidiſſe non permiſiſſet, & hoc propter Eccleſiæ utilitatem, maxime vero ad fidelium conſolationem, quandoquidem Scriptura ſacra eſt inſtrumentum fœderis inter Deum & homines initi: Ergo &c.

Confirmatur: Opera Dei in æternum permanent: Igitur non eſt probabile aliquos Libros ſacros excidiſſe.

Reſpondeo diſtinguendo: Si libri de quibus eſt caput controverſiæ eſſent Religioni eſſentiales, Deus non permiſiſſet illos acerbitate temporum periiſſe, concedo: ſic Deo ipſo duce, Eſdras poſt captivitatem Babylonicam recuperavit & reſtauravit Libros ſacros: ſi non ſint Religioni eſſentiales, nego: Duo igitur in Libris

ſacris

Digitized by Google

ſacris diſtinguntur, quædam ipſi Religioni eſſentialia, qualia ſunt ea quæ in Pentateuco, in Prophetis & in Evangelio leguntur; quædam vero non ſunt abſolute neceſſaria, ut temporum hiſtoriæ, cum præclara geſtorum exempla ſufficienter habeamus in libris Reg. Judith, Job. & Machab. Igitur abſque Religionis diſpendio Verba dierum, & Salomonis de rebus naturalibus diſſertationes, paſtoris viſiones ad explicanda myſteria, omitti potuerunt; maxime vero cum æquivalentia in aliis libris, & in viſionibus, tum Prophetarum, tum beati Joannis habeamus. Ulterior confirmatio probat tantum libros Religioni eſſentiales permanere in æternum.

SYNOPSIS ARTICULI.

Libri omiſſi qui in veteri & novo Teſtamento citantur, ſunt ſacri, cum ſint de corpore Scripturæ ſacræ: hoc eſt ſententiæ ex eis excerptæ & in Libris canonicis allatæ ſunt explicite de fide, cæteræ vero ſolum implicite. Igitur credere debemus illos libros laudatos quondam extitiſſe, ſententias ex eis deſumptas, & in utroque Teſtamento laudatas eſſe a Deo inſpiratas: quibus ſic diſtinctis abſque negotio ſolvuntur argumenta in contrarium.

DIS-

DISSERTATIO UNICA,

DE TRADITIONE DIVINA,

SECUNDA FIDEI REGULA,

QUA ECCLESIA ROBORATUR.

OBSERVANDUM eſt I. Traditionem ſignificare doctrinam ab alio acceptam, ſive per voces, ſive per ſcripta; abſtrahit enim ab hoc quod ſit ſcripta vel non; nomen tamen Traditionis vulgo accipitur a Theologis ad ſignificandam doctrinam non ſcriptam; quæ ab uno ad alium, & ab iſto ad alterum ſine fine traditur: ſic illam ſumit Irenæus, Tertullianus lib. de corona Milit. Porro vocatur doctrina non ſcripta, non quod nuſquam ſcripta ſit; ſed quia non fuit ſcripta ab Auctore canonico: ſic Traditione habemus illibatam B. Mariæ virginitatem, deſcenſum Chriſti ad inferos, tranſubſtantiationem, & Baptiſmum verbis Evangelicis collatum ab hæreticis ut bonum.

Obſervandum II. Traditionem eſſe in triplici differentia; unam ſcilicet divinam, quæ eſt immediate a Deo vel Chriſto: alteram Apoſtolicam, quæ deſcendit ab Apoſtolis, ut Jejunium quadrageſimale, & continentia Sacerdotum; tertiam mere Eccleſiaſticam, quæ conſtitutione Procerum Eccleſiæ, vel etiam conſuetudine confirmatur, qualis eſt Canonizatio B. Rochi, quæ, conſuetudines decurſu temporum habent vim legis, ex eo quod nulli contradicant. Traditio adhuc duplex eſt: alia univerſalis, quæ viget in tota Eccleſia, ut jejunium quadrageſimale: alia particularis, quæ ſolum in aliqua Diœceſi: Porro ut Traditio ſit regula fidei, debet eſſe & divina, & univerſalis.

Obſervandum III. Triplicem eſſe regulam ad diſcernendas Traditiones Divinas, Apoſtolicas, & Eccleſiaſticas: prima eſt quando Traditionis initium non invenitur, niſi fiat regreſſus ad ipſum Chriſtum, & tunc ſunt divinæ; vel ad Apoſtolos, & tunc ſunt Apoſtolicæ: ſic docet S. Auguſt. in omnibus ferme libris contra Donatiſtas, quos Traditione urget & confutat. Secunda eſt, ſi primorum ſæculorum Patres in aliquo aſſerendo conſpirent, & oppoſitum tamquam hereticum damnent. Tertia, quando Epiſcopi in Spiritu ſancto congregati in aliquo Concilio aliquid unanimiter tamquam ab Apoſtolis derivatum recipiunt: argumentum enim & ſignum eſt Traditionem eſſe a Chriſto, vel ab Apoſtolis. Hic autem non agimus de Traditionibus ſcriptis falſis Judeorum, quas ipſe Chriſtus & damnat, & rejicit; ſed de genuinis.

Valentiniani, Donatiſtæ, & poſt ipſos, Proteſtantes rejiciunt Traditionem pro regula fidei; ſed contra quod dicit Apoſtolus 1. Cor. 11. *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis.*

Hoc fidei dogma quatuor momentis probatur.

PRIMO: Quia Traditiones fuerunt ſemper in uſu, tum in veteri, tum etiam in novo Teſtamento.

Secundo: Quia Traditio divina in Scriptura, in Conciliis, & Patribus fundatur, & ipſa Theologica ratione firmatur.

Tertio: Quia quiſque debet credere quod proponit Eccleſia tamquam de fide tenendum.

Quar-

Quarto: Quia vel ipſæ Traditiones Eccleſiaſticæ obligant in conſcientia. Unde ſit

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum dentur Traditiones?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multis momentis.

Primo, ex veteri Teſtamento.

ILLUD datur ut Traditio, quod homines pro regula, tum vitæ, tum morum, tum etiam Religionis ſemper habuerunt: Atqui res ita ſe habet ex veteri Teſtamento: Ergo &c. Probatur minor. Primoquidem, conſtat Adam ſuos docuiſſe filios, & regulis eorum inſtituiſſe vitam, ipſe quippe a Deo edoctus, juxta illud Eccleſiaſt. 17. de primis Parentibus: *Diſciplina intellectus replevit illos: creavit illis ſcientiam ſpiritus*; formare debuit ad pie & ſancte vivendum nepotes; nec legitur in Scriptura Cainum, Abel, Enoch, Noe cæteroſque Patriarchas, alio modo quam Traditione accepiſſe ritus colendi Deum, & ipſi ſacrificandi. De hominibus poſt legem a Moyſe datam, conſtat eos habuiſſe pro regula & fidei & morum Traditiones ut habetur, Exod. 12. & 13. tum Eccli. 8. ubi habetur: *Non te prætereat narratio ſeniorum, ipſi enim didicerunt a Patribus ſuis*. David in Pſalmis non ſemel laudat Patrum traditionem, ad quam iterum atque iterum remittit Pſalm. 77. *Quanta audivimus, & cognovimus ea: & patres noſtri narraverunt nobis.... Quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis*: Ergo &c.

Secundo, ex novo Teſtamento.

APOSTOLUS 1. Cor. 11. ait: *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit: accipite & manducate, hoc eſt corpus meum &c.* Rurſus 2. Theſſ. 2. *Itaque fratres, ſtate & tenete Traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram*. Rurſus ibidem cap. 3. *Denuntiamus autem vobis..... ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate; & non ſecundum Traditionem quam acceperunt a nobis*. Quibus ſententiis Apoſtolus Traditionem ut irrefragabilem fidei regulam habet, cum mirabile de realitate corporis in Euchariſtia dogma Traditione probet.

Tertio, ex ſanctis Patribus.

S. IRENÆUS lib. 3. adverſus hæreſes cap. 2. ait: " Cum enim ex Scripturis arguuntur, in accuſationem convertuntur ipſarum Scripturarum, quaſi non recte habeant, neque ſint ex auctoritate, & quia varie ſint dictæ, & quia non poſſit ex his inveniri veritas ab his qui neſciant Traditionem. Non enim per litteras traditam illam, ſed per vivam vocem: ob quam cauſam, & Paulum dixiſſe, ſapientiam autem loquimur inter perfectos: ſapientiam autem non mundi hujus."

Suffragantur, Clemens Alexand. in libris ſtrom. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 6. & toto libro de Præſcrip. aliique omnium ſæculorum Patres in articulo ſequenti citandi. Ergo &c. His accedunt Conciliorum definitiones; namque Concilium quintum generale anathemate percutit contemnentes Traditiones: Item & Septimum generale: Tum & Trid. ſeſſ. 4. Ergo &c.

Quarto, rationibus Theologicis.

PRIMA: Synagogæ Doctores non niſi Traditione ſeu *Cabala* Scripturarum ſenſum aperiebant, eadem quoque utitur Eccleſia ad denotandos ſcripturæ novi Teſtamenti ſenſus obſcuros: eadem etiam tenemus jejunium, tum quadrageſimale, tum quatuor temporum, aliaque permulta quæ ad fidei conſervationem, & ad mores componendos inſerviunt: Igitur Traditiones ſunt neceſſariæ.

Secunda: Quandiu Chriſtus vixit, nihil ſcripſit; ipſo vero mortuo, non niſi octo ab eius morte elapſis annis B. Matthæus primus ſcripſit Evangelium. Igitur quamdiu Chriſtus vixit, & ipſo mortuo uſque ad Matthæum, opus erat Traditione ad fidei

ſidei & legis Evangelicæ, tum obſervationem, tum etiam conſervationem.

Tertia: Multa ſunt quæ fidem & mores ſpectant atque diſciplinam, quæ non niſi Traditione tenere poſſumus: Igitur Traditio eſt abſolute neceſſaria. Probatur Antecedens: Virginitas illibata & perpetua Auguſtiſſimæ Mariæ eſt de fide, ſiç & neceſſitas Baptiſmi, quam ratam adverſus Anabaptiſtas propugnamus, cui dogmati aſſipulantur Lutherani: item feſtum Paſchatis die Dominica immediate æquinoctium vernum celebrandum eſſe affirmamus; ſuſcipimus Baptiſma etiam ab hæreticis, verbis Evangelicis collatum. Sed hæc omnia momenta Traditione innixi & deſcudimus & ſervamus: Ergo &c.

Quarta: Eccleſia diſtinxit Libros ſacros a cæteris non ſacris, & de eorum authenticitate certum tulit de fide tenendum iudicium. Sed Traditione potiſſimum ſuffulta ſic definivit: Ergo &c.

Dices: Scriptura ſacra ſufficit; quippe quæ cuncta & pro Myſteriis credendis, & pro moribus recte inſtituendis complectatur: Igitur Traditio eſt inutilis.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Scriptura expoſita & explicata ſufficit ad ſalutem, concedo: ſecundum ſe & nude ſumpta, nego. Et vero multos, varioſque ſubiit ſenſus, quos etiam homines perverſi in ſuas pravas detorquent opiniones; quocirca per Traditionem exquirendum eſt, quænam ſit genuina mens Spiritus ſancti cum ſacras dictavit, aut inſpiravit Scripturas: Quid plura? Nonnulla ſunt nedum diſciplinam & mores, ſed & fidem ſpectantia, ut B. Mariæ illibata & perpetua virginitas, & validitas Baptiſmi ab hæreticis verbis Evangelicis collati, quæ non ſunt in Scripturis ſaltem explicite, ſed ex eis per Traditionem concluduntur. Ergo &c.

Dices II. Traditio in ore hominum fundatur: Sed unuſquiſque cogitat, ſapit & judicat prout vult, immo & quiſque, inquiunt Calviniſtæ, Scripturæ ſacræ inveſtigare ſenſus & Myſteria poteſt, juxta illud Apoſtoli 1. Cor. 2. 15. *Spiritualis autem judicat omnia*. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Traditio fundatur in ore hominum habentium in Eccleſia poteſtatem, concedo: in ore omnium hominum indiſcriminatim, nego, Scriptum eſt, quoniam omnis poteſtas eſt a Deo; qui igitur ſupremam in Eccleſia eam habent, poſſunt Traditione ſuffulti & adjuvante Spiritu ſancto, ſacras explicare Scripturas, & fidei dogmata, tum proponere, tum etiam definire; quod quidem ſolis ſummis Pontificibus, & Conciliis Oecumenicis competit. Cæterum Apoſtolus ſcribens ad Corinthios eo loci non loquitur de hominum judicio reſpective ad Scripturam ſacram, ſed de cujuslibet conſcientia; unde ſenſus eſt, qui devotus & ſpiritualis eſt ad præſentiam Dei attendens, intelligit quid ab eo expoſtulet Deus, quidve facere debeat, ut ipſi faciat ſatis, tum in exequendis mandatis, & expiandis peccatis, tum etiam in adimplendis votis & promiſſionibus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Dantur Traditiones.

PRIMO: Sic habetur Pſalm. 77. *Quanta audivimus, & cognovimus ea: & patres noſtri annuntiaverunt nobis*. Tum 1. Cor. 11. *Ego enim accipi a Domino*, ait Apoſtolus, *quod & tradidi vobis*. Eo loci Apoſtolus docet Fideles realitatem corporis Chriſti in Euchariſtia. Rurſus 2. Theſſ. 2. *State & tenete Traditiones quas didiciſtis*.

Secundo: Hoc ipſum uno veluti calamo docent Patres, Irenæus lib. 3. adverſus hær. capit. 2. Auguſtinus in libris ſeptem de Baptiſmo. His accedunt Concilia, quæ hæreticos a judicio comparativo Traditione ſuffulto perſtrinxerunt.

Tertio: Omnia quæ fecit & dixit Chriſtus, ſcripta non potuerunt capere, ait S. Joannes cap. ult. & tamen erant divina & ſacra: Igitur memoriæ per Traditionem mandata ſunt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Scriptura ex ſe quidem ſufficit ad ſalutem, ſed Traditione explicanda eſt.

Secundo: Traditio fundatur etiam in hominum judicio, ſed per Eccleſiam quæ eſt infallibilis, probato; hinc Traditioni divinæ non ſubeſt falſum.

Tertio: Spiritualis, eſto, judicet omnia

pro

Digitized by Google

pro conſcientia, ſed non fert legem pro aliis: ad ſolam quippe Eccleſiam ſpectat proponere credenda.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum Traditio divina ſit ita in Scripturis & Patribus fundata, ut etiam fidei regula infallibilis evadat?

CONCLUSIO.

Traditio divina eſt regula infallibilis fidei.

Probatio prima, ex Scriptura ſacra.

QUOD ipſa Scriptura pro fidei regula præſcribit, illud ipſum eſt regula infallibilis, in his quæ fidem ſpectant: Atqui ipſa Scriptura ſacra præſcribit Traditionem divinam pro regula fidei infallibili: Igitur Traditio divina debet haberi tamquam fidei regula, eaque infallibilis: dico infallibilis, namque eo ipſoquo Spiritus ſanctus qui eſt veritas eſſentialis, & lumen indeficiens pro regula fidei ſtatuit Traditionem, eo ipſo Traditio eſt regula infallibilis in his quæ ſpectant fidem, & Religionem. Probatur minor multipliciter.

Primo, ex veteri Teſtamento.

EXOD. 14. habetur: *Narrabis filio tuo in illo die dicens, hoc eſt, quod fecit Dominus &c.* Deut. 32. *Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, majores tuos & dicent tibi.* Job. 8. *Interroga generationem priſtinam & diligenter inveſtiga Patrum memoriam.* Judicum 6. *Ubi ſunt mirabilia quæ narraverunt nobis patres noſtri?* Pſal. 43. *Deus, auribus noſtris audivimus, patres noſtri annuntiaverunt nobis, opus quod operatus es &c.* Pſal. 77. *Quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis, ut cognoſcat generatio altera: Filii qui naſcentur, & exurgent, & narrabunt filiis ſuis.* In his & ſimilibus locis Prophetæ Traditionem perfecte delineant & ſtabiliunt; videlicet pro his quæ populus Judaicus, tum de unitate Dei, tum de ejus mirabilibus & lege credere debebat, ut illi adhærens regulæ, & ab idololatria deterreretur, & ad mores in ſanctitate componendos edoceretur: Igitur Traditio eſt regula fidei infallibilis, utpote a Deo ipſo propoſita & præſcripta in his quæ ſpectant revelata credenda.

Secundo, ex novo Teſtamento.

CHRISTUS Joan. 16. ait diſcipulis ſuis: *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo.* Hinc Joannes cap. ult. ſic concludit ſuum Evangelii volumen: *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.* Apoſtolus 2. Theſſal. cap. 2. dicit: *Itaque fratres, ſtate & tenete Traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Quibus poſitis ſic argumentari fas eſt: Chriſtus ipſe multa ad inſtructionem Apoſtolorum, & eorum in Sacerdotio atque Epiſcopatu ſucceſſorum memoriæ mandavit, adeoque & Traditione tenenda: vel ipſe Joannes aſſerit omnia a Chriſto & dicta & facta non potuiſſe ſcribi, & conſequenter ſola Traditione obſervanda: Jam cum Apoſtolo concludamus: *Itaque fratres ſtate, & tenete Traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Igitur abſque fidei diſcrimine Traditiones non poſſunt abjici.

Probatio ſecunda, ex omnium ſæculorum Patribus.

TRADITIO ex ipſa Scriptura laudata a Patribus noſtris fide, virtute, & ſcientia præpollentibus repeti opus eſt; hinc qui hoc negat, ipſas abjicit Scripturas, quas in utroque Teſtamento eſſe divinas ex ipſa Traditione habemus, & certe juxta inconcuſſam & Tertulliani & divi Auguſtini regulam, nullus niſi Heterodoxus non dicam abſque fidei, ſed etiam rationis ipſius diſpendio negare poteſt, quod ab omnibus perpetua ſucceſſione veluti divinum & inſpiratum habetur: Revera quidem ſi in iis non credimus Doctoribus omni exceptione majoribus, a fortiori

tiori nec ipſis Heterodoxis fides adhibenda eſt: Et ſic nihil certi habetur pro Religione, dicam & pro componendis moribus: Atqui ex Patribus omnium ſæculorum Traditio divina eſt regula infallibilis fidei: & probatur per ſingula diſcurrendo ſæcula.

Ex primo ſæculo occurrit S. Ignatius, qui teſte Euſebio lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 36. ait: " Cum per Aſiam ſub acutiſſima „ ſatellitum cuſtodia ducaretur, ſingula„ rum nihilominus civitatum quas ingre„ deretur, Eccleſias ſermonibus & co„ hortationibus ſuis confirmans, mone„ bat in primis, ut ſibi a pravis hæreti„ corum opinionibus caverent, quæ tunc „ primum in lucem emergere cum cœ„ piſſent, copioſius pullulabant, hortatuſ„ que eſt ut Apoſtolorum Traditionibus „ tenaciter inhærerent, &c. „

Tum Dionyſius lib. de Eccleſ. Hierarch. cap. 1. ubi ſic loquitur: " Neceſſario pri„ mi illi noſtri Sacerdotalis muneris du„ ces, *Apoſtoli*, cum ex ſumma ſuperſub„ ſtantialique deitate ipſi ſancti muneris „ plenitudinem percepiſſent, & idipſum „ deinceps proferre & propagare a divi„ na bonitate miſſi eſſent, ipſique poſte„ ros ad divina provehere affatim cupe„ rent, viſibilibus ſignis cæleſtia ſacramen„ ta texuerunt, atque in iis quæ nobis „ ſunt familiaria, ſumma illa & ſuperſub„ ſtantialia, partim ſcriptis, partim non „ ſcriptis inſtitutionibus ſuis, juxta quod „ ſacræ definiunt leges nobis tradide„ runt. „

Papias B. Joannis auditor ſuffragatur, qui lib. 4. ſui operis, ait: " Non pige„ bit ea quæ quondam a ſenioribus didi„ ci, ac memoriæ mandavi, cum inter„ pretationibus noſtris adſcribere, ut ve„ ritas eorum noſtra quoque aſſertione fir„ metur. „ Ecce quomodo Patres Myſteria, tum divinitatis, tum gratiæ Traditione teneri docent.

Ex ſecundo ſæculo, inſtar omnium hujus ſæculi Patrum ſit Irenæus, qui lib. 3. adverſus hæreſes cap. 3. recenſita duodecim Romanorum Pontificum ſucceſſione a ſancto Petro ſcilicet ad Eleutherium uſque, ſic effatur: " Hac ordinatione & ſucceſ„ ſione, ea quæ eſt ab Apoſtolis in Ec„ cleſia traditio & veritatis præconizatio „ pervenit uſque ad nos, & eſt pleniſſima „ hæc oſtenſio, unam & eamdem viviſi„ catricem fidem eſſe, quæ in Eccleſia „ ab Apoſtolis uſque nunc ſit conſervata „ & tradita in veritate. „ Rurſus lib. 4. „ cap. 43. eamdem prorſus de Traditione „ propugnat doctrinam: Ergo &c.

Ex tertio ſæculo, pro eadem veritate nubes teſtium ſe prodit. In primis Clemens Alexand. qui in octo hypotypoſeon libris qui perierunt, Pantænum ſuum magiſtrum nominatim appellavit: " Qu„ cumque ille a majoribus accepiſſet, & „ Traditiones quas poſteris reliquiſſet, „ exponens. „ Apud Euſebium lib. 6. cap. 13. Rurſus lib. primo ſtromatum ait, quædam ſcripta haberi, quædam vero non ſcripta, & hæc Traditione: " Arcana, „ *ait*, ſicut Deus, verbo credi, non ſcri„ pto; ſed enim traduntur myſtice My„ ſteria, ut ſit etiam in ore loquentis id „ quod loquitur, potius autem non in „ voce, ſed in intelligentia. „

Origenes, ſuum addit calculum Lib. 5. in epiſt. ad Romanos: " Eccleſia, *inquit*, „ ab Apoſtolis Traditionem ſuſcepit, et„ iam parvulis Baptiſmum dare. „ Rurſus præf. in lib. 1. Periarchon. Tum tract. 29. in Matth.

Ejuſdem eſt ſententiæ Seraphim in libro de Evangelio Petri apud Euſebium, Lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 12. Suſcribit S. Cyprianus epiſt. 63.

Tertullianus inter omnes Traditionis eſt tentaciſſimus, eamque in multis operibus ex profeſſo defendit, lib. de corona Militis.... Cap. 3. & 4. l. 4. contra Marcionem: cap. 6. in primis vero in toto libro de præſcript. cap. 19. ad dignoſcendam ex Scripturis veritatem pro regula proponit adverſus hæreticos Traditionem, his verbis: " Ergo non ad Scripturas pro„ vocandum eſt. Nec in his conſtituen„ dum certamen in quibus aut nulla aut „ incerta victoria eſt, aut par incertæ. „ Nam & ſi non ita evaderet collatio „ Scripturarum, ut utramque partem pa„ rem ſiſteret, ordo rerum deſiderabat il„ lud prius proponi quod nunc ſolum diſ„ putandum eſt: quibus competat fides „ ipſa? Cujus ſint Scripturæ? A quo eſt, „ per quos & quando, quibus ſit tradita „ diſciplina qua fiunt Chriſtiani? Ubi enim „ apparuerit eſſe veritatem, & diſcipli„ næ, & fidei Chriſtianæ, illic erit veritas

Scri-

„ Scripturarum, & expoſitionum, & omnium Traditionum Chriſtianorum. „ Videas velim, benevole Lector, quomodo Patres pro veritate & Scripturarum, & Myſteriorum, & Religionis aſtruenda ad Traditionem recurrunt. Ergo &c.

Ex quarto ſæculo in teſtimonium venit S. Athanaſius, tum & Euſebius Cæſarienſis. Prior ſic loquitur epiſtol. ad Afros: " Epiſcopi, *inquit*, non ſibimetipſis „ adinvenientes verba, ſed habentes ea a „ Patribus, teſtimonia conſcripſerunt. „ Rurſus lib. de Synodi Nycænæ decretis idem docet, tum & epiſtol. de Synodis Arimini & Seleuciæ.

Poſterior lib. 1. demonſt. Evang. cap. 8. ſic fatur: " Fius vero diſcipuli, *Chriſti ſcilicet*, ad Magiſtri ſui nutum, auribus „ multorum doctrinam ſuam accommo„ dantes, quæcumque quidem veluti ul„ tra habitum progreſſis, a perfecto i„ pſorum magiſtro præcepta fuerant, ea „ iis qui capere poterant, tradiderunt. „ Idem propugnat lib. 1. contra Marcellum cap. 1.

Ex quinto ſæculo, quot Patres tot Traditionis Præcones. Agmen ducet S. Baſilius, qui lib. de Spiritu ſancto capit. 27. Traditionem divinam ſic propugnat: " „ Dogmata & inſtituta, *ait*, quæ in Ec„ cleſia prædicantur, quædam habemus e „ Doctrina ſcripto prodita, quædam rur„ ſus ex Apoſtolorum Traditione &c. „ Eo loci probat & Scriptura & Traditione Spiritus ſancti divinitatem. Idem docet cap. 29. & hom. 27. contra Sabellianos, Arium & Anomæos; ac demum epiſt. 61. ad Occidentales Epiſcopos. Iſti accedit Epiphanius hæreſ. 75. num. 8.

Atque vero S. Hieronymus dialog. adverſus Luciferianos capit. 4. ait: " Etiam „ ſi Scripturæ auctoritas non ſubeſſet, „ totius orbis in hanc partem conſenſus, „ inſtar præcepti obtineret. Nam & alia „ multa, quæ per Traditionem in Eccle„ ſiis obſervantur, auctoritatem ſibi ſcri„ ptæ legis uſurpaverunt.

S. Auguſtinus in libris de Baptiſmo per omnia Traditione debellat Donatiſtas; hac quippe regula eis oſtendit neque veram Eccleſiam eſſe apud eos, neque veram de Religione fidem. Lib. 2. capit. 7. ſic loquitur: " Quam conſuetudinem cre„ do ex Apoſtolica Traditione venientem, „ ſicut multa quæ non inveniuntur in „ litteris eorum, neque in Conciliis po„ ſteriorum: tamen quia per univerſam „ cuſtodiuntur Eccleſiam, non niſi ab i„ pſis credita & commodata creduntur. „ Rurſus lib. 5. capit. 23. " Apoſtoli autem „ nihil quidem exinde præceperunt, ſed „ conſuetudo illa quæ opponebatur Cy„ priano, ab eorum Traditione exordium „ ſumpſiſſe credenda eſt. „

Concinit S. Cyrillus Alex. in Apologetico pro 2. capitulis contra Neſtorium Anath. 8. " Omnes enim, *inquit*, quibus „ integrum cor eſt, illorum ſententias „ ſequi contendunt: quia & impleviſſent, „ & ex ſacris Scripturis ſermonem fidei „ recte & citra reprehenſionem tractaſſent, „ mundi fuere luminaria, ſermonem vi„ tæ continentes, prout ſcriptum eſt. „ Idem propugnat Vincentius Lirinenſis in comment. capit. 3. ſic de Patribus ſubſequentium ſæculorum.

Probatio tertia, ex Conciliis.

ILLUD pro regula infallibili fidei recipi debet, quo definitiones infallibiles Conciliorum Oecumenicorum innituntur: Sed definitiones hujuſmodi Conciliorum ipſa Traditione innituntur: Igitur ipſa Traditio eſt regula fidei infallibilis; ſin minus evacuarentur Conciliorum de fide decreta, ædificium quippe, ſublato fundamento, ruit, nec uſquam ſtare poteſt. Jam probatur minor multis momentis: Primoquidem, ex Concilio Chalcedonenſi, ubi fides Petri S. Leoni tradita prædicatur, his verbis Act. 2. *Hæc Patrum fides, Omnes ita credimus: anathema qui ita non credit; Petrus per Leonem locutus eſt; Apoſtoli ita docuerunt:* Nec mirum, S. Leo epiſt. 68. ad Paſchaſium ſuum in Concilio Legatum capit. 3. monet eum traditionem Patrum pro definiendo coutra Euthychetem duas in Chriſto naturas tenere. Eam docet Traditionis doctrinam epiſt. 62. ad Marcianum Auguſtum.

Concilium V. generale anathemate ferit eum qui, *Ex duabus naturis deitatis & humanitatis confitens unitatem factam eſſe, vel unam naturam Dei Verbi incarnatam, dicens, non ſic ea excipit ſicut Patres docuerunt;* Hoc eſt, tradiderunt. Tum can. 9. anathemate percellit eum, *qui non una ado-*

adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipſius carne adorat, ſicut ab initio Dei *Eccleſiæ traditum eſt*. Concilium VI. Oecum. action. 10. ſuum addit calculum in definitione fidei: Item & VII. Generale, his verbis in defin. fid. *Fatemur autem unanimiter nos Eccleſiaſticas Traditiones, ſive ſcripto, ſive conſuetudine valentes & decretas, retinere velle, quarum de numero eſt imaginum effiguratio*. Non omittendum octavum Oecum. act. 10. can. 1. Demum Tridentinum ſuo perſtringit ſtylo cenſorio peſſundantes Traditionem, his verbis: *Si quis Traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit; anathema ſit*.

Quid plura adjiciam? Concilium Epheſ. judicavit a judicio comparativo, hoc eſt Traditione, doctrinam Neſtorii; Chalcedonenſe, doctrinam Eutychetis; ſextum generale, doctrinam Monothelitarum; ſeptimum Oecumenicum, errores Iconomachorum, & illos omnes Eccleſia Traditione innixa declaravit hæreticos; e contra vero de fide definit unionem Verbi cum humanitate eſſe ſubſtantialem, illam abſque confuſione naturarum factam fuiſſe, duas eſſe in Chriſto operationes, & cultu religioſo venerandas eſſe ſanctas imagines. Ergo &c.

Probatio quarta, ex placitis Eccleſiæ Orientalis eruitur.

QUOD Eccleſia Orientalis ad noſtra uſque tempora pro regula fidei cum Eccleſia Occidentali habuit; hoc ipſum abſque temeritate & errore rejici non poteſt: Atqui res ſic ſe habet: Ergo &c. Hanc eſſe Eccleſiæ Occidentalis fidem & ſententiam ex Patribus Latinis ſupra laudatis & perpetuo uſu liquet: de Eccleſia Orientali antiqua, non eſt relictus ambigendi locus, ut ſupra oſtenſum eſt ex Patrum Græcorum cujuſcumque ſæculi teſtimonio. Supereſt igitur probandam eſſe minorem pro Eccleſia Orientali moderna. Ejus ſenſus abſque negotio agnoſcitur ex his omnibus quæ dixit & fecit adverſus Cyrillum Lucarem Patriarcham CP. qui anno circiter 1636. confeſſionem Genevenſem non ſine magno Apoſtaſiæ ſcandalo adoptavit, & inter Catholica dogmata etiam Traditionem divinam verbis tametſi ſubobſcuris exſufflavit.

Simeon Theſſalonicenſis tract. adverſus hæreſes pagin. 37. agnoſcit ſummi Pontificis dignitatem cæteris ſupereminere. Subdit vero Græcos ab ejus communione ideo divulſos eſſe, eo quod prædeceſſorum ſuorum Traditionem abnegaſſet. Igitur ille græcus tametſi ſchiſmaticus & ſummi Pontificis calumniator, Traditionem divinam veluti inconcuſſam fidei regulam habet.

Jeremias reſp. 1. contra Theologos Vvittembergenſes pagin. 132. exquiſitis Scripturarum locis demonſtrat Traditionem divinam eſſe tenendam, hæreticos vero non niſi traditiones falſas & Judaicas habere.

Prima Synodus adunata ſub Cyrillo Beroenſi hanc proſcribit propoſitionem pag. 611. *Eccleſiam in hac vita errare poſſe, & mendacium pro veritate habere .... quia ex iis ſequeretur unumquemque de Evangelio quod præ manibus habemus, poſſe dubitare num a Spiritu ſancto promanavit, ſicut Eccleſia illud nobis tradidit*. Quibus verbis Traditione innixa de authenticitate Evangelii ſuum profert Synodus de Evangelio judicium.

Secunda Synodus adverſus Cyrillum Lucarem congregata ſub Paternio Seniore. 2. p. 118. Secundum Cyrilli articulum Traditioni adverſantem profligat: *In quo*, inquiunt PP. *Cyrillus ſuſcipiens ſanctam Scripturam Patrum Eccleſiæ explicationibus denudatam, flocci facit, quod in Conciliis Oecumenicis, inſpirante Deo, conclamatum eſt, & abjicit Traditiones ab omni antiquitate ſucceſſione perpetua, in toto univerſo recepta, ſine quibus, inquit Baſilius, omnis noſtra prædicatio in meris ſiſteret verbis*.

Confeſſio Orthodoxa contra eumdem Cyrillum facta, hanc Symboli ſententiam: *Sanctam Eccleſiam Catholicam*, auctoritatem Eccleſiæ, ſic prædicat & explicat: *Hic articulus nos docet quemlibet Orthodoxum teneri obedire Eccleſiæ, & illi ſubditum eſſe juxta Chriſti doctrinam, qui dixit, ſi quis Eccleſiam non audit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*. Ortho. qu. 86. p. 140.

Meleſius Syrugus ad art. 2. Conf. Cyrilli editione Græca Vulgatæ fol. 4. & ſequentibus fuſo calamo omni argumentorum genere probat adverſus illum Apoſtatam, & neceſſitatem Traditionis divinæ, & ejus infallibilitatem. Perſtringit ibidem Calviniſtas eo quod dicant quemlibet ſuf-

ſicien-

Digitized by Google

ficienter per Scripturas edoceri a Spiritu ſancto: *Patriarchæ*, inquit, *qui ante Scripturam vixerunt, probaverunt a nobis conſervandas eſſe Traditiones non ſcriptas, ab omni Ævo Eccleſia receptas: eo prope modo ac ea quæ in Scriptura edocentur, quia a ſe invicem Traditione rerum Dei cultum ſuſceperunt, quocirca ſcriptum eſt: Interroga Patres & dicent tibi, & alio in loco: quanta audivimus & Patres narraverunt nobis:* Ergo &c.

His omnibus accedit definitio Synodi Jeroſolymitanę Doſitei pag. 30. damnantis omnes hereticos, ea potiſſimum ratione, quod non ſtent Traditioni pro genuinis Scripturarum inveſtigandis ſenſibus, ſed unuſquiſque ſecundum phantaſiam Scripturas divinas interpretetur: eo loci maxime perſtringit Calviniſtas, aſſeritque ad ſolam ſpectare Eccleſiam Traditionibus divinis irrefragabiliter divinos explanare textus.

Iſta genuina recentiorum Grecorum de Traditione placita lato calamo exponit Renaudotius tom. 5. Perpetuitatis fidei lib. 7. cap. 2.

Ex his ſequitur Proteſtantes eſſe ab omni & ſenſu, & ratione, immo & religione alienos, dum divinam explodunt Traditionem, quam vel ipſi Greci, tamet ſi & ſchiſmate, & hereſi ab Eccleſia Romana divulſi, tamquam irrefragabilem fidei regulam habent: Ergo &c.

Quinta probatio, ex rationibus Theologicis.

Prima, ſic exponitur: Scriptura ſacra, etiam non diffitentibus hereticis, eſt regula infallibilis fidei: Igitur & Traditio divina. Probatur conſequentia multis momentis. Primo quidem, ideo Scriptura eſt regula infallibilis fidei, quia eſt Verbum Dei: Sed pari & conſimili ratione Traditio eſt Verbum Dei, quippe que ab ore Chriſti promanaverit, iuxta illud Apoſtoli, 1. Cor. 11. *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis &c.* Secundo, in tantum Scripture ſunt regula fidei, in quantum ex Traditione, tum veteris, tum novi Teſtamenti declaratę ſunt ſacrę & genuinę; hinc Traditio divina eſt eiuſdem cum Scriptura auctoritatis. Et vero Apoſtolis Chriſtus non dictavit Evangelium, ſed aliquibus elapſis annis, ut ſupra notavimus, Apoſtoli illud, ſicut audierant, & Traditione tenebant, ſic & ſcripſerunt. Tertio, quod Verbum Dei ſit ſcriptum vel non, eſt ſemper Verbum Dei: Sed ſicut ſcriptis, ſic & Traditione habemus Verbum Dei: Igitur Traditio eadem auctoritate cum Scriptura potitur, modo ſit divina, & uti talis ab Eccleſia declarata; Hoc eſt definitione data & ſcripta: namque Traditio, quandoque ſcriptis, quandoque etiam vivo vocis oraculo per ſucceſſionem tenetur: Ergo &c. Tertio ipſam traditionem Chriſtus a Deo Patre, Apoſtoli a Chriſto, Eccleſię particulares ab Apoſtolis acceperunt: quocirca ex interrupta ſucceſſione habemus Traditionem nobis propalare veritates a Deo Patre, & Chriſto ejus filio revelatas: Ergo &c.

Tertullianus lib. de preſcript. hoc ex variis rationibus complexum argumentum tradit. pag. 236. edit. Pariſ. ubi perſtringit Hetherodoxos & inſectatur, dicendo fidem & veritatem non eſſe apud eos, cum ſint extranei, & nondum veritatem poſſidere, quippe qui illam querant. Pag. 237. ait non eſſe cum eis contendendum via & medio Scripturarum, quippe qui eas deflorent, & in varios perverſoſque ſenſus detorqueant, ſed Scripturas explicandas eſſe per Traditionem, qua manu ducimur, uſque ad veritatis originem, nempe Deum: " Omne „ genus, *ait*, ad origenem ſuam cenſea„ tur, neceſſe eſt. Itaque tot ac tantę „ Eccleſię, una eſt illa ab Apoſtolis pri„ ma, ex qua omnes. Sic omnes primę, „ & omnes Apoſtolicę, dum una omnes „ probant unitatem: dum eſt illis com„ municatio pacis, & appellatio frater„ nitatis, & conteſtatio hoſpitalitatis, „ quæ jura non alia ratio regit, quam „ eiuſdem ſacramenti una Traditio. Hinc „ igitur dirigimus præſcriptionem: Si „ Dominus Jeſus Chriſtus Apoſtolos miſit „ ad prædicandum, alios non eſſe recipien„ dos prædicatores, quam quos Chriſtus „ inſtituit; quia nec alius patrem novit niſi „ filius, & cui filius revelavit, nec aliis vi„ detur revelaſſe filius, quam Apoſtolis quos „ miſit ad prædicandum, utique quod illis „ revelavit: Quid autem prædicarint, id „ eſt, quid illis Chriſtus revelaverit, hi præ-

„ ſcribam non aliter probari debere, niſi „ per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſto- „ li condiderunt, ipſi eis prædicando, „ tam viva, quod ajunt, voce, quam per „ epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt, con- „ ſtat proinde omnem doctrinam, quæ „ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matrici- „ bus & originalibus fidei conſpiret, ve- „ ritati deputandam; id ſine dubio te- „ nentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, „ Apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo ac- „ cepit: omnem vero doctrinam de men- „ dacio præjudicandam, quæ ſapiat con- „ tra veritatem Eccleſiarum & Apoſtolo- „ rum, & Chriſti, & Dei. „

Secunda: Quod ſucceſſione irrefragabili firmatur, illud profecto eſt regula infallibilis fidei, hac quippe ſucceſſione unitas veritatis a Chriſti ore emanata ſervatur: Atqui Traditio de qua eſt caput controverſiæ, tali firmatur ſucceſsione: & prob. Petrus & cæteri Apoſtoli veritatem religionis a Chriſto loquente didicerunt: Clemens a Petro accepit: Victor a Clemente: Stephanus, a Victore; Melchiades a Stephano; & ſic per ſingula diſcurrendo ſæcula.

Hæc ratio eſt Tertulliani ibidem pagin. 243. his verbis: " Cæterum ſi quæ au- „ dent interſerere ſe ætati Apoſtolicæ, „ ut ideo videantur ab Apoſtolis tradi- „ tæ, quia ſub Apoſtolis fuerunt, poſſu- „ mus dicere: Edant ergo origenes Ec- „ cleſiarum ſuarum: evolvant ordinem „ Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſ- „ ſiones ab initio decurrentem, ut pri- „ mus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſto- „ lis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen „ cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit „ & auctorem & anteceſſorem. Hoc „ enim modo Eccleſię Apoſtolicę ſenſus „ ſuos referunt: ſicut Smyrneorum Ec- „ cleſia habens Polycarpum ab Joanne con- „ locatum refert; ſicut Romanorum, „ Clementem a Petro ordinatum edit. „ Perinde utique & cęterę exhibent, „ quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum con- „ ſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces ha- „ beant. Confingant tale aliquid hęre- „ tici. „

Tertia: Non ſine Dei ſpeciali aſsiſtentia unitas & fidei & veritatis in Eccleſiis particularibus ſervari poteſt; quocirca vinculum talis unitatis eſt a Deo inſpirante & gubernante Eccleſiam: Sed tale vinculum eſt Traditio divina; ſi enim quæratur veritas apud Epheſios, Corinthios, Theſſalonicenſes, Colloſenſes, Galatas, Titum, Timotheum, Philemonem, & Hebræos, immo & Romanos, a Paulo per Chriſtum, & etiam Paulus per Petrum, quem adiit, ut in fide firmaretur, promanavit; Traditio eſt regula inconcuſſa fidei, namque Eccleſias particulares in unitate dogmatum convenientes erraſſe, neque probabile, neque ipſi rationi conſentaneum eſt.

Quarta: Præſcriptio habet vim tituli, ut habetur in corpore juris, & ita cenſuit ipſe Juſtinianus: Sed quod majus eſt, ſic cenſet Tertullianus in toto præſcriptionis libro: ſic Sanctus Thomas, ſic Alenſis, ſic S. Bonavent. ſic Concil. Lateranenſ. IV. Sed Traditio divina præſcribit, teſte Tertull. adverſus hæreticos, & probatur. Sicut nova excogitant Heterodoxi, ita & nova docent; Eccleſia vero ſoli inhæret veritati traditæ a Chriſto, tum & ab Apoſtolis, qui in omnem terram miſſi ſunt, ut docerent Gentes, & particulares Eccleſias: porro teſte iterum Tertull. veritas eſt mendacio antiquior, & omne novum falſitatem ſapit: Ergo &c.

Quinta: Iſta regula eſt infallibilis, qua omnes fidei controverſiæ ſolutæ ſunt, & adverſus quam Eccleſiæ hoſtes inſenſiſsimi recrudeſcere non auſi ſunt: Atqui Traditione divina omnes fidei controverſiæ ad metam pervenerunt, & rebellantes ut plurimum contradicere erubuerunt: Ergo &c. Probatur minor quoad utramque partem. Primoquidem, controverſia de feſto Paſchatis die Dominica poſt ęquinoctium vernum celebrando, de Baptiſmo verbis Evangelicis ab hæreticis collato ſuſcipiendo, ſicut & ſequentium ſęculorum controverſiæ Traditione divina finitæ ſunt; namque Stephanus I. nihil aliud adverſus tria Concilia Cypriani, & duo Firmiliani, quibus Baptiſma ab hæreticis collatum abjiciebant, oppoſuit, pręter iſtam ſententiam: *Nihil innovetur, niſi quod traditum eſt.* Quam quidem definitionem, Eccleſiæ omnes particulares, & totus orbis, veluti a Spiritu ſancto dictatam ſuſceperunt. Secunda pars probatur. Nec ipſe Arius, & ſui in variis proſcripti Conciliis,

liis, nec Neſtoriani damnati in Epheſino, nec Eutichiani, Monothelitæ & Iconomachi, nec ipſe Photius, tametſi Romanæ Eccleſiæ hoſtis adapertus, quidquam adverſus Traditionem obmurmurare auſi ſunt; ſed ad unum confugerunt, Eccleſiam Latinam divinæ non adhærere Traditioni, quod certe falſiſſimum erat, debacchati ſunt. Quid plura, vel ipſi Græci ſchiſmatici, ut refert Renaudotius ſupra laudatus, dum inter ſe dividuntur opinionibus, unus alterum propellere conatur, aſſerendo adverſarium non ſtare Traditioni: Ergo &c.

Sexta: Ultro conveniunt Proteſtantes vinum fuiſſe in Calice, quem Chriſtus potandum dedit diſcipulis ſacram inſtituendo Euchariſtiam: Atqui tamen hoc ſolum Traditione tenetur, cum non ſit in Scriptura niſi illative vinum fuiſſe in Calice: Ergo &c.

Iſta ratio colligitur ex Concilio Tridentino ſeſ. 4. ibi enim explicans Traditionem dicit: *Omnem veritatem fidei & morum diſciplinæ, contineri in Libris ſcriptis, & ſine ſcripto, Traditionibus, quæ ex ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu ſancto dictante, quaſi per manus traditæ, ad nos uſque pervenerunt; ſeque Orthodoxorum Patrum exempla ſecutum, omnes libros tam veteris, quam novi Teſtamenti cum utriuſque unus Deus ſit auctor, nec non Traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam vel ore tenus a Chriſto, vel a Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas pari pietatis affectu ac reverentia ſuſcipere ac venerari.* Audis Concilium Traditionem cum Scriptura conjungere, & illius auctoritatem ab iſta indivulſam aſſerere.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum, ex Scriptura deprompta.

Objiciunt: Scriptum eſt Matth. 7. 7. *Quærite & invenietis:* Igitur non ſtandum eſt Traditioni, ſed unuſquiſque quid credendum, quidve agendum in Scripturis inveſtigare debet; hinc Chriſtus ajebat Judæis Joan. 5. 39. *Scrutamini Scripturas.*

Reſpondeo diſtinguendo: Et hoc dictum eſt pro Judæis & Catechumenis, concedo: pro iis qui fidem receperant, nego. Omnia, teſte Apoſtolo, in figuris contingebant in veteri Teſtamento; quocirca quid lex & Prophetæ de Chriſto dicerent, quærere debebant, cum nondum Chriſtus ut Meſſias agnitus eſſet: Idem dicendum de Catechumenis & infidelibus qui nihil de Chriſto audierant: addo eos per Scripturas Traditione explicatas debere Chriſtum quærere.

Solutio eſt Tertulliani lib. de præſcriptione cap. 8. pag. 233. ubi ſic reſpondet ad argumentum: " Nobis curioſitate opus „ non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec in„ quiſitione poſt Evangelium. Cum credi„ mus, nihil deſideramus ultra credere. „ Eo loci pro fidelibus loquitur: deinde pergit ut reſpondeat pro Judæis & infidelibus: " Venio itaque ad illum articulum „ quem & noſtri prætendunt ad incuri„ dam curioſitatem, & hæretici inculcant „ ad importandam ſcrupuloſitatem. Scri„ ptum eſt, inquiunt: Quærite & inve„ nietis. Quando hanc vocem Dominus „ emiſit, recordemur. Puto in primitiis „ ipſis doctrinæ ſuæ cum adhuc dubita„ retur apud omnes, an Chriſtus eſſet. „ Et cum adhuc nec Petrus illum Dei „ filium pronuntiaſſet: cum etiam Joan„ nes de illo certus eſſe deſiſſet. Merito „ ergo tunc dictum eſt: Quærite & in„ venietis, quando quærendus adhuc erat, „ qui adhuc agnitus non erat: & hoc „ quantum ad Judæos. Ad illos enim per„ tinet totus ſermo ſuggillationis iſtius, „ qui habebant ubi quærerent Chriſtum. „ Habent, inquit, Moyſen & Eliam, id „ eſt legem & Prophetas Chriſtum præ„ dicantes: Secundum quod & alibi aper„ te: Scrutamini, inquit, Scripturas, in „ quibus ſalutem ſperatis. Illæ enim de „ me loquuntur; hoc erit, quærite & in„ venietis. Nam & ſequentia in Judæos „ competere manifeſtum eſt, Pulſate & „ aperietur vobis... „

Inſtant: Traditio ab Apoſtolis deducitur: Sed iſta non eſt infallibilis: Et probatur. Cuncta non cognoſcebant, utpote puri homines: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Ante adventum Spiritus ſancti Apoſtoli cuncta non cognoſcebant, vel ſi cognoſcerent ex parte oblivi-

ſcebantur, vel etiam non capiebant, propter quod non ſemel eos in Evangelio increpat Chriſtus, concedo: poſt adventum Spiritus ſancti, nego. Eos quippe omnem docuit veritatem: hinc non a ſe ipſis; ſed pro ut & a Chriſto, & Spiritu ſancto acceperant, loquebantur.

Sic reſpondet Tertullianus ibidem pag. 232. cap. 6. " Nobis vero nihil ex noſtro „ arbitrio inducere licet, ſed nec eligere „ quod aliquis de arbitrio ſuo induxe„ rit. Apoſtolos Domini habemus aucto„ res, qui nec ipſi quicquam & ſuo ar„ bitrio, quod inducerent, elegerunt; „ ſed acceptam a Chriſto diſciplinam fi„ deliter Nationibus adſignaverunt. „ Tum cap. 22. pag. 238. " Multa habeo „ adhuc vobis loqui, *inquiebat Chriſtus* „ *Apoſtolis*, ſed non poteſtis modo ea ſuſ„ tinere, tamen adjiciens: cum venerit „ ille Spiritus veritatis, ipſe vos deducet „ in omnem veritatem: oſtendit illos „ nihil ignoraſſe; quos omnem veritatem „ conſecuturos per Spiritum veritatis re„ promiſerat; & utique implevit repro„ miſſum, probantibus Actis Apoſtolo„ rum deſcenſum Spiritus ſancti. „

Urgent: Atqui Apoſtoli etiam poſt deſcenſum Spiritus ſancti multa ignorabant: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Petrus reprehenſus eſt a Paulo: Ergo &c.

Reſpondeo I. negando ſubſumptum. Ad probationem diſtinguo: Petrus reprehenſus eſt a Paulo eo quod quædam ignoraret Myſteria, nego. Reprehenſus eſt œconomiæ cauſa, & propter aliquod diſciplinæ punctum, ſubdiſtinguo: per modum repræſentationis, quatenus cum Gentilibus ad fidem converſis edebat, tum ab eis ſe propter Judæos legis adhuc æmulatores, ſeparari ſimulabat, concedo: auctoritative, nego.

Sic ſolvit Tertullianus argumentum Heterodoxorum pag. 239. his verbis: " Cæ„ terum ſi reprehenſus eſt Petrus, quod „ cum convixiſſet Ethnicis, poſtea ſe a „ convictu eorum ſeparabat perſonarum „ reſpectu: utique converſationis fuit vi„ tium, non prædicationis: Non enim „ ex hoc alius Deus, quam Creator, & „ alius Chriſtus, quam ex Maria, & „ alia ſpes, quam reſurrectio annuntiaba„ tur. Non mihi tam bene eſt, immo non „ mihi tam malè eſt, ut Apoſtolos commit„ tam. Sed quoniam perverſiſſimi iſti il„ lam reprehenſionem ad hoc obtendunt, „ ut ſuſpectam faciant doctrinam ſuperio„ rem, reſpondebo quaſi pro Petro: i„ pſum Paulum dixiſſe, factum ſe eſſe om„ nibus omnia, Judæis Judæum, non Ju„ dæis non Judæum, ut omnes lucriface„ ret; Adeo pro temporibus & perſonis „ & cauſis quædam reprehendebant, in „ quæ & ipſi æque pro temporibus & „ perſonis, & cauſis committebant. quem„ admodum ſi & Petrus reprehenderet „ Paulum, quod prohibens circumci„ ſionem, circumciderit ipſe Timo„ theum. „

Reſpondeo II. argumentum nihil probare, quandoquidem, non Petrus, ſed Cephas unus ex 70. diſcipulis a Paulo reprehenſus eſt.

Perſiſtunt: Eſto quod Apoſtoli cuncta noverint poſt Spiritus ſancti ſuper eos deſcenſum, non tamen cuncta manifeſtaverunt, juxta illud Apoſtoli 1. Tim. 6. 10. *O Timothee, depoſitum cuſtodi*. Et rurſum: *Bonum depoſitum ſerva*: Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens: ideo enim, ut habetur in Evangelio, a Chriſto edocti ſunt Apoſtoli ut omnes docerent populos, juxta illud Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes*. Ad probationem diſtinguo: Et eo loci unum tantummodo inculcat Apoſtolus Timotheo, ut nullam aliam præter Evangelii doctrinam doceat, concedo: & prohibet myſteria ad fidem neceſſaria revelari & manifeſtari, nego. Hanc hæreticorum objectionem ſibi proponit Tertullianus ibidem cap. 25. pag. 240. & ſolvit his verbis: " Porro con„ ſequens erat, ut cui demandabat E„ vangelii adminiſtrationem, non paſ„ ſim nec inconſiderate adminiſtran„ dam adjiceret, ſecundum dominicam „ vocem, ne margaritam porcis, & ſan„ ctum canibus jactaret. Dominus palam „ edixit, ſine ulla ſignificatione alicujus „ taciti Sacramenti. Ipſe præceperat ſi „ quid in tenebris & in abſcondito au„ dierint, in luce & in tectis prædica„ rent. „ Igitur ex Tertulliano Apoſtoli omnia docuere quæ ad fidem & ſalutem ſpectant.

Obſtrepunt: Chriſtus & Apoſtoli ſæpius rejiciunt Traditionem: Ergo &c. Probatur Antecedens, Matth. 15. habetur: *Irri-*

Irritum feciſtis mandatum Dei propter Traditionem veſtram. Item ad Galatas primo: *Æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum*. Quibus verbis Apoſtolus ſe accuſat quod zelo abreptus per fas & nefas Traditionem tenuiſſet: Tum Coloſ. 2. *Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam ſecundum Traditionem hominum*. Denique 1. Petri 1. 18. *Redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ Traditionis veſtræ*. Igitur Scriptura ſufficit, & de facto Patres permittunt cuilibet, ſaltem docto, illam explicare & applicare.

Reſpondeo diſtinguendo: Et in his omnibus reprehenduntur ſolum falſæ Judæorum Traditiones Scripturæ contrariæ, quæque initium habuerunt a Rabbinis, & Sammæi Chillel, Achiba & quibuſdam aliis, qui paulo ante Chriſti nativitatem, legem non tam expoſuere, quam corrupere, concedo: Ita cenſet Hieronymus in cap. 8. Iſaiæ; & in capit. 3. Epiſtolæ ad Titum. Reprehenduntur Traditiones divinæ, nego. Immo ita erant neceſſariæ, ut ſine eis germanus Scripturarum ſenſus vix poſſet haberi. Ad confirmationem diſtinguo: Patres permittunt doctoribus pie explicare Scripturas, ut faciunt Theologi interpretes, concedo: auctoritative, nego. Hoc ſolum pertinet ad Eccleſiam & SS. Patres. Cæterum cum legitur Deut. 4. *Non addetis ad Verbum quod vobis loquor*; ſignificatur ſolum nihil ſubſtantiale addendum eſſe verbo Dei: Porro Traditio nihil ipſi addit, ſed potius prodit & explicat.

Diluuntur objecta, ex SS. Patribus excerpta.

OPPONUNT I. Cyprianum, qui Epiſtol. ad Pompejum dicit credendum eſſe ſoli Scripturæ: Sed ibi loquitur de dogmate fidei, ſcilicet de Baptiſmo ab hæreticis verbis Evangelicis collato, quem rejiciebat: Ergo &c. Confirmatur. Eo loci loquitur per oppoſitum ſenſum Stephano qui ſola innixus Traditione Baptiſmum illum recipiebat, ut habetur in ſuo reſcripto ad Cyprianum, his verbis: *Nihil innovetur, niſi quod traditum eſt*. Sed hanc Traditionem divinam rejecit Cyprianus cum tribus Conciliis ſuis Carthagine habitis, ſicut & ante Agrippinus in duobus ibidem celebratis, etiam in duobus aliis Iconii & Lyſtris a Firmiliano Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopo, & Cypriano coævo adunatis. Ergo &c.

Reſpondeo I. Cyprianum hæc ſcripſiſſe errore in hoc deceptum, ſicut & Firmilianum, unde omnes cum ſuis Conciliis Provincialibus rejecit Stephanus ſolis his verbis: *Nihil innovetur, niſi quod traditum eſt*. Et prævaluit oraculum ſummi Pontificis, quod ab univerſali Eccleſia ſuſceptum eſt, cui etiam ſuum addidit calculum Synodus prima Nicæna. Cæterum tempore Cypriani & Firmiliani quæſtio erat ſolum de diſciplina: cum enim Eccleſia circa hoc nihil adhuc definiviſſet, quælibet Eccleſia particularis ſuo utens jure, vel recipiebat baptizatos ab hæreticis verbis Evangelicis, vel rejiciebat; ſed ut primum Cyprianus & Firmilianus ita rejicerent, ut crederent Baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe nullum, tum S. Stephanus ex Traditione Baptiſmum illum eſſe bonum declaravit, & ab hac definitione quæſtio non meræ diſciplinæ, ſed fidei dogma evaſit.

Reſpondeo II. S. Auguſtinum prædictam Lib. 5. contra Donatiſtas cap. 23. Epiſtolam Cypriani ex profeſſo, tamquam in hoc abjiciendam refellere.

Reſpondeo III. diſtinguendo: Et ibi S. Cyprianus rejicit ſolum Traditionem quam putabat mere Eccleſiaſticam, concedo: quam divinam eſſe autumabat, nego. Sic enim ſe explicat Epiſt. 74. ad Pompeium, ubi loquens de Traditione a Stephano citata, ait: " Unde eſt iſta Traditio? " ea „ facienda eſſe quæ ſcripta ſunt. „ Tum ſubdit: " Si ad divinæ Traditionis caput „ & originem revertamur, ceſſat error „ humanus. „

Inſtant: Irenæus lib. 3. adverſus hæreſes cap. 1. ait: " Non enim per alios diſpo„ ſitionem ſalutis noſtræ cognovimus, „ quam per quos Evangelium pervenit ad „ nos. „ Tum cap. 3. reprehendit hæreticos quod ad Traditionem ſemper provocarent: Igitur ad Traditionem non eſt recurrendum.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens: Ad Traditionem falſam non recurrendum eſt, concedo: ad divinam, ſubdiſtinguo:

pro iis clare in Scriptura explicatis, concedo: pro aliis non ſatis explicatis, nego. Quando igitur SS. Patres dicunt Scripturam ſufficere, vel nomine Scripturæ intelligunt Verbum Dei ſcriptum, & non ſcriptum; vel ea intelligunt & quæ ſunt in Scriptura, & quæ præcipit tenenda, ut Traditiones; vel etiam dicendum quod tunc agant contra Traditiones inanes, ſicut Irenæus agens contra hæreticos qui nova condebant Evangelia, & falſas inducebant Traditiones; vel denique quia fortaſſis agunt contra hæreticos, ad quos refellendos ſæpiſſime ſufficit Scriptura.

Jam ullo abſque negotio ſolvuntur argumenta quæ Heterodoxi ex Patrum auctoritate adverſus Traditionem congerunt: cum enim ſancti Doctores Traditioni adverſari videntur, eam ſolum explodunt, quæ eſt mere humana, & ut plurimum ad falſitatem inducens, vel etiam quæ eſt de facto falſa, aut inutilis.

Quando igitur Tertullianus lib. contra Hermogenem cap. 22. dicit timendum eſſe quum aliquid non eſt ſcriptum, hoc unum intendit contra adverſarium, videlicet ſufficienter patere ex illa Geneſeos ſententia: *In principio creavit. Deus cœlum & terram*; materiam non eſſe æternam, ut contendebat Hermogenes, & pro iſto momento non eſſe hominum Traditionibus adhærendum, ſed potius Scripturæ. In eodem prorſus ſenſu loquitur lib. de carne Chriſti adverſus Marcionem dicens: " Non recipio quod extra Scri„ pturam de tuo inſers. „

Non abſimili modo ſolvuntur objecta deducta ex auctoritate Origenis dicentis, Scripturam ſufficere; loquitur enim de his quæ ita ſunt clara, ut nullus relinquatur ambigendi locus.

Cum igitur S. Athanaſius libr. contra gentes ſive contra idola ad Macarium probat, idola non eſſe deos, & dicit ſoli Scripturæ eſſe adhærendum pro iſta veritate probanda, vult tantum vana hominum commenta abjicere; namque ipſa idola juri naturæ adverſantur, & Scripturæ ſacræ rationes pluſquam ſufficiunt ad inanem idolorum cultum perſtringendum. Nonnumquam etiam S. Doctor eamdem Scripturam ſufficere oſtendit ad probandam Verbi divinitatem, quippe quæ clariſſime in divinis exprimatur Scripturis: hinc iſta objectio ejuſdem Patris ſolvitur cum epiſtola de Synodis Arimini & Seleuciæ, ubi pag. 673. de Arianis, ſic loquitur: " Fruſtra igitur circumcurſitan„ tes, prætexunt ob fidem Synodos ſeſe „ poſtulare, cum ſit divina Scriptura om„ nibus potentior. „ Synodis Provincialibus ubi prævalebant Ariani contra quos ſcribit, potentior ſane, non per excluſionem Traditionis, ſed potius Traditione explicata.

Eadem methodo, eademque ratione reſpondemus ad loca S. Baſilii in quibus aſſerit Scripturam divinam ſufficere, ita ut magnum ſit infidelitatis argumentum ad alia capita provocare: ſic enim loquitur in aſſeticis capit. 2. de vera & pia fide: " Manifeſtiſſimum hoc infidelitatis argu„ mentum fuerit, & ſignum ſuperbiæ „ certiſſimum, ſi quis eorum quæ ſcripta „ ſunt aliquid velit rejicere, aut eorum „ quæ non ſcripta introducere. „ Eo loci traditiones falſas rejicit. Cæterum opus de aſſeticis eſt dubii auctoris, nec ſatis conſtat eſſe Baſilii.

Chryſoſtomus hom. 13. in 2. ad Corinthios dicit Scripturam eſſe exactam rerum omnium lancem ac normam. Rurſus homil. 49. in Matth. ait: " Neque refugium po„ teſt eſſe Chriſtianorum aliud, volen„ tium cognoſcere fidei veritatem, niſi „ Scripturæ divinæ. „ Quibus verbis S. ille Doctor videtur innuere, nihil pro Myſteriis abſque Scriptura, aut definiendum, aut determinandum, aut etiam credendum, cum res in eadem continentur Scriptura: Sed profecto pro multis aliis non ſcriptis, ut de formis Sacramentorum, ſi formas Baptiſmi & Euchariſtiæ excipiamus, ad Traditionem recurrendum eſt.

Inſtant: Theophilus Alexand. epiſtol. 2. Paſchali, ait: " Diabolici ſpiritus eſt, „ aliquid extra Scripturarum auctorita„ tem putare divinum. „ Item Hieronymus in capit. 1. Aggæi ſic loquitur: " „ Sed & alia quæ abſque auctoritate, & „ teſtimoniis Scripturarum quaſi Traditio„ ne apoſtolica ſponte reperiunt, atque „ confingunt, percutit gladius Dei. „ Ergo &c.

Reſpondeo ad Theophilum diſtinguendo: Diabolici ſpiritus eſt aliquid apocryphum quærere, concedo: aliquid Traditione firma-

rmatum, nego. Loquitur in primo ſenſu Theophilus: ille enim agit contra commenta Origenis: ſic enim epiſtolam ſuam concludit: " Abjectis itaque Origenis malis & Scripturarum, quæ vocantur apocrypha, id eſt, abſcondita, diſcipulis prætermiſſis, iterum atque iterum Dominicæ paſſionis ſeſta celebremus. „

Ad auctoritatem S. Hieronymi diſtinguo: Et ibi S. Doctor rejicit Traditiones falſas quas hæretici ut apoſtolicas ventilabant, concedo: Traditiones divinas, nego. Hoc ipſum patet ex verbis Hieronymi.

Reponunt: S. Auguſtinus lib. de Doctrina Chriſtiana cap. 9. ait: " In iis quæ aperte in Scriptura poſita ſunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem moreſque vivendi. „ Ibidem de iis quæ obſcura ſunt, ſic loquitur: " Tum vero facta quadam familiaritate cum ipſa lingua divinarum Scripturarum, in ea quæ obſcura ſunt aperienda, & diſcutienda pergendum eſt, ut ad obſcuriores locutiones illuſtrandas, de maniſeſtioribus ſumantur exempla, & quædam certarum ſententiarum teſtimonia dubitationem de incertis auferant. „ Rurſus lib. 2. de peccatorum meritis cap. 36. " Ubi de re obſcuriſſima diſputatur, non adjuvantibus divinarum Scripturarum certis clariſque documentis, cohibere ſe debet humana præſumptio. „ Quibus ſententiis ſanctus Præſul divinam Scripturam pro ſola fidei Regula admittere videtur.

Reſpondeo I. opponendo Auguſtinum Auguſtino, cujus teſtimonia in probationibus allata ſunt: unde ad primam auctoritatem ſic diſtinguo: Et loquitur S. Auguſtinus de iis quæ ita clara ſunt in Scriptura, ut vel ipſi termini veritatem explicent & demonſtrent, concedo: ſecus, nego. Non injucundum erit unum ex multis locis S. Doctoris hic texere. Sic loquitur lib. 5. de Bapt. cap. 23. & 24. " Quod traditum tenet univerſitas Eccleſiæ, cum parvuli infantes baptizantur... nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari.

Ad ſecundam diſtinguo: Quandoque quod obſcurum eſt in uno loco, non eſt in altero, concedo: ſecus, nego. Si vero contingat, rem ubique obſcuram reperiri, tunc non ad Traditionem humanam, ſed divinam ad inveſtigandum Scripturæ verum ſenſum recurrendum eſt. Hoc unum intendit S. Præſul, eo quippe loci aſſignat regulas quibus ſacræ Scripturæ ad metam fidei explicentur. Quocirca locus S. Doctoris juxta diſtributionem accommodam intelligendus eſt.

Ad tertiam etiam diſtinguo: Cum aliquid non eſt in Scriptura, non recurrendum eſt ad Traditiones humanas, concedo: ad divinas, nego. Et hoc ipſum eſt ad divinam recurrere Scripturam; quæ Traditionem divinam tenere præcipit: Auguſtinus loquitur ſolum de aliis Traditionibus.

Fit ſatis objectionibus, ex ratione prodeuntibus.

OPPONUNT: Traditio nihil certi continet: Igitur non eſt inter fidei regulas reponenda. Probatur Ant. Si de veteri Teſtamento loquamur, Traditiones admodum incertæ & dubiæ erant, quandoquidem non una erat Doctorum ſententia circa ipſam Scripturæ interpretationem: neque vero Judæi ut plurimum ſuæ ſtabant Religioni: ſi de Novo agamus, res prorſus incerta apparet, namque diverſa fuerunt pro diverſis temporibus, & Patrum, & etiam Conciliorum placita, quod quidem multiplici comprobatur exemplo. I. Victor I. voluit feſtum Paſchatis celebrari Dominica immediate ſequente æquinoctium vernum; e contra vero Aſiatici Præſules, qui duces habebant S. Polycarpum & Polycratem, luna 14. menſis Martii quacumque die occurreret, Feſtum celebrari debere contendebant. II. Magna quoque orta eſt controverſia inter S. Stephanum, & SS. Cyprianum & Firmilianum de Baptiſmo ab hæreticis collato verbis Evangelicis, Stephano illum recipiente, cæteris vero illum ipſum rejicientibus. III. Concilium Arimiuenſe formulæ ſubſcripſit Arianæ, immo quidam PP. primorum ſæculorum perilluſtres in errorem Millenariorum impegerunt. Quid plura? Concilium Antiochen. I. a Verbo conſubſtantialitatis, ſanctus vero Baſilius a Verbo divinitatis, ſaltem ad tempus pro Spiritu ſancto abſtinuerunt, neque tamen propter hoc PP. Concilii & ipſe Baſil. reprehenſi ſunt: Ergo &c.

Reſpondeo I. Traditiones mere humanas, immo & Eccleſiaſticas quæ ſpectant diſciplinam, non eſſe fidei regulas.

Reſpondeo II. Traditionem divinam multiplici inniti fundamento, univerſali ſcilicet Eccleſiæ conſenſu: deinde explicatione data, vel per Prophetas & SS. Doctores; & hoc pro veteri Teſtamento: in novo vero decretis ſummorum Pontificum, definitione Conciliorum, & communi Patrum ſententia: his ſignis hiſque characteribus vera dignoſcitur Traditio. Quibus prælibatis,

Reſpondeo negando Antecedens primi & ſecundi argumenti. Ad primum exemplum, dico, Traditionem divinam in veteri Teſtamento habitam fuiſſe ex conſenſu Synagogæ, & ex Prophetarum ore, quocirca, ſi quid aut variationis, aut difficultatis in ſacras emerſerit Scripturas, leviores fuere in interpretatione immutationes: ſi vero graviores, tamquam Traditiones humanæ erroribus obnoxiæ propulſæ ſunt; hinc ipſe Chriſtus non ſemel Scribas & Phariſæos arguit, quod Traditionibus humanis magis adhærerent, quam ipſis Dei mandatis.

Ad alia exempla pro novo Teſtam. propoſita, facilis eſt reſponſio: tametſi enim quidam Patres & aliqua Concilia in errorem impegerint, hoc ipſum neque ab Eccleſia, neque a ſummis Pont. ex Cathedra loquentibus, neque etiam a Conciliis Oecumenicis approbatis uſquam receptum eſt: non enim conſtabat talia placita divina inniti Traditione.

Verum ad ſingularia deſcendere juvat. Quæſtio de celebrando S. Paſchatis feſto, ſicut & punctum de rebaptizandis baptizatis ab hæreticis, ſolam ſpectabant diſciplinam, quæ quidem non una erat in diverſis Eccleſiis: quia tamen decurſu temporum Aſiatici, Judaiſmum reſtituere conabantur, rebaptizantes vero de neceſſitate ſalutis eſſe baptizatos ab hæreticis rebaptizandos autumarent, Romani Pontificis ſententia pro utroque momento prævaluit, & accedente conſenſu Eccleſiæ, utrumque controverſiæ caput de fide eatenus evaſit, videlicet non eſſe judaizandum, & Baptiſma verbis Evangelicis datum, ad ſalutem ſufficere.

Ad tertium & quartum exemplum, dico, Patres Antiochenos, & S. Baſilium, œconomiæ cauſa ſic fuiſſe locutos, nimirum ut Macedonianos ad meliorem pertrahentes frugem, ſed nuſquam Spiritui ſancto abnegaſſe divinitatem, cum potius illam paſſim aſtruant. Cæterum Patres Ariminenſes incaute ſubſcripſerunt formulæ Arianæ; ſed Eccleſia eorum non adhæſit errori.

Replicant: Traditiones nonnumquam in errorem inducunt etiam fideles & Chriſtianos: Igitur pro regula fidei nuſquam habendæ ſunt. Probatur Ant. Non pauci Patres falſa innixi Traditione adhæſerunt Papiæ, qui cap. 18. Apocalypſ. in pravum deducens ſenſum, erroris regni mille annorum cum Agno ante introitum in regnum cœlorum, auctor fuit. II. Baſilides ad ſuum confirmandum errorem quo Chriſtum purum hominem proclamabat, dicebat hoc ipſum a Petro didiciſſe per Glauciam S. Petri interpretem: Valentinus quoque aſſerebat ſe fuiſſe auditorem Theodadi S. Pauli familiaris, a quo multos didicerat errores, quos veluti tot fidei articulos non ſine animarum pernicie diſſeminabat. III. Vel ipſe Irenæus lib. 2. cap. 39. & 40. falſa Traditione innixus docet Chriſtum mortuum fuiſſe anno ſuæ ætatis 50. & hoc contra Tertullianum, qui lib. contra Judæos cap. 4. & Clementem Alexand. qui lib. 1. ſtromatum tenent mortuum fuiſſe ſuæ ætatis anno 30. & tamen communis ſententia eſt mortuum fuiſſe anno 36. & ſecundum alios 33. Ergo &c.

Reſpondeo I. ſolutionem patere ex dictis; namque ut Traditio evadat certa fidei Regula debet accedere univerſalis Eccleſiæ conſenſus, quo quidem excluſo, omnis Traditio mere humana cenſetur, adeoque & fallibilis & incerta: Igitur non eſt credendum Patribus qui errore detenti adhæſerunt Papiæ; nuſquam enim Eccleſia ſuum addidit calculum millenariorum errori; a fortiori non eſt credendum hæreticis, qui ut fucum faciant legentibus, Traditionem quandoque ſequi incaſſum gloriantur, quippequi omnem fallibilem eſſe autument; nunc vero Proteſtantes illam prorſus abjiciunt, ne ea ſuperati, errores abnegare teneantur.

Reſpondeo II. in forma, & diſtinguendo: Traditiones humanæ nonnumquam in errorem inducunt, concedo: divinæ, nego.

nego. Ut primum enim univerſalis Eccleſiæ accedit conſenſus, jam Traditio Spiritum ſanctum habet auctorem, adeoque eſt infallibilis.

Urgent: Impoſſibile eſt ſervare Traditiones etiam in fidei Dogmatibus: Ergo &c. Probatur Ant. Non una eſt Patrum ſententia circa talia momenta; quorum illud accipe exemplum: Patres Latini & Græci non eodem modo loquuntur de proceſſione Spiritus ſancti: Græci quippe contendunt Spiritum ſanctum a Patre per Filium procedere, Latini vero aſſerunt procedere a Patre & Filio. Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad probationem diſtinguo: Et in dubiis Eccleſia in Conciliis Oecumenicis adunata declarat quid ſit de fide & Traditione divina tenendum, concedo: & non declarat, nego. Tribus primis ſæculis ſummi Pontifices ex Cathedra loquentes adverſus Ebionitas, Valentinianos & Sabellianos declararunt contra priores Chriſtum eſſe Deum, adverſus poſteriores tres eſſe in ſanctiſſima Trinitate perſonas; quando vero opportunum fuit tempus, alia dubia circa fidei dogmata Eccleſia definiit: ſic Concilium Conſtantinopolit. adverſus Macedonianos Traditione innixum declaravit Spiritum ſanctum eſſe Deum: ſexta Synodus Generalis contra Monothelitas pronuntiavit duas eſſe in Chriſto operationes: Florentinum dixit regnum Millenariorum eſſe fictitium: unde ad exemplum in objectione allatum diſtinguo: Et Patres, tum Græci, tum Latini idem in ſubſtantia dicunt, concedo: & fidei contraria atque adverſa docent, nego. Idem quippe in re eſt Spiritum ſanctum procedere a Patre per Filium, ac procedere a Filio; unde diverſitas pene terminos, & locutionis eſt.

Perſiſtunt: Si Traditio foret infallibilis fidei regula, quod nunc eſt de fide, ab omni ævo fuiſſet ſemper de fide: Atqui res non ſic ſe habet: Ergo probatur. Tempore Victoris primi, feſtum Paſchatis Dominica immediate ſequente æquinoctium vernum celebrandum, erat tantummodo de diſciplina, ſicut & tempore Stephani primi non rebaptizare eos qui fuerant verbis Evangelicis ab hæreticis tincti; nunc vero utraque quæſtio evaſit de fide, Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Quod nunc eſt de fide, ab omni ævo fuit de fide quoad ſubſtantiam, concedo: quoad credendi obligationem, nego. Et ſic diſtincta minore, nego conſequentiam: In genere quidem credere debemus ea quæ Chriſtus dixit ſive ſcripta ſint, ſive non ſint; in particulari vero non niſi accedente Eccleſiæ propoſitione & determinatione. Eccleſia igitur ſuis definitionibus non facit aliquid de fide, ſed tantummodo declarat eſſe de fide, qua poſita definitione, omnes tenentur credere in particulari quidquid Eccleſia credendum proponit. Dictum eſt ſupra quæſtionem de celebrando Paſchate die Dominica immediate ſequente æquinoctium vernum, & de non rebaptizandis ab hæreticis tinctis juxta Eccleſiæ ritum evaſiſſe quæſtiones de fide quoad aliquid, in eo ſcilicet ſenſu quod nullus teneatur obſervare legalia, & quod ſalute non cadat ſi ab hæreticis verbis Evangelicis cum intentione faciendi quod facit Eccleſia baptizetur.

Perſiſtunt: Traditio eſt quid humanum, habetur enim ab hominibus: Igitur non eſt regula infallibilis fidei. Confirmatur: Divus Thomas 1. p. q. 1. art. 8. ad 2. dicit ſolum ex Scriptura ſacra argumentum ex neceſſitate concludere; & nonniſi probabiliter illud quod ex auctoritate Doctorum & Patrum eruitur: " Sacra doctri-„ na, *inquit*, utitur auctoritate canonicæ „ Scripturæ proprie ex neceſſitate argu-„ mentando: auctoritatibus vero alio-„ rum Doctorum Eccleſiæ, quaſi argu-„ mentando ex propriis, ſed probabili-„ ter. „

Reſpondeo diſtinguendo: Traditio quoad propoſitionem credendorum eſt quid humanum & ſimul inſpiratum, concedo: mere humanum, nego. Ut primum enim Traditioni accedit conſenſus univerſalis Eccleſiæ, jam cenſetur fidei regula infallibilis, cum Eccleſia in rebus dogmaticis, quæ ſpectant fidem & religionem, non poſſit errare.

Eſt aliquid in Traditione humanum, & ſimul aliquid etiam divinum: humanum quidem quatenus veritas a Chriſto prolata Apoſtolis, ipſorum Apoſtolorum ore per diſcipulos ad nos uſque tranſmiſſa fuit: divinum vero quoad ſenſum, namque complectitur veritates ab ipſo Chri-

ſti

ſti ore promanatas. Ad S. Thomam dico ſanctum Doctorem eo loci non excludere cerbum Dei non ſcriptum, ita ut Scriptura in Traditione non fundetur, quocirca veritas in Traditione fundata utique in ipſa Scriptura fundatur, non quidem immediate cum ſit verbum non ſcriptum, ſed mediate, quatenus ex Scripturis Traditio eſt regula infallibilis fidei.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Traditio eſt regula infallibilis fidei.

PRIMO: Hoc conſtat ex Scriptura ſacra, 1. Cor. 11. 2. Theſſ. 2. & 3. In iſto cap. ſic loquitur Apoſtolus: *Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate; & non ſecundum Traditionem, quam acceperunt a nobis.*

Secundo: Sic docent Patres, in primis Irenæus lib. 3. adverſus hær. cap. 3. Tertullianus toto libro de præſcript. maxime cap. 17. Auguſtinus in libris de Baptiſmo, Euſebius lib. 1. demonſt. Evang. cap. 8. Baſilius lib. de Spiritu ſancto cap. 27. his accedunt Concilia, quartum ſcilicet, quintum, ſextum, ſeptimum & octavum generale, ac demum Tridentinum, ſeſſ. 4. dicens: *Omnem veritatem Fidei & morum diſciplinæ, contineri in Libris ſcriptis, & ſine ſcripto Traditionibus.*

Tertio: Scripturæ ſacræ canonicæ uti tales a Traditione habentur: Igitur ſicut Scriptura eſt regula infallibilis fidei, ita & Traditio.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Scriptura præcipit quidem, ne aliquis quidquam ipſi addere audeat: Sed intelligas velim, quid ſubſtantiale; tunc enim haberet quid aſſutum, & extraneum, quod non eſſet verbum Dei.

Secundo: Patres aſſerunt Scripturam ad ſalutem ſufficere, ſed modo vel ipſa Traditione firmetur & explicetur.

Tertio: Neque vero negamus Patres non ſemel abjicere Traditiones, ſed hominum & fallaces, quales erant Phariſæorum, quas vel ipſe Chriſtus perſtringit, quandoquidem falſis & adulterinis Traditionibus irritum faciebant mandatum Dei, ut habetur Matth. 3.

ARTICULUS TERTIUS.

Num quiſque teneatur obedire Traditioni?

DUo occurrunt hic explananda, unum de obedientia Eccleſiæ exhibenda pro fidei dogmate: Alterum de obedientia eidem præſtanda pro aliquo Religionis puncto v. g. pro cultu Conceptionis beatiſſimę Virginis, vel etiam pro diſciplina, quæ Eccleſiæ bonum non mediocriter ſecundum judicium viri prudentis ſpectat. Rurſus duplicis generis ſunt ea quæ ſunt de diſciplina: quædam univerſam ſpectant Eccleſiam, ut jejunium quadrageſimale, & quatuor temporum: quædam vero ſpeciales tantum diœceſes: quibus ſic diſtinctis & ſubnotatis ſit

CONCLUSIO PRIMA.

Quilibet fidelis obedire debet Eccleſiæ in iis quæ proponit colenda v.g. Conceptionem immaculatam beatæ Virginis, canonizationem Sanctorum & ſimilia.

Probatur ex multis.

PRIMO: ex Scriptura: namque in libris legalibus præcipit Deus, ut omnes obediant ſummo Sacerdoti in iis non ſolum quæ fidem, ſed etiam quæ cultum Dei ſpectant, & cæremonias, ſub interminatione mortis. Sic habetur Deut. 17. 12. eos perire de populo, eoſque excommunicatos manere, ſeu a Synagoga procul fieri: quocirca, Core, Dathan & Abiron deglutivit terra, eo quod igne extraneo pro ſacrificiis uſi fuiſſent: pari & ſimili ratione abjectus eſt Saul, ut habetur lib. 1. Reg. cap. 13. qui contra præceptum Domini officium Sacerdotis uſurpando thus adoleverat coram Domino: Ergo &c.

Concinunt Sacræ novi Teſtamenti paginæ. Matth. habetur cap. 18. 15. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Rurſus & Paulus

lus Rom. 13. ait: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* Igitur quiſque tenetur obedire Traditionibus, eo ipſo quo ab Eccleſia promanant.

Secundo: Idem probatur ex uſu perpetuò Eccleſiæ. Apoſtoli, ut legitur Act. 15. diſpenſaverunt Gentiles ad fidem converſos a Circumciſione & cæremoniis legalibus, ſuumque miſere decretum per Sylam & Barnabam ad Antiochenos, qui ulla abſque mora & reſtrictione obedientes receperunt: quæ quidem lex Traditione ſucceſſiva ad poſteros immunis & immaculata pervenit: conſimili Traditione decreto Victoris Papæ Eccleſia celebrat feſtum Paſchæ Dominica proxime ſequente vernum æquinoctium: Tum lex non rebaptizandi eos qui verbis Evangelicis ab hæreticis tincti fuerant, eodem modo propagata eſt & perſeveravit ad noſtra uſque tempora. Ex Traditione quoque Eccleſiaſtica alia permulta tenemus, ut non diſſimulare fidem coram tyrannis & judicibus; proditores vero in Concilio Romano paulo poſt S. Cornelii mortem ſeu Martyrium, tum in Carthaginenſi ſub ſancto Cypriano adunato pœnitentiâ publica mulctatos eſſe novimus. Etiam abhorret & punit, immo & ſemper punivit ſancta Mater Eccleſia, ut videre eſt in ſtatutis Concilii Bituricenſis, Burdigalenſis, Rothomagenſis, Lemovicenſis & Trid. quæ quidem omnes Synodi pœnitentiam publicam imponunt pro crimine publico, qualis eſt fidei confictio. Ergo &c.

Tertio: Ex ſanctis Patribus & Doctoribus qui docent unanimiter, omnes nulla facta exceptione teneri obedire Eccleſiæ in iis quæ Religionem ſpectant.

Quarto: Ratione multiplici: prima ſic proponitur: Chriſtus ait Petro Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Sed inquiunt Bellarminus, Suarez & communiter noſtri Thomiſtæ, portæ inferi prævalerent, ſi Eccleſia proponeret aliquid novi colendum & religioſa obſervantia tenendum, ſi in iis vel erraret, vel fidelibus relinqueret ad nutum & phantaſiam faciendum, tunc enim & Pagani & hæretici ejus irriderent cæremonias. Igitur omnis fidelis ſub pœna graviſſimi peccati tenetur obedire traditionibus Eccleſiæ, maxime illis quæ implicite ad fidem ſpectant.

Secunda: Ex Summiſtis & ſanctis Doctoribus, maxime vero ex S. Thoma, leges Superiorum promulgatæ & acceptatæ ligant in conſcientia, immo & ipſæ Principum leges ſi ſint juſtæ, a fortiori leges Eccleſiaſticæ circa dogmata; hinc grande ſcelus foret recrudeſcere adverſus leges Eccleſiæ univerſalis circa dogmata. Igitur quiſque debet obedire legi Eccleſiæ univerſalis, maxime vero ſi ſit in Traditione fundata.

Tertia: Leges civiles in Traditione fundatæ quæ vocantur conſuetudines Regionum, habent vim obligandi cives: Igitur a fortiori leges Eccleſiaſticæ in Traditione fundatæ; alias unicuique licitum eſſet contra bonum Eccleſiæ publicum ſe gerere, quod vel ipſi Barbari pro civilibus abhorrent.

CONCLUSIO SECUNDA.

Omnis fidelis tenetur obedire Traditioni pro iis quæ univerſalem ſpectant Eccleſiam.

PROBATUR unico, ſed efficaci ratiocinio. Quilibet tenetur obedire legi juſtæ, promulgatæ, acceptatæ, & uſu perpetuo cofirmatæ, quandoquidem omnis poteſtas eſt a Deo, & illi reſiſtere, eſt ipſi Deo reſiſtere, ait Apoſtolus Rom. 13. quod non ſine graviſſimo peccato fieret: Sed Traditiones Eccleſiæ in bonum univerſalis Eccleſiæ cedentes hujuſmodi ſunt, & ſex Eccleſiæ mandatis concluduntur. Ergo &c.

CONCLUSIO TERTIA.

Diœceſanus tenetur obedire Traditionibus Diœceſis, quæ vim legis habent v. g. jejunare in vigilia Patroni, ut in quibuſdam Diœceſibus præcipitur.

PROBATUR I. Eadem ratione quæ pro ſecunda concluſione allata eſt. II. Quia non ſine ſcandalo aliquis Legi non obediret. III. Ad Epiſcopos ſpectat regere Eccleſiam Dei, ut habetur. Act. 20.

28.

28. Igitur Diœceſanus tenetur obedire Legi ab Epiſcopo, vel Concilio Provinciali factæ, cum ſit Præſulis ſubditus, & inferior teneatur obedire ſuperiori. IV. Peccat qui ordinem Hierarchicum tentare & temerare audet: Sed qui non obediret Legi Diœceſis Traditione firmatę regimen Hierarchicum ſubverteret. Igitur tenetur obedire.

Diluuntur objecta quæ paſſim militant contra concluſiones.

Objicies: Nullus tenetur ſervare Traditiones quæ fidem non ſpectant: Sed tales ſunt Traditiones Eccleſiaſticæ. Ergo &c.

Reſpondeo negando majorem: cum enim omnis poteſtas ſit a Deo, tametſi lex tradita fidem non ſpectet, eo ipſo tamen quo cedit in bonum & ſalutem, debet obſervari. Hinc Chriſtus univerſim dicit, etiam in moralibus, ut de correctione, quemque teneri obedire, ſin minus eum ut Publicanum & Ethnicum haberi præcipit.

Inſtabis: Atqui ſaltem ſub peccato mortali nemo tenetur obedire Traditionibus mere Eccleſiaſticis: Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Nullus tenetur credere quod eſt errori obnoxium, & quod falſum & ſuperſtitioſum quandoque probatur, ut contigit in Diœceſi Turonenſi tempore S. Martini Archipræſulis, qui ut ejus vitæ acta referunt, a Deo inſpiratus comperit, populos veluti ſanctum quemdam Latronem qui in patibulo extinctum, in erecta ipſi capella colere: Sed Traditiones Eccleſiaſticę ut liquet errori ſubjiciuntur, quippe quę ab hominibus nondum inſpiratis promanent. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem nego abſolute majorem: Tametſi enim leges traditæ non ſemper a ſuperiore infallibili procedant, eo tamen ipſo quo I. a poteſtate legitima emanant. II. Cedunt in bonum ſubditi. III. Sunt promulgatę & acceptatę, vel etiam uſu firmatę, obligant in conſcientia. Quid plura? Aliud eſt credere fidei dogma, aliud obedire legi. Equidem nemo tenetur fide tenere dogma niſi ſit ab Eccleſia, quę eſt infallibilis, definitum, cum ad eam ſolam ſpectet proponere credenda: Sed ſervare legem traditam omnes tenentur, eo ipſo quo conditionibus a jure requiſitis lex donatur.

Reſpondeo II. in forma diſtinguendo minorem: Traditiones Eccleſiaſticæ errori ſubjiciuntur ſi ab Eccleſia univerſali promanent, nego: ſi a perſona particulari, ſubdiſtinguo; errori ſunt ſubditæ ex parte ſubditorum, concedo: objective, & ex parte legis, nego. Plura ſunt obſervanda in Traditione & lege tradita: Primo, ipſum objectum. Secundo, Legislator. Tertio, ſubditus obediens legi. Traditio Eccleſiaſtica eſt ſemper bona; ſupponimus enim cedere in bonum fidelium: eſt quoque ratione ſuperioris legitima, Epiſcopi conſenſus tacitus vel expreſſus accedit: quandoque etiam univerſalis Eccleſiæ ſtatuto firmatur & roboratur, ut lex jejunii quadrageſimalis, canonizationis Sanctorum: Demum nonnumquam quidem ex parte ſubditorum accedit error in modo obſervationis, ut contigit in Phariſæis, qui Traditiones humanas pro vitiis fovendis committebant Traditionibus divinis, qua de cauſa non ſemel a Chriſto reprehenſi & correpti ſunt: ſic & error quandoque poteſt in cultum Sanctorum obrepere, ut compertum habuit S. Martinus a Deo edoctus. Ut enim aliquis habeatur & colatur ut Sanctus, requiritur quod Traditionis cultui ſuum addat Eccleſia univerſalis calculum, ut perſpectum habemus de ſancto Rocho. Igitur omnis utriuſque ſexus fidelis debet tenere Traditiones Eccleſiæ, quippe quæ ſint legitimæ: ſi vero agatur de cultu Sanctorum, non tenetur ſervare donec accedat conſenſus expreſſus, vel tacitus Eccleſiæ univerſalis: hoc enim ad religionem & fidem ſaltem implicite ſpectat: Quocirca dicimus Eccleſiam eſſe in moribus inſtituendis & cultu determinando infallibilem.

Contra: Atqui vel ipſæ Traditiones Eccleſiæ non ſemper in conſcientia ligant: Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Sæpius Eccleſia æquo fert animo eas violari, quod non uno poteſt illuſtrari exemplo. I. Si de jejunio & abſtinentia agatur, exercitus in caſtris poſitus non ſervat. II. Non ſemel contigit in una Diœceſi licitum eſſe ova comedere, dum in al-

cera

Digitized by Google

tera prohibentur. III. Jejunium ex Traditione præcipitur in vigilia Pentecoſtes, & tamen non ſervatur in aliquibus Diœceſibus. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem diſtinguo: Et accedente Eccleſiæ diſpenſatione omiſſio legis traditæ non eſt peccatum, concedo: & citra diſpenſationem non eſſet, nego. Ad illam poteſtatem ſpectat diſpenſare de lege tradita, ad quam pertinet illam condere, vel firmare; cum igitur ibi ſermo ſit de Traditionibus mere humanis & Eccleſiaſticis, dubio-procul Eccleſia poteſt diſpenſare, ut in caſibus allatis.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Quiſque tenetur ſervare Traditiones Eccleſiaſticas.

PRIMO: Quia præcipit Chriſtus Matth. 18. audire Eccleſiam, & ei obedire.

Secundo: Habent vim legis. Lex autem ligat, cum omnis poteſtas ſit a Deo, hinc qui legi traditæ obnititur, ipſi Deo reſiſtit, ait Apoſtolus Rom. 13.

Tertio: Ad ſuperiores & prælatos ſpectat regere Eccleſiam Dei: Sed Traditiones ad hoc inſerviunt. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Tametſi, Traditiones mere Eccleſiaſticæ fidem non ſpectent, ſecus vero probos mores & Dei cultum, quem inſtituere & regulare ſola poteſt Eccleſia, hinc rebelles pœna digni ſunt.

Secundo: Traditiones Eccleſiaſticæ poſſunt errori ſubjici defectu eorum qui quandoque eas male obſervant, modum ſuperſtitioſum adhibendo, ſed objective & ex parte Eccleſiæ ſunt ſemper optimæ.

Tertio: Eccleſia poteſt in lege diſpenſare, unde non mirum ſi Traditiones de jejunio quadrageſimali ſervando nonnumquam eodem modo & ab aliquibus non ſerventur.

DE

DE ECCLESIA IN SPECIALI.

NON injucundum erit primum hic exponere velut in ſpeculo Eccleſiæ dotes, ejuſdem objectum, caput, membra, hoſtes, & de eis triumphos, ut prævia iſta generali idea, Lector ad ſingula diſcutienda lætabundus & exultans gradum faciat.

Analyſis Eccleſiæ prærogativarum & triumphorum.

ECCLESIA, quæ variis celebratur nominibus, modo Religio veri Dei dicitur, modo Congregatio omnium Fidelium ſub uno inviſibili in cœlis capite Chriſto, & viſibili in terris Summo Pontifice ejus Vicario, ac legitimis Paſtoribus, modo etiam Sponſa Agni. Militans eſt in terris, Patiens in purgatorio, Triumphans in cœlo. Lege interiori primum inceſſit, tum Moſaica, demum Chriſtiana. Incepit in primis Parentibus; refulſit in Abele: crevit in Seth; apparuit in Enoch cum cultu ſolemniori; ſervata ad diluvium uſque, poſtea per Noe tranſmiſſa eſt ad Abraham, in quo nova & de perpetuitate, & de fecunditate promiſſa recepit: Typum habuit ſacrificii noſtri incruenti in Melchiſedech; illuſtrata eſt patientia Job; floruit in Moyſe, & in Concilio Seniorum: deficiente Aaron, non defecit; idololatrantibus Prophetis Baal, non abiit poſt deos alienos; non concidit errante Synagoga quæ Chriſtum crucifigi voluit; vel ipſis fugientibus Apoſtolis non extincta eſt: elapſo denique ſuper eam in die Pentecoſtes Spiritu ſancto, vicit furentes contra ſe omnis generis hoſtes: vicit Philoſophos paganos, ſapientia; Tyrannos, conſtantia; Hæreticos, fide; Schiſmaticos unitate; Impios vero, morum ſuavitate & ſanctitate. In perſecutionibus infracta permanſit; inter errorum ſcopulos & hæreſum tempeſtates indefectibilis; in veritate, vel declaranda, vel explicanda, vel propugnanda infallibilis; in vitiis expugnandis indefeſſa; obſcurioribus temporibus ſemper viſibilis; denique Una, Sancta, Catholica & Apoſtolica. Non annumerat inter ſua membra Ethnicos, nondum ſunt Catechumeni, non deſinunt eſſe imperfecti & peccatores, ſecus vero Apoſtatæ, Hæretici, & Schiſmatici. In ſola Eccleſia Romana vera fides, & veræ Eccleſiæ notæ reperiuntur. Sola habuit veros Martyres; ſola, vera miracula; ſola, legitimam Paſtorum ſucceſſionem; ſola, per totum orbem diffuſa conſpicitur. Ejus objectum, Deus ut auctor naturæ & gratiæ colendus; ſubjectum, creatura rationalis; principia, articuli fidei, lex & gratia; præcepta, ea quæ in Decalogo continentur, conſilia, paupertas evangelica, obedientia promiſſa, caſtitas conſecrata: ejus denique finis, Deus intuitive viſus & poſſeſſus.

Eccleſia, Deum eſſe profitetur adverſus Atheos, unum adverſus Idololatras, providum adverſus Epicureos, incorporeum adverſus Antropomorphitas, inter quos non annumeratur Tertullianus; ens a ſe formaliter, ſimplicem ſine diſtinctione, ſaltem reali; ſolidum abſque quantitate; omnipotentem, immenſum, æternum, ubique præſentem, cuncta cognoſcentem, omnibus cumulatum perfectionibus, inviſibilem quidem nobis viribus naturæ, viſibilem vero virtute gratiæ, ſeu luminis gloriæ; immo & nunc a Sanctis e mundo ereptis quibus nihil purgandum remanet, viſum, etiam non refragante ſancto Bernardo. Denique Trinum in perſonis agnoſcit; Patrem a nullo; Filium non factum, ſed a Patre genitum; Spiritum ſanctum non factum, non genitum, ſed a Patre ſimul & a Filio procedentem. Multiplici argumentorum genere, perſonarum SS. Trinita-

nita-

nitatis in una natura ſubſiſtentium veritatem contra malignantes probat, maxime illo 1. Joan. cap. 5. oraculo: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cęlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt*. Multiplicatis peccatis, etiam multiplicatæ ſunt religiones: quatuor potiſſimum recenſentur, duæ falſæ, immo abominabiles, videlicet Ethnica idolorum cultui addicta; & Mahumetana, ſicut ſordibus, ſic & ſuperſtitionibus conſperſa: duæ vero aliæ meliores, Moſaica & Chriſtiana: Priores, nuſquam bonæ; tertia ad Chriſtum uſque tantum ſalutaris; quarta, ſola nunc vera; nulla eſt ab illa quæ certis nitatur principiis; ſola ſancta, nulla quæ verum ac Deo dignum exhibeat cultum, & ab omni ſuperſtitione alienum; ſola perfecta, nulla quæ pœnis peccatum inſectetur ardentius, quæque magis promoveat ad virtutem; cæterarum enim nunc in terra graſſantium, aut abſurda doctrina, aut impura moralis, aut indigna homini propoſita præmia, aut ſuperſtitioſus cultus, aut flagitioſi auctores, aut præcones, teſtes & magiſtri omni fide indigni. Miracula tum a Chriſto, tum ab Apoſtolis patrata annuntiant Eccleſiæ Chriſtianæ veritatem: Sed quod ſtupendum magis, fides Eccleſiæ tametſi obſcura rationi, aſpera ſenſibus, antiquitatis omnino adverſa opinionibus, Ethnicos, Magos & ipſos Dæmones ita domuit, ut ſanguis Martyrum factus ſit ſemen Chriſtianorum.

Eccleſia, ut Religio chriſtiana, gentilem & prophanam rejicit, immo & Moſaicam: Gentilibus oſtendit Incarnationem eſſe ſicut poſsibilem, ſic & credibilem; Judæis vero veniſſe Meſſiam, & eſſe Jeſum Nazarenum ex illibata Virgine natum. Legem veterem ipſius adventu propugnat ablatam: figuras in Chriſto terminatas eſſe probat; item & vaticinia in eodem adimpleta, quorum alia ſubindigitant Incarnationis exiſtentiam, ut iſtud Jacob morientis vaticinium Gen. 49. *Non auferetur ſceptrum de Juda, &c.* Alia, Conceptionem, operante Spiritu ſancto ex B. Maria; alia, Pręſentationem in Templo, Prædicationem, Miracula, Paſſionem: alia denique Reſurrectionem, & in cœlos Aſcenſionem: hinc ſupra modum mira eſt Verbi divini ad nos declinantis miſericordia, cujus quidem unio cum humanitate ita divina eſt, ut ſit hypoſtatica; ita intima, ut ſit immediata; ita univerſalis ut ſe extendat ad animam & ad corpus; ita realis, ut Chriſtus vere fuerit paſſibilis, etiam non diſſentiente S. Hilario. Tot & tantis probavit argumentis ſuam Reſurrectionem Dominus Ieſus, tot ſecuta ſunt ſigna, ſermonem Apoſtolorum de Incarnatione confirmantia, ut, poſtquam Eccleſia in omnes mundi plagas fuit diffuſa, per omnes ætates propagata, ex omni hominum genere collecta, in hac tanta & temporum & regionum varietate, ubique & ſemper ejuſdem fidei, ejuſdem moralis, ejuſdem ſaltem in ſubſtantia regiminis, ejuſdem & cultus vinculo conjuncta permanſerit. Demum divina nutritur gratia: actualem ad omne opus ſalutis neceſſariam dicit: nihil quidem circa ejus energiam definivit; ſed hoc momentum in Congregatione *de Auxiliis*, Clemens VIII. tradidit diſputationi Theologorum. Quidam a congruitate, quidam a conſenſu voluntatis illam repetunt; nos vero & probabilius, tum a propria gratiæ virtute, tum a præmotione morali ſimul & phyſica; & conſequenter per ſe efficacem defendimus.

Eccleſia, quatenus omnium Fidelium unam fidem profitentium Congregatio, caput inviſibile Chriſtum in cœlis regnantem habet, cujus Vicarius beatus Petrus, iſti vero ſuccedit omnis Summus Pontifex canonice electus; hinc inter cæteros Eccleſiæ Pręſules, nedum ordine, ſed & juriſdictione Primas. Ipſi ex jure avito incumbit adunare Concilia, eiſdem præeſſe, eaque approbare. Infallibilitatem in definiendis fidei dogmatibus convenire Eccleſiæ fides docet: hac fortium armatura ſtipata, ſuos omni tempore debellavit hoſtes. Primo ſæculo errorem Judæorum legalia cum Evangelio commiſcentium in Concilio Apoſtolorum correxit. Secundo ſæculo inſurrexit adverſus Quarto-decimanos in Synodo Palęſtinæ, in qua quidem ſanctum Paſchatis feſtum celebrandum eſſe Dominica proxime ſequente æquinoctium vernum ſancivit. Tertio ſęculo ſuo perſtrinxit ſtylo cenſorio Praxeam, & Noetum qui unicam in Deo admittebant perſonam, tum Sabellium qui eamdem perverſam acrius poſt iſtos pro-

propugnabat doctrinam: Eodem tertio ſæculo magna exarſit controverſia pro baptiſmo Hæreticorum inter Cyprianum, Firmilianum, & Stephanum primum Romanum Pontificem: prior, tria Carthagine, alter duo in Oriente, Iconii & Synnadis, Concilia adunarunt, in quibus Baptiſma ab Hæreticis etiam verbis Evangelicis collatum irritum definiere: his reſtitit fortiter ſimul & ſuaviter Stephanus; fidem enim ita defendit, ut nec pacem ruperit, nec in contrarium errorem prolapſus ſit. Illorum quarto ſæculo Donatiſtæ ſecuti ſunt errorem, ſed non imitati ſunt charitatem: primum enim in apertum ſchiſma, deinde in hæreſim prolapſi ſunt; damnati in Concilio Romano ſub ſancto Melchiade provocaverunt ad Conſtantinum Imperatorem: Eccleſia cedens protervitati eorum, dedit aliud, non ex neceſſitate, ſed ex indulgentia Arelatenſe judicium; quo iterum atque iterum victi, o furioſa rabies! pro more Paganorum adhuc Conſtantinum appellarunt, qui tantam exilio, aliiſque pœnis compeſcuit audaciam.

Eccleſia, eodem quarto ſæculo, graviſſimam aliam ſubiit tempeſtatem occaſione Arii, qui Verbum meram, tametſi omnium excellentiſſimam creaturam dixit; Aetianos, & Acacianos ſectarios habuit, nuſquam vero Liberium Papam, non ſecundum Patrum Ariminenſium Nicææ in Thracia adunatorum cœtum. Utinam iſti ſicut corde, ſic & ſubſcriptionibus vocem *homouſion* ſemper ſervaſſent; ſed non ideo eorum lapſu excidit illa verſus tempora Eccleſiæ Univerſalitas. Innumera prope ad hæreſim ſuam ſtabiliendam Ariani adunavere Conciliabula, ſed his alias & fide & virtute meliores Synodos numero circiter 22. oppoſuit Sancta Mater Eccleſia, ab anno ſcilicet 315. uſque ad annum 589. Quibus in tanta temporum acerbitate ejus univerſalitas roborata, veluti fluvius paradiſi voluptatis, perenni fidei fluxu & refluxu totum irrigavit orbem. Sanctus Hilarius formulas Arianorum & Semi-Arianorum non ſine fundamento fidem temporum appellavit; nam etſi Verbum Deum eſſe quandoque in eis faterentur, attamen fraudem ut plurimum paratam habebant. Intra viginti circiter annos quindecim finxere & refinxere: ſex Antiochiæ, tres Sirmii concinnaverunt; reliquarum ſex, una Philippopoli, altera Ancyræ, tertia Seleuciæ; quarta Nicææ in Thracia edita fuit; iſta Ariminenſium nomen retinet, eo quod ſubſignata fuerit ab aliquibus Concilii primi Ariminenſis Præſulibus fraude Arianorum irretitis; quinta Conſtantinopoli conflata fuit; ſexta demum ex collectionibus formulæ Antiochenæ adverſus Paulum Samoſatenum & primæ Sirmienſis facta eſt in Thracia: ex Antiochenis ſexta peſſima eſt, quandoquidem nedum *homouſion*, ſed & *homiouſion* tollit: ſecunda ex Sirmienſibus prorſus blaſphematoria; tertia vix toleranda, cum ſubſtantiæ vocem removeat: prima, a Baſilio Ancyrano edita, ſenſum fidei catholicum præ ſe fert, namque Verbum in ea Patri per omnia ſimile conclamatur: tum illi omnes qui Verbum aut ex nihilo, aut ex præjacente materia factum aſſerebant, alieni ab Eccleſia declarantur: Liberius iſti, & non ſecundæ, immo nec tertiæ ſubſcripſit.

Eccleſia, iteratas quarto ſæculo, non ſine magno animi S. Damaſi ſummi Pontificis mœrore experta eſt tragœdias opera Macedonii, qui Spiritui ſancto, nefando ſcelere abnegavit divinitatem; hinc qui ipſi adhæſerunt a Græcis Pneumatomachi dicti ſunt, id eſt, Spiritus ſancti impugnatores. Hæc nefaria hæreſis orta eſt anno Chriſti circiter 360. juxta Epiphanium hær. 74. poſtea veluti cancer ſerpſit in mundum. Et vero magna populi multitudo, tum Conſtantinopoli, tum in Bithynia, Thracia, Helleſponto, tum & aliis in regionibus Macedonio adhærebat; inter cæteros eminebat Marathonius, qui errorem partim ſtudio, partim pecunia adeo auxit, ut Macedoniani, teſte Sozomeno, a multis Marathoniani vocarentur. Fidem Eccleſia, damnato in Synodo Conſtantinopolitana Architecto, primum ſic explicavit in Symbolo, *Credo in unum Deum..: Et in Spiritum ſanctum Dominum, & vivificantem; qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur*. Tum in Florentina addidit: *Qui ex Patre Filioque procedit*. Pelagius quinto ſæculo novæ hereſeos ſtimulis turbavit Eccleſiam, ita enim humanam extollebat naturam ut Chriſti prorſus evacuaret gratiam; damnatus in Conciliis Africanis, illuſit Patribus Dioſpolitanis; ſic

enim

enim gratiam prædicavit, ut a lege numquam receſſerit: illuſit & Zoſimo Papæ ejus diſcipulus Cœleſtius, ſed fraude detecta, uterque damnatus eſt in Concilio Romano, deinde in generali Epheſino; ſed abſciſſo hydriæ capite perſtrinctione Pelagii, remanſit in cauda venenum, ſcilicet in Maſſilienſibus, qui initium fidei a voluntate humana in ſe relicta ducebant.

Eccleſia novos in Oriente, eodem quinto ſæculo ingemiſcens, habuit adverſus proprios filios congreſſus. Namque anno circiter 429. graviter erravit Neſtorius circa Incarnationis ſubſtantiam, in Filium enim & Matrem æqualiter iniquus, illi divinitatem, huic Deiparæ abrogavit dignitatem: damnatus in Synodo Alexandrina; duodecim B. Cyrilli Capitulis, velut totidem Anathematiſmis, alia oppoſuit erronea; anathemate iterum percuſſus in Synodo generali Epheſina, non reſipuit; hinc vel ab ipſo Imperatore proſcriptus, Deo & hominibus exoſus, exul & errans obiit. Neſtorii blaſphemiis ſucceſſit, elapſis 18. circiter annis, Eutychietis Archimandritæ ſtupidus error, quo voce quidem diſſimili, ſed impietate pari Eccleſiam dilaceravit, unicam in Chriſto prædicans naturam. Contra eum exarſit ſanctus Leo, tum Concilium Chalcedonenſe, in quo proſcriptus eſt. Sexto ſæculo, adunatum eſt quintum Concilium generale ad diſcutienda tria Capitula; an legitime ab ipſo proſcripta ſint? Placet admodum affirmatio. Pacem Eccleſiæ ſeptimo ſæculo turbaverunt Monothelitæ, unicam in Chriſto pro duabus naturis propugnantes voluntatem & operationem: Sextum Concilium œcumenicum eos anathemate percuſſit. Num Honorius fuerit Monothelita, vel ſolum hæreſeos fautor, an etiam de facto in iſta Synodo damnatus? Partem negativam quoad iſta tria momenta tenent viri omni exceptione majores, & nos cum eis. Sepultum jam diu Neſtorianiſmum octavo ſæculo exſuſcitaverunt Felix & Elipandus, qui Chriſtum in ſenſu Neſtorii dixere merum Filium Dei adoptivum: damnatus Felix in Concilio Forojulienſi, & poſtea in Ratisbonenſi, reſipuit ad tempus; ſed relapſus, habita eſt celebris Francofurti Synodus, in qua error cum duobus fautoribus proſcriptus eſt. Bellum eodem adhuc ævo indixit ſanctis imaginibus Leo Iſaurus Imperator, & quidam alii: poſt varias ex utraque parte diſceptationes, quæſtio tandem eliquata eſt in ſeptima Synodo generali, in qua quidem definitum eſt, cultu relativo & Chriſtiano colendas eſſe ſanctas imagines.

Eccleſia nono ſæculo agitari cœpit per Photium, qui graviſſimam ſtupendo ſchiſmate commovit tempeſtatem: a Nicolao I. exauctoratus, fucum fecit Joanni VIII. qui illuſus in priſtinum gradum proditorem reſtituit, ſed detecta fraude, iterum proſcriptus legitur, impœnitens peſtifera in Oriente ad hunc uſque diem reliquit ſui ſchiſmatis ſemina. Realitatem Corporis Chriſti in Euchariſtia undecimo ſæculo impugnavit Berengarius; in variis Conciliis proſcriptus, reſipuit, relapſus, iterum errorem reprobavit: tandem catholicam fidem in Concilio Romano anno 1079. confeſſus, pœnitens, ut pie creditur, obiit. Duodecimo ſæculo, adunatum eſt Concilium Lateranenſe primum ad componenda ex Inveſtituris ſubnata jurgia; Lateranenſe ſecundum, contra ſchiſma Petri Leonis, & Petrobruſſianorum hæreſim; Lateranenſe tertium, ad perſtringendos Schiſmaticos & Hæreticos Vvaldenſes; Decimo tertio ſæculo, Lateranenſe quartum, pro recuperatione Terræ ſanctæ, & adverſus Albigenſes; Deinde Lugdunenſe primum, ubi iterum actitatum eſt de expeditione Terræ ſanctæ; & Lugdunenſe ſecundum pro Græcorum reunione. Viennenſe decimo-quarto ſæculo exagitavit Beguardos. Decimo-quinto Florentinum ad metam feliciter perduxit Græcorum ſchiſma. Decimo ſexto, Lateranenſe V. congregatum eſt, ubi de ſubſidio Chriſtianis præſtando adverſus Mahumetanorum poteſtatem actum eſt. Denique Tridentinum anno 1545. inchoatum, mirabilia fecit, dixit & definivit contra veteres & novas hæreſes, præcipue vero adverſus Lutheranos & Calviniſtas per totam Europam non ſine magna animarum pernicie divagantes.

Eccleſia ſuas habet regulas, ſcilicet Conciliorum Canones: iis diſciplinam ordinat, mores inſtruit, dogmata fidei proponit & definit. Inter omnes primus & celeberrimus eſt Apoſtolicus, quo, abrogatis in

in Synodo Jeroſolymitana legalibus, ſancitum eſt ut Gentiles ad Chriſtum converſi abſtinerent ſolum a ſanguine, a ſuffocato, & a fornicatione. Primum Concilium Nicænum multos edidit, ſed Arianorum molitione, multa paſſi ſunt tum in Oriente, tum in Africa, & Ægypto naufragia. Theodoretus viginti ſolum refert; Julius I. Summus Pontifex in ſua ſecunda epiſtola, a S. Athanaſio laudata, a Concilio Sardicenſi celebrata, viginti quatuor; Piſanus juxta Codices Arabicos, octoginta commemorat. Sextus vulgatus in gratiam Epiſcopi Alexandrini factus, nihil detrahit a primatu Papæ in univerſam Eccleſiam, quidquid in contrarium inſulſe garriant Magdeburgenſes. Secundus inter Trullanos jus provocandi ad Sedem Apoſtolicam Traditione firmatum dicit. Eidem adſtipulantur juri tertius, quartus & ſeptimus Sardicenſis: hujus prærogativæ, quæ primatus S. Petri appendix merito dicitur, etiam ante hanc Synodum extant exempla: unde appellationem ad Romanum Pontificem in Eccleſia Orientali ante Concilii Trullani tempora, uſum non obtinuiſſe, in Occidentali vero ante octavum ſæculum, ab omni veritate alienum eſt. Diverſis temporibus ad Sedem Apoſtolicam appellarunt Cæcilianus, S. Athanaſius, Euſtathius Sebaſthenus, Maximus Conſtantinopolitanus, ſanctus Chryſoſtomus, Flavianus, Theodoretus, Eutyches, Joannes Talaja Epiſcopus Alexandrinus, Celidonius, &c. Neque vero iſti juri refragatur Concilium Carthaginenſe in cauſa Apiarii, Siccæ civitatis in Numidia Presbyteri. Fruſtra quidam in dubium revocant ſtatuta a Concilio Arelatenſi tertio adverſus hæreſim Prædeſtinatianam, quam nonnulli abſque fundamento commentitiam habent, cum ab ipſo Auguſtino ex profeſſo impugnata ſit, in libro de Correptione & Gratia contra quoſdam Monachos Adrumetinos obſtrepentes. Decurſu temporum non abſimilibus ſtatutis & canonibus impugnavit hæreſes Eccleſia, maxime Proteſtantium, contra quos multa dogmata in primis de ſeptem Sacramentis aſtruxit.

Diverſa Eccleſiæ acceptatio.

Ecclesia ſumitur dupliciter: Primoquidem pro congregatione multorum unam fidem & religionem profitentium; ſub quo reſpectu nonnumquam dicitur Religio, quæ definitur virtus, qua Deum cultu debito veneramur: Secundo, pro congregatione ſub uno capite inviſibili Chriſto in cœlis, & viſibili iu terris Summo Pontifice eius Vicario cum legitima Paſtorum ſucceſſione. De ea ſub utroque reſpectu ſpectata agendum incumbit. Unde ſit

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO PRIMA.

DE ECCLESIA

UT EST RELIGIO MULTORUM

UNAM FIDEM PROFITENTIUM.

MULTOS habet Eccleſia, ut eſt vera religio, hoſtes infenſiſſimos, Atheos ſcilicet, Idololatras, & Paganos. Priores nullum agnoſcunt Deum: Idololatræ falſa colunt numina: Pagani, ut Mahumetani Deum quidem eſſe fatentur, nuſquam vero Chriſtum ut Meſſiam; tum variis incumbunt ſuperſtitionibus. Hæretici cæteris adjunguntur, quippe qui in ſuas abeant adinventiones, & cultum prorſus indebitum, vel Sacramentorum aliquorum ablatione, vel ipſius ſacrificii contemptu, a rectis regulis aberrantes Deo reddant: Sed contra quos ipſe Chriſtus Matth. 18. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.*

Dogma de Eccleſia ut eſt Religio vera, quatuor potiſſimum argumentis probatur & explicatur.

PRIMO, quia ab Adam ad Moyſen uſque extitit.

Secundo, quia a Moyſe uſque ad Chriſtum floruit.

Tertio, quia per Chriſtum perfectionem habuit.

Quarto, quia cæteræ Religiones a Romana ſeparatæ, ſunt falſæ.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum fuerit Eccleſia in lege naturæ, in qua ſola reperitur ſalus?

LEx naturalis poteſt in duplici ſenſu ſpectari: Primo quidem ut eſt dictamen rationis cuilibet innatum homini ad faciendum bonum ordinis naturalis, puta ad colendos parentes: Secundo, ut dicit ſtatum in quo homines moti a Spiritu ſancto, ſecluſa lege ſcripta, bonum ſalutis operari poſſunt, & de facto, operantur. De lege naturæ in prima conſideratione ſpectata inpræſentiarum non agimus; demonſtratum eſt quippe in tractatu de Attributis ineſſe hominibus ideam Dei innatam, & lumen quo non ſolum exiſtentiam Dei cognoſcunt, verum etiam aliquod bonum patrare queunt, juxta illud Apoſt. Rom. 2. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt*: Sed de lege uſurpata in ſecundo ſenſu, quatenus & Sacramenta & Sacrificia, ſola excluſa lege ſcripta, complectitur.

CONCLUSIO PRIMA.

Fuit Eccleſia in Lege naturæ.

PROBATUR iſto ratiocinio. Nomine Eccleſiæ intelligimus religionem, qua homines unam fidem profitentur, & unum agnoſcunt Deum: Atqui talis fuit in Lege naturæ: Et probatur multipliciter.

Primo quidem, Religio concreata eſt cum primis parentibus, juxta illud Eccli. 17. 6. *Diſciplina intellectus replevit illos, creavit illis ſcientiam ſpiritus*. Et iſtud S. Auguſtini: "
„ Erat condens naturam, & largiens gra-
„ tiam. R. P. Maſſouillet Dominicanus

Digitized by Google

lato calamo tomo 2. de motione Dei cap. 10. 11. 12. 13. & 14. probat Protoparentes, quandiu duravit innocentiæ ſtatus, ſicut amore Dei, ſic & continua divinorum contemplatione fuiſſe occupatos.

Secundo, certum eſt Adamum egiſſe de peccato pœnitentiam, & bonis operibus promeruiſſe ſalutem, adeoque & Deum perpetuo coluiſſe, tum & filios ad illum colendum inſtituiſſe. Quod ſalvus factus ſit non obſcure indicat Scriptura Sap. 9. 10. his verbis: *Per Sapientiam ſanati ſunt quicumque placuerunt tibi Domine a principio. Hæc illum, qui primus formatus eſt a Deo Pater orbis terrarum, cum ſolus eſſet creatus, cuſtodivit, & eduxit illum a delicto ſuo, & dedit illi virtutem continendi omnia*. S. Irenæus lib. 3. adv. hæreſ. cap. 34. & ſeq. ait Adamum juſtificatum, & ex hoc aſſulgere mortem Chriſti paſſione abſorptam fuiſſe: Idem propugnat Tertullianus lib. 2. contra Marcionem: Idem Epiphanius hæreſ. 46. Idem Ambroſius lib. 10. in Luc. cap. 23. Idem Auguſtinus epiſt. 99.

Tertio, crevit in Abel juſto qui, *obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum: Et reſpexit Dominus ad Abel & ad munera ejus*. Gen. 4.

Quarto: Eamdem illuſtravit Enos; de illo quippe habetur Gen. 4. *Iſte cœpit invocare nomen Domini*; & quidem ritu ſolemniori. Rurſus & Henoch, *Ambulavitque cum Deo, & non apparuit*. Ibid. Gen. 5. ad vitam enim & ſtatum meliorem translatus eſt, donec Antichriſtum debellaturus veniat, & illum gladio verbi oris ſui confodiat.

Quinto: Refloruit in Noe, qui, tranſacto diluvio, obtulit Deo holocauſtum, quod ita illi placuit, ut inierit cum hominibus perpetuum pacis fœdus; ſic enim habetur cap. 8. 21. *Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terræ*.

Sexto: Emicuit in Abraham, in Iſaac & Jacob, qui quidem ſic erant grati & accepti Domino, ut nominari Deus eorum dignatus ſit, juxta illud Exod. 3. 6 *Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob*.

Septimo: Eccleſia vera ea eſt, quæ Deum tum Sacrificiis, tum Sacramentis veneratur: Atqui Lex naturæ & Sacrificia & Sacramenta habuit; Sacrificia quidem ut patet ex dictis: nec mirum, etiamſi Adam non peccaſſet, ſemper tamen fuiſſent Sacrificia, inquit S. Thomas, quandoquidem creatura in quocumque ſtatu Deum debet agnoſcere ut ſupremum bonorum auctorem, quod fit Sacrificiis: Sacramenta utique; ſic propugnat S. Auguſtinus lib. 5. contra Julian. cap. 1. his verbis: " Nec ideo tamen credendum eſt, & „ ante datam circumciſionem famulos Dei, „ quandoquidem eis inerat Mediatoris fi„ des in carne venturi, nullo Sacramen„ to ejus opitulatos fuiſſe. „

Octavo: Omnes homines a mundo condito concludit Eccleſia, quippe quæ ſit omnium credentium aggregatio: Igitur Eccleſia extitit in lege naturæ. Iſta ratio eſt D. Gregorii, qui homil. 19. in Evangelia ſic loquitur: " Quis Patrisfamilias ſimili„ tudinem rectius tenet, quam conditor „ noſter .... qui habet vineam, univer„ ſalem ſcilicet Eccleſiam, quæ ab Abel „ juſto uſque ad ultimum electum, qui in „ fine mundi naſciturus eſt, quot ſanctos „ pertulit, quaſi tot palmites emiſit. „

Nono: Omnes per fidem Chriſti ſalutem conſequi debent, Deus vero vult omnem hominem ſalvum fieri: Igitur vel in ipſa Lege naturæ erat Eccleſia, hoc eſt, erant homines, qui fidem in Chriſtum, tum Sacrificiis, tum Sacramentis proderent. Hęc ratio affertur a S. Aug. qui concione 3. in Pſal. 36. ſic loquitur: " Omnes qui ab „ initio ſæculi fuerunt juſti, caput Chri„ ſtum habent. Illum enim venturum eſſe „ ſe crediderunt, quem nos veniſſe jam „ credimus; & in ejus fide & ipſi ſanati „ ſunt, in cujus & nos: ut eſſet & ipſe „ totius caput civitatis Jeruſalem. „ Idem docet epiſt. 102. alias 49. & ante ipſum Euſebius lib. 1. hiſt. cap. 4.

CONCLUSIO SECUNDA.

Extra Eccleſiam, non erat ſalus.

PROBATUR unico, ſed efficaci ratiocinio. Sine fide, teſte Apoſtolo Heb. 11. impoſſibile eſt placere Deo; quia vero homo ex anima & corpore conſtat, fidem & religionem ſignis ſenſibilibus debet prodere: Sed in ſola Eccleſia cultus Deo debitus redditur, tum precibus, tum Sacrificiis: Igitur ab omni ævo extra Eccleſiam non fuit ſalus.

Sol-

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Eccleſia non eſt ſine capite: Sed non conſtat aliquod fuiſſe in lege naturæ: Igitur nec pro ea admittenda eſt Eccleſia.

Reſpondeo diſtinguendo: Eccleſia perfecte formata non eſt ſine capite, concedo: Eccleſia naſcens & adhuc imperfecta, ſubdiſtinguo: non eſt ſine capite particulari, concedo: ſine capite univerſali, nego. Incepit Eccleſia ab Adam & Eva qui fuerunt Creatoris cultores, & adoratores, deinde crevit paulatim creſcente hominum numero: porro cum homines rempublicam non niſi multiplicata maxime humana ſobole, conſtituerent; & per familias regimen humanum haberetur, Paterſamilias ſicut in civilibus ſic & in moralibus erat caput, a quo filii & normam bene vivendi, & modum rite colendi, Deum accipiebant: quæ quidem conſuetudo ad diluvium uſque perſeveravit: immo & poſt diluvium uſque ad Abraham, dicamus & uſque ad Moyſen. Ergo Paterſamilias accepta Traditione ab Adam per nepotes de modo Deum colendi, Filios ipſum Dei cultum edocebat: Movebantur interius homines ad aſſumendum aliquod ſignum ſenſibile quo fidem ſuam profiterentur, ait D. Thomas 3. p. q. 60. art. 5. ad 3. his verbis: " Sicut in „ ſtatu legis naturæ homines nulla lege „ exterius data, ſed ſolo interiori inſtin- „ ctu movebantur ad Deum colendum, „ ita etiam ex interiori inſtinctu, deter- „ minabatur eis, quibus rebus ſenſibilibus „ ad Dei cultum uterentur. „ Denique uſus invaluerat ut cujuslibet familiæ primogenitus ex quadam deputatione more perantiquo firmata eſſet veluti Sacerdos, qui primitias fructuum terræ Deo offerret: hinc Eſau evaſit contemptibilis, eo quod jus primogenituræ pro leviori cibo fratri ſuo Jacob vendidiſſet, ut habetur Heb. 13.

Inſtabis: Eccleſia eſt viſibilis: Sed in lege naturæ eam non habebat dotem: Igitur tunc temporis nondum erat Eccleſia.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Eccleſia in lege naturæ, non erat viſibilis, hoc eſt, nondum erat corpus perfecte formatum & omnibus numeris abſolutum, concedo: non erat viſibilis quoad cultum, nego. Abel obtulit ſacrificium, tum Noe tranſacto diluvio. Obtulit Job & ſæpius Abraham, maxime cum arietem loco filii, ordinante Deo, mactavit. Obtulit & Jacob qui & aram, ſeu lapidem, ſundens oleum deſuper, erexit, ut legitur Gen. 28. decurſu vero temporum Eccleſia crevit in magnam arborem, primum in lege Moſaica, tum & multo magis in Nova, ut dicemus modo.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Eccleſia extitit in tota Lege naturæ.

PRIMO: Quia Adam conditus eſt in gratia, & in ſtatu innocentiæ erat verus Dei cultor, quippe qui, teſtibus Hugone a S. Victore & aliis multis Patribus contemplationi divinarum vacaret; poſt lapſum vero, ut habetur Sap. 9. juſtificatus eſt, quod non ſine precibus & cultu factum fuiſſe rectius ſuſpicamur.

Secundo: Eccleſia eſt cœtus fidelium unam fidem profitentium; habemus autem ex Geneſi veteres Patriarchas non ſemel Sacrificiis & Sacramentis coluiſſe Deum.

Tertio: Sic propugnant Euſebius, Auguſtinus, Gregorius, S. Thomas, quorum omnium ratio hæc eſt, quod nullus debeat ſalvari niſi per fidem Chriſti debito cultu celebratam: Sed hujuſmodi cultus Eccleſiam habet auctorem, & inſtitutricem. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Eccleſiæ legis naturæ non deficiebat caput, cum in domibus Paterſamilias Traditione excultus quomodo Deus recte colendus eſſet, filios edocebat.

Secundo: Neque verò illi Eccleſiæ deerat viſibilitas, quandoquidem fideles ſacrificiis modo ex frugibus terræ, modo etiam ex animalibus & victimis ſuum exhibebant cultum.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum fuerit Eccleſia in Lege ſcripta?

Concluſio affirmativa.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Eccleſia eſt congregatio multorum vero & unico Deo ſervientium & famulantium: Atqui talis erat in Lege ſcripta. Et probatur. Deus dedit Abraham, & eius poſteris Circumciſionem, qua a Paganis & Idololatris ſeparati, ipſi cultu perpetuo & religioſo conjungerentur: ſic enim habetur Gen. 17.9. *Dixit iterum Deus Abraham: Et tu ergo cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis. Hoc eſt, pactum meum quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te: circumcidetur ex vobis omne maſculinum: & circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum fœderis inter me & vos.* Ergo &c. Ipſe Apoſtolus Rom. 3. *Signaculum juſtitiæ fidei*, vocat Circumciſionem; hinc Col. 11. 11. ait Chriſti gratiam præfiguraſſe: idem ſentit Chryſoſtomus homil. 39. in Gen. Idem Theodoretus quæſt. 67. in Gen. & communiter Patres.

Altera: Eccleſia eſt cœtus multorum ſub uno viſibili capite magno Sacerdote cum ſucceſſione Paſtorum: Atqui in lege ſcripta fuit Aaron, qui habuit in Sacerdotio ſucceſſores, ut legitur in libris Legalibus & Regum, tum & in epiſtola ad Hebr. fuerunt & Levitæ qui cultui Deo reddendo incumberent: tum omnes fideles in iis quæ cultum divinum ſpectabant, ſub mortis interminatione obedire tenebantur. Ergo &c. Multus eſt ſermo in Scriptura ſacra de his momentis. Levit.8. deſcribitur conſecratio Aaron magni Sacerdotis & Levitarum, Deut. vero 17. ait Deus: *Venieſque ad Sacerdotes Levitici generis .... Facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus. Et docuerint te juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille.*

Tertia: Eccleſia tota occupatur in ſacrificiis Deo offerendis, tum in recognitionem ſupremi ejus Dominii, tum ad gratias pro beneficiis acceptis rependendas, tum ad nova ab ejus bonitate impetranda, tum demum ab obtinendam peccatorum veniam: Atqui ejuſmodi ſacrificia perpetuo & ſempiterno cultu offerebat Synagoga: Igitur erat vera Eccleſia. Probatur minor, ex libro Lev. Cap. 1. ritus & modus offerendi holocauſta delineatur. Cap. 2. ritus oblationis ſacrificiorum ſimilæ oleo conſperſæ. Cap. 3. ritus hoſtiæ pacificæ litandæ. Cap. 4. ritus offerendi hoſtias Sacerdotis, Principis & multitudinis per ignorantiam peccantis. Cap. 5. ritus hoſtiarum pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu atque ignorantia, & ſic de cæteris.

Quarta: Eccleſia eſt corpus in quo multi ſacris quibuſdam ſignis ſenſibilibus ad colendum Deum, conjunguntur, ait S. Auguſtinus, qualia ſunt Sacramenta: Atqui erant in Lege ſcripta vera Sacramenta. Et probatur: Innocentius III. cap. *Majores*, agnoſcit Circumciſionem ut Sacramentum. D. Thomas 1. 2. quæſt. 102. art. 5. hoc probat ratiocinio, veterem Legem habuiſſe Sacramenta. Nomine Sacramentorum intelligimus ſigna gratiæ quibus homo præparatur ad colendum Deum, vel per modum miniſtri, vel per modum ſuſcipientis: Atqui talia erant in Lege Moyſis ſigna, namque conſecrabantur Sacerdotes & Levitæ, ut miniſterio altaris vacarent: populus vero per Circumciſionem ad colendum Deum inſtituebatur. Ergo &c. De hoc momento, ait S. Auguſtin. lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. „ In nullum nomen religionis, ſeu verum, ſeu falſum coadunari homines „ poſſe niſi aliquo ſignaculorum, vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur. „

Quinta: Eccleſia ea cenſetur, quæ divina celebrat variis feſtivitatibus myſteria: Atqui Synagoga ea debito, & ſacro cultu celebrabat: Igitur erat vera Eccleſia. Probatur minor: variæ erant apud Judæos feſtivitates, nempe Pentecoſtes in memoriam ſimul & recognitionem legis datæ, & acceptæ: Paſchatis, ad recolenda beneficia liberationis a capti-

ptivitate Ægypti, & ſic de aliis bene multis. Ergo &c.

Sexta: Eccleſiæ nomine intelliguntur multi Chriſto Mediatori ad colendum Deum adunati: Atqui Judæi Chriſto conjungebantur. Primo quidem, illum in ſacrificiis repræſentabant, maxime cum ſanguine vitulæ Sacerdos aſpergebat populum, ut ſciret ſe per Chriſti ſanguinem redempturum: Secundo, illum in ſacrificiis invocabant, eumdem ore Prophetarum in adjutorium & auctorem ſalutis appellabant, juxta illud Iſaiæ 45. 8. *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum, aperiatur terra, & germinet Salvatorem*.

Fit ſatis objectionibus.

Oppones: Ubi nec fides nec gratia, ibi nulla agnoſcitur Eccleſia: Atqui nec fides nec gratia erant in Synagoga: Igitur nec erat Eccleſia. Probatur minor. Primo quidem, non erat fides, ſed ſolum inſtructio & præparatio ad fidem, juxta illud Apoſtoli Gal. 3. 23. *Lex Pedagogus noſter fuit in Chriſto*. Neque vero etiam gratia erat, dicente Joan. capit. 1. *Lex per Moyſen data eſt: gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.*

Reſpondeo negando minorem, quandoquidem fides Patrum, maxime Abrahæ tanta erat, ut, teſte Apoſtolo, imputata ſit illi ad juſtitiam & meruerit multarum Gentium eſſe Patrem, quæ in ipſo benedictæ ſunt: ſed & ſanctitas in eiſdem ſic affulgebat, ut Deus per complacentiam Deus Abraham, Iſaac & Jacob voluerit ſe nuncupari. Jam quid memorem ſanctitatem Prophetarum, quorum gratia ſpecialis hæc erat, ut ſcrutarentur etiam profunda Dei, hinc & videntes in Scripturis non ſemel appellantur: quod eſt argumentum magnæ Dei erga ipſos chariſmatum diffuſionis.

Ad primam probationem, diſtinguo: Lex Pedagogus erat ad inſtructionem de Myſteriis, & promiſſionum Abrahæ factarum confirmationem, concedo: ad ipſam fidem ſuſcipiendam, ſubdiſtinguo; fidem perfectiorem, concedo: fidem ipſam, ita ut ipſa carerent Judæi, nego. Solutio eſt ipſius Apoſtoli, qui Rom. 4. ait de fide Abrahæ: *Credidit Abraham, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*. Igitur Lex catenus erat pro Judæis Pedagogus, quatenus eos edocebat juſtificari per fidem in Chriſtum venturum, a quo & promiſſam æternitatem erant accepturi. Sic interpretatur locum Apoſtoli S. Thomas comm. in cap. 3. epiſt. ad Galatas: " Per „ legem, *inquit*, Judæi tamquam imbecilles pueri, per timorem pœnæ retra„ hebantur a malo, & promovebantur „ amore & promiſſione temporalium, ad „ bonum; Judæis autem promiſſa erat be„ nedictio futuri ſeminis de hæreditate „ obtinenda, ſed nondum advenerat tem„ pus ipſius hæreditatis conſequendæ, & „ ideo neceſſarium erat, quod conſerva„ rentur uſque ad tempus futuri ſeminis, „ & cohiberentur ab illicitis, quod fa„ ctum eſt per legem. „

Ad ſecundam probationem, diſtinguo: Gratia per Jeſum Chriſtum facta eſt, id eſt I. Gratia & ſubſtantialis omnis gratiæ fons & principium venit. II. Gratia empta & pretio ſolutia eſt. III. Gratia perfectiſſima imperfectæ ſucceſſit. IV. Lex nova exhibet gratiam, & ex opere operato juſtificat, gratia vero legis non juſtificat per ſe, ſed ſolum ex opere operantis, concedo: gratia per Chriſtum facta eſt, excludendo gratiam pro veteri Lege, nego. Solutio eſt D. Thomæ comm. in capit. 1. Joan. qui in quadruplici tantum allato ſenſu Evangelii explicat ſententiam.

Primum, exhibet ſenſum, his verbis: " „ Hinc etiam perpendimus ex plenitudi„ ne ejus accipientes, Legem quidem per „ Moyſen fore datam, gratiam autem et „ veritatem per Jeſum Chriſtum nedum „ fore datam, ſed factam: patre quidem „ legem dante per Moyſen, gratiam et „ veritatem faciente per Jeſum. Sed ſi Je„ ſus eſt qui dicit, ego ſum veritas, quo„ modo veritas ſit per Jeſum? Sed intel„ ligendum eſt, quod ipſe eſt veritas ſub„ ſtantialis, ex qua prima veritate, et „ ejus imagine ſculptæ ſunt multæ veri„ tates in his qui veritatem tractant. „

Secundum, ſubindigitat ſenſum ibidem: " Omnis plenitudo fidelium, et quinam „ ſunt, et futurorum, de plenitudine „ ejus accepimus. „ Dicente Apoſtolo 1. Cor. 6. *Empti enim eſtis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*.

Tertium, prodit auctoritate S. Joan. Chryſoſtomi homil. 13. in Joan. ſuffultus: " *Chryſoſtomus*: vel accepimus gra„ tiam pro gratia, id eſt, pro veteri no„ vam. Sicut enim eſt juſtitia & juſtitia, „ adoptio & adoptio, circumciſio & cir„ cumciſio, ita gratia & gratia: Sed illa „ quidem ut typus, hæc vero ut veri„ tas. Hoc autem induxit oſtendens, quo„ niam & Judæi gratia ſalvabantur, ſed „ & nos omnes gratia ſalvi ſumus, miſe„ ricordiæ autem & gratiæ fuit legem „ ſuſcipere. „

Quartum demum ex auctoritate S. Auguſtini Tract. 3. in Joan. dat: " *Auguſti*„ *nus* quid autem accepiſtis? Et gratiam „ pro gratia .... Quam gratiam primo „ accepimus? fidem. Vocatur enim gra„ tia, quia gratis datur: hanc ergo acce„ pit gratiam primam peccator, ut ejus „ peccata dimitterentur; & iterum gra„ tiam pro gratia, id eſt, pro hac gratia, „ in qua ex fide vivimus recepturi ſumus „ aliam, id eſt, vitam æternam .... Non „ erat iſta gratia in veteri Teſtamento; „ quia lex minabatur, non opitulabatur, „ jubebat, non ſanabat. Languorem oſten„ debat, non auferebat, ſed præparabat „ medico venturo cum gratia & verita„ te, unde ſequitur: quia lex per Moy„ ſen data eſt &c. mortem enim tempo„ ralem & æternam occidit mors Domi„ ni tui, ipſa eſt gratia quæ promiſſa & „ non exhibita erat in lege. „

Inſtabis: Atqui nec fides, nec gratia erant in Synagoga. Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Fides & gratia habetur per Chriſtum: Atqui Judæi utrumque per Chriſtum habere non poterant. Et probatur: Duplex iſtud donum profluit a Chriſto, tum per novæ legis Sacramenta, tum per unionem membrorum cum capite: Atqui Judæi, nec Chriſti habebant Sacramenta, nec ipſi conſociari poterant, cum nondum venerat & eſſet. Ergo &c. Confirmatur: Eccleſia ſolum per Chriſtum fundata eſt, juxta illud ipſius Chriſti oraculum Matth. 15. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum; Fides quippe & gratia veteris Teſtamenti, eadem erat cum fide & gratia novi. Primo quidem, relative ad auctorem, cum eamdem haberet cauſam, ſcilicet Chriſti paſſionem. Secundo penes effectum; Judæi enim juſtificabantur per fidem & gratiam Mediatoris, hinc ſolummodo quoad modum diverſa erant a fide & gratia novæ legis, hoc eſt, nec fides abundans, nec tam perfecta gratia erat, ſicut præſente Chriſto fuit. Sic propugnat S. Auguſt. Tract. 45. in Joan. „ Ante adventum „ Domini noſtri Jeſu Chriſti, *ait*, quo hu„ milis venit in carne, præceſſerunt ju„ ſti, ſic in eum credentes venturum, „ quomodo nos credimus in eum qui ve„ nit. Tempora variata ſunt, non fi„ des..... Mutatus eſt ſonus, venturus „ eſt, & venit: eadem tamen fides utroſ„ que conjungit, & eos qui venturum „ eſſe, & eos qui eum veniſſe crede„ runt. „

Ad primam probationem, diſtinguo minorem: Judæi non poterant habere fidem & gratiam per Chriſtum præſentem, concedo: promiſſus quidem erat, ſed nondum venerat. Per Chriſtum prævíſum, nego. Ipſi fide eatenus conjungebantur Judæi, quatenus illum ut Redemptorem apprehendebant, Deus vero intuitu meritorum dilecti filii ſui eis gratiam conferebat, quia tamen nondum erat præſens, gratia tunc temporis non dabat actu, ſicut gratia novæ Legis, hæreditatem; hinc iſta priori & abundantior & efficacior eſt. Solutio colligitur ex S. Auguſtino qui epiſt. 140. alias 120. cap. 2. num. 5. de hoc gratiæ novæ legis beneficio, ſic loquitur: „ Quando felicitatem temporalem „ agebant, æternam veram & præferen„ dam intelligebant; & iſtam miniſtra„ bant in myſterio, ut illam conſeque„ rentur in præmio. „ Scilicet paſſionis Chriſti.

Ad ulteriorem probationem, dico Sacramenta veteris Legis, fuiſſe quidem diverſa a Sacramentis novæ Legis penes materiam & gratiam producendi modum, cum eam ſolum ex opere operantis cauſarent, ſed non penes ſignificationem, & principalem effectum, cum virtute paſſionis Chriſti prævíſæ juſtificarent peccatorem & jus ad hereditatem darent, quandoquidem juſti & ſancti veteris Legis erant filii Dei adoptivi: ſi filius & heres per Chriſtum, ait Apoſtolus, ſic ſolvit difficultatem Sanctus Auguſtinus tractat. 26. in Joan. num.

num. 12. his verbis: " Sacramenta illa in „ ſignis diverſa ſunt; ſed in re quæ ſi- „ gnificatur, paria ſunt. „ Idem repetit tract. 45. in Joan. Ad aliam de conjunctione membrorum cum capite difficultatem reſpondeo, membra corporis naturalis, non conjungi capiti, niſi caput ſit vivens & præſens, ſecus vero membra corporis myſtici: nec alio modo quam myſtice per fidem, gratiam & Sacramenta juſti utriuſque Legis Chriſto capiti conſociantur, ſi excipias unionem quæ habetur per Euchariſtiam, qua eatenus Chriſto ſubſtantialiter unimur, quatenus illum realiter & ſubſtantialiter præſentem in hoc Auguſtiſſimo Sacramento ſuſcipimus.

De hoc momento audiendus eſt S. Auguſtinus, qui lib. de Catechizandis rudibus cap. 19. hæc verba profert: " Omnes ſancti qui ante Domini noſtri Jeſu Chriſti „ Nativitatem in terris fuerunt, quamvis „ ante nati ſunt, tamen univerſo corpori „ cujus ille caput eſt, ſub capite cohæ- „ ſerunt. „

Ad confirmationem, diſtinguo: Eccleſia novæ Legis fundata eſt a Chriſto ſupra Petri fidem, concedo: Eccleſia veteris Legis, nego. Fundata quippe fuit ſuper fidem Patriarcharum, & potiſſimum Abrahæ, cui facta eſt promiſſio poſteritatis longævæ: utraque Eccleſia fuit quidem quoad aliquid diverſa, ſed una ratione finis, & conſummatoris fidei, qui teſte Apoſtolo, non alius eſt præter Chriſtum; ſicut enim Chriſtianus, ſic Judæi Chriſtum & laudabant & invocabant, juxta illud Matth. 21. 9. *Turba quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.* Hinc S. Hieronymus tom. 4. Part. 1. p. 95. ait: " oſtendit utrumque populum, & qui ante Evangelium, & qui poſt „ Evangelium, Domino crediderunt, conſona Jeſum Confeſſionis voce laudare. „

Dices: Ex his ſequeretur Judæos fuiſſe Chriſtianos: Sed hoc dici non poteſt, cum ipſi odio haberent Chriſtum. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Sequeretur Judæos veteres fuiſſe Chriſtianos imperfecte, concedo: perfecte, nego. Cum ad nihil perfectum, teſte Apoſtolo, adduceret Lex, & denominatio a perfectiori deſumatur, nonniſi inchoative veteres Judæi erant Chriſtiani, vere tamen, quia ad Chriſtum lex terminabatur, & fides viva in Chriſtum juſtificabat impios. Sic docet Euſebius lib. 1. Hiſt. cap. 4. " Cum „ Chriſtiani nomine, *inquit*, nihil aliud „ ſignificetur, quam vir qui per Chriſti „ cognitionem atque doctrinam, modeſtia, juſtitia, tolerantia, fortitudine, „ & pietatis, cultuſque unius qui ſuper „ omnia eſt, Dei profeſſione ornatus eſt; „ hæc omnia veteres illi non minus ſtu- „ dioſe, quam nos excoluerunt. „ Concinit S. Auguſtinus lib. 3. contra duas ep. Pel. cap. 4. cæterum reprobi Judæi, ſed non juſti Chriſtum odio habent, cum & vivente Chriſto ex eis quamplurimi ipſi adhærerent.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Erat Eccleſia in veteri Lege.

PRIMO: Idipſum innuit circumciſio: ea quippe ad cultum verum Deo exhibendum adunabantur populi.

Secundo: Idem colligitur ex Sacerdotibus qui ritu ſpeciali conſecrabantur ad peragenda ea quæ erant, tum pro cæremoniis cultus divini, tum alia quæ populi ſanctificationem ſpectabant.

Tertio: Clarius hanc indigitant Eccleſiam ſacrificia, quæ quidem in loco a Deo prælecto, ſcilicet Templo, offerebantur, tum ad recognitionem ſupremi dominii Dei, & ejus beneficiorum memoriam recolendam, tum ad nova impetranda, maxime peccatorum remiſſionem.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Gratia quidem per Jeſum Chriſtum facta eſt, ſed non per excluſionem donorum pro veteri Lege, cum & Patriarchas, & Prophetas, & Martyres, & alios prope infinitos juſtos Synagoga habuerit: Igitur gratia abundantior facta eſt, & ideo aliam minorem datam in Lege ſupponebat.

Secundo: Eccleſia nova & Chriſti, equidem fundata eſt ſupra fidem Petri, ergone non erat alia pro Lege? Abſit. Cum ſuper fidem Abrahæ altera pro Synagoga ædificata extiterit.

Ter-

Tertio : Neque vero negamus veteris Legis juſtos utique fuiſſe Chriſtianos, ut contendit Euſebius lib. 1. Hiſt. cap. 4. ſed inchoative, ſecundum quid & imperfecte.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum detur Eccleſia in nova Lege.

AD iſtam quæſtionem perfecte ſolvendam duo ſunt explananda, unum ſcilicet de exiſtentia, alterum vero de perfectione; conceſſo enim ſemel dari in nova Lege Eccleſiam a Chriſto fundatam, debet cæteris præcellere; unde ſit

SECTIO PRIMA.

Num Chriſtus novam fundaverit Eccleſiam?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Prima probatio ex figuris.

FIGURÆ annuntiant veritatem: Sed multæ figuræ veteris Teſtamenti præluſerunt Chriſti Eccleſiam, eamdem vero multæ ſimilitudines Novi manifeſtant: Igitur datur in novo Teſtamento Eccleſia a Chriſto fundata. Probatur minor, a figurarum enumeratione.

Prima, eſt ipſa Synagogæ Eccleſia, quæ Sacrificiis, Sacramentis & Sacerdotibus ſuis Chriſti repræſentabat Eccleſiam; cum circumciſio, teſte Apoſtolo, ad Col. 2. eſſet imago circumciſionis ſpiritualis per ſacrum regenerationis lavacrum ad remiſſionem peccati originalis operandæ; ſic enim habetur Col. 2. 11. *In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti: conſepulti ei in Baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem.* Similiter Aaron Magnus Sacerdos, erat Chriſti typus; expreſſius Melchiſedech legis naturalis Sacerdos. Idem dicendum de Sacrificiis; eo enim ipſo quo pro diverſis peccatis expiandis erant inſtituta, ſacramentum Pœnitentiæ deſignabant. Agnus Paſchalis juxta Patrum placita erat figura Chriſti, qui in ara crucis tamquam victima pro omnibus & ſingulis hominibus oblatus eſt: & ſic de cæteris veteris Legis ritibus, in quibus veluti in ſpeculo Eccleſia Chriſti videbatur. Non omittendum Legem, templum Salomonis ad quod Judæi ad Paſcha celebrandum conveniebant, Eccleſiam multitudine & cæremoniarum, & ſacrificiorum quæ in illo offerebantur ſplendide adumbraſſe.

Altera Eccleſiæ Chriſti imago eſt Paradiſus terreſtris, qui locus omnium bonorum aggregatione perfectus deſignabat Eccleſiam, ex qua perenni fluxu & refluxu gratiæ, animæ adveniunt, ut æſtu paſſionum temperata & irrorata fructum meritorum afferat in patientia, dicente Chriſto Apoſtolis Joan. 15. 16. *Poſui vos ut eatis, & fructum afferatis & fructus veſter maneat.* S. Auguſtinus lib. 4. de Baptiſmo capit. 1. iſtam figuram celebrat, his verbis: " Eccleſia paradiſo comparata, indicat nobis, poſſe quidem ejus „ Baptiſmum homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra „ eam neminem vel percipere, vel tenere. Nam & flumina de fonte paradiſi, „ ſicut Scriptura teſtatur, etiam foras largiter manaverunt.... Ita ſit, ut cum paradiſi aqua ſit extra paradiſum, beatitudo tamen non ſit niſi intra paradiſum; „ ſi ergo Baptiſmus Eccleſiæ poteſt eſſe „ extra Eccleſiam, munus autem beatæ „ vitæ, nonniſi intra Eccleſiam reperitur.

Tertia : Eccleſiæ figura eſt Eva, quæ ſicut e latere Adami deducta eſt, ut initiaret cum viro Eccleſiam, & primam colentium verum Deum ſocietatem, ſic e Chriſti latere fluxerunt Sacramenta, & per Sacramenta novæ legis Eccleſia. Iſtius figuræ meminit idem Auguſtinus Tract. 9. in Joan. his verbis: " Dormit Adam ut „ fiat Eva: moritur Chriſtus ut fiat Eccleſia. Dormienti Adæ, fit Eva de latere: mortuo Chriſto lancea percutitur „ latus, ut profluant Sacramenta quibus „ formetur Eccleſia. Cui non appareat „ quia in illis tunc factis futura figurata „ ſunt. „

Quarta : Eccleſiæ præluſæ imago, eſt arca Noe, in qua omnis generis creaturæ corporeæ viventes erant, & ſalvatæ ſunt, extra vero exiſtentia viventia perierunt: qua ſimilitudine deſignatur Eccleſia, quæ eſt omnium nationum cujuſ-

cum-

cumque ætatis & ſexus congregatio, quæ quandiu intra ſinum Eccleſiæ remanent vita gratiæ vivunt & ſalvabuntur. S. Hieronymus iſtam commemorat figuram epiſt. ad Damaſum Papam epiſt. 14. alias 57. in qua, ſic loquitur: " Cathedræ Petri communione conſocior .... Si quis in arca Noe non fuerit, peribit .... Quicumque tecum non colligit, ſpargit."

Secunda probatio, ex ſimilitudinibus novi Teſtamenti.

CHRISTUS, loquebatur in parabolis, ut myſteria regni cæleſtis ad captum auditorum explicaret: Sed ſæpius ejuſmodi ſimilitudinibus ſuam manifeſtat Eccleſiam. Et probatur. Prima parabola habetur Matth. 13. 24. & eſt agri, in quo paterfamilias Zizania & immundas ſegetes cum tritico miſceri voluit, & ea uſque ad Meſſem creſcere, ne ſi eradicarentur, ſimul & evelleretur triticum; qua ſimilitudine ſubindigitat Eccleſiam complecti bonos & malos, juſtos quidem ut juſtificentur adhuc, peccatores vero ut corrigantur, & correpti ad meliorem redeant frugem. S. Auguſtinus ſerm. 88. alias 18. hoc ipſum de Eccleſia interpretatur. Non abſimili figura ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſces congreganti. Matth. 13. 47. juxta eumdem Auguſtinum Tract. 122. in Joannem, Eccleſia repræſentatur. His accedit parabola convivii nuptialis Matth. 22. ad quod omnes promiſcue, & nullo excepto invitati ſunt; omnes quippe ad vitam vocat Chriſtus, omnes vero credentes benigne ſuſcipit & complectitur Eccleſia.

Præter iſtas parabolas quatuor ſunt inſignes in Scriptura ſimilitudines, quibus deſignatur Eccleſia.

Prima eſt linteum continens omnis generis animalia, videlicet & munda, & etiam immunda, quod in terras ſubmitti, tum poſtea elevari & in cœlo recipi vidit in extaſi ſanctus Petrus, quæ viſio juxta Patres vocationem Gentium & Eccleſiam ex eis aggregatam ſignificabat; ſic enim habetur Act. 10. *Aſcendit Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam .... Cecidit ſuper eum mentis exceſſus: & vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia terræ, & volatilia cœli. Et facta eſt vox ad eum: ſurge Petre, occide, & manduca. Ait autem Petrus: abſit Domine, quia numquam manducavi omne commune & immundum. Et vox iterum ſecundo ad eum: quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.*

Secunda, eſt duplex piſcatio Petri juſſu Chriſti facta, altera ante Chriſti mortem, Luc. 5. altera poſt ejus reſurrectionem, Joan. 21. utraque multitudine piſcium deſignat Eccleſiam. Sic propugnat S. Auguſtinus ſerm. 248. alias 148. ſic S. Gregorius homil. 24. in Evang.

Tertia, & quidem inſignis fuit veſtis Chriſti inconſutilis, quæ ex omni parte unita Eccleſiam, cujus centrum eſt Chriſtus, & una in ipſum fides, ſignificat; ut docent SS. Patres, in primis Cyprianus lib. de unitate Eccleſ. Hieronymus in Pſal. 21. de hoc momento, & ſic loquitur S. Auguſtinus Tract. 118. in Joan. ubi explicans, iſta Pſal. 21. 19. *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem;* ait: " Quadripartita veſtis Domini noſtri Jeſu Chriſti, quadripartitam figuravit ejus Eccleſiam, toto ſcilicet, qui quatuor partibus conſtat, terrarum orbe diffuſam .... Tunica vero illa ſortita, omnium partium ſignificat unitatem, quæ charitatis vinculo continetur ... Merito ergo veſtis quâ *charitas* ſignificatur, deſuper contexta perhibetur. Inconſutilis autem, ne aliquando diſſuatur: & ad unum pervenit, quia in unum omnes colligit."

Quarta, non minus ſplendida, eſt lignum vitæ Apoc. 22. fluvio aquæ vivæ irrigatum, ſingulis menſibus reddens fructum ſuum, nec maledictum, nec ulla nox eſt in civitate, quibus coloribus perfecte delineatur Eccleſia: lignum enim vitæ eſt divina Euchariſtia, qua ſuos paſcit filios: fluvius totam civitatis irrigans ſuperficiem eſt Chriſtus, e cujus paſſione ſeu etiam aperto latere fluunt, ut ex primigenio fonte chariſmatum dona & omnium gratiarum imbres. Fructus vero quod prodit lignum, ſunt infiniti prope Martyres, Confeſſores, Virgines. Demum ſic fide ſumma rutilat Eccleſia, ut

ut omnis hæreſis umbram eliminet ; ſol quippe Eccleſiæ Chriſtus neſcit occaſum, nec ipſa cum eo . Ecce S. Joannis verba . [*Et oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplendidum tamquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei & Agni. In medio plateæ ejus , & ex utraque parte fluminis lignum vitæ , afferens fructus duodecim , per menſes reddens fructum ſuum , & folia ligni ad ſanitatem gentium.*

Probatur ex Scriptura.

QUÆ dependent ex voluntate Dei, nobis per Scripturas manifeſtantur : Atqui in novo Teſtamento paſſim & ubique Eccleſia demonſtratur: Primo quidem Matth. 16. *Tu es Petrus* , ait Chriſtus Simoni *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam , & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam* . Rurſus cap. 18. 16. *Si te non audierit . . . dic Eccleſiæ : ſi autem Eccleſiam non audierit , ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus* . Act. cap. 5. 11. cap. 38. cap. 8. 1. cap. 9. 30. cap. 11. 12. cap. 12. 1. cap. 14. 23. cap. 15. 3. cap. 16. 5. cap. 18. 22. cap. 19. 32. fit mentio expreſſa de Eccleſia . Cap. 20. 28. hæc habentur : *Attendite vobis & univerſo gregi in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei* . Multus eſt quoque in Epiſtolis S. Pauli de Eccleſia ſermo . Rom. 16. 16. *Salutant vos omnes Eccleſiæ* . 1. Cor. 11. *Si quis autem videtur contentioſus eſſe : nos talem conſuetudinem non habemus , neque Eccleſia Dei* . Rurſus : *Convenientibus vobis in Eccleſiam audio ſciſſuras eſſe .... Numquid domos non habetis , aut Eccleſiam Dei contemnitis* . Tum cap. 12. 27. & 28. *vos autem eſtis corpus Chriſti , & membra de membro . Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos , ſecundo Prophetas , tertio Doctores , deinde virtutes* . Eo loci membra Eccleſiæ commemorat , Epheſ. vero 5. 23. Chriſtum a Patre Eccleſiæ caput conſtitutum dicit . *Ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam quæ eſt corpus ipſius* . Rurſus ibidem v. 23. & ſeq. *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ .... Chriſtus dilexit Eccleſiam , & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret , mundans lavacro aquæ in Verbo vitæ , ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam* . De eadem fit mentio in Apoc. 1. 4. *Joannes ſeptem Eccleſiis* . Rurſus cap. 3. 1. &c.

Probatio ex Patribus.

QUOT Patres, tot Eccleſiæ præcones , cum Patres vocentur , eo quod illam ore excoluerint , ſcriptis vero contra impugnantes defenderint : ſic Athanaſius contra Arianos elucubravit opera , ſic Cyprianus contra Donatiſtas librum de unitate Eccleſiæ : ſic poſt ipſum in libris contra eoſdem, adverſus Manichæos & Pelagianos S. Auguſtinus , & alii , quos hic referre ſuperſedeo.

Irenæus lib. 3. adverſus Hær. cap. 3. mira de Eccleſia nova eloquitur , oſtendendo Traditionem eam ab ipſo Chriſto fundatore perenni Paſtorum ſucceſſione ad nos uſque perveniſſe , & ad conſummationem uſque ſæculorum perſeveraturam :
“ Quoniam , *inquit* , valde longum eſt
„ omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſ-
„ ſiones , maximæ & antiquiſſimæ , &
„ omnibus cognitæ , a glorioſiſſimis duo-
„ bus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ
„ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ , eam
„ quam habet ab Apoſtolis Traditionem,
„ & annuntiatam hominibus fidem , per
„ ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem
„ uſque ad nos indicantes , confundimus
„ omnes eos, qui quoquomodo, vel per
„ ſibi placentia , vel vanam gloriam, vel
„ per cæcitatem , & malam ſententiam,
„ præterquam oportet, colligunt. „

Probatio ex rationibus Theologicis.

PRIMA : Eccleſia eſt veluti acies in Miniſtrorum diſtributione ordinata ad colendum Deum : Sed talis eſt Eccleſia Chriſti . Igitur datur in nova lege Eccleſia . Hanc a primo ad ultimum delineat Dionyſius lib. de Eccleſ. Hier. ubi oſtendit diverſos eſſe in Eccleſia ordines ſicut in Hierarchiis Angelorum ; Sacerdotes ſcilicet qui Epiſcopi nominantur, inferiores Miniſtros puta Diaconos & Subdiaconos , medios vero Preſbyteros . Priores præſunt , & executioni Myſteriorum invigilant : ſimplices Sacerdotes adminiſtrationi Sacramentorum incumbunt : ab inferioribus vero Miniſtri adjuvantur . Cap. 1. pag. 197. refert Hierarchiæ cæleſtis ordinationem ,

Digitized by Google

tionem, tum Eccleſiaſticam, quam ei aſſimilari aſſerit his verbis: " Illud tamen
" dicere neceſſe eſt, quomodo cum ille,
" tum omnis qui modo a nobis deprædicatur ſacer Ordo, unam habeat, eamdemque in omni ſacra ſua functione
" virtutem, ut & ipſemet ſacri Ordinis
" Antiſtes pro ſui ſtatus, dignitatis atque
" ordinis ratione divinis initietur ac Deo
" uniatur. "

Altera: Eccleſia eſt corpus, in quo fides ſtatuitur ſimul & defenditur contra impugnantes: Atqui a Chriſto ſic fuit: Et probatur ex omnibus Conciliis in quibus adunata Eccleſia utriuſque muneris Provinciam perfecte adimplevit: Namque in Concilio Jeroſolymitano definiere Apoſtoli in Spiritu ſancto congregati legalia non amplius & ultra obligare: In Nicæno Patres dixerunt Verbum eſſe Patri conſubſtantiale, & Arianos obſtrepentes abjecerunt: & ſic de aliis fidei controverſiis ad noſtra uſque tempora: Ergo &c.

Tertia: Eccleſia inſtituta legitur pro cultu vero Deo exhibendo: Atqui talis eſt in novo Teſtamento: habet enim Feſtivitates ſuas pro Myſteriorum celebratione: habet leges quibus, tum jejunii & abſtinentiæ virtute, tum Verbi divini continuo diſſeminati efficacia mores probos inſtituit: habet & cenſuras, ut fideles a peccato committendo deterreat, & ſic eſt Societas Sanctorum, omnibus abſoluta numeris, quæ Deum colendum, & poſſidendum pro fine habet. Ergo &c.

Reſponſa ad objectiones Heterodoxorum.

OBJICIUNT: Non ſatis claret ubi ſit Eccleſia novi Teſtamenti: Igitur non eſt admittenda. Probatur Antecedens. Eccleſia definitur congregatio Fidelium: Sed non conſtat ubi ſint Fideles, nemo quippe ſcit an odio vel amore dignus ſit: multi ſunt charitate, immo & fide deſtituti: Ergo &c.

Reſpondeo negando Antecedens. Ad probationem diſtinguo: Nemo ſcit phyſice an ſit odio vel amore dignus, concedo: nemo ſcit moraliter, nego. Proteſtantes exigunt certitudinem Phyſicam de gratia & fide tenenda ad juſtificationem, ſed in hoc etiam eos anathemate ferit Concilium Tridentinum ſeſſ. 2. can. 12. 13. 14. 15. 16. ſufficit ergo certitudo moralis juſtificationis, ut fiduciam in Chriſto pro vita ęterna aſſequenda habeamus: ſimiliter & ut quis ſit Eccleſiæ membrum ſatis eſt ut credat interius, & cęremonias Domini quibus probatur fides, cuſtodiat. Quis autem niſi cęcutire velit, non videat fideles hęc obſervare.

Inſtant: Multi ſunt hypocritæ, qui ore quidem fidem Dei confitentur, factis autem & corde abnegant; hinc cum pauci ſint electi, & non cognoſcantur quinam ſint, incertum eſt utique ubi ſit Eccleſia, quæ modo in multis, modo in paucioribus, ſed prorſus incognitis ſita eſt. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Et remanent ſemper aliqui fideles, peccatores vero modo fidem ſervent, ab Eccleſia non excidunt, concedo: ſecus, nego. Elias ſe ſolum credebat fidelem, cæteros vero putabat idololatras, & tamen multo plures erant: ſic enim eum 3. Reg. 19. 18. alloquitur Dominus: *Derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal.* Eccleſia, ut fert axioma, non judicat de internis: Quia vero Paſtores non ſemper adſunt, & funguntur officio, miniſtri Sacramenta adminiſtrant, & myſteria eodem obſervantiæ tenore celebrantur, dubio-procul non extincta Eccleſia, ſed vivens tametſi militans perſeverat.

Reponunt: Non una eſt pro Eccleſię exiſtentia opinio. Donatiſtæ tempore Auguſtini eam in ſola Africa repoſitam autumabant: Lutherani eodem modo de ſua ratiocinantur: & ubique ſunt ſchiſmata, cum illæ omnes Eccleſiæ diverſæ anathematis gladio ſeſe mutuo confodere non dubitent: Romana vero cęteras, ne una quidem excepta, anathematizat. Igitur nihil certi habetur pro Eccleſia.

Reſpondeo diſtinguendo: Et ſola Romana eſt vera, quia ſola Apoſtolica eſt, concedo, ſecus, nego. Equidem multæ circumferuntur ſectæ, ſed abnuuntur, cum eorum ſint aut falſa dogmata, aut flagitioſi teſtes, aut impura moralis, aut ſcelerati & fidei Apoſtatæ auctores. Sola Romana, ut infra dicetur, eſt vera & viſibilis Eccleſia, quippe quæ legitima Paſtorum a Chriſto per Petrum & Apoſtolorum

ſuc-

ſucceſſione innitatur. Sic ſolvit argumentum S. Auguſtinus epiſtol. 53. alias 165. " In hoc ordine, *inquit*, ſucceſſionis nullus Donatiſta Epiſcopus invenitur: ſed „ ex tranſverſo ex Africa ordinatum miſerunt, qui paucis præſidens Afris in „ urbe Romana Montenſium vocabulum „ propugnavit. „

Urgent: Orientales ſervaverunt legitimam Paſtorum ſucceſſionem: Atqui tamen vera Eccleſia non eſt apud eos: Igitur Eccleſia eſt commentum.

Reſpondeo diſtinguendo: Orientales habent legitimam Paſtorum ſucceſſionem quoad aliquid, tranſeat; licitam, nego. Ut primum Orientales ſchiſmate tum & hæreſi divulſi ſunt ab Eccleſia Romana, ceſſavit vera ſucceſſio, cum non habeant amplius relationem ad Petrum, & ad ſedem Romanam quæ eſt unitatis centrum ac totius ſucceſſionis vinculum: ſecundum quid tamen habent, quatenus in eis remanſit character Ordinis; & ſicut Epiſcopos creare, ſic & Presbyteros conſecrare valent. Ita colligitur ex Irenæo lib. 3. adverſus hos cap. 3. " Ad hanc enim Eccle„ ſiam *Romanam*, propter potiorem prin„ cipalitatem neceſſe eſt omnem conveni„ re Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt un„ dique fideles, in qua ſemper ab his, „ qui ſunt undique, conſervata eſt ea, „ quæ eſt ab Apoſtolis Traditio .... Hac „ ordinatione & ſucceſſione, ea quæ eſt „ ab Apoſtolis in Eccleſia Traditio & ve„ ritatis præconatio pervenit uſque ad „ nos. Et eſt pleniſsima hæc oſtenſio, „ unam & eamdem vivificatricem fidem „ eſſe, quæ in Eccleſia ab Apoſtolis uſ„ que nunc ſit conſervata & tradita in „ veritate. „

Reponunt: Vel ipſos inter Romanos non ſemper cohæret unitas ad veram Eccleſiam requiſita: Ergo &c. Probatur multipliciter. I. Defuncto ſummo Pontefice, deeſt Eccleſiæ caput. II. Et tempore ſchiſmatis, cum plures ſint Papæ; Papa autem dubius, Papa nullus, ut fert juris adagium. III. Non omnes obediunt ſummo Pontifici, ut non ſemel in Novatoribus compertum eſt; & infelici exitu etiam in iſto ævo comperitur. Quæ & ſimilia argumenta probant Eccleſiam eſſe inviſibilem & incertam.

Reſpondeo, Eccleſiam mortuo ſummo Pontifice, perſeverare in ſede Apoſtolica, quæ ex jure avito vim habet novum eligere Pontificem, & aliis Eccleſiis, cum opus eſt, invigilare. Sic eodem jure tempore ſchiſmatis providet & ſatagit ut cuncta in unitatis centro conſocientur: immo & adunare Concilium pro bono pacis aſſequendo poteſt: mortuo S. Cornelio, congregavit Synodum ſancta Sedes ad debellandos Libellaticos, quam univerſa Eccleſia ratam habuit. Hoc ipſum quotidiana comprobat experientia: extincto enim Epiſcopo, Vicarii generales diœceſim ſtatutis ſuis regunt, & fidelibus ſuæ juriſdictionis imperant. Cæterum abſque cauſa rebellant Novatores, maxime cum condemnationi quinque Propoſitionum non ſemel acceſſerit totius Eccleſiæ conſenſus. Quidquid ſit, quilibet fidelis tenetur ea qua par eſt obedientia & reverentia ſummorum Pontificum leges & placita venerari: ut univerſim propugnant Theologi, & inter recentiores Tournely art. 3. de ſummo Pontifice.

Perſiſtunt: Si quid repræſentaret Eccleſiam, maxime Concilia: Atqui illam ſæpius non repræſentant. Et probatur: Sæpius quod unum approbat, aliud id ipſum abjicit, ut patet de conventu Ariminenſi a Liberio ſummo Pontifice, & aliis ſubſequentibus Conciliis reprobato. Quid plura? Quod Concilium etiam Oecumenicum ſancivit, ſummus Pontifex quandoque abnegat: ſic Damaſus Papa non ſeptem canones Concilii ſecundi generalis, ſed ſolum primum contra Macedonianos probavit. Sic S. Leo non omnes actiones Concilii Chalcedonenſis, ſed tantum ſex ſuo munivit calculo: Ergo &c.

Reſpondeo hæc & ſimilia ipſam Eccleſiæ exiſtentiam probare. Hinc unum arguunt inſtantiæ, videlicet fidei controverſias ad metam non perduci, donec accedat ſummi Pontificis conſenſus. Unde ad hæc omnia diſtinguo: quandoque in Eccleſia quidam non concordant, ſed controverſia terminatur, quando Concilio accedit ſummi Pontificis conſenſus, concedo: & numquam ad metam perveniunt, nego. Deo enim providente fidei controverſiæ ſic terminatæ ſunt, & major ſaltem pars Eccleſiæ ſummo adhæſit Pontifici. Hinc Patres Chalcedonenſes anathema intermi-nati ſunt decem circiter Ægypti Epiſco-

pis

pis qui epiſtolæ S. Leonis pro fide incarnationis obedire nutabant.

Contra : Eccleſia eſt Fidelium in cultu Dei adunatorum coetus: Sed hoc inpræſentiarum compertum non habemus. Et probatur. Non idem ſunt ritus Eccleſiæ Orientalis, & Occidentalis: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad probationem diſtinguo : Non idem ſunt ritus quoad modum & circumſtantias quaſdam accidentales, concedo : quoad ſubſtantiam, nego. Servatur in utraque ordo Hierarchiæ tum conſecrando Epiſcopos, tum inter ordinandum Sacerdotes : idem peragitur ſacrificium, eadem conficiuntur Sacramenta : quod vero quædam fuſiores preces fundantur pro Sacramentorum confectione in una Eccleſia, & novi addantur ritus qui non ſunt idem in altera, parum aut nihil abſolute refert, cum ubique intacta maneat confectio myſterii.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur Eccleſia Chriſti.

PRIMO: Hoc annuntiant figuræ in veteri Teſtamento, videlicet arca Noe, in qua omne animal erat : hoc piſcatio Petri & ſagena miſſa in mare, ex omni genere piſces congregans: hoc verba Chriſti ad Petrum Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

Secundo : Idem patet ex ſucceſſione Paſtorum, & Hierarchia Eccleſiaſtica: item ex Sacrificio perpetuo, & Sacramentorum adminiſtratione.

Tertio : Quot Concliia tot Eccleſiæ præcones; affulget Eccleſia in Patribus, qui pro ea adverſus hæreticos decertaverunt; in Martyribus, quorum ſanguis fuit ſemen Chriſtianorum; in Paſtoribus, qui gregi ſibi concredito invigilant, qui pabulo doctrinæ illum paſcunt, & ab eodem mira & paterna ſolicitudine arcent lupos.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO : Gratis Proteſtantes Eccleſiam prædicant inviſibilem ut illam evacuent; adeſt enim in ſummo Pontifice & Paſtoribus illis conjunctis: " Scire debes, ,, *ait Cyprianus epiſtol.* 69. Epiſcopum in ,, Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſco-,, po. ,,

Secundo : Aliæ ſectæ a vera Eccleſia deficiunt, ſecus vero Eccleſia Romana, quæ legitima & interrupta a Petro ad nos uſque Paſtorum ſucceſsione innititur.

Tertio : Nec mors ſummi Pontificis, nec ſchiſma Eccleſiam ſubvertit; perſeverat in Sede Apoſtolica, ut regens & gubernans, tum in cæteris fidelibus Paſtoribus, qui illi conjuncti manent; dictum eſt enim Matth. 16. *Et porta inferi non prævalebunt adverſus eam.* Igitur ſola Romana Eccleſia manet infallibilis & indefectibilis, ſola vera, ſola ſancta, & hoc ex profeſſo probare aggredimur.

SECTIO SECUNDA.

Utrum Eccleſia novi Teſtamenti ſit Eccleſia Legis ſcriptæ perfectior? Et poſſit eſſe extra Eccleſiam Romanam in aliis ſectis ſalus?

CONCLUSIO PRIMA.

Eccleſia novi Teſtamenti eſt cæteris perfectior.

PROBATUR unico, ſed efficaci argumento : Illa Eccleſia eſt præcedentibus perfectior, I. Quæ gratiam & veritatem attulit. II. Quæ Mediatorem præſentem & hominibus loquentem exhibet. III. Cujus ſacrificium in immenſum excedit ſacrificia Legis naturæ & ſcriptæ. IV. Quæ habet Sacramenta virtute majora. V. Ex cujus plenitudine quoquot fuerunt ab initio mundi ad nos uſque fideles ſunt & futuri ſunt, acceperunt, accipiunt & ad conſummationem uſque ſæculi accipient. VI. Quæ inſtituta & formata eſt ſanctiſſima. VII. Quæ mandatis puriſſimis ſic inſtituit mores, ut paret Deo populum acceptabilem. VIII. Demum quæ conſiliis Evangelicis filios ſuos ad ſupremum perfectionis apicem conducit : Atqui talis eſt Eccleſia novi Teſtamenti : Igitur Eccleſia Legis natnræ & Legis ſcriptæ perfectior eſt. Minor de ſe patet, cum promiſſa in aliis Legibus adimpleta in Chri-

ſto

ſto exhibeat novi Teſtamenti Eccleſia: cęteræ vero Eccleſiæ umbris erant circumſeptæ, veritas vero pręluſa, votis petita, ſacrificiis advocata, nunc in Eccleſia pręſens apparet, rutilat, & fulget: attamen probatur quoad ſingulas partes.

Primo quidem: Gratiam & veritatem attulit Chriſtus Eccleſiæ caput, dicente Joanne capit. 1. *Lex per Moyſen data eſt: gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.*

Secundo: Redemptorem pręſentem exhibet Eccleſia; ſic enim habetur Heb. 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.*

Tertio: Sacrificium Chriſti in ara crucis oblatum, & in Miſſa quotidie renovatum, eſt infiniti valoris. Hinc precedentia omnia ſacrificia virtute & merito ſuperat, juxta illud Apoſtoli Heb. 10. 14. de Chriſto: *Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.*

Quarto: Eccleſia Sacramenta præ cęteris habet eminentiora, quandoquidem ex Concilio Florentino & Tridentino gratiam ex opere operato producunt; primum in decreto Eugenii IV. ſic loquitur: *Septem ſunt Sacramenta novæ Legis, ſcilicet Baptiſmus . . . Quæ multum differunt a Sacramentis antiquæ Legis: illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolum per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant: hæc vero noſtra & continent gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt.* Alterum vero ſeſſ. 7. can. 8. ſic pronuntiat: *Si quis dixerit, per ipſa nova Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam . . . anathema ſit.* Quid plura adjiciam? Euchariſtia unum de ſeptem Sacramentis continet realiter, ſubſtantialiter corpus & ſanguinem Chriſti. Ergo &c.

Quinto: Omnes a mundo condito homines ex plenitudine Eccleſiæ novæ Legis, videlicet ex plenitudine Chriſti ejus capitis accipiunt: Scriptum eſt enim Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.* De hoc momento loquitur S. Auguſtinus epiſt. 190. alias 157. " Profecto quod ſcriptum eſt, non eſſe aliud nomen ſub cęlo in quo oporteat nos ſalvos fieri, ex illo tempore valet ad ſalvandum genus humanum, ex quo in Adam vitiatum eſt genus humanum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur. Quia ſicut in regno mortis, nemo ſine Adam: ita & in regno vitæ nemo ſine Chriſto. "

Sexto: Eccleſia novi Teſtamenti vi inſtitutionis ſuæ eſt ſanctiſſima, quippe quæ e Chriſti fluxerit latere: eam emit Dominus Jeſus ſanguine ſuo: ſuper Apoſtolos & Prophetas veluti ſuper totidem fundamenta ædificata eſt, juxta illud S. Pauli Eph. 2. *Jam non eſtis hoſpites & advenæ: ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei: ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* Expreſſius Eph. 5. 25. & 26. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.*

Septimo: Mandatis ſuis Eccleſia inſtituit mores, ut infinite prope Martyres, Confeſſores & Virgines quos formavit, probant; nec non levius indicat Apoſtolus ad Tit. 2. 14. *Dedit ſemetipſum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem ſectatorem bonorum operum.* Mira de hoc momento profert Tertul. Apolog. cap. 45. pag. 39. ubi ſic loquitur: " Nos ergo ſoli innocentes? Quid mirum, ſi neceſſe eſt? Enim vero neceſſe eſt innocentiam a Deo edocti, & perfecte eam novimus, ut a perfecto magiſtro revelatam, & fideliter cuſtodimus, ut ab incontemptibili diſpectore mandatam. Vobis autem humana æſtimatio innocentiam tradidit, humana item dominatio imperavit. Inde nec plenæ, nec adeo timendæ eſtis diſciplinæ ad innocentiæ veritatem. Tanta eſt prudentia hominis ad demonſtrandum quid vere bonum, quanta auctoritas ad exigendum? Tam illa falli facilis, quam iſta contemni. Atque adeo, quid plenius dictum eſt: Non occides, an etiam docere, ne iraſcaris quidem? Quid perfectius prohibere adulterium, an etiam ab oculorum ſolitaria concupiſcentia arcere? Quid eruditius de maleficio, an & de maliloquio interdicere? ... Enim vero nos qui ſub Deo omnium ſpeculatore diſpungimur, quique æternam ab eo pœnam providemus, merito ſoli innocentiæ occurrimus. "

Octa-

Octavo: Eccleſia votis conſecrat Virgines, ita ut quo altius evehatur anima, non habeat. Hanc virginitatis dicatæ virtutem ſuadet Chriſtus Matth. 19. ubi ait quoſdam ſe propter regnum Dei caſtrare. Hanc ſub ſymbolo prudentum Virginum ibidem cap. 25. exaltat. Demum vitæ perfectæ & Angelicæ ipſe aſſignat regulas Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Rurſus Matth. 19. 29. & 30. *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipit & vitam æternam poſſidebit*. Cæterum omnia paucis concludit Apoſtolus Heb. 7. 19. dicens: *Nihil enim ad perfectum adduxit lex*; e contra vero Eccleſia Chriſti.

CONCLUSIO SECUNDA.

Extra Eccleſiam Romanam non eſt ſalus, & in aliis ſectis.

SOCINIANI contendunt non eſſe ad ſalutem neceſſarium omnes fidei articulos credere. Concinit Miniſter Jurius, qui in ſuo de Eccleſiæ ſyſtemate illam definit congregationem multorum quibuſdam fidei articulis fundamentalibus convenientium; quos quidem omnes ad unum velut ſcopum & finem deducit, ut ſcilicet unuſquiſque credat Deum eſſe: hinc & Lutheranos & Calviniſtas & Neſtorianos alioſque hujus furfuris homines ſalvari poſſe autumat: quod quidem ſyſtema veluti turrim Babel conſtruxit, ut ſuos vinculis pluſquam ferreis vinciret, ne quis a falſa ſua religione deterreretur: hoc ſyſtema doctiſſime confutavit D. Nicol. ann. circiter 1680.

Probatur concluſio multis momentis.

Primo, ex Scriptura ſacra.

MATTH. 12. 30. ait Chriſtus: *Qui non eſt mecum, contra me eſt*. Capit. 16. 19. ſic Petrum alloquitur: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: Et quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*: Sed Hæretici ſunt contra Eccleſiam, & 1. Joan. 2. vocantur Antichriſti: Sed Schiſmatici non audiunt Eccleſiam: Sed in ſola Eccleſia Romana eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi; conſtat enim ex Traditione ſolam eſſe Chriſti ſponſam, fidem enim a Chriſto per Petrum acceptam perpetua Paſtorum ſucceſſione incontaminatam ſervavit: Ergo &c.

Rurſus: Apoſtolus ad Titum III. præcipit Hæreticum poſt unam aut alteram correptionem vitandum eſſe, eo quod ſit proprio condemnatus judicio. Tum ad Galat. 5. *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis proderit*. Demum Apoc. 2. facta Nicolaitarum reprobantur, ut quiſque intelligat ſolam Romanam Eccleſiam eſſe veram Eccleſiam.

Secundo, ex ſanctis Patribus.

Eccleſia, una eſt, ut dicitur in Symbolo Nicæno his verbis: *Et unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam*. Sed illa una Eccleſia ex SS. Patribus eſt Romana: Ergo &c. Probatur minor ex ſententiis Patrum.

S. Cyprianus epiſt. 40. ad plebem: " Deus unus eſt, & Chriſtus unus, & una Eccleſia, & cathedra una ſuper Petrum Domini voce fundata. Aliud altare conſtitui, aut Sacerdotium novum fieri præter unum altare, & unum Sacerdotium, non poteſt. Quiſquis alibi colligit, ſpargit. "

Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum n. 2. " Igitur negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam.... In qua una cathedra unitas ab omnibus ſervaretur... ut jam Schiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem cathedram alteram collocaret. "

Hieronymus ſubſcribit epiſt. 14. alias 57. ad Damaſum Papam: " Cathedræ Petri communione conſocior... Non novi Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum, quicumque tecum non colligit, ſpargit. "

Gregorius IX. epiſt. 198. lib. 13. ait: " Licet plures populi in cultum ſint catholicæ fidei congregati, omnes tamen, una cenſetur Eccleſia, dum uni capiti Chriſti Vicario & B. Petri ſucceſſori cervice re-

Digitized by Google

„ reverentiam exhibent. Reliqui vero qui „ ejuſdem capitis ſe non membra conſti„ tuunt, quaſi monſtra ſine capite in „ viam perditionis abſcedunt. „

Tertio, ab exemplis Patrum & Imperatorum qui noluerunt communicare cum iis qui non erant Eccleſiæ Romanæ membra.

VELUT Chriſti adverſarii Schiſmatici & Hæretici propulſi ſunt: Igitur ſola Romana Eccleſia eſt vera Eccleſia, extra quam non eſt ſalus: Probatur antecedens, I. ex S. Joan. qui, teſte Irenæo lib. 3. cap. 3. videns Cerinthum in balneo publico, ſtatim receſſit, & a balneo abſtinuit, ne cum Hæretico quodammodo communicare videretur: II. S. Polycarp. ut ſcribit Hieronymus, Marcionem ſibi obvium animadvertens, non ſolum ſalutationem datam illi reddere noluit, ſed Marcioni illum interroganti, num illum dignoſceret, reſpondit, Agnoſco primogenitum diaboli. Neque vero ipſe Irenæus voluit communicare cum Hæreticis: Juſtinus eos veluti impios & Atheos haberi vult. Lactantius lib. 4. cap. 30. dicit: cum Marcionitæ aut Ariani nominantur, Chriſtiani eſſe deſierunt; Tertullian. vero lib. de præſcr. ſic loquitur: " Si „ Hæretici ſunt, Chriſtiani eſſe non poſ„ ſunt. „ Idem docet S. Cyprianus lib. de unitate Eccl. Quid plura? Conſtantinus Magnus Sectatores Arii non permiſit nominari Chriſtianos: Theodoſius & Valentinianus Imperatores lege ſtatuerunt, ne Hæretici Chriſtiani nomine donarentur. Ex his duo ſequuntur. I. Solam Eccleſiam Catholicam Romanam eſſe veram Eccleſiam: II. Cæteras Eccleſias eſſe Satanæ Synagogas, hoc eſt, Hæreticos eſſe extra Chriſti Eccleſiam.

Idem probatur rationibus Tertulliani ex lib. de præſcript. contra Hæreticos deductis, editionis Pariſienſis ann. 1634. prima ſic proponitur: illa ſola Eccleſia eſt vera, quæ habetur ab ipſis Apoſtolis emendata Eccleſia: Atqui hoc ſic eſt &c.

Quarto, ex aliis rationibus Tertulliani.

PRIMA eaque valida: Illa ſola Eccleſia eſt vera, extra quam non eſt ſalus, quæ ſola veras habet Scripturas: Atqui ſola Romana Eccleſia habet; e contra vero Hæretici. Sic loquitur Tertullianus lib. de præſcript. cap. 27. pag. 24. ubi de Hæreticis ſic loquitur: " Tenent corre„ ptas ab Apoſtolo Eccleſias, o inſenſati „ Galatæ! Quis vos faſcinavit? Et tam „ bene currebatis, quis vos impediit? „ Ipſumque principium? Miror quod ſic „ tam cito transferimini ab eo qui vos „ vocavit in gratiam, ad aliud Evange„ lium. Item ad Corinth. ſcriptum, quod „ eſſent adhuc carnales, qui lacte educa„ rentur nondum idonei ad pabulum; qui „ putarent ſe ſcire aliquid quando non„ dum ſcirent, quemadmodum ſcire opor„ teret. Cum correptas Eccleſias oppo„ nunt, credant emendatas: ſed & illas „ recognoſcant, de quarum fide & ſcien„ tia & converſatione Apoſtolus gaudet, „ & Deo gratias agit: quæ tamen hodie „ cum illis correptis unius inſtitutionis „ jura commiſcent. „

Quibus verbis propellit Heterodoxorum objectionem, qua contendebant Eccleſias ſuas eſſe genuinas, tametſi in aliquibus punctis fallibiles, cum & ipſæ ab Apoſtolis fundatæ Eccleſiæ in aliquo defeciſſent, & fuiſſent correptæ: Reſpondet enim Tertullianus emendatas quidem fuiſſe iſtas Eccleſias, ſed ab Apoſtolis, & jura fidei cum Eccleſia univerſali unitate catholica ſervaſſe, quod nuſquam fecere Hæretici, qui ab unitate Eccleſiæ Chriſti & Petri divulſi manſerunt: Ex quo infert Hæreticos non eſſe de Eccleſia.

Altera momentoſa ratio hæc eſt: Non potuit errare Eccleſia Chriſti Petro concredita, alias inutiliter & Apoſtoli, & infiniti prope Martyres ſuum pro fide Petri tenenda ſudiſſent ſanguinem: Sed ſi Hæretici eſſent de vera Eccleſia, jam veritas Myſteriorum foret ante fidem, cum illa fidem quæ eſt a Petro & ab Apoſtolis non habeant, ſed novam prorſus induxerint; jam homines eſſent Chriſtiani ante ipſum Chriſtum, cum fidem fide Chriſti antiquiorem haberent, namque jactitant Hæretici ſe habere fidem, & tamen illa eſt prorſus a fide Petri diverſa: Igitur ipſa fide Chriſti antiquior: Si vero poſterior & nova, jam eſt mendacium: Ergo &c.

Sic Tertullianus revincit Heterodoxos ibidem cap. 28. pag. 241. his verbis: Age

„ ge nunc. Omnes erraverint; deceptus
„ ſit & Apoſtolus de teſtimonio redden-
„ do quibuſdam; nullam reſpexerit Spi-
„ ritus ſanctus, uti eam in veritatem
„ deduceret; ad hoc miſſus a Chriſto,
„ ad hoc poſtulatus de patre, ut eſſet
„ Doctor veritatis: neglexerit officium
„ Dei Villicus, Chriſti Vicarius, ſinens
„ Eccleſias aliter interim intelligere, ali-
„ ter credere quod ipſe per Apoſtolos
„ prædicabat: Ecquid veriſimile eſt, ut tot
„ ac tantæ in unam fidem erraverint?
„ Nullus inter multos eventus eſt unus
„ exitus; variaſſe debuerat error doctri-
„ næ Eccleſiarum. Cæterum quod apud
„ multos unum invenitur, non eſt erra-
„ tum, ſed traditum. Audeat ergo ali-
„ quis dicere illos erraſſe qui tradide-
„ runt? Quoquo modo ſit erratum, tam-
„ diu utique regnavit error, quandiu hæ-
„ reſes non errant. Aliquos Marcionitas
„ & Valentinianos liberanda veritas expe-
„ ctabat: interea perperam evangelizaba-
„ tur, perperam credebatur, tot millia
„ millium perperam tincta, tot opera fi-
„ dei perperam adminiſtrata, tot virtu-
„ tes, tot chariſmata perperam operata:
„ tot ſacerdotia, tot miniſteria perpe-
„ ram functa: tot denique Martyria per-
„ peram coronata. Aut ſi nec perperam,
„ nec in vacuum, quale eſt ut ante res
„ Dei currerent, quam cujus Dei no-
„ tum eſſet? ante Chriſtiani, quam Chri-
„ ſtus inventus? Ante hæreſis, quam ve-
„ ra doctrina? Sed enim in omnibus ve-
„ ritas imaginem antecedit: poſtremo ſi-
„ militudo ſuccedit. Cæterum, ſatis ine-
„ ptum, ut prior in doctrina hæreſis ha-
„ beatur; vel quoniam ipſa eſt quæ fu-
„ turas hæreſes cavendas prænuntiabat.
„ Ad ejus doctrinæ Eccleſiam ſcriptum
„ eſt, immo ipſa doctrina ad Eccleſiam
„ ſuam ſcribit: Etſi Angelus de cœlo
„ aliter evangelizaverit citra quam nos;
„ anathema ſit. „

Ex his verbis ſequitur illam Eccleſiam eſſe ſolam veram Eccleſiam, eamque infallibilem, in qua cæteræ Eccleſiæ particulares in fide adunantur; impoſſibile enim eſt, teſte Tertulliano, aliquod eſſe erratum circa fidem in quo univerſus convenit orbis: Atqui talis eſt Eccleſia Romana: Igitur extra Eccleſiam Romanam non eſt ſalus.

Tertia: Illa ſola eſt vera Eccleſia, extra quam non eſt ſalus, quæ ſuam probat doctrinam & fidem miraculis: Atqui nullæ Eccleſiæ præter Romana ſuam miſſionem & doctrinam miraculis probaverunt: Ergo &c. Iſta ratio eſt Tertulliani ibidem cap. 30. pag. 242. his verbis: " Volo igitur & virtutes eorum, *de*
„ *Hæreticis loquitur*, proferre, niſi quod
„ agnoſco maximam virtutem eorum,
„ qua Apoſtolos in perverſum æmulan-
„ tur. Illi enim de mortuis vivos facie-
„ bant, iſti de vivis mortuos faciunt. „

Quarta: Nulla Eccleſia cenſetur Catholica & Chriſtiana, quæ ſuam non ducit a Chriſto originem: Atqui ſola Romana, cæteræque particulares quæ cum ea conſociantur & in unitatem fidei conſpirant, ſuam ducunt a Chriſto originem: Ergo &c. Iſta ratio traditur a Tertulliano ibid. cap. 32. pag. 243. ubi Hæreticos ſic alloquitur: " Edant er-
„ go origines Eccleſiarum ſuarum; evol-
„ vant ordinem Epiſcoporum ſuorum,
„ ita per ſucceſſiones ab initio decur-
„ rentem, ut primus ille Epiſcopus ali-
„ quem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis vi-
„ ris, qui tamen cum Apoſtolis perſeve-
„ raverint, habuerit auctorem & ante-
„ ceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ
„ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut
„ Smyrnæorum Eccleſia habens Polycar-
„ pum a Joanne conlocatum refert: Sic-
„ ut Romanorum Clementem a Petro
„ ordinatum edit: proinde utique & ce-
„ teræ exhibent quos ab Apoſtolis in E-
„ piſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſe-
„ minis traduces habeant: confingant ta-
„ le aliquid Hæretici. Quid enim illis
„ poſt blaſphemiam inlicitum eſt? Sed
„ etſi confinxerint, nihil promovebunt.
„ Ipſa enim doctrina eorum cum Apo-
„ ſtolica comparata, ex diverſitate &
„ contrarietate ſua pronuntiabit, neque
„ Apoſtoli alicujus auctoris eſſe, neque
„ Apoſtolici: quia ſicut Apoſtoli non di-
„ verſa inter ſe docuiſſent, ita & Apo-
„ ſtolici non contraria Apoſtolis edidiſ-
„ ſent, niſi illi qui ab Apoſtolis deſci-
„ verunt, & aliter prædicaverunt. Ad
„ hanc itaque formam provocabuntur ab
„ illis Eccleſiis, quæ licet nullum ex
„ Apoſtolis, vel Apoſtolicis, auctorem
„ ſuum proferant, ut multo poſteriores,

Digitized by Google

„ quæ denique quotidie inſtituuntur : „ tamen in eadem fide conſpirantes, „ non minus Apoſtolicæ deputantur pro „ conſanguinitate doctrinæ. „

Quinta : Illa ſola Eccleſia eſt vera, quæ ſanguine Apoſtolorum propagata eſt, quæque eſt fidei & unitatis centrum, quæ Scripturas immaculatas ſervavit, & cujus Miniſtrorum ordinationes ſapiunt Chriſti ſanctitatem : Atqui ſola Eccleſia Romana eſt unitatis fidei centrum : Sola Scripturas ſacras non interpolatas habet & ſervat : ſola ordinationes legitimas poſſidet : Igitur extra eam neque vera ulla Eccleſia, neque ſalus : Probatur minor quoad ſingulas partes.

Primam ſic defendit Tertullianus ibidem cap. 36. pag. 245. „ Age jam qui „ voles curioſitatem melius exercere in „ negotio ſalutis tuæ, percurre Eccle- „ ſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ ad- „ huc cathedræ Apoſtolorum ſuis locis „ præſidentur, apud quas ipſæ authen- „ ticæ litteræ eorum recitantur, ſonan- „ tes vocem, & repræſentantes faciem „ uniuſcujuſque. Proxime eſt tibi Achaja, „ habes Corinthum : ſi non longe es a „ Macedonia habes Philippos, habes Theſ- „ ſalonicenſes. Si potes in Aſiam ten- „ dere, habes Epheſum. Si autem Ita- „ liæ adjaces, habes Romam, unde no- „ bis quoque auctoritas præſto eſt. Iſta „ quam felix Eccleſia cui totam doctri- „ nam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profu- „ derunt: ubi Petrus Paſſioni Dominicæ „ adæquatur. Ergo &c. „

Secundam minoris partem probat Tertullianus ibid. 37. cap. pag. 246. Eo loci ſic inſurgit adverſus Heterodoxos : “ „ Vos certe exheredaverunt ſemper, & „ abdicaverunt, ut extraneos, ut ini- „ micos. Unde autem extranei & ini- „ mici Apoſtolis Hæretici, niſi ex di- „ verſitate doctrinæ, quam unuſquiſque „ de ſuo arbitrio, adverſus Apoſtolos „ aut protulit, aut recepit? Illic igi- „ tur & Scripturarum & expoſitionum „ adulteratio deputanda eſt, ubi diverſi- „ tas doctrinæ invenitur : Ergo &c.„

Tertiam denique partem minoris Tertullianus cap. 41. pag. 247. probat illudendo & ordinationibus Hæreticorum, & ipſis Miniſtris ab eis conſecratis : “ „ Omnes, *inquit*, tument, omnes ſcien- „ tiam pollicentur. Ante ſunt perfecti „ Catechumeni quam edocti. Ipſæ mulie- „ res Hæreticæ, quam procaces! quæ „ audeant docere, contendere, exorci- „ ſmos agere, curationes repromittere, „ forſitan & tingere. Ordinationes eo- „ rum temerariæ, leves, inconſtantes, „ nunc Neophitos conlocant, nunc ſæcu- „ lo obſtrictos, nunc Apoſtatas noſtros, „ ut gloria eos obligent. „

Dices : In aliis ſectis ſunt Chriſtiani; Ariani enim, Neſtoriani, Proteſtantes habent Chriſtum ut ſuæ viciſſim Eccleſiæ caput, & uti talem agnoſcunt. Igitur tametſi ab Eccleſia Romana divulſi, poſſunt tamen ſalvari.

Reſpondeo I. non ſufficere ad ſalutem, Chriſtum habere ſuæ ſectæ caput, ſed eodem ipſo teſtante Matth. 18. 17. quiſque tenetur audire Eccleſiam, ſin minus habendus eſt ut Ethnicus & Publicanus : hinc Jacob 2. 10. habetur : *Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.*

Reſpondeo II. diſtinguendo : In aliis ſectis ſunt Chriſtiani voce-tenus & nomine, concedo : vere & realiter, nego. Non habent fidem, unde juxta Patrum definitionem, non ſunt Chriſtiani.

His omnibus Tertulliani rationibus accedit definitio Conciliorum omnium adverſus Hæreticos adunatorum, quæ illos extra Eccleſiam eſſe declaravere, immo anathematis gladio velut membra putrida ab ejus ſancto corpore reſecaverunt.

Diluuntur Socinianorum objecta.

Objiciunt : Omnes fidei articuli non ſunt fundamentales : Igitur aliæ Eccleſiæ tametſi a fide Eccleſiæ Romanæ quantum ad aliqua dogmata divulſæ, poſſunt ſalutem aſſequi : Probatur antecedens. Non opus eſt ad ſalutem credere v. g. hiſtorias, quarum multus eſt ſermo in Scripturis : Ergo &c.

Reſpondeo negando antecedens : eo enim ipſo quo omnes fidei articuli eodem Dei verbo innituntur, omnes utique cadunt ſub præceptum : non negamus tamen quoſdam præ cæteris eſſe eminentiores

quos

quos explicite credere neceſſe eſt, quale eſt myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, qualis Dominica Incarnatio, & quædam alia momenta.

Ad probationem diſtinguo: Unuſquiſque ſub pœna ſalutis incurrenda non tenetur credere hiſtorias, ſi ſit Doctor & pater Eccleſiæ, nego: ſi ſit homo privatus & laicus, ſubdiſtinguo; non tenetur credere explicite, concedo: implicite, nego. Proceres Eccleſiæ, utpote a Spiritu ſancto conſtituti pro ipſa Dei Eccleſia regenda, cuncta fidem ſpectantia apprime debent ſcire & credere; ſcriptum eſt enim Malach. 2. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus*: eo quippe fine, ut habetur Act. 20. 28. *Vos Spiritus ſanctus poſuit ... regere Eccleſiam Dei*, ne populi circumferantur omni vento doctrinæ humanæ in ſuam prorſus perniciem. Ipſi vero populi principalia Myſteria explicite, cæteros vero articulos ſaltem implicite credere debent, hoc eſt, omne quod in divinis continetur Scripturis.

Inſtant: Si Eccleſia Romana ſola foret vera Eccleſia, maxime quia ei ineſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, propter iſta verba Chriſti Petro dicta: *Quæcumque alligaveritis, &c.* Sed non conſtat ſummos Pontifices & Epiſcopos bene ligare & ſolvere ab Eccleſia Romana extraneos: Et probatur: ipſi omnes in Conciliis & in fidei controverſiis ſunt extraneorum partes: Igitur non conſtat eos ligare vel ſolvere alios qui ſunt extra Eccleſiam Romanam.

Reſpondeo negando minorem, auctoritas quippe ligandi atque ſolvendi data a Chriſto Eccleſiæ ipſa Chriſti auctoritate innititur, quocirca eſt infallibilis, & ſicut recte ligat, ſic & rite ſolvit. Ad probationem diſtinguo: Summi Pontifices & Epiſcopi ſunt partes in Conciliis, ſed ab ipſo Chriſto inſtitutæ, & pro bono Eccleſiæ publico, concedo: partes pro bono particulari, & ulla abſque auctoritate, nego: omnis poteſtas eſt a Deo, & qui reſiſtit poteſtati, Deo ipſi reſiſtit, inquit Apoſt. quocirca Judices a Regibus conſtituti pro dirimendis civilibus controverſiis, a fortiori Judices Eccleſiaſtici pro rebus religionis ſtabiliti in definiendis litibus non dicuntur litigantium partes, ſed Judices: hinc Rex per ſuos Miniſtros, Chriſtus vero per ſummum Pontificem & Concilia Oecumenica dirimunt controverſias, ille civiles, iſte Eccleſiaſticas: Igitur ſi judices partes quandoque nominentur pro bono publico, partes ſunt ſeu potius boni publici patroni.

Urgent: Atqui Eccleſia etiam Romana non ſemper audienda eſt in judiciis ſuis: Ergo &c. Probatur ſubſumptum. Audienda eſt ſolum in iis quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria: Sed aliæ ſectæ in iis illam audiunt: Primo quidem quoad palmaria Myſteria, Trinitatis ſcilicet, Incarnationis, gratiæ neceſſitatis, Sacramentorum; Proteſtantes quippe hæc omnia credunt: Igitur poſſunt ſalvari in ſua viciſſim religione, cum eſſentialia ad ſalutem retineant.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad probationem nego minorem: Cæcutit Jurius dum hoc propugnat; neque enim ipſe & ſectæ ſuæ confratres in neceſſariis ad ſalutem audiunt Eccleſiam, I. ab ea divulſi ſunt, nec capiti Eccleſiæ Summo Pontifici obediunt: II. Realitatem corporis Chriſti in Euchariſtia abnuunt, juſtificationem imputativam, & gratiam neceſſitantem propugnant, tum & alios habent nævos, quos hic texere non opus eſt. Cæterum non credunt ſicut oportet, hinc ab ipſa fide excidunt. Ad probationem ulteriorem ejuſdem minoris reſpondeo diſtinguendo: Proteſtantes retinent momenta eſſentialia aliqua, concedo: omnia, nego: immo vel ipſa capitalia Myſteria non credunt fide divina, ſed ſolum humana.

SYNOPSIS PROBATIONUM,

Eccleſia novi Teſtamenti I, eſt perfectior Eccleſia Legis naturæ & ſcriptæ. II. Extra eam non eſt ſalus.

PRIMUM patet juxta illud Joan. 1. *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Hoc ipſum ſatis definiviſſe videntur Concilium Florentinum & Tridentinum: Primum quidem in decreto unionis, ubi ait cæterarum legum Sacramenta gratiam in ſe non habuiſſe, quippe quæ illam ſolum per Chriſtum dandam ſignificarent, noſtra vero

Digitized by Google

vero illam continere; addit Tridentinum illam ex opere operato producere. Cæterum ait Apoſtolus Heb. 7. 19. *Nihil enim ad perfectum adduxit lex:* E contra vero Eccleſia novi Teſtamenti.

Secundum utique claret, nempe in aliis ſectis non eſſe ſalutem: Sic ipſe definit Chriſtus Matth. 18. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus:* Sic omnium Patrum cœtus declaravit, Cyprianus epiſt. 40. Hieronymus ex profeſſo epiſt. 14. ad Damaſum, &c. Sic omnia Concilia contra Hæreticos adunata, quæ ab Eccleſia vera illos ejecerunt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametſi omnes fidei articuli non ſint æqualis ad ſalutem neceſſitatis, omnis tamen fidelis eos credere tenetur, eminentiores quidem explicite, cæteros vero implicite.

Secundo: Allucinantur Hæretici rebelles, dum in controverſiis fidei Eccleſiæ Proceres ut partes habent: ſunt enim a Chriſto conſtituti Judices; hinc incaſſum eorum judicium declinare tentant.

ARTICULUS QUARTUS.

De falſis Religionibus.

NON eſt animus hic texere falſarum omnium, immo & ſtupidarum Religionum hiſtoriam, maxime vero cum in prima parte ubi de exiſtentia & unitate Dei, de auctoribus, tum idololatriæ, tum duorum primorum principiorum admittentium tractaverimus.

Unum inpræſentiarum ſufficit ad propoſitum, aliquid dicere de origine, & progreſſu Religionis Mahumetanæ, quæ crevit in pejus in totis fere mundi partibus.

ORTUS.

REVERENDUS Pater Antonius le Grand Duacenſis Fratrum Minorum Recollectorum Anglorum quondam Miniſter Provincialis, in ſuo opuſculo de hiſtoria Hæreſiarcharum pag. 185. 186. 187. 188. Sic delineat Mahumetanæ Religionis hiſtoriam: "Mahometes, ſeu Mahometus, „ novus Hæreſiarcha, Turcarum Pſeudo- „ propheta exoritur apud Homeritas, ſi- „ ve in Arabia felice, ſub Heraclio Impe- „ ratore, & Honorio I. Romano Ponti- „ fice, Dagoberto item Francorum Re- „ ge, & Hiſebo Hiſpaniarum Rege, cir- „ ca annum Domini 630. ex infima ſor- „ te primum ſervus, & camelis paſcen- „ dis addictus, prorſuſque litterarum in- „ ſcius, locupletis heræ ſuæ effectus co- „ njux, deinde Pſeudo-prophetes, poſtre- „ mo Princeps atque Legiſlator. Opera „ Sergii Monachi exitialem ex Judaiſmo, „ Arianiſmo, & Ethniciſmo ſectam con- „ flavit cum dæmone, morboque comi- „ tiali correptus frequens corrueret, uxori „ cæteriſque perſuaſit ſe Angeli Michae- „ lis conſpectu & colloquio ſic conſter- „ nari. Formidabilem ſe exhibuit fami- „ liarium cæde, ac præſertim conſangui- „ neorum. Et cum regnum affectaret ad „ quod ob generis vilitatem pervenire „ non poſſet, quæſita religionis ſpecie, „ & nomine Prophetæ graſſandum ſibi eſ- „ ſe decrevit, unde volumen, quod *Alcoranum* vocavit, impuris & infelici- „ bus, Bayræ & Sergii, ut dictum eſt, „ præceptionibus effinxit, quod e cœlo „ ad ſe delatum mentitus, obſervandum „ ſuis ſectatoribus tradidit. „

Dogmata Alcorani.

MAHUMETES varia inſulſaque, immo & ridicula, credenda & tenenda in Alcorano ſuis proponit. Si quidem docet

Primo: Deum in eſſentia, & perſonis unum eſſe, ac proinde eum non eſſe Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, nec Deum habere aliam ſibi æqualem perſonam.

Secundo: Chriſtum Jeſum eſſe vere unigenitum Dei Filium, Patri ſimilem, ante mundum creatum: Spiritum, ſeu flatum Dei, animam Dei, virtutem Dei, ſapientiam, verum Dei verbum, Meſſiam maximum, & beatiſſimum, Angelis & Prophetis ſupereminere.

Tertio: Chriſtum quidem eſſe Dei verbum, ſed creatum, atque ſervum, quem

ſaſſus

faſſus eſt ex Maria Virgine ſine ſemine generatum: aiebat enim verbum ac ſpiritum Dei, cum in Mariam introiſſet, Filium genuiſſe, qui Dei Propheta & ſervus eſſet. In Alcorano ſic habetur ut legenti patebit.

Quarto: Contendit Judæos voluiſſe quidem Chriſtum contra legem in crucem agere, ſed cum eum apprehendiſſent & tenuiſſent, ejus tantum umbram cruci affixiſſe; ipſum vero nec in crucem actum eſſe, nec mortuum. *Damaſcen. de hæreſ.*

Quinto: Impoſſibile eſſe aſſeruit, ut Deus Filium habeat, hac ratione motus, quoniam nemo abſque fœmina fieri poteſt pater, ac proinde nec filium habere, Deum autem nec genitum, nec generatum eſſe. *Petrus Cluniac. in Summula.*

Sexto: Diabolum non ex nihilo, ſed a Deo, ex igne peſtifero creatum, non aliquando tamen ſalvandum. *Azoara.*

Septimo: Cuncta Eccleſiæ Catholicæ Myſteria abnegabat, quæ vim & efficaciam ſuam, a Chriſti paſſione obtinent. *Prateolus.*

Octavo: Eſſe putabat Jeſum Chriſtum nondum mortuum, moriturum nihilominus tandem, poſtea vero excitatum iri a mortuis, & venturum, non autem ante adventum antichriſti. *Petrus. Clun. in Suum.*

Nono: Summum bonum, vel ultimam hominis felicitatem in corporeis voluptatibus conſtituit, ſibi paradiſum fingendo, in quo ſibi & ſectatoribus ſuis præſtantes forma feminæ, cibum & potum miniſtrabunt, ad coitum ſemper paratæ, iis autem potiſſimum potituros, qui hoſtes interficerent, aut ab hoſtibus interficerentur. *Baronius* ann. 630.

Decimo: Circumciſionem cum Ebionitis inſtauravit, iis autem præputium tantum abſcindi volebat, qui ad ætatem perveniſſent, ac ratione uterentur. *Azoara.*

Undecimo: Abſtinentiam a mulieribus impoſſibilem eſſe propugnat, unde permiſſam a Deo luxuriam dicebat, etiam cum ancillis, aliiſve mulieribus domi ſubjectis. *Azoara.*

Duodecimo: Polygamiam viris permiſit, hoc eſt, fas viris eſſe exiſtimavit tot uxores ducere, quot ex facultatibus ſuis alere ac tueri poſſent. *Proteolus.*

Decimo-tertio: Divortium approbat Mahometes, hoc eſt, matrimonii ſolutionem, atque uxoris mutationem, præſertim ex tribus cauſis. 1. Si mulier infecunda fuerit. 2. Si moribus perverſis ſit. 3. Si viro non placeat. *Azoara.*

Decimo-quarto: Credebat omnes orbis Chriſtianos & Legem & Evangelium amiſiſſe, ac proinde Alcoranum non alia de cauſa exſcribendum ſuſcepiſſe, quam ut hominibus ſuas contrarietates exponeret, & viam rectam, atque miſericordiam credentibus patefaceret. *In Alcorano.*

Decimo-quinto: Propugnabat & Chriſtianum, & Judæum, & quemvis alium in æternum ſalvari poſſe, ſi Deum veneretur, eumque timeat, ac bona opera exequatur. *Azoara.*

Decimo-ſexto: Jubet in ſuo Alcorano ſummi & interfici nolentes converti ubicumque repertos, menſibus Haram peractis, omnibuſque viis illis inſidiandum.

Decimo-ſeptimo: Fatum aſſeruit, hominesque, ſive ad bonum, ſive ad malum deſtinari: unde Mahumetiſmi decretum eſt, latronibus, maleficis, peccatoribuſque aliis ex Dei prædeſtinatione, in eo ſtatu eſſe moriendum. Neque precandum ut Deus malos viam rectam doceat, nihil enim profecturum, niſi cui Deus voluerit. *Sanderus hæreſ.* 125.

Decimo-octavo: Vult Mahumetes non modo credi, obtemperarique ſuo Alcorano; propoſita belli ac maledictorum multorum pœna; verum caveri ne quicquam ex eo immutetur. *Damaſcenus.*

Progreſſus.

STUPENDUM prorſus eſt quantum creverit in pejus & in animarum pene infinitarum perniciem illa carnalis religio. Primum enim Arabes, deinde Ægyptios, poſtea Aſiam & Africam, immo & magnam Europæ partem occupavit, ſuoque necavit veneno, & hoc juxta victoriarum Imperatorum Mahumetanorum menſuram; infiniti quippe populi immani tyrannorum ſubditi imperio; alii enim ſuppliciis, tormentis, alii etiam blanditiis vitæ prorſus animalis & ſenſualis cedentes, vel priſtinam bonam abnegarunt religionem, vel Chriſtianam tametſi hæreſi fœdatam abjecerunt, vel nullam habentes oblatam Mahumetanam, ut ſuis indulgerent paſſioni-

bus, ſuſcepere, quod quidem exitialis comprobat experientia.

Proſcriptio.

CUNCTA Concilia quæ novas ſectas anathemate percuſſerunt, Mahumetanam conſequenter damnavere. Adverſus eam ſcripſerunt Ricardus Dominicanus in confutatione legis Mahumetanæ. S. Pius Papa epiſt. ad Mahometem Turcarum imperatorem: Bartholomæus Hungarus, & alii. Maxime vero bene multi Martyres qui Mahumetanorum non ceſſere ſuppliciis, ſed potius ipſis ceſſere tormenta. Concilium Lateranenſe quartum & quintum adunatum eſt contra Mahumetanos.

CONCLUSIO.

Secta Mahumetis eſt falſa & merum religionis commentum.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Illa Religio eſt falſiſſima, quę adverſatur juri naturali: Atqui talis eſt Religio Mahumetis. Ergo &c. Probatur minor. Mahumetes permittit multiplicitatem uxorem indiſcriminatim, tum ex ancillis, tum ex propinquis: Sed & licentiam eas ad nutum dimittendi facit; ita carnalis ut nec aliam ferme admittat beatitudinem, vult enim eſſe in paradiſo quem promittit, mulieres forma ſpecioſas quæ viris miniſtrent. Sed eſt contra jus naturale uxorum multiplicitas, cum Gen. 1. 27. habeatur: *Maſculum & feminum creavit eos*. Prohibuit quoque Chriſtus, excepta fornicationis cauſa dimitti uxorem, juxta illud Matth. 19. 6. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Cæterum ibid. 22. 30. Chriſtus de Regno Patris loquens ait, quod in illo loco: *Neque nubent, neque nubentur*. Ergo &c.

Secunda: Religio quæ manifeſtas implicat contradictiones eſt falſiſſima. Atqui religio Mahumetana contradictoria complectitur, ut ex dogmatibus ſupra laudatis liquet. Ergo &c.

Tertia: Ubi perpetuum adeſt mendacium, ibi nihil certi pro Religione habetur: atqui Alcoranum non niſi fabuloſa continet; nec mirum, nullis illa Religio conſignata eſt miraculis: nullam habuit miſſionem Mahumetes; nullos teſtes fide dignos: hinc non una eſt in Mahumetiſmo pro Religione ſecta & opinio. Ergo &c.

Quarta: Secta quæ omnia abjicit Myſteria, eſt Religionis commentum: Atqui Mahumetes Trinitatem, Incarnationem, & Sacramenta abnuit. Ergo &c.

Quinta: Religio Mahumetana ut primum ſe prodit, ſeipſam apud viros cordatos ſolvit: Igitur nedum eſt abjicienda, ſed abhorrenda: Et ne quis putet hoc eſſe phantaſma, operæ pretium eſt argumenta ex ipſius Legis textibus proferre.

I. *De* Paradiſi ſpurcitiis ait Azoara II. *Dulciſſimas aquas, pomaque multimoda, fructus varios, & decentiſſimas, ac mundiſſimas mulieres, omneque bonum ſui in æternum poſſidebunt*.

II. *Miracula* rejicit, & pro eis arma exhibet. Azoara 13. Deum ſic ad ſe loquentem inducit: *Tu quidem nequaquam ad eos, cum Dei miraculis manifeſtis venies, quoniam ea velut odioſa atque contraria rejiciunt, & veritati ad ſe venienti contradixerunt.... prædatores, & expugnatores eſtote*.

III. *Contradictio* multiplex in Alcorano: Azoara 11. Judæos, Chriſtianos & cæteros omnes Deum adorantes & bene viventes ſalvari propugnat: *Sciendum autem generaliter, quoniam omnis recte vivens, Judæus ſeu Chriſtianus, ſeu Lege ſua relicta, in aliam tendens, omnis ſcilicet Deum adorans, bonique geſtor, indubitanter divinum amorem aſſequetur*. Tum ſui mox oblitus Azoara 3. Mahumetanos a ſua Lege deficientes damnari contendit: *Tuam Legem propter aliam mutans, & in ea manens, hic & in alio ſæculo reus, igne indeficiente peribis*.

IV. *Innumera* in Alcorano adſunt mendacia: Azoara 13. ait Chriſtianos BB. Mariam ſemper Virginem ut Deum coli. Azoara 17. Scribit Deum pręcepiſſe Angelis Adamum adorare. Azoara 47. Chriſtianis imponit quod Deo non filium dumtaxat, ſed & filias tribuant. BB. Virginem ſororem facit Moyſis.

V. *Mira* de Chriſto ejuſque Evangelio enarrat & agnoſcit vera, nec tamen ſequitur. Azoara 12. dicit Chriſtum poſt Patriarchas & Prophetas miſſum dediſſe optimum Evangelium. Azoara 67. Deum

ſic

ſic loquentem inducit: *Nos Evangelium dedimus, non ob aliud, niſi ut per ipſum Dei dilectionem atque gratiam aſſequerentur.* Azoara 5. Commemorat ſalutationem ab Angelo Mariæ factam, & magnis cum filio Jeſu Chriſto eam effert encomiis. Rurſus Azoara 11. 29. 53. 71.

VI. *Facit* Deum peccati auctorem in Alcorano capit. 25. quatenus ait diabolum ex igne peſtifero a Deo creatum ex neceſſitate peccare, conſequenter in hac hypoteſi Deus eſſet auctor peccati.

Solvuntur objectiones Mahumetanorum.

Objiciunt: Illa religio ſaltem eſt bona, quæ multitudine, cum colentium, tum Regnorum, tum Provinciarum, tum etiam Victoriis in immenſum ſuperat Romanam: Sed religio Mahumetana ceteras colentium numero excedit: Ergo &c. Probatur major. Ex ipſorum Catholicorum placitis, major pars minori preponderat, hinc ut primum major Præſulum numerus adhæret diplomati dogmatico, res in omni Orthodoxorum opinione de fide tenenda evadit, & obſtrepentes cauſa cadunt. Minor vero de ſe patet. Ergo &c.

Reſpondeo I. negando majorem: Omnis terra prioribus a creatione ſæculis corruperat viam ſuam: Ergo ne vera religio non in ſolo Noe ejuſque ex octo dumtaxat perſonis familia, non apud ſanctum Patriarcham, ſed carnales diluvio exterminandos homines exiſtebat? Abſit vel cogitare. Aſſuerus Paganus ſupra centum viginti ſeptem Provincias imperabat: poſt ipſum vero Alexander Magnus: Tum & Romani in quorum ditione cunctus fere erat terrarum orbis poſitus, Judæi vero in Palæſtinæ veluti terræ angulo concludebantur, quis tamen ſanæ mentis dixerit, veram religionem cum idololatris, minime vero cum Judæis floruiſſe. Unum ſcimus, multos quidem ex Evangelio vocatos, paucos vero electos: Et Pſal. 147. habetur: *Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis.* Non igitur ex multitudine colentium concludendum eſt, religionem Mahumetis eſſe bonam: maxime cum ejus creverit imperium ex multitudine, furore & crudelitate acta; hinc nullum in Victoriis miraculum, ſed non ſemel apparuit in Victoriis Chriſtianorum, qui cum exigua Militum manu formidandas Mahumetanorum acies ſæpius devicerunt.

Reſpondeo II. diſtinguendo majorem: Si multitudo fide & pietate prævaleat, ipſi adhærendum eſt, concedo: ſecus, nego. Crevit quidem adhærentium Mahumeti numerus, ſed ex effrenata omnium ferme vitiorum licentia, & vi armorum; quocirca ejus religionem non bonam, ſed peſſimam ex ipſi adhærentium numero eſſe concluditur. Laudabat quidem Athanaſius contra Arianos ſibi adverſantes majorem numerum Preſulum, ſed in fide Nicena ſibi adunatorum: opponebat utique Donatiſtis majorem Epiſcoporum numerum Auguſtinus, ſed fidem Petri cuſtodientium & ſervantium.

Inſtant: Antiquitas argumentum eſt optimæ religionis: Sed religio Mahumetis ſeptimo quaſi incohante ſeculo vigere cepit; & eam omnis generis, ætatis, ſexus, litteraturæ, dignitatis homines amplexi ſunt. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Antiquitas Apoſtolica, concedo: mere humana & partim nova, nego. Ex Auguſtino ſola Traditio quæ non habet initium, ſed ex Chriſto per Apoſtolos ſuam ducit originem, eſt fidei regula: Religio vero Mahumetana ab impoſtore impio & fidei Apoſtata ortum ducit: idcirco deteſtanda eſt, & fugienda.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Religio Mahumetana falſa eſt.

Primo: Quia nova & a falſo Propheta ſine miſſione & miraculis, ſed ſolum vi armorum & vitiorum licentia ſtabilita eſt.

Secundo: Non niſi obſcena ſpirat, & ſicut in terris ſic & in confiĉto paradiſo ſpurcitias carnis indiſcriminatim admittit.

Tertio: Implicat contradictionem; modo enim Mahumetes omnes promiſcue & Judæos & Chriſtianos ſalvari poſſe aſſerit, modo ſuis etiam ignem comminatur eternum, ſi a ſuo Alcorano defecerint.

SYNO-

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

Primo : fruſtra opponunt Chriſtianis Mahumetani, ſuam multitudinem, cum lata ſit via quæ ducit ad perditionem, & ſecta non niſi ex licentia vitiorum creverit.

Secundo : Tametſi religio Mahumetana non nihil antiqua ſit, neque tamen Apoſtolica, neque Chriſtiana, ſed prorſus ex multis abominabilis exiſtit.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO SECUNDA
DE ECCLESIA,
Ut eſt ſupremus fidei controverſiarum judex, ejuſque notis.

LUTHERANI & Calviniſtæ propugnant Eccleſiam non eſſe ſupremum controverſiarum judicem, quatenus unicuique tribuunt de dogmatibus in Scriptura ſacra contentis ſecundum ſpiritum particularem judicare: contendunt quoque Eccleſiam non eſſe viſibilem, ſuam tamen omnibus pollere dotibus, quæ conveniunt veræ Eccleſiæ: Sed contra quod ipſe Chriſtus Luc. 11. 23. dicit: *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit*.

Dogma de veritate Eccleſiæ, quæ controverſiarum fidei ſupremus judex multis momentis oſtenditur.

PRIMO: Quia præter regulas fidei mortuas, Scripturam ſcilicet & Traditionem, animata ad res fidei determinandas & finiendas prærequiritur.

Secundo: Quia iſta regula in judicando de fidei dogmatibus, immo & de factis dogmaticis eſt infallibilis.

Tertio: Quia Eccleſia quæ eſt illa regula animata eſt viſibilis, Catholica, Apoſtolica, una, ſancta, aliaſque veræ Eccleſiæ dotes ſibi vindicat.

Quarto: Iſtæ omnes dotes ſoli Eccleſiæ Romanæ conveniunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum præter regulas mortuas requiratur animata, ſeu Eccleſia quæ ſit ſupremus controverſiarum fidei judex?

CONCLUSIO CATHOLICA.

Eccleſia eſt fidei controverſiarum judex ſupremus neceſſarius.

HÆc concluſio jam patet ex ſupradictis de fide, ubi probavimus ad ſolam Eccleſiam ſpectare proponere credenda, nunc vero ex profeſſo probatur auctoritate & ratione.

Primum argumentum ex Scriptura ſacra depromitur.

QUOD utrumque Teſtamentum docet, ſic tenendum eſt: Atqui ex utroque habetur præter regulas mortuas fidei, animatam requiri, ſcilicet, Eccleſiam: Igitur Eccleſia eſt regula fidei animata.

Probatio ex veteri Teſtamento.

LEGITUR, Exodi 18. 13. & ſeq. de Eccleſia ad fidei controverſias dirimendas: *Altera autem die ſedit Moyſes, ut judicaret populum qui aſſiſtebat Moyſi a mane uſque ad veſperam, quod cum vidiſſet cognatus ejus, omnia ſcilicet quæ agebat in populo, ait: Quid eſt hoc quod facis in plebe? Cur ſolus ſedes & omnis populus præſtolatur de mane uſque ad veſperam? Cui reſpondit: venit ad me populus quærens ſententiam Dei. Cumque acciderit eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me ut judicem inter eos, & oſtendam præcepta*

Dei

Digitized by Google

Dei & Leges ejus. At ille, non bonam, inquit, rem facis, ſtulto labore conſumeris, & tu & populus iſte qui tecum eſt: ultra vires tuas eſt negotium, ſolus illud non poteris ſuſtinere. Sed audi verba atque conſilia: & erit Dominus tecum. Eſto tu populo in his quæ ad Deum pertinent ut referas quæ dicuntur ad eum: oſtendaſque populo cæremonias & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros ſapientes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos, qui judicent populum omni tempore.

Eo loci Moyſes prædicatur ut ſupremus controverſiarum fidei judex, quippequi eſſet Sacerdos magnus, ante ipſum Aaron a Deo ipſo conſtitutus, juxta illud Pſal. 98. *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus*. Quod quidem colligitur ex cap. 28. & 29. Exod. ubi habetur Moyſen ſacrificaſſe, tum & conſecraſſe veſtes Aaron, atque eumdem unxiſſe: pro rebus vero civilibus erant alii judices, ut Scriptura laudata refert. Igitur præter regulas mortuas neceſſaria eſt animata, quæ fidei dogmata & explicet, & definiat.

Celebris eſt pro eodem momento locus Deut. cap. 17. 8. & ſeq. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus. Venieſque ad Sacerdotem Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem; & facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo: decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael.* Deus ipſe conſtituit Sacerdotem ut ſupremum controverſiarum judicem, præcepitque populo ſub interminatione mortis obedire ſententiæ Sacerdotis: quinam autem ille Sacerdos ſit, alibi declaratur Exod. 24. 14. Moyſes enim aſcendens in montem, Deum allocuturus, dixit Senioribus: *Expectate hic donec revertar ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiſcum: & ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos.*

Eadem veritas paſſim declaratur in eodem Teſtamento. Lib. 2. Paralip. capit. 10. legitur Joſaphat Regem Judæ conſtituiſſe in Jeruſalem Sacerdotes qui judicarent cauſas religionis, & hi erant diſtincti a judicibus cauſarum civilium.

Aggæi 2. 12. habetur: *Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga Sacerdotes legem*. Tum Malach. 2. 7. *Labia enim Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum eſt*. Igitur requiritur ſupremus judex, qui fidei controverſias dirimat, & eſt Eccleſia.

Probatio, ex novo Teſtamento.

Matthæi 18. 17. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Gal. 1. 9. *Si quis evangelizaverit præter id quod accepiſtis; anathema ſit*. Eo loci loquitur de Scripturis, quas de Chriſto fidelibus interpretatus fuerat. Rurſus ibidem cap. 2. 1. & ſequent. *Aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba aſſumpto & Tito. Aſcendi autem ſecundum revelationem: & contuli cum illis Evangelium quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem*. Audis Apoſtolum exigere ab Eccleſia ſui Evangelii confirmationem, ſcilicet a Petro, Jacobo, & Joanne, illam repræſentantibus, ne iſtius defectu approbationis in vanum cucurriſſet, ut ipſe fatetur. Hinc Tertullianus libr. 4. contra Marcion. Hieronymus epiſtol. ad Auguſt. quæ eſt inter Auguſtinianas 14. explicantes Apoſtoli verba, ajunt, Eccleſiam ea conditione credidiſſe Pauli Evangelio.

Inſignis eſt pro eodem momento locus ejuſdem Apoſtoli, qui Epheſ. 4. 14. ſic loquitur: Chriſtus, *Dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.... Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris,*

roris. Quibus verbis Apoſtolus pronuntiat regula animata opus eſſe, & ideo Eccleſiam habere Apoſtolos, Prophetas & Doctores, qui genuinum Scripturarum ſenſum aperiant: hanc autem egregiam affert rationem; ne ſi juxta ſpiritum privatum Scripturam intelligeremus, circumferremur omni vento doctrinæ ad circumventionem erroris.

SECUNDUM ARGUMENTUM

Ex SS. Patribus eruitur.

SS. Patres, ab ipſa vagiente Eccleſia locuti ſunt pro fide & religione tum explicanda, tum contra impugnantes defendenda: Sed præter Scripturam & Traditionem propugnant Eccleſiam in omnibus eſſe audiendam, maxime pro fidei & moralitatis dogmatibus, ipſi vero eam pro iſto fungendo munere ſimul cum Conciliis velut ejus organa, quibus circa credenda ſe explicaret, adjuvarunt. Ergo &c. Probatur minor exquiſitis SS. Patrum textibus.

Irenaus lib. 3. capit. 2. inſurgit adverſus hæreticos, eo quod Traditionem Patrum abiicientes, in Scripturæ indagandis ſenſibus & explicandis myſteriis independenter ab Eccleſia, ſcientiam ſe habere jactitarent: " Sapientiam, *ait*, loquimur „ inter perfectos...... Hanc ſapientiam „ unuſquiſque eorum eſſe dicit, quam a „ ſemetipſo adinvenit, fictionem videlicet, ut digne ſecundum eos ſit veritas, aliquando quidem in Valentino, „ aliquando autem in Marcione, aliquando in Cerintho...... Se vero indubitate, & incontaminate, & ſincere abſconditum ſcire myſterium; quod quidem impudentiſſime eſt blaſphemare „ ſuum factorem.... Quapropter undique „ reſiſtendum eſt illis. „ Rurſus lib. 3. cap. 4." Non oportet adhuc quærere apud „ alios veritatem, quam facile eſt ab Eccleſia ſumere. „

Aſtipulatur S. Cyprianus epiſtol. 55. ad Cornelium Papam, his verbis: " Neque „ enim, *inquit*, aliunde hæreſes obortæ „ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam „ inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur.... Cui ſi ſecundum magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa; nemo adverſum Sacerdotum Collegium quidquam moveret. „ Loquitur contra obſtrepentes hæreticos, qui Scripturas in proprium trahentes ſenſum, adverſus Eccleſiam rebellant.

S. Auguſtinus, inter omnes eminet pro veritate concluſionis aſtruenda. Libr. 2. contra Creſconium cap. 33. tum libr. de utilitate credendi capit. 7. increpat hæreticum, qui juxta ſenſum privatum in explicandis Scripturis non audit Eccleſiam: " Tu, *ait*, in eos Libros qui ſancti & „ divinorum Myſteriorum pleni ſunt, & „ prope totius humani generis confeſſione diffamantur, ſine duce irruis, & „ ſine duce & præceptore audes proferre ſententiam. „ Tum lib. contra epiſt. Fundamenri cap. 5. hanc auream emittit confeſſionem: *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me catholica Eccleſia commoveret auctoritas.*

TERTIUM ARGUMENTUM

Ex poſſeſſione Eccleſiæ idem affulget, & ipſorum Imperatorum teſtimonio.

Possessio Eccleſiæ habet pro veritate defendenda rationem tituli, poteſtatis vero ſupremæ obedientia mirum in modum illam roborat; hinc fidei protectorum nomine celebrantur Principes: atqui ex utroque capite liquet Eccleſiam eſſe animatam fidei regulam, qua Scripturarum & Myſteriorum ſenſus manifeſtantur. Et probatur.

Prima pars oſtenditur, ex omnibus fidei controverſiis a Chriſto nato ſubortis, quas Eccleſia ſola ſupreme judicavit. Primo ſeculo orta eſt de legalibus controverſia, ut habetur Act. 15. hanc in Concilio Jeroſolymitano diſcuſſam definivit Eccleſia: altera ſecundo ſæculo circa celebrationem Paſchatis emerſit, & hæc Victore I. clavum Eccleſiæ tenente, in Concilio Palæſtinæ habito judicata eſt: & ſic de aliis in Conciliis, tum Generalibus, tum Nationalibus, & Provincialibus adverſus hæreticam pravitatem.

Secunda pars, quæ Imperatorum teſtimoniis innititur ab exemplis facile probatur.

Aurelianus, Imperator Paganus certior factus

factus de ſchiſmate, inter Paulum Samoſatenum & Catholicos ſuborto pro domo Eccleſiæ, juſſit domum reddi illis, quibus hanc aſſignarent Eccleſiæ Sacerdotes.

Conſtantinus Magnus, noluit ſedere ut judex fidei controverſiarum in Concilio magno Niceno, ſed inferius, & veluti ad Patrum pedes conſiſtens audivit fidei definitionem contra Arium, & Filii cum Patre conſubſtantialitatem declaratam pro virili contra rebelles defendit. Rurſus videns Donatiſtas a Concilio Arelatenſi ad ipſum provocantes in religionis materia, eos, inquit Optatus Milevitanus lib. 1. adverſus Parmenianum pagin. 44. ſic alloquitur: " O Rabida furoris audacia! ſicut „ in cauſis Gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt, ad Imperatorem „ provocatis. „ Tum exilii pœna eos abjecit. Euſebius lib. 3. de vita Conſt. cap. 10. celebrat ejus Concilio humile obſequium; ipſe vero epiſt. ad Concilium Patres ſic alloquitur: " Quæ cum ita ſint, „ cæleſtem gratiam & plane divinum mandatum libenter ſuſcipite. Quicquid enim „ in ſanctis Epiſcoporum Conciliis geritur, ideo omne ad divinam referendum „ eſt voluntatem. „ Et hoc eſt ejus obedientiæ erga Eccleſiam argumentum.

Theodoſius junior epiſtol. ad Concilium Epheſ. ſic ſcribit: " Candidianum preclariſſimum ſacrorum domeſticorum comitem ad ſacram veſtram Synodum abire „ juſſimus: ſed ea lege & conditione, ut „ cum quæſtionibus & controverſiis quæ „ circa fidei dogmata incidunt, nihil „ quidquam commune habeat. Nefas eſt „ enim qui Sanctiſſimorum Epiſcoporum „ Cathalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſe „ ſe immiſcere. „

Martianus Imperator, eadem proſequitur reverentia Eccleſiæ de dogmatibus latum judicium. L. *Nem.* cap. de ſumma Trinitate & fide catholica, his verbis: " Injuriam facit judicio Reverendiſſimæ Synodi, qui ſemel judicata revolvere, & „ diſputare contendit. „

Non omittendus Baſilius Imperator, qui in oratione, quam habuit in octava Synodo Act. 10. ultra fatetur non ad laicos, etiam principes, ſed ad ſolam Eccleſiam ſpectare controverſias fidei & religionis dirimere: " De vobis autem laicis, tam „ qui in dignitatibus, quam qui abſolute „ converſamini, quid amplius dicam non „ habeo, quam quia nullo modo vobis licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem „ movere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & univerſali Synodo „ adverſari. Hoc enim inveſtigare & quęrere, Patriarcharum, Pontificum & Sacerdotum eſt, qui regiminis Officium „ ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ligandi & ſolvendi poteſtatem habent: „ qui Eccleſiaſticas & cęleſtes adepti claves: non noſtrum qui paſci debemus, „ qui ſanctificari, qui ligari, vel a ligamento ſolvi egemus. „

Ex his claret ad laicos non pertinere judicare de fidei & religionis controverſiis: hinc non ſemel contigit pios & chriſtianos Principes, ut primum hæreticos movere tragœdias in ſuæ ditionis regionibus animadverterint, confugiſſe ad ſummos Pontifices, ut abſque mora adunarent Synodos, quæ hæterodoxorum proterviam frangerent.

QUARTUM ARGUMENTUM.

Ex rationibus Theologicis coaleſcit.

PRIMA: Ubi vel in ipſa lege obſcuritas & difficultas adeſt, requiritur judex qui illam explicet; ſic Deus fieri ſtatuit Exod. 17. & Deut. 18. ut ſupra oſtenſum eſt, & hoc ex eodem ſtatuto ſolam ſpectat Eccleſiam: Atqui multa latent in Scripturis ſacris myſteria, multæ circumferuntur difficultatum umbræ, quibus tot involucris obteguntur: Igitur requiritur regula animata quæ eſt Eccleſia, qua cuncta ad intelligentiæ metam perducantur. Probatur minor, de qua ſolum eſt apud Hæreticos dubium. S. Petrus epiſt. 2. cap. 3. 16. ait: Quædam eſſe intellectu difficilia, in B. Pauli Epiſtolis: *In quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.*

Secunda: Uſus obtinuit, tum in veteri, tum in novo Teſtamento Eccleſiam controverſias fidei, & difficultates explanare. Ergo &c. Probatur antecedens. Primo quidem, ex veteri Teſtamento: Magi Chriſtum adorandum in urbe Ieroſolyma quęrentes, adiere Regem, qui turbatus adu-

adunavit Synagogam, quæ juxta legem, ubi Meſſias naſceretur, declararet; ſic enim habetur Matth. 2. 3. & ſeq. *Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo. Et congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei: in Bethlehem Juda. Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda, ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.*

De Novo vero non unum eſt exemplum; Chriſtus ipſe parabolas explicabat diſcipulis. Celeberrimum eſt colloquium quod de hoc momento, cum diſcipulis Emmaus habuit; ſic enim ſcriptum eſt Luc. 24. *Nonne oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens a Moſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de illo erant.* Inſignis eſt etiam ſermo Philippi Diaconi ad Eunuchum Reginæ Candacis, cui Scripturam Iſaiæ, cujus ſenſum ignorabat, de Chriſto explicavit; ſic habetur Act. 8. 27. & ſeq. *Ecce vir Æthiops.... venerat adorare in Jeruſalem & revertebatur ſedens ſuper currum ſuum: legenſque Iſaiam Prophetam..... Accurrens autem Philippus, ... dixit putas ne intelligis quæ legis? qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi.... Aperiens autem Philippus os ſuum, & incipiens a Scriptura iſta, Evangelizavit illi Jeſum.*

Tertia: Scriptura multos ſubit ſenſus: hinc modo unum, modo alterum adoptat, ſed hæterodoxi ſemper in malam & ſiniſtram partem ſumunt, ut ſcribit Tertullianus lib. de Præſcript. capit. 17. ita ut quaſdam etiam ad nutum abjiciant Scripturas: " Iſta hæreſis, *inquit*, non recipit quaſdam Scripturas; & ſi quas recipit, non recipit integras..... Et ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diverſas expoſitiones commentata convertit. Tantum veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantum & corruptor ſtylus. " Igitur requiritur ſupremus controverſiarum judex, qui Scripturas explanet; ſic concludit Tertullianus ibidem cap. 19. " Ergo non ad Scripturas provocandum eſt, nec in his conſtituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut par incertæ. " Idem dicendum de Traditione, alia mortua regula, quippe quæ varios etiam ſubeat ſenſus: quandoquidem & Quatuordecimani, & Rebaptizantes contendebant, ſe morem ab Apoſtolis acceptum gerere.

Quarta: Deus prohibet juxta ſpiritum privatum ſacras Scripturas explicare. Synodus vero Tridentina propter hoc etiam cenſura animadvertit in Proteſtantes; ergo ad Eccleſiam pro iſto momento confugiendum eſt; ſin minus præcluderetur via converſioni Hæterodoxorum, quippe qui firmarentur in errore, & in tenebris ſicut in luce ambulare poſſent, cum unuſquiſque ſuum ſequens privatum ſpiritum foret in tuto. Probatur antecedens: Deus increpat eos omnes qui in rebus divinis & religionis proprium ſequuntur ſpiritum: Igitur non licitum eſt alium de Scripturis præter Eccleſiam judicem quærere & audire. Probatur illud ulterius antecedens, ex veteri & novo Teſtamento: ex veteri quidem Ezech. 13, 3. ait: *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident.... Vident vana & divinant mendacium.... cum ego non ſim locutus, ait Dominus.* Rurſus Jeremiæ 23. 16. *Nolite audire verba Prophetarum qui prophetizant vobis & decipiunt vos, viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini.* Ex novo vero Chriſtus, non abſimilia effatur Matth. 7, 14. aitque: *Attendite a falſis Prophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Jam vero Synodus Trid. prohibet ne quis Scripturas explicet contra Eccleſiæ ſenſum ab ipſa determinatum, decreto de edit. & uſu ſacrorum Librorum.

Quinta: Habemus in hac controverſia, hæreticos confitentes reos, cum ipſi dictis & factis propugnent, quoties aliquod circa religionem dubium contingit, recurrendum eſſe ad Eccleſiam, quæ in Synodo adunata quid fide tenendum, vel abjiciendum definiat: ſic eo motivo ſuam congregaverunt ſpuriam Eccleſiam Donatiſtæ in Synodo Bajacenſi, ubi aderant trecenti circiter Epiſcopi, ubi ſuos errores publicaverunt: ſic Neſtoriani in Pſeudo-Concilio Epheſino, ubi quadraginta ferme aderant Præſules, quibus præſidebat Joannes Antiochenus, Neſtorium defenderunt. Sic Eutychiani in Latrocinio Epheſino, in quo Dioſcorus vi, armis & erga catho-

tho-

tholicos immani crudelitate errores Eutychetis defendit. Sic a Proteſtantibus Synodus Dordeacena eo ſolum motivo ex omnibus Europæ Calviniſtis adunata eſt ut, diſcuſſa controverſia, inter Gomarem & Arminium, prioris ſententia de prædeſtinatione neceſſitante, vel poſterioris Semipelagiana adoptaretur, & omnibus hinc inde auditis Theologis, ſtatutum eſt a Regnorum Miniſtris ſub pœna depoſitionis prædeſtinationem neceſſitantem, ut quid fidei eſſentiale eſſe tenendam: ſic in Synodo Carentonica verſus ann. 1636. proſcripti ſunt ii omnes qui, ſpretis Colloquiorum, Synodorum Provincialium, & Nationalium conventibus, ſecundum proprium ſpiritum ſacras explanarent Scripturas, & de rebus in materia Religionis, juxta phantaſiam judicarent, quocirca Independentes appellati ſunt. Ratio damnationis & cenſuræ ea a Miniſtris d' Allæo, Bochardo, & Derelincour Synodi Præſidibus affertur, quod in hypotheſi quod unicuique licitum foret in rebus divinis proprium ſequi ſpiritum, tot eſſent religiones quot exiſterent capita. Igitur ſola Eccleſia, ipſis non diffitentibus hæreticis, eſt ſupremus controverſiarum fidei judex: quia vero ſola Romana, ut ſupra oſtendimus eſt vera Eccleſia, ad eam ſolam utique ſpectat definire credenda.

Fit ſatis objectionibus Heterodoxorum.

Objiciunt: Chriſtus, ait Joan. 5. 34. *Ego non ab homine teſtimonium accipio*. Rurſus Matth. 23. 8. *Vos autem nolite vocari Rabbi: unus eſt enim Magiſter veſter Chriſtus*. Igitur non Eccleſiæ id muneris eſt explicare & definire credenda, ſed ſolius Chriſti prærogativa; ſin minus Spiritus ſanctus, qui loquitur in ſacris Scripturis acciperet ab hominibus teſtimonium; non unus Chriſtus, ſed plures exiſterent Magiſtri, quod dubio-procul improbat Dominus, qui ut confundat Phariſæorum ſuperbiam, qui Magiſtri appellari congaudebant, præcepit Apoſtolis ut neminem inter homines Magiſtrum vocarent.

Confirmatur: Chriſtus Dominus ad ſenſum myſteriorum habendum non ad Eccleſiam ſeu ad homines, ſed ad Scripturas recurri vult; ſic enim habetur Joan, 5. 39. *Scrutamini Scripturas.... Illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me*. Tum Act. 17. 11. de Beroenſibus S. Lucas, ſcribit: *Susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent*. Ergo &c.

Reſpondeo I. Opponendo Scripturam Scripturæ. Ipſe Chriſtus Matth. ult. in omnem terrarum orbem ſuos miſit diſcipulos, qui Gentes docerent, hoc eſt, ſenſum Scripturarum de ſua miſſione & divinitate explanarent; tum teſtes ſibi de his omnibus eſſent, juxta illud Act. 1. 8. *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ*.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Chriſtus non accipit teſtimonium ab hominibus qui Scripturas temerando incarnationis ſuæ myſteria tentabant, concedo: a juſtis & fidelibus, ſubdiſtinguo; teſtimonium palmare & abſolute neceſſarium, concedo: ſuam enim ſignis & miraculis omni exceptione majoribus probaverat miſſionem, hinc Joan. 10. Judæis incredulis, in ipſum blaſphemantibus, ait: *Si mihi non vultis credere, operibus credite*. Aliquod ad ſui nominis exaltationem, nego. Ex locis in prima reſponſione adductis voluit miniſterio diſcipulorum ſuam propagari religionem, adeoque ſummam credendorum per illos proponi, & explicari.

Ad confirmationem ſimiliter, diſtinguo: Scrutamini Scripturas, & illis credite juxta Eccleſiæ ſenſum, concedo: excluſo ejus ſenſu & definitione, nego. Varii varie ſacras ſcrutantur Scripturas, ſed multi eas in ſuum perverſum detorquent ſenſum, ut Ebioniſtæ, qui ex eis concludebant Chriſtum eſſe purum hominem; Ariani ex eiſdem Verbi conſubſtantialitatem, ſed incaſſo niſu exſuſſlare volebant. Requiritur igitur præter regulas mortuas animata, quæ credenda proponat & definiat: Et eſt Eccleſia.

Inſtant: Atqui non opus eſt Eccleſia ad veritates Religionis edicendas, ſed Scriptura ſufficit. Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Antequam Eccleſia loquatur, veritas Myſteriorum continetur in Scripturis, ita ut nihil eis aut addere, aut immutari, vel ipſi Eccleſiæ non liceat; unde juxta inconcuſſam Theologorum & Patrum Doctrinam, Eccleſiæ definitio quæ-

quæcumque ſit, non facit fidei articulum, ſed ſupponit. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad probationem diſtinguo: Veritas myſteriorum in Scripturis antequam Eccleſia loquatur, ſecundum ſe continetur, concedo: clare & explicite, ita ut plures non poſſit ſubire ſenſus, nego. Capitalia myſteria, ut ſanctiſſima Trinitas, & Dominica Incarnatio explicite habentur in Scripturis: quia vero textus ſacer plures ſubit ſenſus, non ſemel contigit clariores de myſteriis Scripturas ab Ebionitis & Arianis ſic fuiſſe defloratas, ut illi ex iis concluderent Chriſtum eſſe purum hominem, iſti vero Verbum eſſe creaturam: quocirca opus fuit ſenſum genuinum in Concilio primo & ſecundo Antiocheno contra priores explicari de Chriſti divinitate; in Concilio vero primo Nicæno de Verbi conſubſtantialitate contra poſteriores. Jam vero quædam alia Myſteria, ut gratiæ efficacia, & ejus cum libertate hominis conſociatio non ſatis de ſe patent, & ex hac parte major exurgit neceſſitas regulæ animatæ, quæ obſcuriora per clariora definiat & proponat: *Ne circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris*, inquit Apoſt. Eph. 4. 14. Demum quædam etjam dogmata, talibus implicantur involucris in Scripturis, qualis eſt celebratio Paſchatis 14. luna poſt æquinoctium vernum, validitas Baptiſmatis verbis evangelicis ab Hæreticis collati, ut neceſſe fuerit Eccleſiam traditione innixam ea momenta declarare.

Contra: Inde ſequeretur Scripturas ab hominibus pendere, cum ab Eccleſia robur acciperent: abſurdum conſequens: Ergo & antecedens.

Reſpondeo diſtinguendo: Sequeretur Scripturam pendere ab hominibus, quoad ſe, & veritates quas complectitur, nego: independenter enim, & antequam homines in Eccleſia loquantur, Scripturæ a Spiritu ſancto inſpirante, docente & revelante ſunt: quoad explicationem, ſubdiſtinguo: pendere ſecundum quid & improprie, concedo: proprie, nego. In explicatione alicujus ſacri textus duo ſunt ſpectanda, myſterium ſcilicet & veritas revelata, tum expoſitio ſenſus genuini; primum non pendet ab Eccleſia, ſecundum vero eatenus ab ea dependet, quatenus id muneris ei incumbit figere & determinare ſenſum divinum, quod quidem non facit niſi ut inſpirata & a Deo adjuta; hinc tota dependentia ſe tenet & ex parte Eccleſiæ, quæ a Spiritu ſancto habet infallibiliter recte proponere credenda, & ex parte audientium, qui viciſſim opus habent Eccleſia, ut legitimum Scripturæ ſenſum diſcant.

Urgent: Atqui Fideles non ab Eccleſia, ſed a Spiritu ſancto unicuique interius loquente habent Scripturæ ſenſum: Ergo &c. Probatur ſubſumptum dupliciter. Primo quidem ex ipſa Scriptura 1. Joan. 2. 27. dicente: *Non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus*. II. Nihil certi habetur pro iſto momento confugiendo ad Eccleſiam, quandoquidem inter Theologos quidam tenent ad ſenſum Scripturarum indagandum ſufficere ſummum Pontificem ex cathedra loquentem; alii ulterius conſenſum Epiſcoporum tacitum vel expreſſum exigunt, nec deſunt qui abſolute Concilium Oecumenicum approbatum & omnium Præſulum ſuffragiis munitum eſſe ad hoc neceſſarium autumant: Sic Novatores propugnant.

Reſpondeo, nos huic difficultati jam feciſſe ſatis, ubi egimus de proponendis fidei articulis. Ad abundantiam tamen juris nego ſubſumptum. Ad primam probationem diſtinguo: Unctio concomitante verbo prædicatoris docet, concedo: excluſa fidei propoſitione, nego: fides enim, ait Apoſtolus Rom. 10. eſt ex auditu, auditus autem per verbum Dei: Sed parum eſt ſermonem foris proferre, niſi Spiritus ſanctus per gratiæ unctionem interius inſonet. Solutio eſt D. Auguſtini, qui tract. 3. in epiſt. S. Joan. n. 13. ait: " Videte fratres magnum Sacra„ mentum; ſonus verborum noſtrorum au„ res percutit, magiſter intus eſt. Nolite „ putare quemquam aliquid diſcere ab „ homine. Admonere poſſumus per ſtre„ pitum vocis noſtræ, ſi non ſit intus „ qui doceat, inanis fit ſtrepitus noſter. „ ... cathedram in cœlo habet qui cor„ da docet. Propterea ait & ipſe in E-

„ vangelio : Nolite vobis dicere magi-
„ ſtrum in terra, unus eſt Magiſter ve-
„ ſter Chriſtus. „

Ad ulteriorem probationem diſtinguo : Diſputatur in Scholis de modo quo Eccleſia proponere poteſt credenda, concedo : de neceſſitate propoſitionis credendorum, nego. Ultro conveniunt Orthodoxi Theologi ad ſolam Eccleſiam ſpectare proponere & determinare credenda; quia vero ſemper accedit conſenſus tacitus vel expreſſus Epiſcoporum, non relinquitur circa fidei dogmata propoſita credenda ambigendi locus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Præter regulas fidei mortuas requiritur animata, quæ ſit ſupremus controverſiarum Judex, & eſt Eccleſia.

PRIMO : Hoc ipſum declaratur Exod. 18. & Deut. 17. ubi Sacerdotes ab ipſo Deo rerum religionis Judices proponuntur. Tum Matth. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.*

Secundo : Sic docent Patres ; in primis Irenæus lib. 3. cap. 2. Cyprianus epiſt. 55. Aug. lib. contra Epiſtolam Fund. cap. 5. his verbis : *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas.* Ita definit Synodus Tridentina decreto de uſu ſacrarum Scripturarum.

Tertio : Sic etiam uſus perpetuus obtinuit ; quotieſcumque enim aliqua contigit fidei controverſia, toties Eccleſia eam diſcuſſit ; diſcuſſam vero modo per Concilia, modo per Summum Pontificem & Paſtores definivit.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMOQUIDEM : Nec Chriſtus, nec Scriptura accipiunt ab hominibus teſtimonium, quoad ſe, bene vero quoad fidei explicationem & propagationem.

Secundo : Verum eſt Fideles Spiritus ſancti unctione intus edoceri, ſed non excludendo Eccleſiam proponentem credenda, juxta illud Rom. 10. *Quomodo audient ſine prædicante.* Hinc ipſe Chriſtus Scripturas, quæ erant de ſeipſo, explicavit Diſcipulis Emmaus adeuntibus, Matth. ult.

Tertio : Nullus aliquo mentis ſcrupulo moveri debet propter diverſas circumſtantias, de modo quo Eccleſia utitur ad fidei dogmata proponenda & definienda ; omnes quippe conveniunt de veritatis ſubſtantia, videlicet ad Eccleſiam ſpectare proponere & definire credenda ; quod autem fiat per Eccleſiam diſperſam, vel in Concilio adunatam, vel etiam per Summum Pontificem ex cathedra loquentem, cui accedit ſemper conſenſus expreſſus, vel tacitus majoris & ſanioris ſaltem Paſtorum partis, quod a Chriſto nato ſic contigiſſe compertum habemus ; quid refert, ad ſedandos animos, jungas velim hujuſmodi conſenſum ſi vis, nuſquam enim deſuit nec ad conſummationem uſque ſæculi, ne angaris, deficiet.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum Eccleſia ſit infallibilis in quæſtionibus juris & facti dogmatici religonem ſpectantibus ?

UTRUMQUE conjungimus momentum, cum quæſtio facti dogmatici implicet jus, & Eccleſia eatenus de illo judicet, quatenus ineſt ei poteſtas circa jus ſeu quæſtionem juris pronuntiandi. Equidem jam momentoſa de judicio Eccleſiæ circa factum dogmaticum in tractatu de gratia diximus, ſed non injucundum erit agendo hic ex profeſſo de Eccleſiæ infallibilitate circa juris quæſtionem, etiam de eodem circa factum dogmaticum operoſius tractare.

Prænotandum eſt ad ſtatum controverſiæ ſtabiliendum, quæſtionem juris eam eſſe quæ dogma fidei reſpicit, puta num tres ſint in Deo perſonæ ? Verbum ſit Patri conſubſtantiale. Quocirca petitur utrum Eccleſia infallibiliter judicet, tum de veritate, tum de falſitate veritati oppoſita ; ſicque ad eam ſpectet judicare ſimul de dogmate fidei conſono, & de dogmate erroneo: De priori quidem ad illud fir-

firmandum, de poſteriori vero ad illud vi cenſuræ eliminandum.

Obſervandum eſt etiam quæſtionem facti eam dici, quæ factum aliquod ſpectat, quod quidem duplex diſtinguitur, ſeu quæſtio facti duplex eſt, altera ſcilicet facti particularis ad fidem non pertinentis, ut iſta, an ſint antipodes? Altera facti univerſalis implicantis dogma pertinens ad fidem catholicam, qualis eſt iſta, an textus Scripturæ ſacræ ſit genuinus? An ſit textus Auguſtini, Damaſceni, & aliorum auctorum qui de rebus fidei tractant: certum eſt Eccleſiam non eſſe infallibilem in deciſione facti particularis, niſi ſit expreſſe & ſecundum ſe revelatum, quale eſt iſtud: *Abraham duos filios habuit*. Tota igitur controverſia eſt de factis in ſe, & immediate non revelatis, attamen dogma fidei continentibus. Negant Proteſtantes Eccleſiam eſſe infallibilem in deciſione juris: Novatores vero Eccleſiæ abjudicant infallibilitatem pro definiendis cujuſcumque generis factis, etiam dogmaticis: Sed contrarium tenent omnes Academiæ, quod quidem momentum ſex argumentis probatur. Primo auctoritate Scripturæ ſacræ: Secundo auctoritate Patrum. Tertio ex poſſeſſione quam habuit ſemper Eccleſia judicandi jus & factum, ut textus: quarto ex Theologorum ſententia: quinto ex Decretalibus ſummorum Pontificum, quæ circa religionem recepta ſunt: Sexto, rationibus Theologicis.

§. I.

Utrum ex Scriptura ſacra conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa deciſionem juris & textus ad fidem & religionem ſpectantis?

CONCLUSIO.

Conſtat ex Scriptura ſacra Eccleſiam eſſe infallibilem circa jus & textus ſpectantes Religionem.

Probatio ex veteri Teſtamento.

Primo ex Libris legalibus.

Hoc ubique inculcat Deus; primo quidem in Libro Exodi cap. 21. ubi præcepta judicialia dat, & Moyſen conſtituit judicem proponentem & explicantem legem: *Hæc ſunt judicia*, inquit ſervo ſuo Moyſi, *quæ propones eis*. Poſtea leges ſtatuit, quibus uti debeat populus ut declinet a malo & faciat bonum. Capite 22. novas dictat leges. Cap. 23. alias præfigit judicibus ut recte & infallibiliter judicent. Cap. 24. alia præcepta quæ ſpectant religionem tum pro ſacrificiis offerendis, tum pro cæremoniis ſervandis tradit, & omnia ſcripto mandantur per Moyſen: Sic enim habetur: *Aſſumenſque*, ſcilicet Moyſes, *volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia quæ locutus eſt Dominus, faciemus & erimus obedientes*. Poſtea ſubjungitur: *Aſcendenſque Moyſes in montem Dei Senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiſcum, ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos*. Profecto agitur de quæſtionibus Religionis, ut ex toto capitis contextu & ex aliis præcedentibus liquet: Sacerdotes autem conſtituuntur in iis Judices, & quidem circa legem, quali in textu Moyſis habebatur: Sed habebat infallibilitatem Eccleſia pro quæſtione juris & facti; juris quidem, alias nulla fuiſſet firma fides; facti vero, ut judicaret de textu legis; ſin minus nihil certi pro fide compertum habuiſſet: Igitur eſt infallibilis circa quæſtionem juris & facti.

Rurſus: In Libro Levitici multa ſunt argumenta quibus eadem veritas probatur; ibi enim fuſe deſcribuntur cæremoniæ, ibi præcepta Religionem ſpecialiter ſpectantia repetuntur: ecce juris momenta: Cap. 17. ſermo habetur de lege & legis textibus, de Moyſe textum legis proponente & exhibente: Sic enim habetur: *Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Loquere Aaron & filiis ejus, & cunctis filiis Iſrael, dicens ad eos: iſte eſt ſermo quem mandavit Dominus dicens, &c.* mandavit viva voce & ſcripto; Moyſes quippe juſſu & ordinatione Dei in volumine ſcripſit atque complevit legem: Igitur Eccleſia debuit & quidem infallibiliter judicare de jure, ſcilicet de lege, tum de textu a Moyſe tranſmiſſo ad poſteros, ſiquidem & Lex, & textus erant fidei motivum; nemo autem inficiari audet fidei infallibilitatem & certitudinem: Igitur nec debet Eccleſiæ, dum judicat de credendis &

de textibus fidei articulos continentibus abnuere infallibilitatem.

Tum repetitur lex in Deuteronomio; iterum volumen Legis a Sacerdotibus exhibetur: iterum textus & pro peccato fugiendo, & pro colendo Deo leguntur & explicantur a Sacerdotibus: Igitur Eccleſia eſt infallibilis circa legem, quæ tot dogmatibus conſtat quot habet mandata, & circa textus in quibus continetur.

Secundo, ex Libris Regum, Eſdra, & Machabæorum.

I. REGUM hiſtoriæ comprehenduntur in quatuor libris, tum paſſim ibi apparent Prophetæ legem contra populum Idololatram propugnantes, & ubique citant Legem. Lib. 1. c. 13. Samuel graviter increpat Saul, quod contra Dei mandatum, ipſe quamvis laicus, functus fuiſſet offerendo ſacrificium, officio Sacerdotis: *Stulte egiſti*, inquit, *nec cuſtodiſti mandata Dei tui, quæ præcepit tibi: quod ſi non feciſſes, jam nunc præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael, in ſempiternum, ſed nequaquam regnum tuum ultra conſurget*. Qua ratione Samuel tam dura prænuntiaſſet Sauli, ſi Eccleſia infallibilitatem ad exponendam Legem & explicandum textum ejus, quam Rex infelix prevaricatus fuerat, non habuiſſet?

II. *Vix* Iſrael e captivitate ſolvitur, & ad Jeruſalem reverſus eſt, afferuntur ſtatim coram populo libri Legis, ut legitur in libris Eſdræ; audiunt Prophetam legentem mandata ſcripta in volumine Legis: textum tamquam genuinum habent, ſicut & quod Eſdras explicat de Lege, demonſtrans tot ac tanta adveniſſe mala in vindictam prevaricationis Patrum.

III. *Idem* factum fuiſſe pluries tempore Aſſomoneorum refertur in libris Machabeorum: Doctores & Prophetę explicabant textum Legis: nemo revocabat in dubium, ſed tamquam verbum Di habebat, immo una voce dicebant: *Habentes ſolatio ſanctos Libros, &c.* Sed quę conſolatio, ſi defuiſſe Eccleſię infallibilitas, tum ad aperiendum Scripturę germanum ſenſum, qui cabala ſeu Traditione tenebatur, tum ad declarandum quinam textus erant genuini; cum ſępe in captivitatibus Judæorum, diſperſi, ſępe etiam recuperati fuerint Libri ſancti: quomodo ſecernere potuiſſet Synagoga legitimum a ſpurio textum; namque alii libros reddebant in lingua qua pollere præ ceteris exiſtimabant: alii etiam aut fabulas immiſcebant, aut detrahebant quæ illis importuna videbantur: hinc Gymnaſia conſtituta ad conſervationem & legitimationem tum dogmatum, tum textuum: hinc Doctores varii ad habendum verum & germanum ſenſum, ita ut infallibilitate circa Textus ſacros omni tempore donata ſit Eccleſia: ſin minus ruiſſet ab ævo, & nunc in præceps abiret Religio. Sed obſerves velim ubique & ſemper quæſtionem juris exponi, ſcilicet Legem, tum & textum Legem exhibentem, utrumque enim velut a ſe indivulſum nuſquam ſeparatur.

Tertio, ex Libris Prophetalibus.

QUOT Prophetæ, tot teſtes infallibilitatis Eccleſiæ pro quæſtionibus juris & facti ad religionem pertinentibus, habemus; cum hæc commiſſa potiſſimum eis erat Provincia judicandi de textibus ad fidem vel reparandam, vel conſervandam, vel etiam de die in diem augendam. Unam aut alteram ſeligo ſententiam ad confirmationem tantæ veritatis.

Habetur Jerem. 1. *Miſit Dominus manum ſuam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo: Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſuper regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes ... Bellabunt adverſum te, & non prævalebunt*. Ecce promiſſio infallibilitatis pro omnibus quæ religionem ſpectant, etiam pro textibus: Enim vero quid eradicavit Jeremias? non ne idololatriam & impietatem? Quid ædificavit? non ne pietatem. Quomodo utrumque peregit? non ne per Legem. Unde habebat? non ne ex textibus; ſed quomodo reſtituere fidem niſi adſit infallibilitas pro mandato & textu Legem complectente explicando; ſin minus impudentiſſimi homines potuiſſent replicare Jeremiæ, Non admittimus quæ dicis, quia neſcimus an legitima Dei dicas; nemo tamen ne impius Acab, ne Jezabel ſacrilega, auſi ſunt revocare in dubium Legem & Libros ſanctos Legem continentes. Unde hoc? niſi quia

quia apud omnes etiam perditiſſimos compertum erat, Prophetas inſallibiles eſſe ad Legis ſenſum, & textus Legis propalandos.

Celebris eſt pro hoc momento Malachię locus Cap. 2. in quo ſic habetur: *Labia enim Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus*. Tam apertum eſt illud oraculum pro inſallibilitate Eccleſiæ circa quæſtionem juris & facti, ut explicatione non indigeat. Enim vero ſi a Deo conſtituuntur Eccleſiæ Miniſtri, ut de Lege reddant rationem, profecto debent illam ſcire: Igitur & textus qui illam continent: Ergo Eccleſia eſt inſallibilis ad judicandum de dogmate & textibus; de dogmate quidem, cum Lex de ore ejus exquiratur; de facto vero, quandoquidem ad eam definire ſpectat num talis textus contineat fidem vel non.

Ex novo Teſtamento.

Primo, ex Evangeliſtis.

I. CHRISTUS ipſe docet inſallibilitatem Eccleſiæ circa jus & factum dogmaticum, Joan. 5. 39. Nam cum Iudæi in malo & infidelitate obſtinati pertinaciter ejus inficiarentur divinitatem, eos remittit ad textus Scripturarum, ut teſtimonia inde ſumerent pro fidei confeſſione, quam expoſtulabat ab eis: *Scrutamini*, inquiebat, *Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me*. Quibus verbis inſallibilitas circa textus Scripturæ in Synagoga affulget, cum ad textus Scripturæ remitteret Judæos, ut argumentum inde ſumerent irrefragabile pro divinitate ſua, & utramque quæſtionem ſic dirimi vult; juris quidem credendo ejus divinitatem, facti vero fidem Scripturis adhibendo.

II. *Non* minoris eſt ponderis ſententia quæ Matth. 2. legitur, quæque exhibet Doctores Legis ab Herode interrogatos de loco nativitatis Chriſti, qui evolutis Prophetarum textibus, reſponderunt eſſe Bethlehem Judæ; ſic enim habetur: *Audiens autem Rex, turbatus eſt & omnis Jeroſolyma cum illo, & congregans omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur, at illi dixerunt ei, in Bethlehem Juda: ſcriptum enim eſt per Prophetam, & tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima eſt in principibus Juda: ex te enim exiet Dux qui regat populum meum Iſrael*. Igitur Rex agnoſcebat inſallibilitatem circa Legem & textus ineſſe Synagogæ: alias quorſum Doctores & Sacerdotes conſuluiſſet, ut ab ipſis certo-certius per oracula Prophetarum ſciret ubi, & quo loco Chriſtus novus Judæorum Rex natus eſſet? *Scriptum enim eſt per Prophetam &c.* Ecce quæſtio facti dogmatici ſoluta: *& tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima &c.* Ecce quæſtio juris de Meſſia pro Chriſto definita.

III. *Matth.* 28. 20. habetur: *Euntes ergo docete omnes Gentes .... & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. In his verbis duo ſunt obſervanda, ex quibus concluditur inſallibilitas Eccleſiæ de quæſtione juris & facti dogmatici; unum præcipit Chriſtus Apoſtolis: *Docete*, inquit, *omnes gentes*. Quid quæſo? niſi Legem ſuam: Quomodo vero illam docere, niſi textus veteris Teſtamenti habuiſſent, ut ex iis eruerent argumenta contra Judæos fidem in Chriſtum impugnantes: Igitur debebant judicare ſicut de Lege, ita & de Legis textibus. Alterum promittit his verbis: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. Nempe inſallibilitatem pro Lege Evangelica tradenda & explicanda, & conſequenter pro textibus in quibus exprimitur.

Secundo, ex Epiſtolis.

I. APOSTOLUS hanc ut ita dicam ex profeſſo inſallibilitatem Eccleſiæ, de qua inpræſentiarum loquimur, explicat & defendit Epheſ. 4. Loquens enim de Chriſto ait: *Ipſe dedit, quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum ...... ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris*. Omnia requiſita eo loci prænotantur ad veram & indubitatam inſallibilitatem. I. Quidem Paſtores tamquam Eccleſiæ Doctores ab ipſo Chriſto con-

conſtituuntur, quibus & promittit ſe præſentem futurum eſſe per aſſiſtentiam ſpecialem cum eis. II. Conſtituuntur ad conſummationem Sanctorum: quomodo autem Eccleſia Mater ſuos filios ad ſupremos ſanctitatis apices perducet, niſi ſciat quænam bona & mala paſcua ſunt? niſi ſecernere & judicare poſſit de bonis & veneno infectis textibus? Additur: *Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento Doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris*. Ne igitur circumferamur omni vento Doctrinæ ad circumventionem erroris, debemus ab Eccleſia edoceri de fidei dogmatibus, de ſana doctrina, quæ quidem continetur in textibus non ſolum Scripturæ ſacræ, ſed omnium qui tractant de iis quæ ſpectant ad religionem: Igitur Eccleſia eſt infallibilis primoquidem circa dogma, tum & circa textus: alias circumferremur omni vento doctrinæ ad circumventionem erroris; tot quippe forent religiones, quot capita, ſicuti non ſemel viſum eſt in Proteſtantibus, quorum quilibet Scripturam ad captum ſuum explicare non ſemel præſumpſit. Hinc infinitæ prope, & variæ omnino fidei profeſſiones, ut notat Illuſtr. Boſſuetius in lib. Var.

II. *Idem* Paulus diſcipulum ſuum Timotheum edocet eamdem veritatem 2. ad Timoth. 1. his verbis: *Formam habe ſanorum verborum, quæ a me audiſti: bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum*. Ecce primum fidelis paſtoris munus & dogma. Alterum exprimitur, his verbis: *Depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates*. Eadem alibi explanat Paulus, & hanc reddit rationem; *Ut potens ſis exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere*. Igitur Eccleſia per Miniſtros debet judicare infallibiliter de doctrina ſana, & dogmate; tum eos qui contradicunt ſive ſcriptis, ſive loquelis redarguere; ſic ipſe doctor Gentium judicavit, ut habetur 2. Tim. 2. *Profana autem*, inquit, *& vaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymeneus, & Philetus qui a veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam*.

III. *Ex* his omnibus ſequitur iſta ratio: Eccleſia a Deo ſic conſtituta eſt judex controverſiarum fidei, ut ipſo teſtante Chriſto: *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Sed prævalerent profecto ſi non judicaret infallibiter de dogmate & de textibus, quia eo deveniret nequitia hominum, ut unuſquiſque explicaret ad nutum paſſionis ſuæ omnes textus Religionem ſpectantes: ſic Ariani, ſic Neſtoriani, & cæteri Hæretici fecerunt: Igitur dicendum eſt Eccleſiam eſſe infallibilem in qualificatione textus, quia doctrinam ſanam infallibiliter docere ei incumbit; alias portæ inferi adverſus eam prævalerent: hoc autem fieri non poteſt, niſi judicet utique infallibiliter de textibus.

Solvuntur objectiones Novatorum.

Objiciunt: Eccleſia neque in Concilii congregata, neque alio modo quidquam definivit de infallibilitate quæ illi aſcribitur: Igitur cum in negotio tanti momenti nihil debeamus tenere, niſi prævia ipſius definitione, dicendum eſt Eccleſiam non eſſe ſaltem in facti quæſtionibus infallibilem: quod autem nihil definitum ſit circa iſtud momentum, liquet, quia nullus extat canon pro tali infallibilitate.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Eccleſia nihil definivit de infallibilitate ſua circa jus & textus dogmaticos directe & immediate, concedo: nihil abſolute definivit, nequidem mediate, nego. Definitio duplex eſt, altera quæ immediate cadit in aliquod controverſiæ caput, v. gr. definitio realitatis corporis Chriſti in Euchariſtia, quamquidem expreſſe & directe atque immediate definivit Eccleſia contra Calvinum: altera vero mediata & in uſu fundata, & eſt cum Eccleſia de omnibus controverſiarum capitibus cognoſcit: Enim vero, eo ipſo quo uſum & morem in promiſſione Chriſti fundatum gerit in dirimendis omnibus controverſiis, nonne ſufficienter proclamat ſuam in iis infallibilitatem? quis umquam audivit judicem a Rege conſtitutum & receptum, opus habere ſuam probare auctoritatem? Eccleſia autem a Chriſto fundata eſt, ut omnia ad fidem pertinentia dijudicet, ab eodem infallibilitatis promiſſionem habet in judicando; ſic enim de ea ſcriptum eſt: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus*

Digitized by Google

verſus eam. Jam vero definitio neceſſaria ſolum eſt quando eſt aliquod dubium; aſt luce clarius apparet, ex iſtis verbis Eccleſiam eſſe infallibilem in iis omnibus quæ Religionem ſpectant; ſin minus portæ inferi prævalerent adverſus eam, & quidem maxime, ſi non eſſet infallibilis circa jus & textus dogma aliquod implicantes: nec ullus foret proſcriptus hereticorum liber, quia vel ipſi tametſi in ſcriptis ſuis damnati, poſſint ſemper alterum a condemnatione ſenſum affingere, ut declinarent Eccleſiæ vibrata contra nefandam ſuam doctrinam anathemata.

Jam veniamus ad poſſeſſionem. Eccleſia damnavit in Concilio Epheſino, & quidem judicio comparativo textus & ſcripta Neſtorii: Concilium Chalcedonenſe eamdem quæſtionem iterato judicio definivit: item Eutychen & ejus ſcripta veſanam exhibentia doctrinam anathemate percuſſit.

Quintum Concilium generale eo ſolum ſcopo adunatum eſt, ut de tribus capitulis judicaret, quæ proſcripſit, cujus in ſententia infallibilitatem ſic agnoſcit S. Gregorius Magnus, ut pari veneratione illud cum quator primis Concilis Generalibus habeat. Conſtantienſe uedum Vviclefum, Joannem Hus & Hieronymum a Praga proſcripſit, ſed & eodem anathemate eorum ſcripta concluſit. Tridentinum eodem modo Lutheranos & Calviniſtas cum eorum ſcriptis inſectatum eſt. Pari zelo & non abſimili poteſtate Eccleſia delatum ab Epiſcopis Galliæ librum Janſenii Ipreuſis ad ſummos Pontifices Innocentium X. & Alexandrum VII. ann. 1653. & alternata vice ann. 1656. judicavit, & judicando proſcripſit: quorum decreta ab univerſis ordinibus ſuſcepta ſunt. Tum Innocentius XII. & Clemens XI. iterato anathemate in ſcripta Novatorum, qui ſubtili molitione Conſtitutiones Apoſtolicas contra librum Janſenii factas tentare volebant, animadverterunt; quibus decretis Eccleſia Gallicana ſic annuit, ut veluti fidei regulas ea inſpexerit.

Inſtant: Eccleſia licet infallibilis ad qualificandum textum, non tamen eſt ad illum interpretandum: Ergo &c. Probatur: Quia I. Quandoque non attingitur mens auctoris. II. Senſus propoſitionum eſt vagus, & cum aliquis unum adhibet ſenſuum, cito apparet alter, inquit auctor Litterarum Provincialium. III. Eccleſia committit Doctoribus textus examinandos, qui quidem Doctores non ſunt infallibiles. IV. Ipſa Eccleſia componitur ex fidelibus Laicis, qui utique non ſunt infallibiles: Igitur non videtur Eccleſiam eſſe infallibilem, ſaltem in explicandis & definiendis textibus.

Reſpondeo negando Antecedens, quia qualificatio propoſitionum fundatur in textibus: Et vero quomodo Eccleſia determinaſſet quænam ſint Scripturæ canonicæ, quænam vero non, niſi judicium tuliſſet de textibus? immo ex textibus Evangeli ejus in definiendo dogmate quod quæſtionem juris concludimus, infallibilitatem, quia Matth. 16. ſcriptum legitur: *Porta inferi non prævalebunt adverſus eam*. Hinc diceres, ideo Eccleſiam eſſe infallibilem circa jus definiendum, eo quod ſit in judicandis textibus indefectibilis.

Ad primam probationem diſtinguo: Non poteſt cognoſci quænam ſit mentis interior auctoris, concedo: quænam expreſſa in textu, nego. Sic ſolvit difficultatem Cardinalis Roſpiglioſus, dicendo Eccleſiam non judicare quidem de propoſitionibus quoad ſignificationem in mente auctoris retentam, bene vero quoad ſignificationem, quam propoſitiones exhibent & præ ſe ferunt.

Ad 2. probationem diſt. Et Eccleſia eſt infallibilis ad judicandum de ſenſu, qualiſcumque ſit, concedo: ſecus, nego. Si propoſitio nullum habeat ſenſum, hoc declarat; ſi ambiguum exhibet, aut obſcurum, explicat ad quod terminantur ipſe ſenſus, & hoc ultro concedunt Novatores tum pro Scripturæ ſacræ textibus, qui ut plurimum alti ſunt & obſcuri, tum pro Auguſtini libris, qui etiam in multis ſenſus non modicum abſconditos exhibent.

Ad III. prob. ſimiliter diſtinguo: Et ipſa Eccleſia pronuntiat poſt examen Doctorum, & judicio comparativo procedit, concedo: ſecus, nego. Sic in Concilio Epheſino comparavit textus Neſtorii cum textibus Patrum, & declaravit non convenire: eodem modo ſe geſſit in quinto œcumenico pro tribus Capitulis: Primo enim lecti ſunt longi textus Theodori

Mopſueſteni, & Symbolum ab ipſo compoſitum; tum dixerunt Patres, Satan hæc ſcripſiſſe. II. In quinta collatione lecti ſunt longi textus Cyrilli Alex. & ſcripta Theodoreti; iſta vero ſtatim rejecta ſunt tamquam a Catholica Cyrilli doctrina aliena. III. In 6. ſectione lecta eſt epiſtola Ibæ, comparata vero cum ſcriptis antiquorum Patrum & Symbolis, rejecta eſt ut diſſimilis, & fidei prorſus contraria. Ita factum eſt, proportione ſervata, pro textibus quinque Propoſitionum Janſenii: Non igitur Doctores, ſed Eccleſia, auditis Doctoribus & Theologis, judicium profert, tum de quæſtione juris, tum de quæſtione facti dogmatici.

Ad IV. utique diſtinguo: Laici ſunt de Eccleſia, ut illam audiant pro fide ſervanda & probis moribus inſtituendis, concedo: ut ipſi de controverſiis Religionis judicent, nego. Solutio patet ex iis quæ de Catholicis Imperatoribus in articulo præcedenti diximus: Ad ſolos ſpectat ſummos Pontifices & Epiſcopos cauſas fidei diſcutere, & dirimere; ad Principes vero Laicos Eccleſiæ decreta executioni mandare, & ut ſubditi eis obediant invigilare.

Urgent: Cardinalis Roſpiglioſus nepos Clementis IX. & ipſius miniſter, declarat Clementem credidiſſe ſe poſſe diſſimulare infallibilitatem circa texum, ut primum audivit quatuor Epiſcopos reſiſtentes Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. paratos eſſe obedire: Igitur Clemens IX. non tenebat infallibilitatem Eccleſiæ ſaltem pro textibus.

Reſpondeo diſtinguendo: Clemens judicium de facto dogmatico alternata vice ad confirmandum Alexandri VIII. decretum œconomiæ cauſa ſuſpendere æquum duxit, concedo: diſſimulavit, dubitando de Eccleſiæ auctoritate infallibili pro judicandis factis dogmaticis, nego. Immo hoc ipſum implicat contradictionem, cum quatuor Epiſcopis exauctorationem ſeu excommunicationem, niſi abſque mora obedirent Conſtitutionibus Innocentii X. Alexandri VII. pro quæſtione juris & facti, interminatus ſit; quia vero illis ſubſcribere teſtati ſunt, Clemens ulterius progredi noluit: Sed dato non conceſſo iſtum Pontificem ſuam mentem de hoc momento non ſatis aperuiſſe, hoc ipſum Innocentius XII. & Clemens XI. clare admodum in ſuis diplomatibus a Galliarum Præſulibus ea qua par eſt reverentia ſuſceptis, dixere omnes teneri obedire Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII.

Inſiſtunt: Atqui Eccleſia non eſt infallibilis ſaltem pro facto dogmatico: Ergo &c. Probatur ſubſumptum multis momentis. I. Eccleſia non judicat de internis. II. Procedit ſolummodo naturali & Theologico modo in quæſtione textuum. III. Eadem quæſtio non poteſt eſſe juris & facti mul: eſſet autem in quæſtione quam movemus. IV. Non poteſt certo ſciri, an liber & textus ſit Janſenii, ſiquidem eſt factum particulare. V. Quomodo Eccleſia eſſet infallibilis in textibus? pro quibus interpretatione eget? ut in primis Conciliis, in quibus textus Græci Arii, Neſtorii &c. ſicut & in Florentino reddebantur linguæ latinæ: Pariter epiſtola latina B. Leonis, in qua deciſiones fidei contra Eutychetem continebantur, reddita eſt grgeciæ linguæ in Concilio Chalced. jam vero interpretes & fallere, immo & falli poſſunt. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad primam probationem diſtinguo: Eccleſia non judicat de internis, id eſt, de iis quæ in mente retinentur, concedo: ſi interna propoſitionibus & textibus explanentur, nego. Quis enim ſanæ mentis dixerit Eccleſiam non poſſe capere quinam ſit alicujus propoſitionis ſenſus, cum & hoc litteratis concedatur: Sed inſuper ex promiſſione Chriſti habet quod poſſit judicare de bonitate & veritate, ſicut & de falſitate ac hæreticitate alicujus propoſitionis, tum & declarare textum librorum & rerum ſenſuum eſſe conformem Scripturæ ſacræ & Traditioni, vel difformem & contrarium.

Ad II. diſtinguo: Et præterea habet ex promiſſione quod infallibiliter judicet, concedo: ſecus, nego. Nec mirum, ſicut enim Spiritus ſanctus præfuit Scriptoribus canonicis, ut in referendis hiſtoriis & rebus naturalibus non errarent, ita præeſt Eccleſiæ, ut non erret in deciſione textuum qui implicant dogma & jus.

Ad tertium ſimiliter, diſtinguo: ſub eodem reſpectu quæſtio non eſt ſimul de jure & de facto, concedo: ſub diverſo, nego. Textus poteſt ſumi grammaticaliter & ut

& ut dicit talia, vel talia verba talis Perſonæ; ſub hac conſideratione eſt factum purum; hinc ultro fatemur Eccleſiam non eſſe infallibilem in deciſione hujuſmodi textus, quia non poteſt dici an talis, vel talis perſona hoc ſcripſerit, ſe ſe expreſſerit talibus, vel talibus verbis, ſiquidem a Librariis poſſunt verba æquivalentia apponi. Intercedit tamen diſcrimen, inter textum Scripturæ ſacræ & alios textus, quod Scripturæ textus revelatus ſit, & revelatio habeatur per Traditionem, unde Eccleſia eſt infallibilis etiam declarando quod talis numero textus ſit genuinus, & per hoc diſtinxit Scripturas canonicas ab apocryphis; at vero non eſt infallibilis ad judicandum an textus ſit talis auctoris, vel alterius pro rebus quæ non ſpectant Scripturam ſacram & Traditionem, niſi auctor ipſe, ut jam dictum eſt, ſuum agnoſcat textum, juxta illud Luc 19. 22. *De ore tuo te judico ſerve nequam.* Porro textus poteſt conſiderari alio modo, ſcilicet ſormaliter, & ſecundum ſenſum obvium legenti, & Eccleſia habet infallibilitatem ad illum ſub iſto reſpectu judicandum.

Ad quartum pro more, diſtinguimus: Eccleſia non potuit judicare de libro Janſenii, quia eſt factum particulare, ſed diffamatum; concedo: ſed abſconditum, nego. Liber duplici modo ſe prodit. Primo quidem ex nomine auctoris, & ad hoc attendit Innocentius X. in ſuo diplomate; dicens: *Cum occaſione impreſſionis Libri, cui titulus,* AUGUSTINUS CORNELII JANSENII *Epiſcopi Iprenſis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præſertim in Galliis, controverſia &c.* Secundo, ex aſſeclis, qui partes libri uti Iprenſis fœti, tum Pariſiis, tum Romæ egerunt, & hoc pro judicio facti perſonalis ſufficit. Tum ad factum textus ſe convertit Eccleſia: quia vero duo ad declinandum pro libro Janſenii anathema opponebant, videlicet propoſitiones non reperiri in dicto libro, & juxta alios ſaltem non eſſe damnatas in ſenſu Janſenii, Eccleſia novo prævio maturo examine infallibiliter judicavit de textu, nimirum propoſitiones reperiri in textibus libri qui inſcribitur, *Auguſtinus Corneli Janſenii*; tum & propoſitiones in ſenſu obivo auctoris fuiſſe damnatas aſſerit, quaſi vero Eccleſia non poſſet intelligere textum: quocirca ſic definit Alexander VII. *Cum autem ſicut accepimus nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propoſitiones, vel in libro prædicto ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, ſed ficte, & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſſe aſſerere, magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformident. Nos qui omnia quæ hac in re geſta ſunt ſufficienter & attente perſpeximus ..... Ex debito noſtri Paſtoralis officii, ac matura deliberatione præinſertam Innocentii, prædeceſſoris noſtri conſtitutionem, declarationem & definitionem harum ſerie confirmamus, approbamus & innovamus; & quinque illas Propoſitiones, ex libro præmemorati Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, cui titulus* AUGUSTINUS, *excerptas, ac in ſenſu ab eodem Cornelio intento damnatas fuiſſe declaramus & definimus; & uti tales, innuſta ſcilicet eadem ſingulis nota, quæ in prædicta declaratione & definitione unicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus.*

Ad quintum diſtinguo, eo prope modo quo ſupra: Eccleſia eget interpretatione pro intelligentia textus materialiter & grammaticaliter ſumpti, concedo: formaliter ſpectati, nego. Textus poteſt conſiderari duplici modo, videlicet, grammaticaliter & idiomate debito propoſitus; deinde vero formaliter, & juxta ſenſum obvium: Eccleſia adunata quandoquidem eget interpretatione pro idiomate, nuſquam vero pro ſenſu; ex promiſſione enim Chriſti habet de illo infallibiliter judicare. Uno verbo, ut plura paucis abſolvam, Eccleſia judicat de textu qui illi debito modo proponitur, unde ſi erraret, hoc contingeret ſolum defectu debitæ præſentationis. Igitur error in hypotheſi foret ſolum materialis, & textus non diceretur formaliter definitus.

Reponunt: Eccleſia non eſt infallibilis, niſi ad ſummum circa res revelatas: Sed non eſt revelatum quod textus quinque propoſitionum v. g. ſit in libro Janſenii: Igitur Eccleſia non eſt infallibilis circa textus definitionem. Confirmatur. I. Quia D. Thomas dicit, Eccleſiam non eſſe infallibilem circa textus. II. Patres non agnoverunt iſtam infallibilitatem. III. Sequeretur eum, qui negaret propoſitiones

eſſe

eſſe in Janſenio, negare aliquid contra fidem & eſſe hæreticum, ſicut ille qui negaret textum aliquem Evangelii: Sed abſurdum conſequens, ergo & antecedens.

Reſpondeo diſtinguendo: Eccleſia non eſt infallibilis immediate circa res non revelatas, & infallibilitate objecti, concedo: mediate & infallibilitate promiſſionis & aſſiſtentiæ, nego. Multiplex eſt infallibilitas, alia activa, & primario reſidet in Chriſto ſummo Sacerdote, mediate vero & per ipſum in Eccleſia, cui aſſiſtit, & in qua præſens eſt, juxta illud Matth. 28. 20. *Ecce vobiſcum ſuum, uſque ad conſummationem ſæculi*. Alia paſſiva & objectiva, quando ſcilicet objectum eſt revelatum, quando & ipſe textus veritatem continens, ut textus Scripturæ ſacræ; revelatus eſt; utraque infallibilitas ineſt Eccleſiæ per Chriſtum pro revelatis: unde qui negat Scripturæ textus, eſt hæreticus. Infallibilitas vere promiſſionis & aſſiſtentiæ ineſt Eccleſiæ pro aliis textibus: unde qui negat definitionem Eccleſiæ, in his non eſt abſolute hæreticus, ſed tamen æquivalenter, quippequi, ipſo pronuntiante Chriſto Matth. 18. *Sicut Ethnicus & Publicanus* habendus ſit.

Ad primam confirmationem, diſtinguo Sanctus Thomas agnoſcit Eccleſiam non eſſe infallibilem circa textum res civiles continentem, concedo: fidei articulum complectentem, nego. Eo enim ipſo quo Eccleſia eſt infallibilis in quæſtione juris definienda, utique eſt judicando quæſtionem facti dogmatici, quandoquidem id quod definiendum eſt in iſta, eſt jus & dogma in textu vel contentum, vel debellatum.

Ad ſecundum: nego Patres non agnoviſſe Eccleſiæ in definiendis textibus infallibilitatem, cum non ſemel adunati ſint in Conciliis Oecumenicis ad judicandos erroneos Hæterodoxorum textus, maxime Quintum generale; cum enim alii ſalvare vellent tria Capitula, alii vero ea proſcribere; ſic ſe infallibile putavit pro hoc controverſiæ momento ad metam perducendo, ut eo ſolum fine congregatum ſit; adunatum vero illa damnabit, cujus definitionis formularium ab omnibus Chriſti fidelibus poſtea receptum & ſubſignatum eſt.

Ad tertium reſpondeo ut ſupra, diſtinguendo: Qui negaret textum propoſitionem eſſe in libro Janſenii foret hæreticus illative, concedo: nullomodo eſſet, nego. Non eſſet quidem in tanto rigore, quam ille qui negaret textum Scripturæ, quia iſte eſt revelatus immediate, & a Spiritu ſancto dictatus; hinc Concilium Tridentinum de fide definivit Vulgatæ textum eſſe autenticum; illative tamen foret propter duo. Primoquidem, quia qui negat factum dogmaticum, negat quoque conſequenter ipſum dogma, quatenus quæſtio juris, & quæſtio facti ſunt inſeparabiles. Secundo, quia verſaretur in errore, & foret Eccleſiæ rebellis, adeoque ut Ethnicus & Publicanus habendus.

§. II.

Utrum conſtet, ex decretis SS. Pontificum Eccleſiam eſſe infallibilem circa quæſtionem juris & facti dogmatici?

CONCLUSIO AFFIRMATIUA.

Probatur unico, ſed efficaci argumento.

NOMINE Eccleſiæ intelligimus Congregationem omnium fidelium, ſub uno capite inviſibili Chriſto in cœlis regnante, & viſibili in terris ſummo Pontifice ejus Vicario, cum ſucceſſione Paſtorum; quæque loquitur modo diſperſa, modo in in Conciliis adunata, modo etiam per Caput, cui ut primum cæteri Paſtores per conſenſum expreſſum, vel tacitum conjunguntur, jam non dicitur ſolum Papa loquutus eſt, ſed Eccleſia per ſummum Pontificem pronuntiavit. Atqui ex decretis ſummorum Pontificum conſtat Eccleſiam per Caput loquentem, eſſe infallibilem, pronuntiando circa quæſtionem juris & facti dogmatici, ſin minus portæ inferi prævalerent adverſus eam, quod eſſet contra Chriſti promiſſionem factam Matth. 16. Igitur Eccleſia eſt infallibilis pronuntiando circa jus & factum dogmaticum. Probatur minor: Ad hoc, ut ſic citre dubium loquatur per ſummum Pontificem, duo potiſſimum requiruntur. I. Ut Papa ad judicandum interpellatus loquatur ut Judex. II. Ut ejus judicio accedat conſenſus tacitus, vel expreſ-

preſſus cęterorum Paſtorum, quibus ex officio incumbit regere Eccleſiam Dei; tunc enim eſt Eccleſia quæ dicitur loqui: vel ipſi novatores ultro concedunt eſſe infallibilem circa jus, ſed & hoc fatendum eſt de quæſtione facti dogmatici, iiſdem enim argumentis utraque probatur infallibilitas. I. Quia portæ inferi non poſſunt prævalere adverſus Eccleſiam, prævalerent autem ſi erraret circa factum dogmaticum. II. Quia vel ipſi hæterodoxi ejus fatentur infalibilitatem circa textum Scripturæ, quidni & judicare de cęteris textibus, num ſint conformes, vel difformes Scripturę ſacrę? III. Jam dictum eſt quęſtionem facti jus implicare & eſſe ab eo indivulſam. Supereſt igitur ad iſtius argumenti efficaciam & pondus hic duo pręſtare. Primoquidem, ſummorum Pontificum decreta dogmatica recenſere. Secundo, oſtendere conſenſum Paſtorum tacitum, vel expreſſum ſemper eis acceſſiſſe, quod quidem multi requirunt.

Decreta ſummorum Pontificum circa quæſtionem juris & facti dogmatici.

S. Hyginus Martyr, ut refert Irenęus lib. 3. cap. 4. damnavit nefandam hęreſim Cerdonis, qui non ſine horrenda blaſphemia Chriſtum eſſe purum hominem effutire audebat. Mortuus eſt pro Chriſto ille Pontifex, anno 158.

S. Eleutherius, etiam generoſus Chriſti Athleta Marcionem, tum Valentiuum, eorumque impia ſcripta damnavit. De hoc momento loquitur Tertullianus Lib. de Prę ſcript. cap. 7. his verbis: *Sub epiſcopatu Eleutherii benidicti ob inquietam curioſitatem, quia fratres vitiabant, ſemel, & iterum ſunt ejecti.*

Victor I. nobilis fidei teſtis excommunicavit Theodotum Coriarium, propter novam hęreſim: quam diſſeminare attentabat. Euſebius lib. 5. Hiſt. Eccl. cap. ultimo mentionem facit de hoc facto.

Zephirinus, in ſede, & Martyr inſignis, ſucceſſor, anathemate percuſſit Praxeam propter ejus errores, ſimiliter & Tertullianum, de quo ipſe graviter conqueritur in libro de jejunio. Hieronymus refert eumdem Papam ejeciſſe ab Eccleſia Cataphrigas.

Stephanus I. reſtitit Rebaptizantibus, eorumque ſcripta & Conciliorum definitiones abiecit.

Anaſtaſius I. qui ann. 398. ſummus Pontifex, orta inter Ruffinum & S. Hieronymum de libris & textibus controverſia, altero ſenſum catholicum eos habere propugnante, altero vero e contra, judicavit & definivit illos eſſe nęvis refertos, & uti tales abjiciendos eſſe: ſic teſtatur Hieronymus epiſt. 16. ſic Theodoretus lib. 5. cap. 23.

Caleſtinus in ſua Decretali epiſtola ad Concilium Epheſinum directa, errores Neſtorii, ejuſque ſcripta contra Dominicam Incarnationem proſcribit.

S. Leo Magnus in ſua quoque ad Synodum Chalcedonenſem nævos & textus Eutychis anathemate ferit.

Vigilius in ſuo ſecundo reſcripto, relatis & diſcuſſis tribus capitulis, hæreſeos & proſcriptionis notam inurit.

S. Martinus I. anathemate animadvertit in ſcripta & hæreſes Monothelitarum; poſt ipſum vero Agatho in ſua ad ſextum Concilium epiſtola.

Adrianus I. non abſimili modo profligat, primum errores, tum ſcripta Iconomachorum, ut videre eſt in ſuo ad Concil. m VII. generale reſcripto.

Leo X. perſtrinxit errores Lutheri, ejuſque nefandos libros.

S. Pius IV. in diplomate *Ex omnibus afflictionibus*. ann. 1467. dato, errores varias & propoſitiones Baji cum textibus, e quibus fuerant excerptæ; perſtrinxit, & poſt ipſum Gregorius XIII. in ſua viciſſim Bulla *proviſionis noſtra* ann. 1579. iterato anathemate percuſſit.

Urbanus VIII. in ſuo decreto dogmatico *In eminenti Eccleſia militantis ſede* ann. 1641. librum Janſenii Iprenſis, cui titulus eſt, *Auguſtinus* proſcripſit & prohibuit. Idem ſolemniori ritu, & ex profeſſo fecit Innocentius X. in Bulla *Cum occaſione* ann. 1653. data, tum alternata vicæ poſt ipſum Alexander VII. ann. 1656. textum quinque propoſitionum, in diplomate *Ad ſacrum Petri fidem*, anathematis gladio ferire non dubitat. Mitto alia diplomata, tum Innocentii XII. tum Clementis XI. nunc contra caſum conſcientiæ & a Novatoribus ſubſcriptum, nunc contra 101. Propoſitiones ex libro Reflexionum Moralium Queſnel-

nelli deductas, quæ quidem omnia dicta & ſcripta ab Eccleſia repulſa ſunt. Quorum omnium Pontificum decretis acceſſit corporis Eccleſiæ conſenſus tacitus, vel etiam, pro ut neceſſitas expoſtulavit, expreſſus, ita ut nihil niſi poſt omnia aliquid pro infallibilitate Eccleſiæ, & circa quæſtionem juris, & circa quæſtionem facti ſit requirendum: jam operæ pretium eſt hujuſmodi peroptatum a multis conſenſum hic texere.

Conſenſus Eccleſiæ univerſalis accedens, dum per ſummos Pontifices ipſa loquitur.

Primoquidem, ex omnibus Hiſtoricis liquet Eccleſias particulares, eorumque Præſules ſuum tacite addidiſſe calculum definitionibus fidei SS. Pontificum adverſus hæreſes ad Nicænum uſque proſcriptas; Eccleſia quippe Cerdonem, Cerinthum, Ebionem, Theodotum Coriarium, & hujus furfuris homines ut hæreticos abominabiles fugiendos, deteſtandoſque habuit. Nec minore odio Marcioniſtas, & Montaniſtas, Cataphrigas proſecuta eſt.

Secundo, primæ Nicænæ Synodi ſic acceſſit conſenſus judicio Victoris I. contra Quatuordecimanos, et Stephani I. adverſus Rebaptizantes, ut ſpeciali decreto eos inſectata ſit.

Tertio, eodem applauſu definitio Anaſtaſii, qui textus et doctrinam Origenis abjecit, ſuſcepta eſt, ut conſtat ex S. Chryſoſtomo, qui ut referunt Eccleſiæ Annales, abſtinuit a duobus Monachis Scytiæ, eo quod poſt condemnationem et auctorem et libros, tamquam ab omni nævo immunes habere volebant; hoc ipſum magis refulſit in Concilio quintogenerali, quod libros Origenis ſuo perſtrinxit ſtylo cenſorio.

Quarto, Concilium Epheſinum per omnia ſe conformare voluit definitioni Cæleſtini Papæ, et ſicut Neſtorium ejuſque ſcripta abjecerat ſummus Pontifex, ſic et non abſimilem a judicio comparativo contra eadem momenta damnationis ſententiam tulit.

Quinto, in Chalcedonenſi lecta eſt epiſtola ſancti Leonis de fide Incarnationis contra Eutychianos; abſoluta vero lectione, tanto animi cum Jubilo ei conſenſerunt Patres, ut erumpente omnium ſere voce clamaverunt, *Petrus per Leonem locutus eſt.*

Sexto, pari et ſimili honore Patres ſexti Concilii generalis ſuſcepere epiſtolam decretalem Agathonis Papæ, adverſus errores et textus Monothelitarum; neque vero aſſerere dubitavit Concilium ſe damnare Monothelitas, quia nominatim jam jam fuerant per illum ſummum Pontificem abjecti.

Septimo, ſequitur Concilium ſecundum Nicænum, & ſeptimum generale, quod per omnia conſenſit epiſtolæ Adriani ad Patres directæ, in qua Iconomachorum nævos & textus erroneos anathematizabat; ſic loquuntur ſeſſ. 6. pag. 530. Conc. edit. Reg. *Commentarium enim illud rejicimus, beatum autem Patrem catholicæ Eccleſiæ Doctorem agnoſcimus*, ſcilicet Adrianum.

Octavo, Eo honoris & applauſus gradu diploma dogmaticum Leonis X. contra Lutherum ſuſceptum eſt, ut Sacra Facultas Pariſienſis in virtute ejus, præmaturis cenſuris non expectando Concilii Tridentini adunationem, diverſas Hæreſiarchæ propoſitiones perſtrinxerit.

Nono, non abſimili modo diplomata Pii V. & Gregorii XIII. adverſus propoſitiones ex ſcriptis Baji deſumptas, tum Urbani VIII. Innocentii X. Alexandri VII. Clementis IX. Innocentii XII. & Clementis XI. contra quinque Janſenii propoſitiones, adhibita omni juris & conſuetudinis ſolemnitate Galliarum Eccleſiæ ſuſceperunt, ita ut litteris patentibus regiis, & cujuſcumque regni Senatus decreta pro eorum executione acceſſerint: ſicque ab omni ævo acceſſit ſemper conſenſus nunc tacitus, nunc etiam expreſſus definitionibus Eccleſiæ per ſummum Pontificem loquentis: & confidimus Deo nuſquam in poſterum deficiet: Igitur ex decretis SS. Pontificum liquet Eccleſiam eſſe infallibilem definiendo quæſtionem juris & facti dogmatici.

Diluuntur objecta Heterodoxorum.

Multa objiciunt momenta contra concluſionem. I. Synagoga, inquiunt, loquens per Caipham ſummum Sacerdotem graviter erravit in fide, Chriſtum morti crucis addicendo. II. Vel ipſe Petrus Apoſtolo-

ſtolorum Princeps Chriſtum negavit, cæteri vero qui Eccleſiam componebant, relicto Chriſto a Judæis comprehenſo, fugerunt. III. Victori I. tametſi pro Eccleſia loquenti reſtiterunt Epiſcopi Aſiatici; ſimiliter Cyprianus & Firmilianus reſtitere Stephano I. qui volebat morem Romanum pro admittendo baptiſmate ab hæreticis verbis Evangelicis collato, ſervari. IV. Liberius nomine Eccleſiæ loquens ſubſcripſit formulæ Arianæ. V. Fuit in ipſo Eccleſiæ gremio diſſidium occaſione trium Capitulorum, quæ uti erronea ſextum Concilium generale damnaverat, vel ipſo renitente Vigilio. VI. Honorius Papa in ſuis ad Sergium Patriarcham CP. epiſtolis, nonnihil reticendo duplicis in Chriſto operationis vocabulum, ut quidam autumant, Monothelitis favit, & tamen neque ab Orientalibus, neque etiam ab Occidentalibus reprehenſus eſt. Igitur Eccleſia loquens per ſummos Pontifices; non eſt circa quæſtionem juris & facti dogmatici infallibilis; ſin minus reſtitiſſet Honorio.

Reſpondeo negando conſequentiam, & ad ſingula facimus ſatis.

Ad primum dico Synagogam Chriſtum morti tradendo in immenſum erraſſe; nec mirum, præſente Chriſto totius Eccleſiæ capite, in ipſo ſolo reſidet infallibilitas; non enim eam promiſit, & promiſſam Eccleſiæ dedit, niſi pro ſuæ abſentiæ tempore: ipſo vero mortuo, & in cœlos virtute ſua tranſmiſſo, ne portæ inferi ſuam adverſus Eccleſiam prævalerent, ex miſericordia voluit ratione donorum, maxime vero ratione aſſiſtentiæ & infallibilitatis Eccleſiæ ad conſummationem uſque ſæculi adeſſe.

Ad ſecundum eadem eſt reſponſio, tum quia Apoſtoli nondum tempore paſſionis erant in gratia confirmati: cæterum Apoſtoli timore cadente in virum conſtantem acti fugerunt, ſed nihil contra fidem, de qua præſens controverſia movetur, egerunt: hine vel ipſe Petrus fidem interius non amiſit, quandoquidem immediate poſt flevit amare, & culpam negationis ſicut retractavit, ſic & lacrymis pœnitentiæ delevit.

Ad tertium, dicimus incaſſum objici contra Eccleſiæ infallibilitatem, tum Aſiaticorum, tum Africanorum obnitentiam, cum utraque quæſtio mota, tum de celebratione Paſchatis, tum de Rebaptizandis iis qui ab hæreticis tincti fuerant, tunc temporis eſſet ſolum de diſciplina; controverſia vero de infallibilitate Eccleſiæ, ſolum nunc dogma, nunc factum dogmaticum ſpectat.

Ad quartum, Liberius non ſubſcripſit nomine Eccleſiæ, ſed ut perſona particularis, unde vel minimum quidem non urget objectio. Oſtenſum eſt tamen tract. de Trinit. vel ipſum a fide non excidiſſe, quippe qui non ſecundæ formulæ Firmienſi blaſphematoriæ, immo nec tertiæ ſubſcripſerit, ſed ſolummodo primæ, quam quidem ſanctus Hilarius & alii ab omni erroris nævo immunem eſſe putant.

Ad quintum momentum facilis eſt reſponſio, & hæc eſt: Vigilius timebat ne condemnatio trium Capitulorum aliquid auctoritatis & energiæ detraheret a Concilio Chalcedonenſi, quod mira pro aſtruenda contra Monophyſitas Incarnationis veritate ſtatuerat, & tamen intacta reliquerat Capitula, idcirco ſilentium de his ſervandum eſſe ſentiebat Papa, ſed re maturius ponderata, ne iſti textus fidem temerarent, loquendo ex Cathedra, & ut Eccleſiæ caput, illa lato calamo nominatim, & ex profeſſo ſic perſtrinxit, ut hæreticitatem in quolibet textu latentem ſubnotaverit, tum Concilio ſuum abſque mora addidit calculum; ex quibus liquet Eccleſiam in hoc ſuam oſtendiſſe in judicandis vel ipſis textibus infallibilitatem.

Ad ſextum luce promeridiana clarius apparet I. Honorium in hoc ut doctorem particularem ſe geſſiſſe, ut propugnat Thomaſſinus diſſ. in 6. Synodum, cum pro more hujus ætatis, nec Concilium Romæ prius adunaverit ad diſcutiendum dogma definiendum, nec ſuas epiſtolas ad univerſalem direxerit Eccleſiam, ſed ad ſolum Sergium dubia ſolvenda proponentem; hinc ex ſcriniis Eccleſiæ CP. ipſæ fuerunt excerptæ. II. Silentium Occidentalium argumentum eſt irrefragabile, Honorium nihil contra fidem docuiſſe, & Eccleſiam, ipſum ſemper ut caput & ſupremum omnium Paſtorem habendo, fidem ne indirecte quidem per illum tentaſſe.

§. III.

§. III.

Utrum Eccleſia in Conciliis Oecumenicis loquens ſit infallibilis circa quæſtionem juris & facti dogmatici?

CONCLUSIO.

Eccleſia ſic loquens eſt infallibilis, & ex ipſis Conciliis clareſcit infallibilitas.

Probatur hoc argumento.

Ecclesia in Conciliis generalibus adunata loquitur: Sed Concilia Oecumenica ſunt circa fidem & religionem infallibilia: Igitur & Eccleſia. Major patet, cum Concilium Oecumenicum ſit ipſa Eccleſia in Spiritu ſancto congregata. Probatur minor multis momentis.

Primo ex Scriptura ſacra initio articuli jam laudata, maxime ex Iſa. 59. 20. ubi habetur: *Cum venerit Sion Redemptor .... hoc fœdus meum cum eis dicit Dominus: Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui amodo & uſque in ſempiternum*. Tum Matth. 18. *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. Ibidem paulo ante: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo*. Rurſus 1. Tim. 3. *Eccleſia Dei vivi columna & firmamentum veritatis*, appellatur. Tum Act. 15. *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*. Ex his ſequitur iſtud argumentum: Ubi Deus adeſt, & loquitur, ibi non poteſt eſſe error: Sed Deus loquitur per Concilia Oecumenica, namque ex Iſaia hoc fœdus iniit cum Eccleſia, ut ſit in ſempiternum cum Paſtoribus illam repræſentantibus: adeſt ut primum in nomine ejus adunantur Præſules cum ſummo Pontifice, & ipſius Chriſti auctoritate ſuffulti ligant & ſolvunt, prout judicaverint: Eccleſia ſic adunata eſt columna & veritatis firmamentum: innixa ſuper dilectum ſuum ait dum emittit judicium: *Viſum eſt ſpiritui ſancto, & nobis.* Igitur conſtat ex Conciliis Eccleſiam eſſe infallibilem circa ea quæ fidem & religionem ſpectant, cum ipſa Concilia Oecumenica approbata, ſint infallibilia.

Secundo, ex ſummis Pontificibus, qui declarant Concilia generalia approbata infallibilitatis prærogativa donari.

Sic declarat ſanctus Petrus Apoſtolus Act. 15. quum ait: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis nihil ultra vobis imponere, &c.*

Sic Cœleſtinus epiſt. ad Patres Concilii Epheſini: "Non poteſt, *ait*, veritas mentiri, cujus in Evangelio iſta ſententia eſt: ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum. Quod cum ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt, quanto magis eum intereſſe credimus, quando in unum convenit tanta turba Sanctorum."

Sic S. Leo epiſt. 93. alias 63. ad Theodoretum capit. 1. "Quæ Dominus noſtro prius miniſterio definierat, univerſæ fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu." Tum epiſt. ad Leonem Auguſtum 115. alias 73. "Nulla permittatis retractatione pulſari; quia in illo Concilio per Spiritum ſanctum congregatum, tam plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata ſunt, ut nihil ei regulæ, quæ ex divina inſpiratione prolata eſt, addi poſſit aut minui."

Sic Vigilius epiſtol. ad Epiſcopos Galliarum: "Neceſſe eſt quoties in nomine Domini ejus famuli ad tractanda ea quæ ſunt ipſi placita colliguntur, ſancti Spiritus non deeſſe præſentiam." Rurſus in ſuo reſcripto ubi tria damnat Capitula, ait ſe recipere quatuor priora Concilia generalia: expreſſius Gregorius Magnus epiſt. 25. alias 24. lib. 1. ad Joannem Epiſcopum CP. his verbis: "Sicut ſancti Evangelii quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & venerari me fateor ... quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos religant, aut ligare quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit."

Tertio, ex SS. Patribus, qui eamdem in Conciliis Oecumenicis agnoſcunt dotem.

Tertullianus primus accedit nobis ut veritatis Orator. Ita loquitur lib. de Jejuniis capit. 13. "Aguntur, *ait*, præterea per Græcias illa certis in locis Concilia ex univerſis Eccleſiis, per quæ & altiora quæque in commune tractantur, & ipſa

„ ipſa repræſentatio totius nominis Chri-
„ ſtiani magna veneratione celebratur. „
Tum S. Athanaſius epiſt. ad Epiſcopos Africanos: " Verbum, *inquit*, Domini „ per Oecumenicam Nicææ Synodum ma- „ net in æternum. „ Audis indefectibile, teſte Athanaſio, primi Concilii generalis judicium. Concinit Ambroſius epiſt. 31. his verbis: " Sequor tractatum Nicæ- „ ni Concilii, a quo me, nec mors, nec gladius poterit ſeparare. „ Hinc lib. 3. de fide cap. 15. alias 7. vocat decreta Nicæna: *Hæreditaria ſignacula nullius temeritate violanda*.

S. Hieronymus dial. contra Luciferianos loquens de Athanaſio, Hilario, aliiſque ſanctis Confeſſoribus, ait: " Quomodo „ poterant adverſum Synodum Nicænam „ facere, propter quam exilia ſuſtinue- „ runt? „

Non prætereundus ſanctus Auguſtinus, qui lib. 1. de Baptiſmo cap. 7. exigit præter Concilia Provincialia & Nationalia, generale, ut controverſiam de rebaptizatione adverſus obſtrepentes Donatiſtas ad metam irrevocabiliter perducat, & ita loquitur: " Quæſtionis hujus obſcuri- „ tas prioribus Eccleſiæ temporibus ante „ ſchiſma Donati magnos viros, & ma- „ gna charitate præditos Patres Epiſco- „ pos inter ſe compulit, ſalva pace diſce- „ ptare atque fluctuare, ut diu Concilio- „ rum in ſuis quibuſque regionibus diver- „ ſa ſtatuta nutaverint, donec plenario „ totius orbis Concilio, quod ſaluberrime „ ſentiebatur, etiam remotis dubitationi- „ bus firmaretur. „

His omnibus accedit definitio Concilii Senonenſis ann. 1525. adunato, quod quidem decreto 3. ſic habet: " Proinde cum „ certa ſit & infallibilis Eccleſiæ regula, „ nec aliquando viſibilitatis prætextu „ tandem eludi queat: ea profecto ſa- „ cris Generalibus Conciliis auctoritas „ denegari non poteſt, quæ proxime „ univerſalem repræſentant Eccleſiam. „

Quarto: Hoc ipſum ratio demonſtrat, quæque ſic deducitur: Chriſtus Matth. 16. promittit infallibilitatem Eccleſiæ his verbis iterum atque iterum laudatis: *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Sed Eccleſia perfectiſſime eſt in Concilio Oecumenico approbato adunata, cum ibi adſint membra cum capite: Igitur Concilium Oecumenicum eſt infallibile circa id omne quod ſpectat Religionem, videlicet circa quæſtionem juris & facti dogmatici, & Eccleſia in eo & per illud.

Diluuntur objecta.

Oppones: Nihil certi ſæpius ex Conciliis habetur: Igitur non ſatis conſtat ex Conciliis Eccleſiam eſſe infallibilem. Probatur multis momentis.

Primo in Concilio Apoſtolorum Jeroſolymis habito definitum eſt legalia non amplius obligare, & tamen ſtatuunt Apoſtoli Gentiles abſtinendos eſſe a ſanguine & ſuffocato, quod eſt præceptum Moſaicum: Paulus circumcidit Timotheum, quæ quidem & ſimilia ſunt legalia; hinc & Concilio non nihil implicantia adeſſe videntur.

Secundo: Concilium I. Nicænum definit fidem conſubſtantialitatis ſecundæ ſanctiſſimæ Trinitatis perſonæ verbo *Homouſion* exprimi & determinari, ita ut illam rejicientes vocem, habeantur ut Hæretici, & tamen vix elapſo Concilio *Homiouſion* permittitur, hoc eſt, ſimilis ſubſtantiæ. Id ipſum tolerat Athanaſius lib. de Synodis; tum Hilarius de Synod. & ſic nova exurgit contradictio.

Tertio: Concilium I. CP. & ſecundum Generale ſeptem edidit canones, & tamen primum dumtaxat approbavit Damaſus Papa; hinc cæteri prorſus vacui habiti ſunt.

Quarto: Synodus Ariminenſis ex 400. circiter Epiſcopis Occidentalibus conflata, Seleuciæ vero ex 150. Orientalibus, abjecta eſt.

Quinto: Concilium tertium generale, ſeu Epheſinum eo ipſo tempore quo adunabatur, impugnatum eſt a Joanne Antiocheno, qui in eadem urbe alteram quadraginta circiter Epiſcoporum oppoſuit Synodum, in qua Neſtorius in priori proſcriptus, abſolutus, & ut optimus, ne dicam ut ſanctus Epiſcopus habitus eſt.

Sexto: In ipſo Concilio Chalcedonenſi diſſenſio non modica fuit, cum Epiſcopi Ægypti nollent S. Leonis epiſtolæ, quam reliqui ſuſcipiebant, ſubſcribere: Tum Dioſcorus alterum Epheſi adunavit, in quo

quo quidem cum magno Epiſcoporum numero acta reſcidit, & Flavianum Patriarcham flagellis cæſum abjecit. Immo vel ipſe S. Leo non niſi ſex priores Synodi Chalcedonenſis ſeſſiones probavit, de cæteris vero in poſterioribus actitatis in utramque partem diſputare permiſit.

Septimo: Norunt omnes Vigilium Papam primum reſtitiſſe quintæ Synodo Oecumenicæ, quæ vel ipſo invito, tria damnaverat Capitula, ſed etſi a ſummo Pontifice poſtea approbata, plurimæ tamen Eccleſiæ, videlicet Galliarum, Hiſpaniæ, & Siciliæ, non niſi elapſis multis annis illam ſuſcepere.

Octavo: Non una contradictio in ſexto Concilio generali comperitur. Ibi enim quinta Synodus Oecumenica in tribus quaternionibus deflorata dicitur: Honorii ad Sergium epiſtolæ tametſi Catholicæ igni dantur: Ipſe vero, omiſſa omnis juris ſolemnitate, eodem cum Monothelitis anathemate percutitur, & tamen Patres ſeſſ. 17. & in epiſtola Synodica ad Agathonem teſtantur eos ſolum proſcribere, quos ipſe ſpecialiter & nominatim per ſententiam latam abjecerat: ubi Gentium reperietur Agathonem per ſententiam latam damnaſſe Honorium, cum potius in ſua ad Concilium epiſtola affirmet, omnes prædeceſſores ſuos ad ſuam uſque parvitatem fuiſſe ab omni erroris nævo immunes?

Nono: Concilium ſecundum Nicænum, quod fuit ſeptimum generale ann. 781. definivit colendas eſſe ſanctas imagines; hunc tamen cultum prius rejecerant duo Concilia ann. 730. & 755. Conſtantinopoli habita, tum & poſtea in Concilio Franco-furtenſi anno 794. reprobatus eſt.

Decimo: Ann. 692. Conſtantinopoli in Palatio Imperatoris quod Trullanum dicebatur, adunatum eſt ex magna Epiſcoporum multitudine Concilium, vulgo dictum Quini-ſextum, quippe quod fuerit in ſupplementum quinti & ſexti Concilii generalis, cujus tamen canones abjecit Eccleſia Romana.

Undecimo: Multa ſunt alia Concilia generalia partim approbata, partim etiam non approbata, ut Sardicenſe, Franco-furtenſe, immo Conſtantienſe, & Baſileenſe apud Gallias tamen magni ponderis.

Duodecimo: Vel ipſum Concilium Tridentinum, univerſim non eſt receptum, non dicam ſolum pro diſciplina, verum etiam & in iis quæ Religionem ſpectant, videlicet circa matrimonium clandeſtinum, quod vacuum & nullum eſſe declaravit, cum tamen in quibuſdam regionibus habeatur ſemper, ſi non ut licitum, ſaltem tamen ut validum.

Ex his omnibus ſic objicitur: Eccleſia loquens per Concilia generalia non eſt infallibilis, ſi error in jure & in textibus non ſemel in definitionibus compertus ſit: ſi canones tametſi optimi & ad finem bonum tendentes ſæpius tamen abjecti ſint: Atqui ex allatis conſtat hæc & ſimilia contigiſſe in definitionibus quas Eccleſia in Conciliis Oecumenicis edidit: Ergo &c.

Reſpondeo I. in genere nullam in puncto fidei compertam fuiſſe implicantiam, ita ut, qui canoni de quæſtione juris aut facti dogmatici reſtiterunt, non abjecti ſint: ſic proſcripti & damnati ſunt in Concilio primo Nicæno ſeptem circiter Epiſcopi, qui nec Ario, nec ejus Thaliæ anathema dicere nolebant; nec ad pacem & Eccleſiæ recepti ſunt, donec pœnitentes utriuſque momenti ſubſcriberent damnationi.

Reſpondeo II. negando antecedens primi argumenti, cum ex iteratis probationibus conſtet omnia Conciliorum Oecumenicorum decreta circa fidem & Religionem ſuum obtinuiſſe robur, & ad hæc uſque tempora ſint fidei regulæ. Et vero non-ne Cerdoniſtæ, Ariani, Macedoniani, Neſtoriani, Eutychiani, Prædeſtinatiani, Monothelitæ, Iconomachi, Proteſtantes, Sociniani, & hujus furfuris homines ab Eccleſia proſcripti, ſemper habentur ut Hæretici, & a corpore Eccleſiæ, ut membra putrida, divulſi & reſciſſi? Jam ad ſingula ſaciendum eſt ſatis.

Ad primum reſpondemus cum S. Thoma, Synagogam, non ſine Spiritus ſancti afflatu debuiſſe cum honore ſepeliri, unde non mirum ſi Apoſtoli, ad quos ſpectabat diſpenſare in diſciplinæ puncto, aliquas cæremonias celebraverint, quod quidem egerunt duabus ſub conditionibus: Primo quidem quod hoc ſolum ad tempus & per tranſennam fieret, ne ſi abſque mora omnis ritus legalis reſcinderetur, aliquis crederet Legem Moſaicam fuiſſe malam: Secunda, ut ſi levius aliqua celebraretur cæremonia, fides Chriſti

in

in Concilio Jeroſolymitano explicata & propoſita, eatenus retineretur, quatenus nullus in lege ſpem reponeret, credendo per eam juſtificari poſſe; quam quidem conditionem explanat Apoſtolus ad Gal. 5. ubi ſic alloquitur Judæos ad fidem converſos: *Si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit*.

Ad ſecundum: Nihil roboris detractum fuit per verbum *homiouſion* a vocabulo *homouſion* a Patribus Nicænis pro ſignificanda & exprimenda verbi conſubſtantialitate conſecrato; permanſit ſemper fidei regula, ita ut qui ab ejus ſignificatione declinarent, alieni ab Eccleſia cenſerentur; quia tamen a pluribus Catholicis œconomiæ cauſa *homiouſion* uſurparetur, hoc ipſum Athanaſius paſſus eſt, modo illa utentes voce, Verbum in ſubſtantia, & ſemota omni in entitate differentia Patri ſimile dicerent: paſſus eſt & cum ipſo ſanctus Hilarius, toleravit & in eodem ſenſu Baſilius, ut ex profeſſo in tractatu de Trinitate probavimus.

Ad tertium: Solus primus ſecundi Concilii generalis Canon fidem de Spiritus ſancti divinitate reſpicit, de qua ſolum hic quæſtionem movemus: Igitur reliqui Canones diſciplinam ſpectantes potuerunt a ſummo Pontifice propter cauſas ſibi notas abſque Religionis diſpendio abjici.

Ad quartum: Evacuatum Concilium Ariminenſe, tum & Seleucianum Eccleſiæ infallibilitatis argumenta ſunt: neque enim illud, neque iſtud ſubſcribendo fraudulofis Arianorum fidei formulis, erat ſuſcipiendum. Hinc S. Damaſus Papa in ſua ad Præſules Hyſtriæ epiſtola ait, nullius eſſe ponderis Concilium Ariminenſe, quandoquidem nec Liberius Eccleſiæ Caput, nec Vincentius Capuanus ejus in Concilio Orator & Legatus, ejus conſenſerant ſubſcriptioni.

Ad quintum: Ne minimum quidem faceſſit contra infallibilitatem Eccleſiæ negotium Synodus Spuria Joannis Antiocheni ſine auctoritate legitima congregata; hinc ipſe cum ſuis ad meliorem rediens frugem, damnatis ſcriptis & perſona Neſtorii, ſuum addidit Concilio Epheſino calculum.

Ad ſextum: Diſſenſio penes decem circiter Ægypti Epiſcopos fuit, quos cæteri Patres ſub interminatione anathematis epiſtolæ S. Leoni ſubſcribere compulerunt: ut videre eſt in Actibus, & de facto ei conſenſerunt. Cæterum Synodus Epheſina Dioſcori molitione habita eſt, & ad nos uſque, habetur ut latrocinium: quaſi vero exciderent Concilii de fide canones, eo quod ipſis reſiſtant Heterodoxi, cum potius eo conditi ſint fine ut Hæretici ab Eccleſia ejiciantur.

Ad ſeptimum: Vitio non vertendum eſt Vigilio, quod non niſi matura deliberatione prævia, Concilium quintum probaverit, eventus enim probavit id prudenter egiſſe, cum omnes ferme Occidentis Eccleſiæ primum illam Synodum rejecerint, certiores tamen per Pelagium factæ, quod fides Dominicæ incarnationis in periculum veniret, & prorſus in Oriente nutaret, donec abjicerentur tria Capitula, Synodi canonibus conſenſerunt.

Ad octavum: Non deficiunt inter doctos & eruditos qui propugnent nonnullas irrepſiſſe in ſextum Concilium Oecumenicum deflorationes, & Theodorum Patriarcham CP. Monothelitam in exemplaribus Concilii manu-ſcriptis loco ſui nominis in canone proſcribente Monothelitas, nomen Honorii appoſuiſſe, quam fraudem appertam habere non ſine fundamento putant, maxime ex duobus: Primo quidem ex eo quod ſit manifeſta contradictio inter epiſtolam Agathonis & definitionem Concilii; nam in illa Agatho aſſerit omnes prædeceſſores ſuos fuiſſe in fide ſanos, e contra vero Patres in ſuo contra Monothelitas canone dicere non dubitant anathema Honorio, eo quod fuiſſet primum ab Agathone anathemate animadverſum, quæ duo prorſus diſparata & contraria ſunt: Secundo, quia Theodorus nullibi legitur damnatus, cum tamen, teſte Mimburgio, ejus in errore pertinacia fuerit Concilii adunandi ratio.

Ad nonum: Duo Concilia Orientis Conſtantinopoli habita a Catholicis velut Pſeudo Synodi Iconomachorum repulſa ſunt, nec quidquam roboris in Eccleſia Romana uſquam habuere, ſed & falſum eſt, ut ſuo loco tractando de cultu SS. probavimus, Synodum Franco-furtenſem damnaſſe venerationem relativam ſanctis imaginibus debitam, ſed ſolum cultum latriæ

triæ abſolutum ſoli vivificæ Trinitati exhibendum, quem tamen errore detenti Patres vel ipſis Sanctorum imaginibus canone Nicæno reddendum eſſe putabant. Neque vero iidem Patres uſquam dixere ineſſe majorem vim ſanctis imaginibus, quam Evangelii prædicationi ad ciendos pietatis affectus; hoc unum dubio-procul Act. 5. Joannes Presbyter dixiſſe refertur, videlicet, homines magis ad virtutem moveri Sanctorum imaginum viſione quam ſermone: *Itaque*, ait, *major eſt imago, & hoc Dei providentia factum eſt propter idiotas homines*. Sic autem locutus eſt occaſione imaginis, in qua tam vivis & acutis coloribus Pictor expreſſerat Martyrium ſanctæ Euphemiæ, ut admirationem ſimul & lacrymas intuentium provocaret. Cæterum Synodus Franco-furtenſis non fuit Oecumenica, ſed ſolum Nationalis.

Ad decimum & undecimum: Concilia partim approbata, partim non approbata iterato argumento probant Eccleſię infallibilitatem, cum nuſquam munita ſint universali Eccleſiæ Romanæ, & aliarum ſibi conjunctarum aſſenſu. Sed non reperies Canones eorum fidem aſtruentium fuiſſe propulſos.

Ad ultimum: Dico Concilium Tridentinum in univerſo orbe orthodoxo recipi pro Canonibus fidei, ſecus vero pro diſciplina & aliis quæ jura Regnorum ſpectant. Inter iſta momenta annumeratur Matrimonium, quod quidem licet ſit Sacramentum, eſt tamen contractus qui quaſdam ſubit conditiones, quæ juxta legem Patriæ modo admittuntur, modo etiam rejiciuntur; hinc mirum videri non debet, ſi Matrimonium clandeſtinum in quibuſdam regionibus valeat.

Ad argumentum ex confectaneis factum, conceſſa majore, diſtinguo minorem: In Conciliis non approbatis quandoque error in fide contigit, concedo: in approbatis, nego. Si quis enim in ea obrepit error, idcirco juxta diſciplinam vel facta pura & non dogmatica fuit: ſic ſexta Synodus comperuit quintam Synodum Generalem fuiſſe in tribus quaternionibus defloratam.

Inſtabis: Atqui de facto nihil certi habetur ex Conciliis generalibus; Ergo &c. Probatur ſubſumptum: S. Gregorius Naz. epiſt. 55. ad Procopium ait, exitum Conciliorum ſæpius infelicem evadere: " Ego, " ait, ſi vera ſcribere oportet, hoc animo ſum, ut omnem conventum Epiſcoporum fugiam: quoniam nullius Concilii finem lætum & fauſtum vidi. " Non abſimilia ſcribit S. Auguſtinus lib. 2. alias 3. contra Maximinum cap. 14. ubi eum ſic alloquitur: " Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminenſe tamquam præjudicaturus proferre Concilium. Nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris. " Sed hæc auctoritatum momenta infallibilitati Conciliorum adverſantur: Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad probationem diſtinguo minorem: In ſenſu obvio utraque auctoritas adverſatur infallibilitati Conciliorum, concedo: in ſenſu naturali ab auctoribus intento, nego. S. Gregorius I. Non loquitur de Conciliis Oecumenicis, ſed ſolum provincialibus. II. Sermonem inſtituit de Conciliis adunatis factione Arianorum, qui fidem Nicænam tentabant, & S. Athanaſium inſectabantur, quale fuit Concilium Ariminenſe, quale Seleucienſe, quale Tirienſe, quale Mediolanenſe, & Syrmienſe, quorum exitus ſemper Eccleſiæ erat exitialis; namque ætas illius S. Doctoris incidit inter Concilium primum & ſecundum generale. Jam vero nemo cordatus dixerit illum Patrem abnuiſſe utrumque iſtud Concilium. Igitur non niſi de Pſeudo-Arianorum Conciliis loquitur.

Si de mente Auguſt. agatur, certum eſt S. Doctorem non abnegaſſe, ſed ſuppoſuiſſe Concilii Nicæni auctoritatem, quam ibidem agnoſcit his verbis: " Hoc eſt illud *Homouſion*, quod in Concilio Nicæno adverſus hæreticos Arianos a Catholicis Patribus veritatis auctoritate firmatum eſt. " Quia vero ſpecialis controverſia mota fuerat inter ſe & adverſarium de auctoritate Concilii Nicæni & Ariminenſis, illud ſuſcipiens, e contra vero Maximinus, ne dimittat adverſarium, via compendioſa & expedita in promptu Scripturæ gladio illum confodit, oſtendens illi verbum Dei ſcriptum ſufficere, ut illi ſecundæ SS. Trinitatis perſonæ cum prima conſubſtantialitas probetur.

§. IV.

§. *IV.*

Utrum ex Traditione Patrum conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa quæſtionem juris & facti?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Duplicis generis Patrum habemus ad concluſionem probandam teſtimonia: In multis paſſim aſſerunt Eccleſiam eſſe infallibilem, nec poſſe errare exponendo credenda: In aliis extendunt ad textus judicandos ejus infallibilitatem.

Teſtimonia Patrum de infallibilitate Eccleſiæ pro Dogmate.

S. Irenæus agmen ducet lib. 3. adverſus hær. cap. 2. pag. 250. ubi revincit Hęreticos, qui ſuperbia elati confidebant per ſe ipſos ſenſum infallibilem Scripturarum invenire: " Quod quidem, *ait*, impuden-
„ tiſſime eſt blaſphemare. „ Tum Traditione eos inſectatur, ſubditque: " Qua-
„ propter undique reſiſtendum eſt illis, ſi
„ quos ex his retuſione confundentes, ad
„ converſionem veritatis adducere poſſi-
„ mus. „

Tum cap. 3. pag. 232. & 233. eis oſtendit ſolam Eccleſiam habere circa dogmata definienda infallibilitatem, quia fidei veritatem a Chriſto per Petrum habet, qui fidei ſuæ a Chriſto acceptæ & dignitatis ſucceſſores ſine intermiſſione habuit & ſemper habet: " Traditionem, *inquit*,
„ itaque Apoſtolorum in toto mundo ma-
„ nifeſtatam, in omni Eccleſia adeſt re-
„ ſpicere omnibus qui vera velint au-
„ dire: & habemus annumerare eos qui
„ ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in
„ Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſ-
„ que ad nos, qui nihil tale docuerunt,
„ neque cognoverunt quale ab his deli-
„ ratur. „ Tum ait, Petro Linum ſucceſſiſſe; Lino, Clementem; Clementi, Evariſtum. Quibus peractis, ſic concludit: " Hac ordinatione & ſucceſſione,
„ ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia
„ Traditio, & veritatis præconatio per-
„ venit uſque ad nos. Et eſt pleniſſima
„ hæc oſtenſio, unam & eamdem vivifi-
„ catricem fidem eſſe, quæ in Eccleſia ab
„ Apoſtolis uſque nunc ſit conſervata, &
„ tradita in veritate. „ Audis ex Irenęo ineſſe Eccleſiæ Romanæ pleniſſimam veritatis oſtenſionem, adeoque infallibilitatem, cum ex eodem, extra ejus placita dogmatica loqui & ſentire ſit blaſphemare.

Tertullianus ex profeſſo in toto libro de præſc. eodem medio oſtendit infallibilitatem circa fidei dogmata in ſola Eccleſia Romana reperiri, quia contra vana hæreticorum obſtrepentium commenta in hoc eatenus præſcripſit, quatenus continua ſucceſſione fidem ab Apoſtolis acceptam, illibatam ſervavit. Sic loquitur cap. 20. pag. 237. edit. Pariſ. 1534. " A-
„ poſtoli .... aſſumpto per ſortem duo-
„ decimo Mathia in locum Judæ ex au-
„ ctoritate Prophetię, quæ eſt in Pſalmo
„ David, conſecuti promiſſam vim Spiri-
„ tus ſancti ad virtutes & eloquium, pri-
„ mo per Judæam conteſtata fide in Je-
„ ſum Chriſtum, & Eccleſiis inſtitutis;
„ dehinc in orbem profecti, eamdem
„ doctrinam ejuſdem fidei Nationibus pro-
„ mulgaverunt, & proinde Eccleſias apud
„ unamquamque civitatem condiderunt,
„ a quibus traducem fidei, & ſemina do-
„ ctrinæ, cęterę exinde Eccleſiæ mutua-
„ tæ ſunt, & quotidie mutuantur, ut
„ Eccleſiæ fiant, ac per hoc & ipſæ A-
„ poſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apo-
„ ſtolicarum Eccleſiarum. Omne genus
„ ad originem ſuam cenſeatur, neceſſe
„ eſt. „

Pergit cap. 21. pag. 238. & ſic concludit: " Hinc igitur dirigimus præſcriptio-
„ nem ... Si hæc ita ſunt, conſtat pro-
„ inde omnem doctrinam, quæ cum il-
„ lis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus &
„ originalibus fidei conſpiret, veritati
„ deputandam, id ſine dubio tenentem
„ quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli a
„ Chriſto, Chriſtus a Deo ſuſcepit: re-
„ liquam vero omnem doctrinam de men-
„ dacio pręjudicandam, quæ ſapiat con-
„ tra veritatem Eccleſiarum, & Apoſto-
„ lorum, & Chriſti, & Dei. „

S. Cyrillus Alex. alius eſt ejuſdem veritatis aſſertor & vindex: Neſtorium hæreticum ſic alloquitur in epiſt. Synod. ad ipſum directa: " Propter hoc addendum
„ illud eſt, ut ſcripto ac jure jurando
„ affirmes te præterea anathematizare quę
„ ſceleſte & profane hactenus ſenſiſti: &

„ ea rurſum poſt hac te ſenſurum & doctorum polliceare quæ & nos, & cęteri „ omnes quotquot vel in Occidente, vel „ in Oriente vivunt Epiſcopi, Doctores „ ac Duces populorum.... Hæc enim eſt „ Catholicæ Apoſtolicæque Eccleſiæ fides, „ in qua univerſi Occidentis & Orientis „ orthodoxi Epiſcopi conſentiunt. „

S. Auguſtinus facto, viva voce & ſcriptis ubique contra Donatiſtas & Pelagianos Eccleſiæ rebelles infallibilitatem Eccleſiæ pro fidei dogmatibus celebrat, & contra hæreticam pravitatem urget: unum aut alterum locum ne fuſior ſim, hic texere ſatis erit. Lib. de Hęreſ. tom. 8. pag. 28. ſic loquitur: “ Quid contra iſta „ ſentiat Eccleſia Catholica, ſuperfluo „ quęritur: cum propter hoc ſcire ſuffi„ ciat eam contra iſta ſentire. „ Tum illud contra epiſt. Fundamenti cap. 5. oraculum oblivioni nuſquam tradendum: *Ego Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas.* „

Teſtimonia Patrum pro infallibilitate circa Textus dogmaticos.

S. Athanaſius Traditionis tenaciſſimus, etiam tenaciter illi veritati inhæret, prę ſertim vero in lib. de Synod. pag. 9. & 28. Sermonem quippe faciens de verbo *Homouſion* a Synodo Nicæna adoptato ad defendendam & exprimendam Verbi conſubſtantialitatem, non aliam affert rationem, niſi illam, quia æquum duxit Concilium ea voce uti ad revincendos Arianos, & dirimendas fucatæ fidei doloſas profeſſiones. Igitur ex Athanaſio Eccleſia judicat infallibiliter de vocum ſignificatione, quandoquidem per eam ſuam aperit fidem atque defendit contra Negantes: “ „ Cæterum, *ait*, Epiſcopi, conſiderata „ *Arianorum*, hypocriſi & vafritie, ipſi „ quoque neceſſitate coacti ſunt.... ſcri„ bere filium conſubſtantialem eſſe Patri. „

Baſilius tanta eruditione diffamatus, ut unus ille centum cum aliis pręponderet, ejuſdem eſt labii cum Athanaſio in hac quæſtione propugnanda. Enim vero epiſt. 30. ſic loquitur & ſcribit: “ Quia ex non en„ te ad eſſe productum fuiſſe filium etiam „ tunc nonnulli aſſeverabant: hanc ut ab„ ſcinderent impietatem illi Patres, no„ men *Homouſion* uſurpaverunt. „

S. Hilarius adverſus Arianam perfidiam divinitatis Verbi generoſus defenſor ſimili modo cum aliis loquitur lib. de Synod. num. 83. “ Diſplicet, *inquit*, cuiquam in „ Synodo Nicæna *Homouſion* eſſe ſuſce„ ptum? Hoc ſi cui diſpliceat, neceſſe „ eſt placeat, quod ab Arianis eſt nega„ tum. „ Igitur ex Hilario non ſuſcipere verbum *Homouſion*, eſt eſſe Arianum. Igitur ex ipſo Eccleſia judicat infallibiliter de textibus, & de vocum in his contentarum ſignificatione.

S. Ambroſius in eadem prorſus ſententia verſatur lib. 3. de fide cap. 7. pag. 311. “ „ Non igitur, *ait*, Verbum, ſed vim Ver„ bi fugiunt, quia nolunt verum eſſe Dei „ filium, nam licet humano verbo non „ poſſit divinæ generationis ſeries com„ prehendi, tamen judicarunt Patres fi„ dem ſuam tali ſermone... ſignandam... „ Hoc verbum in *Homouſion* tractatu fi„ dei poſuerunt Patres, quod viderunt „ adverſariis eſſe formidini, ut tamquam „ evaginato ab ipſis gladio, ipſorum ne„ fandæ caput hæreſis amputarent.

S. Auguſtinus hæreticorum & Novatorum malleus cum cæteris venit in veritatis defenſionem libro contra epiſ. Fundam. cap. 5. ubi his verbis ſe explicat: “ „ Ego Evangelio non crederem, niſi me „ Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctori„ tas. „ Digna ſane Doctoris ſancti ſententia, & ideo ſancti, quia Spiritus ſancti afflatu edoctus, docet infallibilitatem Eccleſiæ circa textus Evangelii & aliorum librorum. Idem fuſiori calamo tractat in ſerm. de nat. Dom.

Poſt illos Patres Magnus Leo Pontifex egregius occurrit quæſtionem explicans, defendens, & tamquam Chriſti Vicarius definiens epiſt. 86. in qua Spiritu ſancto plenus intonat contra hæreticos ſemper doloſos & mendaces: “ Damnent aper„ tis profeſſionibus ſuis ſuperbi erroris „ auctores, & quidquid in doctrina eo„ rum univerſalis Eccleſia exhorruit, de„ teſtentur; omniaque decreta Synodalia „ quæ ad exciſionem hujus hęreticos Apo„ ſtolicæ ſedis confirmavit auctoritas am„ plecti ſe, & in omnibus approbare „ plenis & apertis, ac propria manu ſub„ ſcriptis proteſtationibus eloquantur, ni„ hil in verbis eorum obſcurum, nihil in„ veniatur ambiguum. „ Ecce clara & ſine ambi-

ambiguitate ſummi Pontificis ſententia de infallibilitate Eccleſiæ circa textus, ſiquidem vult hæreticos reconciliandos. I. Damnare perverſa dogmata. II. Damnare ipſos auctores ſuperbi erroris. III. Amplecti omnia decreta Synodalia ab Eccleſia contra perverſam doctrinam emanata. IV. Apertis fidei profeſſionibus manu propria ſubſcriptis fidem ſuam declarare: porro doctrina hæreticorum exprimitur in eorum libris: decreta Synodalia judicant de ejuſmodi textibus: Sanctus vero Leo hereticos ad Eccleſiæ ſinum redeuntes obligat ad damnandum dogmata perverſa in libris ſuis contenta, ad approbandum vero & amplectendum decretum Synodale, & hoc profeſſionibus fidei manu propria ſubſignatis. Igitur cenſet magnus ille Pontifex Eccleſiam nedum eſſe infallibilem circa quæſtionem juris, ſed & circa factum dogmaticum; immo & ſincera fide ſubſcribendum eſſe hæreticorum & eorum operum condemnationi.

Ex his ſequitur iſtud in concluſionis probationem argumentum. Quod conſtanti & firma Traditione tenetur, illud eſt verum, nec fas eſt de eo dubitare: Atqui ex Traditione claret, Eccleſiam eſſe infallibilem circa jus & textus ad fidem & religionem pertinentes: Igitur nullus eſt ambigendi locus de infallibilitate Eccleſiæ pro iſto momento. Probatur minor multipliciter, & quidem ſpecialiter de facto dogmatico; nam de quæſtione juris ſufficienter ex modo dictis claret, prætterquam quod Novatores, ultra conveniunt de prima minoris parte, videlicet de infallibilitate Eccleſiæ circa quæſtionem juris.

Primo præter Patres laudatos hanc veritatem palam profitetur Clerus Gallicanus, qui Pariſiis ann. 1656. contra librum Janſenii adunatus, aſſerit factum a jure in tali negotio ſeparantes, manifeſte ſubvertere Traditionem, quæ nihil aliud eſt quam ſeries factorum dogmaticorum, quibus a Chriſto & Apoſtolis ad nos pervenit fides, & veritas, quæ quidem Traditio & ſummorum Pontificum decretis, & Conciliorum Oecumenicorum definitionibus fovetur, & oraculis ac ſententiis Patrum explicatur & defenditur, ut homo Dei evadat ſanctus atque perfectus.

Secundo: Ipſe Arnaldus non aliter quam factorum ſerie dogmaticorum & Traditione contra Calviniſtas, de realitate corporis Chriſti in Euchariſtia perpetuam comprobat fidem, inculcans Chriſti ejuratis hoſtibus, factum a jure inſeparabile ſemper eſſe: qua ratione igitur, quo ſcopo ab hac declinavit ſententia, diſtinguendo & ſeparando jus a facto in negotio Janſenii, ut ſummorum Pontificum illuderet definitionibus ab univerſa Eccleſia acceptatis?

Tertio: Janſenius ſuis ſapientior & æquior agnoſcit infallibilitatem Eccleſiæ circa textus. Enim vero initio ſui libri teſtatur ſe omnia quæ in hoc opere dicturus eſt & dixit, judicio ſanctæ Matris Eccleſiæ ſubmittere: Tum in ſuo Teſtamento idem repetit aſſerendo judicium de omnibus religionem ſpectantibus, ad ſanctam pertinere ſedem. Denique ipſo defuncto, comperta eſt epiſtola ad Urbanum VIII. ſummum Pontificem directa, qua enixe illum deprecatur, quatenus e libro ſuo, aut addere, aut detrahere, prout ipſi placuerit, dignaretur. Cur igitur diſcipuli fidem & obedientiam magiſtri non imitantur? quorſum infallibilitatem Eccleſiæ circa textus, quam ipſe confitetur, & agnoſcit Janſenius, negant?

Quarto: Ut primum Dominus Cornet Regiæ Navarræ Præfectus, quinque e libro Janſenii excerpſiſſet propoſitiones, quas ſacræ Facultati Pariſienſi & Clero Gallicano qualificandas obtulit, ecce protinus advolant Novatores propugnantes eos qui Librum Iprenſis Auguſtini abjicere volunt, ipſius ſancti Auguſtini in ſuis Libris contentam doctrinam, a ſummis Pontificibus non ſemel celebratam damnare. Ecce infallibilitatem Eccleſiæ agnoſcunt pro ſancti Auguſtini textibus, quorum alii ſunt longiſſimi, & non pauci præ auctoris profunditate atque ſubtilitate obſcuri; omnes vulgo altiſſimi: quidni Eccleſia infallibilis erit judicando de aliis textibus? Aut primum negent, aut utrumque concedant, niſi manifeſtam profiteri contradictionem glorientur. Abbas quidem Sancyranus, inter Janſenii aſſeclas famoſus dicere ſolebat, ſe duodecim primorum ſæculorum demirari Eccleſiam; aſt heu, ducentis ab hinc annis ita defloratam conſpicere, ut vix

ac ne vix quidem dignoſci valeret. Sic loquebatur Lutherus, ſic Calvinus, ſic ille Abbas: Quinimmo uno e noſtris patribus teſte auditore, Eccleſiam ex integro egregia Janſenii doctrina, & moralitate ſe reformaturum aſſerere non erubuit: attamen audiant ſi placet ipſum Janſenium ducem, qui bona & humili confeſſione, ut pie credimus, talis Eccleſiæ ſecundum Sancyranum corruptæ obedivit ſententię, ſed judicium ab ipſo Janſenio expoſtulatum clauſum & datum eſt: utinam & fideli erga Eccleſiam obedientia claudantur jurgia & ceſſent lites, quæ nihil proſunt niſi ad ſubverſionem audientium & legentium.

Solvuntur objectiones Novatorum circa infallibilitatem Eccleſiæ pro textibus.

Objiciunt: Tertullianus lib. de Veland. Virg. hæc habet: *Regula fidei eſt ſola totaliter una, immobilis & reformationis incapax.* Sed hic loquitur de Scriptura ſacra, quia loquitur explicando Apoſtolum, qui præcipit Virgines, velata facie in Eccleſia adeſſe: Igitur ex Tertulliano, ſola excepta Scriptura, cæteræ fidei regulæ ſunt reformabiles & mutationis capaces. Igitur Eccleſia ſaltem circa textus non eſt infallibilis.

Reſpondeo I. Argumentum nimis probare; ſequeretur enim quod nec Traditio, nec Concilia Oecumenica forent infallibilia, etiam in quæſtionibus juris fidem ſpectantibus: quod ſane Janſenii diſcipuli numquam admittent.

Reſpondeo II. diſtinguendo conſequens: In rebus diſciplinæ ſola Scriptura eſt fidei regula mutationis incapax, concedo: in rebus ad religionem & fidem pertinentibus, nego. Luce clarius apparet Tertullianum loqui de diſciplina, quandoquidem loquitur de virginum velatione: ſenſus igitur ejus eſt omnem diſciplinæ regulam niſi ex Scriptura vel Traditione ortum habeat, eſſe ad nutum & ſecundum temporum exigentiam reformabilem: quia vero ex Scriptura conſtabat Virginem, velata facie, in Eccleſiam introire debere, nemini licere contendebat Tertullianus, hanc piam conſuetudinem levius & abſque fundamento immutare, textus vero poſitionum numquam, quia ſpectant fidei dogmata. Ceterum velatio virginum eſt quidem de fide, ſed ut conſilium in Scriptura fundatum, eo prope modo quo eſt ipſa virginitas, quam ſervare perfectius quidem eſt, ſed non ut quid ad ſalutem abſolute requiſitum; ſecus vero credere præcepta Dei eſſe poſſibilia, hominem poſſe gratiæ reſiſtere, credere Eccleſiæ loquenti & definienti aliquod fidei dogma....

Opponunt II. Baſilius Ancyranus, & alii bene multi Semi-Ariani omnia credebant fidei dogmata, & de uno dumtaxat verbo grammaticali, ſcilicet, *Homouſion*, diſputabant, eos tamen nec Athanaſius, nec S. Hilarius, conturbare æquum duxerunt, quamvis Concilium Nicænum propter vocabulum illud, eos abnuiſſet, quæ quidem mutatio non levior eſſe videtur: Igitur Eccleſia non eſt infallibilis circa textus.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: Et plures Semi-Ariani rejiciendo vocem *Homouſion*, a fide deficiebant, concedo: ſecus, nego. Ita cenſet Hilarius, qui ideo profeſſiones fidei Semi-Arianorum in variis Antiochiæ adunatis Synodis vocat fidem temporum. Sic enim primum judicavit de iis omnibus qui abſtinebant a verbo *Homouſion*, quia argumentum erat ſolum fucum facere terminis alias Catholicis, eo ipſo quo iſtud abjiciebant: hinc Athanaſius non credidit Baſilii & aliorum fidem ab omni nævo immunem: quia tamen Eccleſia non judicat de internis, bona fide credidit, abſoluto Concilio Nicęno, Semi-Arianos approximare ad dogma Apoſtolicum de divinitate Verbi: Nec deſunt valida argumenta pro vera Baſilii & quorumdam aliorum Semi-Arianorum fide, quocirca ſub certis conditionibus SS. Athanaſius, Hilarius & Baſilius eos ut confratres habere conſenſerunt.

Inſtant: Eccleſia abſtinet a voce *Homouſion* in Concilio Antiocheno, in Nicæno vero ſtat firmiter pro ea. Igitur eſt mutabilis circa textus & verborum ſignificationes.

Reſpondeo I. Concilio particulari quale erat Antiochenum, non competere infallibilitatem, niſi accedat univerſalis Eccleſiæ, maxime vero ſummi Pontificis conſenſus, unde potuit reformari ab Oecumenico, quale fuit Nicænum.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo II. diſtinguendo : Concilium Antiochenum abſtinet a voce *Homouſion* œconomiæ cauſa, ac pro ipſius fidei defenſione & propagatione; concedo; ſecus, nego. Unde nego paritatem. Concilium Antiochenum adunatum fuit contra Paulum Samoſatenum, qui ex Trinitate perſonarum, inferebat tres eſſe in Deo ſubſtantias, & ſecundam atque tertiam a prima tamquam ab antiquiore procedere, adeoque eſſe creatas: Nicænum vero congregatum eſt contra Arium negantem Verbi divinitatem; merito igitur ad revincendum Paulum Eccleſia permiſit ad tempus abſtinere a verbo *Homouſion*; quo maniſeſte abutebatur hæreſiarcha; e contra vero eadem uti habuit ad reſellendos Arianos, quandoquidem ſignificat veram Verbi divini fidem, quam quiſque ſub pœna damnationis tenere debet.

Objiciunt III. S. Baſilius Epiſt. 52. conqueritur, quod Marcellus Ancyranus de gradu & Eccleſia non ſit ejectus, & quod fuerit in Eccleſia abſque matura deliberatione receptus: *Libri ejus*, inquit, *ſunt demonſtrativa probationes ejus iniquitatis*. Quæ quidem objurgatio ſpectare ſolum poteſt, aut Julium ſummum Pontificem, aut Concilium Sardicenſe, quod favit Marcello pro contra Euſebianos ejus accuſatores, quos & abjecit. Sed in hoc non levis apparet ſententiæ Eccleſiæ mutatio: Igitur non eſt infallibilis circa textus.

Reſpondeo diſtinguendo: Baſilius conqueritur errore facti deceptus, & nondum cauſa Marcelli perfecte ſibi cognita, concedo: vere & plene inſtructus, nego. Profeſſio fidei Marcelli oblata Julio ſummo Pontifici erat Orthodoxa; ita Athanaſius in ſua ad Imperatores Apologia, in qua refert verba Julii de ſe & Marcello dicentis: *Se ſervare cum eis communionem abſque injuſtitia*; ſubditque Julii judicium fuiſſe canonicum. Ita etiam cenſet Epiphanius & alii permulti, ut ſuo loco ex profeſſo probavimus. Cæterum Concilium Sardicenſe in epiſtola Synodica ad ſummum Pontificem, teſtatur ſcripta Marcelli lecta fuiſſe & examinata, & ab omni erroris labe fuiſſe reperta. In his quidem Marcellus quaſdam proponit difficultates, ſed ſolum per modum quæſtionis elucidandæ & claritatis cauſa. Sic refert & cenſet S. Hilarius.

Urgent: S. Baſilius maniſeſte dicit & Julium, & Concilii Patres in hoc erraſſe, & fuiſſe deceptos: Igitur Eccleſia de facto fallitur judicando de textibus.

Reſpondeo S. Baſilium forte habuiſſe exemplar libri Marcelli diverſum ab eo quod oblatum eſt Concilio & ſummo Pontifici, ipſum Marcellum potuiſſe librum ſuum, antequam illum Julio & Synodo Sardicenſi præſentari curaret, a nævis purgare: Quidquid ſit, fidei teſtimonium habet ab Athanaſio, & ab Hilario zelo fidei nulli ſecundis, qui certe ipſius Marcelli condemnationem, ſi librum erroris ſcatentem comperiſſent, proſecuti fuiſſent. Ex his liquet quæſtionem libri eſſe factum purum & perſonale, circa quod Eccleſia non eſt infallibilis: neque enim citra revelationem certo ſcire poteſt, num liber ipſi oblatus ſit ante oblationem a mendis purgatus vel non; ſi ſit talis vel talis perſonæ, ſed dubio procul infallibilis eſt inter judicandum de textibus præſentibus & ſibi oblatis; num ſint Orthodoxi vel non; et ſic inconcuſſa manet ejus circa factum dogmaticum infallibilitas.

Replicant: S. Hilarius lib. 11. de Trin. num. 3. aſſerit hereſim ſitam eſſe in ſenſu, non in ſcripto: Igitur textus ad fidem non pertinet, adeoque nulla infallibilitas pro facto dogmatico agnoſcenda eſt in Eccleſia.

Reſpondeo diſtinguendo: Et ſcripta exhibent ſenſum, concedo: ſecus, nego. Senſus & textus ſunt correlativa, unde eo ipſo quo hereſis principaliter in ſenſu conſiſtit, Eccleſia debet judicare de textu, quia ſenſus & textus ſunt inſeparabiles; judicat ergo Eccleſia an verba aliquid ſignificent; judicat, ſuppoſito quod ſignificent, an illud ſit bonum vel malum, conforme, vel difforme fidei. Unde ibidem num. 5. Hilarius dicit: *Nonne veritas corrumpi poteſt*. Quomodo corrumpi niſi in textu? Jam vero ſi Eccleſia poſſet errare de profeſſionibus fidei judicando, textus formulæ approbatæ, rurſus examinandi traderentur, ſicut cauſa Epiſcoporum de aliquo crimine accuſatorum examini longo ſubjicitur: quod tamen fieri non debere ibidem propugnat Hilarius.

Inſiſtunt: SS. Athanaſius, & Baſilius conveniebant de fide ſanctiſſimæ Trinitatis, & tamen diſputabant de ſenſu quem poſ-

poſſent habere multa loca ex Dionyſii Alexandrini operibus excerpta circa illud Myſterium: ſignum eſt igitur & argumentum Eccleſiam non gaudere infallibilitate circa textus.

Reſpondeo diſtinguendo: Athanaſius & Baſilius diſputabant de ſenſu textus Dionyſii, quia Eccleſia nihil adhuc de hoc momento definierat, concedo: ſecus, nego. Igitur de hoc diſputare fas erat: ſic S. Leo licentiam fecit de tribus Capitulis diſputandi, unde Concilium Chalcedonenſe nihil de his textibus ſtatuerat: at vero Eccleſia in V. Synodo generali definivit textus Capitulorum eſſe erroneos, declaravit etiam ſenſum libri Janſenii eſſe hæreticum, qualificavit textus & eis notam hæreſeos inuſſit: igitur manet judicium certum, nec ulli de hoc dubitare licitum eſt: igitur eos defendere prorſus nefas.

Reponunt: Hieronymus dicit doctrinam Origenis de Trinitate hæreticam, e contra vero Didymus eam proclamat orthodoxam.

Reſpondeo duo ut ſupra; Primo quidem, exemplaria quandoque eſſe diverſa, unum ſcilicet mendis refertum ab una perſona videri, alterum vero in textu ſanum ab alia perſona conſpici. Secundo, Doctores particulares non eſſe infallibiles, quis dubitat? Unde Aug. lib. de utilitate credendi capit. 4. dicit hominem privatum falli: quandoque etiam Eccleſiam in ſecretis cordium judicandis, idcirco tritum iſtud emanavit axioma: *Eccleſia non judicat de internis*.

Dices: S. Auguſtinus epiſtol. 74. ait non eſſe diſputandum de nomine, quando convenimus de re: Igitur parum refert quod Eccleſia judicet de textibus.

Reſpondeo S. Auguſtinum inculcare Comiti Praxentio Ariano, qui divinitatem Verbi abnuebat, eo quod vocem *Homouſion* in Scripturis non reperiretur, inculcare inquam non ideo Verbi divinitatem eſſe negandam, quia licet vox ſecundum ſyllabas haud inveniretur in Scripturis, reperiri tamen iterum atque iterum ſecundum rem. Denique idem S. Doctor lib. 3. contra Maximinum cap. 14. aſſerit vocem *Homouſion* a Patribus Nicænis eſſe conſecratam ad ſignificandam Verbi divinitatem, adeoque firmiter ab omnibus eſſe tenendam: " Pater ergo & Filius unius „ ſunt ejuſdemque ſubſtantiæ. Hoc eſt illud, *Homouſion* quod in Concilio Nicæno adverſus hæreticos Arianos a Catholicis Patribus veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum eſt. „

Inſtant: Auguſtinus dicit Epiſcopos de aliquibus dogmatibus ſcribentes, ab aliis, ſi forte a veritate recedant, poſſe corrigi, ſic & Concilia Provincialia a plenariis, immo & plenaria a ſubſequentibus donec factum ſit plene elucidatum: ſic lib. 2. contra Donatiſtas cap. 5. ait: *Concilia priora poſterioribus emendari poſſe*.

Reſpondeo Epiſcopos & Concilia Provincialia infallibilitate non donari: ad Plenaria diſtinguo; a ſubſequentibus corrigi poſſunt in factis puris, in quibus judicandis non ſunt irrefragabilia, concedo: in factis dogmaticis, nego. S. Doctor loquitur in primo ſenſu. Sic Concilium ſextum generale correxit quintum, & quædam ejus acta declaravit corrupta & ſuppoſititia eſſe; ſed nihil inde concludi poteſt contra Eccleſiæ infallibilitatem: quod autem S. Auguſt. loquatur de factis puris, liquet ex iſtis verbis ibidem prolatis: " Concilia priora poſterioribus emendari „ poſſunt, cum nempe aliquo experimento rerum aperitur quod clauſum erat, „ & cognoſcitur quod latebat. „

Utrum ex uſu & poſſeſſione conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa quæſtionem juris & facti Dogmatici?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

PROBATUR unico, ſed efficaciſſimo argumento. Illa judicavit ſemper infallibiliter de jure & facto dogmatico, cujus definitione roboratur, nutritur & fovetur fides, cujus judicium ita firmum ſemper extitit, ut numquam fuerit accepta appellatio ab ejus ſententia, cujus denique deciſio tamquam fidei regula habita eſt: Atqui ab omni ævo tale fuit judicium Eccleſiæ circa utrumque momentum, talis fuit poſſeſſio atque uſus perpetuus: Igitur infallibilitas Eccleſiæ poſſeſſione & uſu prævalet contra impugnantes. Minor patet de quæſtione juris ex canonibus Conciliorum Oecumenicorum de fide conditis: Probatur altera pars de factis dogmaticis, & quidem multis momentis & exemplis.

Pri-

Primo ex veteri Teſtamento: Synagoga judicavit textus Scripturæ ſacræ: enim vero canon Proto-canonicus Judæorum continet ſolum viginti duos libros, nempe quinque Moyſis, Prophetarum tredecim, & quatuor alios, nempe Cantica, & morum præcepta referentes: cæteros matura deliberatione prævia ſequenti tempore Canoni adſciti ſunt. Præterea Libros ſacros hinc inde durante captivitate, diſperſos, collegit Eſdras: Sed hæc omnia fieri non potuerunt niſi adfuiſſet Eccleſiæ infallibilitas ad judicandum textus, ut veri & genuini a falſis & ſpuriis ſecernerentur: hoc judicio tota innititur fides, quia in eo fundatur Scripturarum certitudo, qua ſublata, funditus ruit fides, ſiquidem credenda continentur in Scripturis, veritatem Meſſiæ ex eis habemus, ſcilicet a Prophetis: Igitur Eccleſia ab omni ævo judicavit infallibiliter de textibus.

Secundo, ex novo Teſtamento: Multa opera ſub Chriſti & Apoſtolorum nomine olim circumferebantur, ut epiſtola Chriſti ad Agabum Regem Edeſſæ, Evangelium ſecundum Ægyptios, Evangelium Nazaræorum, Evangelia Jacobi & Nicodemi, & ſimilia quæ Eccleſia, tamquam apocrypha judicavit & rejecit, immo ſuo nondum adſcivit Canoni librum tertium & quartum Machabæorum, Tertium & quartum Eſdræ: Igitur judicat infallibiliter de textibus: alias libri novi Teſtamenti non ſunt certi, adeoque fide indigni. Jam vero non eſt major difficultas de aliis auctorum textibus; unde ſi Eccleſia eſt infallibilis ad judicandum de Scripturarum textibus, dum nondum conſtat de eorum genuinitate, pari ratione & de cæteris.

Tertio: Eccleſia judicavit de textibus Patrum: v. g. de textibus Athanaſii. Et vero Julius non ſemel adverſantibus Arianis declaravit eum in ſe & in ſuis ſcriptis Orthodoxum. Judicavit Eccleſia textus anathematiſmorum B. Cyrilli Alexandrini contra Neſtorii proterviam, & Cęleſtinus agnovit eos ſcientia ſalutis & fide refertos. Judicavit textus S. Aug. contra Pelagium, & tamquam fidei regulam, pro neceſſitate gratię vult ab omnibus haberi. Quidni igitur erit Eccleſia infallibilis in judicio textus Janſenii, cum ultro concedant adverſarii, Eccleſiam eſſe infallibilem pronuntiando de Patrum & præſertim Auguſtini textibus?

Quarto: Ex condemnatione omnium hæreſum in libris vulgo expreſſarum. Aliqua facti exempla juvat recenſere. Proſcripſit judicio comparativo Concilium Nicænum Thaliam Arii: namque facta illius cum Scripturis ſacris iterum atque iterum collatione, judicavit impiam eſſe, voluitque hanc ita ab omnibus ratam haberi deciſionem, ut reluctantem Euſebium Nicomedienſem cum aliis ſex Epiſcopis exauctorare decreverit, niſi & Arii, & ejus textui anathema omnes pronuntiarent. Proſcripſit Concilium Epheſinum judicio utique comparativo ſcripta Neſtorii: ea Synodus comparavit cum Symbolis, cum textibus Patrum primorum ſæculorum, quo facto, una voce Patres dixerunt, illa eſſe impia, hæretica & blaſphemiis plena. Eodem modo judicavit ſacrilegum Theodori Mopſueſteni Symbolum. Iterato fulmine omnes iſtos textus percuſſit Chalcedonenſe Concilium, ſed maxime & quintum Oecumenicum ea tantum de cauſa congregatum, ut judicaret de tribus Capitulis: etenim proceſſit ſicut præcedentes Synodi judicio comparativo. Lecti ſunt multoties ejuſmodi textus; iterum atque iterum collati ſunt, & cum Scriptura ſacra, & cum SS. Patrum textibus; Patres tanta ſolemnitate proſcribunt iſtos textus, ut ne ullum ſuperſit de infallibilitate Eccleſiæ pro iſto momento dubium. Primo enim ex Scripturis probant in hoc non poſſe errare Concilium, cum pleni Spiritu ſancto ſic intonant coll. pag. 586. & 587. *In memoria tenentes promiſſiones de S. Eccleſia factas, & qui dixit quod portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, id eſt, hæreticorum mortifera lingua, recordantes autem & quæ per Oſeam de ea prophetata ſunt, in quibus dicit, & ſponſabo te mihi in æternum, & cognſces Dominum: Hæreticorum quidam effrenatas linguas, & eorum impiiſſima conſcripta, & eoſdem ipſos hæreticos .... patri mendacii diabolo connumerantes ... Nos autem mandatum habentes per doctrinam rectam exhortari populum ... Neceſſarium eſſe putavimus capitulis comprehendere & prædicationem veritatis, & hæreticorum, nec non eorum impietatis condemnationem,*

Digitized by Google

nem .... Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conſcripta .... Anathema ſit. Ecce Eccleſia declarans ſuam in judicandis textibus infallibilitatem: ecce proſcribens tria Capitula: Igitur infallibiliter judicavit quæſtionem facti dogmatici; ſic cenſet S. Gregorius Magnus lib. 1. cap. 24. ubi ait venerari quatuor prima Concilia generalia ut quatuor Evangelia, & pari honore proſequi quintum Concilium Generale.

Concilium Lateranenſe, ſub Martino I. eidem veritati ſuffragatur. Can. 18. pag. 117. *Si quis*, ait, *ſecundum ſanctos Patres conſonanter nobis pariterque fide non reſpuit, & anathematizat animo & ore omnes quos reſpuit, & anathematizat nefandiſſimos hæreticos, cum omnibus impiis eorum conſcriptis, uſque ad unum apicem, ſancta Dei Eccleſia Catholica & Apoſtolica, hoc eſt, ſanctæ & univerſales quinque Synodi, & conſonanter omnes probabiles Eccleſiæ Patres, id eſt, Sabellium, Arium .... condemnatus ſit.* Vides pie Lector, quomodo Eccleſia judicat textus, quomodo anathematizat eos qui textus hæreticorum aut approbare, aut defendere audent. Nota Concilium, eadem religione proſequi quintam Synodum, ſicut quatuor primas Synodos Oecumenicas, his verbis: *Sancta Dei Eccleſia Catholica & Apoſtolica, hoc eſt, Sanctæ & univerſales quinque Synodi.*

Sextum Concilium Oecumenicum ſequitur. Videamus quonam modo procedat, tum contra Monothelitas, tum contra eorum impia & fraudulenta ſcripta; ſeſſ. 3. declarat ſermonem Mennæ ad Vigilium Papam, & iſtius libros, alterum ad Juſtinianum, alterum ad Imperatricem directum, ſuppoſititios; ſeſſ. 4. leguntur duæ epiſtolæ Agathonis in quibus ſanctus Pontifex nominatim damnat Theodorum Phalaritanum, Syrum, Sergium, Pyrrhum cæteroſque Monothelitarum Duces, & a Concilio univerſali applauſu & conſenſu, tamquam irrefragabiles fidei regulæ recipiuntur; ſeſſ. 10. Macharius pertinax Monotholita ſuas agit partes, & continua ſuorum textuum cum textibus SS. Patrum habita comparatione refutatur, & ejuſdem proſcribuntur textus. In eadem ſeſſ. perfecta ſunt ſcripta Anthimi, epiſtola Theodori ad Paulum hæreticum, & ipſius Pauli opera, & omnes illos textus prævio judicio comparativo Concilium damnat, hæreticos eſſe declarat, & uti tales abjicit. Denique ſeſſ. 18. anathemate percutit Monothelitas, tamquam ab Agathone jam jam nominatim proſcriptos: Igitur Eccleſia eſt infallibilis judicando de ſcriptis: alias textus boni, immo & ipſorum Patrum non magis ponderarent, quam hæreticorum textus, quos eſſe erroneos dubia ſemper fide conſtaret, ſiquidem bonum & optimum ſenſum ipſi Hæreſiarchæ contra damnationem latam affingere non difficile foret.

Concilium Conſtantienſe pari zelo & fide procedit contra Vvicleſum, contra Joannem Hus & Hieronymum a Praga, eoſque & quidquid contra Religionem Catholicam ſcripſerunt, condemnat. Vix Martinus V. S. Pontifex creatus eſt, ut ſine mora eorum confirmaverit damnationem: *Omnes*, inquit, *& ſingulos, qui articulos, ſeu libros & doctrinas præfatorum Hæreſiarcharum, Joannis Vuiclef, & Joannis Hus, & Hieronymi, per eamdem Conſtantienſem Synodum, cum ſuis auctoribus damnatos, & damnatos tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipſorum Hæreſiarcharum, publice, vel occulte pertinaciter quomodolibet laudare, vel approbare præſumpſerint ..... Nec non credentes, & adhærentes eiſdem tamquam hæreticos judicetis.*

Concilium Baſileenſe perpetua Traditione edoctum judicat ſicut præcedentia Concilia de textibus. Tum vero ſeſſ. 22. notam inurit libello Auguſtini de Roma, Archiepiſcopi Nazaræi.

Tridentinum cæterorum Conciliorum appendix, & eos etiam ſe irrefragabile cenſet in judicando Hæreticorum textus. Longo examine diſcutit volumina Lutheri & Calvini tum de gratia, & juſtificatione, tum de Sacramentis, maxime de Euchariſtia, eaque velut impia & hæretica explodit, ipſoſque Hereſiarchas rebelles anathemate percutit; inſuper ſeſſ. 22. Can. 6. textum Canonis Miſſæ, quamvis ab Eccleſia ſolum compoſitum, declarat pium, catholicum ac ſanctum: quinimmo ipſum, aut abjicientes, aut tamquam erroneum habentes proſcribit, his verbis: *Si quis dixerit Canonem Miſſæ errores continere, ideoque abrogandum eſſe; anathema ſit.* Apage ergo omnes qui auctoritatem quinti Concilii Oecumenici cir-

ca

ca textus abjiciunt, cum hanc infallibilem de textibus judicandi poteſtatem, non hac tantum vice & in uno iſto Concilio, verum etiam in cæteris, & quotieſcumque aut neceſſitas, aut fidelium utilitas exegit, promiſſionibus Chriſti innixa & firmata Eccleſia merito ſibi vindicaverit; hinc qui in hoc puncto ei reſiſtunt, Dei ordinationi profecto reſiſtunt.

Quinto: Ipſis non diffitentibus Novatoribus, Eccleſia eſt infallibilis pronuntiando ſuper quæſtionem juris: Igitur & conſequenter pronuntiando ſuper textus, alias Patres Ariminenſes bene judicaſſent reticendo verbum *Homouſion* ſubſcribendo Formulæ Semi-Arianæ, quia ſenſum catholicum non ſolum in ſe retinebant, ſed & verbis æquivalentibus exprimebant. Quis autem catholicus hæc umquam admittet?

Sexto: Denique Eccleſia judicavit quindecim Arianorum & Semi-Arianorum formulas: Item & viginti circiter Lutheranorum & Calviniſtarum quæ apparuerunt in Confeſſione Vvitembergenſi & Synodo Dordeacena: porro omnes judicavit ſcriptis mandatas, & ipſis adhærentes, niſi ad meliorem frugem redirent, ut hæreticos abjecit. Igitur eſt infallibilis circa quæſtionem facti dogmatici: ſin minus non haberentur ut hæretici auctores, cujus tamen contrarium quotidiana probat experientia.

Solvuntur objectiones Adverſariorum.

Opponunt: Patres Epheſini diſputabant de jure non de facto, neque exegerunt Formularii obligationem, qualem nunc exigit Eccleſia: Igitur ex illo Concilio nihil concludi poteſt pro infallibilitate circa textus.

Reſpondeo negando antecedens: Joannes enim Antiochenus & ſui conveniebant de jure, ſed Neſtorio Patrocinantes, & ſcripta & perſonam defendebant in ſuo Conciliabulo, unde a Patribus Epheſinis, in Spiritu ſancto congregatis, proſcripti ſunt.

Reſpondeo II. Eccleſiam exegiſſe in Concilio Nicæno, ut Euſebius & alii Arium defendentes, ipſi & ejus ſcriptis anathema dicerent; hoc ipſum præſtari voluit a Theodoreto reſpectu Neſtorii & ejuſdem Scriptorum, & cum anceps & titubans hæſitaret, clamaverunt Patres: *Clare dic anathema Neſtorio & ſcriptis ejus*; *quibus humiliter parens dixit*: *Anathema Neſtorio & ſcriptis ejus. Subſcribo epiſt. Leonis & ſic ſapio*. Quo facto admiſſus eſt, & ſedit judicaturus cum Patribus Synodicis, ex quo liquet Eccleſiam exigere aliquid ſupra ſilentium reſpectuoſum, neque eſſe novum exigere ut fideles manu propria hæreticorum, eorumque librorum ſubſcribant condemnationi.

Objiciunt II. In Concilio Chalcedonenſi Aſclepiades Diaconus Act. 5. protulit perverſam fidei profeſſionem, quæ quidem adjuvante Anatolio Epiſcopo CP. tamquam catholica conclamata eſt. Igitur Eccleſia non eſt infallibilis ſaltem circa textus. Ecce verba pag. 87. " Aſclepiades „ Diaconus, magni nominis ſanctiſſimæ „ Eccleſiæ Conſtantinopolis, recitavit de„ finitionem, quam non placuit his geſtis „ inſerere. Et poſt lectionem dubitationi„ bus aliquibus, Joannes Reverendiſſimus „ Epiſcopus Germaniciæ, tranſiens in me„ dio dixit, Non bene habet definitio... „ Anatolius Deo amantiſſimus, Archie„ piſcopus nominatiſſimæ CP. ad ſanctam „ Synodum dixit: Placet vobis definitio? „ Omnes ... clamaverunt, Definitio om„ nibus placet. „

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Illa profeſſio fidei catholica conclamata eſt, invitis Sedis Apoſtolicæ Oratoribus, concedo: ſecus, nego. Sic enim habetur pag. 8. *Omnes Reverendiſſimi Epiſcopi præter Romanos & aliquos Orientales*, *clamaverunt*, *definitio omnibus placet*, *hæc fidei Patrum*, *qui præter iſta ſapit*, *hæreticus eſt*. Certe Concilium Acephalum non eſt infallibile; cum igitur Legati ſummi Pontificis & alii multi Orientales non ſolum reſtiterunt, verum etiam a cœtu Patrum magna ex parte diſceſſerint, manifeſtum eſt Concilium tunc temporis fuiſſe Acephalum, adeoque nullius auctoritatis & infallibilitatis. Loquimur autem de Concilio omnibus numeris abſoluto, cui adeſt præcipuorum Præſulum conſenſus, alias non repræſentaret Eccleſiam.

Inſtant: In eodem Concilio Act. 4. Tredecim Epiſcopi Ægyptii noluerunt ſubſcribere epiſtolæ decretali S. Leonis: Igitur non apparet infallibilitas in iſto Concilio

Digitized by Google

cilio circa textus, quandoquidem Patres hinc inde in diverſas partes ſciſſi manebant.

Reſpondeo, Epiſcopos Ægypti non denegaſſe abſolute ſubſcriptionem; petebant ſolum ut antequam ſubſcriberent epiſtolæ S. Leonis, novus loco Dioſcori exauctorati, Patriarcha eligeretur, qui prior ſubſcriberet, & ipſi poſtea calculo ſuo & obſignatione reſcriptum B. Pontificis comprobarent. Sed neque in hoc exauditi ſunt, quin immo habetur: *Omnes Epiſcopi clamaverunt, manifeſte anathematizate dogma* Eutychetis, *qui non ſubſcribit epiſtolæ Leonis, cui ſancta Synodus conſentit, hæreticus*. Et infra *Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt, & dixerunt, ſubſcribant epiſtolæ Leonis.*

Objiciunt III. Quintum Concilium generale, non potuit damnare tria Capitula: Igitur cum ex illo præcipuum deducatur argumentum pro infallibilitate Eccleſiæ circa textus, diruto fundamento, non ſtat infallibilitas. Probatur antecedens: I. Ita cenſet Facundius Hermanienſis. II. Synodus hoc fecit, & adunata eſt, reclamante Vigilio & prohibente, unde quando Concilium damnavit Capitula, erat Acephalum, & Vigilius neque præſentia, neque ſententia aderat cum Patribus Synodicis. III. Quia nec ſtatim, ſed, aliquo elapſo tempore, confirmatum eſt Concilium. IV. Cardinalis Aquirinus tom. 2. Conciliorum Hiſpaniæ, dicit quaſdam Hiſpaniarum Synodos, inter Concilia Oecumenica non numerare quintum, quia in eo non actitatum eſt de aliquo fidei dogmate, ſed dumtaxat de facto non revelato, nempe de textibus Theodori, Theodoreti & Ibæ, additque Eccleſiam ejuſmodi facta ultimato & completo non definire judicio: cui ſententiæ concinit Cardinalis de Laurça. V. Quia Epiſtola Ibæ approbata fuit a ſacro Concilio Chalcedonenſi, quod autem approbatur ab uno Concilio Oecumenico, non debet ab altero proſcribi, immo nec poteſt; quia par non habet poteſtatem in parem. VI. Denique ipſe Vigilius in conſtitutione ſua, qua tandem tria Capitula damnat, ſilet Concilium quintum: profecto ſi credidiſſet judicium Synodi irrefragabile, citaſſet iſtud Concilium ad roborandum & firmandum ſuum contra tria Capitula decretum: Igitur ex his omnibus conſtat Eccleſiam non habere infallibilitatem ad judicandum de auctorum textibus.

Reſpondeo I. Solutionem patere ex dictis; oſtenſum eſt enim ſufficere conſenſum capitis & membrorum gradatim, & matura deliberatione prævia, dari.

Reſpondeo II. negando antecedens. Ad primam probationem, dico auctoritatem B. Gregorii præponderare auctoritati Facundii Hermanienſis; tum quia quintum Concilium fuit ab univerſali Eccleſia receptum; tum quia quæſtio non ſolum facti ſed & juris erat: ſiquidem quæſtio movebatur, an textus trium Capitulorum forent Catholici, an non? Unde textus ſe habebant ut materia juris.

Ad ſecundum diſtinguo: Et poſtea Concilium fuit Oecumenicum, ſcilicet per conſenſum Epiſcoporum Latinorum, & maxime Vigilii, qui omnes tunc in magno numero Conſtantinopoli aderant, concedo: & non fuit approbatum, nego. Initio quidem Concilium quintum erat Epiſcoporum conventus, qui jubente Juſtiniano adunati erant, ſed non invito Vigilio, qui rogatus a multis Orientalibus Epiſcopis, quatenus præſidere Concilio dignaretur, renuit quidem & ſe excuſatus haberi voluit, ſed non ſe oppoſuit. Quorſum vero non adfuerit? duæ ſunt rationes. Prima, quia timebat ne Orientales propter majorem numerum aliquid in detrimentum jurium Eccleſiæ Romanæ concluderent. Secunda, quia etiam verebatur ne condemnando tria Capitula, infirmaretur auctoritas Synodi Oecumenicæ Chalcedonenſis, quæ eadem intacta reliquerat: unde propter iſtas & alias œconomiæ rationes, nec voluit præſidere Concilio, nec illud protinus confirmare, immo nec mentionem in ſua conſtitutione de eo facere, ne major Concilii erumpens auctoritas animos exacerbaret multorum, qui errore facti decepti, credebant tria Capitula a Concilio Chalcedonenſi approbata: tum ſucceſſu temporis acceſſerunt Vigilii confirmatio & Latinorum conſenſus, qui tunc Conſtantinopoli demorabantur; Concilium igitur habuit completam Oecumenicitatem & conſequenter infallibilitatem.

Ex his ſolutio patet ad tertium; prius

prius enim ponderare debuit Vigilius, utrum ratio fidei poſtularet damnare tria Capitula? Et utrum hoc fieri poſſet, ſalvo Concilio Chalcedonenſi, ad quod examinandum certe requirebatur tempus?

Ad quartum, Hiſpani Epiſcopi errore facti detinebantur, credentes quæſtionem trium Capitulorum in Chalcedonenſi finitam; unde tamquam purum factum illud habebant momentum, quod in eo ſitum dumtaxat putabant, an Concilium Chalcedonenſe iutacta reliquiſſet tria Capitula vel non? Præterea Synodi Hiſpaniarum loquuntur de Conciliis, quæ novas proſcripſerunt hæreſes. Quintum autem generale non novam, ſed veterem Neſtorii hæreſim in tribus Capitulis anathematizat. Denique poteſt etiam dici Synodos Hiſpaniæ vel ſcripſiſſe, quando Concilium quintum generale nondum erat approbatum, vel non attendiſſe ad ejus legitimationem.

Ad quintam probationem, nego Epiſtolam Ibæ fuiſſe approbatam, immo ſanctus Leo qui confirmavit Concilium Chalcedonenſe expreſse permiſit de ea diſputare, ut prævio & longo examine, Eccleſia decurſu temporum definiret quid de ea abſolute ſentiendum foret. Ad ultimam probationem, eadem eſt ſolutio quæ ad primam data eſt.

Inſtant: Condemnatio æque appellat ſupra perſonas, ac ſuper textus: Sed nec quintum Concilium, nec aliud eſt infallibile circa facta perſonalia: Igitur nec circa textus.

Reſpondeo I. Falſum eſſe definitiones quintæ Synodi Oecumenicæ æqualiter appellare ſupra perſonas ac ſupra textus, quandoquidem nullo modo cadebant ſuper Theodoretum & Ibam, qui condemnantes Neſtorium & ejus ſcripta, abſoluti, immo & admiſſi fuerant in Concilio Chalcedonenſi.

Reſpondeo II. diſtinguendo: Definitiones atque decreta Conciliorum æqualiter reſpiciunt perſonas & textus, ſi perſonæ præſentes ſint, & ſuum pertinaciter defendant errorem, concedo: ſcriptum eſt enim Lucæ 22. 19. *De ore tuo te judico ſerve nequam*; ſecus, nego. Igitur tunc Eccleſia eſt infallibilis circa facta perſonalia, quando hæretici coram illa ſiſtentes ſuum errorem defendunt, quia voces Hæreſiarchorum & verba pro defenſione ſui erroris ſe habent ut textus: ſi vero abſentes ſint, non habet certudinem infallibilem, quod textus reprobandi, ſint talis vel talis perſonæ, attamen de textu ſibi oblato judicat infallibiliter, ut conſtat ex probationibus.

Urgent: Concilium quintum non dicit: Anathematizamus Theodorum & ſcripta: Igitur non abſolute damnat tria Capitula.

Reſpondeo Concilium hæc æquivalenter dicere, quatenus declarat textus trium Capitulorum eſſe erroneos: Igitur damnat factum: tum quia damnat jus quod a textu non ſeparat: tum quia damnat etiam eos qui blaſphemias Neſtorii propugnant, immo tamquam Ethnicos & Publicanos haberi vult, atque declarat.

Replicant: Multi Epiſcopi Africæ & Illyrii noluerunt recipere definitionem quinti Concilii generalis contra tria Capitula: Igitur non credebant Concilium infallibile circa textus.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Et illi Epiſcopi errore facti detinebantur, concedo: ſecus, nego. Credebant Concilium Chalcedonenſe judicaſſe tria Capitula, cum tamen facta perſonalia Theodoreti & Ibæ ſolum abſolviſſet; hinc adhærentes ſuppoſititiæ definitioni Concilii Chalcedonenſis, abnuebant quintum Oecumenicum.

Inſtant: Pelagius I. ſcripſit ad Epiſcopos Illyriæ, ut reciperent quintum Concilium generale: Igitur iſti dubitabant de ejus infallibilitate.

Reſpondeo diſtinguendo: Scripſit ut certos eos faceret Concilium Chalcedonenſe tria Capitula non abſolviſſe, & hoc, ut definitionem quintæ Synodi reciperent, concedo: ſcripſit ut illis probaret Concilii infallibilitatem, nego. De hoc non dubitabant, ſed de legitima condemnatione trium Capitulorum. Et vero ſi ab uno Concilio Oecumenico abſoluta fuiſſent, non apparet quod alterum potuiſſet eadem proſcribere. Et dato quod Epiſcopi Illyriæ dubitaſſent de legitima trium Capitulorum condemnatione, nihil inde concluderetur contra Concilii infallibilitatem, præſertim vero cum S. Leo ſex dumtaxat primas Concilii Chalcedonenſis actiones approbaſſet, permittendo

de

de cæteris diſputare: Igitur & de tribus Capitulis.

Reponunt: Pelagius I. ſcribens ad Chilpericum Francorum Regem, nullam facit mentionem de quinto Concilio generali. Igitur &c.

Reſpondeo diſtinguendo: Pelagius œconomiæ cauſa ſilet & omittit quintum Concilium, ne commoveret animos multorum qui errore facti deceuti, credebant tria Capitula a Concilio Chalcedonenſi fuiſſe abſoluta, concedo: omittit, quia dubitabat de Synodi poteſtate, nego. Nonne ſcripſit ad Epiſcopos Illyriæ pro illo Concilio ſuſcipiendo: Igitur paulatim & ſucceſſive procedendum erat pro ejuſmodi negotiò, ne zelus acrior excitaret incendia, & novos moveret tumultus, & altercationes prioribus pejores.

Inſtant: Idem Pelagius dicit fidem eſſe cauſam ſpecialem definitionis Conciliorum: ſed facta trium Capitulorum non pertinebant ad fidem, utpote non revelata: Igitur Concilium non judicavit, ſaltem infallibiliter de eis. Confirmatur: Addit Pelagius: *Licitum eſſe examinare illam epiſtolam*, ſcilicet Ibæ, *licet verum eſſet Epiſcopos congregatos in Concilio Chalcedonenſi eam ſuis approbaſſe ſubſcriptionibus*. Sed ſi approbata fuit, igitur non debuit damnari.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Et Pelagius ibi ſolum diſtinguere intendit facta perſonalia & textus a rebus immediate revelatis in Scripturis ſacris, concedo: & vult textus nullo modo pertinere ad fidem, nego. Loquitur ſummus Pontifex de factis perſonalibus, nempe de Theodoro Mopſueſteno, de Theodoreto & Iba, ſicut & de factis textuum trium Capitulorum: unumque probare intendit Epiſcopis Illyriæ, quod demirari haud debeant, tria Capitula in Concilio Chalcedonenſi non fuiſſe abſoluta, ſed de his diſputandi B. Leonem feciſſe licentiam, ut ejuſmodi facta, utpote immediate non revelata, elucidarentur: alia vero ſpecialiter ad fidem pertinentia, nempe naturæ divinæ & humanæ in Chriſto veritatem atque diſtinctionem de fide definiviſſe contra Eutychetem Patres Chalcedonenſes, aſſerit. Unde diſtinguo minorem: facta trium Capitulorum non pertinent ad fidem ſpecialiter & immediate, concedo: mediate, nego. Pertinent mediate, & quidem dupliciter. I. Eo ipſo quo duæ naturæ Chriſti, humana ſcilicet & divina revelantur & notantur in Scriptura, conſequenter oppoſita ſententia eſt contra revelationem & Scripturam ſtatuentem duas naturas: unde rejicitur ſententia quæ eaſdem confundit. II. Pertinet textus ad revelationem alio modo, in quantum Scriptura dicit, Eccleſiam eſſe infallibilem, Chriſtum cum ea eſſe uſque ad conſummationem ſæculi, portas inferi adverſus eam numquam prævalituras: Igitur Pelagius in dubium non revocat Concilii infallibilitatem in judicio trium Capitulorum, niſi quoad facta pura eaque perſonalia; quod ultro concedimus.

Ad confirmationem: Dico verba integra ab adverſariis non afferri, & præcipua reticeri: Sic igitur habet Pelagius: *Scripto conceſſerat Leo I. illud examinari*. Dato igitur & non conceſſo, quoſdam Patres Concilii Chalcedonenſis approbaſſe epiſtolam Ibæ, non inde ſequitur iterato examini & decreto ſubjici non poſſe, cum ea ſolum quæ actitata fuerant in ſex primis actionibus, approbaverat S. Leo.

Inſiſtunt: Pelagius I. ait: *Beato Leone ſcribente jus retractandi & dijudicandi conceditur, etiam ſi qua eſſe poterat eorum qui interfuerunt in privatis negotiis auctoritas evacuatur*. Cenſet igitur Patres in Concilio congregatos, quamvis judicandi textus poteſtate pollentes, nihilominus eſſe fallibiles, quæſtionem iterum poſſe in novo judicio agitari & definiri: Ergo &c....

Reſpondeo diſtinguendo: Et Pelagius ſermonem habet ſolum de factis perſonalibus, quæ Concilium Chalcedonenſe judicaverat, concedo: de textibus trium Capitulorum, nego: de his quippe non egit, ſed tantummodo de perſonis Theodoreti & Ibæ. Immo & pertranſivit Theodorum Mopſueſtenum, quamobrem de ipſius perſona actitatum eſt in quinto Concilio generali; quod autem Pelagius non loquatur de textibus, eſt ſui ipſius interpres: ibidem enim ſic loquitur: *Unde ſi Concilium Chalcedonenſe approbavit epiſtolam Iba, ſibi contradicit*. Denique ad idem principium redit ſemper Pelagius, ſcilicet actitata a Patribus Concilii Chalcedonenſis in actione ſeptima & aliis, quamvis ab eis defini-

ſinita, non eſſe infallibilia, quia nec a beato Leone approbata fuerant, quippe qui permiſerit in utramque partem diſputare; nec ab univerſa Eccleſia recepta eſſe conſtabat.

Perſiſtunt: Pelagius exprobrat Epiſcopis Illyriæ quod ad ſchiſma propter quæſtiones ſuperfluas declinare vellent: Igitur non credit Eccleſiam infallibilem circa textum definitionem, cum hanc queſtionem exiſtimet inutilem: de ea quippe movebant tragœdias Epiſcopi Illyriæ.

Reſpondeo diſtinguendo: Propter quæſtiones inutiles puri facti, concedo: juris & facti, qualis eſt quæſtio textus, nego. Erat in controverſia factum purum, an ſcilicet Concilium Chalcedonenſe abſolvendo perſonas Theodoreti & Ibæ abſolviſſet & textus? Utrumque credebant Epiſcopi Illyriæ, & hoc errore detenti; hinc & quintum Concilium generale rejicere volebant: probat illis Pelagius Chalcedonenſe nihil moviſſe circa textus, & dato quod aliquid pro textu Ibæ definiviſſet, judicium eſſe reformabile, quia beatus Leo licentiam fecerat diſputandi de tribus Capitulis, donec Eccleſia in pleniori judicio terminaret quæſtionem: hanc adimpleviſſe Provinciam quintum Concilium a Vigilio approbatum aſſerit Pelagius; ſane penitus ſuperfluum erat amplius diſputare de hoc momento, & declinare ad ſchiſma rejiciendo quintæ Synodi definitionem auctoritate ſummi Pontificis obſignatam.

Contra: S. Gregorius, *inquiunt*, epiſt. ſua ad Conſtantium Epiſcopum Mediolanenſem eum collaudat quod non reddidiſſet Reginæ Longobardorum epiſtolam ſuam, in qua quidem de quinto Concilio generali mentionem faciebat. II. Alteram in qua ſolum de quatuor primis Conciliis generalibus loquitur, ad eamdem Reginam direxit. Igitur S. Gregorius non credebat infallibilitatem quinti Concilii circa textus, alias non debuiſſet illud Concilium riticere.

Reſpondeo diſtinguendo: Sic egit D. Gregorius œconomiæ cauſa, concedo: quia dubitabat de infallibilitate Eccleſiæ & Concilii, nego. Sciebat prudens ille & ſapientiſſimus Pontifex animum Reginæ fucatis Schiſmaticorum idæis & rationibus contra Concilium quintum exaſperatum; hinc maluit diſſimulare, quam contriſtare Reginam, ne pertinacem & aperte reluctantem adinveniens, ſchiſma exardeſceret. Revera quidem, pro ut præviderat, evenit ſchiſma, de quo dolens ac gemens, ait: *Talis ſciſſura pro re nulla facta eſt*. Sed pace feliciter poſtea compoſita, ſua approbatione, ſuoque applauſu munivit Concilium, aſſerens pari honore cum quatuor primis Conciliis Oecumenicis illud habere. Cæterum conſtat Concilium a Vigilio & S. Gregorio celebratum & approbatum eſſe, conſtat ab Eccleſia univerſali receptum. Utinam & conſtet Novatores approbare definitiones contra textum Janſenii: Utinam illum, ſicut decet Sanctos & Eccleſiæ filios amantiſſimos, vere & ſincere condemnare ſatagant.

§. VI.

Utrum conſtet ex Theologis Eccleſiam eſſe infallibilem circa juris & facti quæſtionem?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

PROBATUR iſto ratiocinio: Eccleſia dicenda eſt circa utramque quæſtionem infallibilis, ſi hanc prærogativam ſemper illi tribuerint Theologi omni exceptione majores: Atqui hujuſmodi Theologi hanc Eccleſiæ tribuerunt, & quotidie in ea agnoſcunt & defendunt prærogativam: Igitur Eccleſia eſt infallibilis ſecundum Theologos. Probatur minor variis multiſque in medium adducendis auctoritatibus.

Primo: Omnes Europæ, nulla excepta, Univerſitates Orthodoxæ, propugnant Eccleſiam eſſe infallibilem in decretis contra libros erroneos, tum in canonizatione Sanctorum: Sed librorum examen eſt circa dogma & textus: ſed canonizatio fit in ſcripto, & præviis proceſſibus verbalibus, poſt longam & exquiſitam tum morum tum miraculorum ab ipſis patratorum inquiſitionem: Igitur Eccleſia, ipſis conſentientibus ac propugnantibus Theologis, eſt infallibilis circa juris & facti quæſtionem.

Secundo: Ab actu ad poſſe valet conſequentia: Atqui Theologi omni exceptione majores, defenderunt in Conciliis Eccleſiæ infallibilitatem circa dogma et tex-

tus:

tus: defenderunt in Concilio Florentino Patres Dominicani, qui pro proceſſione Spiritus ſancti a Patre & Filio, decreta & ſcripta ſummorum Pontificum, ſcripta & textus Patrum, ſcripta & textus D. Thomæ pro hoc momento apertos & manifeſtos eſſe tam feliciter Græcis demonſtrarunt, ut parta victoria, Schiſmaticos Græcos utraque applaudente Orientali & Occidentali Eccleſia, Chriſto & Matri Eccleſiæ Romanæ pepererint & defenderint. Defenderunt in Tridentino idem Theologi & alii e Societate Jeſu percelebres Hiſpani, hanc Eccleſiæ infallibilitatem cum in variis diſputationibus Lutheri & Calvini errores debellantes, & concluſerunt ſanctam Eccleſiam textus eorum erroribus variis & nefandis ſcatentes, fulmine anathematis & decreto proſcribere debere. Defenderunt Imperii Romani Theologi infallibilitatem Eccleſię circa textus in Concilio Conſtantienſi & Baſileenſi, eorum quippe opera & conſilio Vvicleſi textus Eccleſia declaravit impios, hæreticos, & uti tales in perpetuum habendos. Quid plura referam? Quot Concilia tot Tleologorum teſtimonia pro infallibilitate Eccleſiæ circa utrumque momentum, quandoquidem in eis actitatum eſt & de jure & de factis dogmaticis. Hanc denique Eccleſiæ dotem defenderunt Theologi omnium Ordinum ſpectatiſſimi contra dogmata & textus Janſenii: Hanc defenderunt ſacræ & eminentiſſimæ Domus Sorbonæ incliti Doctores. Hanc ex regia Navarra ſapientiſſimi Doctores & Conſultores: hanc ex Epiſcopatus fulgenti ordine in doctrina & zelo fidei nulli ſecundi Præſules: hanc ex purpureo cœtu multi Galli, plures Itali. Denique ex variis præclariſque ordinibus occulatiſſimi Romani Conſultores, qui facto ſerio & diligenter examine, textus Janſenii eſſe erroneos aſſeruerunt, ſummum Pontificem inſuper deprecantes, ut hanc fidei controverſiam decreto dirimeret atque definiret, quod & applaudente univerſa Eccleſia fecit: Igitur Theologi agnoverunt & agnoſcunt infallibilitatem Eccleſiæ circa jus & factum, alias nihil certum foret in Religione, nulla definitio ponderaret, & veritas inutilibus, ſcandaloſis & perpetuis diſputationibus nutaret, ac tandem triumphatet error, quod quidem fieri nequit, dicente Chriſto in gratiam Eccleſiæ, Matth. 16. *Et porta inferi non prævalebunt adverſus eam.*

Tertio: Theologi non ſolum in Conciliis & Congregationibus ſteterunt pro infallibilitate Eccleſiæ circa jus & factum, verum etiam doctiſſimis ſcriptis hoc propugnarunt. Juvat ex ſingulis Ordinibus aliquos afferre, ut intelligant Fideles omnes Scholas eſſe quaſi unius labii pro hac veritate tuenda contra impugnantes.

Ex ordine Eminentiſſimorum Cardinalium purpureo.

CARDINALIS Roſpiglioſus in ſua relat. art. 52. 53. 54. 55. mirum in modum enodat quæſtionem, & probat Eccleſiæ iudicium circa propoſitiones & textus Janſenii, eſſe irrefragabile; ſic igitur loquitur, maxime cum huic acceſſerit Paſtorum conſenſus, ſaltem tacitus, & ut plurimum expreſſus: *Ut probe animadverterunt Theologi qui a Sede Apoſtolica ſtabant, tres omnino quæſtiones de Janſenii in quinque propoſitionibus ſenſu incidere poterant: Prima quænam illius occulta mens & cogitatio fuiſſet, quibuſque ſignate verbis quinque propoſitiones illas expreſſiſſet .... Hæc quæſtio intra facti ſe limites tenet, quam doctiores propterea negant definitionibus fidei divinæ ſubjectam .... Secunda quæſtio eſſe poſſet, quid tandem nativa & ſua vi & proprietate ſignificarent verba Janſenii in ſuo Auguſtino, quæ licet ex infra dicendis, neque ipſa ad noſtrum inſtitutum pertineat, continet tamen controverſiam, non de mero facto, at de jure, ſubjectamque ideo Eccleſiæ judicio: ad dignoſcendum quippe utrum aliqua doctrina, ſacris Litteris congruat, an pugnet, plenam utriuſque partis notitiam Judex obtineat, neceſſe eſt, utrumque tum ſacrarum Litterarum, tum doctrinæ propoſitæ ſenſum percipiat, alioquin nulla eſſet hæreſis, quæ defendi, nulla in fidei divinæ articulis veritas, quæ oppugnari non poſſet; liceret enim jactare Pontificem, quamvis quod ad ſacras Litteras pertinet, contra omnem falſi erroriſque alcam conſiſtat, poſſe decipi tamen in earum doctrinarum intellectu ..... Tertia quæſtio eſt in qua cum de Janſeniana doctrinæ ſenſu conveniat, diſceptatur ſolum, hæretica ne illa, an catholica ſit? quam qua-*

quæſtionem certo-certius conſtat non in facto, ſed in jure verſari.

Cardinalis Noriſius eodem prope modo loquitur in defenſione Apologiæ Monachorum Scythiæ contra Anonymum cap. 1. aſſerit enim: *Eccleſiam in damnandis propoſitionibus in ſenſu ab auctore intente non errare, neque latum ab ea ſemel judicium poſſe retractari: ſiquidem oppoſitum affirmantes Apoſtolica Sedes damnavit, ut patet ex Epiſtolis Romanorum Pontificum, qui proxime Synodum quintam conſecuti ſunt.*

Cardinalis de Lauræa ex profeſſo omnia diſtinguit & probat, ac perfecte hanc dirimit controverſiam in art. 2. ſextæ diſputationis, ubi explicat quid ſit quæſtio juris, quid quæſtio facti. Art. 3. docet canonizationem Sanctorum quæ non ſit ſine pluribus textibus, ad fidem pertinere. Art. vero 6. ſic habet: *An propoſitiones doctrinales, includentes aliquid facti, poſſint eſſe objecta fidei? Dico I. dum Eccleſia in Concilio, vel Romanus Pontifex extra Concilium damnat aliquam doctrinam cum expreſſione auctoris, v. g. doctrinam Sabellii de unitate Perſonarum in Deo ... licet totum complexum includat aliquid facti, damnatio illa eſt objectum fidei, ideo abſolute & ſine diſtinctione facti a jure eſt recipienda ut fidei objectum.* Sciſcitanti autem ubi ſit facti revelatio? reſpondet implicite eſſe in Scriptura ſacra & colligi ex Matthæi 5. 24. cum Chriſtus dicit: *Multi venient in nomine meo, dicentes ego ſum Chriſtus, & ſeducent multos.* Ex 2. Petri 2. *Erunt in vobis magiſtri mendaces qui introducent ſectas perditionis.* His accedit Cardinalis Bellarminus, qui paſſim in ſuis controverſiarum libris idem, ut infra dicetur, docet.

Sed inter omnes fulget iſte Cardinalis, qui multis in locis eamdem profitetur doctrinam, aſt de eo infra agemus. Sufficit impræſentiarum dicere Eccleſiam ſecundum opinionem eminentiſſimorum Theologorum judicare infallibiliter & de textibus, & de ſenſu ab auctore expreſſo in textibus, immo facta dogmatica eſſe facti ſimul & juris, & quodam modo pertinere ad fidem: Igitur Eccleſia infallibiliter judicare potuit, & de facto judicavit de falſis dogmatibus & textibus erroneis Hæreticorum.

Ex Schola ſacra Facultatis Pariſienſis.

Sacra hæc Facultas novum Janſeniſmi commentum etiam egregie & primo non ſemel debellavit: Ita refert Illuſtriſſimus Epiſcopus Tullenſis Carolus du Pleſſis d'Argentre Soc. Sorb. in Appendice poſteriori ad Elementa Theologica pag. 86. *Anno*, inquit, 1656. *a ſacra Facultate Pariſienſi contra Antonium Arnaldum geſtum fuit, & poſtremum a tribus annis contra famoſam de aliquibus conſcientiæ dubiis conſultationem a 40. Doctoribus Facultatis Pariſienſis ſubſcriptam, deinde ab iiſdem fere omnibus retractatam, id ſententia noſtra prorſus favet.*

Idem in eodem opere pag. 36. dicit: *Anno* 1656. *cenſura Facultatis Pariſienſis inuſta eſt cuidam epiſtolæ Antonii Arnaldi gallice ſcripta, cujus doctrinam in duebus capitibus damnavit. Quorum unum ad quæſtionem facti circa Janſenii ſenſum ſpectabat, nempe affirmaverat Arnaldus hereticum ſenſum verbis Janſenii immerito tribui, aut certe unicuique fas eſſe ajebat, in dubium revocare, utrum talis ſenſus in libro Janſenii reperiretur? Nec aliam præter religioſi ſilentii obſervantiam, Conciliorum etiam Oecumenicorum judicio in privatis hujuſmodi factis, deberi. Alterum caput ad peculiarem juris quæſtionem de mandatis homini juſto poſſibilibus pertinebat.* Cenſura: *Decrevit ſacra Facultas priorem illam quæſtionem, ſive propoſitionem quæ eſt facti, eſſe temerariam, injurioſam ſummo Pontifici, ac Epiſcopis Galliæ, atque etiam præbere occaſionem renovandi ex integro poſt damnationem Janſenii doctrinam.*

Rurſus in cenſura contra Lutherum ann. 1542. art. 18. ſacra Facultas ſic inſurgit adverſus illum, dicens: *Tenetur quilibet Chriſtianus firmiter credere unam eſſe in terris univerſalem Eccleſiam viſibilem quæ in fide & moribus errare non poteſt, cui omnes Fideles in his quæ ſunt fidei & morum obedire aſtringuntur.* Rurſus art. 19. *Quod ſi quid in Scripturis ſacris controverſiæ aut dubii oriatur, ad præfatam Eccleſiam definire & determinare ſpectat.*

Mitto Nauclerum, Bail, Duvallium, qui idem docent: poſtremus tom. 2. de ſummo Pontifice q. 7. totam quæſtionem paucis ſed efficaciſſimis verbis diri-

dirimit, & probat: *Neque enim*, inquit, *probabile eſt Spiritum ſanctum, qui jugiter adeſt Eccleſiæ, ſinere Pontificem labi in errorem qui in totam Eccleſiam redundaret, quod certe contingeret, ſi damnatos in inferis, omni dedecore notandos, honore afficeret, quamobrem merito docet noſter Almainus cap. 1. de auctoritate Eccleſiæ ſub finem, Pontificem a Spiritu ſancto illuſtrari, in his quæ ad generalem Eccleſiæ ſtatum ſpectant, non autem in quæſtionibus factiparticularibus, ſed ſinere interdum eum, ſi non culpabiliter, ſaltem ignoranter propter falſam teſtium relationem, in errorem labi*. Quibus verbis tria iſti duo Doctores inſinuant & propugnant; nempe, I. Eccleſiam eſſe infallibilem in canonizatione Sanctorum. II. Etiam in factis dogmaticis quæ religionem ſpectant, quia non poteſt errare in his quæ pertinent ad bonum univerſale Fidelium. III. Secus vero in factis puris; poteſt enim decipi aut propter falſam teſtium depoſitionem, aut propter textuum deflorationem.

Ex Schola Angelica Thomiſtarum.

Divus Thomas egregie cum ſuæ Scholæ Alumnis fortiter propugnat Eccleſiæ infallibilitatem & pro quæſtione juris & pro quæſtione facti dogmatici; multus & perpetuus eſt pro hac veritate comprobanda, ſed præcipue Quodlib. 9. art. 16. *In Eccleſia*, inquit, *non poteſt eſſe error damnabilis, ſed hic eſſet error damnabilis, ſi veneraretur tamquam ſanctum qui fuit peccator, ergo Eccleſia canonizando Sanctos non poteſt errare*. Idem in 4. diſt. 13. q. 2. art. 5. ait: *Dicendum quod fides principaliter conſiſtit in corde, & primo, ſed ſecundario in ore: quia corde creditur ad juſtitiam, ore confeſſio fit ad ſalutem ... unde Hieronymus dicit quod ex verbis inordinate prolatis incurritur hæreſis; non quia hæreſis per ſe in his conſiſtat, ſed quia ſunt occaſio & cauſa erroris.*

Iterum ibidem clarius ſe explicat pro textibus: *Ad fidem pertinent ad quam aliquid pertinet dupliciter ... Uno modo directe & principaliter ſicut articuli fidei: Alio modo indirecte & ſecundarie, ſicut ea, ex quibus ſequitur corruptio alicujus articuli, & circa utraque poteſt eſſe hæreſis eo modo quo & fides*. Denique totum concludit & abſolvit 2. 2. q. 11. art. 2. ad 3. his verbis: *Si ergo aliqui Doctores videntur diſſenſiſſe vel circa quorum nihil intereſt ad fidem pertinentibus quæ nondum erant per Eccleſiam determinata, poſtquam autem eſſent auctoritate univerſalis Eccleſiæ determinata, ſi quis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus cenſeretur.*

Divus Thomas in primo loco dicit Eccleſiam non poſſe errare circa canonizationem Sanctorum, quæ tamen non fit ſine examine multorum Scriptorum. In ſecundo loco docet fidem non ſolum in corde, ſed etiam in ore conſiſtere, ita ut ex verbis inordinate prolatis vel ſcriptis ſequatur corruptio fidei. Igitur ex ipſo verba & texus erronei ſpectant fidem, non quidem primario & directe, ſed indirecte & ſecundario ut loquitur. In tertio loco, in quantum ſunt cauſa & occaſio erroris, ex quo ſequitur hæreſis. Jam vero ſi pertinent ad fidem, poteſt Eccleſia de his infallibiliter judicare, unde poſtquam ſunt ab Eccleſia univerſali determinata, ſi quis reſiſteret, *Hæreticus*, inquit ſanctus Doctor, *cenſeretur*. Profecto non foret hæreticus, niſi ineſſet Eccleſię rem de fide vel contra fidem determinandi auctoritas.

Bannez ſubſcribit D. Th. comment. in 2. 2. q. 11. art. 2. & ſic effatur: *Eccleſia eſt infallibilis ad definiendum modum loquendi in rebus fidei, quia neceſſarium eſt quod habeat auctoritatem ad determinandum verba; ad hoc quod proponant recte verba fidei, Eccleſia debet ſcire quo modo oporteat nos loqui; ad hoc enim dona linguarum data ſunt Apoſtolis*. Aperta mens eſt iſtius Theologi, qui ſummopere & quaſi mire attendit ad textus, dicens: *Pertinere ad Eccleſiam determinare verba in rebus fidei*. Rurſus q. 1. art. 10.

Joannes a S. Thoma iiſdem veſtigiis inhærens diſp. 19. in ſecundam 2. pag. 147. hanc ſibi proponit difficultatem: *Quomodo Eccleſia poteſt eſſe certa de Scriptura ſacra, cum neque in lingua primigenia habeat, nec qui verſionem fecit, infallibilitatem donabatur*. Cui argumento his verbis ſatisfacit: *Reſpondetur Eccleſiam ex auctoritate quam habet circa determinandas res fidei, & proponendas eas fidelibus, habere quoque auctoritatem determinandi in quo libro, & editione & tractatu inveniatur veritas*

ritas

ritas fidei, & revelatio divina: & ita ex auctoritate illa deficiente certificatur Eccleſia ſicut circa alias res fidei controverſas certificatur per auctoritatem ſuæ definitionis.

In eadem ſententia verſantur Melchior Cano, Gonetus, & alii complures ejuſdem Scholæ Theologi, ut Dominicus a S. Trinitate Carmelita Diſcalceatus in ſua Bibliotheca Theologica Romæ typis edita anno 1668. cap. 18. tom. 3. pag. 560. D. Thomas omnium Princeps Quodlib. 9. art. 16. hanc addit rationem pro infallibilitate etiam circa textus: *Si vero conſideretur divina Providentia quæ Eccleſiam ſuam Spiritu ſancto dirigit, ut non erret, ſicut ipſe promiſit Joan. 14. quod ſpiritus adveniens docebit omnem veritatem, de neceſſariis ſcilicet ad ſalutem, certum eſt quod judicium Eccleſiæ univerſalis errare in his quæ ad fidem pertinent, impoſſibile eſt.*

Ex Schola doctiſſima Societatis Jeſu.

THEOLOGI hujus Scholæ certatim conſpirant ad defendendam Eccleſiæ infallibilitatem circa jus & factum. Hanc propugnat Azorius in libris Moralium. Hanc Gregorius de Valentia, diſp. 9. de fide ſect. 9. cap. 3. Hanc de Rhodes diſp. 2. de fide q. 2. ſect. 5. 54. Hanc Suarez, Petavius, & alii non pauci, ſed inter omnes Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Sacramentis in genere c. 25. *Si tollamus*, inquit, *auctoritatem præſentis Eccleſiæ, & præſentis Concilii, in dubium revocari poterunt omnium aliorum Conciliorum decreta, & tota fides chriſtiana.* Rurſus lib. 3. de Eccleſia militante cap. 14. ſic loquitur: *Noſtra igitur ſententia eſt Eccleſiam abſolute errare non poſſe, nec in rebus abſolute neceſſariis, nec in aliis quæ credenda vel facienda nobis proponit, ſive habeantur expreſſe in Scripturis, ſive non.* Quibus verbis oſtendit ſe verſari in ea opinione, quæ Eccleſiæ infallibilitatem extendit ad omnia quæ ſpectant Religionem, etiamſi ſcripta non ſint. Tum in libris de verbo Dei, non ſemel dicit ad Eccleſiam pertinere judicare de textibus Scripturæ ſacræ, & determinare quinam ſint libri genuini, quinam vero apocryphi.

Ex Juris peritis.

QUID plura commemorem pro infallibilitate Eccleſiæ circa jus & textus? ubique habet Patronos & defenſores, maxime apud eos qui ſcientia juris præpollent. Hanc enim defendit S. Antoninus 3. p. tit. 12. c. 8. & 9. ſect. 2. hanc Soto & alii permulti. Unum omni exceptione majorem referam, nempe Joannem Turrecremata lib. 2. Summæ c. 112. qui affirmat Eccleſiam eſſe infallibilem judicando de textibus: *Alias*, inquit, *poſſet quis eadem facilitate dicere quod erratum ſit in electione quatuor Evangeliorum & Epiſtolarum canonis, & in approbatione univerſalium Conciliorum, & aliorum librorum Doctorum approbando aliquos, & aliquos reprobando.*

Fit ſatis objectionibus Heterodoxorum circa Textus.

OBJICIUNT I. D. Thomas & ſui, hanc negant infallibilitatem. II. Epiſcopi, Doctores, Baccalaueri, alii in ſcriptis, alii in theſibus; III. Licitum eſt ei non ſubſcribere: Igitur incaſſum admittitur illa infallibilitas Eccleſiæ circa textus.

Reſpondeo diſtinguendo: D. Thomas & ſui negant infallibilitatem Eccleſiæ pro factis perſonalibus, concedo: aliquis enim poteſt injuſte accuſari, & conſequenter injuſte damnari: in factis dogmaticis, nego. Ejuſmodi facta ſunt etiam juris. In propoſitionibus Janſenii v. g. duo diſtinguuntur; aliud in abſtracto, utrum ſcilicet præcepta quædam ſint impoſſibilia: Aliud in concreto & in textu complexum, an ſcilicet ſenſus primæ propoſitionis obvius hoc ſignificet. Tertium poteſt addi, utrum ſcilicet auctor hunc & alium meliorem in mente retinuerit ſenſum; profecto Eccleſia utpote S. Spiritu edocta & gubernata, jus dicendi habet circa primum jus; & in ſecundum declarando hunc eſſe ſenſum libri auctoris, quippe qui ſit verbis externis expreſſus. Utrum vero intus ſaniorem ſervaverit & habuerit? non judicat de internis.

Ad ſecundum oppono illis Theologis peræcellentiores: oppono Concilia, oppo-

no Stephanum. Cyprianus v. g. volebat Hæreticos ad Eccleſiam redeuntes verbis evangelicis jam baptizatos iterum baptizari: Sed reſtitit ei Stephanus I.& prævaluit. Unde quando Vincentius Lirinenſis dicit: *Quod eſt traditum, eſt illud quod ubique, quod ab omnibus, quod ſemper nobis non opponitur*: Senſus eſt, quod ab omnibus ordine, ſcientia, ſanctitate conſpicuis traditur. Hæc autem infallibilitas a Conciliis, hæc a Patribus, hæc ab uſu & poſſeſſione perpetua comprobatur. Cyprianus & tria Concilia Africana, Firmilianus & duæ Synodi Orientales tenebant pro rebaptizatione Hæreticorum: & tamen unus Stephanus unico verbo ſubvertit omnia ab iſtis Conciliis decreta, dicendo: *Nihil innovetur niſi quod traditum eſt*. Habebat igitur, licet tot ac tantis viris adverſantibus, pro ſe Traditionem & Eccleſiæ conſenſum & uſum: unde Vincentius ſeipſum explicat 3. commonit. his verbis: *Si quis ſit particularis qui contrarium teneat, licet doctus, licet ſanctus Epiſcopus, Confeſſor, Martyr, relinqui debet*. Et D. Th. *Si quis tali ordinationi*, ſcilicet Eccleſiæ, *pertinaciter repugnaret, hæreticus cenſeretur*.

Ad tertium, nego licitum eſſe refragari infallibilitati Eccleſiæ circa textus, cum quæſtio ſit juris & facti; Eccleſia non ſemel ſuam declaravit infallibilitatem; & ſuis definitionibus rebelles habuit ut Ethnicos & Publicanos. Quid plura? Novatores ante Janſenii condemnationem neque diſputabant de infallibilitate Eccleſiæ circa textus, neque de ea dubitabant; immo & ultro eam agnoſcunt pro textibus D. Auguſtini, non in uno, ſed in duodecim librorum tomis & voluminibus contentis. Qua de cauſa igitur, quave fatalitate pro uno volumine Janſenii illam agnoſcere abnuunt?

Reponunt: Cardinalis Turrecremata aſſerit ſextum Concilium damnaſſe Honorium, non intellectis eiuſdem Pontificis epiſtolis: Igitur credit Concilium erraſſe circa illos textus.

Quidam reſpondent iſtum Cardinalem ſolum hoc unum intendere, Concilium erraſſe circa epiſtolarum textus non in ſe ſpectatos, ſed reſpective ad Honorium, cujus mentem non ſatis attigiſſe Patres Synodicos volunt, maxime cum non damnatus ſit ut Hæreticus, ſed ſolum ut Hæreticorum fautor; eo quod fortiter non ſe geſſiſſet reticendo vocem duarum in Chriſto operationum. Sed fruſtra ad iſtam confugiunt ſolutionem, cum luce clarius conſtet legenti, & ſine præoccupatione omnia ponderanti, acta Concilii fuiſſe deflorata, tum in ſeſſione 13. in qua præcipitur epiſtolarum combuſtio, tum in ſeſſione 18. in qua manifeſtam oſtendimus contradictionem: & ſic uno verbo abſque labore diluuntur Novatorum ſophiſmata ex illo momento inaniter deducta.

Inſtans: Baronius tomo 8. hiſt. dicit I. Eccleſiam non tanto rigore procedere circa perſonas & ſcripta, ſicut contra res fidei. II. Eam eſſe fallibilem circa perſonas & ſcripta: Ergo &c.

Reſpondeo Baronium remittere Lectorem ad Bellarminum, quem docte & ſolide diſcuſſiſſe quæſtionem affirmat: Igitur non eſt concluſioni contrarius.

Ad primum diſtinguo: Non tanto rigore Eccleſia inſectatur perſonas ac ſcripta ſicut res fidei, ſi ſcripta conſiderentur reſpective ad perſonam, concedo: fieri enim poteſt, quod ſcripta alias erronea, tribuantur alicui cujus non ſunt fœtus. Unde in cauſa accuſati poſſunt falli judices: ſi conſiderentur reſpective ad fidem cujus continent vel probationem & confirmationem, ut ſcripta Patrum, vel ad errorem, aliquod fidei punctum deſtruentem, nego. Quia ut jam dictum eſt, quæſtio textus eo modo ſpectati, eſt quæſtio juris ſimul & fidei: vult igitur dumtaxat Baronius Eccleſiam cum eodem rigore non procedere circa facta perſonalia, & circa textus comparative ad perſonas.

Ad ſecundum, eadem eſt ſolutio: Eccleſia non eſt infallibilis circa facta pura & perſonalia, bene vero circa textus reduplicative ut dogmaticos. Eccleſia iſta duo ſecernit, & numquam confundit, nempe textum & talem auctorem.

Dices: Alexander VII. non ſeparat textum ab auctore, & damnat propoſitiones in ſenſu Janſenii.

Reſpondeo iſta duo, textus auctoris & textus talis auctoris diſtingui a ſummis Pontificibus. Enim vero qualificant propoſitiones in ſenſu ab aſſertore intento, ſicut

ſicut exprimitur in textu, & in hoc Eccleſia eſt infallibilis, quia habet textus præſentes, unde & de doctrina in eis contenta judicare poteſt. Sed an auctor habuerit & retinuerit in mente alium ſenſum præter obvium, an talis numero perſona ſit auctor textus, de hoc non judicat infallibiliter, niſi auctor ſit præſens & loquatur agnoſcendo librum ut ſuum: quia vero Novatores defenderunt textum Janſenii ut Janſenii, Eccleſia judicando textus nominat Janſenium, ſed cum clauſula procedit Innocentius X. Sic enim loquitur: *Cum occaſione impreſſionis libri, cui titulus, Auguſtinus Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis*. Procul hinc igitur omnes iſtæ vanæ ſubtilitates, & ſpecioſa, ſed fucata effugia.

Inſiſtunt: Cardinalis Palavicinus negat quintum Concilium hanc infallibilitatem habuiſſe pro negotio trium Capitulorum, & merito; quia ſermonis congruitas & pura locutio, non eſt objectum ſatis grave, neque fidei, neque Concilii aliquid pro fide definientis.

Reſpondeo diſtinguendo: Et ille Cardinalis loquitur hiſtorice, & ſecundum quorumdam Occidentalium mentem, qui errore facti decepti, exiſtimabant tria Capitula fuiſſe a Concilio Chalcedonenſi abſoluta, concedo: & loquitur mente propria, nego: nam lib. D. Hiſt. cap. 17. pag. 597. agnoſcit infallibilitatem in Eccleſia pro textibus, dicitque quintum Concilium Spiritu ſancto ductum & inſpiratum tria condemnaſſe Capitula.

Ad confirmationem diſtinguo: Congruitas ſermonis grammaticalis & quoad verba atque idioma non eſt fidei deciſionis materia, concedo: quoad ſenſum verbis & terminis expreſſum, nego. Propoſitio iſta v. g. *Præcepta Dei ſunt impoſſibilia juſtis, etiam conantibus*, poteſt exprimi gallice vel græce. II. Aliis terminis æquivalentibus, ut ſi quis diceret, juſti quantumvis ſatagant, non poſſunt adimplere Dei præcepta. III. Poteſt ſpectari ſecundum ſenſum quem præ ſe fert: Porro non eſt fidei & deciſionis objectum primo & ſecundo modo ſpectata, bene vero formaliter & ſecundum ſenſum obvium ponderata, quia ſic exprimit errorem contra fidem pugnantem, & prorſus condemnandum.

Perſiſtunt: Doctiſſimus Petavius in doctrina Patrum & ſcientia verſatiſſimus aſſerit: I. Quintum Concilium generale ad fidem non pertinere, Vigilium contra propriam ſententiam, & ſolum ne ſchiſma oriretur, illud ſuo calculo muniviſſe: II. Aſſerit utique Marcellum Ancyranum, relicto ejus ſenſu, abſolutum fuiſſe, quæ quidem omnia & ſimilia infallibilitatem circa textus minime ſapiunt.

Reſpondeo I. Opponendo Petavium Petavio; ipſe ſiquidem lib. 6. Teolog. dogm. cap. 17. dicit Eccleſiam anathemate percuſſiſſe erronea Theodoreti dogmata, utpote ſanæ & catholicæ Cyrilli Alexandrini doctrinæ de Verbo incarnato, oppoſita. Item ſtat pro infallibilitate Eccleſiæ circa textus tom. 2. lib. 1. de Trin. cap. 4. II. Dato & non conceſſo Petavium impugnare auctoritatem quinti Concilii generalis, magis adhærendum eſt ſententiæ D. Gregorii illud tamquam quatuor prima Concilia venerantis, præſertim vero quia ad Theologum particularem non ſpectat pronuntiare circa morem quem gerit Eccleſia tum adunando Concilia, tum definiendo circa materiam agitatam.

Ad Vigilium dico, prima quidem fronte hæſitaſſe approbare Concilium, ſed diſcuſſione facta, poſtea libenter approbaſſe, cujus rei argumentum eſt, quod Pelagius I. ejus ſucceſſor fategerit, ut ab omnibus reciperetur.

Ad aliud momentum dico, Petavium non ſatis ponderaſſe Marcelli factum, omnes, paucis exceptis, nunc ab Arianiſmo immunem agnoſcunt & defendunt: quis enim rerum indagator æquus non ſciat, ideo Marcellum abſolutum fuiſſe, quia ſanam & omnibus numeris abſolutam fidei profeſſionem ſummo Pontifici exhibuerat?

Replicant: Illuſt. D. Boſſuetius Meldenſium Præſul tenet revelationem non eſſe neceſſariam, ut Eccleſia definiat & qualificet textus, ſed ſufficere unum iſtud ſcire, numquam eam erraſſe in hoc, ut credamus numquam circa iſtud momentum in errorem fore lapſuram: Ergo ſi revelatio nullum hic habeat locum, nullus tenetur credere textus proſcriptos erroneos eſſe, ſed ſufficit ſilentium, & nihil contra Eccleſiam moliri, quia quiſque ex

ex obedientia tenetur ejus venerari decreta.

Reſpondeo diſtinguendo: Boſſuetius numquam credidit infallibilitatem Eccleſiæ circa textus eſſe quid immediate revelatum, concedo: non enim legitur in Scriptura textum Janſenii eſſe hæreticum, ſiquidem ante Janſenium extabat Scriptura: non eſſe mediate revelatum, in quantum Chriſtus ſuæ promiſit Eccleſiæ quod foret cum ipſa uſque ad conſummationem ſæculi, nego.

§. VI.

Utrum ex ratione conſtet Eccleſiam eſſe infallibilem circa juris & facti dogmatici quæſtionem.

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA hæc eſt: Quod Scriptura, Traditio, uſus, & omnes, tum Theologi, tum Summiſtæ docent, non licet revocari in dubium; non enim aliqui præter hæterodoxos inſanientes dicent omnes viros pietate, ſcientia & ſanctitate perilluſtres, ſe ſolis exceptis, cæcutire: Atqui ex momentis ſupra laudatis liquet Eccleſiam infallibilitate circa jus & factum gaudere. Ergo &c.

Altera: Citra dubium eſt definitiones Conciliorum generalium approbatorum eſſe recta judicia: Sed ſi hujuſmodi Concilia forent circa dogma & factum fallibilia, nihil certi in judiciis haberetur pro Religione, quia teſte Bellarmino lib. 2. de Concil. auctoritate cap. 4. *Nihil eſt majus generali Concilio, legitimo & approbato.* Ergo &c.

Tertia: Eccleſia eſt eſſentialiter una, ut habetur in Symbolo, & teſte Apoſtolo una eſt fides, unum Baptiſma, unum Caput Chriſtus in cœlis, & ſummus Pontifex ejus in terris Vicarius: Sed ſi Eccleſia non eſſet circa utrumque momentum jamjam ſæpius laudatum, infallibilis, tot eſſent religiones, quot forent capita, ut liquet in variis ſectis; eo enim ipſo quo Eccleſia infallibilis non exiſteret in jure & facto, nullus finis controverſiarum daretur: quod & compertum habemus in Novatoribus, qui hac de cauſa ſemper diſputant, & diſputando ac male rixando in veritate non ſtant. Ergo &c.

Quarta: Ut primum infallibilitas laudata Eccleſiæ denegatur, jam omnis vera religio exſufflatur: Sed horrendum conſequens: Ergo & Antecedens. Proabatur ſequela majoris. Vera Religio habetur ex ſacris Scripturis: Sed ſi Eccleſia non eſt infallibilis, nutant omnes Scripturæ, cum ſacrorum textuum genuinitatem & myſteriorum dogmata in eis concluſa habeamus & propoſita, & determinata ab Eccleſia in Conciliis adunata: Ergo &c.

Quinta: Si Eccleſia in decretis ſuis circa dogmata & textus illa continentes poſſet errare, nulla ei reverentia, nullumque obſequium eis deberetur, cum honor & obſervantia erga Conciliorum & Eccleſiæ canones in ejus infallibilitate potiſſimum fundetur: Sed impium eſſet dicere hujuſmodi canones cum contemptu abjiciendos eſſe: Ergo &c. Iſta ratio eſt doctiſſimi Bellarmini ibidem pag. 73. col. 1. his verbis: " Si omnia Concilia, *ait*, „ poſſent errare, illud certe ſequitur, ut „ omnia intolerabilem errorem admiſerint, ac proinde nullo honore digna „ ſint; nam error intolerabilis eſt, proponere aliquid credendum, tamquam „ articulum fidei, de quo non conſtet, an „ ſit verum, vel falſum; at Concilia precipua, ut Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe ediderunt nova Symbola fidei, aut certe novas ſententias quas voluerunt haberi tamquam articulos fidei. Quis autem dicere audebit, illa Concilia quatuor intolerabilem errorem continere, „ nulloque honore digna eſſe, cum ea videamus etiam ab adverſariis cum honore ſuſcipi, & non raro in teſtimonium „ veræ doctrinæ adduci? Reſtat igitur ut „ firma, & infallibilia eſſe credamus eorum judicia. „

Ex his ſequitur Concilia particularia approbata & ab Eccleſia recepta circa fidei dogmata eſſe irrefragabilia, ut Concilium ſecundum Arauſicanum, quod viginti quinque canonibus doctrinam de gratiæ neceſſitate, de libero arbitrio ſub dominio gratiæ, de merito & fortitudine Chriſtiana, de dilectione Dei, & perſeveran-

verantia finali expreſſit, dixit & ſtatuit. Hanc ſequelam ex profeſſo propugnat & docet Bellarminus lib. 2. de auctoritate Concil. cap. 5. quia eo ipſo quo approbata & recepta ſunt, jam eſt ipſa Eccleſia loquens: Sed Eccleſia, ut nunc probatum eſt, infallibilis eſt circa juris & facti dogmatici quæſtionem: Igitur & Concilia particularia.

Diluuntur Heterodoxorum objecta.

OPPONUNT: Si Concilia Oecumenica eſſent in decretis dogmaticis irrefragabilia, eorum canones inter fidei articulos annumerarentur, & ut Scriptura ſacra ſe haberent, maxime cum eorum ſtatuta a Spiritu ſancto nedum aſſiſtente, ſed & afflante procederent; ſicut enim Petrus in Concilio Jeroſolymitano Act. 15. dicit: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis &c.* Sic & & quædam Conciliorum Oecumenicorum Patres locuti ſunt: vel ipſum Concilium Chalcedonenſe audita Theodoreti fidei confeſſione, in priſtinum gradum illum reſtituit, dicens Chriſtum illum reſtituere, quia orthodoxus eſt. Sed nemo dixerit Concilii generalis approbati canones eſſe Scripturam ſacram, & ejuſdem cum illa auctoritatis & divinitatis: Igitur ex hac ratione liquet Eccleſiam non eſſe infallibilem circa juris & facti dogmatici quæſtionem.

Reſpondeo I. negando ſequelam majoris. Canones Conciliorum ſunt quidem articulorum fidei propoſitiones & explicationes, ſed non ipſum Dei verbum immediate revelatum. Neque vero ſolum illud intercedit inter Scripturam & Conciliorum decreta diſcrimen; ſpecialiori ſiquidem modo Spiritus ſanctus aſſiſtebat Scriptoribus canonicis quam Conciliis, cum eis, ut multi contendunt, & verba, & ſenſum myſteriorum in Scripturis contentorum nedum revelaret, ſed & dictaret: At vero aſſiſtit Conciliis tantummodo, ut verbum Dei in Scripturis expreſſum proponant, & contra obſtrepentes defendant.

Ad id vero quod dicitur Concilia quandoque eodem modo loqui ac S. Petrus, dicendo: *Viſum eſt nobis*, dico comparationem non eſſe adæquatam, quandoquidem S. Petrus erat Scriptor canonicus, e contra vero Concilium: quia tamen ipſi ineſt Spiritus ſancti aſſiſtentia ne erret, potuit uti eadem phraſi & loquendi formula, dicens, *viſum eſt &c.* Quod autem hæc juxta eamdem efficaciam a Conciliis non dicantur, patet ex ſermone Concilii Chalcedonenſis dicentis Chriſtum Theodoretum Catholicum in priſtinum gradum reſtituere, tum quia ad poteſtatem humanam Eccleſiaſticam ſpectat exauctoratos Epiſcopos pœnitentes abſolvere: tum quia dubio-procul non erat certum certitudine fidei Theodoretum eſſe Catholicum & perfecte converſum, ut liquet ex ejus capitulo in quinta Synodo generali proſcripto.

Solutio objectionis colligitur ex Bellarmino, qui lib. 2. de Concil. auct. cap. 12. ait quintuplex eſſe inter Scripturam & canones diſcrimen: " Primum eſt, ait " pag. 108. & 109. quod Scriptura eſt " verbum Dei immediate revelatum, & " ſcriptum quodam modo Deo dictante, " juxta illud 2. Petr. 1. *Spiritu ſancto in-* " *ſpirante locuti ſunt ſancti Dei homines* ... " . At vero Concilia non habent, neque " ſcribunt immediatas revelationes, aut " verba Dei, ſed tantum declarant, quod " ſit verbum Dei ſcriptum vel tradi- " tum, & quomodo intelligi debeat, & " præterea ex eo per ratiocinationem " deducunt concluſiones. " Sicque definitio Concilii ſe habet ut concluſio Theologica, quæ revelatione ſolum virtuali eatenus innititur, quatenus ex verbo Dei ſcripto, vel tradito ſuos deducit & efformat canones.

Pergit Bellarminus: " Alterum diſcri- " men ex hoc primo oritur, & eſt quod " Scriptores ſacri non debuerunt multum " laborare in ſuis libris edendis; ſatis " enim erat, ſi laborarent ſcribendo, vel " dictando, ſi edebant vaticinia: vel ad " ſummum revocando ad memoriam, quæ " viderant, vel audierant, & cogitarent " verba quibus ea ſcriberent, ſi ſcribe- " bant hiſtorias, vel epiſtolas, vel aliquid " ſimile. At Patres in Conciliis debent " rem ipſam quærere, id eſt, concluſio- " nes inveſtigare, diſputando, legendo, " cogitando. Unde Act. 15. legimus in " primo Concilio magnam conquiſitio- " nem fuiſſe factam. Idem teſtatur de " Nicæno Concilio Ruffinus lib. 10.

„ Hiſt. cap. 5. „ Hinc graves Theologi propugnant hanc ſententiam Concilii Apoſt. *Viſum eſt nobis*, hiſtorice quidem eſſe D. Lucæ immediate revelatam, ſed initium canonis non eſſe ipſam Scripturam ſacram.

Proſequitur pag. 110. dicens : " Tertium eſt, quod in Scriptura nullus poteſt „ eſſe error, ſive agatur de fide, ſive „ de moribus, & ſive aliquid affirmetur „ generale, & toti Eccleſiæ commune, „ ſive aliquid particulare, & ad unum „ tantum hominem pertinente ... At Concilia in particularibus judiciis errare „ poſſunt. „

Rurſus ibidem : Quartum eſt, quod in „ Scriptura non ſolum ſententiæ, ſed „ etiam verba omnia, & ſingula ad fidem pertinent ... In ipſis *Conciliorum* „ decretis de fide, non verba, ſed ſenſus tantum ad fidem pertinet; non enim „ eſt hæreticum dicere, in canonibus „ Conciliorum aliquod verbum eſſe ſupervacaneum. „

Rurſus ibidem : " Quintum eſt, quod „ Scriptura non eget approbatione Pontificis, ut ſit authentica, ſed tantum „ ut innoteſcat ejus auctoritas: at Concilia etiam legitima & generalia non „ ſunt rata, niſi a Pontifice confirmentur.„

Inſtant : Atqui poſita infallibilitate Eccleſiæ, canones Conciliorum æque Scriptura ſacra forent ſaltem ac libri hiſtoriales Bibliæ : Ergo &c. Probatur ſubſumptum: Scriptores Canonici non niſi aſſiſtentiam meram Spiritus ſancti, ne facta referendo errarent, habebant, non enim v. g. prælia Machabæorum erant revelata, cum omnibus Judæis innoteſcerent : Sed in hypotheſi infallibilitatis Eccleſiæ Concilia hujuſmodi aſſiſtentia donantur : Igitur par utrobique ratio.

Reſpondeo negando ſubſumptum : Ad probationem diſtinguo minorem : Concilia habent utique Spiritus ſancti aſſiſtentiam, ſed ab aſſiſtentia Scriptorum canonicorum diverſam, concedo: prorſus eamdem, nego. Equidem ſecundum quid aſſiſtentia Spiritus ſancti in Conciliis convenit cum priori, in eo quod ſicut Spiritus ſanctus impedivit ne Scriptores ſacri in texendis hiſtoriis errarent, ſic & protegit Patres Synodicos ne falſa pro veris, & mala pro bonis credenda proponant; ſed aſſiſtentia ſpecialiſſima eſt pro prioribus, & vocatur aſſiſtentia non meræ protectionis, ſed & revelationis, quod quidem multa probant momenta. I. Quia Scriptores ſacri præterita quidem quandoque annuntiabant, ſed iis pro quibus ſcribebant incognita, ut Moyſes qui ſcripſit hiſtoriam creationis; hinc & in hoc vere fuit Propheta : vel etiam quædam præſentia pandebant, ſed utique incognita iis quibus loquebantur : Sic S. Joannes Baptiſta digito diſcipulis Chriſtum præſentem, ſed quem ipſi ignorabant, monſtrabat, & in hoc utique propheta vit. Pari & non abſimili modo viri Dei ſcripſerunt hiſtorias temporum, ſed vel præteritas, quas ipſi ignorabant, vel etiam præſentes, ſed in multis abſtruſas, quocirca ipſis omnia a Deo revelata ſunt; hinc ſine ſtudio & factorum inquiſitione & diſcuſſione, ait Bellarminus modo citatus, cuncta vel referebant, vel ammanuenſibus dictabant, ut Jeremias qui Baruch Scribæ cuncta narrabat & dicebat : hinc omnes Scriptores ſacri a Synagoga Prophetæ nominabantur. Cæterum non deſunt doctiſſimi Theologi qui teneant omnes Scripturas nedum quoad ſenſum, verum etiam & quoad verba a Spiritu ſancto fuiſſe dictatas.

Inſiſtunt: Magis præponderat canon dogmaticus Concilii Oecumenici, quam concluſio a ſimplici Theologo deducta: Sed ſi laudata aſſiſtentia Spiritus ſancti ſolum tribuatur Concilio œcumenico, canon ejus pro fide & religione emiſſus, non erit majoris efficaciæ & ponderis, quam Concluſio Theologica, cum non niſi revelatione virtuali ſicut concluſio iſta, innitetur, maxime cum Theologus in ſua demonſtratione explicet, & proponat fidem ſicut Concilium in ſua definitione ; ſicque talis definitio non erit infallibilis, ſicut de facto non eſt Concluſio Theologica: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem & paritatem: Ratio diſcriminis eſt, quod ex promiſſione a Chriſto facta Eccleſiæ Concilium Oecumenicum canonem pro fidei expoſitione vel defenſione irrefragabilem condat; quia vero talis promiſſio non eſt Theologo particulari facta, nec ipſe habet eamdem aſſiſtentiam, nec ita certo concludit, tametſi ex una vel duabus

ræ-

præmiſſis de fide ſui ſyllogiſmi eruat conclusionem; hinc & in hoc falli poteſt, quod quidem eventus non ſemel probavit: nam & Ariani ex Scriptura in pravum ſenſum detorta concludebant Verbum eſſe meram creaturam, ſimiliter & alii Hæretici ex Scriptura & ipſa Traditione male intellectis pro ſuis per fas & nefas erroribus concludere non erubuerunt.

Reponunt: Atqui non eſt abſoluta certitudo Concilia Oecumenica certius concludere pro fide in ſuis canonibus, quam Theologi in ſuis viciſſim concluſionibus: Ergo &c. Probatur antecedens multis momentis. I. Epiſcopi ſunt puri homines qui falli poſſunt, nec compertum habemus ipſos eſſe vere ordinatos, aut habere intentionem Eccleſiæ inter condendos fidei canones, vel etiam materiam motam & propoſitam ſufficienter diſcuſſiſſe antequam pronuntient, ſicque ignotum eſt num Concilium ſit legitimum: II. Canon ex pluralitate ſuffragiorum coaleſcit, & tamen fieri poteſt majorem Epiſcoporum numerum male ſentire, immo & definire, ut in Concilio Ariminenſi & in ſecundo Epheſino videre eſt. III. Eccleſia non videtur infallibilis in multis quæ Religionem & mores ſpectant; nemo quippe tenetur credere iſtum hominem canonizatum eſſe ſanctum, & viſione Dei in cœlis donari; neceſſarium eſſe ad ſalutem jejunium quadrageſimale obſervare IV. Neque ſatis conſtat infallibilitatem Eccleſiæ in Scripturis ſufficienter eſſe fundatam, cum genuinitatem Scripturarum ab ipſa Eccleſia habeamus, ex quo ſequitur circulus vitioſus a Theologis univerſim abjectus. Talis enim eſſet: " Eccleſia eſt infallibilis quia Scriptura hoc annuntiat, ipſa vero Scriptura alterna vice infallibilis eſt & genuina, hoc quippe Eccleſia definivit. " Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum: Ad primam probationem reſpondeo diſtinguendo: Patres Synodici ſunt homines fallibiles ex ſe, concedo: adunati legitime in Concilio, nego. Aſſiſtit quippe Spiritus ſanctus ne errent, & licet quidam interius forent a fide alieni, non ordinati, & abſque manuum impoſitione, immo & ſola externa profeſſione Catholici: " Tamen certi ſumus, *ait Bellarminus lib. 2. de Conc. auct. cap. 9. pag.* 100. *&* 101. " Deum numquam permiſſurum ut ejuſmodi Concilium in decretis ſuis formandis erraret; aſſiſtit enim Concilio Spiritus ſanctus non tam propter ipſum Concilium, quam propter Eccleſiam univerſam, quæ divino præcepto tenetur, Epiſcoporum ſententiam non diſcutere, ſed venerari. " Eodem modo reſpondet ad difficultatem Melchior Cano lib. 5. de locis Theol. cap. 5. q. 3.

Ad alteram probationem diſtinguo: Et in hypotheſi quod major numerus Præſulum pro falſitate ſtaret, Deus non permittet Concilium ab Eccleſia ſuſcipi, concedo: ſecus, nego. Sic ſolvit iſtam inſtantiam Bellarminus ibidem his verbis: " Non eſt, quod tale aliquid timeatur; nam etſi major pars reſiſtat meliori, ut factum eſt in Concilio Ariminenſi, & Epheſino II. tamen numquam vincit; mox enim irritantur ejuſmodi Conciliorum acta. "

Ad ulteriorem probationem ſimiliter diſtinguo: Eccleſia non eſt infallibilis, circa diſciplinam, concedo: circa ea quæ abſolute ſunt ad ſalutem neceſſaria, nego: ſin minus prævalerent adverſus eam portæ inferi, quod quidem fieri non poteſt propter Chriſti promiſſionem: Quia vero canonizatio Sanctorum ſpectat mores & cultum Dei, qui in Sanctis ſuis mirabilis eſt, ideo præviis magnis inquiſitionibus & ad Deum fuſis precibus & ſuffragiis, juxta Theologos omni exceptione maiores, in decreto canonizationis Sanctorum evadit infallibilis; grande quippe foret ſcandalum, ſi hominem nequam uti ſanctum colendum proponere contingeret. Cæterum momentum de jejunio diſciplinam ſpectat, & in eo juſtis de cauſis Eccleſia diſpenſat.

Ad quartum nego dari circulum vitioſum inter iſtas fidei regulas, Eccleſiam ſcilicet & Scripturam, eo enim ipſo quo veritas Scripturarum, & miraculis, & Patrum Traditione conſignata eſt, ſemel admiſſa Scriptura ut vera, ſpectat ad Eccleſiam credenda proponere: unde vera eſt iſta propoſitio: Chriſtus Matth. 16. ait: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* quia Eccleſia ſic credere jubet: nec ultra pro-

grediendum eſt. Iſta utique altera certa eſt, Eccleſia eſt infallibilis circa juris & facti dogmatici quæſtionem, quia de Eccleſia Chriſtus ait: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.*

Dices: Eccleſia eſt libera: Igitur errare poteſt.

Reſpondeo diſtinguendo: Eſt libera libertate contradictionis, quatenus aliquod bonum facere, vel ad aliud tempus differre poteſt, concedo: libertate contrarietatis, ita ut errare queat, nego.

SYNOPSIS TOTIUS ARTICULI.

Eccleſia eſt infallibilis pronuntiando circa juris & facti dogmatici quæſtionem.

PRIMO: Hoc annuntiat Scriptura Matth. 16. *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Hoc Patrum Traditio: Irenæus lib. 3. adverſus hær. cap. 2. Tertullianus lib. de præſc. cap. 20. & 21. Auguſtinus lib. contra epiſt. Fund. cap. 5. hoc conclamaverunt ſummi Pontifices quoties approbavere Concilia, quæ circa jus & factum pronuntiaverant.

Secundo: Uſus ſic obtinuit; Eccleſia quippe judicavit in Concilio I. Nicæno Arii, in Epheſino Neſtorii, in Quinto generali impia dogmata & erronea in textibus concluſa.

Tertio: Ut primum ſic judicavit Eccleſia, tamquam Hæretici habiti ſunt contradicentes: Et vero niſi Eccleſia in his momentis foret infallibilis, nihil certi pro Religione haberemus, & unuſquiſque in ſuum abiret ſenſum, nullæ profligatæ manerent hæreſes, cum ſenſum aliquem bonum pollent Hæretici ſuis libris tribuere & applicare.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Eſto quod quædam Concilia ſint partim approbata, partim etiam reprobata, nullum tamen Oecumenicum eſt, quod pro fide non ſit receptum: neque vero difficultas quæ pro acceptatione Quinti apparuit, aliquod faceſſit negotium, cum hoc contigerit ex errore quo multi erant detenti, videlicet credendo Concilium Chalcedonenſe abſolviſſe tria Capitula: re enim maturius diſcuſſa, ubique ea qua par erat obſervantia agnita & recepta fuit illa Synodus.

Secundo: Neque vero mirandum, ſi S. Gregorius Naz. dicat exitum Conciliorum ſæpius infelicem eſſe, quippe qui loquatur de Conciliis Arianorum, qui fidem Nicænam temerabant: Non feliciores illi, qui ut pro mala in libris contenta doctrina declinent anathemata, reponunt Eccleſiam non habere revelationem; textus eſſe erroribus refertos: tametſi enim non judicet de internis ſenſibus quos Hæretici in mente retinere potuerunt, bene tamen de ſenſu obvio quem textus, ut ſonant, exhibent.

Tertio: Allucinantur Heterodoxi Conciliis generalibus abnegando infallibilitatem, eo quod homines illa componant; tametſi in ſe ſint fallibiles, Deus tamen non permittet quod adunati in ſpiritu ſuo, errent; cum Chriſtus juxta promiſſionem ſit in medio eorum, juxta Matth. ult. *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Et ante cap. 18. *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, illic ſum in medio eorum.*

ARTICULUS TERTIUS.

Num Eccleſia militans ſit viſibilis, & quænam ſint ejus membra.

ECCLESIA triplex diſtinguitur, alia patiens & continet animas in purgatorio detentas; alia triumphans, & eſt cœtus Angelorum & Sanctorum qui e vita migrarunt: Tertia militans, quæ in terris Deo famulatur oblatione tum ſacrificiorum, tum precum, tum etiam Sacerdotum uſu & miniſterio: de iſta quæſtio procedit. Proteſtantes negant eſſe viſibilem, adduntque ſolis conſtare Electis: quocirca duo diſcutienda occurrunt: alterum de viſibilitate Eccleſiæ; alterum vero de ejus membris, hoc eſt, quinam inter homines eam componant; quinam vero ab eadem excludantur. Unde ſit

§. I.

§. I.

Num ſit de fide Eccleſiam militantem eſſe viſibilem?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

PROBATUR iſto argumento Theologico: Eccleſia militans eſt cœtus Fidelium Deo in terris famulantium ſub uno inviſibili in cœlis Chriſto capite, viſibili in terris, ejus Vicario ſummo Pontifice canonice electo cum ſucceſſione Paſtorum: Atqui Eccleſia ſic delineata eſt viſibilis: Igitur eſt de ſide Eccleſiam militantem eſſe viſibilem; Major patet, nec ipſi Proteſtantes eam negare audent: Tota igitur difficultas in minore continetur: Et probatur omni argumentorum genere.

Primo, ex veteri Teſtamento.

LEGITUR Num. 20. *Cur eduxiſtis Eccleſiam Domini in ſolitudinem.* Rurſus 3. Reg. 8. *Convertitque Rex faciem ſuam & benedixit omni Eccleſiæ Iſrael:* Omnis enim Eccleſia Iſrael ſtabat: In his & ſimilibus ſententiis ſermo dirigitur ad Eccleſiam viſibilem, videlicet ad cętum Hebræorum præſentium: In toto Libro Levitico ſe prodit, tum unctione Aaron ſummi Sacerdotis & conſecratione Levitarum, tum in ſacrificiis quæ & Principes, & utriuſque ſexus Laici pro cujuſcumque generis peccatis, & etiam ad laudandum Deum miniſterio Sacerdotum offerebant. Inſignia ſunt pro iſto momento multa loca. Hanc viſibilitatem non modicum indigitat Pſalmiſta Regius Pſal. 18. his verbis: *In ſole poſuit Tabernaculum ſuum;* quæ verba exponit Auguſtinus de Eccleſia, quæ omnium patet oculis: Ita tract. 2. in epiſt. Joann. Iſa. 2. Daniel. 2. & Michææ 4. comparatur Eccleſia monti magno, qui nullo modo poteſt latere; ſic exponit S. Hieronymus comm. in eo loco, cui concinit illud Matth. 5. *Non poteſt civitas abſcondi, ſupra montem poſita.*

Non omittendum ſplendidum teſtimonium quod habetur lib. 2. Paralip. cap. 7. *Nec poterant Sacerdotes ingredi Templum Domini, eo quod impleſſet majeſtas Domini Templum Domini. Sed & omnes filii Iſrael videbant deſcendentem ignem, & corruentes pron in terram ſupra pavimentum ſtratum lapide adoraverunt & laudaverunt Dominum quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus. Rex autem & omnis populus immolabant victimas coram Domino... Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tempore illo ſeptem diebus, & omnis Iſrael cum eo, Eccleſia magna valde, ab introitu Emath uſque ad torrentem Ægypti.*

Secundo, ex novo Teſtamento.

HABETUR Matth. 16. *ſupra hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Rurſus ibid. cap. 18. Chriſtus præcipit, eum qui correptionem a fratre factam audire renuit, ad Eccleſiæ judicium tamquam contumacem remitti, his verbis: *Si autem* te *non audierit, dic Eccleſiæ.* Rurſus Act. 15. *Illi quidem deducti ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem.* Et ibidem: *Cum veniſſent Hieroſolymam ſuſcepti ſunt ab Eccleſia;* hoc eſt, ab omnibus Fidelibus in unum congregatis. Rurſus Act. 20. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Quibus poſitis ſic argumentamur. Illa Eccleſia eſt viſibilis quæ præ oculis eſt, quæ honore prævenit filios ſuos, quam ipſi Epiſcopi regunt & gubernant, non enim aliquod inviſibile regunt: Atqui ex Scriptura Eccleſia objicitur oculis, ſuos variis proſequitur honoribus & bonis officiis filios, & ipſa ab Epiſcopis regitur: Igitur eſt viſibilis. Hanc veritatem non uno loco prædicat Apoſtolus, videlicet 1. Corinth. 15. ad Gal. 1. & Phil. 3. ubi Paulus dicit ſe pati perſecutionem propter Eccleſiam Dei: Ultro etiam fatetur ſe zelo Legis non ſecundum ſcientiam abreptum, Eccleſiam Chriſti exagitaſſe. Denique 1. Timoth. 3. ait: *Hæc tibi ſcribo, fili Timothee, ut ſcias quomodo te oporteat converſari in domo Dei, quæ eſt Eccleſia Dei vivi:* Ergo &c.

Tertio, ex Traditione Patrum.

ORIGENES homil. 30. in Matth. ait: " Eccleſia plena eſt fulgore ab Oriente uſque ad Occidentem, &c. "

S. Cyprianus ſuum addit calculum lib. de unitate Eccl. pag. 181. his verbis: " Eccleſia Domini, luce perfuſa, radios ſuos per orbem terrarum ſpargit. "

Chry-

Chryſoſtomus homil. 4. in cap. 6. Iſaiæ: " „ Facilius eſt, *inquit*, edit. Pariſ. 1621. „ *deleri*, & ſolem extingui, quam Eccle- „ ſiam obſcurari. „

S. Auguſtinus lib. 3. contra epiſtolam Parmeniani cap. 5. nulla eſt ſecuritas unitatis, niſi ex promiſſis Dei Eccleſiæ declarata, quæ ſupra montem, ut dictum eſt, conſtituta abſcondi non poteſt. Tum tract. 1. in epiſtolam Joannis: " Numquid „ digito oſtendimus Eccleſiam fratres mei? „ Nonne aperta eſt? „ Et iterum tract. 2. " Quid amplius dicturus ſim, quam „ cæcos, qui tam magnum montem non „ vident? Qui contra lucernam, in can- „ delabris poſitam, oculos claudunt. „

Ex Origene Eccleſia eſt ab Oriente uſque ad Occidentem plena fulgoribus; ex Cypriano, per omnem locum ſuos emittit radios; ex Chryſoſtomo, nullis eſt objecta involucris; ex Auguſtino, eſt ſupra montem poſita, & ita omnium patet oculis, ut ipſo digito oſtendatur: Igitur Eccleſia eſt viſibilis.

Quarto, ex ratione, eaque multiplici.

PRIMA: Talis eſt Eccleſia, qualis fuit a Chriſto inſtituta: Atqui inſtituta eſt a Chriſto viſibilis, quandoquidem in prima ſui inſtitutione ipſo Chriſto preſente tamquam capite, Beata Virgine, Apoſtolis & Diſcipulis, conſtabat: Igitur eſſentialiter eſt viſibilis, eſſentiæ quippe rerum ſunt immutabiles; hinc & ipſe Chriſtus quoties aliquam de Eccleſia inſtituit comparationem, toties recurrit ad res ſenſibiles: Modo enim illam comparat terræ Regno, modo Virginibus fatuis, & ſapientibus, modo ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſcium congregante: Ergo &c.

Altera: Quod ipſa perpetua aſtruit Traditio, tale eſſe citra errorem negari non poteſt: Atqui Traditio perpetua docet Eccleſiam eſſe viſibilem, & uti talem a Chriſto fuiſſe inſtitutam; ita Tertullianus lib. de præſcript. & Auguſtinus in libris 7. contra Donatiſtas: iſti quippe Patres perſtringunt Hæreticos, oſtendendo Eccleſiam Romanam ſolam eſſe veram Eccleſiam, eo quod a Chriſto Domino perpetuam habuerit legitimorum Paſtorum ſucceſſionem: eodem ſane argumento ſubvertimus fundamenta Proteſtantium, oſtendendo omnes Eccleſias particulares, puta Lugdunenſem, Bituricenſem, Senonenſem, Rothomagenſem, &c. cum Romana perpetuam ſervaſſe unitatem, & perpetuam illa mediante habuiſſe Paſtorum ſucceſſionem ſenſibilem & viſibilem: Romana vero a Petro per omnes Pontifices canonice electos ad noſtra uſque tempora: quæ quidem ſancta Mater Eccleſia a Chriſto nato ſe prodiit infinitis prope Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus quos Chriſto peperit, & uſque ad conſummationem ſæculorum indefeſſa, & indefectibilis pariet: Ergo &c.

Tertia: Eccleſia ſic eſt a Chriſto inſtituta, ut in ea perpetuum offeratur ſacrificium, conficiantur abſque interruptione Sacramenta, quæ quidem ſicut noſtrum ſacrificium, rebus conſtant ſenſibilibus, & in eadem Deus perpetuo interiori, tum exteriori coleretur cultu ab hominibus: Sed hæc omnia manifeſte declarant Eccleſiam viſibilem: Ergo &c.

Quarta: Apoſtolus vult Verbum Dei in Eccleſia prædicari, inquietos corrigi, rebelles puniri, pertinaces ab Eccleſia dejici, & hoc per excommunicationem, ſicut ipſe contra Corinthum inceſtuoſum pronuntiaverat; mandata Dei manifeſtari, prohibitiones malis perpetuo fieri; ordinem Hierarchicum Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & cæterorum miniſtrorum ſervari: de hoc momento ex profeſſo tractat Dionyſius in toto libro Hierarch. Eccleſ. Sed hæc & ſimilia in Eccleſia inviſibili fieri non valent: Igitur Eccleſia eſt viſibilis, & hoc ipſum inſuper probant veteri Canones, qui pœnitentia publica famoſos puniebant peccatores; immo iniquitas mentitur ſibi; ſicut enim Judæi contumaces e Synagoga ejiciebant, ſic & ſcandaloſos pertinaces a communione Cœnæ reſcindere gloriantur & Lutherani & Calviniſtæ. Ergo &c.

Quinta: Eccleſia eſſentialiter eſt viſibilis, cui uniri & adjungi omnis homo tenetur; namque ſi eſt inviſibilis, ceſſat obligatio; ubi enim foret Eccleſia, nulli pateret: Sed omnis homo tenetur ſe ſe uniri & adjungi Eccleſiæ, illam audire, eique obedire, juxta illud Chriſti: *Si autem Eccleſiam, &c.* Quocirca Clerus Gallicanus tom. 1. tit. 1. novæ Edit. de rebus Relig. decla-

declarat novos converſos teneri ea qua par eſt reverentia Eccleſiæ obedire, & debitum ſummo Pontifici in iis quæ religionem ſpectant obſequium præſtare.

Objectiones Proteſtantium ſolvuntur.

OPPONUNT Iſtud Chriſti Joann. 4. ubi loquens de veris adoratoribus, ait: *Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare*. Igitur, inquiunt, Eccleſia eſt tota interior; quod confirmant iſto cap. 12. 22. ad Hebr. loco: *Acceſſiſtis ad Sion montem & civitatem Dei viventis, Jeruſalem cæleſtem*. Ergo &c.

Reſpondeo conceſſo antecedente diſtinguo conſequens: Eccleſia eſt tota interior, ſi conſideretur penes fidem & gratiarum chariſmata, concedo: ſi ſecundum ſuas partes & membra, nego. Eccleſia eſt omnium fidelium congregatio ſub uno capite viſibili in terris, qui quidem in eadem fide, in eodem ſacrificio, in iiſdem Sacramentis, & eodem cultu ſicut communicant, ita adinvicem conjunguntur. Non movetur igitur quæſtio de pulchritudine & ſanctitate Eccleſiæ, quæ quidem in exteriori ſimul & interiori cultu ſita eſt, ſeu de virtutibus interioribus fidelium, ſed de congregatione eorum, quatenus extrinſece unam profitentur fidem; & ſub hoc reſpectu Eccleſia eſt eſſentialiter viſibilis, honor vero ejus ab intus maxime deſumitur. Igitur allucinantur hæretici, dum ab actibus interioribus totam deſumunt Eccleſiæ eſſentiam & naturam. Chriſtus Joan. 4. non evacuat Eccleſiæ viſibilitatem, ſed oſtendit mulieri Judæos & Samaritanos, qui cultui exteriori potiſſimum incumbebant, quod ad interiorem, qui præcipuus eſt, debeant vacare. Sic explicat locum D. Thomas comm. in cap. 4. Joan. 2. locus vero Apoſtoli, ut ipſa indicant verba, de Eccleſia triumphante procedit: ſic propugnat idem ſanctus Doctor comm. in epiſt. ad Hebr.

Reponunt: Eccleſia non erat viſibilis tempore Chriſti ante ejus paſſionem, neque poſt ejuſdem Reſurrectionem, ſaltem uſque ad Aſcenſionem. Ergo &c.

Reſpondeo negando utramque propoſitionem. Primam quidem, Eccleſia enim vivente Chriſto, ipſo conſtabat, beata Virgine, & S. Joſeph, aliiſque juſtis, qui Chriſtum & ut puerum, & ut ætate provectum adoraverunt: immo ipſe habebat diſcipulos, ut Nicodemum & Turbas; ſi de tempore paſſionis agamus, quo quidem momento ceſſavit Synagoga: a fortiori poſt reſurrectionem, cum prædicatione Apoſtolorum totus ferme terrarum orbis Chriſtianus evaſerit.

Inſtant: Sunt quidem hodie multi juſti: Sed uti tales non cognoſcuntur: Igitur Eccleſia eſt inviſibilis.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Juſti non cognoſcuntur ſecundum interiores virtutum actus quos eliciunt, concedo: ſecundum fidei profeſſionem, nego. Namque Sacramentorum & Sacrificii participatione ſuam fidem, & cum Eccleſia conſociationem manifeſtant.

Urgent: Si Eccleſia eſt viſibilis utique Caput viſibile habere debet, quod ſit ſummus Pontifex: Sed multi etiam inter Chriſtianos illum non agnoſcunt, quandoquidem ejus non obediunt decretis circa Religionem, ait Miniſter Baſnage Calviniſta: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem: Ad probationem, diſtinguo: Multi ſed pauciores non obediunt diplomatibus Pontificis dogmaticis, & male faciunt, ac peccant, concedo: major pars, nego. Acceſſit ſemper conſenſus & applauſus Eccleſiarum particularium ejuſmodi decretis: hinc Miniſtri argumentum in objectione propoſitum vacuum & prorſus inane evadit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Eccleſia eſt viſibilis.

PRIMO: Sic fuit ab initio, ut liquet ex libro Levit. & 2. Paralip. cap. 7. ubi fit ſplendida de Eccleſia mentio.

Secundo: Idem probat pro novo Teſtamento Hierarchia Eccleſiaſtica, maxime illud Chriſti oraculum, Matth. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſi tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*.

Tertio: Eccleſiam viſibilem annuntiant Martyres, Confeſſores, & conſecratæ Virgines, eamdem proclamant omnis populus Chriſtianus, qui in cultu exteriori ſimul & interiori Deo exhibendo in templis quotidie adunatur.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Tametſi Deus Joann. 4. dicat mulieri Samaritanæ veros adoratores Deum in ſpiritu adorare, non tamen excludit cultum externum & publicam fidei profeſſionem, cum, ipſo Deo ordinante, populus in templo Jeruſalem congregaretur ad offerendum illi ſacrificium; ſed vult cultum externum, ſecluſo interiori parum prodeſſe. Eo enim loci corrigit errorem Samaritanorum & Judæorum, qui magis Legis litteræ, quam ſpiritui ſerviebant.

Secundo: Citra fundamentum dicitur Eccleſiam tempore paſſionis Chriſti, fuiſſe inviſibilem, cum eſſet in Chriſto, Beatiſſima Virgine & Apoſtolis præſens; tametſi enim diſcipuli timore perterriti, relicto Chriſto, fugerint; non tamen fidem amiſerunt. Quid plura? S. Joannes & piæ mulieres aderant prope crucem, & Chriſtum patientem ſequentes lamentabantur: apparuit ibi Joſeph ab Arimathea nobilis decurio, qui audacter petiit a Pilato corpus Jeſu, quod, adjuvante Nicodemo, ſepelivit: multo plures alii qui non conſenſerant morti Chriſti, ipſi & ejus Eccleſiæ adhærebant.

Tertio: Nuſquam a ſummo Pontifice legitimo pro rebus Religionis & fidei veri Fideles diſceſſerunt, ſed ſoli Heterodoxi.

§. II.

Quinam ſint Eccleſiæ membra?

QUÆRES I. An ſoli prædeſtinati ſint Eccleſiæ membra?

Reſpondeo I. Prædeſtinatos non eſſe ſemper actu de Eccleſia, & hoc patet ex Gentilibus, qui ante ad ſuam ad Chriſtum converſionem erant lupi rapaces; tum vero converſi, fidem ſuam proprii ſanguinis effuſione conſignantes, vicerunt regna, & adepti ſunt Dei repromiſſiones. Nec mirum, prædeſtinatio non eſt formalis ratio aliquem in Eccleſia conſtituens, cum magis in gratia & actibus virtutum interioribus, quibus ad Deum acceditur, ſita ſit; eſt enim, teſte Auguſtino lib. de prædeſt. SS. cap. 1. præparatio mediorum quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur, ſed in adunatione fidelium unum verum Deum colentium. Iſta reſolutio eſt ejuſdem Aug. Tract. 45. in Joan. ubi ait: " Secundum præſcientiam Dei & „ prædeſtinationem, quam multæ oves „ foris, quam multi lupi intus: & quam „ multæ oves intus, & quam multi lupi „ foris. „

Reſpondeo II. Non ſolos prædeſtinatos eſſe de Eccleſia, ſed alios bene multos inter ejus membra annumerari; & hoc ſequitur ex prima reſponſione, quod vel ipſe Chriſtus inculcat. Modo enim, ait Matth. 3. ſe paleas a tritico quondam ſeparaturum, hoc eſt, impios a juſtis: *Permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum; paleas autem comburet igni inexſtinguibili.* Modo ibid. 22. dicit: *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.*

Reſpondeo III. Contra Pelagianos & Anabaptiſtas, imperfectos Chriſtianos eſſe membra Eccleſiæ, ſin minus vix foret in terris Eccleſia, cum vel ipſi juſti ferventiores in multa venialia peccata prolabantur, juxta illud Proverb. 24. *Septies in die cadet juſtus, & reſurget*. Sic propugnat S. Cyprianus ſerm. de eleemoſ. dicens: " „ Quiſquis ſe inculpatum dixerit, aut „ ſuperbus, aut ſtultus eſt. „ Ratio eſt: illi Eccleſiæ membra cenſentur, qui Chriſto fide & charitate ac cultu publico adunantur: Atqui tales ſunt juſti imperfecti, quandoquidem peccatum veniale, nec fidem, nec charitatem extinguit. Ergo &c.

Reſpondeo IV. Impios Chriſtianos etiam eſſe de Eccleſia, quod Parabolæ non levius ſubindigitant; Eccleſia quippe comparatur arcæ Noe, in qua animalia & munda, & immunda concludebantur: Virginibus, quarum aliæ prudentes, aliæ etiam fatuæ erant. Hoc ipſum definivit Chriſtus Matth. 18. ubi loquens de corrigendo contumaci, ait: *Sic autem te non audierit, ... dic Eccleſiæ..... Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Hoc Apoſtolus innuit 1. Cor. 5. dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.* Quia vero ad Eccleſiam peſſimus ille pertinebat, traditus eſt, jubente Paulo, ſatanæ, ut caſtigatus in corpore, ſalvus fieret in mente, *ut Spiritus* ait, *ſalvus ſit in die Domini*.

mini. Hoc omnes Canones pœnitentiales dicunt: nec mirum, ſi homicidæ, adulteri, libellatici, idolis immolantes, & alii magni peccatores non fuiſſent de Eccleſia, Præſules eos aut excommunicare, aut pœnitentiam publicam eis imponere non potuiſſent, cum Eccleſia nullam habuiſſet in eos juriſdictionem: nec ſcandaloſos etiam inpræſentiarum cenſuris, ut ad meliorem redeant frugem inſectari licitum ei foret.

S. Hieronymus Dial. contra Luciferianos hoc paucis concludit, his verbis: " Arca „ Noe, Eccleſiæ Typus fuit; ut in illa „ omnium animalium genera, ita & in „ hac univerſarum, & Gentium, & mo„ rum homines ſunt: ut ibi pardus, hœ„ di, lupus & agni, ita & hic juſti, & „ peccatores, id eſt, vaſa aurea & argen„ tea cum ligneis & fictilibus commoren„ tur. „

Non diffitemur tamen impios & a Scriptura, & a ſanctis Patribus, quandoque extraneos ab Eccleſia dici, ſed hoc intelligitur vel de Eccleſia triumphante, vel de militante immaculata; hoc eſt, non ſunt membra viva, ſed putrida. Equidem S. Cyprianus epiſt. 6. ad Magnum, ait: " „ In Eccleſia Dei nonniſi concordes atque „ unanimes habitabant. „ Sed eum loqui de concordia quæ opponitur ſchiſmati & hæreſi liquet; cum ibi agat contra Novatianos ſchiſmaticos. Quam reſponſionem confirmat S. Auguſtinus Tract. 3. in epiſtolam Joannis, dicens, malos eſſe quidem in Eccleſiæ corpore, ſed ut humores corruptos.

Quares II. Utrum Catechumeni, Hæretici, Apoſtatæ, Schiſmatici, & excommunicati ſint de Eccleſia?

Reſpondeo I. Catechumenos non eſſe actu de Eccleſia, quippe qui nondum ſint baptizati; nam Baptiſmus eſt janua omnium Sacramentorum, & per ipſum homo Chriſto incorporatur, ut definivit Concilium Florentinum in decreto unionis. Hanc reſponſionem indicat Apoſtolus 2. Cor. 5. dicens: *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare?* Hoc ipſum aſtruit S. Gregorius Naz. orat. in S. Lavacrum, ubi ait Catechumenum eſſe in veſtibulo pietatis, nec adhuc poſſe vocari fidelem: hoc & Chryſoſtomus ait hom. 24. in Joan.

Reſpondeo II. Hæreticos, & a fide Apoſtatas non eſſe de Eccleſia, juxta illud Chriſti 1. Joann. 2. *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis*. Si exierunt, jam non ſunt amplius de Eccleſia: quare vero exierunt? aſſignat rationem Dominus, quia vi electionis & prædeſtinationis non erant, ut interpretatur S. Auguſtinus lib. de bono perſ. capit. 8. Apoſtolus ad Tit. 3. vult hæreticos vitari: Igitur non ſunt de Eccleſia, quæ eſt multorum in fide & cultu Deo exhibendo congregatio & adunatio. Sic docent communiter S. Doctores, inprimis vero Patres Nicæni, qui Can. 8. & 9. ſtatuunt & præſcribunt quomodo Hæretici ſint Eccleſiæ reconciliandi.

Reſpondeo II. Schiſmaticos non eſſe membra Eccleſiæ: & hoc patet ex eo quod Chriſtus Matth. 18. velit, rebellem Eccleſiæ, ut Ethnicum & Publicanum haberi. Tum ex ejuſdem verbis Joan. 10. ubi ait: *Unum ovile, & unus Paſtor*. Apoſtolus vero Rom. 12. *Unum corpus vocat Eccleſiam*. Cant. 6. eadem ſic celebratur: *Fulchra es amica mea: Una eſt columba mea*. Sic docet S. Irenæus lib. 4. cap. 62. " judica„ bit, *inquit*, omnes eos, qui ſunt extra „ veritatem, id eſt, extra Eccleſiam. „ Sic S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 9. his verbis: " Eccleſia eſt plebs Sacerdoti adunata. „ Sic S. Chryſoſtomus hom. 3. in epiſt. 1. ad Cor. " Schiſmatis ſignificantia ſatis eos „ arguit, vel potius ſatis ejus appellatio, „ quæ vehementer eos tangat. Non enim „ plures integræ partes factæ ſunt, ſed „ una periit. Siquidem integris Eccle„ ſiis multas eos conſtituerunt. „ Sic Hieronymus in cap. 1. Amos: " Schiſma„ tici ſeparant quidem deceptam multi„ tudinem ab Eccleſia Dei: tamen hoc „ non faciunt crudelitate qua hæretici. „ Sic S. Auguſtinus lib. de fide & Symb. " „ Credimus & ſanctam Eccleſiam, utique „ Catholicam: nam & hæretici, & ſchi„ ſmatici congregationes ſuas Eccleſias vo„ cant: Sed hæretici de Deo falſa ſen„ tiendo ipſam fidem violant, ſchiſmatici „ autem diſciſſionibus iniquis a fraterna „ charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, „ quæ credimus. Quapropter, nec hære„ ticus pertinet ad Eccleſiam Catholicam, „ quoniam diligat Deum; nec Schiſmati„ cus quoniam diligat proximum. „

Reſpondeo III. Ex Scripturis & Patribus laudatis claret excommunicatos non eſſe de

de corpore Eccleſiæ, cum excommunicatio major in eo potiſſimum ſita ſit, ut contumacem peccatorem reſcindat a corpore Eccleſiæ, illum omnibus ejus bonis privando, videlicet, participatione Sacramentorum, ſuffragiis Fidelium, & ipſorum ſocietate, ita ut nec *Ave* excommunicato denuntiato liceat alicui dicere. Sic ſtatuunt jura, & habetur 11. quæſt. 3. Can. Canonica, his verbis: *Canonica inſtituta & Sanctorum Patrum exempla ſequentes, Eccleſiarum Dei violatores auctoritate Dei & judicio ſancti Spiritus, a gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & a conſortio totius chriſtianitatis eliminamus.*

Synopſis contentorum.

PRIMO: Catechumeni non ſunt de Eccleſia, cum per Baptiſmum quiſque incorporetur.

Secundo: Peccatores impii, ſunt Eccleſiæ membra, & manent illi per fidem, & cultum publicum adunati, quippe qui non contradicant: hoc indicat, teſte Hieronymo, arca Noe, quæ fuit Eccleſiæ Typus, quatenus omne animal cujuſcumque generis continebat.

Tertio: Nec hæretici, nec Schiſmatici ſunt de corpore Eccleſiæ; cum enim illi non obediant, ſed potius reſiſtant, juxta Chriſti ſententiam Matth. 18. habendi ſunt ut Ethnici & Publicani. Idem eadem ratione dicendum de excommunicatis. Obſerves tamen Chriſtianum interius poſſe in hæreſim vel ſchiſma, vel etiam excommunicationem prolabi, & tamen nec Eccleſiæ extrinſecus reſiſtere, nec abſtinere a cultu Dei & ſocietate fidelium; hunc autem nondum a corpore Eccleſiæ reſcindi docent Theologi; inter recentiores D. Tournely art. 3. de Eccleſ. membr. quia Eccleſia non judicat de internis, hinc dicit hæreticum occultum eſſe imperfecte de Eccleſiæ corpore.

ARTICULUS QUARTUS.

De notis Eccleſiæ, & utrum conveniant ſoli Eccleſiæ Romanæ?

NOMINE notæ, ſeu notionis intelligunt Theologi quamdam proprietatem alicui ita propriam, ut per eam & ipſa cognoſcatur, & a quolibet alio diſtinguatur: ſic Paternitas in divinis primæ Perſonæ & ſoli convenit; hinc illam deſignat, & ab aliis Perſonis ſecernit.

Duplex diſtinguitur hujuſmodi nota. Altera nimirum phyſica, quæ neceſſariam habet & evidentem cum re ſignificata connexionem: ſic ſumus eſt ignis nota: altera vero quæ moralem tantum, & juxta viri prudentis judicium, neceſſitudinem habet cum ſignificato; talia ſunt credibilitatis motiva; ſi enim, ait Bellarminus hic lib. 4. de notis Eccleſiæ cap. 3. haberent Mathematicam ſeu Arithmeticam evidentiam a nullo rejicerentur, cum tamen contrarium non ſemel apparuerit. Subdit vero notam Eccleſiæ, non aliam præter moralem habere evidentiam. Ibidem quindecim annumerat a capite primo uſque ad decimum octavum incluſive Eccleſiæ veræ notas; quia vero quam plures ad credibilitatis motiva reducuntur, quæ jam jam in tractatu de attributis, ubi de exiſtentia Dei, commemoravimus, ſufficit evidentiores hic breviter percurrere.

Quatuor ſunt potiſſimum Eccleſiæ notæ, videlicet Unitas, Sanctitas, Catholicitas, & Apoſtolicitas; ſic habetur in profeſſione fidei, ſeu in Symbolo Nicæno, ubi legitur: *Credo..... Et unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam.*

§. I.

De prima Eccleſiæ nota, quæ eſt Unitas.

PRIMO: Eccleſia eſt una, juxta illud 1. Cor. 12. 20. *Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.* Illa autem unitas attenditur penes unitatem capitis, Sacrificii, Sacramentorum & fidei, ut habetur Act. 4. 32. *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima mea.* Rurſus Epheſ. 4. 12. *Alios dedit..... Paſtores & Doctores ad conſum-*

ſummationem Sanctorum in opus miniſterii, donec occurramus omnes in unitatem fidei. Ibidem 5. *Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma, unus Deus & Pater omnium.*

Secundo: Iſta unitas reperitur in Eccleſia Romana: Non alium habet caput inviſibile præter Chriſtum in cœlis, & viſibile in terris ſummum Pontificem, qui a beato Petro per ſucceſſionem non interruptam, ut ſupra ex Irenæo & Tertulliano probavimus, velut a primo duce emanavit: habet eadem & entitate, & efficacia, & numero Sacramenta, idem incruentum ſacrificium, ut ſuo loco, etiam non diſſentientibus Eccleſiis Orientalibus, oſtendimus: Ineſt ei pro his omnibus momentis eadem fides, & quidem ſic eminens, ut a ſuo reſciderit corpore omnes promiſcue hæreticos, qui Myſteria Trinitatis, Incarnationis, Sacrificii, Sacramentorum, tentare auſi ſunt: Quid plura? Schiſmaticos, juxta Chriſti præceptum ut Ethnicos & Publicanos habet. Hanc Eccleſiæ Romanæ unitatem prædicant ubique Patres: in primis Irenæus lib. 3. cap. 3. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 3. Hieronymus epiſt. ad Damaſum de hypoſtaſis nomine, Auguſtinus epiſt. 162. & in Pſalm. contra partem Donati, ubi ſic alloquitur hæreticos: " Venite fratres, ſi vultis, ut inſeramini in vite: dolor eſt, cum vos videamus præciſos ita jacere. Numerate Sacerdotes, vel ab ipſa Petri ſede, in ordine illo Patrum quis, cui ſucceſſerit, videte: ipſa eſt petra, quam non vincunt inferorum portæ. "

Tertio: Hæc unitas in nullis reperitur ſectis, cum nulla ſit Paſtorum ſucceſſio, alii Arium, alii Neſtorium, alii Dioſcorum, & ſic de cæteris, duces habent. Pauca aut temerata Sacramenta inter Proteſtantes, nullum verum ſacrificium, omnes ferme nunc Sociniani, & *lege Tolerantiæ*, cæteras inanes, excepta vera Eccleſia, in ſuam admittunt communionem Religiones. Cæterum quod iſti in veritate non ſteterint, liquet ex infinitis prope eorum vel in dogmate variationibus, ut eleganter & lato calamo oſtendit Illuſtr. Boſſuetius in libris Variat. Unam aut alteram in probationem afferam: Calvinus poſuit ut fidei articulum Chriſtum eſſe ſolum figurative in Euchariſtia, Synodus vero Carentonica contrarium propugnavit, & in ſuam ſuſcepit communionem Lutheranos confeſſionis Auguſtanæ: Tum in Synodo Dordracena prædeſtinationem neceſſitantem juxta Gomarem eſſe fundamentalem fidei articulum, definitum eſt. Poſtea vero licitum fuit adherere Ariminio partim Semi-Pelagiano.

§. II.

Sanctitas, altera Eccleſiæ nota.

PRIMO: Religionem Chriſtianam præ cæteris impuris ſectis hac dote donari oſtendimus Tract. de attrib. diſt. 1. de exiſtentia Dei: & hæc prærogativa ex ejus auctore Chriſto, ex efficacia Sacramentorum ad delenda omnia peccata inſtitutorum, ex mandatis quibus præcipitur declinare a malo & facere bonum, maxime ex conſiliis quibus ad ſupremum ſanctitatis apicem invitat filios, deducitur. Hoc ipſum declarat Apoſtolus Eph. 5. 26. *Pro ea enim, Eccleſia ſeipſum tradidit Chriſtus, ut illam ſanctificaret.* Rurſus 1. Petr. 2. 9. Fideles Chriſtianos vocat Apoſtolus *genus electum, gentem ſanctam, populum acquiſitionis.*

Secundo: Mirum in modum affulget iſta nota in Eccleſia Romana, quæ habuit infinitos prope Martyres, innumeros Confeſſores, & a primis temporibus ad noſtram uſque ætatem utriuſque ſexus conſecratas Virgines.

Tertio: Hæc ſanctitas in aliis ſectis non invenitur; nam ut diximus in Analyſi Eccleſiæ triumphorum, vel teſtes habent mendaces, vel flagitioſos auctores, & moralem aut prorſus impuram, qualis eſt Gnoſticorum, Mahumetanorum, aut mollem, quæ viam omnibus vitiis pandit, qualis annotatur in Proteſtantibus, qui de medio abſtulerunt abſtinentiam, jejunium & Sacramentum pœnitentiæ, quibus caro adverſus Spiritum obſtrepens caſtigatur, uſura propellitur, elatio compeſcitur, & omnia veteris hominis deſideria nunc extinguntur, nunc ſaltem ad juſtam virtutis metam adducuntur.

§. III.

§. III.

Catholicitas ſeu univerſalitas eſt tertia vera Eccleſiæ nota.

Primo: Eccleſia a Chriſto inſtituta vere Catholica eſt, cum Deus velit omnes homines ſalvos fieri, Chriſtus ſuum pro omnibus & ſingulis hominibus ſuderit ſanguinem, & miſerit Diſcipulos in omnem terram ad prædicandam captivis indulgentiam; ſic enim habetur Matth. ult. *Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Quod & Propheta Regius jam jam ex prænotione Spiritus Pſal. 8. annuntiaverat, dicens: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Quæ quidem oracula S. Paulus Rom. 18. de prędicatione Apoſtolorum interpretatur. Hanc univerſalitatem non levius indicat homo, qui Luc. 14. fecit cœnam magnam, ad quam omnes ſic invitavit, ut voluerit per vias pauperes, claudos & omne perſonarum genus compelli intrare in convivii domum.

Secundo: Eccleſia Romana eſt vere Catholica, ſua ubique extendit tentoria. Et vero habęt Miſſionariorum opera templa in vaſtiſſimo Turcarum imperio: habet vel intra palatii Sinarum Imperatoris męnia: habet in Germania & Batavia etiam in civitatibus Proteſtantium principum ditioni addictis: hinc ait Cyrillus Hieroſolymitanus Cath. 18. " Catholica vocatur „ Eccleſia, quia per univerſum ſit orbem „ terrarum diffuſa, a finibus terræ uſque „ ad extrema. „ Idem expreſſe dicit S. Auguſtinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 38. Rurſus epiſt. 52. alias 170.

Tertio: Hoc privilegium non competit aliis ſectis; neque enim in Oriente invenies Calviniſtarum & Lutheranorum Eccleſias, nec viciſſim in Gallia, Germania, Anglia, Polonia, Italia, Hiſpania, Belgio, Arianorum, & Neſtorianorum templa.

§. IV.

Quarta Eccleſiæ nota, eſt Apoſtolicitas.

Primo: Hoc ipſum innuit Apoſtolus Eph. 2. dicens: *Fratres jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* Vel ipſi Proteſtantes de hoc conveniunt; de hoc, omnes ſchiſmatici Orientales; de hoc, Sabelliani, Ariani, & omnes ſectæ, ſi Paganos, & Judæorum Synagogam excipias.

Secundo: Ineſſe Eccleſiæ Romanæ hanc dotem probat ex profeſſo Irænæus lib. 3. adverſus hæreſes jam ſæpius laudato: probat ex profeſſo Tertullianus in toto libro de Præſc. tum & Cyprianus epiſt. 27. in qua quidem ſic loquitur de Eccleſia Romana: " Inde per temporum & ſucceſſionum dies, Epiſcoporum ordinatio, „ & Eccleſiæ ratio decurrit. „

Tertio: Aliæ ſectæ iſta dote privantur, cum eis deficiat antiquitas, & ſint novę. Et vero Sabellianorum ſecta a Sabellio; Arianorum, ab Ario; Neſtorianorum, a Neſtorio; Eutychianorum ſeu Monophyſitarum, ab Eutychete; Iconomachorum, a Leone Iſaurio; Lutheranorum, a Luthero; Calviniſtarum, a Calvino; Socinianorum, a Socino ortum ducit. Porro juxta Auguſti regulam ſæpius celebratam, illud ſolum Apoſtolicum cenſetur, quod initium non habet donec ad Apoſtolos uſque greſſus fiat.

His Notis allatis additur Antiquitas; cum enim, teſte Tertulliano, mendacium ſit quid novum & veritate poſterius, citra dubium eſt inter Religiones illam eſſe veraciorem, quæ eſt omnium antiquior. Ultro fatemur Eccleſiam Chriſti eſſe novam, hoc eſt, ab Eccleſia Synagogæ diverſam, ſed ut primum a Chriſto ſtabilita eſt, nihil novi reperies in ſex punctis eſſentialibus, videlicet I. In auctore, ſolum Chriſtum Caput & Apoſtolos in Eccleſia fundanda Magiſtros habet. II. In dogmate: eadem quippe numero Sacramenta, idem ſacrificium, eadem myſteria, eamdem moralitatem, eumdem Ducem & Paſtorem ſupremum, qui non ſolum nihil in his immutavit, quin potius hæreticos addentes, vel detrahentes, & nova docentes abſque miſericordia, vel ab ipſo Eccleſiæ aditu, diſtricto anathematatis gladio propulit. III. In tempore, a Chriſto nato, idem eſt Eccleſiæ ſtatus, idem quoad ſubſtantiam regiminis modus, ubi-

ubique Eccleſia ætati & ævo Apoſtolorum ſuppar eſt. IV. In loco: Romæ primum ſtabilita a Petro, eadem perſeverat. V. Impugnata quidem primum a Judæis, deinde a Gentilibus, poſtremo ab hæreticis fuit, ſed indefeſſa permanſit. Demum initio quidem parvula, & in ſolis Apoſtolis & diſcipulis ſubſiſtens, tum prędicatione Apoſtolorum crevit in magnam arborem.

Non ſic in aliis ſectis, ut ab enumeratione partium conſtat.

Primo: Ebionitæ habent pro auctore non Chriſtum, ſed Ebionem; Manichæi, Manem & Marcionem; Sabelliani, Sabellium; Ariani, Arium; Neſtoriani, Neſtorium; Eutychiani, Eutychetem; Monothelitæ, Sergium Patriarcham CP. & ſic de cæteris, ut ſupra oſtenſum eſt.

Secundo: Nova utique in aliis ſectis dogmata: Alii Chriſtum ut purum hominem habent, ſicut Cerdoniſtæ; quidam confundunt in Deo perſonas, ut Sabelliani; nonnulli divinitatem nunc a Filio, ut Ariani, nunc a Spiritu ſancto, ut Macedoniani, ſubripiunt. Lutherani tentant ſacrificium; Calviniſtæ nnmerum Sacramentorum temerant &c.

Tertio: Scimus ſectarum tempora. Cœpit Arianiſmus ann. 324. Neſtorianiſmus 431. Lutheraniſmus 1517.

Quarto: Neque vero ignotus eſt locus ubi ortum cœperunt hæreſes. Ariana hęreſis primum in Ægypto graſſata eſt; peſtifera Neſtorianiſmi lues in Thracia &c.

Quinto: Arianos ut Novatores abſque mora inſectatus eſt S. Sylveſter in Concilio I. Nicæno: tum Athanaſius ſcriptis & dictis: deinde Hilarius, Hieronymus, & alii bene multi.

Sexto: Pauciores ſemper Heterodoxi fuerunt, quam Catholici, ut diximus de Catholicitate Eccleſiæ.

Iſtud Egregium & irrefragabile argumentum omnes ferme primorum ſæculorum Patres urgent contra Hæreticos. Tertullianus lib. de Præſ. ait: " Qui eſtis vos, „ unde, & quando veniſtis? Ubi tamdiu „ latuiſtis? „ Concinit Optatus lib. 2. contra Parmen. " Veſtræ Cathedræ originem „ oſtendite, qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vindicare. „ Suffragatur Hilarius lib. 6. de Trin. ante medinm: " Tarde mihi, hos piiſſimos Doctores ætas „ nunc hujus ſæculi protulit, ſero hos „ habuit fides mea, quam tu erudiſti, „ Magiſtros, inauditis ego his omnibus „ in te credidi. „ Tum Hieronymus epiſtola ad Pammachium & Oceanum: " Quiſquis aſſertor es novorum dogmatum, „ quæſo te, ut parcas Romanis auribus, „ parcas fidei, quæ Apoſtolico ore laudata eſt. Cur poſt quadringentos annos „ docere nos niteris, quod ante neſcivimus. Uſque in hanc diem ſine veſtra „ iſta doctrina Chriſtianus mundus fuit. „ Quid plura adjiciam? S. Auguſt. lib. contra epiſt. Fund. cap. 4. inter certiſſimas veræ Eccleſiæ notas antiquitatem annumerat.

SYNOPSIS ARTICULI.

QUATUOR Notis Eccleſia deſignatur: Primo eſt Una, quippe quæ habeat unum caput, in quo cætera adunantur membra, aut ex his unum coaleſcat corpus; ut dicit Apoſt. 1. Cor. 12. II. Eſt Sancta, tum ratione auctoris, qui eſt Chriſtus, tum ratione Sacrificii & Sacramentorum, quia per ea peccata delentur. III. Eſt Catholica, in omnem quippe terram exivit ſonus, & prædicatio Apoſtolorum. IV. Eſt Apoſtolica, quatenus a Chriſto per Apoſtolos fidem habemus. Quæ Notæ dubio-procul ſoli Eccleſiæ Romanæ competunt, ut conſideranti patebit.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

Finis Tomi Quarti.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

5-2

Digitized by Google